શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર

મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન

॥ श्रीजीबापा ॥ ॥ श्री स्वामिनारायणो विजयतेतराम् ॥ ॥ स्वामीबापा ॥

શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરિત્ર

ગ્રન્થ કર્તા

શ્રી સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મચારી શ્રી આત્માનંદજી

પ્રસિદ્ધકર્તા

મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન

શ્રીજીસંકલ્પમૂર્તિ આદ્ય આચાર્યપ્રવર ધર્મધુરંધર ૧૦૦૮

શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા સુવર્ણ જયંતી મહોત્સવ સ્મારક ટ્રસ્ટ

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર

મણિનગર અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૮ ગુજરાત, ભારત.

ISBN - 978-93-81074-11-4

પ્રથમ આવૃત્તિ

સંવત ૨૦૬૮ ભાદરવા વદ અમાસ ઈ.સ. ૨૦૧૨

પ્રત - ૫૦૦૦

www.swaminarayangadi.com

maninagar@swaminarayangadi.com

ગ્રંથ મેળવવાનાં ઠેકાણાં

મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન સંચાલિત

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરો

(૧) શ્રી સ્વામિનારાયણ હાઈસ્કુલ કમ્પાઉન્ડ, મણિનગર, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૮
(૨) શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા દરબારગઢ ચોક, ભુજ - કચ્છ - ૩૭૦૦૦૧
(૩) શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા માર્ગ, વડોદરા - ૩૯૦૦૦૬
(૪) સરથાણા જકાતનાકા પાસે, સુરત કામરેજ હાઈવે, સુરત -૩૯૫૦૦૬
(૫) બાવળા - ધોળકા હાઈવે, બાવળા - ૩૮૨૨૨૦
(૬) વાવવાળું ફળિયું, ખેડા - ૩૮૭૪૧૧
(૭) ગંજબજાર, કડી - ૩૮૨૭૧૫
(૮) શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા સ્મૃતિ મંદિર, ઘોડાસર, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૫૦
(૯) રાજસ્થાન સર્કિટ હાઉસની બાજુમાં, માઉન્ટ આબુ - ૩૦૭૫૦૧
(૧૦) ભુલાભાઈ દેસાઈ રોડ, મહાલક્ષ્મી, મુંબઈ - ૪૦૦૦૨૬
(૧૧) ૧૩-બેલા રોડ, સીવીલ લાઈન્સ, દિલ્હી - ૧૧૦૦૫૪
(૧૨) સ્વામીબાપા રોડ,૧ & ૨ પાર્કલેન્ડ, નાઈરોબી - કેન્યા - P.O.Box No. 10286
(૧૩) ૮૪૭, ફીન્ચલી રોડ, ગોલ્ડર્સ ગ્રીન, લંડન - N.W.11 (8LX) U.K.
(૧૪) ૨૦૦, પેનહોર્ન એવન્યુ, સીકાક્સ, ન્યુજર્સી - 07094, U.S.A.
(૧૫) ૧૬૧, ડીન રોડ, બોલ્ટન લેન્ક્સ, (BL3) (5AH) U.K.
(૧૬) ૧૦૨૦, બાપા રોડ (ઓફ ઈરવીંગ પાર્ક રોડ), સ્ટ્રીમવુડ, શિકાગો - IL 60107.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન દ્વારા પ્રકાશિત સાહિત્યની તમામ માહિતી સંસ્થાનની વેબ સાઈટ http://www.SwaminarayanGadi.com/Publications ઉપર ઉપલબ્ધ છે.

પડતર કિંમત : ₹. ૧૦૦
સૌજન્યને આભારી કિંમત : ₹. ૧૦

ગ્રાફિક્સ
શ્રી મુક્ત ગ્રાફિક્સ, શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર, મણિનગર, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૮
મુદ્રક
શિવકૃપા ઓફસેટ પ્રિન્ટર્સ, જે એન્ડ કે બ્લોક, રવિ એસ્ટેટ, દુધેશ્વર, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪

સૌજન્યના સદ્‌ભાગી

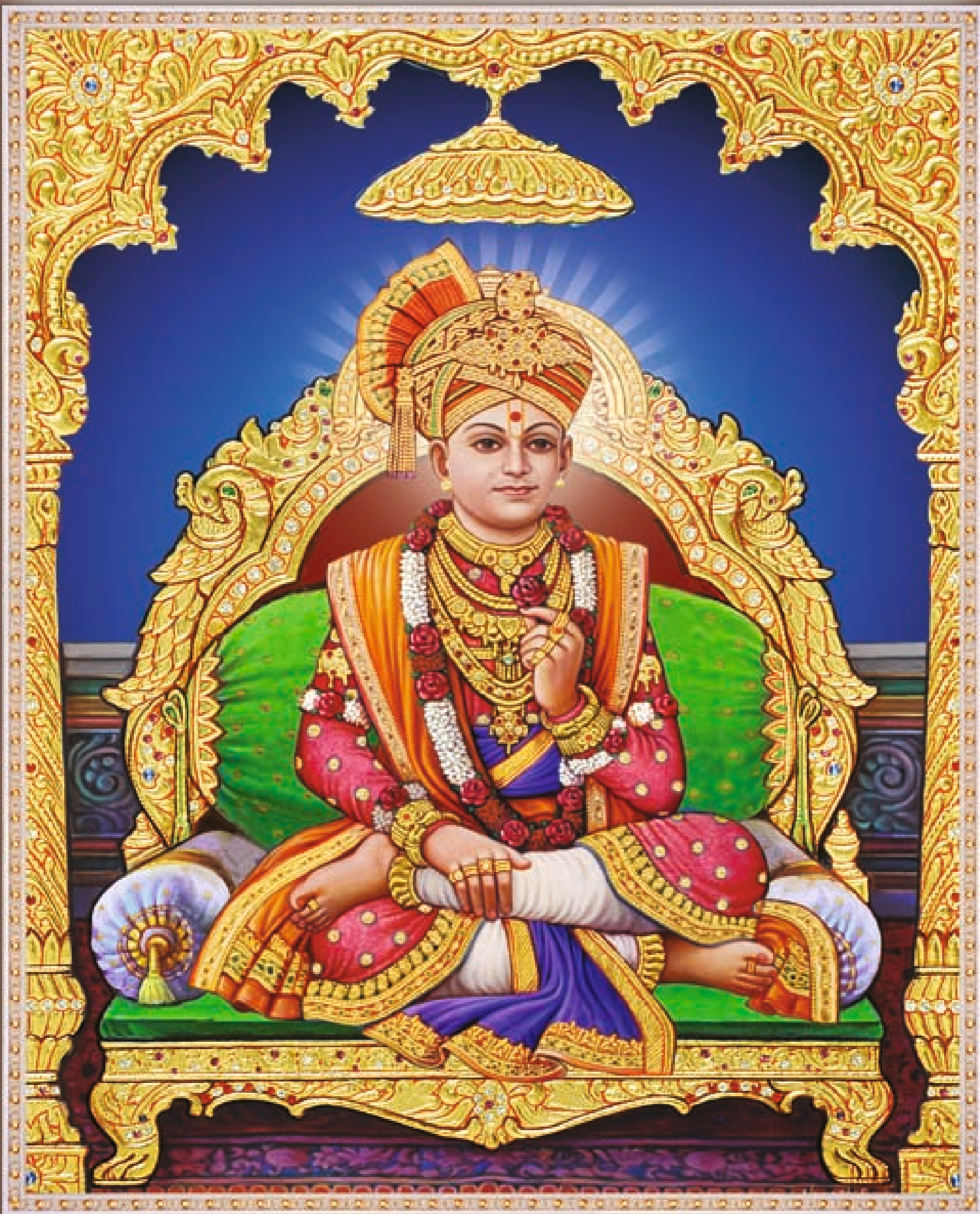
શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આશ્રિત

મૂર્તિ સુખે સુખિયા મીત ચંદ્રકાન્ત રાબડીયા

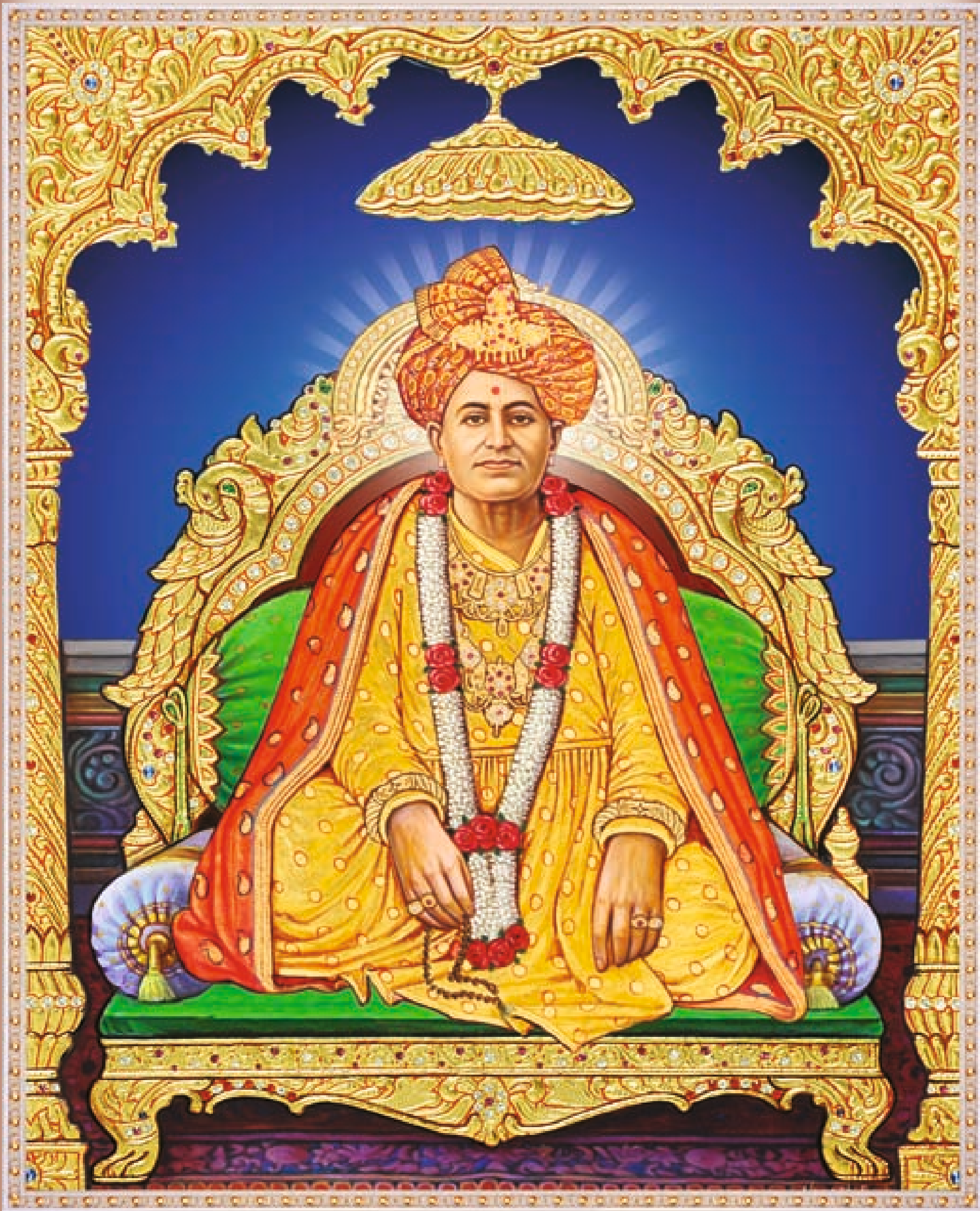
ગામ પીયાવા, તા. માંડવી, જિ. કચ્છ

અક્ષરધામના અધિપતિ સર્વોપરી સર્વાવતારી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન, જીવનપ્રાણ શ્રી અબજી બાપાશ્રી, શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આદ્ય આચાર્યપ્રવર ધર્મધુરંધર ૧૦૦૮ જીવનપ્રાણ શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા તેમજ સદ્ધર્મરત્નાકર, સિદ્ધાંતવાગીશ પરમ પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી સ્વામીજી મહારાજની પરમ પ્રસન્નતા સૌજન્યના સમસ્ત પરિવાર પર સદાય વરસતી રહો એજ અભ્યર્થના સહ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ.

પ્રસિદ્ધકર્તા

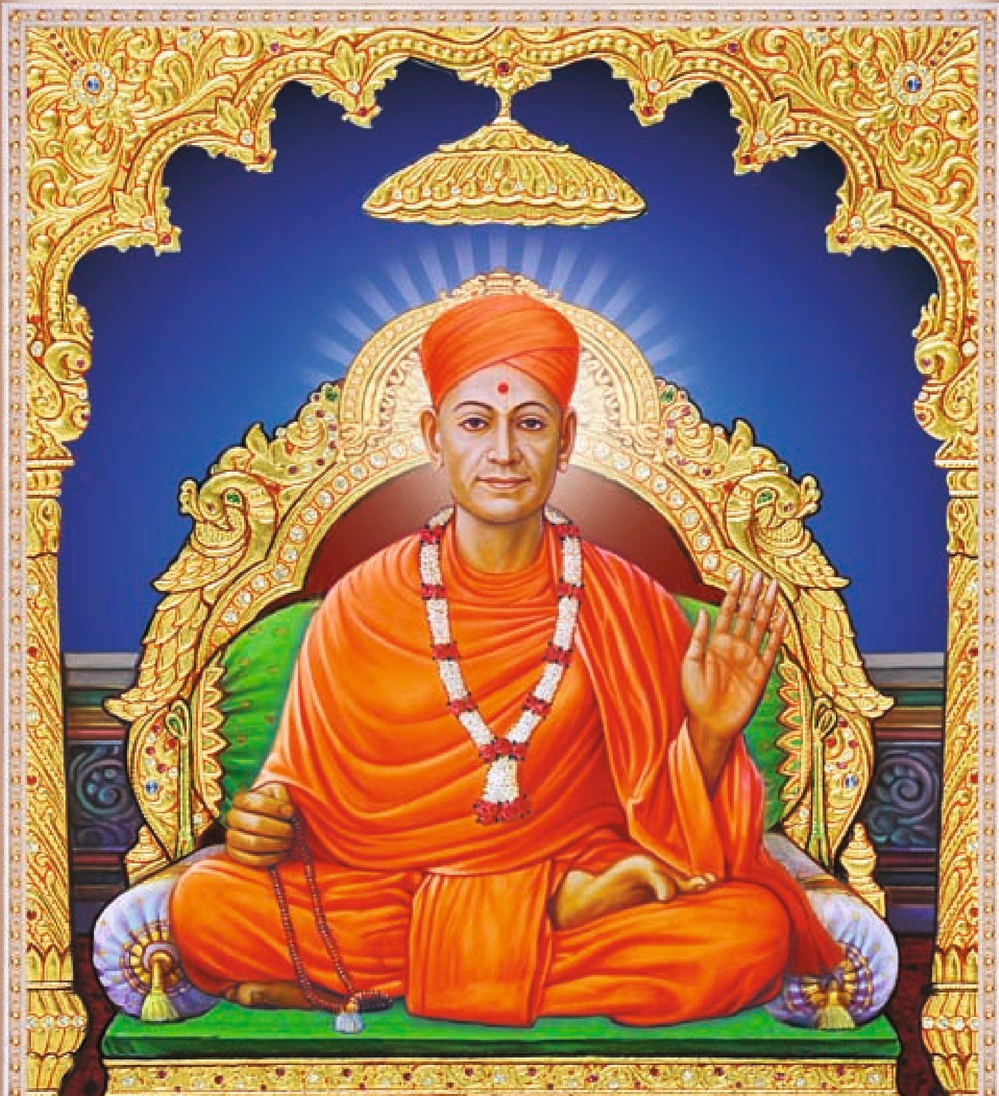
અક્ષરધામાધિપતિ સર્વોપરી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ
શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન

શ્રીજીસંકલ્પમૂર્તિ જીવનપ્રાણ શ્રી અબજીબાપાશ્રી

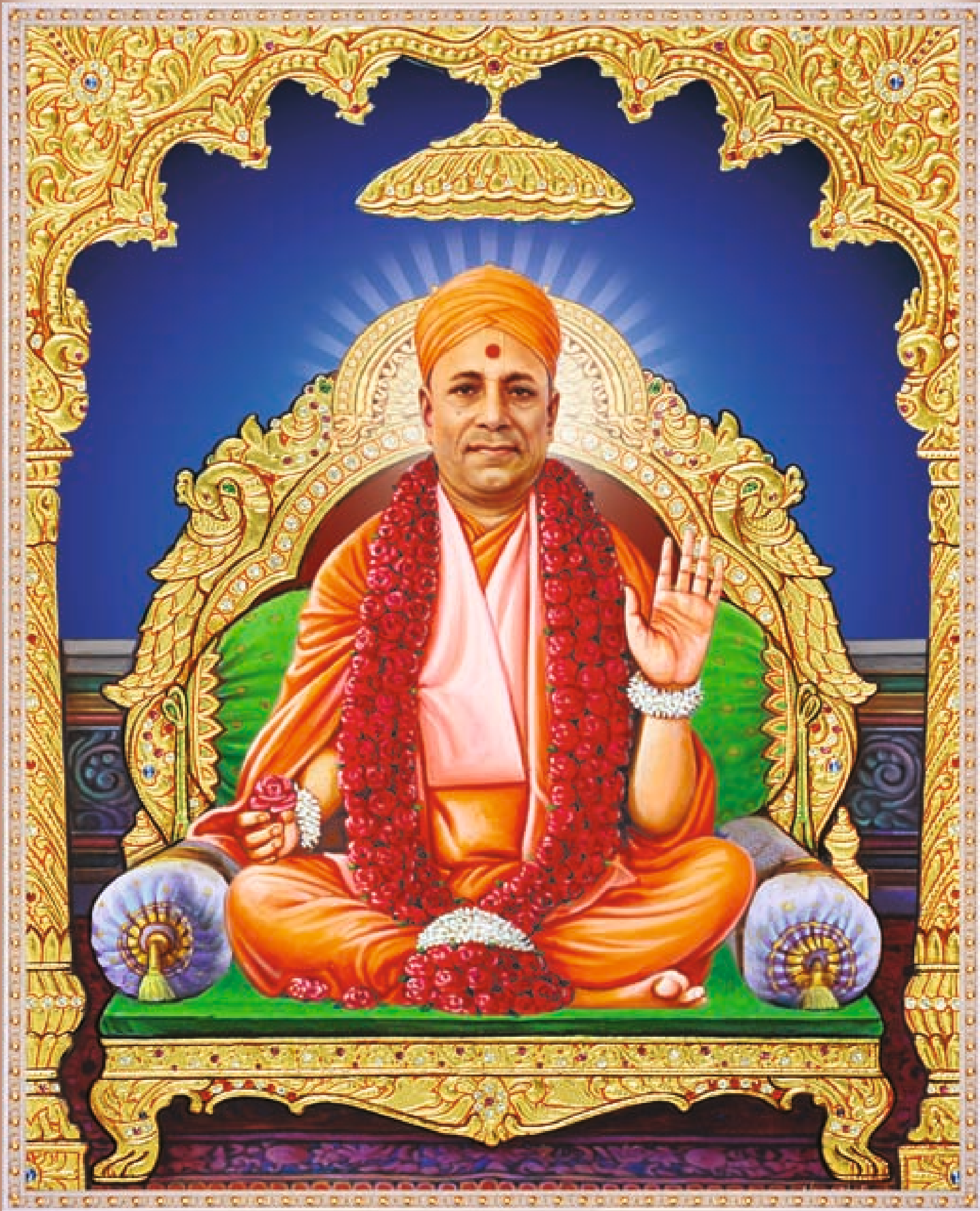

શ્રીજીસંકલ્પમૂર્તિ યોગીવર્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી

શ્રીજીસંકલ્પમૂર્તિ સદ્‌ગુરુ શ્રી નિર્ગુણદાસજી સ્વામી

શ્રીજીસંકલ્પમૂર્તિ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈશ્વરચરણદાસજી સ્વામી

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આદ્ય આચાર્યપ્રવર ૧૦૦૮
શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન દ્વારા પ્રકાશિત સાહિત્ય

સંસ્કૃત ભાષાનાં પ્રકાશનો

- વચનામૃતાનિ રહસ્યાર્થપ્રદીપિકાટીકાસહિતાનિ
- શિક્ષાપત્રી (સંસ્કૃત, ગુજરાતી, અંગ્રેજી)
- શ્રીજી સંમત વિશિષ્ટાદ્વૈત સિદ્ધાન્ત સાગર (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)
- બ્રહ્મસૂત્ર ભાષ્ય રત્ન (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)
- રઘુવંશ દ્વિતીય સર્ગ (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)
- શ્રી સ્વામિનારાયણ સ્તોત્રાવલી (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)
- શ્રી સુભાષિત પદ્યાવલી (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)

અંગ્રેજી ભાષાનાં પ્રકાશનો

- Vachanamrut Rahasyarth Pradeepika Tika Parts 1-5
- Shree Swaminarayan Gadi
- Shikshapatri
- Lord Shree Ghanshyam's Childhood Episodes Parts 1-3
- Sadacar Sandesh
- Sanskardeepika Part 1
- Jeevan Pushpa

ફોટો આલબમ

- Visualisation of the Supreme
- My Beloved Gurudev

હિન્દી ભાષાનાં પ્રકાશનો

- વચનામૃત રહસ્યાર્થ પ્રદિપીકા ટીકા સહ
- શ્રી અબજીબાપાશ્રીની વાતો ભાગ-૧
- શ્રી અબજીબાપાશ્રીની વાતો ભાગ-૨
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી ગ્રંથ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની વિશેષતાઓ
- શ્રી વચનામૃત (વ્રજ ભાષા)

ગુજરાતી ભાષાના પ્રકાશનો

ગદ્ય પ્રકાશનો

- શિક્ષાપત્રી (સંસ્કૃત, ગુજરાતી)
- વચનામૃતમ્ રહસ્યાર્થ પ્રદીપિકા ટીકા સહ (બાલબોધ લીપી)
- શ્રી અબજીબાપાશ્રીની વાતો ભાગ-૧
- શ્રી અબજીબાપાશ્રીની વાતો ભાગ-૨
- શ્રી જીવનપ્રાણ સ્વામીબાપાની વાતો ભાગ-૧
- શ્રી જીવનપ્રાણ સ્વામીબાપાની વાતો ભાગ-૨
- શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીની વાતો
- શ્રી નિર્ગુણદાસજી સ્વામીની વાતો
- શ્રી વૃન્દાવનદાસજી સ્વામીની વાતો
- શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપા લીલામૃત સુખસાગર - પ્રથમ પ્રવાહ, મધ્યમ પ્રવાહ, ઉત્તમ પ્રવાહ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી ગ્રંથ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી ગૌરવ ગાથા
- ષષ્ટિપૂર્તિ પ્રસસ્તિ ગ્રંથ
- આ છે અમારા જીવનપ્રાણ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સર્વોપરી
- સાર્વભૌમ વારસદાર શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી
- કર્તવ્યનું કમળ
- વ્યસનનું વમળ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર કડી ગૌરવ ગાથા
- ધ્યાનોપયોગી અવતરણો
- શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની વિશેષતાઓ
- પંચમહાલના ન્યાલકરણ
- શ્રી હરિજ્ઞાનામૃત રસાસ્વાદ
- સદાચાર સંદેશ
- કચ્છમાં કારણ સત્સંગ
- પંચમહાલ થયો નિહાલ
- સાંખ્યયોગી બાશ્રી મોંઘીબા
- ભક્તિ રસામૃત

પદ્ય ગ્રંથો

- શ્રી હરિજ્ઞાનામૃત કાવ્ય
- શ્રી હરિરસામૃત
- શ્રી હરિસ્તવન
- શ્રી સ્વામિનારાયણ કીર્તનાવલી
- નિત્ય નિયમાવલી
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી ગ્રંથ
- ભક્તચિંતામણિ
- શ્રી નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય
- શ્રી ઘનશ્યામ લીલામૃત સાગર
- શ્રી પુરુષોત્તમ લીલામૃત સુખસાગર
- શ્રી અબજીબાપાશ્રી ચરિત્રામૃત સાગર
- શ્રી હરિલીલામૃતમ્ ઉપદેશામૃતમ્
- શ્રી હરિલીલામૃતમ્ ભાગ ૧-૪

બાલ પ્રકાશન

- શ્રી ઘનશ્યામ બાળલીલા
- સંતોનો સુબોધ
- નાવલિયાની નૌતમ લીલા
- પ્રેમનો રોટલો
- પહોંચ્યાનાં પરમાણાં
- ગધેડાની ગાય
- સંસ્કાર દીપિકા ભાગ-૧ થી ૭
- ચિંતનના ચમકારા
- શ્રી મુક્તજીવન પ્રશસ્તિ
- જીવનપુષ્પ
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ચરિત્ર ચિત્ર દર્શન

સામાજીક ગ્રંથો

- ફલેશ બેક - જર્નાલિસ્ટ ઝવેરીલાલ મહેતાની ફોટો સ્ટોરીનો સંગ્રહ
- સરદાર પટેલ - એક સિંહપુરુષ (ગુજરાતી) (હિન્દી)

ઉપરોક્ત તમામ ગ્રંથોની માહિતી સંસ્થાનની વેબ સાઈટ : http://www.SwaminarayanGadi.com/Publications ઉપર ઉપલબ્ધ છે.

આશીર્વાદ

આ "શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર" ગ્રન્થ ઐશ્વર્ય, સામર્થ્ય, પ્રતાપથી યુક્ત, શ્રીજીમહારાજનાં દિવ્ય ચરિત્રોથી, સંતો-હરિભક્તોનાં સચોટ આખ્યાનોથી તેમજ અનુભવાત્મક ઉપદેશોથી ભરપૂર છે. શુદ્ધ અંતઃકરણથી જે કોઈ મુમુક્ષુજન આ ગ્રન્થનું સમન્વય પૂર્વક પઠન પાઠન કરશે તેને સર્વોપરી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને વિશે અનન્ય નિશ્ચય પૂર્વકની અસાધારણ પતિવ્રતાની ભક્તિ થશે.

મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન દ્વારા "શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર" નું પ્રકાશન કરી સત્સંગ સમાજને ભેટ ધરતાં આજે અમે આનંદની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

આ પ્રકાશન કાર્યમાં પ્રત્યક્ષ વા પરોક્ષપણે સેવા આપનાર, સૌજન્યના સહભાગી થનાર તથા આ પ્રકાશનનો લાભ લેનાર સર્વે સંતો-હરિભક્તો, મુમુક્ષુઓ ઉપર પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા સર્વોપરી સર્વાવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન, જીવનપ્રાણ શ્રી અબજી બાપાશ્રી તથા શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આદ્ય આચાર્યપ્રવર સનાતન ધર્મસમ્રાટ ધર્મધુરંધર ૧૦૦૮ જીવનપ્રાણ શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપાની પરમ પ્રસન્નતા સદા સર્વદા વરસતી રહો તેવા દિવ્યાતિદિવ્ય રૂડા રૂડા ભાવભર્યાં આશીર્વાદ સહ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ.

સ્વામી. પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આચાર્ય

મણિનગર - અમદાવાદ

પ્રકાશકીય નિવેદન

માનવમાત્રનું મન એવું ચંચળ છે કે તે સ્થિર રહી શકતું નથી. માંકડાની જેમ આમતેમ કૂદકા મારે છે. આવા ચંચળ મનને સ્થિર કરવાનું સરળ માધ્યમ છે સદ્‌ગ્રંથનું વાંચન. ત્યારે કોઈને સંશય થશે કે માળા ફેરવવાથી કે ધ્યાન કરવાથી શું મન સ્થિર ન થઈ શકે ? હા, એ વાત સાચી, પણ પ્રથમ તબક્કે મનને સ્થિર કરવા માળા કે ધ્યાન એટલું કામિયાબ નહિ નીવડે, જેટલું સદ્‌ગ્રંથનું વાંચન નીવડશે. કારણ કે વાંચન કરવાથી માનવીનું મન તે વાર્તા - કે સદ્વિચારના વાંચનમાં ઓતપ્રોત થઈ જશે, તેના કારણ વાચકનું મન ભટકતું બંધ થઈ જશે. આવી શુભ ભાવનાનું સમર્થન કરતાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને મધ્ય પ્રકરણના અઠ્ઠાવનમા વચનામૃતમાં સદ્‌ગ્રંથનાં સર્જન કરવાની આજ્ઞા આપી ને તેમાં પોતાનો રાજીપો દર્શાવ્યો. તેના પરિપાકરૂપે શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં એટલા વિપુલ પ્રમાણમાં સદ્‌ગ્રંથોનાં સર્જન થયાં છે કે તેનો જગમાં જોટો જડે તેમ નથી. વળી ભગવાનનાં લીલા ચરિત્રોના વાંચન-શ્રવણને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામીના નિમિત્તે શાંતિ થવાનો સરળ ને સુગમ ઉપાય બતાવ્યો છે. એટલે જ નિધડકપણે કહી શકાય કે શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં થયેલાં સદ્‌ગ્રંથોનાં સર્જન એટલે જ શાંતિ મેળવવાનો અણમોલ રસથાળ. આ સાથે એ પણ અત્યંત આવશ્યક છે કે તેમાં ભગવાનની સર્વોપરી ઉપાસનાનો સમાવેશ હોય. વિધવિધ વિચારધારા અનુસાર રચાએલા ગ્રંથો વાચક વૃન્દને નિત્ય નૂતન રસ જગાડે એ સ્વાભાવિક છે. બ્રહ્મનિષ્ઠ સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મચારી શ્રી આત્માનંદજી સ્વામીએ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર નામના ગ્રંથની રચના કરી, તેમાં એવા પ્રસંગો આવરી લીધા છે કે વાચકને તેમાંથી પોતાના જીવનમાં ચરિતાર્થ કરવાના ઉદાત્ત પાઠ સહેજે જ મળી રહે.

ભગવાનનો પક્ષ શિર સાટે રાખનારા નિષ્ઠાવાન ભક્તો હોય, કે ભગવાનની સેવા કરનારા હોય, ભગવાનના અડગ નિશ્ચયવાળા હોય કે ધીરજ ધરનારા હોય, નિયમમાં અડગ રહેનારા હોય કે કુસંગી સ્ત્રી સામે મચક ન આપનારા ભક્તો પણ હોય, તો વળી શિક્ષાપત્રીના વચનને પાળનારા ને લોપનારા ભક્તોનાં દૃષ્ટાંતો હોય, અપરાધ કરનાર કે લોભ કરનાર હોય તેને કેવાં કષ્ટ ભોગવવાં પડે છે તેની પણ વાતો હોય ને વચનામૃતમાં જણાવેલા નિશ્ચયવાળા ભક્તોનાં ઉમદા દૃષ્ટાંતો હોય.

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં તો આવા અસંખ્ય સંતો-ભક્તોનાં દૃષ્ટાંતોનો મોટો ભંડાર ભર્યો પડ્યો છે, જે અન્ય સંપ્રદાયોમાં જૂજ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે.

શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર - નામક આ ખજાનો સુજ્ઞ મુમુક્ષુ જનોને અનાયાસે માત્ર નજીવા ભાવે પ્રાપ્ત થાય જેના પરિપાકરૂપે વાચકના હૃદયમાં ભક્તિભાવની વૃદ્ધિ થાય તેવા સુભગ આશયથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આચાર્ય પરમ પૂજ્ય શ્રી પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી સ્વામીજી મહારાજની પ્રેરણાથી આ ગ્રંથ પ્રકાશિત કરતાં હર્ષ ને ગૌરવની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

— પ્રસિદ્ધકર્તા

સદ્ગુરુ બ્રહ્મચારી શ્રી આત્માનંદજીનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર

શ્રીજીમહારાજની અનન્ય નિષ્ઠાવાળા અને બ્રહ્મનિષ્ઠ એવા સંતવર્ય સદ્ગુરુ બ્રહ્મચારી આત્માનંદજીનો જન્મ સંવત્ ૧૯૪૦ ચૈત્ર સુદ ૯ ના રોજ વડોદરા પાસેના રૂંવાદ ગામમાં થયો હતો. તેમના પિતાશ્રીનું નામ શંકરભાઈ સદારામભાઈ ભટ્ટ હતુ. તથા માતાજીનું નામ જયકુંવરબા હતું. તેઓનું પૂર્વાશ્રમનું નામ રામચંદ્ર હતું. તેઓ બાળપણથી જ ભણવામાં હોંશિયાર હતા. ઉચ્ચગુણ સાથે પાંચ ધોરણ સુધી અભ્યાસ કર્યો. તે સમયમાં આગળ જતાં તેમની બુદ્ધિ પ્રતિભા જોઈને ગાયકવાડ સરકાર તરફથી તેઓશ્રીને શાળામાં શિક્ષકની નોકરી મળી. થોડા સમયબાદ તેમના માતા-પિતા અક્ષરવાસી થયા.

રામચંદ્ર વારંવાર એકાંતિક સંતોની સેવા સમાગમ કરતા, તેથી સંસાર પ્રત્યે વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. પરિણામે નોકરીમાંથી રાજીનામું આપીને, તેઓશ્રીના કાકાના પુત્ર બ્રહ્મચારી શ્રી નરોત્તમાનંદજી તથા ફોઈના પુત્ર બ્રહ્મચારી વાસુદેવાનંદજી પાસે સંવત્ ૧૯૫૮ માગશર માસમાં વડતાલ ગયા. રામચંદ્રનો ત્યાગ-વૈરાગ્ય અને સાધુતાના ઉત્તમગુણો જોઈ બ્રહ્મચારી શ્રી વાસુદેવાનંદજીએ તેમને સંવત્ ૧૯૫૯ ચૈત્રી પૂર્ણિમાના દિવસે આચાર્ય શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદજી મહારાજ પાસે દિક્ષા (ભાગવતી) અપાવી આત્માનંદ એવું નામ ધારણ કરાવ્યું.

દિક્ષા ગ્રહણ કર્યા બાદ બ્રહ્મચારી આત્માનંદજી સંસ્કૃત વિદ્યાભ્યાસ માટે વડતાલ પાઠશાળામાં દાખલ થયા. અને પ્રખર વ્યાકરણાચાર્ય શાસ્ત્રી ગિરજાશંકર પાસેથી પ્રારંભિક અભ્યાસ કરીને સાહિત્યનો અભ્યાસ કર્યો.

વેદાંત-ન્યાય આદિ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરીને શાસ્ત્રીની પદવી પ્રાપ્ત કરી.

વિદ્યાભ્યાસ કર્યા બાદ તેઓશ્રીએ પોતાના ગુરુ બ્રહ્મચારી વાસુદેવાનંદજીની આજ્ઞાથી ખંભાત તથા વડોદરામાં બ્રહ્મચારી શાંતિપ્રિયાનંદજીની સાથે સત્સંગિજીવનની પારાયણો કરેલ. પછી સદ્. બ્રહ્મચારી નારાયણપ્રિયાનંદજીના મંડળને સ્વીકાર કરી, તેઓશ્રી મંડળધારી થયા. અને ૨૫ વર્ષ સુધી શ્રીહરિના શિખરબદ્ધ મંદિરો પૈકી ખંભાત-બુરાનપુર-માલેગાંવ-ચાંદોદ વિગેરે ગામોમાં દેવ સેવા કરેલી.

— પ્રસિદ્ધકર્તા

મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન

સર્વોપરી સર્વાવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતાના તેજરૂપ અક્ષરધામમાં મુક્તમંડળની મધ્યે દિવ્ય સિંહાસન ઉપર અખંડ બિરાજમાન છે. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન અક્ષરધામમાં જે દિવ્ય સિંહાસન ઉપર વિરાજમાન છે તે જ શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન અને શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીને અવિનાભાવ - નિત્ય સંબંધ છે. શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીની શરણાગતિ સ્વીકારે છે તે મુમુક્ષુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની શરણાગતિ સ્વીકારે છે. શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીનો આશ્રિત થાય છે તે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આશ્રિત થાય છે અને તે આત્યંતિક મોક્ષને પામે છે. આમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી આશ્રિત જનને આત્યંતિક મોક્ષદાતા ગાદી છે. અને તે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સમયથી ચાલી આવે છે માટે તે સનાતન અને મૂળ ગાદી છે.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને સ્વસ્થાપિત સંપ્રદાય ચિરકાલ પર્યન્ત ચાલુ રહે તે માટે બે દેશ વિભાગ કર્યા, ઉત્તર વિભાગ - નરનારાયણ દેશ, દક્ષિણ વિભાગ - લક્ષ્મીનારાયણ દેશ, અને તેના કાર્યભારના વહન માટે બે આચાર્યોની સ્થાપના કરી. અને બન્ને દેશના મધ્યસ્થીપદે પોતાના આધ્યાત્મિક વારસદાર સ્વસંકલ્પમૂર્તિ યોગીવર્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીબાપાને સ્થાપ્યા અને તેમને સૌને સાચવવાની ભલામણ કરી. આચાર્ય શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજ સ્વયં આ ગ્રન્થ (શ્રીહરિલીલામૃતમ્) નો પ્રારંભ કરતા મંગલાચરણ કરે છે તેમાં શ્રીજીના સાર્વભૌમ વારસદાર યોગીવર્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીબાપાને વંદન કરતા કહે છે,

જેને શ્રી ભક્તિપુત્રે નિજજન બહુના ઊપરી આપ કીધા,
બન્ને આચાર્યકેરા ઉપરિ કરી વળી હાથમાં હાથ દીધા;
જેનો સદ્‌બોધ પામી વટપુરપતિયે સાર લીધો ધરીને,
ગોપાળાનંદ સ્વામી સકળગુણનિધી વંદું પ્રેમે કરીને.

- શ્રીહરિલીલામૃતમ્, પ્રથમ કળશ, પ્રથમ વિશ્રામ, પાંત્રીસમો શ્લોક

વળી સ્વામિનારાયણ ભગવાને અંતિમ આજ્ઞા કરતાં કહ્યું તેનો આ જ ગ્રંથના દશમા કળશના ત્રીજા વિશ્રામમાં ઉલ્લેખ છે કે,

ગોપાળાનંદ થૈ સુણો સ્વસ્થ, દેશ બેના તમે છો મધ્યસ્થ ॥૩૮॥
બેય દેશના સત્સંગ કેરી, તમે રાખજો ખબર ઘણેરી;
એવી આજ્ઞાઓ શ્રીજીએ કરી, સુણી સર્વ જને શિર ધરી ॥૩૯॥

આમ યોગીન્દ્ર સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીબાપા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના આધ્યાત્મિક વારસદાર હતા. સંપ્રદાયના મધ્યસ્થી હતા. અને તેમણે શ્રીજીમહારાજના આદેશ અનુસાર કથાવાર્તા નિયમધર્મનું વ્યવસ્થિત બંધારણ રચી સંતો - ભક્તો - સંપ્રદાયનું પાલન પોષણ કરી સંપ્રદાયને શતગુણ વૃદ્ધિને પમાડ્યો.

યોગીવર્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીબાપાએ પોતે અંતર્ધાન થતાં પૂર્વે તે પોતાનો વારસો, શ્રીજી સુપ્રત પોતાની જવાબદારી પોતાના સમર્થ શિષ્ય સદ્‌ગુરુ

શ્રી નિર્ગુણદાસજી સ્વામીબાપાને સોંપી. તેમણે જીવનમાં બહુવિધ કષ્ટો સહન કરીને, ઉપાધિઓ વેઠીને પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું સર્વોપરીપણું, સર્વાવતારીપણું, સર્વકારણપણું પ્રસ્થાપિત કર્યું, વિશ્વ સમસ્તમાં ફેલાવ્યું. અને તેમણે પોતાનો તે કાર્યભાર પોતાના સમર્થ શિષ્ય નીડર સિદ્ધાંતવાદી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈશ્વરચરણદાસજી સ્વામીબાપાને સુપ્રત કર્યો.

કાલાન્તરે કરી સંપ્રદાયમાં આવેલી જે કાંઈક ક્ષતિ તેને દૂર કરવા અને પોતાનો મૂળ સંકલ્પ - 'એકસો પચ્ચીસ વર્ષ આ લોકમાં મનુષ્યરૂપે દર્શન આપવું', તે સંકલ્પને પૂરો કરવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સ્વયં કચ્છ - વૃષપુર ગામે શ્રી અબજી બાપાશ્રીરૂપે પ્રગટ થયા. અને તેઓશ્રીએ નીડર સિદ્ધાંતવાદી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈશ્વરચરણદાસજી સ્વામીબાપાને અગ્રેસર કરી શ્રી સત્સંગ મહાસભાની સ્થાપના કરી સંપ્રદાયમાં ધર્મશુદ્ધિ અને વહીવટશુદ્ધિ પુનઃ પ્રસ્થાપિત કરી. વચનામૃત ગ્રન્થમાં પોતે ઉપદેશેલા ગૂઢ તત્ત્વજ્ઞાનને 'રહસ્યાર્થ પ્રદીપિકા ટીકા' દ્વારા સુસ્પષ્ટ કરી તે જ્ઞાનપ્રવાહને વિશ્વસમસ્તમાં વહેતો મૂક્યો.

આમ નીડર સિદ્ધાંતવાદી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈશ્વરચરણદાસજી સ્વામીબાપાએ જીવનપ્રાણ શ્રી અબજીબાપાશ્રીની પુનિત નિશ્રામાં રહી તેમના આદેશાનુસાર સંપ્રદાયનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કર્યું. અને પોતાનો કાર્યભાર પોતાના સમર્થ શિષ્ય શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આદ્ય આચાર્યપ્રવર સનાતનધર્મસમ્રાટ ધર્મધુરંધર ૧૦૦૮ જીવનપ્રાણ શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપાને સુપ્રત કર્યો.

આદ્ય આચાર્યપ્રવર જીવનપ્રાણ શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપાએ શ્રીજીમહારાજના સંકલ્પાનુસાર સંપ્રદાયમાં નૂતન ક્રાન્તિ આણી. એકલપંડે શૂન્યમાંથી વિરાટનું સર્જન કર્યું. મણિનગર શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરને કેન્દ્ર બનાવી દેશ અને વિદેશમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નામને ગાજતું કર્યું, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સર્વોપરી સિદ્ધાંતોનો વિજય વાવટો વિશ્વભરમાં લહેરાવ્યો. જ્ઞાન અને ધ્યાનના અખંડ યજ્ઞો યોજી સંખ્યાતીત મુમુક્ષુઓને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઓળખ કરાવી આત્યંતિક મોક્ષના સદ્‌ભાગી કર્યા.

પોતે એકસઠ દિવસની અખંડ ધ્યાન તપશ્ચર્યામાં બેસી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં અપરોક્ષ સાક્ષાત્કાર દર્શનને પામ્યા અને તે શ્રીહરિ - શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના પ્રત્યક્ષ સીધા આદેશને શિરોવંદ્ય કરી શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીને મૂર્તસ્વરૂપ આપ્યું. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીને સર્વજનના દૃષ્ટિપથમાં લાવ્યા. શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીનાં દુર્લભ દર્શનને સુલભ કરાવ્યાં. અને આશીર્વાદ આપતા કહ્યુંઃ 'જે મુમુક્ષુ જન આ શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીનો આશ્રિત થશે, દેહ પર્યન્ત આશ્રિત રહેશે અને સિદ્ધાંતવાદી જીવન જીવશે, તેનો અંતકાળ આવશે અને તેનાં જમા ઉધારનાં ખાતાં તપાસાશે અને એમ જણાશે કે આને જન્મ ધરવો પડે તેમ છે તોપણ અમારું બિરુદ વિચારી તેને બીજો જન્મ નહીં ધરાવીએ અને આ ને આ જન્મે શ્રીજીમહારાજની દિવ્ય મૂર્તિના સુખે સુખિયો કરીશું.' આમ તેઓશ્રીએ મુમુક્ષુ જીવોને માટે આત્યંતિક મોક્ષનો ધોરીમાર્ગ - રાજમાર્ગ ખુલ્લો મૂક્યો. 'ગોપાળમુનિની ચોથી પેઢીએ સંપ્રદાયમાં નવીન ક્રાન્તિ આવશે', એ શ્રીજીમહારાજની ભવિષ્યવાણી સાકાર સ્વરૂપને પામી.

આદ્ય આચાર્યપ્રવર જીવનપ્રાણ શ્રી મુક્તજીવન સ્વામીબાપાએ પોતાનો આધ્યાત્મિક વારસો, શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીનું સુકાન, શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીના આશ્રિત સર્વ સંતો ભક્તોના આત્યંતિક મોક્ષની જવાબદારી પોતાના સદ્‌પાત્ર સુયોગ્ય શિષ્ય આચાર્ય શ્રી પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી સ્વામીજી મહારાજને સુપ્રત કરતાં આશીર્વાદાત્મક શબ્દો ઉચ્ચાર્યા કે ''શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન, જીવનપ્રાણ શ્રી અબજી બાપાશ્રી અને અમો આમના (શ્રી પુરુષોત્તમ-પ્રિયદાસજી સ્વામી) દ્વારા સર્વકાર્ય કરીશું. સહુ તેમની આજ્ઞામાં રહેજો. આ શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદીએથી જે આદેશ મળે તે પ્રમાણે વર્તજો. તેમાં જ તમારું કલ્યાણ છે.''

ગુરુદેવના આદેશાનુસાર આચાર્ય શ્રી પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી સ્વામીજી મહારાજ વર્તમાન સમયે શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાનના અધ્યક્ષપદને શોભાવી રહ્યા છે. તેઓશ્રીનાં દર્શન, સમાગમ તથા આશીર્વાદનો યોગ જીવનનો અણમોલ લહાવો છે. સુજ્ઞ શુદ્ધ મુમુક્ષુ જીવો આ અમૃત વલ્લીનું પાન કરી સાચા અમરત્વને પામો એ જ અભ્યર્થના.

ટૂંકમાં,

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી એટલે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નાદવંશીય, આધ્યાત્મિક વારસદારોની વિશુદ્ધ પરંપરાથી રક્ષાયેલ ગાદી.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી એટલે મુમુક્ષુઓને આત્યંતિક મોક્ષદાતા ગાદી.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી એટલે સંસારરૂપી ખારા સમુદ્રમાં મીઠી વીરડી.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી એટલે ભવાટવીમાં ભૂલા પડેલા (ભટકતા) જીવોને આશ્રયદાતા ગાદી.

પ્રસિદ્ધકર્તા

અનુક્રમણિકા

શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર

૧. મંગળાચરણ

योो दिव्याक्षर धाम्नि तिष्ठति सदा मायापरे शर्मदे ।
कारुण्यांबुनिधिं नमामि तमहं धार्मिं च धर्मप्रियम् ॥
धर्मारिक्षयकारणंचसहजानंदं हरिंधर्मजं ।
ध्यायेश्रीहरिकृष्णस्वामिनमहं सर्वोपरिं श्रीहरिम् ॥ १ ॥
पूरेवृत्तालये रम्ये दक्षिणदिशिमंदिरे ।
स्थितोऽस्तिसर्वदायस्तं श्रीहरिंप्रणमाम्यहम् ॥ २ ॥
वृत्तालयविहारिंच सहजानंदस्वामिनम् ।
वंदेतं श्रीहरिकृष्णं नीलकंठाभिधं तथा ॥ ३ ॥
निजाश्रितार्तिहंताच मनसेप्सितशंप्रदः ।
अवनं धर्मभक्तेर्नः करोतुमंगलंहरिः ॥ ४ ॥
विक्रमार्क शकस्याब्द वष्ट भू नखसंमिते ।
मघौशुक्ल नवम्यांच ग्रंथः पूर्णः कृतो मया ॥ ५ ॥

ખંભાતમાં શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરને વિષે એક મોટી સભા થઈ અને તે સભામાં બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાન સંત સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મચારી મહારાજ શ્રી માયાતીતાનંદ સ્વામી વિરાજમાન હતા. તે સમયે સદ્‌ગુરુ વિદ્વદ્‌વર્ય સ્વામી શ્રી આત્માનંદજી તથા સદ્‌ગુરુ પુરાણી બ્રહ્મચારી શાંતિપ્રિયાનંદજી તથા ખંભાતના પરમ એકાન્તિક સત્સંગીઓ જેવા કે શેઠ બેચરભાઈ, શેઠ નારણભાઈ તથા મોતીલાલભાઈ વગેરે સભામાં બેઠા હતા. તે સમયે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મચારી શાસ્ત્રી આત્માનંદજીએ સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મચારી માયાતીતાનંદ સ્વામીને એક પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, યોગીવર્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી કારિયાણી ગામને વિષે વડોદરાથી આવ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે અક્ષરઓરડીમાં એકાંતમાં બેસાડી છ હેતુની વાતો પૂછી તે કેવી રીતે પૂછી હતી અને છ હેતુ એટલે શું ? તે આપ અમને સમજાવો. ત્યારે સ્વામી હસતા એવા છતાં સભામાં બેઠેલા છે

એવા દરેક સત્સંગી પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા.

ગામ કારિયાણીએ સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી વડોદરાથી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવ્યા. તેથી શ્રીજી બહુ જ પ્રસન્ન થયા ને સામા જઈને ઘણી વાર સુધી મળ્યા. પછી અક્ષર ઓરડીએ આવ્યા ને ઓરડીમાં ધાબળી નંખાવીને સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીને બેસાડ્યા, ને જે જે સમાચાર પૂછવા હતા તે પૂછ્યા. પછી શ્રીજીએ સ્વામીને કહ્યું જે હે સ્વામી, અક્ષરધામમાંથી આપણા બેનું શા કારણથી આ લોકમાં આવવાનું થયું છે તે કહો. ત્યારે સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, તમો કહો. તે સમે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે,

(૧) આ લોકમાં મારી સર્વોપરી ઉપાસના પ્રવર્તાવવી.

(૨) અવતારના જે જે ભક્તો છે તેને અવતારીપણાનો મારો નિશ્ચય કરાવીને ઠેઠ અક્ષરધામમાં પહોંચાડવા.

(૩) ભક્તિધર્મને સુખ આપવું.

(૪) એકાંતિક ધર્મ પ્રવર્તાવવો.

(૫) નવા મુમુક્ષુઓ કરવા.

(૬) પૂર્વના સંસ્કારી યોગીઓ ઘણા કાળથી તપ કરે છે તેની પાસે જવું ને તેને દર્શન દઈને તપનું ફળ એ રૂપી અક્ષરધામ આપવું.

આ છ હેતુ માટે આવ્યા છીએ. તે સાંભળીને સ્વામીએ કહ્યું જે, હા મહારાજ, આપશ્રીએ કહ્યું તે માટે જ આ લોકમાં આવવાનું થયું છે. ॥ ૧ ॥

૨. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે સંતોની સભા કરી

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ સંતોની સભા કરીને વિરાજમાન હતા. તે સમે સંતો પ્રત્યે એમ વાત કરી જે, 'હે સંતો ! અક્ષરધામમાં ભગવાન છે એજ મારા જીવમાં ભગવાન અખંડ વિરાજમાન છે. એમ હૈયામાં કે બહાર મૂર્તિ ધારીને ભજન કર્યા કરે ને તેમાં વૃત્તિ ઠરે તો ભગવાન તેને દર્શન દે. ॥ ૧ ॥ વળી શ્રીજીમહારાજે એમ વાત કરી જે હે પરમહંસો ! અજીત એવા જે ભગવાન તેમને ભક્તિએ કરીને જીતવા શીખવું. ॥ ૨ ॥ ને અચળ એવા ભગવાન તેમને જ્ઞાને કરીને ઓળખવા શીખવું. ॥ ૩ ॥

ને નિઃસ્પૃહી એવા જે ભગવાન તેમને સેવાએ કરીને પ્રસન્ન કરવા શીખવું. ॥ ૪ ॥ ને અવર્ણનીય એવા જે ભગવાન તેમને શુદ્ધ થઈને વર્ણીય થાવું કે'તાં વરવા યોગ્ય થવા શીખવું. ॥ ૫ ॥ ને આત્મારામ ને પૂર્ણકામ એવા જે ભગવાન તેમનું દાસપણું કરીને પ્રસન્ન થઈને તેડવા આવે એવી ભક્તિ શીખવી. ॥ ૬ ॥ વળી **સોજા** એવા જે ભગવાન તેની રીત જે કોઈ ધૂળ નાખે તેને શાપ દેવો નહિ એવી રીત જોઈને આપણે પણ કોઈક ગાળ દે અથવા તો માર મારે તોપણ તેનું ભૂંડું થાય એવો સંકલ્પ ન કરવો. ॥ ૭ ॥ અને અનંતકોટિ બ્રહ્માંડમાં જીવ માત્રને સુખદુઃખનો સંબંધ થાય છે. તે પુરુષોત્તમ ભગવાનના હાથમાં છે એમ સમજીને તેમને વિશ્વાસે રહેવું ને બીજા કોઈનું કર્યું થતું નથી. ॥ ૮ ॥ વળી એમ વાર્તા કરી જે, હે પરમહંસો ! તમને કાળ, કર્મ, માયા, યમદૂત એ આદિક કોઈ નડવાનું નથી ને પોતાના નરસા સ્વભાવ છે તેને ટાળજો. ॥ ૯ ॥ અને રાજાનું સુખ એટલું રાણીનું સુખ એમ અમારું સુખ એટલું તમારું સુખ છે એમ બેફિકર થઈને રહેજો. ને ભૂત વળગે તે નથી મેલતું એમ હું તમને નહિ મેલું. ॥ ૧૦ ॥ વળી એમ બોલ્યા જે, અમૃત પીએ તે અમર થાય. તેમ પ્રભુને ભજે તે પ્રભુને પામે. ॥ ૧૧ ॥ વળી સોનું, રૂપું, હીરા, મોતી, પારસમણિ, કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ, ચિંતામણિ એ માંહેલું એક પદાર્થ હોય તેને ચિંતા નહિ. તો એ સર્વેના કરનારા જે અમે તે અમારો જેને આશ્રય છે, તેને શા સારું કોઈ વાતની ચિંતા રાખવી ? ન જ રાખવી. ॥ ૧૨ ॥ વળી, પરમહંસ પ્રત્યે વાત કરી જે, હે પરમહંસો ! શીલ વિના શોભા નહિ, ને સંતોષ વિના શાંતિ નહિ. ને ગુરુ વિના જ્ઞાન નહિ. જ્ઞાન વિના સત્ય અસત્યનો વિવેક નહિ. ને વિવેક વિના અસત્યનો ત્યાગ કરીને સત્યમાં વળગાય નહિ. કેમ કે સત્યમાં વળગ્યા વિના ધર્મ નહિ. ધર્મ વિના ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થ નહિ. પુરુષાર્થ વિના તીર્થ, વ્રત્ત, દાન, પુણ્ય, સેવા, સમાગમ એ થાય નહિ. ને સેવા તથા સમાગમ વિના ગુરુ તથા પ્રભુનો આશીર્વાદ મળે નહિ. ને આશીર્વાદ મળ્યા વિના જીવ બળિયો થાય નહિ. જીવ બળિયો થયા વિના ભૂંડા ઘાટ ને ભૂંડા સ્વભાવ તે મટે નહિ. ને મટ્યા વિના પ્રભુનું ધ્યાન તથા ભજન તેમાં વળગાય નહિ. ને પ્રભુને વળગ્યા વિના વાસના બળે નહિ. વાસના બળ્યા વિના નિર્દોષ

મુક્ત થાય નહિ. નિર્દોષ મુક્ત થયા વિના ભગવાન પાસે રહેવાય નહિ. ને પ્રભુ પાસે રહ્યા વિના અખંડ દેહ, અખંડ ધામ, અખંડ સુખ ને સદાય પ્રભુનાં દર્શન એ મળે નહિ. એ ચાર પ્રભુના સમીપ વિના બીજે નથી. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજે હેતની વાત કરી તેને સાંભળીને સર્વ પરમહંસો ઘણા જ પ્રસન્ન થઈને શ્રીહરિએ કરેલી વાતને પોતપોતાના અંતઃકરણમાં સર્વ પ્રકારે દરરોજ સ્મરણ કરીને તે પ્રકારે તેમાં અખંડ પોતાના મનને રાખતા હતા. ॥ ૧૩ ॥ ॥ ૨ ॥

૩. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં વિરાજમાન હતા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં વિરાજમાન હતા. તે વખતે મુક્તાનંદ સ્વામી આગળ શ્રીજીમહારાજ સાખી બોલ્યા :

શ્યામ વર્ણ શોભે અતિ શબ્દ શ્રેષ્ઠ ગંભીર ॥
અતિ ઉત્તમ જાણી જનો સુણે સૌ થઈ સ્થિર ॥ ૧ ॥

આ સાખી બોલીને પૂછ્યું કે, તે કોણ હશે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ ઉત્તરમાં કહ્યું કે, જે તે તો સમુદ્ર. પછીથી પ્રેમાનંદ સ્વામીને ઉપરની સાખીનો અર્થ પૂછ્યો. તેમણે હાથી એવો ઉત્તર આપ્યો. પછીથી દેવાનંદ સ્વામીને ઉપરની સાખીનો અર્થ પૂછ્યો. તેમણે મેઘ એવો ઉત્તર કર્યો. પછીથી બ્રહ્માનંદ સ્વામીને ઉપરની સાખીનો અર્થ પૂછ્યો. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, તમો પોતે. આવો ઉત્તર મળવાથી શ્રીજીમહારાજ કહે, હું બહુ રાજી થયો. પછી મહારાજે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમો રાજી થયા કે નહિ ? ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, હું રાજી છું. ત્યારે મહારાજ કહે, હું કહું તેમ કરશો ? ત્યારે હા પાડી. ને બીજે દિવસે ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને તાવ આવતો હતો છતાં પણ લઈ ગયા. પોતાનું એક સ્વરૂપ ઓરડીમાં રાખીને બીજે સ્વરૂપે પરમહંસો સહિત નાહવા ગયા. પછી બ્રહ્માનંદ સ્વામી માટે ઉન્મત્તગંગાનું જળ ઊનું કર્યું. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી સાખી બોલ્યા :

શીતોદક ઘેલાતણું ઉષ્ણ થયું આ વાર ॥
તે તો ન્હાવા કારણે કર્યું તમે કીરતાર ॥

તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને બાથમાં

ઘાલીને મળ્યા. પછીથી સર્વે સંતોએ સહિત ઉન્મત્તગંગાના ઊના જળમાં સ્નાન કરી વસ્ત્ર પહેરીને સંતો સહિત ભેંસલા પાણા ઉપર એક સ્વરૂપ રાખીને બીજે સ્વરૂપે મંદિર તરફ ચાલવા માંડ્યું. ત્યારે સાંગાણીને ઢોરે ગયા. ને પાછળથી ભેંસલા પાણા ઉપરથી બૂમ પાડી કે મને મૂકીને ક્યાં જાઓ છો ? પછી સંતો પાછા ફર્યા ને થોડે ચાલ્યા ત્યારે સાંગાણીના ઢોરેથી બૂમ પાડી કે, હું અહીં છું ને તમો તે તરફ કેમ જાઓ છો ? આવી રીતે મનુષ્યલીલા કરીને મંદિરમાં લીમડા તળે આવ્યા, ને પોતાનું સ્વરૂપ અદશ્ય કર્યું. ને બ્રહ્માનંદ સ્વામી અક્ષર ઓરડી તરફ આવતા હતા, તેવામાં મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારી શ્રીજીમહારાજને નિત્યના નિયમ પ્રમાણે નવરાવી પૂજા વગેરે કરાવીને પાછા આવતા હતા. તેમને બ્રહ્માનંદ સ્વામી મળ્યા ને મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ પૂછ્યું કે, તમો ક્યાં ગયા હતા ? ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, શ્રીજીમહારાજ સહિત ઉન્મત્તગંગામાં નાહવા ગયા હતા, ત્યારે મુકુંદ બ્રહ્મચારી કહે, મહારાજને તો મેં અહીં નવડાવ્યા ને તેઓ અક્ષર ઓરડીમાં બેઠા છે. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ અક્ષર ઓરડીમાં જઈને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં. આવી રીતે તે દિવસે શ્રીજીમહારાજે ત્રણ સ્વરૂપ ધારીને મનુષ્યલીલા કરીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને પોતાનો અલૌકિક પ્રતાપ દેખાડ્યો હતો. ॥ ૩ ॥

૪. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ વડતાલ જવા સંકલ્પ કર્યો

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજે વડતાલ સમૈયો કરવા જવા માટે સંકલ્પ કર્યો. તેવામાં દાદાખાચર સવારમાં શ્રીજીનાં દર્શન કરવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, વડતાલ સમૈયો કરવા આવતીકાલે અહીંથી જઈશું. ત્યારે દાદાખાચર કહે, મહારાજ, અહીં સમૈયો કરો ને દેશાંતરના હરિભક્તો ઉપર કાગળ લખો જે આ વર્ષમાં ગઢડે સમૈયો કરવાનો છે માટે સર્વે હરિભક્તો ગઢડે આવજો. આવા કાગળો મળવાથી દેશાંતરના હરિભક્તો બાઈઓ તથા ભાઈઓ કીર્તન ગાતાં ગાતાં ગઢડે આવતાં હતાં. રસ્તામાં ખારાપાટમાં એક ગામ આવ્યું, તે ગામના પટેલે કીર્તન ગાતા આવતા હરિભક્તોને પૂછ્યું, તમે ક્યાં જાઓ છો ? ત્યારે હરિભક્તો કહે, અમે ગઢડે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા જઈએ છીએ. ત્યારે પટેલ કહે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ? ત્યારે હરિભક્તો કહે, હા ભગવાન છે. ત્યારે પટેલ કહે,

તમે ઊભા રહો. હું ગામમાં જઈને ભગવાનને આપવા સારું ભેટ લઈ આવું. પછી દશ રૂપિયા લાવીને આપ્યા. ને કહે જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને મારા તરફથી ભેટ મૂકજો. પછી તે હરિભક્તો ગઢડે આવ્યા, મહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને જે પોતાને ભેટ મૂકવી હતી તે ભેટ મૂકી, પણ પટેલે આપેલા દશ રૂપિયા મહારાજને ભેટ મૂકવા ભૂલી ગયા. પછી મહારાજે તે પટેલના દશ રૂપિયા માગી લીધા. તે રૂપિયા લઈને માથું ધુણાવ્યું. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, કેમ માથું ધુણાવ્યું ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, ખરા સમયમાં આ રૂપિયા મારે આપવા જવા પડશે. પછીથી તે પટેલને છ માસે કોઢ નિસર્યો, ને મરવા માટે ગાડું જોડાવી સમુદ્રકાંઠે ગયા, ને ગાડું હાંકનાર ચાકરને પાંચ રૂપિયા આપવાનું કહ્યું, ને કહે જે, તું કોઈને વાત ન કરીશ. હું અત્રે સમુદ્રમાં મરવા માટે આવ્યો છું. પછી લાકડીને ટેકે ધીમે ધીમે સમુદ્ર તરફ ચાલ્યા. તેવામાં શ્રીજીમહારાજ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરીને આવ્યા, ને કહ્યું જે, પટેલ ક્યાં જાઓ છો ? ત્યારે પટેલ કહે, અમારાં સગાંસંબંધીને ત્યાં જઈએ છીએ. ત્યારે શ્રીજી બોલ્યા જે, તપસ્વી બ્રાહ્મણ સત્પુરુષ આગળ ખોટું ન બોલવું. તો પણ ઉપર પ્રમાણે કહ્યું. ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, તમો સમુદ્રમાં પડવા જાઓ છો ? ત્યારે પટેલે મહારાજ પાસે એમ કહ્યું, જે હા હું સમુદ્રમાં પડવા જાઉં છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, મારું વચન માનીને તમો તમારે ઘેર પાછા જાઓ. તમને થોડા દિવસમાં સારું થશે. ને સમુદ્રમાં પડવા જવું હોય તો આ તમારા રૂપિયા દશ હજારની દશ કોથળીઓ લ્યો. ત્યારે પટેલ બોલ્યા કે, રૂપિયા તમોને મેં આપ્યા નથી. ત્યારે મહારાજ કહે, અમારા સત્સંગીનો સંઘ ગઢડે આવતો હતો ત્યારે તમોએ દશ રૂપિયા મોકલ્યા હતા. તે દશ રૂપિયા મને મળ્યા હતા તે લ્યો. હું કોઈનું લેણું રાખતો નથી. ત્યારે પટેલે કહ્યું જે, તમો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છો ? ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે, હું ભગવાન છું. પછીથી શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય થવાથી મહારાજના વચનથી ઘેર ગયા. ત્યાં થોડા દિવસમાં આરામ થયો. પછી થોડા રૂપિયા લઈને પ્રત્યક્ષ ભગવાનને મળવા ગઢડે ગયા. ત્યાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી નિયમ ધારી મહારાજશ્રીનો આશ્રય કરી પોતાને ઘેર ગયા. અંતકાળે તે પટેલને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. એવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે. ॥ ૪ ॥

૫. ગઢડામાં લીમડા નીચે કૂતરે બગાડ્યું

ગઢડામાં લીમડા નીચે રહેલ ઓટા ઉપર કૂતરું બગાડી ગયું હતું. ત્યારે જે કોઈ શ્રીજીનાં દર્શન માટે અક્ષર ઓરડીએ જાય તે એમ બોલતા જાય જે કૂતરે ઓટો બગાડ્યો છે. પણ તેને કોઈ સાફ કરે નહિ. તે વખતે ઉકાખાચર ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરીને આવ્યા. ને ઓટો બગડેલો જોઈ તુરત લૂગડાં કોરે મૂકી તે કાઢી નાખ્યું. ને જમીન લીંપી લીધી. પછી નદીએ જઈ સ્નાન કરી પાછા મંદિરમાં આવી અક્ષરઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, ઘરના ધણી આવ્યા એટલે બોલતા બંધ થયા. પછી શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, તમે પૂજા રાખો છો ? ત્યારે ઉકાખાચર કહે, હા. ત્યારે મહારાજ કહે, કેટલી મૂર્તિઓ રાખો છો ? ત્યારે ઉકાખાચર કહે, પાંચસે મૂર્તિઓ રાખું છું. ત્યારે મહારાજ કહે, પૂજા કરતાં બહુ વાર લાગે. ત્યારે ઉકાખાચર કહે, વાર લાગે જ નહિ. ત્યારે મહારાજ કહે, નામ આવડે છે ? ત્યારે ઉકાખાચર કહે હા. ત્યારે મહારાજ કહે, નામ બોલો. પછી ઉકાખાચર બોલવા લાગ્યા જે, મુક્તાનંદ સ્વામી, ગોપાળાનંદ સ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી આ બધી મારી મૂર્તિઓ છે. તેમની હું પૂજા કરું છું. આવું સાંભળીને મહારાજ ઘણા પ્રસન્ન થયા. વળી ઉકાખાચર માંદા સંતોની સેવા કરતા, તેમનાં લૂગડાં ધોતા તથા દાદાખાચરના દરબારથી આરંભીને તે ઉન્મત્તગંગા સુધી નિરંતર સવારમાં સાવરણો લઈ વાળતા, કારણ કે સંતો નિરંતર ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા જાય. તેમને કાંકરા વાગે નહિ. આવી રીતની ઉકાખાચરની સેવા શ્રીજીમહારાજે ગઢડા મધ્ય પ્રકરણના ૨૫મા વચનામૃતમાં પણ કહેલ છે. આવી સેવાથી ઉકાખાચરે મહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા મેળવી હતી તેવા ઉકાખાચર શ્રદ્ધાળુ હતા. ॥ **૫** ॥

૬. વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ ગઢડે પધારતા હતા

વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ સવારો સહિત ગઢડા પધારતા હતા. તે રસ્તે ચાલતાં ગામ ઝમરાળું આવ્યું. ત્યાં દિવસ આથમવાથી સુરાખાચરે મહારાજને કહ્યું જે, ગઢડું ઘણું દૂર છે માટે આ ગામમાં રાત્રિ રહીને વહેલા ચાલીએ તો ઠીક. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, ચાલો ગામમાં જઈએ. પછી સવારો સહિત

વિપ્ર ગંગારામ દવેને ત્યાં પધાર્યા. ગંગારામ દવે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તેમજ તેમનાં સ્ત્રી પણ તેવાં જ હતાં. તેથી તે બેઉ જણ મહારાજને પોતાને ઘેર આવેલા જોઈને બહુ જ રાજી થયાં ને તે જ વખતે શુદ્ધ ભાવથી યથાશક્તિ થાળ કરી પ્રેમપૂર્વક શ્રીજીમહારાજને તથા સાથે આવેલા સવારોને આગ્રહપૂર્વક જમાડ્યા. ત્યારપછી તે બેઉ સ્ત્રીપુરુષને મહારાજે કેટલીક ધર્મ સંબંધી તથા પરમાત્માના મહિમા સંબંધી વાતો કરી ને પોઢી ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ સવારમાં ચાલવાની તૈયારી કરતા હતા. ત્યારે ગંગારામ દવેએ કહ્યું જે, રોટલા જમ્યા સિવાય હું તમને જવા નહિ દઉં. માટે કૃપા કરી જમીને સુખેથી ગઢડે પધારજો. આવો ગંગારામનો આગ્રહ જોઈ શ્રીજીમહારાજ રોકાયા. તેથી દિવસ ઊગ્યા પહેલાં થાળ તૈયાર કરીને શ્રીજીમહારાજને તથા સવારોને જમાડ્યા. પછી ગંગારામ દવેને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ માણકી ઘોડી થાકી ગઈ છે, માટે જો તમો ગાડું જોડો તો અમો ગાડામાં બેસીએ ને માણકી ઘોડી ગાડા પછવાડે સુખેથી ચાલે. એવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને ગંગારામ દવેએ ભાવનગરી ગાડી જોડીને ગાડીમાં ગાદીતકિયા બિછાવીને તે ઉપર મહારાજને બેસાડ્યા. ને સવારો સહિત ત્યાંથી ચાલ્યા. ગંગારામના બળધિયાં બહુ સારા તે રાશોથી તાણી ઝાલે. તોપણ ફૂંફાડા મારતા જોશબંધ ચાલે તે જોઈ મહારાજે ગંગારામને કહ્યું જે, આ ગાડી - બળધિયા તમારા છે ? એમ વારંવાર ત્રણ વખત શ્રીજીમહારાજે ગંગારામને પૂછ્યું. ત્યારે ગંગારામ શ્રીજીમહારાજનો અભિપ્રાય સમજી ગયા. તેથી શ્રીજીમહારાજને કહ્યું, જે આ ગાડી તથા બળધિયા તથા મારો દેહ આજથી આપશ્રીને કૃષ્ણાર્પણ કરું છું. તેવું વચન સાંભળીને મહારાજે ગંગારામનો બરડો પોતાના હસ્તકમળથી ઠબકારીને કહ્યું જે, ધન્ય છે બ્રાહ્મણિયા. તું આપી ચૂક્યો ને હું લઈ ચૂક્યો. એમ કહીને ગંગારામ ઉપર મહારાજે બહુ જ પ્રસન્નતા જણાવી. એમ કરતાં ગઢડા ગયા. ત્યાં એક બે દિવસ થયા પછીથી શ્રીજીમહારાજે ગંગારામને આજ્ઞા કરી જે હવે તમે ઘેર જાઓ. ત્યારે ગંગારામે કહ્યું જે, મેં મારો દેહ આપને મારા ગામની ભાગોળે અર્પણ કરેલ છે. માટે મનમે આપની સેવામાં રહેવાની ઈચ્છા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હાલ ગોપીનાથજી મહારાજના મંદિરના પરથારાનું કામ ચાલે છે, માટે તે કામ પૂરું થાય ત્યાં સુધી દેવસેવા

કરો. તે મહારાજની આજ્ઞાથી ગઢડામાં રોકાયા. પછી મહારાજશ્રીની આજ્ઞા થવાથી ઘેર ગયા. ને ગંગારામ દવેએ સમય પ્રમાણે સેવા કરી મહારાજશ્રીની પ્રસન્નતા વારંવાર મેળવી હતી. ॥ ૬ ॥

૭. ખોપાળાના જેઠા માણીયા ગઢડે આવ્યા

ગામ ખોપાળાના જેઠા માણીયા ગઢડે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા સૂર્ય ઊગ્યા પહેલાં આવ્યા હતા. તેવા સમયમાં ઓરડા લીંપવા માટે ચોકમાં મોટું ગારીયું નંખાવેલ હતું. તે ગારીયું ગોલવાનું બાકી હતું. જેઠા માણીયાને જોઈને એક સંતે કહ્યું, ભગત આ ગારીયું ગોલવાનું છે, તે તમે ગોલી આપો. ત્યારે આ ભક્ત મહારાજના મહિમાવાળા હતા, તે તુરત હા પાડીને ગારીયું ગોલવા લાગ્યા. તે ગોલતાં ગોલતાં દિવસના દશ વાગ્યા તોપણ કોઈએ રાખો એમ કહ્યું નહિ. તેવા સમયમાં નાનબાઈને ઓરડે મહારાજ માટે થાળ મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ તૈયાર કરેલો તે જમવા અક્ષર ઓરડીથી સ્નાન કરીને એક પીતાંબર પહેરી, એક ઓઢીને ચાખડીએ ચઢીને પાળાઓ સહિત જતા હતા તેવામાં જેઠા માણીયાએ ઊંચા સ્વરથી જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા. તે સાંભળીને મહારાજ જેઠા માણીયા પાસે પધાર્યા ને કહ્યું જે, આ કામ તમે ક્યારના કરો છો ? ત્યારે ભક્તે કહ્યું જે, સૂર્ય નહોતા ઊગ્યા ત્યારથી. આવું ભક્તનું વચન સાંભળીને તેમના ઉપર મહારાજ બહુ જ પ્રસન્ન થયા, ને મૂળજી બ્રહ્મચારીને તુરત બોલાવીને કહ્યું, જે આ ભક્તને વાસ્તે અમારા થાળમાંથી ચુરમાના લાડુ છ હમણાં લાવો. આ ભક્તને જમાડીને પછી હું જમવા આવીશ. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થઈ કે તુરત બ્રહ્મચારી છ લાડુ લાવ્યા. પછી મહારાજે જેઠા માણીયાને કહ્યું જે, ત્યાં ને ત્યાં ઊભા રહીને આ છ લાડુ જમી જાઓ. ત્યારે તે ભક્તે શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હું નાહ્યો નથી માટે હું નાહીને પૂજા કરીશ પછી આપની પ્રસાદી જમીશ. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, અમે નાના હતા ત્યારે કોઈવાર નહાતા પણ નહિ, ને અમારી માતુશ્રીની આજ્ઞા મુજબ અમે જમી લેતા. માટે અમારી આજ્ઞાથી જમો, તમોને બાધ નહિ લાગે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને રાજી કરવા સારું તે સ્થાને ઊભા રહીને મહારાજની આજ્ઞાથી છ લાડુ જમી ગયા. પછી મહારાજે કહ્યું, જે આવો ભક્ત ! તમારી સાથે અમો થાળ જમીને તમોને મળીશું, કારણ કે તમોએ સંતના વચનથી તથા મહિમાથી

સેવા કરી તે જોઈ હું તમારા ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયો છું. એમ કહીને પોતાની સાથે લઈ ગયા. ને જમીને મુખ શુદ્ધ કરીને જેઠા માણીયાને પ્રેમપૂર્વક મળ્યા ને કહ્યું જે, આવી દેવસેવા હરકોઈ કરે તેના ઉપર મારો બહુ જ રાજીપો થાય છે, ને તેને અમે શું આપી દઈએ એમ શ્રીજીમહારાજે વાત કરીને જેઠા માણીયાને આજ્ઞા કરી જે, હવે તમે સુખેથી ખોપાળે જાઓ. પછી શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતા લઈને જેઠા માણીયા ખોપાળે ગયા. એવી ઘણી તે ભક્તે શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતા મેળવી હતી. ॥ ૭ ॥

૮. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજને જીવાખાચરે બોલાવ્યા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજને જીવાખાચરે પોતાના દરબારમાં ઘણા પ્રેમથી બોલાવ્યા હતા. તે વખતે મહારાજને બહુ જ વારંવાર નહાવાનું થયું હતું. તેથી કરીને જીવાખાચરે પોતાના રહેવાના ઓરડામાં ઢોલીયો ઢાળી આપ્યો હતો, ને શ્રીજીની સેવા જીવોખાચર પોતાના ચાકરને ન કરવા દેતાં પોતે કરતા હતા. ને શ્રીજીમહારાજ જીવાખાચરના ઓરડાની પછવાડે વાડો હતો તેમાં વારંવાર દિશાએ જઈ હાથ પગ ધોઈ છપરપલંગ ઉપર બેસતા હતા. તે જોઈ જીવાખાચરે દિશાએ જવાનું બંધ કરવા ઘણા ઉપાય કર્યા હતા, તોપણ ન મટવાથી મહારાજની ઘણી પ્રાર્થના કરી. ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે, હવે ઉપાય કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે મારી ઈચ્છાથી નહાવાનું થયું છે. માટે હાલ બંધ થશે નહિ. એવું વચન સાંભળીને પોતાના ઘરમાં એક ખૂણામાં શ્રીજી માટે કમરભર ખાડો ખોદી આપ્યો. ને મહારાજને કહ્યું જે, આ ખાડે તમો સુખેથી જાઓ. પણ બહાર વાડામાં જાશો નહિ, કારણ કે તમારે શરીરે ખમાય તેમ નથી. પછી શ્રીજીમહારાજને જ્યારે સંકલ્પ થાય ત્યારે તે ખાડે જાય ને હાથપગ ધોઈને પોતાને આસને બેસે. એમ કરતાં શ્રીજીની ઈચ્છાથી આરામ થયો. ત્યારે જીવાખાચરે શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું જે, આપની ઈચ્છા હોય તે થાળ કરાવું ને તમે જમો. હવે જમવામાં વાંધો નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે બીજી ઈચ્છા તો કાંઈ નથી પણ શેરડી જમવાની ઈચ્છા થઈ છે. ત્યારે જીવાખાચરે શેરડી મંગાવી આપી. શ્રીજી ઘણા પ્રસન્ન થયા ને કહ્યું જે, છરી લાવો, હું મારા હાથથી સુધારીને જમીશ. તે વખતે જીવાખાચરનાં ઘરનાંએ છરી આપી, તે લઈને પોતે સુધારીને જમતા હતા તેવામાં એકદમ છરી આંગળીએ વાગી

ગઈ ને લોહી બહુ જ નીકળ્યું. તે જોઈને જીવાખાચરે પોતાને માથે પાંચસેનો સોનેરી મેકર બાંધ્યો હતો તેમાંથી તુરત પાટો બાંધવા સારુ ફાડીને આંગળીએ પાટો બાંધ્યો. તે વખતે શ્રીજીમહારાજે જીવાખાચર ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થઈને કહ્યું જે, જીવાખાચર ! તમે જે આ વખતે મારી સેવા કરી છે, તેમજ બીજી મારી જે સેવા કરી છે તે ગુણ મારાથી ભૂલાય તેમ નથી. એટલી વાત કરે છે એટલામાં દાદાખાચર તથા મોટીબા વગેરે ત્યાં આવ્યાં. ને જીવાખાચરને કહીને શ્રીજીને પોતાના દરબારમાં લઈ ગયા. એમ જીવાખાચરે સમયને અનુસારે શ્રીજીની પ્રસન્નતા મેળવી હતી. તેથી જીવાખાચરના અંત સમય વખતે મૂળુખાચરના બોલાવાથી જીવાખાચરના દરબારમાં પધાર્યા હતા ને જીવાખાચરના સમીપે ઊભા રહીને કહ્યું જે, જીવાખાચર કેમ છે ? તે વખતે મહારાજના કરેલા અપરાધો યાદ આવવાથી આંખોમાં ચોધારાં પાણી નીકળવા લાગ્યાં. ને ઘણું બોલવાનું કરે પણ બોલાય નહિ, ને છાતી ભરાઈ આવી. તે જોઈને શ્રીજીએ કહ્યું જે, દરબાર ! હું તમારી ઉપર રાજી છું. આ વખતે કાંઈ સંભારવાનું કારણ નથી. આ વખતે તો તમારા સમીપમાં ઊભેલો એવો જે હું તે મારા સ્વરૂપમાં તમારી વૃત્તિ જોડી દ્યો. કોઈ પ્રકારની ચિંતા કરવી નહિ. હું જીવના ગુના સામું જોતો નથી. હું જીવે કરેલ ગુણને જોઉં છું. તમે પ્રથમ તમારા દરબારમાં મારા સહિત પાંચસે પરમહંસો રહ્યા છીએ તે ગુણ તથા મારી આંગળીએ છરી વાગી હતી, ને મેકર ફાડીને પાટો બાંધ્યો હતો એવા ઘણા ગુણો કર્યા છે. માટે લોકદૃષ્ટિએ જોવાની જરૂર નથી. માટે સુખેથી આ સ્વરૂપનું ચિંતવન કરતા દેહનો ત્યાગ કરો. એમ કહીને શ્રીજીએ પોતાનું જમણું ચરણાર્વિંદ છાતીમાં ચાંપ્યું. ને જય સ્વામિનારાયણ કહીને દાદાખાચરના દરબારમાં પધાર્યા કે તુરત જીવાખાચર દેહનો ત્યાગ કરીને મૂર્તિને સુખે સુખિયા થયા. તેવા સમાચાર સાંભળી શ્રીજી દાદાખાચર સહિત અગ્નિસંસ્કાર કરવા સારુ સાથે ગયા હતા. તે વિધિ થઈ રહ્યા પછી સ્નાન કરીને દરબારમાં સભા કરીને જીવાખાચરના સંબંધમાં કેટલીક પ્રશંસા કરી, કારણ કે તેમણે પ્રથમ ઘણો જ ગુણ કરેલ તેથી મહારાજ તેમની ઉપર પ્રસન્ન હતા. કહેવાનો સાર એટલો જ છે કે સમય પ્રમાણે શ્રીજીની સેવા કરી જીવાખાચરે શ્રીજીની પ્રસન્નતા મેળવી હતી. ॥ ૮ ॥

૯. શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાંથી વાડીએ પધાર્યા

શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાંથી જ્યારે વાડીએ પધારે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી માણકી ઘોડી હાલ જ્યાં લક્ષ્મી બાગમાં મંદિર છે ત્યાં જઈને ઊભી રહેતી હતી. પછી તે પૃથ્વીને મહારાજ નમસ્કાર કરે ત્યારે ઘોડી ત્યાંથી ચાલે. આવી રીતે ઘણા દિવસ નિત્યાનંદ સ્વામી આદિક સંતોએ જોયેલું. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીને શંકા થવાથી શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું કે, તમો ત્યાં નમસ્કાર કેમ કરો છો ? ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું કે, આ સ્થાન હેડંબાનું વન હતું, આ ઠેકાણે એક વડનું વૃક્ષ હતું. ને મારા સમગ્ર અવતારો આ ઠેકાણે વિશ્રાંતિ માટે બેઠેલા હતા. તે સ્થાનનું માહાત્મ્ય વધારવા માટે હું આ સ્થાનને નમસ્કાર કરું છું, ત્યારે જ માણકી ઘોડી અહીંથી ચાલે છે. આવું શ્રીજીમહારાજે કહ્યું, એટલે નિત્યાનંદ સ્વામીએ શુકમુનિને કહ્યું કે, તે ઠેકાણે એક ખીલો ચોંટાડી મૂકો. કોઈક દિવસ તે સ્થાન આપણને ઉપયોગમાં લાગશે. તેમ ધારીને ખીલો ચોઢાવીને તુલસી ક્યારો પણ ત્યાં કરાવ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજે દેહોત્સર્ગ કર્યો ત્યારે શ્રીજીનું વિમાન વિધાત્રાનંદ સ્વામીની ઓરડી પાસે ઉતાર્યું ને ત્યાં અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો ઠરાવ કરવા માંડ્યો. ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, બેઠકે શ્રીજીમહારાજે વાત કરી હતી તે સાંભરે છે કે નહિ ? માટે શ્રીજીએ શ્રીમુખે જે સ્થાનની પ્રશંસા કરી હતી તે સ્થાને શ્રીજીનો અગ્નિસંસ્કાર કરો તો તે સ્થાને હું મંદિર કરાવીશ, કારણ કે તમોએ શ્રીગોપીનાથજીનું મંદિર કર્યું ત્યારે સેવાનો લાભ લીધો હતો, ને મને ભણવા માટે મોકલ્યો હતો, તેથી સેવાનો લાભ મને મળ્યો નથી. માટે હું તેમનું મંદિર કરવારૂપી સેવાનો લાભ લઈશ. તેમણે કહ્યું એટલે શ્રીજીમહારાજનું વિમાન ત્યાં લાવ્યા, ને તે સ્થાનના તુલસી ક્યારાને કાઢી નાખીને ત્યાં તુલસી, સુખડ, પીપળાનાં લાકડાની ચિતા રચી ને તે ઉપર શ્રીજીમહારાજને પધરાવીને આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજે તથા આચાર્ય શ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજે તથા ગોપાળાનંદ સ્વામીએ તથા નિત્યાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની છેલ્લી વારની આરતી ઉતારીને પછીથી ચિતાની ચારે કોરે એક માણસપૂર વાંસની ટટી કરી ને ચાર બારણાં મૂક્યાં. તે ચાર બારણાંએ ચાર જણ ઊભા રહ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને અગ્નિસંસ્કાર કરવા માંડ્યો. તે વખતે દાદાખાચર એકદમ

બૂમ પાડીને જેવા ચિતામાં પડવા જાય છે કે તુરત ગોપાળાનંદ સ્વામીએ તેમનો હાથ ઝાલી લીધો. ને શાંતિ આપીને બેઠકે જ્યાં શ્રીજી હરહંમેશ બેસતા ત્યાં મોકલ્યા તો મહારાજને સભા કરી બિરાજમાન થયેલા જોયા. ને મહારાજે દાદાખાચરને કહ્યું કે, શા માટે રડો છો ? હું કાંઈ આ લોકમાંથી ગયેલો નથી. હું તો તમારી નજર આગળ હાજર છું. માટે શોક કરશો નહિ. ને નટની વિસ્તારીને વાત કરતા હતા. તેટલામાં નિત્યના નિયમ પ્રમાણે હાર કરનાર માળી કરસન ભગતે વિચાર્યું જે, હવે છેલ્લી વખતમાં શ્રીજીને હાર અગ્નિસંસ્કાર કરતી વેળાએ પહેરાવું. એવો ઠરાવ કરીને બે હારની છાબડી લઈને જતા હતા તે મહારાજે કરસન ભગતને બોલાવીને હાર પહેર્યા. પછી એક હાર દાદાખાચરને પ્રસાદીનો આપ્યો. ને બીજો હાર પ્રસાદીનો કરસન ભગતને આપ્યો. ને કહ્યું કે, તમારો સંકલ્પ પૂરો કરો. એમ કહીને મોકલ્યા તે ભક્ત શ્રીજીને અગ્નિસંસ્કાર કરતી વખતે હાર પહેરાવીને કૃતાર્થ થયા. પછી શ્રીજીમહારાજનો અગ્નિસંસ્કાર થઈ રહ્યો. એટલે શ્રીજીમહારાજની પ્રેરણાથી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ દાદાખાચરને બોલાવવા એક સેવકને મોકલ્યો. તેથી તેમની સંગાથે આવ્યા ને ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, શ્રીજી તો આ લોકમાંથી ગયા નથી. અહીં જ બેઠકે બિરાજમાન છે ને મને કેટલીક જ્ઞાનવાર્તાઓ કરી ને આ હાર મને પહેરાવ્યો, એમ વાત કરી રહ્યા પછી અગ્નિસંસ્કાર કરીને પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રીજીમહારાજ ત્રીસ વર્ષ સુધી પાંચસે પરમહંસ સાથે ખળખળીયા ઘાટમાં સ્નાન કરતા તે સ્થાનમાં સ્નાન કરી મંદિરમાં આવ્યા ને તે દિવસે કોઈએ અન્નપાણી લીધું નહિ ને શોકની શાંતિ થવા માટે સભામાં ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ધર્મ સંબંધી, ધીરજ સંબધી, રામચંદ્રજીની તથા શ્રીકૃષ્ણ વગેરેની વાર્તા કહી સર્વેને ધીરજ આપી. પછી અગ્નિસંસ્કાર શ્રીજીમહારાજનો જે ઠેકાણે કર્યો હતો તે સ્થાનમાં નિત્યાનંદ સ્વામીએ સંવત ૧૮૯૩ની સાલમાં મંદિર કરાવ્યું. ને તેમાં નિત્યાનંદ સ્વામીએ ચરણાર્વિંદ પધરાવ્યાં હતાં. પછી તે મંદિરમાં સંવત ૧૯૪૯ની સાલના ફાગણ માસના વદી પડવાના દિવસે ધર્મધુરંધર આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજે શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની તથા ઈચ્છારામજી મહારાજની તથા રઘુવીરજી મહારાજની મળી ત્રણ મૂર્તિઓ પધરાવી છે. ॥ ૯ ॥

૧૦. શ્રીજીમહારાજના દેહોત્સવ પછી આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ વડતાલ પધાર્યા

શ્રીજીમહારાજના દેહોત્સર્ગ પછી ગોપાળાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી તથા આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજ વગેરે વડતાલ આવ્યા. પછી એક સમયમાં ગોપાળાનંદ સ્વામીએ નિત્યાનંદ સ્વામીને વાત કરી કે આપણે કથાવાર્તાના નિયમ ઘડીએ, કારણ કે હવે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તો અક્ષરધામમાં ગયા. તે પોતે હયાત હતા ત્યારે તો તેમની મરજી મુજબ સવારે, બપોરે, સાંજે, અર્ધરાત્રિએ સર્વે સંતોને બોલાવીને કથાવાર્તા કરતા. તો આપણે જો નિયમ બાંધશું તો મુક્ત, મુમુક્ષુ, વિષયી, પામર આદિક જનો કથાવાર્તા કરશે તો તેમનું અંગ વૃદ્ધિ પામશે. આવી રીતે કહ્યું ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામીએ ઉત્તર આપ્યો જે, શ્રીજીમહારાજે જે નિયમ ઘડ્યા નથી તે કામ આપણે કરવાની જરૂર નથી. જેને કલ્યાણનો ખપ હશે તે તો પોતાની મેળે શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરશે. એમ કહીને નિત્યાનંદ સ્વામી પોતાને આસને ગયા. પછી બીજે દિવસે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પોતાના શિષ્ય મહાપુરુષાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, વચનામૃતનો ગ્રંથ લઈ તમો વચનામૃત વાંચો. આપણે બેઘડી ભગવાનનું ભજન કરીએ. તેમ કહીને પોતે શ્રોતા થયા ને મહાપુરુષાનંદ સ્વામી વાંચવા બેઠા. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ વચનામૃત ઉપર શ્રીજીમહારાજના રહસ્યજ્ઞાનની વાર્તાઓ કરવા માંડી, તે સમયમાં પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીના શિષ્ય બાલમુકુંદાનંદ સ્વામી દર્શન કરતા કરતા ગોપાળાનંદ સ્વામીને આસને જઈને કથાવાર્તા સાંભળવા બેઠા. આવી રીતે નિરંતર કથાવાર્તા સાંભળવા જતા પોતાના શિષ્યને પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, મહાપુરુષ ! તમો દર્શન કરવા જાઓ છો ત્યારે બહુ વારે આવો છો માટે તમો ક્યાં બેસો છો ? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે, ગોપાળાનંદ સ્વામી વચનામૃતના રહસ્યની જ્ઞાનવાર્તા કરે છે ત્યાં હું સાંભળવા બેસું છું. તે જ્ઞાનવાર્તા સાંભળવા જેવી છે, માટે તમો પધારો તો તમો ત્યાંથી શ્રીપતિમ્... થયા સિવાય ઊઠવાની ઇચ્છા કરો નહિ. આવી રીતે કહ્યું ત્યારે બીજે દિવસે ગોપાળાનંદ સ્વામીને આસને કથાવાર્તા સાંભળવા પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી ગયા, ને વચનામૃત વંચાવ્યું. પછી

ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પરમ ચૈતન્યાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું કે, સ્વામી ! આ વચનામૃતનું રહસ્ય સમજાતું નથી માટે સમજાવો. પછી પાનું હાથમાં લીધું પણ રહસ્ય સમજાવવા સમર્થ થયા નહિ. પછી પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમો સમજાવો. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ જ્ઞાનવાર્તા કરીને વચનામૃતનું રહસ્ય સમજાવ્યું. તે જ્ઞાન સાંભળીને અત્યંત આનંદ થયો, ને કથાની સમાપ્તિ થયા પછી પરમ ચૈતન્યાનંદ સ્વામી નિત્યાનંદ સ્વામીની પાસે ગયા, ને સર્વે હકીકત કહી તેથી બીજે દિવસે ગોપાળાનંદ સ્વામીની પાસે નિત્યાનંદ સ્વામી કથાવાર્તા સાંભળવા ગયા. ત્યાં તેમને પોતાની પાસે ગાદીતકિયો મૂકીને બેસાડીને વચનામૃત વંચાવ્યું, ને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ નિત્યાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, આ વચનામૃતનું રહસ્ય સમજાવો. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ ઘણે પ્રકારે સમાધાન કર્યું પણ જોઈએ તેવું સમાધાન થયું નહિ. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમો સમજાવો. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ વચનામૃતના રહસ્યની વાર્તા કરી તે સાંભળીને ઘણો જ આનંદ થયો. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, તમો એક વખત કથાવાર્તા કરો છો પણ આવી કથાવાર્તા બે વખત કરો. હું પણ સાંભળવા આવીશ. પછીથી નિરંતર કથાવાર્તા સાંભળતાં બન્ને સદ્‌ગુરુઓને વિચાર થયો કે હવે આપણે પાંચ વખત કથાવાર્તા કરવાનો નિયમ બાંધીએ જેથી ઘણો સમાસ થશે. આગળ થનાર મનુષ્યોનું પણ કથાવાર્તાથી જ શ્રેય થશે ને અંતે શ્રીજીમહારાજના ધામને પામશે. આમ કહીને નિત્યાનંદ સ્વામી પોતાને આસને ગયા. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પ્રેમાનંદ સ્વામીને બોલાવ્યા ને કહ્યું કે, શ્રીજીમહારાજના સમગ્ર ચરિત્ર તથા સ્વાભાવિક ચરિત્ર તમોએ જોએલાં છે ને તમો કવિ પણ છો માટે તે ચરિત્રોનાં પદ કરી લાવો, એવી આજ્ઞા કરી જેથી પ્રેમાનંદ સ્વામી ચેષ્ટાનાં પદો વગેરે કરી લાવ્યા ને ગોપાળાનંદ સ્વામીને સંભળાવ્યા. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીને બોલાવીને વાંચી સંભળાવ્યાં, ને કહ્યું કે, આ પદોમાં કોઈ ફેરફાર કરવો હોય તો કરો. પછી આપણે શ્રીજીનાં ચરિત્ર સર્વેને કંઠે કરાવીએ. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ શોધન કર્યા બાદ કેટલાંક પદો મુક્તાનંદ સ્વામી તથા નિષ્કુળાનંદ સ્વામી પણ કરી લાવ્યા. પછીથી હંમેશ

પાંચ વખત કથાવાર્તા થતી હતી, ને સમગ્ર સદ્‌ગુરુઓ સહિત પાંચસે પરમહંસો કથાવાર્તા સાંભળતા હતા. પછી એક દિવસે રાત્રિની કથાની સમાપ્તિ થઈ રહ્યા પછી સર્વે સંતો સભામાંથી ઊઠવા માંડ્યા ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ સર્વે સંતોને પાછા સભામાં બેસાર્યા ને કહ્યું કે, આપણે સર્વેને છેલ્લી કથા થઈ રહ્યા પછી પ્રેમાનંદ સ્વામી તથા મુક્તાનંદ સ્વામી તથા નિષ્કુળાનંદ સ્વામી વગેરે જે શ્રીજીમહારાજના ચરિત્રનાં પદો કરી લાવ્યા છે, તે સર્વે સંતોએ કંઠે કરીને નિરંતર રાત્રિએ બોલ્યા પછી શયન કરવું, એવો સર્વે સંતોને નિયમ રાખવાનો છે. આ પદો બોલવાનો નિયમ મોટાં મંદિરોમાં હોઈએ અગર હરિમંદિરમાં હોઈએ તોપણ બોલ્યા સિવાય રાત્રિએ સૂવું નહિ. ને આ પદો સમગ્ર સત્સંગીઓને પણ શીખવાડવાં જેથી રાત્રિએ શ્રીજીમહારાજનાં ચરિત્રોનું બોલવું તથા સાંભળવું, તેથી કરીને સર્વે સંતોને તથા હરિભક્તોને ચાર વેદ, ષડ્‌શાસ્ત્ર, અઢારપુરાણ, ભારતાદિ ઈતિહાસ વગેરેનું સાંભળવારૂપ ફળ થાય છે. એમ કહીને સર્વે સંતોને ચેષ્ટાનાં પદો શીખવા માટે ખરડાઓ લખાવી આપતા હતા. આવી રીતે પાંચ વખત કથાવાર્તાનો પ્રબંધ તથા શ્રીજીમહારાજની સ્વાભાવિક ચેષ્ટા બોલવાનો નિયમ સદ્‌ગુરુવર્ય શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પ્રથમ પ્રવર્તાવેલો છે તે નિયમ આજ સુધી ચાલુ છે. ॥ ૧૦ ॥

૧૧. નવરકોટમાં છ માસના છોકરા બોલ્યાં

નવરકોટમાં છ માસનાં છોકરાં બોલ્યાં જે, જેને પ્રત્યક્ષ ભગવાન જોવા હોય તેઓ કાઠિયાવાડમાં જાઓ, પ્રત્યક્ષ ભગવાનના મેળાપથી મોક્ષ થશે. આવી રીતનાં વચન સાંભળીને તે ગામના ચાલીસ માણસો છોકરાં સહિત શ્રીજીમહારાજનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા માટે પોતાના ઘરથી ચાલ્યાં. તે અવસરમાં અમદાવાદથી બે સાધુ ગઢપુર થઈને કારિયાણી આવ્યા. તેમને શ્રીજીએ પૂછ્યું કે, મંદિરમાં નરનારાયણદેવની સેવા ગોપી ભટ્ટ કરે છે કે નહિ ને સંતોની ખાધેપીધે બરદાસ રાખે છે કે નહિ ? ત્યારે સંતોએ ઉત્તર આપ્યો જે, સંતોનો બહુ તિરસ્કાર કરે છે ને ખાવાનું પણ પૂરતું આપતો નથી. આવી વાત સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કારિયાણીથી દેવસેવા વગેરે કરવા માટે આનંદાનંદ બ્રહ્મચારીને મોકલ્યા. તેઓ અમદાવાદમાં છ માસ

સુધી દેવસેવામાં રહ્યા. ગોપીભટ્ટનો રસોઈયો દાળ, ભાત, રોટલી, શાક વગેરે કરીને થાળ પૂરીને બ્રહ્મચારીને બોલાવતો. તે થાળ નરનારાયણદેવને ધરાવતા ને થાળ ઉતારીને પાછો આપતા. પછી આરતી કરવા ગોપીભટ્ટ પીતાંબર તથા હાથે સોનાનું કડું ધારણ કરીને ચાખડીઓ પહેરીને આવતા ને આરતી કરીને પાછા જતા ને બ્રહ્મચારીની જમવાની બરદાસ રાખતા તે તો તે બન્નેય જાણતા. આવી રીતે અવધિ પ્રમાણે રહીને સંકલ્પ કર્યો કે હવે હું ગઢપુર જાઉં. પછી દામોદરભાઈ તથા નથુ ભટ્ટ તથા ગોકળ ચોકસી વગેરેને પૂછ્યું ત્યારે તેઓ કહે, ગોપી ભટ્ટ કહે તો જાઓ. પછી તેને પૂછ્યું, તેણે સૌના સાંભળતાં રજા આપીને કહ્યું કે, મારે અહીં કોઈની જરૂર નથી. પછી હરિભક્તોએ પીળું રેશમી અતલસનું હાથ કપડું આપ્યું ને કહ્યું જે, આ શ્રીજીને ભેટ કરજો. તે લઈને ગઢડે જવા નીકળ્યા તે પહેલાં શ્રીજીમહારાજ ઝીણાભાઈના આગ્રહથી પંચાળા ગયા હતા. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામી પણ શ્રીજીનાં દર્શન કરવા માટે વડોદરેથી ગઢડા આવેલા. તેમણે સમાચાર સાંભળ્યાં જે શ્રીજી પંચાળા છે તેથી પોતાની સંઘાથે આવેલા સંતો તથા બ્રહ્મચારી વાસુદેવાનંદજી તથા બ્રહ્મચારી જયાનંદજીને સાથે લઈ પંચાળા જવા માટે ગઢપુરથી નીકળી બોટાદ ગયા ને ત્યાંથી લોયામાં આવ્યા. લોયામાં બ્રહ્મચારી વાસુદેવાનંદજીને શરીરે અછબડા નીકળ્યા. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે કે, આમની સેવામાં જે રહે તેની સો જન્મની કસર મટાડું. એમ કહેવાથી પાંચ સાધુ તથા બ્રહ્મચારી જયાનંદજી સેવામાં રહ્યા. ને એકાદશીના સવારમાં લોયાથી પીપરડી ગયા. પછી બ્રહ્મચારી આનંદાનંદજી ગઢપુર આવ્યા ને સમાચાર સાંભળ્યા જે શ્રીજીમહારાજ પંચાળા પધારેલા છે ને તમારે જવું હોય તો જાઓ. ગોપાળાનંદ સ્વામી જાય છે તો તેમના ભેગા થઈ જાઓ. સ્વામી બોટાદ અગર લોયામાં હશે તેવું સાંભળીને નવમીને દિવસે બ્રહ્મચારી બોટાદ ગયા ને ભગાદોશીને પૂછ્યું ત્યારે તેમણે કહ્યું કે, ગોપાળાનંદ સ્વામી આજે લોયા ગયા છે. પછી તે દિવસ રહીને બીજે દિવસે સાંજે બ્રહ્મચારી લોયા ગયા. ત્યારે સ્વામી ત્યાંથી પીપરડી ગયેલા સાંભળ્યા. પછી એકાદશીની સવારમાં લોયાના સંઘાસુરાણીએ બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું કે, ફરાળ કરશો ? ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, શાનું ? ત્યારે સંઘાસુરાણી કહે, સુખડીનું. લાવો, તે તો બહુ સારી. આવા આનંદાનંદજી

ભોળા હતા. પછી ઘી, ગોળ, લોટ લાવ્યા, સુખડી કરી શ્રી ઠાકોરજીને જમાડ્યા ને પોતે અડધી સુખડી જમ્યા ને બાકીની પ્રસાદી સંઘાસુરાણીને આપવા માંડી ત્યારે તેમણે કહ્યું કે, લોટામાં ભરી લ્યો, કાલે બારશના સવારમાં પારણાં કરતાં ફાવશે. એમ કહેવાથી લોટામાં ભરીને લોયાથી ચાલ્યા તે એકાદશીની સાંજે પીપરડી આવ્યા. ત્યાં ગોપાળાનંદ સ્વામીને મળ્યા ને અમદાવાદના બધા સમાચાર કહીને તેમની સંગાથે ફરતા ફરતા પંચાળામાં આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને મળ્યા. શ્રીજીએ અમદાવાદના સમાચાર પૂછ્યા ત્યારે પોતાની સર્વ હકીકત કહી. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બહુ ખેદ પામ્યા. પછી મહારાજ ભેગા ગોપાળાનંદ સ્વામી વગેરે પંચાળામાં રહ્યા છે તે અવસરમાં નવરકોટથી નીકળેલા મનુષ્યો ગઢપુર આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજના સમાચાર પૂછતાં તેઓશ્રી પંચાળા છે એમ જાણીને તેઓ ફરતા ફરતા પંચાળા ગયા ને શ્રીજીમહારાજે ઝીણાભાઈ પાસે તેમને ઊતરવા માટે ચોરામાં ઉતારો અપાવ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજે રસોઈ કરવાની આજ્ઞા કરી. તે જમીને પરવાર્યા પછી શ્રીજીમહારાજને પોતાના ઉતારામાં બોલાવ્યા જે અમારે પૂજા કરવી છે માટે પધારો જેથી શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ને એક પીતાંબર પહેરીને ઊભા રહ્યા, ત્યારે શ્રીજીમહારાજના પીતાંબરનો કછોટો વળાવ્યો ને પોતાના દેશમાંથી લાવેલા અગરું ચંદન કેસર નાંખીને ઘસીને બશેરનો વાટકો ભરી રાખ્યો હતો. તેમાં અત્તર નાખીને સર્વે હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજને અંગે ચરચ્યું તે પગથી તે શીખા સુધી ચોપડ્યું. તે બાઘડા બનાવી દીધા ને પોતાના દેશની મુંગલી પાઘ માથે ધરાવીને ખભે બાણનો ભાથો ધરાવ્યો ને હાથમાં ધનુષ્ય આપીને રૂપીઆનો થાળ ભરીને ભેટ મૂકીને આરતી કરી. પછી શ્રીજીને માણકી ઘોડી ઉપર બેસાડીને પોતાના દેશના રિવાજ મુજબ વાજિંત્ર પોતાના હાથમાં લઈ ખડું ભજન ચાલતા ચાલતા કર્યું. તે થોડે છેટે પાછે પગે ચાલીને પાછા સન્મુખ ચાલીને શ્રીજીની સમીપમાં આવે. હરિભક્તોના ઉતારામાંથી ચાર વાગ્યાના નીકળેલા શ્રીજી સાંજે ઝીણાભાઈના દરબારમાં આવ્યા. આવી રીતે ભજન કરીને શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કર્યા. પછી શ્રીજીએ આવેલા હરિભક્તોને પોતાના ઉતારે મોકલ્યા. ને શ્રીજીએ દરબારમાં આવ્યા પછી રામપ્રતાપજીને કહ્યું કે, આ ધનુષ્ય ખેંચી તેની ઉપર બાણ ચઢાવો. ત્યારે

રામપ્રતાપજી એક કલાક સુધી મથ્યા ને પરસેવો થઈ ગયો પણ ધનુષ્ય સજ્જ કરી શક્યા નહિ. ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું કે, લાવો અમે ચઢાવીએ. એમ કહીને પોતાના હાથમાં લઈ ચઢાવ્યું, ત્યારે રામપ્રતાપજી બોલ્યા કે, શું કરું તમો મારા ભાઈ છો ને વળી ભગવાન છો. જો બીજો કોઈ હોત તો તેની ટાંગ પકરકે પછાડત. આમ, રામપ્રતાપજીભાઈ બોલ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજ ગામ સૂત્રેજના હરિભક્ત પીતાંબરભાઈને દર્શન દેવા માટે ઘોડી ઉપર બેસીને ગયા. ને પીતાંબરભાઈએ છપર પલંગ પાથરીને શ્રીજીને બેસાર્યા. શ્રીજીએ કહ્યું કે, ધ્યાન કરવા આ મારી મૂર્તિનું અંગેઅંગનું દર્શન કરો, તેમ કહી ઉભા થઈ દર્શન દીધું. પછી તે ગામના રાજા સત્સંગી હતા તેમને બોલાવ્યા ને પોતાની મૂર્તિ નિરખવાની કહીને આ મૂર્તિનું નિરંતર ચિંતવન કરજો. એમ કહી પાછા શ્રીજી પંચાળા પધાર્યા. પછી શ્રીજીનું કાંઈ સન્માન થયું નહિ તેમ વિચારીને પીતાંબરભાઈ પોતાની સ્ત્રીસહિત બે દીકરા લઈ પંચાળે આવીને પોતાના બે દીકરા શ્રીજીને અર્પણ કર્યા. તેમને સાધુ કર્યા ને એકનું પ્રસાદાનંદ સ્વામી તથા બીજાનું દહરાનંદ સ્વામી નામ પાડીને તેમને સાથે લઈને શ્રીજીમહારાજ ફરતાફરતા પંચાળેથી ગઢપુર પધાર્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે લાધા ઠક્કરને બોલાવી કહ્યું કે, અમદાવાદથી ગોપી ભટ્ટને બોલાવો જે તમોને મંદિરનો કાચો લેખ કરી દીધો છે તે ભાવનગરની કચેરીમાં જઈને પાકો લેખ કરી આપવો છે. માટે લેખ લઈને આવો. આવે એટલે તેમની પાસેથી લેખ લઈને તમારી પાસે થોડા દિવસ રાખી મૂકવો, પછી તે લેખ તમારે ફાડી નાખવો. કારણ કે તે અમદાવાદના મંદિરમાં શ્રી ઠાકોરજીની બરોબર સેવા નથી કરતો, ને સંતોને બહુ જ દુઃખ દે છે. માટે આવી રીતે કહીને તેને બોલાવીને પછીથી તે લેખ ફાડી નાખ્યો. જેથી શ્રીજીમહારાજ પાસે ફરિયાદી ગયા, ત્યારે લાધા ઠક્કરને ઠપકો આપ્યો ને પછી ગોપી ભટ્ટને રાજી કરવા એક સાંથીની જમીન દાદાખાચર પાસે અપાવીને પછીથી પોતાના ભાઈના દીકરા અયોધ્યાપ્રસાદજી તથા રઘુવીરજીને દત્તકપુત્ર કરી ગાદીએ બેસાડી અમદાવાદના આચાર્ય અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજને કર્યા ને વડતાલની ગાદીના આચાર્ય રઘુવીરજી મહારાજને કર્યા. ॥ ૧૧ ॥

૧૨. શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીને સમીપે ફરજામાં મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો

ગઢડામાં અક્ષરઓરડીને સમીપે ફરજો હતો. તેમાં મહારાજે મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો હતો. ને તે જ સમે દાદાખાચરને પણ ઘણો જ મંદવાડ થયેલ. તેથી મહારાજે દાદાખાચરનો ખાટલો પોતાની પાસે રખાવ્યો ને જીવોખાચર તથા મૂળુખાચર દાદાખાચરને જોવા આવ્યા. તે સમે એમ બોલ્યા જે, દાદાખાચરનો દેહ નહિ રહે. તે સાંભળી એભલખાચર તથા જીવુબા આદિક રોવા લાગ્યાં. તેમને શ્રીજીએ ધીરજ આપીને શાંત પમાડ્યાં. પછી શ્રીજીમહારાજે તરવારને મ્યાનમાંથી કાઢીને જીવાખાચરને તથા મૂળુખાચરને કહ્યું કે, આ મારી તીક્ષ્ણ ધારવાળી તરવારે કરીને ન પડે તેવા કોઠા તથા કિલ્લાઓ પાડેલા છે. તરવારે કરીને સર્વત્ર વ્યાપક કાળનો તથા દાદાખાચરને દુઃખ આપનાર રાજાઓનો તેના કુળસહિત નાશ કરી નાખીશ. એવી રીતે તરવારને મ્યાનમાંથી કાઢીને વાત કરી ને બન્ને જણ ત્યાંથી ઊઠી પોતાના મુકામે ગયા. પછી દાદાખાચરને શ્રીજીએ પોતાનું ઐશ્વર્ય દેખાડવાની ઇચ્છા કરી. તે સમે દાદાખાચરને મૂર્છા આવી કે તુરત કાળ આવીને ગણપતિને સ્થાનકે લઈ ગયા. ત્યાં આઠ પાંખડીના કમળ ઉપર પોતાના પરિવાર સહિત બેઠેલા ગણપતિને દાદાએ જોયા. તેટલામાં શ્રીજી ત્યાં પધાર્યા. શ્રીજીને જોઈ ગણપતિએ પોતાના આસનેથી ઊઠીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરી પોતાના આસને બેસાર્યા. ને ષોડશોપચારથી પૂજા કરીને ઘણી સ્તુતિ કરીને પછી દાદાખાચરની પૂજા કરી ને નૃત્ય કર્યું. પછી શ્રીજી બન્નેને દેખતાં છતાં અંતર્ધાન થઈ ગયા. તે સમે કાળ દાદાને પોતાના સ્થાનમાં લઈ ગયો. ત્યાં મહાક્રૂર આકૃતિવાળો ને હજાર હાથે આયુધ ધરેલાં ને ત્રણ મસ્તક ને ત્રણ લોચન જેને છે એવા કાળની સન્મુખ દાદાખાચર જાય છે. તેટલામાં હાથમાં તીક્ષ્ણ ધારણ કરી છે તરવાર જેમણે એવા શ્રીજી ત્યાં પધાર્યા. ને કાળને કહ્યું કે, અમારા એકાંતિક ભક્તને તું અહીં શા માટે લાવ્યો છું ? તેને પરાભવ કરવાને કોઈ સમર્થ નથી. તેવું શ્રીજીનું વાક્ય સાંભળીને ભયને પામતો ને થરથર ધ્રૂજતો કાળ હાથ જોડીને બોલ્યો કે, હે મહારાજ ! દાદાખાચરને અહીં

ન લાવત તો અમારા સ્થાનમાં આપશ્રી ક્યાં પધારવાના હતા ? જો દાદાને લાવ્યો તો ગણપતિના તથા મારા સ્થાનમાં આપશ્રી પધાર્યા, ને મારું સ્થાન પવિત્ર કર્યું. હવે આપ સુખેથી લઈ જાઓ. ને મેં કરેલો જે ગુનો તે માફ કરો. એમ કહીને કાળ મૌન રહ્યો કે તુરત શ્રીજી દાદાખાચરને લઈ સૂર્યના સ્થાનમાં પધાર્યા ત્યાં સૂર્યે શ્રીજીની સ્તુતિ કરી પછી સૂર્યે ષોડશોપચારથી પૂજા કરી. પછીથી વાલખીલ્યાદિક ઋષિઓએ સ્તુતિ ને પૂજન કર્યું. પછી શ્રીજી દાદાને લઈ વૈકુંઠમાં ગયા. ત્યાં શ્રીજીને જોઈ લક્ષ્મીનારાયણદેવે પોતાને આસનેથી ઊઠીને સન્મુખ ચાલી ઘણા જ પ્રેમથી પોતાના સિંહાસનમાં બેસાર્યા ને દિવ્ય ષોડશોપચારથી પૂજા સ્તુતિ કરી. પછી શ્રીજી દાદા પ્રત્યે બોલ્યા જે, તમે લક્ષ્મીનારાયણ દેવને પૂછો જે સર્વ અવતારના અવતારી તમો છો, કે આ બિરાજમાન શ્રીહરિ છે ? આવી રીતે શ્રીજીએ દાદાખાચરને કહ્યું તે પ્રમાણે દાદાએ લક્ષ્મીનારાયણદેવને પૂછ્યું. ત્યારે લક્ષ્મીનારાયણદેવે કહ્યું જે, આ પોતે શ્રીહરિ સર્વ અવતારના અવતારી છે ને સર્વના કારણ છે. તેમની આજ્ઞાનુસારે કાળ, માયા સર્વે વર્તે છે. ને અમે તો તેમના અવતાર છીએ. ને તમે મહાભાગ્યશાળી છો. કેમ કે તમારે ત્યાં આ પુરુષોત્તમનારાયણ વિરાજે છે. માટે તમારા જેવાં મહત્તર ભાગ્ય કોઈનાં નથી એમ તમે જાણો. એવી રીતે દાદાને લક્ષ્મીનારાયણ દેવે કહ્યું. પછી તે સ્થાનમાંથી દાદાને સાથે લઈ શ્રીજીમહારાજ ગોલોકમાં પધાર્યા. ત્યાં શ્રીહરિને જોઈ પોતાના સિંહાસનથી ઊતરી શ્રીકૃષ્ણ શ્રીજી સન્મુખ ચાલી પ્રેમપૂર્વક મળી સિંહાસનમાં શ્રીજીને પધરાવ્યા. ને દિવ્ય ષોડ્શોપચારથી પૂજા સ્તુતિ કરી. તેવી જ રીતે શ્રીકૃષ્ણના પાર્ષદોએ તથા ગોપગોપીઓએ ઘણા પ્રેમપૂર્વક પૂજા કરી. શ્રીજીએ પ્રથમની પેઠે દાદાખાચરને કહ્યું કે, તમે શ્રીકૃષ્ણને પૂછો. ત્યારે દાદાએ પૂછ્યું. તે સાંભળીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું કે, આ પોતે શ્રીહરિ સર્વ અવતારના અવતારી ને સર્વના નિયંતા છે. ને અમે તો શ્રીજીના અવતાર છીએ, એમ તમે જાણો. પછી શ્રીહરિની સન્મુખ ગોપગોપીઓએ રાસ કર્યો ને શ્રીહરિને પ્રસન્ન કર્યા. ને દાદાખાચર પણ શ્રીકૃષ્ણનાં વચન સાંભળીને બહુ જ પ્રસન્ન થયા. પછી ગોલોકમાંથી શ્રીજી દાદાને અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. ત્યાં શ્રીજીને દિવ્ય સિંહાસનમાં બેસાડીને મુક્તોએ શ્રીજીની પ્રથમ ષોડ્શોપચારથી પૂજા

પ્રાર્થના કરી. ને અક્ષરધામમાં રહેલ શ્રીહરિની મૂર્તિમાં શ્રીજીમહારાજ લીન થયા. પછી અક્ષરધામની મૂર્તિમાંથી જુદા દેખાણા. વળી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં અક્ષરધામની મૂર્તિ લીન થઈ એવી રીતે દાદાખાચરને બે ત્રણ વખત શ્રીજીએ દેખાડ્યું. તેણે કરીને દાદાખાચરે જાણ્યું જે, અક્ષરધામની મૂર્તિ ને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ એક જ છે પણ જુદી નથી. એવો દાદાખાચરને નિશ્ચય કરાવીને અક્ષરધામમાંથી દાદાને શ્વેતદ્વીપમાં શ્રીજી લઈ ગયા. ત્યાં શ્વેતદ્વીપપતિ વાસુદેવનારાયણે શ્રીજી સન્મુખ ચાલી પ્રેમથી પોતાના આસને બેસાર્યા. ને દિવ્યષોડ્શોપચારથી શ્રીજીની પૂજા સ્તુતિ કરી. તેવી જ રીતે નિરન્નમુક્તોએ તથા ધર્મભક્તિએ પૂજા કરી પ્રાર્થના કરી. પછી દિવ્ય રૂપવાળાં જયાબાને ઉત્તમરાજાએ દેખ્યાં તે સમે વાસુદેવે દાદાખાચરને કહ્યું જે, તમારા જેવાં કોઈનાં ભાગ્ય નથી. કારણ કે સર્વ અવતારના અવતારી ને સર્વના કારણ સર્વના નિયંતા એવા આ પુરુષોત્તમ નારાયણ તમારે ત્યાં વિરાજે છે. એમ કહીને બોલ્યા જે, અમે તો આ શ્રીજીના અવતાર છીએ ને શ્રીજીની આજ્ઞાનુસાર વર્તીએ છીએ. પછી શ્રીજીને કહ્યું જે, બદરિકાશ્રમમાં પધારો. હું પણ આપની સાથે આવું છું. એમ કહીને શ્રીજીને તથા દાદાને સાથે લઈ વાસુદેવનારાયણ બદ્રિકાશ્રમમાં ગયા. ત્યાં શ્રીજીને આવેલા જોઈ બદ્રિપતિ નરનારાયણે શ્રીજીને દિવ્ય આસને બેસાડી ષોડ્શોપચારથી પૂજા સ્તુતિ કરી. પછી પૂર્વની માફક નરનારાયણે દાદાને કહ્યું, તે સાંભળીને દાદાખાચર બહુ જ પ્રસન્ન થયા. પછી બદ્રિકાશ્રમમાંથી દાદાખાચરને શ્રીજીમહારાજે તેમના દેહમાં પ્રવેશ કરાવ્યો તે જ રાત્રિએ પૃથ્વીનો કંપ થવાથી મોટા કિલ્લાઓ તથા કોઠાઓ પડી ગયા ને ઘણો જ ઉત્પાત થયો. પછી બીજે દિવસે પ્રાતઃકાળમાં શ્રીજીએ સભા કરી. ત્યાં દાદાખાચર આવ્યા ને પોતે જોયેલ તથા સાંભળેલ વાર્તા શ્રીજીમહારાજ પાસે કહી. તે સાંભળી શ્રીજી ઘણું જ મંદમંદ હસ્યા. તે જ સમયમાં એક શિલ્પી સુશોભિત વાસુદેવનારાયણની પ્રતિમા લાવ્યો. તેને મહારાજે રાખીને તેની કિંમત આપવાની કહી ત્યારે તેણે કહ્યું જે, હું ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા જાઉં છું પછી આવીને લઈશ. તેમ કહીને તે શિલ્પી ગયો. તે કેડે શ્રીજીએ તેને બોલાવવા એક પાર્ષદને મોકલ્યો પણ તે ન મળવાથી પાછો આવ્યો. તે સમે કરિયાણાના ઉનડખાચર

સભામાં બેઠા હતા. તેમણે શ્રીજીને કહ્યું જે આ તમારું ચરિત્ર અમને સમજાયું નહિ માટે તે કહો, ત્યારે તેમને શ્રીજીએ કહ્યું જે, હું એક વખત આ ઉત્તમરાયને મારાં ધામ દેખાડવા જતો હતો. તેમાં પ્રથમ વૈકુંઠ, ગોલોક, શ્વેતદ્વીપ, બદ્રિકાશ્રમમાં ગયો. તે ધામોના નિવાસીઓએ મારી પ્રાર્થના કરીને કહ્યું જે, તમારા સમીપમાં પૃથ્વીમાં અમને રાખજો. તે માટે શ્વેતદ્વીપમાંથી વાસુદેવે વાસુદેવનારાયણની મૂર્તિ પોતાના પાર્ષદ સાથે મોકલી તે મને આપી, તે શ્વેતદ્વીપમાં ગયો. માટે વાસુદેવનારાયણને અહીં પધરાવશું. ને નરનારાયણ દેવને અમદાવાદ પધરાવશું. તેમજ લક્ષ્મીનારાયણ દેવ તથા મારી મૂર્તિ સહિત રાધાકૃષ્ણ દેવ તથા વાસુદેવ સહિત ધર્મભક્તિને વડતાલમાં પધરાવશું. ને અહીં મંદિર કરાવીને મારા શરીરરૂપ શ્રીગોપીનાથજીને પધરાવશું ને મારી મૂર્તિ હરિકૃષ્ણજીને રઘુવીરજી પધરાવશે. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજે વાત કરી તે સાંભળીને સર્વે પરમ આનંદ પામ્યા ને શ્રીજીમહારાજને સર્વે અવતારના અવતારી ને સર્વ કારણના કારણ માનતા હવા. ॥ ૧૨ ॥

૧૩. શ્રીજીમહારાજ સારંગપુર જઈ દાદાખાચરને ગઢડા મોકલ્યા

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ સારંગપુર જઈ દાદાખાચરને ગઢડે મોકલ્યા ને શ્રીજી કારિયાણી પધાર્યા. હવે દાદાખાચર ધર્મશાળામાં ભાઈરામદાસજીનાં દર્શને ગયા. ત્યાં ભાઈરામદાસજીએ મહારાજના સમાચાર પૂછ્યા ત્યારે કહ્યું જે, શ્રીજી કારિયાણી ગયા છે. તે સાંભળી ભાઈરામદાસજીએ કહ્યું જે, મારે કાલે ધામમાં એકાદશીને દિવસે જવું છે માટે તમો મહારાજને બોલાવી લાવો. આ પ્રકારનું સ્વામીનું વચન સાંભળીને દાદાએ કમા રાઠોડને એકદમ શ્રીજીને બોલાવવા સારું કારિયાણી મોકલ્યા. તે શ્રીજી પાસે જઈ નમસ્કાર કરીને બેઠા, ત્યારે શ્રીજીએ સમાચાર પૂછ્યા. તેથી કહ્યું જે ભાઈરામદાસજીને મહારોગ થયો છે ને કાલે એકાદશીને દિવસે મધ્યાહ્ને દેહત્યાગ કરવાના છે ને તમને વારંવાર યાદ કરે છે માટે એકદમ ચાલો. તે સાંભળી મહારાજ તત્કાળ માણકીએ બેસી ગઢડે આવ્યા, ને માણકી ઘોડીથી ઊતરીને સ્વામી પાસે ગયા. તે સમે ભાઈરામદાસજી ઊંડા ઊતરી ગયા હતા. તેથી મહારાજે ત્રણ વખત ઊંચે સ્વરેથી બોલાવ્યા તેથી જાગ્રત થયા. ને મહારાજનાં દર્શન કરીને કહ્યું જે મારું અવસાન સમીપમાં આવેલ છે. માટે સમગ્ર સાધુને તથા

હરિભક્તોને બોલાવો. પછી સર્વેને બોલાવ્યાથી સમીપમાં આવ્યા ને શ્રીજીને તથા ભાઈરામદાસજીને પગે લાગી શ્રીજી સહિત સ્વામી પાસે બેઠા. તે સમે એક બાજોઠ ઉપર સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને બેસાડ્યા. ને ઉન્મત્તગંગાના જળથી સ્નાન કરાવીને શ્રીજીને અમૂલ્ય સુશોભિત પીતાંબર પહેરાવ્યું ને નખથી શીખાપર્યંત શ્રીજીની મૂર્તિને પોતાના હૃદયમાં ઉતારી. પછી શ્રીજીના લલાટમાં કેસરચંદનથી અર્ચન કરીને કંઠમાં પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. ને દાડમ, કેળાં, લીલી દ્રાક્ષ વગેરે મેવો અર્પણ કર્યો. ને આરતી ઉતારીને પોતાના હૃદયમાં શ્રીજીની મૂર્તિને ધારીને સર્વ ત્યાગી તથા હરિભક્તોને કહ્યું જે, હું એક વાત કહું તે સાંભળો. સંતો મને એમ પૂછતા જે, શ્રીજીમહારાજ કૃષ્ણ જેવા કે કેમ ? તે સાંભળી હું એ વિશે કાંઈ બોલતો નહિ, કારણ કે શ્રીજીને કૃષ્ણ કરતાં અધિક કહું તો મારા વાક્યનો અનાદર કરે એમ ધારીને બોલતો નહિ પણ અવતારમાં ભેદ નથી. કેની પેઠે તો સાકરમાં તથા સાકરના નાળિયેરમાં ભેદ નથી તેમ. એક વખત ઉદ્ધવાવતાર રામાનંદ સ્વામી તથા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને મને દર્શન દીધાં. પછી મેં તેમને પ્રેમપૂર્વક નમસ્કાર કર્યા. તે સમે મારા ઉપર રાજી થઈને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન અમૃતરૂપ વચન બોલ્યા, હે યોગીવર્ય, આ શ્રીહરિકૃષ્ણ ભગવાન સાક્ષાત્પરાત્પર પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ તે સર્વ અવતારના અવતારી ને સર્વ કારણના કારણ છે. ને કાળ માયાના નિયંતા છે ને અતુલ્ય છે પરાક્રમ જેમનું એવા છે. વિચિત્ર શક્તિએ યુક્ત કલ્યાણ ગુણગણના સમુદ્રરૂપ એવા આ શ્રીહરિને તમો સર્વ અવતારના અવતારી જાણશો, ત્યારે તમારો આત્યંતિક મોક્ષ થાશે. એમ મને કહીને તે બેઉ અંતર્ધાન થઈ ગયા. ત્યારથી તેમના કહેવાથી આ શ્રીજીમહારાજને સર્વ અવતારોના કારણ માનું છું. માટે આ સાક્ષાત્ શ્રીહરિ સર્વોપરી છે, તે થકી પર કોઈ નથી એમ હું જાણું છું. ને જો હું અસત્ય બોલતો હોઉં તો આ પાંચસે પરમહંસોના સમ છે. તથા બ્રહ્માંડ ભાંગે એનું પાતક મને થાઓ. ત્યાં શ્લોક છે જે,

અત્રાસત્યંયદાસ્યાચ્ચેત્તર્હિમેશપથઃ સતામ્ ॥
અસ્તિબ્રહ્માંડભંગસ્યપાતકં મે તથા મહત્ ॥

(દુર્ગપુર માહાત્મ્ય અધ્યાય ૭૮)

એ પ્રકારના સમ ખાઈને ભાઈરામદાસજીએ શ્રીજીને કહ્યું જે, આપનાં ચરણારવિંદ મારી છાતીમાં ધારણ કરો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમે તો સર્વે મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ છો. વળી મારા ગુરુભાઈ છો માટે તમારી છાતીમાં મારાં ચરણારવિંદ ધારણ નહિ કરું. તે સાંભળીને ભાઈરામદાસજીએ કહ્યું જે, તમે તો ગુરુના પણ ગુરુ છો, માટે જેમ બીજાને છાતીમાં ચરણારવિંદ આપો છો તેવી રીતે મારા પર કૃપા કરીને તમારાં ચરણકમળ મારી છાતીમાં ધારણ કરો. એમ કહ્યું તે સમે ભાઈરામદાસજીની છાતીમાં શ્રીજીએ ચરણકમળ ધારણ કર્યાં. પછી સાકરનું પાણી કરાવીને પોતે પાન કર્યું. પછી પ્રસાદીનું સાકરનું પાણી ભાઈરામદાસજીને તથા સર્વે ત્યાગીઓને તથા હરિભક્તોને પાયું. ને આખી રાત્રિ સાધુ પાસે કીર્તનભક્તિ કરાવીને એકાદશીના દિવસે શ્રીહરિના તેજોમય દિવ્ય સ્વરૂપને અંતરમાં ધારી પોતાના શરીરનો ત્યાગ કરી ભાઈરામદાસજી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિના સુખે સુખિયા થયા. પછી શ્રીજીએ વિમાન કરાવીને તેમાં સ્વામીને પધરાવીને વાજતેગાજતે ભક્તિબાગથી ઉગમણી કોરે ઓકળી છે તેને સામે કાંઠે ચિતા રચાવીને અગ્નિસંસ્કાર કરાવ્યો. તે સમે શ્રીજીએ ભાઈરામદાસજીની ઘણી પ્રશંસા કરી જે, ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્યાદિક યુક્ત હતા ને સત્સંગીઓનું માતાપિતાની પેઠે પોષણ કરનાર હતા. તેમજ અવતાર સમ ઐશ્વર્યવાળા ભાઈરામદાસજી નિરંતર પોતાના આત્માને દેખતા તો પણ મારી મૂર્તિને કાયમ પોતાના નેત્ર આગળ જોતા. માટે આ સ્થાન તેમના નામે પરિણામે ચમત્કારિક પ્રસિદ્ધ થશે. આવું શ્રીજીનું વચન સાંભળીને ભાઈરામદાસજીના માહાત્મ્યને જાણતાં છતાં શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરતા હતા. પછી શ્રીજીમહારાજ મુનિઓ સહિત ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરી મંદિરમાં આવ્યા. પછી ભાઈરામદાસજીની પર્ણકુટિએ ગયા. ત્યાં બેસી ભાઈરામ-દાસજીના ગુણનું ઘણું વર્ણન કર્યું ને બીજે દિવસે લાડુબાએ રસોઈ આપીને શ્રીજીમહારાજને તથા સર્વે સંતોને ઘણા જ પ્રેમથી જમાડ્યા હતા. ॥ ૧૩ ॥

૧૪. અયોધ્યાના રહીશ સરવરીયા બ્રાહ્મણ મુક્તાનંદ સ્વામી

અયોધ્યાના રહીશ સરવરીયા બ્રાહ્મણ મુક્તાનંદ સ્વામી પોતાનાં માતાપિતા તથા પોતે પોતાનાં બેન ધનબા મળી ચાર જણાં તીર્થયાત્રા કરવા નીકળ્યાં તે ફરતાં ફરતાં કાઠિયાવાડ દેશમાં ગામ અમરેલી આવ્યાં. ને ત્યાં મૂળદાસ

બાવાની જગ્યામાં ઊતર્યાં. ત્યાં મુક્તાનંદ સ્વામીના પિતાને લોહિખંડપેટ બેસણું થવાથી ઘણો મંદવાડ થઈ ગયો. તેથી ત્યાંની જગ્યાના મહંત મૂળદાસને પોતાની પાસે બોલાવીને મુક્તાનંદ સ્વામીના પિતાએ કહ્યું કે, મારા દેહનો નિરધાર નથી માટે આ મારી સ્ત્રી તથા દીકરાદીકરીની ભલામણ હું તમને કરું છું. એમ મૂળદાસને પોતાના કુટુંબની ભલામણ કરીને થોડા દિવસમાં મુક્તાનંદ સ્વામીના પિતા દેહત્યાગ કરી ગયા. તેમજ મુક્તાનંદ સ્વામીનાં માતુશ્રી પણ થોડા સમયમાં દેહત્યાગ કરી ગયાં. પછી મુકુંદદાસને અમરાપરમાં પરણાવ્યા. ને ત્યાં પોતે જમાઈ તરીકે રહ્યા અને ધનબાને ગામ ઓળીયામાં પરણાવ્યાં. એક સમે મુકુંદદાસે એકાન્તમાં બેસીને વિચાર કર્યો જે, જે જે યોનિમાં આ જીવ ગયેલ છે ત્યાં ત્યાં વિષયની પ્રાપ્તિ જીવને થઈ છે તોપણ વિષયની તૃપ્તિ થઈ નથી માટે હવે તો આ દેહે કરીને અષ્ટપ્રકારનું બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળીને એકાન્ત સ્થળમાં બેસીને પરમાત્માનું આરાધન કરી આ દેહનો ત્યાગ કરવો છે, પણ વ્યવહારમાં રહેવું નથી. એવો ચોક્કસ વિચાર કરી ગાંડાની પેઠે વર્તવા લાગ્યા ને ગામમાં દોડાદોડ કરે ને મુખેથી 'રામ ગટાગટ મૌહુડી ફૂલી' એમ વારંવાર બોલે ને પોતાની જગ્યામાં લીંબડો હતો તેની ઉપર ચઢે ને ઊતરે તેમજ પોતાની ચીજ હોય તે કોઈકને ઘેર મૂકી આવે ને પરની ચીજ પોતાને ઘેર લઈ આવે. એમ આખા ગામમાં ધમાલ મચાવે તેથી મુકુંદદાસના સસરાને ગામના લોકોના ઠપકા આવે જે, તમારા ગાંડા જમાઈને કેમ સાચવતા નથી ? અમારી સારી વસ્તુ હોય તેને ભાંગી નાંખે છે ને લાગ ફાવે તો લઈ જાય છે. આવું લોકોનું વચન સાંભળીને મુકુંદદાસના સસરાએ વિચાર કર્યો જે, જોયામાં તો ગાંડા જેવા જણાતા નથી ને આમ કેમ કરતા હશે ? માટે તેમને એકાંતમાં બેસાડીને પૂછી જોઉં તેથી તેનું જેવું હારદ હશે તે જણાઈ આવશે. એમ વિચાર કરીને મુકુંદદાસને પોતાની જગ્યામાં બેસાડીને કહ્યું જે, મુકુંદદાસ તમો આમ તો ગાંડા જેવા લાગતા નથી છતાં આમ કેમ વરતો છો ? તમારા મનમાં જે ઠરાવ કરેલ હોય તે મને સુખેથી કહો તે પ્રમાણે હું બંદોબસ્ત કરી આપું, પણ લોકના ઠપકા મારે વારંવાર સાંખવા પડે છે તે ઠીક નહિ. આ પ્રકારે બહુ બહુ સમજાવ્યા તોપણ પોતાના સસરાનું એક વચન માન્યું નહિ ત્યારે મુકુંદદાસના સસરા કંટાળીને અમરેલી ગયા. ત્યાં મૂળદાસને

મુકુંદદાસની સર્વ બીના કહીને કહ્યું જે, આવો ગાંડો અમારાથી પલવાય નહિ માટે હવે તમારી જગ્યામાં રાખો તો ઠીક, કારણ કે હું ગમે તેટલા ઉપાય કરીશ તોપણ મારાથી તેનું ગાંડપણ ટળે તેમ નથી. તમારી પાસે સુધરે તો સુધારો ને તેના શરીરની સારી સ્થિતિ થશે ત્યારે પાછો લઈ જઈશ. પછી મૂળદાસના એક સેવકને સાથે લઈને અમરાપર આવ્યા ને તેની સાથે મુકુંદદાસને અમરેલી મોકલ્યા. ત્યાં પણ પોતે જેમ વર્તતા હતા તેમ વર્તવા લાગ્યા. તેથી મૂળદાસે મુકુંદદાસને એકાન્તમાં વાત પૂછી ત્યારે પોતાનો જેવો અભિપ્રાય હતો તે પ્રમાણે મૂળદાસ આગળ વાત કરી. તે વાત સાંભળીને મૂળદાસ બહુ રાજી થયા. તે જોઈને મુકુંદદાસે કહ્યું જે, કામવાસના જ્યાં જિતાય ને ભગવાનનું ભજન સ્મરણ સુખે થાય ને જેણે કામવાસના જીતેલ હોય તેવા મહંત બતાવો તો હું તેની પાસે જાઉં. તે સાંભળીને મૂળદાસે કહ્યું જે, એવા મહંત તો ધ્રાંગધ્રામાં દ્વારિકાદાસ છે માટે તમે તેની પાસે જાઓ, એમ કહીને દ્વારિકાદાસ પાસે મોકલ્યા. તેની જગ્યાનો ઠાઠમાઠ જોઈને તથા ગુરુનો આડંબર જોઈને પોતાના મનમાં ઘણો સંતોષ થયો જે આવા ગુરુ પાસે રહીને સેવા કરી તેમની પ્રસન્નતા મેળવીશ, તેણે કરીને કામવાસના સહેજે જિતાય. એમ ધારી તે બાવાની સેવા, અનુવૃત્તિ પ્રમાણે કરવા લાગ્યા. તેથી બાવાજી ઘણા પ્રસન્ન થયા ને મુકુંદદાસને કહે જે, તમારી શી ઇચ્છા છે ? જે માંગો તે હું તમને આપું. તમારે આ જગ્યાના મહંત થવું હોય તો સુખેથી આ જગ્યાના મહંત કરું અથવા બીજી ઇચ્છા હોય તો સુખેથી માગો. ત્યારે મુકુંદદાસ કહે કે, મારે આલોકની માનમોટપ જોઈતી નથી. મને સુખેથી કામવાસના જિતાય તેવો ઉપાય બતાવો, એ હું તમારી પાસે માગું છું. તે સાંભળીને દ્વારિકાદાસ કહે જે, કામવાસના જીતવી ઘણી કઠણ છે. હું વૃદ્ધ થયો પણ હજુ કામવાસના મારા અંતઃકરણમાંથી ટળતી નથી. તો હું તને કામવાસના ટળે એવો ઉપાય ક્યાંથી બતાવું ? આવું દ્વારિકાદાસનું વચન સાંભળીને મુકુંદદાસ પોતાના અંતઃકરણમાં બહુ જ ખેદ કરવા લાગ્યા. જે આ કરતાં બીજા મહંતની પાસે ગયો હોત તો મને કામવાસના જીતાય તેવો રસ્તો બતાવત. માટે હવે મારે કેમ કરવું એમ ધારી બાવાજીની પાસે કહે જે, મને તમે કામવાસના જીતેલા બીજા ગુરુ દેખાડો તો તેમની પાસે જાઉં. મારે હવે આપ પાસે રહેવું નથી. ત્યારે દ્વારિકાદાસ કહે

કે, વાંકાનેરમાં કલ્યાણદાસજી બાવા બહુ જ સમર્થ છે ને કામવાસના તેમણે જિતેલ છે, એમ મેં બહુ વાર સાંભળેલ છે, માટે તમે વાંકાનેર જાઓ. પછી દ્વારિકાદાસની રજા લઈને વાંકાનેર ગયા. ત્યાં કલ્યાણદાસ બાવો પંચાશી વરસના ને પીત્તળના આડબંધને તાળું, તેની કૂંચી તેના શિષ્ય પાસે. જ્યારે તેની જરૂર પડે ત્યારે શિષ્ય ઉઘાડે. આવો બંદોબસ્ત જોઈ મુકુંદદાસ બહુ પ્રસન્ન થયા. તેથી તેમની પાસે ઘણા દિવસ રહ્યા ને મન, કર્મ, વચને બાવાની બહુ સેવા કરવા લાગ્યા. એક દિવસ બાવાએ પૂછ્યું જે, મુકુંદદાસ તારે કાંઈ ઈચ્છા છે ? હોય તો માંગો, કારણ કે તું મારી બહુ સેવા કરે છે તેથી હું તારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું. તે સાંભળી મુકુંદદાસે કલ્યાણદાસને હાથ જોડીને કહ્યું, મારી કામવાસના જિતાય તેવો ઉપાય મને કહો, તે સિવાય હું બીજું માગતો નથી. ત્યારે કલ્યાણદાસ કહે કે, મુકુંદદાસ હું એક વખત તીર્થયાત્રા કરવા ગયો હતો. ઉજ્જૈનની નજીક જતાં ઉજ્જૈનનો રસ્તો હું ભૂલી ગયો. તે વનમાં એક સ્ત્રી છાણાં વીણતી હતી. તેને મેં પૂછ્યું જે, બેન ઉજ્જૈનનો રસ્તો કયે તરફ ? ત્યારે એ બાઈએ છાણા વીણતાં હાથનું લટકું કરી કહ્યું કે, બાવાજી તમે જાઓ છો તે ઉજ્જૈનનો રસ્તો છે. તે બાઈનું કરેલ હાથનું લટકું હજી મારા જીવમાં પેસી ગયું છે તે વિસાર્યું વિસરતું નથી. તેને વર્ષ ચાલીશ થયાં તો હવે તને હું કામવાસના જીતવાનો રસ્તો શું બતાવું ? તારે કામવાસના જીતવી હોય તો સરધારમાં તુલસીદાસ પાસે જા. તે બાવો બહુ સમર્થ છે. ને તારે અહીં રહેવું હોય તો આ જગ્યા આપું. ત્યારે મુકુંદદાસે ચોખ્ખી ના પાડી ને કહ્યું કે, આપ કહો છો તે માટે હું સરધાર જાઉં છું. પછી તેની રજા લઈ સરધાર ગયા. ત્યાં તુલસીદાસને મળ્યા. તુલસીદાસ ઘણા વૃદ્ધ હતા. તેમને એક ચેલો હતો. તેમની પેટમાં બરોળ હતી ને ખટપટિયો હતો. મુકુંદદાસજી જ્યારે તેની જગ્યામાં રહ્યા ને તુલસીદાસની સેવા કરવા લાગ્યા, તે જોઈ બરોળીઓ ઈર્ષ્યા કરવા લાગ્યો. પણ તેને ન ગણીને જેમ સેવા કરતા તેમ સેવા કરે. મુકુંદદાસનું વય તથા સ્વરૂપ તથા સારો કંઠ તથા રામાયણની કથા કરે તેથી બાઈ ભાઈ આદિકની સભા ભરાઈને રહે. તેથી તુલસીદાસનો સ્નેહ વૃદ્ધિ પામ્યો ને તુલસીદાસ મુકુંદદાસને આધીન થઈ ગયા. તેવામાં ત્યાં રામાનંદ સ્વામી પધાર્યા. તેથી રામાનંદ સ્વામીની પાસે

તુલસીદાસના શિષ્યો બેસવા જાય ને સાધારણ માણસ મુકુંદદાસ પાસે કથા સાંભળવા આવે. એક દિવસ મુકુંદદાસે પૂછ્યું કે, માણસો બહુ કથા સાંભળવા આવતા ને હવે કેમ નથી આવતા ? ત્યારે કોઈએ કહ્યું, આ ગામમાં મહાપ્રતાપી રામાનંદ સ્વામી આવ્યા છે. તેમની પાસે જ્ઞાનોપદેશ સાંભળવા સહુ જાય છે ને તમારે પણ સમાગમ કરવા જેવા છે. આવું વચન સાંભળવાથી મુકુંદદાસ તે રાત્રિએ રામાનંદ સ્વામી પાસે કથાવાર્તા સાંભળવા ગયા. મુકુંદદાસને જોઈ રામાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, તમે કોણ છો ? ત્યારે કહે કે, હું અહીંના બાવા તુલસીદાસનો સેવક છું. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું, આજ તો ભલે આવ્યા પણ કાલથી દયા કરી અમારી પાસે આવશો નહિ, કારણ કે અમારે ને તે બાવાજીને તમારા નિમિત્તે પરસ્પર વિક્ષેપ થાય. એમ કહીને રામાનંદ સ્વામીએ રજા આપી દીધી, ત્યારે મુકુંદદાસ સ્વામીને જય સીતારામ કહીને પોતાના સ્થાનમાં ગયા. બીજે દિવસ રાત્રિએ રામાનંદ સ્વામી પાસે કથાવાર્તા સાંભળવા ગયા. તે જગ્યાની પછવાડે એક ખંચાળી (નવેળી) હતી, ને તે મકાનનાં નેવાં તેમાં પડતાં હતાં તે વખતે સાધારણ વરસાદ પણ વરસતો હતો. ને નેવાનું પાણી મુકુંદદાસના અરધા શરીર ઉપર પડતું હતું. તોપણ તે કથાવાર્તામાં તલ્લીન હતા. તે સમે રામાનંદ સ્વામી લઘુશંકા કરવા તે ખંચાળીમાં ગયા. ત્યાં મુકુંદદાસને ઊભેલા જોયા. તેથી સ્વામીએ પૂછ્યું, આ અંધારામાં કોણ ઊભું છે ? લાવો ફાનસ. તપાસ કરો. ત્યારે ફાનસ લઈ જોયું ત્યાં તો મુકુંદદાસ ઊભેલા. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ મુકુંદદાસને કહ્યું જે, મેં આપને કાલે ના પાડી હતી ને આજ કેમ આવ્યા ? ચાલો, સહુ બેસે છે ત્યાં બેસો. એમ કહીને સ્વામીએ પોતાની સાથે સહુ બેઠા હતા ત્યાં બેસાડ્યા. કથાવાર્તાની સમાપ્તિ થઈ ત્યારે ગામના માણસો ગયા. પછી રામાનંદ સ્વામીને મુકુંદદાસે કહ્યું જે, મને આપની પાસે રાખો. હું ઘણાં સ્થાનમાં ફર્યો પણ આ બે દિવસથી જેવી શાંતિ મને થઈ છે તેવી કોઈ સ્થાનમાં મળી નથી. માટે કૃપા કરીને મને તમારી સેવામાં રાખો. હું જેમ આજ્ઞા કરશો તેમ કરીશ. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, હું કાલે બંધીયા જઈશ ને ત્યાં થોડા દિવસ રોકાઈશ. તમારે આવવું હોય તો તુલસીદાસ પાસે રજા લઈ તેના હાથ અક્ષરનો પત્ર લઈ આવશો તો સુખેથી રાખીશ. પણ તમો જરૂર

આવજો. એમ કહી રામાનંદ સ્વામી બીજે દિવસ બંધીયા ગયા. મુકુંદદાસને બંધીયા જવું છે પણ રજા સિવાય કેમ જવાય ? તેથી પોતાની જગ્યામાં હરકોઈ સદાવ્રતીઓ સદાવ્રત લેવા આવે. તેને શીરાપુરીનાં સદાવ્રત આપે. વસ્ત્રો તથા વાસણ વગેરે ગમે તે માગે તેને આપવા લાગ્યા. તે જોઈ તુલસીદાસનો બરોળીઓ સેવક ખમી શક્યો નહિ. તેથી તુલસીદાસની આગળ જઈ કહ્યું કે, આજકાલનો આવેલ મુકુંદદાસ સદાવ્રત ખોલી બેઠો છે માટે તમે તેને કાંઈક ઠપકો આપો તો સારું. નહિતર કોઠાર ખાલી કરી નાંખશે ને સદાવ્રત આપવામાં મૂઠી દાણો રહેવા દેશે નહિ. આવું વચન સાંભળી મુકુંદદાસને પોતાની પાસે બોલાવ્યો ને કહ્યું, મુકુંદદાસજી આપણું સદાવ્રત તો રામરોટીનું છે પણ શીરાપુરીનું નથી માટે સાચવીને આપો તો સારું, કારણ કે કોઠાર ખાલી થશે તો પછી સદાવ્રતમાં શું આપીશું ? ત્યારે મુકુંદદાસે જવાબ આપ્યો, 'જ્યારે કોઠાર થાશે નરવારે ત્યારે જાશું તીરથ કરવા રે.' આ પ્રકારે જ્યારે મુકુંદદાસે કહ્યું. ત્યારે તુલસીદાસ બોલ્યા; આવો તમારો આશય છે ત્યારે તો હવે મારે તમારી કાંઈ જરૂર નથી. તમારે જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાઓ. એમ જ્યારે કહ્યું ત્યારે મુકુંદદાસ બોલ્યા જે, હું બીજાની પાસે રહું તો તેની સાથે તકરાર ન કરો એમ જો કહો તો તમો તમારા હાથથી કાગળ લખી આપો જે આ મુકુંદદાસને જે રાખે તે સુખેથી રાખો. અમે તેમાં ખુશી છીએ. આ પ્રકારનો કાગળ મુકુંદદાસના કહેવા પ્રમાણે લખી આપ્યો, અને કાગળ લઈ પ્રણામ કરી બંધીયે ગયા. ત્યાં રામાનંદ સ્વામીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીને તુલસીદાસના હાથનો લખેલ પત્ર રામાનંદ સ્વામીને આપ્યો. તે વાંચીને રામાનંદ સ્વામીએ મુકુંદદાસને પોતાની સેવામાં ઘણા જ પ્રેમપૂર્વક રાખ્યા. ત્યાં રામાનંદ સ્વામીએ મુકુંદદાસને દીક્ષા આપી ને **'મુક્તાનંદ'** એવું નામ ધારણ કર્યું. ત્યાં થોડા દિવસ રહી ત્યાંથી લોજ ગયા ને રામાનંદ સ્વામી લોજમાં મુક્તાનંદ સ્વામીને રાખીને પોતે ભૂજ પધાર્યા, પછી ઘણા દિવસે નીલકંઠ બ્રહ્મચારી લોજ પધાર્યા. તેઓ ગામના સમીપમાં એક વાવ છે ત્યાં સવારના પહોરમાં સ્નાન કરી ઉગમણા મુખારવિંદે સ્વાત્માકાર વૃત્તિ કરીને બેઠા હતા. તેવામાં ત્યાં રામાનંદ સ્વામીના સેવક સુખાનંદ સ્વામી સ્નાન કરવા આવ્યા. તેઓ નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને ઘણા આગ્રહથી પોતાની જગ્યામાં

લઈ ગયા. ત્યાં મુક્તાનંદ સ્વામીનો તથા નીલકંઠ બ્રહ્મચારીનો પરસ્પર મેળાપ થયો ને ત્યાં રોકાણા. એક દિવસ વાતચીત કરતાં મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, અમારા ગુરુ રામાનંદ સ્વામી મહાસમર્થ છે, ને તે હાલ ભૂજમાં બિરાજે છે ને હું તેમની આજ્ઞાથી આ સાધુઓ સહિત આ જગ્યામાં રહું છું. ત્યારે નીલકંઠ બ્રહ્મચારી કહે કે, હું ભૂજ જાઉં ? ત્યાં રામાનંદ સ્વામીનો મેળાપ થશે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું, ત્યાં તમારે જવાની જરૂર નથી. રામાનંદ સ્વામી અહીં પધારવાના છે. વળી આગળ જતાં દેશ ઘણો વિકટ છે ને ખારા સમુદ્રની ખાડી ઊતરાય તેવી નથી. તમારે બહુ ઉતાવળ હોય તો હું રામાનંદ સ્વામી ઉપર પત્ર લખી મોકલી દઉં ને તમો પણ એક પત્ર લખો, તે મારા પત્ર સાથે મોકલી આપું. બેઉએ પત્ર લખીને મયારામ ભટ્ટ સાથે ભૂજ મોકલ્યા. રામાનંદ સ્વામી આવતાં સુધી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી મુક્તાનંદ સ્વામીની આજ્ઞામાં નવ માસ રહ્યા. પછી રામાનંદ સ્વામી પીપલાણે પધાર્યા ને લોજથી મુક્તાનંદ સ્વામી તથા નીલકંઠ બ્રહ્મચારી વગેરે પીપલાણે ગયા ને ત્યાં રામાનંદ સ્વામીને સહુએ સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. પછી રામાનંદ સ્વામીએ નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને એકાંતમાં લઈ જઈને જે કાંઈ પૂછવું હતું તે પૂછી લીધું ને ત્યાં થોડા દિવસ રહીને નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને વૈષ્ણવી દીક્ષા આપી ને **“સહજાનંદ સ્વામી”** તથા **“નારાયણમુનિ”** એવાં બે નામ પાડ્યાં. પછી પીપલાણેથી જેતપુર પધાર્યા ને ત્યાં નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને પોતાની ગાદીએ બેસાડ્યા ને ત્યાંથી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને તથા મુક્તાનંદ સ્વામી વગેરેને લઈ ગામ ફણેણી ગયા. તે ગામમાં રામાનંદ સ્વામીએ દેહોત્સર્ગ કર્યો. ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ મેઘપર પધાર્યા ને ત્યાં સમાધિનું પ્રકરણ ચલાવ્યું. તે સમાચાર મુક્તાનંદ સ્વામીને ભૂજમાં મળ્યા ત્યાંથી મુક્તાનંદ સ્વામી એક સંતને સાથે લઈ મેઘપર આવ્યા. એકાન્તમાં શ્રીજીને બેસાડીને જેમ ઘટે તેમ કહ્યું ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે સમાધિ તો રામાનંદ સ્વામીની ઈચ્છાથી થતી હશે. એમ વાત કરે છે તેટલામાં સંતદાસજી મહારાજની પાસે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી સંતદાસજીને સમાધિ થઈ ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીએ કહ્યું જે, તમને નાડી પરીક્ષાનું જ્ઞાન સારું છે માટે આ સંતદાસજીની નાડીની તપાસ કરો. મુક્તાનંદ સ્વામીએ પણ જે જે નાડીની તપાસ કરવી

ઘટે તે પ્રમાણે કરી પણ તેમાં કાંઈ પોતાને સૂઝ પડી નહિ. ત્યારે માધવદાસે તથા જેઠામેરે મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું; સાચી સમાધિને જૂઠી કેમ કહેવાય ? તે સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ આ બેઉને કહ્યું જે, રામાનંદ સ્વામી તો હજુ હમણાં દેહત્યાગ કરી ધામમાં પધાર્યા છે ને તમો બે આ વર્ણીના મત પ્રમાણે અનુસરો છો તે ઠીક નહિ. ને તે બેઉનું વચન મુક્તાનંદ સ્વામીથી મનાયું નહિ ને પોતાના અંતઃકરણમાં બહુ મૂંઝાયા. તે સમે શ્રીજીમહારાજે સંતદાસજીને સમાધિમાંથી જગાડ્યા ને મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીએ કહ્યું જે, તમારે કાંઈ પૂછવું હોય તો આ સંતદાસજીને પૂછો. તે તમારા પ્રશ્નનો ખુલાસો કરશે. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીને જે કાંઈ પૂછવું હતું તે પૂછી જોયું. તે જ પ્રમાણે સંતદાસજીએ વાત કરી તોપણ મુક્તાનંદ સ્વામીનું મન મનાયું નહિ. પછી મેઘપરથી કાલવાણીએ શ્રીજીમહારાજ સહિત મુક્તાનંદ સ્વામી ગયા. ત્યાંના મંદિરમાં ઉતારો કર્યો ને ત્યાંથી નદીએ ન્હાવા માટે તૈયારી કરી ત્યારે શ્રીજીમહારાજની સાથે સૌ તૈયાર થયા. તે જોઈને શ્રીજીએ વિચાર કર્યો જે મારી સાથે સહુ તૈયાર થયા ને મુક્તાનંદ સ્વામી સાથે કોઈ નહિ માટે મુક્તાનંદ સ્વામીને ખોટું લાગશે જે, મારી સાથે કોઈ નહિ ? એમ વિચાર કરી માધવદાસ તથા જેઠામેરને શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી જે, તમો બેઉ જણ મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે ન્હાવા જાઓ. ત્યારે તેઓ મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે ન્હાવા ગયા ને શ્રીજીમહારાજ સંત તથા હરિભક્તો સહિત નદીએ ઘણે દૂર ન્હાવા ગયા. મુક્તાનંદ સ્વામી સમીપમાં ન્હાવા રોકાયા. એક વસ્ત્ર પહેરી જળથી તુંબડી ભરી અનેક પ્રકારના વિચાર કરતા કરતા આગળ ખાખરાનું વન છે તેમાં દિશાએ ફરવા ચાલ્યા જાય છે. તે સમે રામાનંદ સ્વામી દિવ્ય દેહે મુક્તાનંદ સ્વામીની સન્મુખ આવ્યા. તે જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી પ્રેમાતુરથી એકદમ દોડીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીને રોઈ પડ્યા ને જે કાંઈ રામાનંદ સ્વામીને કહેવું હતું તે કહ્યું. તે સાંભળીને રામાનંદ સ્વામીએ મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, હું તમને નહોતો કહેતો જે હું તો ડુગડુગી વગાડનાર છું ને વેષના ભજવનાર તો થોડા સમયમાં આવશે. વળી હું એમ કહેતો હતો કે સો મણ રૂ કાંતવું હોય તો તેમાંથી મેં એક પૂણી કાંતી છે ને તેના કાંતનાર હવે પધારશે. માટે સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમનારાયણ સર્વ અવતારના અવતારી

તે જ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ને હું તો ઉદ્ધવનો અવતાર છું એમ તમે તમારા જીવમાં નિશ્ચય કરો ને તેમની આજ્ઞામાં રહેજો ને તેઓ જેમ કહે તેમ વર્તશો તો તમારો આત્યંતિક મોક્ષ થશે, ને તમો અંતઃકરણમાં બહુ મૂંઝાયા તેથી મારે આ વાત કહેવા આવવું પડ્યું છે, એમ કહી રામાનંદ સ્વામી અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી દિશાએ જઈ ઘણા ઉત્સાહ સહિત નદીએ આવ્યા ને એકદમ ભગવાનની સ્મૃતિ કરી સ્નાન કરી પરવાર્યા. તે જોઈ માધવદાસ તથા જેઠામેર બોલ્યા જે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી ઉત્સાહમાં બહુ જણાઓ છો, આવો ઉત્સાહ આજ જોવામાં આવ્યો તેનું કારણ કહો. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, અહીં નહીં કહું, મંદિરના એકાંતમાં કહીશ. એમ કહી નદીને કાંઠે ખડીયાગલ હતાં તેનાં પુષ્પો વીણીને પોતાના ધોયેલા ગળણામાં લઈ એકદમ બેઉ જણ સહિત મંદિરમાં આવ્યા ને પોતાને હાથે પુષ્પનો હાર બનાવ્યો તથા ચંદન ઘસીને તૈયાર કર્યું. તેમજ રામાનંદ સ્વામીનો ઢોલીઓ તથા ગાદીતકિયો ઊંચે બાંધી રાખેલ હતો તે ઉતારી પોતે પાથર્યો. એટલામાં શ્રીજીમહારાજ સંત તથા હરિભક્તો સહિત પધાર્યા. તે જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી રામાનંદ સ્વામીની ચાખડીઓ લઈ મંદિરની ખડકીએ જઈ ઊભા રહ્યા ને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી આવ્યા ત્યારે કહ્યું જે, રામાનંદ સ્વામીની ચાખડીઓ પહેરો. તે પછી મંદિરમાં પધારો. ત્યારે શ્રીજી ચાખડી સામું જોઈ બોલ્યા જે, આ તો ગુરુની ચાખડી છે માટે અમો નહિ પહેરીએ. તે સાંભળી મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, તમો તો ગુરુના ગુરુ છો. માટે મારી ઉપર કૃપા કરી પહેરો, એમ કહી આગ્રહપૂર્વક પહેરાવી. ને પોતાનું કાંડું શ્રીજીમહારાજના હાથમાં આપ્યું ને કહ્યું જે, દયાળુ પધારો. પછી બેઉ જણ સાથે મંદિરમાં આવ્યા. તે સમે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, આ ગાદીતકિયા સહિત ઢોલીએ બિરાજો. ત્યાં પણ પૂર્વની માફક કહ્યું, ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂર્વની માફક ઉત્તર આપ્યો. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રસન્ન કરવા માટે રામાનંદ સ્વામીના ગાદીતકિયાએ સહિત ઢોલીએ બિરાજમાન થયા તે સમે મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની ષોડશોપચારથી પૂજા કરી, ચંદન લલાટમાં ચર્ચી હાર પહેરાવ્યો ને નવી આરતી, **જય સદ્‌ગુરુ સ્વામી...** બોલતા ગયા ને આરતી ઉતારીને મૂર્તિને અંતઃકરણમાં ઉતારતા ગયા. પછી સાષ્ટાંગ

દંડવત્ પ્રણામ કર્યાં. પછી પ્રદક્ષિણા કરીને પ્રેમપૂર્વક ઘણા આગ્રહથી પોતાની છાતીમાં ચરણારવિંદ લીધાં. તે જોઈ રામાનંદ સ્વામીના સંત તથા હરિભક્તો બહુ આશ્ચર્ય પામ્યા. જે આવો શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય એકદમ શાથી થયો ? કારણ કે આજ દિવસ સુધી તો ઘણા ઉદાસ રહેતા હતા. માટે સ્વામીને આપણે પૂછી જોઈએ. તે વખતે મુક્તાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું. ત્યારે સભામાંથી ઊઠીને હાથ જોડી સર્વેને સાંભળતાં રામાનંદ સ્વામીએ દિવ્યદેહે આવીને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવ્યો, તે વાત કહી. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીના જેવો જ સર્વે સંતોને તથા હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો હતો. ॥ ૧૪ ॥

૧૫. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરી બેઠા હતા. પછી સભામાં મુક્તાનંદ સ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, તમો જામનગર જાશો ? ત્યારે સ્વામીએ હા પાડી. પછી સ્વામીએ પૂછ્યું : મારી સાથે કેટલા સાધુ લઈ જાઉં ? ત્યારે મહારાજ કહે, પચ્ચીસ લઈ જાઓ. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, એટલા બધા. ત્યારે મહારાજ કહે પચાસ લઈ જાઓ, ત્યારે સ્વામી કહે એટલા બધા. ત્યારે મહારાજ કહે પોણોસો લઈ જાઓ. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ વિચાર્યું જે, હવે જો બોલીશ તો સો કહેશે. એમ ધારીને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, ક્યારે જાવું ? ત્યારે મહારાજ કહે, આજે જાઓ. પછી બપોરે જવા તૈયાર થયા. ત્યારે મહારાજ કહે, પચાસ સાધુ લઈ જાઓ તે ભેગા નાના મુમુક્ષુસંત દશપંદરને સંગાથે મોકલ્યા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી ફરતા ફરતા જામનગર ગયા. ત્યાં ગામ બહાર આથમણી દિશામાં તળાવ છે તેની પાળે સ્વામીએ સંતો સહિત ઉતારો કર્યો. પછી સંતો ઝોળી ફરવા ગયા. ત્યારે આખું ગામ ફરવાથી સાતશેરને આશરે પંચકણીનો લોટ મળ્યો. તે વખતે રસકસ ન ખાવાનાં વર્તમાન ચાલતાં હતાં તેથી તે પંચકણીનો લોટ ઝોળીમાં નાખીને ચાળણીના અભાવથી પ્રથમ જોયા પછી ઝોળીને પાણીમાં ઝબકોળી નાખી એટલે સાર નીકળી ગયો. પછી રહેલા લોટના કૂચાના પરમહંસ પ્રમાણે ગણીને ગોળા કર્યા. દરેક સંતોને એક એક આપ્યો. તે જમીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા. આવી રીતે ઘણા દિવસો કાઢ્યા. ત્યારે નવા તથા નાના મુમુક્ષુ

સંતોથી ભૂખ ન સહન થવાથી મુક્તાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું કે, અમારાથી ભૂખનું દુઃખ સહન થતું નથી, તો આપ આજ્ઞા કરતા હોય તો અમે આ તળાવને કાંઠે લોકોએ મૂળા ધોયેલા છે તેનાં પાકાં પાંદડાં પડેલાં છે તે ખાઈ અમે સંતોષ માનશું. ત્યારે સ્વામી કહે, તે તો રસકસવાળાં કહેવાય, માટે ન ખવાય. ત્યારે સંતમુમુક્ષુએ કહ્યું જે, તળાવની પાળે પોપડી બાઝેલી છે ધૂળની તેને ચાટીએ. ત્યારે સ્વામી કહે, તેમાં ખારાશરૂપ રસકસ રહેલો છે માટે તે ન ખવાય, ને શ્રીજીની આજ્ઞા નથી આવું કહીને વળી નવા સંતમુમુક્ષુને કહ્યું કે, મહારાજ હાલ ભૂજ બિરાજે છે તો તમારાથી ભૂખે ન રહેવાતું હોય તો હું ભૂજ કાગળ લખી જણાવું ને મહારાજની આજ્ઞા આવે તે પ્રમાણે તમે કરજો. પછી પત્ર લખ્યો ને માણસ સંગાથે ભૂજ મોકલ્યો. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજ ગંગારામ મલ્લને ત્યાં બિરાજમાન હતા. પછી શ્રીજીને પત્ર આપ્યો. મહારાજે વાંચ્યો. પછી મહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામી ઉપર ઉત્તર લખ્યો. તેમાં એક આખ્યાન લખ્યું જે, એક શહેરમાં એક શાહુકાર પાસે ભણેલો સન્યાસી આવ્યો ને કહ્યું જે, મારે તમારી દુકાને બેસી ચોમાસું રહેવું છે, ને તમને કથાવાર્તા સંભળાવવી છે. આવું વચન સાંભળીને શાહુકાર ઘણો રાજી થયો. પછી તે સન્યાસીને એક શેર ચોખાનું સદાવ્રત બાંધી દીધું ને નિરંતર તે સન્યાસી કથાવાર્તા કરતો ને તે અન્નમાં એ સન્યાસી એક વખત જમીને પોતાનું ગુદરાણ ચલાવતો હતો. તેવામાં એક મુમુક્ષુ તે સન્યાસી પાસે આવ્યો ને કહે, તમારી પાસે કથાવાર્તા સાંભળવા માટે રહેવું છે, ત્યારે સન્યાસી કહે, તમે ખાશો શું ? ત્યારે મુમુક્ષુ કહે, તારી ભાત રાંધવાની તપેલીમાં બળેલ ને ચોંટી રહેલ જે ભાત તેને ખાઈને હું મારો દિવસ નિરગમન કરીશ ને તેટલાથી મને ઘણો સંતોષ થશે. પછી તે ત્યાં રહ્યો ને પોતાનો નિભાવ કરે છે તેટલામાં બીજો મુમુક્ષુ આવ્યો. તેણે સન્યાસી પાસે રહેવાની ઈચ્છા જણાવી. ત્યારે સન્યાસી બોલ્યા જે, તમે શું ખાશો. અમે બે તો આવી રીતે નિભાવ કરીએ છીએ. પછી બીજો મુમુક્ષુ બોલ્યો જે, આપના ખાતાં એઠાં રહેલ પાત્ર હું ધોઈને પીશ તેટલાથી મને સંતોષ થશે. પછી તે પણ રહ્યો ને આ ત્રણ જણ પોતાનો નિભાવ કરે છે તેટલામાં એક ત્રીજો મુમુક્ષુ આવ્યો. તેણે સન્યાસી પાસે રહી કથાવાર્તા સાંભળવાની ઈચ્છા જણાવી ત્યારે

સન્યાસી કહે અમે ત્રણ જણ તો આવી રીતે નિર્વાહ કરીએ છીએ ને તમે શું ખાશો ? ત્યારે ત્રીજો મુમુક્ષુ કહે, તમો ભાત રાંધો છો તે પહેલાં રહેલ ચોખાનું ધોવરામણ હું પીને તમારી કથાવાર્તા સાંભળીશ. આવી રીતે કહેવાથી તેને પણ પોતા પાસે રાખ્યો. હળીમળીને સંતો કથાવાર્તા સાંભળતા હતા, ને પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતા હતા. આવું આખ્યાન શ્રીજીએ લખીને પછી વળી લખ્યું જે, તમને તો એક પંચકણીનો ગોળો પણ ખાવા મળે છે માટે તમારી સંગાથે રહેલા નવા મુમુક્ષુને તેટલાથી સંતોષ ન થતો હોય તો મુક્તાનંદ સ્વામી આજ્ઞા કરે તેમ કરજો. આવો કાગળનો ઉત્તર લખી આપ્યો. તેને લઈ માણસ મુક્તાનંદ સ્વામીની પાસે જામનગર ગયો ને પત્ર આપ્યો તે કાગળ વાંચ્યો. ત્યારે નવા મુમુક્ષુ કહે કે, અમારે મૂળાનાં પાંદડાં નથી ખાવાં ને ગોળા પણ ખાવા નથી તેમ ખારી ધૂળ પણ ખાવી નથી. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે, ગોળા પણ ખાઓ ને મારી આજ્ઞાથી મૂળાનાં પાંદડાં લાવીને ખાવાં હોય તો ખાઓ. આવી રીતે નવા મુમુક્ષુને કહ્યું ત્યારે નવા મુમુક્ષુ કહે, અમારે કાંઈ ખાવું નથી પણ અમારે કેવળ ઉપવાસ કરવારૂપ તપ કરીને શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરવા છે. આવું નવા મુમુક્ષુનું વચન સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી રાજી થયા ને ઘણા દિવસ જામનગરમાં રહ્યા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ એવા સમાચાર સાંભળ્યા જે શ્રીજીમહારાજ ગઢપુર પધાર્યા છે તેથી સર્વ સંતો સહિત મુક્તાનંદ સ્વામી ગઢપુર આવી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી સુખિયા થયા હતા. **॥ ૧૫ ॥**

૧૬. શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં હતા ત્યાં સુરાખાચર આવ્યા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં બેઠા હતા તેવામાં ત્યાં સુરાખાચર આવ્યા. તેમને શ્રીજીએ વાત કરી કે દાદાખાચરનાં ફોઈ **સોમાબા** કોઈ વખત રસોઈ આપતાં નથી. માટે કોઈ પ્રકારથી સમજાવીને મારું નામ ન લેતાં રસોઈનું કરે તો ઠીક. પછી સુરાખાચર બીજે દિવસ ફોઈબા પાસે ગયા અને વાતમાં ને વાતમાં કહ્યું જે સહુ મહારાજ તથા સંતને જમાડે છે ને તમો પણ શ્રીજીને તથા સંતને જમાડો. ત્યારે સોમાબા બોલ્યાં જે, શ્રીજી કહેવડાવે છે કે તમે કહો છો ? ત્યારે સુરાખાચર કહે હું કહું છું. ત્યારે સોમાબા કહે, સાચું કહો. શ્રીજીમહારાજ કહે તો હું જરૂર રસોઈ આપું. ત્યારે સુરાખાચર કહે જે,

મહારાજ મને કહેતા હતા. ત્યારે સોમાદેવી કહે, કાલે આપણી જલેબી, મોતીયાની રસોઈ કરો ને શ્રીજીમહારાજને તથા સંતોને જમાડો. ત્યારે સુરાખાચર રાજી થયા. ત્યારે સોમાદેવી બોલ્યાં જે એમ રાજી થવાનું નથી. કાલે મારી રસોઈ ને બીજે દિવસ મહારાજ દૂધપાક પુરીની રસોઈ કરી સંતોને જમાડે તો હું રસોઈ આપું. ત્યારે સુરાખાચર કહે, મહારાજ રસોઈ આપશે. ને કદાચ નહિ આપે તો હું આપીશ. ત્યારે સોમાદેવી બોલ્યાં કે, જાઓ શ્રીજી પાસે જઈ નક્કી કરી આવો. પછી સુરાખાચર શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યારે શ્રીજી કહે, કેમ સોમાદેવીએ હા પાડી ? ત્યારે સુરાખાચર કહે, હા તો પાડી પણ થોડો વાંધો છે. ત્યારે મહારાજ કહે, શો વાંધો છે ? ત્યારે સુરાખાચર કહે, સોમાદેવી કહે છે જે હું જલેબી મોતીયાની રસોઈ આપું પણ બીજે દિવસ શ્રીજી દૂધપાક પુરીની રસોઈ આપે તો હું રસોઈ આપું એમ કહે છે. પછી મહારાજે હા પાડી. એટલે સુરાખાચર સોમાબા પાસે ગયા ને રસોઈનું નક્કી કરાવ્યું. પછી દાદાખાચરને બોલાવીને સોમાદેવીએ બીજે દિવસે જલેબી મોતીયાની રસોઈ કરાવીને શ્રીજીને તથા સંતોને જમાડ્યા. પછી મહારાજની ઈચ્છાથી સુરાખાચર લોયા જવા માટે તૈયાર થયા તે વાત સોમાબાએ જાણી તેથી સુરાખાચરને કહે રસોઈ મહારાજની પાસે અપાવીને જાઓ, કારણ કે મારી પાસે રસોઈ અપાવીને મને ખર્ચ કરાવ્યો અને હવે જાઓ તો હું નહિ જવા દઉં. આવું સાંભળીને સુરાખાચર મહારાજ પાસે આવ્યા ને કહ્યું જે, સોમાદેવી કહે છે કે મહારાજ પાસે કાલે રસોઈ અપાવીને જાઓ નહિ તો નહિ જવા દઉં. પછી મહારાજે સુરાખાચર જોડે કહેવડાવ્યું જે, આ ગામમાં દૂધ જોઈએ તેટલું ન મળે. માટે કાલે અગર પરમ દિવસે શ્રીજી પાસે રસોઈ અપાવીને ઘેર જઈશ. એમ કહેવાથી ફોઈબા રાજી થયાં. પછી મહારાજે દાદાખાચરને દૂધનું પૂછ્યું ત્યારે દાદાખાચર કહે, આ ગામમાં તો પાંચ મણને આશરે દૂધ મળે પણ વધુ મળે નહિ. પછી શ્રીજી બે પાર્ષદ લઈને માંડવધાર ભરવાડોના ઘેર ગયા ત્યારે ભરવાડોએ પૂછ્યું જે, સ્વામિનારાયણ તમે કેમ આવ્યા છો ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમારે કાલે વીશ મણ દૂધ જોઈએ છે માટે આવ્યા છીએ. ત્યારે ભરવાડો કહે, તમને દૂધ નહિ આપીએ. મહારાજે બે ત્રણ વખત કહ્યું પણ ના જ કહી, કારણ કે મહારાજ તમોને દૂધ આપીએ તો

અમારાં ઢોર વહુકી જાય કેમકે તમો કામણ ટુમણીયા છો. આવું ભરવાડોનું વચન સાંભળીને મહારાજ પાછા ગઢડે આવ્યા ને દૂધ નહિ મળવાની વાત કહી. પછી મહારાજે દાદાખાચરને કહ્યું જે, પુરી કરવા માટે લોટ તૈયાર રાખજો. કાલે દૂધપાક પુરીની રસોઈ કરાવવી છે. ત્યારે દાદાખાચર કહે, દૂધ મળવાનું નથી ને ઘઉંનો લોટ તૈયાર રાખવાનું શું કરવા કહો છો ? ત્યારે મહારાજ કહે, કાલે સવારમાં ભરવાડોની સ્ત્રીઓ દૂધ લઈને આવશે. ને સંતોને કહ્યું જે, ચૂલા ખોદીને તૈયાર રાખો તથા રંઘેડાં પણ ઉટકી રાખો. દૂધપાક કરવા જોઈશે. પછી પેલા ભરવાડને બીજે ગામ જવું હતું તેથી રાત્રિએ પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું જે, બે રોટલા અધિક કરી રાખજો, મારે સવારે ગામ જવું છે માટે. કાલે ગઢડાના શ્રી સ્વામિનારાયણને ત્યાંથી કોઈ દૂધ લેવા આવે તો આપણે ત્યાંથી આપશો નહિ. ને મારા ભાઈને પણ ના પાડી આવશો કે દૂધ આપે નહિ. પછી સ્ત્રી કહી આવી ને બીજે દિવસ સવારમાં ભરવાડ રોટલા લઈને પરગામ ગયો. પછી શ્રીજી તે ભરવાડનું રૂપ ધારણ કરી ભરવાડની સ્ત્રી ગાયો દોતી હતી ત્યાં આવ્યા. ત્યારે ભરવાડણે પૂછ્યું, કેમ આવ્યા ? ત્યારે ભરવાડરૂપ ધારણ કરનાર મહારાજ બોલ્યા જે, હું ગામ જતો હતો તે રસ્તામાં મારી પછવાડે સાપ દોડ્યો. પછી હું ઝાડ ઉપર ચઢી ગયો ને તે સાપ ઝાડની ચારે તરફ ફરવા લાગ્યો. પછી મને વિચાર થયો કે, કાલે સ્વામિનારાયણને દૂધ આપવાની ના કહી હતી તેથી તેમણે સાપ મોકલ્યો હશે. પછી મેં માનતા રાખી જે મારી ગાયોનું દૂધ તથા મારા ભાઈની ગાયોનું દૂધ બધું આપીશ. આવો સંકલ્પ કર્યો ત્યારે તે સાપ અદશ્ય થયો. તેથી તને કહેવા આવ્યો છું કે આપણી ગાયોનું દૂધ દશ મણ તથા મારા ભાઈની ગાયોનું દૂધ દશ મણ તમો બધાં બૈરાં લઈને ગઢડે જઈ સ્વામિનારાયણને આપજો ને પૈસા આપે તો લેશો નહિ. આવું કહી ભરવાડરૂપ ધારણ કરનાર શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી ચાલતા થયા. પછી ભરવાડોની સ્ત્રીઓએ ગોપીઓની પેઠે માથે દૂધના દેગડા મૂકી ગઢડે આવીને શ્રીજીને દૂધ આપ્યું. પૈસા આપવા માંડ્યા પણ લીધા નહિ. પછી મહારાજ દૂધપાક પુરીની રસોઈ કરાવીને પોતે જમ્યા. પછી સર્વ સંતોને તથા સર્વ હરિભક્તોને તથા બાઈઓ આદિકને જમાડીને પ્રસાદી દાદાખાચરને ત્યાં મોકલી તથા જીવાખાચરને ત્યાં મોકલી. ને થોડી

પ્રસાદી લઈને બે ત્રણ પાળાઓને માંડવધાર ભરવાડને ઘેર મોકલ્યા ને કહેવડાવ્યું કે સ્વામિનારાયણે તમારે માટે પ્રસાદી મોકલી છે. ત્યારે તે કહે, અમે પ્રસાદી નહિ લઈએ, કારણ કે તે જાદુગારા છે માટે તેમની પ્રસાદી ખાઈએ તો ગાંડા થઈ જઈએ. માટે અમારે નથી જોઈતી. પછી તેમાં કોઈ ડાહ્યા માણસે કહ્યું કે, સ્વામિનારાયણના પ્રસાદનું અપમાન કરવું નહિ. પ્રસાદી રાખો ને આપણે બધા ખાશું. ગાંડા થઈશું તો બધા થઈશું, ને ડાહ્યા રહીશું તો બધા રહીશું તેમ ધારીને પ્રસાદ રાખ્યો. પછી પ્રસાદી બધાએ ખાધી ને પોતાના ધણી માટે રાખી મૂકી. પછી રાત્રિએ પોતાનો ધણી ભરવાડ આવ્યો. તેને ભરવાડણ કહે કે, તમારા કહેવા પ્રમાણે આપણા ઘરનું તથા તમારા ભાઈના ઘરનું બધું દૂધ ગઢડે જઈને સ્વામિનારાયણને આપી આવ્યાં છીએ. ત્યારે ભરવાડ કહે, તમને ના પાડી હતી ને કેમ આપી આવ્યાં ? ત્યારે ભરવાડણ કહે, તમારી કેડે સાપ થયો હતો ને તમોએ સ્વામિનારાયણને દૂધ આપવાનો સંકલ્પ કર્યો ત્યારે તે સાપ જતો રહ્યો. પછી તમો ગામ ન જતાં પાછા આવી મને કહી ગયા તેથી અમો આપી આવ્યાં. ત્યારે ભરવાડ કહે, પૈસા આપ્યા કે નહિ ? ત્યારે ભરવાડણ કહે કે, તમે ના પાડી હતી કે પૈસા આપે તો ન લેશો તેથી નથી લીધા. પણ તેમને ત્યાંથી પ્રસાદ આવ્યો છે તે દૂધપાક પુરીનો પ્રસાદ અમોએ ખાધો ને તમારે માટે રાખી મૂક્યો છે. પછી ભરવાડે પ્રસાદ ખાધો. પણ મફત દૂધ સ્વામિનારાયણને ત્યાં ગયું તેથી રીસ ચઢેલ માટે બીજે દિવસે મહારાજને ઠપકો દેવા પાંચ ભરવાડ પોતાની સાથે લઈને ગઢડે ગયો. ત્યાં સ્વામિનારાયણ લીંબડા નીચે સભા કરી બેઠા હતા ત્યાં આવ્યા ત્યારે મહારાજને શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપે દીઠા ને વાંસળી વગાડતા તથા પાસે ઘણી ગાયો તથા પોતાના રૂપવાળા પાંચ ભરવાડને જોયા ને હસવા લાગ્યા. ને વિચાર કરે કે, ઓલ્યા ઊભા તે કોણ અને આપણે કોણ એમ બોલી ઘણું આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે પ્રથમની પેઠે સભામાં બેઠેલરૂપે દર્શન દીધાં પછી શ્રીજીને તે ભરવાડો કહે કે તમો સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણ છો. એમ કહી શ્રીજીને નમસ્કાર કરી, પોતાના ગામ તરફ ચાલતી વખતે કહ્યું જે, સ્વામિનારાયણ અમારા સરખું કામકાજ હોય તો અમને જરૂર કહેજો. અમે તમારા જ છીએ એમ માનજો. આટલું કહી ભરવાડો પોતાના ગામ માંડવધાર ગયા. ॥ ૧૬ ॥

૧૭. લોયાથી સુરાખાચર ગઢડે આવ્યા

એક વખત લોયાથી સુરાખાચર ગઢડે આવ્યા ને મહારાજ અક્ષરઓરડીમાં વિરાજમાન હતા. ત્યાં શ્રીજીનાં દર્શન કર્યાં ને શ્રીજીને કહે, નાથીયાની માએ કહ્યું છે કે, મહારાજને આપણે ગામ તેડીને આવજો. ન આવે તો તપ કરીને શ્રીજીને પ્રસન્ન કરી તેડી લાવજો. છતાં ન આવે તો તમે સાધુ થજો પણ મહારાજને લીધા સિવાય આવશો નહિ. ત્યારે શ્રીજી કહે, સુરાખાચર તમો તપ કેવી રીતે કરશો ? ત્યારે સુરાખાચર કહે, ઘેર બે વખત જમું છું ને અહીં ત્રણ વખત જમીને તપ કરીશ. ત્યારે મહારાજ કહે, તમારાં તપ બહુ ભાળ્યાં માટે ચાલો તમારે ગામ જઈએ. પછી મહારાજ સુરાખાચરને લઈ લોયા તરફ ચાલ્યા. લોયા બે ગાઉ રહ્યું ત્યારે મહારાજ કહે, મને તરસ લાગી છે માટે અહીંથી ચલાશે નહિ. પછી સુરાખાચર શ્રીજીને એક ઝાડ તળે બેસાડીને ઘોડે બેસી પાણીની શોધ કરવા ચાલ્યા. તે એક કણબીનો છોકરો ખેતર ખેડતો હતો તેણે સુરાખાચરને આવતા દેખીને જાણ્યું જે કોઈ કાઠી આવે છે તે મારા બળદને લઈ જશે તેમ ધારી બળધિયાને પડખે સંતાડ્યો. પછી સુરાખાચરે કણબીના છોકરાને કહ્યું જે, તારી પાસે પાણી છે ? હોય તો આપ. અમારા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને તરસ લાગી છે. ત્યારે છોકરાએ કહ્યું જે, પાણીની નવી બતક લાવ્યો છું ને ખેતરને સામે શેઢે બોરડીના ઝાડ નીચે મૂકેલી પોતાની બતક આપી, ત્યારે સુરાખાચર કહે છોકરા હું જાઉં છું ને તું બતક લેવા આવજે, સ્વામિનારાયણ તારું પાણી પીને પ્રસન્ન થશે. ત્યારે તને કહેશે માગ ત્યારે તું શું માગીશ. ત્યારે છોકરે કહ્યું કે, ત્રીસ વીઘા જમીન માંગીશ. ત્યારે સુરાખાચર કહે, એવું ન માગીશ પણ મારો મોક્ષ થાય એવું માગજે. એમ કહી સુરાખાચર શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને પાણી પાયું. તે પાણી પીને શ્રીજી બોલ્યા જે, આજથી જે શુભ કામ કરીશું તેનું પુણ્ય પાણી પાનાર છોકરાને થશે એવો સંકલ્પ કર્યો. તેવામાં તે કણબીનો છોકરો આવ્યો. ને મહારાજને પગે લાગ્યો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, છોકરા માગ હું તારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છું. ત્યારે છોકરાએ માગ્યું જે, મહારાજ મારો મોક્ષ કરજો. ત્યારે મહારાજ કહે જે, તને સુરાખાચરે શીખવાડ્યું હતું ? ત્યારે છોકરો કહે, હા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, તારી સાત પેઢીનો મોક્ષ થશે,

ને તારા મનમાં ધારેલ ત્રીસ વીઘા જમીનનો પણ સંકલ્પ પૂરો થશે એવું વરદાન આપી શ્રીજીમહારાજ સુરાખાચર સંગાથે લોયામાં પધાર્યા ને સર્વે હરિભક્તોને પોતાનાં દર્શન આપી કૃતાર્થ કર્યાં ને સુરાખાચરના ઘરમાં શાંતિબાને પોતાને ઘેર શ્રીજીમહારાજને પધરાવવાનો સંકલ્પ પૂરો કર્યો ને થોડા દિવસ લોયામાં રહી, સર્વ હરિભક્તોને રાજી કરી શ્રીજીમહારાજ લોયાથી ગઢડે પધાર્યા તેવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે. ॥ ૧૭ ॥

૧૮. બે સાધુ ભાદરાના રત્નાભક્તના ભાણેજની વાડીએ આવ્યા

ગઢડાથી બે સાધુ ફરતા ફરતા ગામ ભાદરાના રત્ના ભગતના ભાણેજની વાડીએ ગયા. ત્યાં કૂવામાંથી પાણી કાઢીને સ્નાન કર્યું. પછી શ્રીજીનું ધ્યાન તથા પૂજા કરી છોકરાને પૂછ્યું કે, તમારા પિતા સુખી છે ? ત્યારે છોકરે જવાબ આપ્યો કે, મારા પિતા દેહ મૂકી ગયા છે. પછી છોકરે પૂછ્યું કે, મારા પિતાનું શું કામ હતું ? ત્યારે સંત બોલ્યા જે, અમે કાલના ઉપવાસી છીએ. તે હોત તો અમને જમાડત. પછી છોકરે કહ્યું જે, હમણાં તમે બેસો. મારી માતુશ્રી મારે માટે બે વખતના રોટલા લઈને આવશે તે રોટલા તમો બેને જમાડીશ. ને હું મારે ઘેર જઈને જમી આવીશ. આમ વાત કરે છે તેટલામાં તેની માતુશ્રી ખાવાનું લઈને આવ્યાં. પછી રત્ના ભગતના ભાણેજે બે સંતને રોટલા તથા દાળ જમાડીને પોતે ઘેર જઈને જમી આવ્યો. પછી સંત બે ઘડી વિશ્રામ કરીને ગયા પછી ઘણે વર્ષે તે છોકરાનો અંતકાળ થયો. ત્યારે બે સાધુને રોટલા જમાડ્યા હતા તે પુણ્યે કરીને તે છોકરો દેવલોકમાં ગયો. પછી ઘણા વખત દેવલોકમાં રહ્યો. પછી કોઈ મોટા દેવને પૂછ્યું કે, આ લોકના સુખ કરતાં બીજું કોઈ આથી વધારે સુખ છે ? ત્યારે દેવે કહ્યું જે, આ લોક કરતાં સનાતન ભગવાનનું ધામ છે તે ધામનું સુખ આ સુખ કરતાં અધિક છે ને તે ધામમાં ગયેલો કોઈ પાછો આવતો નથી. એટલે જન્મમરણ થતું નથી. ને આ લોકમાંથી તો પુણ્ય ખૂટે ત્યારે પાછો મૃત્યુલોકમાં જાય છે ને જન્મમરણ થાય છે. માટે ભગવાનના ધામમાં જવું હોય તો તારા મામા રત્ના ભગત સાધુ થયા છે ને તે વિજ્ઞાનદાસજી હાલ ધોલેરામાં રહે છે તેમની પાસે જા, તો તારો તે મોક્ષ કરશે. પછી દેવ થયેલ રત્ના ભગતનો ભાણેજ વિમાનમાં બેસી ધોલેરે આવ્યો. ત્યાં તળાવની પાળે વિમાન રાખી

રાત્રિના બે વાગ્યે હે રત્નામામા, હે રત્નામામા આવી રીતે બૂમ પાડે પણ વિજ્ઞાનદાસ બોલે નહિ. એમ કરતાં છ માસ વીતી ગયા. તે સમે ગઢડે જવા માટે નીકળેલા ગોપાળાનંદ સ્વામી ધોલેરે આવ્યા. પછી સવારે ગોપાળાનંદ સ્વામી પૂજા કરતા હતા. ત્યારે સ્વામી પાસે વિજ્ઞાનદાસજી આવ્યા. પછી પૂજા કરી રહેલા ગોપાળાનંદ સ્વામીએ વિજ્ઞાનદાસજીને સમાચાર પૂછ્યા ત્યારે વિજ્ઞાનદાસજી કહે, મારે એક દુઃખ છે. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે, શું દુઃખ છે ? ત્યારે વિજ્ઞાનદાસજી કહે, મારું પૂર્વનું નામ લઈને કોઈ મને અર્ધી રાત્રિએ બોલાવે છે પણ હું બોલતો નથી, કારણ કે કોઈ સ્ત્રી હોય ને હું બોલું તો મારે ઉપવાસ પડે. પછી તે જ વખતે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ અંતર્દૃષ્ટિ કરીને જોઈ લીધું. પછી વિજ્ઞાનદાસજીને કહે જે, તમારા ભાણેજે આપણા બે સાધુને રોટલા જમાડ્યા હતા તે પુણ્યે કરીને તમારો ભાણેજ દેવલોકમાં ગયેલ છે ને તેને ભગવાનના ધામમાં જાવું છે માટે તમને બોલાવે છે તો આજે આવે ત્યારે બોલાવજો, ને તેને નિયમ ધરાવીને કંઠી પેરાવજો. એટલે તેને એક અક્ષરધામનો મુક્ત આવીને ધામમાં લઈ જશે. આવી રીતે ગોપાળાનંદ સ્વામીના કહેવાથી તે દિવસ ભાણેજ રાત્રિએ વિમાન લઈ આવ્યો ને પૂર્વની માફક અર્ધી રાત્રિએ હે રત્નામામા એમ બોલવા લાગ્યો. પછી વિજ્ઞાનદાસજીએ કહ્યું, તું કોણ છે. જે હોય તે અહીં આવ. પછી દેવ થયેલ ભાણેજ આવ્યો. તે જોઈ વિજ્ઞાનદાસજીએ કહ્યું જે, શો વિચાર છે ? પછી તેણે કહ્યું જે, ભગવાનના ધામમાં જવું છે. પછી વિજ્ઞાનદાસજીએ નિયમ ધરાવીને કંઠી પેરાવીને કહ્યું જે, તમોને શું દેખાય છે ? ત્યારે તે કહે, મને ભગવાનનું સનાતન ધામ દેખાય છે ને તે ધામનું વર્ણન કર્યું. પછી તેને પૂછ્યું કે, હવે શું દેખાય છે ? ત્યારે કહે મુક્ત દેખાય છે. પછી વિજ્ઞાનદાસજી કહે, મુક્ત સંગાથે અક્ષરધામમાં ચાલ્યા જાઓ. પછી વિજ્ઞાનદાસજીના કહેવાથી દેવ થયેલ ભાણેજ શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ગયા. ॥ ૧૮ ॥

૧૯. અયોધ્યામાં શ્રીનીલકંઠ વર્ણીએ માતાપિતાને દિવ્ય ગતિ આપી

ગામ અયોધ્યામાં શ્રી નીલકંઠવર્ણીએ પોતાનાં માતાપિતાને દિવ્ય ગતિ પમાડીને પોતાના સંબંધીઓને પૂછ્યા સિવાય અનેક તીર્થોને પાવન કરવા માટે ઘેરથી નીકળેલા એવા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી અનેક સ્થળે ફરતા ફરતા

પંઢરપુર આવ્યા ને ચંદ્રભાગા નદીના સામે કાંઠે ઊતર્યા. તે પહેલાં પંઢરપુરનો રહીશ પૈસાવાળો બ્રાહ્મણ તેનાથી પોતાના પૈસાનો કાંઈ ઉપભોગ ન થવાથી તેમજ પોતાને પ્રજા નહિ હોવાથી એક શિવનું મંદિર કરાવીને તેમાં શંકર પધરાવેલા તે બાકીના રૂપિયા એક ચરૂમાં ભરીને મંદિરની સમીપમાં દટાવેલા તે એક પોતે જ જાણતો હતો તેવા સમયમાં તેનું મરણ થવાથી સાપ થઈને રહ્યો. ને શિવને ગળે વીંટળાઈને બેસે ને દૃષ્ટિ પેલા દાટેલા રૂપિયા ઉપર રાખે જેથી કોઈનાથી શંકરની પૂજા કરવા જવાય નહિ. પછી એક બ્રાહ્મણનો છોકરો નિરંતર શંકરની પૂજા કરવા જતો તે દૂધનો કટોરો લઈ જઈને છેટે મૂકે તે દૂધને પીવા માટે સાપ જાય ત્યારે તે છોકરો શંકરની પૂજા કરે ને તે પૂજા કરીને જાય પછી પેલો સાપ શંકરને વીંટાઈને બેસે. આવું ઘણા દિવસ ચાલ્યું. પછી એક દિવસ તે છોકરો અંધારે શિવની પૂજા કરવા ગયેલો ને દૂધ ભૂલી ગયેલો હોવાથી તે શંકરના બાણ ઉપર સાપ ન જોવાથી જેવો મંદિરમાં પેસે છે કે તુરત બારણાં વચ્ચે પડેલો સાપ કચરાયો જેથી કરડીને ભાગી ગયો. સવાર થતાં જ તે બ્રાહ્મણનો છોકરો મરી ગયો ને આખા ગામમાં વાત પ્રસરવાથી તેનાં સગાંસંબંધી આવ્યાં. ઉતારનારને બોલાવ્યા તે ઉતારવા માંડ્યો, પણ ઊતર્યો નહિ ને તે છોકરામાં રહીને સાપ બોલ્યો જે, આ નદીના સામા કાંઠા ઉપર પ્રત્યક્ષ ભગવાન આવ્યા છે તેમની પાસે મને લઈ જાઓ તો હું ઊતરું. અગર તેઓશ્રી અહીં પધારી મને ઉતારીને મારો મોક્ષ કરે તો હું ઊતરું. આવું કહેવાથી સામે કાંઠે બેઠેલા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીની સમીપમાં એક બ્રાહ્મણ આવીને શ્રીજીને પ્રાર્થના કરીને સાપ કરડવાની વાત કરીને કહ્યું કે, તમો ત્યાં સુધી પધારીને સાપને ઉતારો તો અમને જીવતદાન આપ્યું ગણાશે ને એક બ્રાહ્મણની છોકરી રંડાતી મટશે. માટે આટલી અમારા ઉપર કૃપા કરો અગર આપશ્રી અમને આજ્ઞા કરો તો બ્રાહ્મણના છોકરાને અહીં લાવીએ. આવું બ્રાહ્મણનું દીનતાભરેલું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, હમણાં હું નદીમાં સ્નાન, સંધ્યા, પૂજા તથા વિઠ્ઠબાનાં દર્શન કરી આવું છું. પછી પોતાનો સર્વ વિધિ પરવારીને શ્રીજી તે મરેલા છોકરા પાસે આવ્યા ને કહ્યું કે, સાપને પકડી લાવો. ત્યારે સર્વજનોએ કહ્યું કે, અમો ક્યારના સાપને ગોતીએ છીએ પણ જડતો નથી. આ છોકરાને કરડીને જતો

રહ્યો છે. પછી સર્વજનોને પોતાના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવવા માટે શ્રીજીમહારાજે આંગળીથી સાન કરી કે તુરત મહાવેગથી સાપ શ્રીજીની સમીપમાં આવ્યો ને શ્રીજીનાં દર્શન કર્યાં જેથી સાપનાં સર્વ પાપ બળી ગયાં ને શ્રીજીએ તે સાપની ફેણ ઉપર હાથ ફેરવી કૃતાર્થ કર્યો ને કહ્યું કે હવે તારી ચિંતાનો ત્યાગ કર ને તને મારા ધામમાં મોકલું છું. આવું કહીને તે બ્રાહ્મણના છોકરાનું ઝેર સાપની પાસે ચુસાવીને બ્રાહ્મણના છોકરાને જીવતદાન આપ્યું ને તે સાપ સહિત શ્રીજીમહારાજ જ્યાં ધન દાટ્યું હતું ત્યાં આવ્યા ને તે જગ્યા ખોદાવી રૂપિયાનો ભરેલો ચરૂ કઢાવી તે રૂપિયાના ત્રણ ભાગ કર્યા. એક ભાગની બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરીને બ્રાહ્મણોને જમાડ્યા ને એક ભાગની દક્ષિણા આપીને એક ભાગ સદાવ્રતમાં આપ્યો, જેથી સાપની સર્વ વાસના મટી ગઈ ને શ્રીજીએ તેનો દેહત્યાગ કરાવીને પોતાના અક્ષરધામમાં મોકલ્યો. આવો પ્રત્યક્ષ પરચો આપીને સર્વેજનોને પ્રત્યક્ષ મૂર્તિનો નિશ્ચય કરાવ્યો ને પંઢરપુરથી શ્રીજીમહારાજ નીકળી વનમાં ફરતા ફરતા કોપરપુર શહેરમાં આવ્યા. આ શહેરનો રાજા ઘણો ધર્મનિષ્ઠાવાળો ને નીતિ પ્રમાણે પ્રજાનું પાલન કરનાર હતો. તેણે એક સમયમાં સંકલ્પ થવાથી પોતાના શહેરમાં એક વશિષ્ઠ મુનિનું મંદિર કરાવ્યું ને તેમાં મૂર્તિ પધરાવીને મૂર્તિની પૂજા વગેરેનો પ્રવાહ ચાલુ કરી એક બ્રાહ્મણને પૂજા કરવા રાખ્યો. ને રાજા નિરંતર દર્શન કરતી વખતે વશિષ્ઠ મુનિની પ્રાર્થના કરતા કે આ સ્થળે પ્રત્યક્ષ ભગવાન પધારીને મને દર્શન આપે તો મારું કલ્યાણ થાય. આવી રીતની ઈચ્છાવાળો રાજા થોડા દિવસમાં પોતાનું આયુષ્ય પૂરું થઈ રહેવાથી દેહત્યાગ કરી સ્વર્ગમાં ગયો. રાજાના મરણ પછીથી રાણીનું રાજ્ય થયું ને રાજાની માફક રાણી પણ નિરંતર વશિષ્ઠ મુનિનાં દર્શન કરવા જતાં હતાં. એક સમયે તે મંદિરના પૂજારીએ રાણીને કહ્યું કે, રાજાનો એક સંકલ્પ બાકી રહી ગયો છે તે તમો પૂરો કરો. તેમને બે મંદિર કરાવીને હનુમાનજી તથા ગણપતિ પધરાવવા હતા તે સંકલ્પ રહી ગયો છે માટે તે પધરાવવાનો રાજાજીનો સંકલ્પ પૂરો થાય ને તમારી પણ સત્કીર્તિ વધે. આવું પૂજારીના કહેવાથી રાણી દર્શન કરી ગયાં. પછીથી દીવાનને બોલાવીને વશિષ્ઠ મુનિના મંદિર આગળ સારાં નાજુક નાનાં બે મંદિર કરાવ્યાં ને રંગાવ્યાં ને તે ઉપર

સોનાના કળશો ચઢાવ્યા ને હનુમાનજી તથા ગણપતિજીની રંગીન મૂર્તિઓ મંગાવીને શહેરમાં રહેનાર વિદ્વાન બ્રાહ્મણોને બોલાવ્યા ને કહ્યું કે, અમારે ઉપરની બે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે તે કામ તમારાથી થઈ શકશે કે કેમ ? આવું રાણીજીએ પૂછ્યું. ત્યારે બ્રાહ્મણો અહંકારથી બોલ્યા. અમને સર્વપ્રતિષ્ઠાનું કામ આવડે છે. દરેક શાસ્ત્રો અમે ભણેલા છીએ. આવું કહ્યું છતાં રાણીજીએ કહ્યું કે, કાશી તથા પૂનાથી વિદ્વાનો બોલાવવા હોય તો બોલાવો, કારણ કે પ્રતિષ્ઠાવિધિમાં કાંઈ ભૂલચૂક થાય નહિ. પણ અભિમાની બ્રાહ્મણોએ કોઈને ન બોલાવીને પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત નક્કી કરીને તે દિવસે પ્રતિષ્ઠાનો સંપૂર્ણ વિધિ કરી ગણપતિજીના સ્થાનમાં હનુમાનજીને અને હનુમાનજીના સ્થાનમાં ગણપતિજીને પધરાવીને દક્ષિણ અગર ઉત્તર દિશા જોયા સિવાય આરતી ઉતારીને જય બોલાવી દીધી ને ચોરાશી વગેરે રાણીજી પાસે કરાવીને મનમાનતી દક્ષિણાઓ લઈને બ્રાહ્મણો પોતપોતાને ઘેર ગયા. ત્યારબાદ પૂનાનો એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણ તે શહેરમાં આવ્યો. ત્યાં તેણે વશિષ્ઠ મુનિનાં દર્શન કરીને હનુમાનજી તથા ગણપતિજીનાં દર્શન ઊલટાંસૂલટાં કર્યાં, જેથી તે ઘણો વિચાર કરવા લાગ્યો કે આ પ્રતિષ્ઠા કરનારાઓએ દિશાનો નિશ્ચય કર્યા સિવાય આ મૂર્તિઓ કેમ પધરાવી હશે. આવું કરવાથી તો રાજ્યને માથે ભાર થાય, રાજ્ય અવિચળ રહે નહિ. માટે હું રાજાને નિવેદન કરું તેમ ધારીને તે વિદ્વાન બ્રાહ્મણ રાણીજી પાસે ગયો ને ઉપરની ઊલટસૂલટની હનુમાનજી ગણપતિજીની વાત કરીને રાજ્યને ઘણું નુકસાન થશે, માટે ફરીથી બેઉ મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરો. હાલ રહેલા હનુમાનજીના દેરામાં ગણપતિજીને પધરાવો, ને ગણપતિજીના સ્થાનમાં હનુમાનજી પધરાવો તો જ રાજ્ય આબાદ રહેશે, નહિ તો ધક્કો પહોંચશે. હંમેશાં દક્ષિણ દિશા તરફ મુખ રહે તેવા હનુમાનજી પધરાવવા જોઈએ, ને ઉત્તર દિશા તરફ મુખ રહે તેવા ગણપતિજી પધરાવવા જોઈએ એવો વિધિ છે. પછી રાણીજીએ એકદમ હુકમ કરીને મૂર્તિ પધરાવનાર બ્રાહ્મણોને બોલાવ્યા ને કહ્યું કે, બ્રાહ્મણોને કેદખાનામાં નાંખો. તે સાંભળીને આવેલા બ્રાહ્મણોને કેદખાનામાં નાંખી દીધા, તે અવસરમાં શ્રીજીમહારાજ ફરતા ફરતા ત્યાં પધારીને વશિષ્ઠ મંદિરમાં નિવાસ કર્યો ને દેવનાં દર્શન કરીને એકસ્થાને સિદ્ધાસન વાળીને ધ્યાન કરવા બેઠા.

ત્યાં એક બ્રાહ્મણ દેવનાં દર્શન કરવા આવ્યો. તેણે દર્શન કરીને સમીપમાં બેઠેલા શ્રીજીમહારાજને દેખતાં જ વૃત્તિ તણાઈ ગઈ તેથી જાણ્યું કે આ કોઈ સાક્ષાત્ ઈશ્વર છે, ને આપણાં સંકટ દૂર કરવા અત્રે પધારેલા છે એમ ધારી ઈશ્વરમૂર્તિ શ્રીજીને નમસ્કાર કરી તેમના સમીપમાં થોડીવાર બેઠો. પછી શ્રીજી ધ્યાનમાંથી ઊઠ્યા ત્યારે ત્યાં આવેલા બ્રાહ્મણે શ્રીજી આગળ રાણીજીએ કેદમાં પૂરેલા બ્રાહ્મણોની હકીકત કહી, જેથી ગૌબ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ શ્રીજીમહારાજે પોતાને શરણે આવેલા બ્રાહ્મણને કહ્યું જે, રાણીજીને અહીં બોલાવી લાવો. આવું કહેવાથી શરણાગત બ્રાહ્મણ રાણીજીને બોલાવી લાવ્યો ને રાણી તે મંદિરમાં આવીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને સમીપમાં બેઠાં. રાણીજીને પણ શ્રીજીનાં દર્શનથી અંતઃકરણમાં શાંતિ થઈ ગઈ ને ઘાટ સંકલ્પ બંધ થઈ ગયા જેથી અંતઃકરણમાં નિશ્ચય થયો કે આ પ્રત્યક્ષ ભગવાન મારા પુરમાં પધારેલા છે. મારા પૂર્વના પુણ્યે કરીને આ ભગવાન મને દર્શન દેવા આવ્યા છે એમ વિચાર કરી શ્રીજીની પ્રાર્થના કરી કે મારો તથા મારા પતિનો મોક્ષ કરજો આવી રીતે વિનંતી કરી. ત્યારબાદ શ્રીજીએ રાણીને કહ્યું કે, દેવનાં દર્શન કરો. તે દેવનાં દર્શન કરતી વખતે શ્રીજીમહારાજની પ્રેરણાથી હનુમાનજી તથા ગણપતિજી પોતે ચાલીને પોતપોતાના સ્થાનમાં બેસવા જતા બન્ને દેવોને રાણીજીએ દીઠા, તેથી રાણીજી ઘણો આનંદ પામીને શ્રીજીમહારાજને રાજ્ય આપવા તૈયાર થઈ. ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે, રાજ્ય તમે કરો પણ આ પ્રત્યક્ષમૂર્તિનું પ્રગટ ભજન કરશો તો તમારો તથા તમારા પતિનો મોક્ષ થશે. ને તમો પ્રસન્ન થયાં હોય તો કેદમાં પૂરેલા બ્રાહ્મણોને છોડી મૂકો એટલી અમારી આજ્ઞાનું પાલન કરો. આવી રીતે કહીને બ્રાહ્મણોને સંકટમાંથી છોડાવીને પોતાનો સર્વને નિશ્ચય થવા માટે આ પ્રત્યક્ષ આશ્ચર્ય દેખાડીને સર્વ બ્રાહ્મણોને પોતાના આશ્રિત કરીને પ્રગટ ભજન કરવા માટે નિયમ ધરાવતા એવા શ્રીજીમહારાજ તે સ્થાનથી ચાલતા થયા તે થોડા દિવસમાં રામપુરગામની વાડીમાં આવી ઊતર્યા. ત્યાં એક સ્થાનમાં શ્રીજીમહારાજ બેઠેલા છે તે સમયમાં વાડીનો રક્ષણ કરનાર માળી આવ્યો ને બ્રહ્મચારી ધ્યાનમાં બેઠેલા તેમને નમસ્કાર કરીને સમીપમાં બેઠો. થોડીવારે શ્રીજી ધ્યાનથી બહાર આવ્યા તેટલામાં ખાવાનું લઈને માળીની સ્ત્રી આવીને

શ્રીજીની મૂર્તિ જોઈ આનંદ પામીને નમસ્કાર કરીને બોલી જે આ ખાવાનું આવેલા ભગવાનને જમાડો. પછી તેમની પ્રસાદી આપણે જમીએ. આવું સ્ત્રીનું વચન સાંભળીને માળીએ શ્રીજીને જમવાનો આગ્રહ કર્યો. પણ શ્રીજીએ કહ્યું કે, અમો વનમાં ફરવા નીકળ્યા ત્યારથી અન્ન જમ્યા નથી. માટે અન્ન જમીશું નહિ. માટે કાંઈ ફળ લાવો તો જમીએ. આ સાંભળીને માળી તુરત પાકેલાં કેળાં લાવ્યો ને શ્રીજીને આપ્યાં. તે કેળાંને સુધારી શાલીગ્રામને નૈવેદ્ય કરીને આરોગવા લાગ્યા. તે સમયમાં પ્રસાદીની આશાએ સમીપમાં બેઠેલ માળીને તથા તેની સ્ત્રીને સમાધિ કરાવીને પોતાનું અક્ષરધામ દેખાડ્યું ને વાડીમાં રહેલી તથા ધામમાં રહેલી બેઉ મૂર્તિનું એકપણું દેખાડ્યું. જેથી તે ધામમાંથી આ લોકમાં ન આવવાની રુચિવાળાં સ્ત્રી પુરુષને સમાધિમાંથી જાગ્રત કર્યાં ને પોતાની મૂર્તિનો નિશ્ચય કરાવીને કેળાંની પ્રસાદી આપી સંતોષ પમાડ્યાં ને એક રાત્રિ રહી સ્ત્રીપુરુષને જ્ઞાનોપદેશ કરીને બીજે દિવસે ચાલવાની તૈયારીમાં શ્રીજીની પ્રાર્થના કરી કે, અમને તમારા ધામમાં વે'લા તેડી જાજો. આવું કહેવાથી શ્રીજીએ કહ્યું કે, તમો બેઉ સુરતમાં વાણીયાને ઘેર જન્મ ધરશો. જેમ અહીં સ્ત્રીપુરુષ છો તેમ તે જન્મમાં પણ સ્ત્રીપુરુષ થશો ને હું સુરતમાં પધારીશ ત્યારે મારો મેળાપ થશે. પછીથી નિયમ ધારીને સત્સંગી થઈને પ્રગટ ભજન કરવાથી તમને મારા ધામમાં લઈ જઈશ. આવું કહીને શ્રીજીમહારાજ રામપુરથી ચાલતા થયા તે રસ્તામાં દશ દિગ્પાલ ભેગા થયા. તેમણે સ્તુતિ કરેલા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી નાસીક - ત્ર્યંબક આવ્યા ત્યાં ગોદાવરીમાં સ્નાન તથા શંકરનાં દર્શન કરી તાપી તથા નર્મદા નદીમાં સ્નાન કરી મહી, સાબરમતી ઊતરી ભીમનાથ આવ્યા. ત્યાં શંકરનાં દર્શન કરી ત્યાંથી ફરતા ફરતા લોજ આવી વાવ ઉપર બેઠા તે સમયમાં રામાનંદ સ્વામીના શિષ્ય સુખાનંદ સ્વામી સ્નાન કરવા આવ્યા. તેમના આગ્રહથી શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી ગામમાં રહેલા રામાનંદ સ્વામીના મુકામમાં આવીને મુક્તાનંદ સ્વામીને મળ્યા ને તેમને સારા સત્પુરુષ જાણીને લોજમાં મુક્તાનંદ સ્વામી પાસે રહ્યા. પછી થોડા સમયમાં રામાનંદ સ્વામીનો મેળાપ પીપલાણામાં થયો. તેમણે શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને વૈષ્ણવી દીક્ષા આપીને સહજાનંદ સ્વામી તથા નારાયણમુનિ એવાં બે નામ પાડ્યાં. પછી ત્યાંથી રામાનંદ સ્વામી પોતાનું

શિષ્યમંડળ લઈને જેતપુર પધાર્યા. ત્યાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને પોતાની ગાદી ઉપર બેસાડીને ત્યાં થોડા દિવસ રહીને ફણેણી પધાર્યા ત્યાં રામાનંદ સ્વામી દેહ ત્યાગ કરી અક્ષરધામમાં ગયા ને શ્રીજીમહારાજે સત્સંગની ધર્મધુરા ઉપાડીને માંગરોળ, મેઘપુર, કાલવાણી, માણાવદર, આખા, પીપલાણા વગેરેમાં ફરીને સમાધિના પ્રકરણને ચલાવતા હતા. ॥ ૧૯ ॥

૨૦. જીવાખાચરે દાદાખાચરનાં દાણાનાં ખળાં અટકાવ્યાં

એક સમયે જીવાખાચર દાદાખાચરનાં દાણાનાં ખળાં રોકવા અને પોતાનાં ખળાં ઉપાડવાની મંજૂરી લેવા ભાવનગર વજેસિંહ પાસે ગયા. ત્યાં જઈ દરબારને કહ્યું જે, સ્વામિનારાયણ કહે છે કે, ખળાં ઉપાડવામાં રાજાને શું પૂછવું છે ? એમ દાદાખાચરને કહેતા હતા માટે તમોને પૂછ્યા સિવાય ઉપાડી લેશે તો પછી તમારો હુકમ ચાલશે નહિ. માટે તે દાદાખાચરનાં ખળાં રોકવા દશ સિપાઈને મોકલો. અને હું તો ખળાં ઉપાડવાનો હુકમ આપની પાસે લેવા આવ્યો છું માટે મને હુકમ આપો. આવી રીતે રાજાને ભરવીને દાદાખાચરનાં દાણાનાં ખળાં ઉપર સિપાઈ બેસાડ્યા. ને પોતાનાં ખળાંના દાણા ઉપડાવી લીધા. પછી ચૈત્ર વૈશાખ ગયો જેઠ મહિનો આવ્યો. ને હુકમ રાજા પાસેથી લાવીને ખળાં ઉપાડી લેશે. આવા સંકલ્પથી જીવાખાચર બીજા પચ્ચીસ સિપાઈ લેવા ભાવનગર જતાં પહેલાં મહારાજના દર્શને આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીએ પૂછ્યું કે, ક્યાં જાઓ છો ? ત્યારે જીવાખાચર કહે, કાંઈ કામ પ્રસંગે ભાવનગર જાઉં છું. પછી શ્રીજી કહે, દાદાખાચરનાં ખળાં રોકાવ્યાં છે તે ઉપાડવાનો હુકમ લેતા આવજો. ત્યારે જીવાખાચર કહે, જેણે રોકાવ્યાં હશે તેને હું જોઈ લઈશ. ત્યારે મહારાજ કહે, તેને તમો તથા અમે જાણીએ છીએ. આવું સાંભળીને ગયા. દાદાખાચરનાં ખળાંના દાણા વરસાદ આવતાં સુધી ન ભરવા દેવા સારું ને તેમને હેરાન કરવા સારું ભાવનગર જીવાખાચર ગયા. ત્યાં રાજાને સર્વ હકીકત કહી. પછી રાજાએ પૂછ્યું કે, સ્વામિનારાયણ કોણ છે ? ત્યારે જીવાખાચર કહે, ભગવાન છે. પછી પોતાના ઢોલીયાનું રક્ષણ કરનાર મેરૂખવાસને બોલાવીને કહ્યું જે, કાગળ લાવ્ય ને હું લખાવું તેમ લખ્ય. પછી શ્રીજી ઉપર વિનંતી સાથે લખ્યું જે, અમોએ તમારાં ખળાં સિપાઈ પાસે રોકાવ્યાં છે તે જીવાખાચરના કહેવાથી રોકાવેલાં છે પણ તમો ભગવાન છો

તેમની સાથે અમારે બાંય બાંધવી નથી, મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો. એમ લખીને પોતાની મ્હોર છાપ કાગળ નીચે મારીને બીજો કાગળ સિપાઈઓ ઉપર લખ્યો જે, આ કાગળ દેખીને તુરત અત્રે આવજો. આવી રીતના બે કાગળ આપીને સિપાઈને ગઢપુર મોકલ્યો. ને તે કાગળ ગઢડે જઈને શ્રીજીમહારાજને આપતાં પહેલાં શ્રીજીમહારાજે જીવુબાને કહ્યું કે, પ્રથમ આવેલા દશ સિપાઈઓને તથા આજ રાજાનો પત્ર લઈને આવનાર સિપાઈને ગોળ ઘી રોટલા જમાડજો ને કાલે ભાવનગર જવા દેજો. એમ કહીને ભાવનગરથી રાજાનો કાગળ લઈને આવનાર સિપાઈના આવતાં પહેલાં શ્રીજીમહારાજે સભામાં જીવુબાને તથા દાદાખાચરને તથા લાધા ઠક્કરને કહ્યું જે, કાલે સવારે આપણા દાણાનાં ખળાં ઉપાડી લઈએ. રાજાનો સિપાઈ આપણને કહેવા કાગળ લઈ આવે છે. આવું કહ્યું ત્યારે જીવુબા કહે કે, બે દિવસ ખમો. આવી વાત કહે છે ત્યાં રાજાનો સિપાઈ કાગળ લઈને આવ્યો. એટલે શ્રીજીની કહેલી વાત સાચી થઈ ને બીજે દિવસ સવારમાં રોટલા તથા દહીં ખાઈને દાણા જોખવાનું સાધન લઈને શ્રીજીમહારાજ સહિત દાણાનાં ખળામાં ગયા. ને જોખીને દાણાના ભાગીદારોને દાણા આપ્યા, ને પોતાના દાણાનાં ગાડાં ભરીને દાદાખાચરના દરબારમાં લાવીને લીંબડાનાં પાંદડાં ને રાખ નાખીને કોઠીઓ ભરાવી લીધી. હવે જે વખતે દાદાખાચરના ખળાં રોક્યાં હતાં તે વખતે સંતો મહારાજને કહે કે, હાલમાં દાણા ઉધારે લાવીને દાદાખાચરને દિવસો કાઢવા પડે છે તે કરતાં તમે આજ્ઞા આપો તો અમે સર્વ સંતો સુરત તરફ જઈએ જેથી દાદાખાચરને દાણા ઉધારે લાવીને અમને ખવડાવવા ન પડે. આવું કહેવાથી શ્રીજીમહારાજે ત્યાં વાત કરીને નીચેની સાખી બોલ્યા જે,

દાહ જલે ડુંગર જલે, જલે સબ વનરાય;
હમ જલે તુમ કાં જલો, હમારે પાંખો નાય ॥

આવા દેશકાળમાં આપણે દાદાખાચરની સહાય કરવી જોઈએ. પણ અહીંથી જવું ન જોઈએ. તે જ વાત શ્રીજીમહારાજે વચનામૃતમાં લખેલ છે જે દાદાખાચરને જરાક આપત્‌કાળ આવ્યો હતો તેમાં સર્વનાં અંતઃકરણ જણાયાં હતાં. માટે દેશકાળ નબળો આવે ત્યારે સહાયતા કરવી પણ તેનાથી છેટે જવા મનમાં ઘાટ ન જ કરવો એ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૦॥

૨૧. વાળાક દેશના ઉમેજ ગામના લાખા પટેલ

વાળાક દેશના ઉમેજ ગામમાં લાખા પટેલે એક વાડી ઈજારે રાખી હતી. તે વાડીમાં એક કૂવો હતો ત્યાં આત્માનંદ સ્વામીના શિષ્ય વિઠ્ઠલાનંદ અને બાળાનંદ સ્નાન કરવા ગયા. તે કૂવામાંથી પાણી કાઢી સ્નાન કરીને તુલસી તથા પુષ્પ લેવા વિઠ્ઠલાનંદ બગીચામાં ગયા, ત્યાં કેળના સમીપમાં એક લીંબડાનો વૃક્ષ નાનો દેખ્યો. તેને જોઈને વિઠ્ઠલાનંદ બાળાનંદને કહે કે આ લીંબડાના વૃક્ષ નીચે પ્રગટ ભગવાન બેસશે એમ કહી મુક્તરૂપ લીંબડાના વૃક્ષને નમસ્કાર કરી કૂવા પાસે આવ્યા ને લાખા પટેલને કહ્યું જે, તમારું કામ થઈ ગયું છે, કારણ કે તમારા બાગમાં એક કેળના સમીપમાં લીંબડાનો રોપ છે. તેની નીચે પ્રગટ ભગવાન આવીને બેસશે. આવી રીતે કહીને તુલસી પુષ્પથી પોતાના દેવની પૂજા નૈવેદ્ય આરતી વગેરે કરીને વિઠ્ઠલાનંદ તથા બાળાનંદ ત્યાંથી ગયા. ત્યારબાદ પશ્ચિમ પંચાળમાં ઉત્તમ એવા ગઢડા ગામના એભલખાચર તથા તેમના સાળા ઘેલો ધાંધલ બન્નેય જણ બાબરીયાવાડમાં કાંઈ કામ પ્રસંગે ગયેલા તે કામ સિદ્ધ કરી આવતાં રસ્તામાં લાખા પટેલનું ગામ ધામળેજ ત્યાં આવ્યા ને પટેલને ઘેર જઈ તેમની સ્ત્રીને પૂછ્યું કે, લાખા પટેલ છે ? ત્યારે પટલાણીએ કહ્યું કે, અહીંથી બે ગાઉ ઉપર ઉમેજ ગામ છે ત્યાંની કેળાવાડી ઈજારે રાખી છે તે કાયમ ત્યાં રહે છે. કામકાજ હોય તો કોઈ દિવસ ઘેર આવે છે માટે તમારે પટેલને મળવું હોય તો ઉમેજ જાઓ. આવું બાઈનું વચન સાંભળીને બન્નેય જણ ઉમેજ ગયા, તે ગામમાં રહેલી વાડીમાં ગયા. ત્યાં પોતાના મિત્ર લાખા પટેલનો મેળાપ થયો. પછીથી તે વાડીમાં રહેલ કૂવાના જળથી સ્નાન કરીને રામચંદ્રજી ભગવાનની પૂજા કરતા હતા. ત્યાં લાખાપટેલે એભલખાચરને કહ્યું કે, આ ઈજારે રાખેલ વાડીમાં એક કેળના સમીપમાં લીંબડાનો રોપ છે તેની નીચે પ્રગટ ભગવાન આવીને બેસશે એમ આત્માનંદ સ્વામીના શિષ્ય વિઠ્ઠલાનંદ કહેતા હતા ત્યારે એભલખાચરે કહ્યું કે, તે મુક્તરૂપ લીંબડાનાં મને દર્શન કરાવો. પછી લાખા પટેલે એભલખાચરને લઈને બાગમાં જઈ મુક્તરૂપ લીંબડાનાં દર્શન કરાવ્યાં. ત્યારે તે લીંબડાનો રોપ લાખા પટેલ પાસેથી ત્રિકાલને જાણનાર આત્માનંદ

સ્વામીના શિષ્ય વિઠ્ઠલાનંદનું કહેલ વચન ખોટું પાડવા માટે લીંબડાનો છોડ માગી લીધો ને કહ્યું કે, લીંબડો આ બાગમાં હશે ત્યારે તેની નીચે આવીને પ્રગટ ભગવાન બેસશે માટે તે લીંબડાને હું ગઢડે લઈ જાઉં છું એટલે પ્રગટ ભગવાન ક્યાં બેસશે ? આવું કહીને તે લીંબડાનો રોપ મૂળિયાંએ સહિત ધૂળને ખોદી એક લૂગડાના કટકે બાંધી ઘોડાઓને ચંદી ખવડાવવાના પાવરામાં મૂકી પાણી પાતા થકા લીલા લીંબડાને ગઢડે લાવીને પોતાના દરબારમાં ફળિયા વચ્ચે ખાડો ખોદી નવી ધૂળ તથા ખાતર નાખી લીંબડો રોપતા હતા તે વખતે એભલખાચરનાં મોટાં દીકરી જીવુબા ત્યાં આવ્યાં. તેમણે તેમના પિતા એભલખાચરને કહ્યું કે, આ લીંબડા નીચે પ્રગટ ભગવાન બેસશે. આવું વચન પોતાની દીકરીનું સાંભળી આશ્ચર્ય પામ્યા પછી તે લીંબડાને પાણી પાઈને મોટો કર્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ ગઢપુર પધાર્યા. ત્યારે વિઠ્ઠલાનંદનું તથા એભલખાચરનાં મોટાં દીકરી જીવુબાનું વચન સત્ય કરવા માટે મુક્તોએ સહિત શ્રીજી તે લીંબડાની નીચે આવીને વિરાજમાન થયા જેથી એભલખાચરને શ્રીજીમહારાજનો પાકો નિશ્ચય થવાથી શ્રીજીનું ભજન કરતા હતા. આવી રીતે દાદાખાચરના દરબારમાં રહેલા લીંબડાની ઉત્પત્તિ છે. ॥ ૨૧ ॥

૨૨. શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે બેઠા હતા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે બિરાજમાન હતા. તે સમયમાં શ્રીજીએ એભલખાચરને કહ્યું કે, હું બહુ ધનવાળાને અગર સારાં ઘરોવાળાને પ્રસન્ન થતો નથી પણ નિષ્કામ ભક્તિથી પ્રસન્ન થાઉં છું. તે ઉપર મહારાજે વાત કરી કે, હે એભલખાચર ! તમારી સાત પેઢીથી બ્રહ્મચર્ય અખંડિત છે. તેથી હું સર્વ અવતારનો અવતારી અક્ષરધામમાંથી પ્રગટ થઈને તમારા કુટુંબના ઘણા પ્રેમના વશ્યપણાથી તમારા ઘરમાં રહેલો છું. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને એભલખાચર શ્રીજી પાસે બોલ્યા જે, મારા પિતા બાવાખાચર, તેમના પિતા ઉનડખાચર, તેમની સ્ત્રી રાણદેબાઈ હતાં. તે અમારી દાદીએ મારા આગળ પોતાની અનુભવેલી વાત કહી હતી કે, ગોપનાથના ગોપાળ જોગી, તેમના શિષ્ય આત્માનંદ સ્વામી હતા, તેમના શિષ્ય આસુંદરના મારા પિતાશ્રી ઓઢોખુમાણ તથા રામાનંદ

સ્વામી તથા જુક્તાનંદ સ્વામી તથા મુક્તાનંદ તથા માનનાથ તથા વિઠ્ઠલાનંદ તથા બાળાનંદ મળી સાત શિષ્ય હતા. તે આત્માનંદ સ્વામીના શિષ્ય માનનાથની હું સેવા કરતી હતી. ત્યારે સેવાથી પ્રસન્ન થયેલા માનનાથે મને કહ્યું હતું જે, તમારા પતિ ગઢડાવાળા ઉનડખાચર છે ને વળી બીજી વાત કરી હતી જે, હું એક વખત યાત્રા કરતો કરતો ગઢડે ગયો હતો તે વખતે ઉનડખાચરે મારી ઘણીક સેવા કરી હતી. ત્યારે મેં પ્રસન્ન થઈને તમારા પતિશ્રીને કહ્યું કે, તમારે મારી પાસે કાંઈક માગવું હોય તો માગો અગર કાંઈ પ્રશ્ન પૂછવો હોય તો પૂછો. ત્યારે ઉનડખાચરે પૂછ્યું જે, મને પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળે તેવા સદ્‌ગુરુની ભેટ કરાવો, ત્યારે પોતાના ગુરુ, આત્માનંદ સ્વામીનાં દર્શન કરાવ્યાં. પછી મેં કહ્યું જે, તમારું ઇચ્છિત સિદ્ધ થશે અને મારા ગુરુની પ્રસન્નતાથી તથા શંકરની પૂર્ણ કૃપાથી તમારે પુત્ર થશે. વળી એક વખત માનનાથજી ફરતા ફરતા ગઢપુરના કુંભનાથ મહાદેવના મંદિરમાં આવીને રહ્યા હતા. ત્યારે મારા પિતાના પિતા ઉનડખાચરે મારા પિતાનાં માતુશ્રી રાણદેબાઈને માનનાથનાં દર્શન કરવા મોકલ્યાં હતાં. તેમનાં દર્શન કરીને પાસે બેઠાં એવાં અમારી દાદીની આગળ માનનાથ બોલ્યા જે, આત્માનંદ સ્વામી તથા શંકર તમારો મનોરથ પૂરો કરશે. માટે તમો આજથી ગાયનું વ્રત કરો જેથી બાર માસે તમારે એક નિષ્કામ ધર્મવાળો પુત્ર થશે તેનું નામ બાવોખાચર પાડજો. ને તમારા દેશમાં રહેલા બ્રાહ્મણોને પૃથ્વીનું દાન કરજો ને મહાયજ્ઞ કરાવજો ને બ્રાહ્મણોને સુવર્ણના પદકવાળી છે ડોક જેમની એવી ગાયોનું દાન કરજો ને બ્રાહ્મણોને જમાડીને પાંચ હજાર રૂપિયા દક્ષિણામાં આપજો ને તમારા નિરંતર દાન આપવાના ઘરની પૃથ્વીમાં મહાપ્રતાપવાળા શંકરનું લિંગ છે તે શંકરનાં લિંગને પૂર્વે તપસ્વી માંડવ્યમુનિએ ભક્તિથી પૂજેલું છે. આ ગઢપુર દ્વારકાનું શાખાનગર હતું તેથી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પોતાના સખાઓ સંગાથે ફરવા આવતા હતા. એવા ઉત્તમસ્થળરૂપ આ ગઢપુર પ્રત્યે અક્ષરધામના અધિપતિ સર્વ અવતારના કારણ અવતારી ભગવાન આવશે. આ હેતુ માટે તમો બેને પવિત્ર જાણી પુત્ર આપું છું. તેમનો પુત્ર અભયરાજા થશે. ને તેમનો પુત્ર મહાપ્રતાપી ઉત્તમરાય થશે. ને મહાપ્રતાપયુક્ત જયા, લલિતા, પાંચાળી, નાની આવા નામવાળી ચાર

કન્યાઓ અભયરાજાને થશે. અને સર્વ અવતારના અવતારી સ્વતંત્ર પુરુષોત્તમનારાયણ ઉત્તરકોશળદેશમાં રહેલા છપૈયા નામના પુરમાં પ્રગટશે ને પ્રખ્યાત છે પુણ્યકારિક દર્શન જેમનું એવા શ્રી નીલકંઠ ભગવાન તમારા પુરમાં આવીને તમારા ઘરમાં નિવાસ કરીને રહેશે. અને ગઢપુરમાં રહેલો મારો શિષ્ય ગોમતીગીરીને તમોએ પધરાવેલા શંકરનો પૂજારી કરજો. તેને શંકરની પૂજા માટે ભૂમિ આપજો. આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરતા એવા માનનાથને મારી દાદીએ કહ્યું જે, આપની આજ્ઞા પ્રમાણે આપીશું. પછી અમારી દાદી માનનાથનો આશીર્વાદ લઈને ઘેર આવીને પોતાના પતિ ઉનડખાચરને માનનાથનું કહેલું સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું. પછી થોડા સમયમાં ઉનડખાચરને પવિત્ર એવા બાવાખાચર પુત્ર થયા. પછી ઉનડખાચરે ઉન્મત્તગંગાને સામે કાંઠે મંદિર કરાવીને પોતાના નિરંતર દાન દેવાના સ્થાનમાં રહેલા શંકરના લિંગને ભૂમિથી બહાર પોતાના ચાકર પાસે કઢાવીને શાસ્ત્રમાં કહેલો પ્રતિષ્ઠાવિધિ બ્રાહ્મણો પાસે કરાવીને ઉત્સવસહિત શંકરની સ્થાપના પોતે કરાવેલા મંદિરમાં કરાવતા હવા ને માનનાથના શિષ્ય ગોમતીગીરીને પૂજારી કરીને પૂજાનો પ્રવાહ નિરંતર ચાલે તે માટે પૃથ્વીનું દાન કરતા હવા ને પોતાના દેશના બ્રાહ્મણોને પૃથ્વી તથા ગાયોનું દાન આપીને તથા જમાડીને પાંચ હજાર રૂપિયા દક્ષિણામાં આપતા હવા ને વેદવેદાંગને જાણનારા બ્રાહ્મણો પાસે અક્ષરધામના અધિપતિ પુરુષોત્તમનારાયણને પ્રસન્ન કરવા યજ્ઞ કરાવતા હવા. આવી રીતે મારી દાદી વાત મારી પાસે કરતાં હતાં તે આપશ્રીને સવિસ્તર કહેલ છે. ને માંડવ્ય મુનિ પણ દુર્વાસાના શ્રાપે કરીને માનનાથ થયા હતા. ॥ ૨૨ ॥

૨૩. વિસનગરમાં રૂપરામ ઠાકર રહેતા હતા

દંઢાવ્ય દેશના વિસનગર ગામમાં રૂપરામ ઠાકર રહેતા હતા. તેઓ શ્રીજીમહારાજના એકાન્તિક ભક્તરાજ હતા ને ત્રણે અવસ્થામાં શ્રીજીની મૂર્તિને દેખતા ને તેઓ વૈદ્યનું કામ કરતા હતા. તેઓ એક સમે ગોધરા ગયા હતા ત્યાં એક ભયંકર રોગવાળો મનુષ્ય મળ્યો. તેને પોતે ઔષધ આપીને સાજો કર્યો. પછી તેઓ પોતાને ઘેર આવવા માટે તૈયાર થયા ત્યારે રોગવાળા મનુષ્યે બહુ દ્રવ્ય આપ્યું ને તેઓ ગોધરાથી ઘોડા ઉપર બેસીને નીકળ્યા ને શ્રીજીમહારાજને સંભારતાં ગોધરાની ઝાડીમાં ચાલવા માંડ્યું. તે સમામાં

ઝાડીમાં ઘણો અંધકાર હોવાને લીધે રસ્તો ભૂલી ગયા ને ઉવાટે ઘોડું ચાલવા લાગ્યું. પછી ઘોડું અટક્યું ત્યારે રૂપરામ ઠાકરે વિચાર કર્યો કે, ઘોડું કેમ અટક્યું ? તેની તપાસ કરવા નીચે ઊતર્યા ત્યારે કોઈપણ રસ્તો જોયો નહિ તેથી ગભરાયા ને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા કે, હે પ્રભુ ! અત્યારે રક્ષા કરનારા તમો છો. હું રસ્તો ભૂલો પડ્યો છું ને આ વનમાં વાઘ, સિંહ, રીંછ વગેરે પ્રાણીઓ આવશે તો અમને ખાઈ જશે માટે સર્વ ભક્તોની તમોએ રક્ષા કરેલી છે તો તમારો અનન્ય ભક્ત એવો જે હું તે મારી પણ રક્ષા કરો ને આ ઘાટી અંધકારવાળી ઝાડીમાં હું કેને રસ્તો પૂછું ને કેને પોકારું ? માટે હે દયાળુ, હે દીનબંધો, હે ગૌબ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ, હે અશરણશરણ, હે શ્રીજીમહારાજ મારી રક્ષા કરો. એવી શ્રીજીની પ્રાર્થના કરી તેથી મહાદયાળુ એવા શ્રીજીમહારાજ તે અંધકારવાળા વનમાં એક ભૈયાનો વેશ ધારણ કરી, લાકડી હાથમાં રાખીને પોકાર કરે જે, રસ્તે ખબડદાર રહેજો ને કોઈ લૂંટે તો અમને કહેજો. આવી રીતે સરકારી સિપાઈની પેઠે બોલતા હતા. પછી અમો તે તરફ ચાલ્યા ત્યારે તેમણે પછ્યું કે, કોણ અંધારી રાતમાં આવે છે ? ત્યારે રૂપરામ ઠાકરે કહ્યું જે, રૈયત આવે છે. ત્યારે તેમણે જવાબ આપ્યો જે, સુખેથી આવો પછી તેઓ ત્યાં ગયા. તેમને શ્રીજીમહારાજે ઉતારો આપ્યો ને ઘોડાને બંધાવ્યો, ઘાસ આપ્યું. રૂપરામ ઠાકરને જમવા માટે મગજ, મગદળ, સુખડી આપી ને સારું ઠંડું પાણી પાયું ને સૂવા માટે પલંગ આપ્યો. પછી થાક ઉતારવા સારું રૂપરામ ઠાકરે ના પાડી છતાં તેમના પગ દાબ્યા. પછી ઠાકરની રજાથી ભૈયા રૂપને ધરનાર શ્રીજી પોઢી ગયા ને ઠાકર પણ સૂઈ ગયા. પછી સવારે જગાડી તેમને રસ્તો દેખાડીને શ્રીજીમહારાજ અદૃશ્ય થઈ ગયા. પછી રૂપરામ ઠાકર પાછું વળીને જુએ છે તો કોઈ મનુષ્ય ભાળ્યું નહિ તેમજ જગ્યા પણ જોવામાં આવી નહિ. તેથી જાણ્યું જે આ ભયંકર ઝાડીમાં મારી રક્ષા શ્રીજીએ કરી છે પણ હું તેમના ગુનામાં આવ્યો છું, કારણ કે શ્રીજીએ મારા પગ દાબ્યા તે માટે તેમની માફી માગવા જાઉં. તેમ વિચાર કરી તેઓ ત્યાંથી ઘેર ન જતાં પ્રથમ શ્રીજીની શોધ કરતાં ખંભાત આવ્યા. ત્યાં હરિભક્તોને પૂછતાં એમ ભાળ મળી જે શ્રીજી હાલ ગઢપુર બિરાજે છે. પછી ત્યાંથી ચાલ્યા તે રસ્તામાં ધોલેરા આવ્યું. તેમાં રહેલા મદનમોહનજી

મહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને પુંજાભાઈને પૂછ્યું, ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, મહારાજ શ્રી ગઢપુરમાં છે. આજે બે સંત ગઢપુરથી આવેલા છે શ્રીજીનાં દર્શન કરીને તેથી તમો ત્યાં જાઓ ને શ્રીજીનાં દર્શન કરો ને અમારા જય શ્રી સ્વામિનારાયણ પણ કહેજો. એમ કહેવાથી રૂપરામ ઠાકર ગઢડે ગયા ને શ્રીજી અક્ષરઓરડીમાં બિરાજમાન હતા ત્યાં જઈને દંડવત્ કરવા લાગ્યા તે બંધ રહ્યા જ નહિ. ને પ્રેમનાં આંસુથી શરીર આખું ભીંજાઈ ગયું. પછી શ્રીજી ઊભા થઈ રૂપરામને મળ્યા ને તેમની બનેલી બધી વાત કરીને શ્રીજીને કહ્યું કે, હું તમારા ગુનામાં આવ્યો છું, કારણ ઝાડીમાં તમોએ ભૈયારૂપ ધારણ કરીને મારા પગ દાબ્યા તેથી તમારી પાસે ક્ષમા માગવા આવ્યો છું માટે મારી ઉપર ક્ષમા કરો. પછી શ્રીજીએ કહ્યું કે આપણે સ્વામીસેવકનો તથા ગુરુશિષ્યનો નાતો છે પરસ્પર સેવા કરવાનો ધર્મ છે માટે તમો મારી સેવા કરો છો તેથી મેં તમારી સેવા કરી છે. માટે ચિંતા કરશો નહિ ને આનંદમાં રહેજો. એમ કહીને રૂપરામ ઠાકરને પોતાની સાથે થાળ જમવા માટે બ્રહ્મચારીને કહ્યું તેથી શ્રીજીને જમાડ્યા તે ભેગા રૂપરામ ઠાકરને પણ જમાડ્યા. ને તેમને સંતોષ આપીને તેમના ગામ પ્રત્યે જવાની આજ્ઞા આપી જેથી રૂપરામ ઠાકર પોતાને ગામ વિસનગર ગયા. આ વખતે શ્રીજીમહારાજ હરિભક્તોને સુખ આપવા પોતાના અક્ષરધામમાંથી પધાર્યા છે. ॥ ૨૩ ॥

૨૪. શ્રીજી ગઢડાથી જેતલપુર પધાર્યા હતા

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ જેતલપુર પધાર્યા હતા ત્યાંથી બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરીને ગામ ટોડલામાં રહેલા ખુશાલ ભટ્ટને પોતાની પાસે લાવવા માટે ગયા હતા ત્યાં રહેલી દેવ નદીને કાંઠે રહેલું શંકરનું મંદિર છે તેમાં બ્રાહ્મણરૂપવાળા શ્રીજીએ શંકરની પૂજા કરવા આવેલા બ્રાહ્મણને કહ્યું જે, આ ગામમાં યોગીરાજ ખુશાલ ભટ્ટ રહે છે તેમને અમારે મળવું છે તેમને તમો ગામમાં જાઓ ત્યારે અમારો સંદેશો કહેજો કે કોઈ બ્રાહ્મણ તમને મળવા માટે અચલેશ્વર શંકરના મંદિરમાં આવેલા છે તેમને મળવા જજો આટલું ખુશાલ ભટ્ટને કહેશો. આવી રીતે કહેવડાવીને શ્રીજી શંકરના મંદિરમાં બિરાજમાન થયા. તે બ્રાહ્મણના સમાચાર મળતાં પહેલાં ખુશાલ ભટ્ટ પોતાના ઘર આગળ રહેલ પથ્થર ઉપર બેસીને સ્નાન કરતા હતા તે વખતે ખુશાલ

ભટ્ટનાં દીકરી અનોપબા આવ્યાં ને પોતાના પિતાને કહે મને પણ નવડાવો ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે બોલાવેલાં પોતાનાં દીકરીને ખોળામાં બેસાડીને નવડાવતા હતા. તે સમયમાં ગામનો મુખી ત્યાંથી નીકળ્યો. તે અનોપબાને ખુશાલ ભટ્ટના ખોળામાં બેઠેલા જોઈને બોલ્યો કે, યોગીરાજ તમને પણ માયા વળગી છે, જેથી ખોળામાં બેસાડી નવડાવો છો. આવું પટેલનું વચન સાંભળીને પોતાના ખોળામાં બેઠેલાં પોતાનાં દીકરીને છેટાં કરીને પોતે નાહીને પૂજા કરતા હતા તે સમયે શ્રીજીએ કહેલા સમાચાર કહેનારા બ્રાહ્મણે આવીને ખુશાલ ભટ્ટને કહ્યું કે, કોઈ બ્રાહ્મણ તમને મળવા માટે ગુજરાતમાંથી આવીને શંકરના મંદિરમાં તમારી વાટ જુએ છે તેમને મળવા માટે જજો. આવું વચન સાંભળીને પૂજામાંથી પરવારીને તૈયાર થઈને બ્રાહ્મણરૂપ શ્રીજીને મળવા જતા હતા. તે વખતે પોતાનાં દીકરી પણ ખુશાલ ભટ્ટ સંગાથે જવા તૈયાર થયાં, તેને કહ્યું જે, હું શંકરના મંદિરમાં રહેલા અચલેશ્વર મહાદેવનાં દર્શન કરીને આવું છું, તમો ઘરમાં બેસો તેમ સમજાવ્યાં પણ બાળહઠને લીધે પોતાની સંગાથે આવતાં અટક્યાં નહિ. ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે પોતાની દીકરી અનોપબાના માથા ઉપર પોતાના બે હાથ મૂકીને કહ્યું જે, ષડ્શાસ્ત્ર સહિત વેદ તથા અઢાર પુરાણ ને ભારતાદિ ઈતિહાસ તમારે કંઠાગ્રહ થશે. આવો આશીર્વાદ આપીને પોતાની દીકરીને સમજાવીને ઘેર રાખીને ખુશાલ ભટ્ટ બ્રાહ્મણરૂપ શ્રીજીને મળવા શિવાલયમાં આવ્યા. ત્યાં રહેલા બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, તમોને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જેતલપુરમાં પધારેલા છે તેમણે બોલાવેલા છે માટે મારી સાથે ચાલો. આવું વચન સાંભળીને તુરત ઘેર ન જતાં બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ શ્રીજીની સંગાથે ચાલી નીકળ્યા. તે ચાલતાં પોતાના મિત્ર ભગવાનદાસ પટેલનું ગામ ટાકા ટુકા આવ્યું તે ગામની ભાગોળે બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજી તથા ખુશાલ ભટ્ટ તળાવને કાંઠે બેઠા, તે સમયમાં ગામમાં જનાર મનુષ્યને ખુશાલ ભટ્ટે કહેવડાવ્યું જે, આ ગામમાં રહેતા ભગવાનદાસ પટેલને સંદેશો કહેજો કે, તમારા મિત્ર ખુશાલ ભટ્ટ તળાવની પાળે બેઠા છે તેને મળવા જાઓ. આવી રીતે કહેજો જેથી તે અમને મળવા આવશે. પછી પેલો મનુષ્ય સંદેશો લઈને ભગવાનદાસ પટેલ પાસે ગયો. તેમના મુખથી સમાચાર સાંભળતાં પહેલાં ભગવાનદાસ પટેલ પોતાને ઘેર પોતાના ચાકર પાસે પોતાને પીવા માટે અફીણ તૈયાર

કરાવતા હતા. તે વખતે ખુશાલ ભટ્ટ આવેલા છે ને તમોને તળાવની પાળે મળવા બોલાવે છે તેવા સમાચાર સાંભળીને અફીણ પીધા સિવાય ખુશાલ ભટ્ટને મળવા ગયા. ને ત્યાં પોતાના મિત્ર ખુશાલ ભટ્ટને કહ્યું જે, આપણા બેના ઠરાવ મુજબ મને ભગવાન મળે તો તમને ખબર કરવા ને તમને ભગવાન મળે તો મને ખબર કરવા આવો આપણે બન્નેએ ઠરાવ કર્યો હતો જેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જેતલપુર આવ્યા છે ને તેમણે મને બોલાવવા આ બ્રાહ્મણને મારે ગામ ટોડલે મોકલ્યા હતા. તે બ્રાહ્મણની સાથે ભગવાન ભેટવા હું જેતલપુર જાઉં છું તો તમારે ભગવાનનો મેળાપ કરવા આવવું હોય તો ચાલો. આવું ખુશાલ ભટ્ટનું વચન સાંભળીને ભગવાનદાસ પટેલ ઘેર ન જતાં બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજી તથા ખુશાલ ભટ્ટ સંગાથે ચાલ્યા. પણ ભગવાનદાસ પટેલને અફીણનું બંધાણ હતું તે ઘેરથી અફીણ પીધા વગર ખુશાલ ભટ્ટને મળવા આવ્યા જેથી રસ્તામાં ખુશાલ ભટ્ટની સંગાથે ચાલી ન શકવાથી પાછળ રહી ગયા ને બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજી તથા ખુશાલ ભટ્ટ અડધા ગાઉ આગળ જતા રહ્યા ત્યારે પાછું વાળીને જોયું ત્યારે ભગવાનદાસ પટેલ દેખાયા નહિ. જેથી તેની આવવાની વાટ જોઈને એક ઝાડના છાંયે બેઠા. થોડીવારે પટેલ આવ્યા ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે પટેલને પૂછ્યું કે, કેમ ઉતાવળા ચાલી શકતા નથી ? ત્યારે ભગવાનદાસે કહ્યું કે, ભટ્ટજી ! તમો મારા સ્વભાવને જાણો છો છતાં પૂછો છો તો કહું છું કે, હું દરરોજ અફીણ ખાઉં છું તે આજે અફીણ લેવાની તૈયારી કરતો હતો તેટલામાં આપનો સંદેશો આવ્યો એટલે અફીણ પીધા વગર આપને મળવા આવ્યો. જેથી મારાથી ચાલી શકાતું નથી. માટે હવે મારાથી બિલકુલ અફીણ લીધા સિવાય ચલાશે નહિ. જેથી ખુશાલ ભટ્ટજીએ થોરીયાની વાડમાંથી કોઈ વેલનાં પાંદડાં તોડીને કહ્યું કે, તમારી હથેળી ધરો તમને આ પાંદડાનો રસ પાઉં જેથી તમારું અફીણનું બંધાણ જતું રહે એમ કહીને રસ પાયો, જેથી અફીણનું બંધાણ જતું રહ્યું. એટલે પટેલને ચાલતાં ફાવ્યું. તે શ્રીજીસ્વરૂપ બ્રાહ્મણ તથા ભટ્ટજીની સંગાથે ઉતાવળથી ચાલવા માંડ્યું તે સવારમાં પોતાને ગામથી ચાલતાં સાંજે માણસા ગામ આવ્યા ત્યાં બ્રાહ્મણ પાનબાઈને ત્યાં રાત્રિ રહ્યા. ત્યાં પાનબાઈએ રસોઈ કરીને આવેલા મહેમાન બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજીને તથા ખુશાલ ભટ્ટ તથા ભગવાનદાસ પટેલને

જમાડ્યા. રાત્રિએ ખુશાલ ભટ્ટજીએ પાનબાઈને પ્રગટ ભગવાન સંબંધી વાતો કરીને તેમનાં દર્શન કરવા આ મારી સંગાથે રહેલા બ્રાહ્મણ સંગાથે ગામ જેતલપુર તેમનાં દર્શન કરવા જાઉં છું તેમ કહીને તે રાત્રિ તેમને ઘેર રહીને સવારમાં ચાલવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યારે પાનબાઈએ કહ્યું કે, જમ્યા પછીથી જવા દઈશ. પછી તેમનો આગ્રહ જોઈને જમ્યા, પછી ત્યાંથી ચાલતા થયા તે સાંજે અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં નથુ ભટ્ટને ત્યાં રાત્રિ રહ્યા ને બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજી વગેરેને રસોઈ કરીને જમાડ્યા ને રાત્રિ રહીને સવારમાં ચાલ્યા તે દશ વાગતાં પહેલાં જેતલપુર ગયા. ત્યારે શ્રીજીસ્વરૂપ બ્રાહ્મણે ખુશાલ ભટ્ટને કહ્યું કે, આ તળાવના કાંઠા ઉપર રહેલ મહેલમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન રહે છે ત્યાં તમે બન્નેય જાઓ. હું આ તળાવમાં સ્નાનસંધ્યા કરીને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવીશ. એમ કહીને ખુશાલ ભટ્ટને વિદાય કરીને બ્રાહ્મણસ્વરૂપ શ્રીજી અદશ્ય થયા ને ખુશાલ ભટ્ટ તથા ભગવાનદાસ તળાવ ઉપરની જગ્યામાં આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સંત-હરિભક્તો સહિત સભા કરીને વિરાજમાન હતા. ત્યાં બન્નેય જણ આવીને શ્રીજીને દંડવત્ પ્રણામ કરીને સભામાં ઊભા રહ્યા. તેમને ઊભા થઈને શ્રીજીમહારાજ મળ્યા ને પછી સભામાં બેસાર્યા તેમના દેશના સમાચાર ખુશાલ ભટ્ટને પૂછવા લાગ્યા. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજને જમવા માટે ગામમાં ગંગામાને ત્યાંથી માણસ તેડવા આવ્યો ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું કે, અમારે ત્યાં બેચાર મહેમાન આવ્યા છે તે બધાને રસોઈ પૂરી થાય તેમ હોય તો અમે જમવા આવીએ એમ માણસની સાથે કહેવડાવ્યું. ત્યારે ગંગામાએ કહ્યું કે, તમારે માટે જ્યારે હું થાળ કરું છું ત્યારે બે ચાર માણસની અધિક રસોઈ કરું છું માટે મહેમાનને સાથે લઈને જમવા પધારો એમ માણસ સાથે કહી મોકલ્યું. પછી શ્રીજીમહારાજ પોતાને ત્યાં આવેલા ખુશાલ ભટ્ટ આદિક મહેમાનોને લઈને જમવા માટે પોતાના સખા બ્રહ્માનંદ સ્વામી તથા સુરાખાચર વગેરેને સાથે લઈને પોતાના મુકામ બહાર નીકળીને તળાવને કાંઠે આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીએ હાથમાં રાખેલ રૂમાલ ખુશાલ ભટ્ટને આપ્યો ને કહ્યું કે, તળાવની પાળ ઉપર કૂવો છે ત્યાં જાઓ ને ત્યાં રહેલા જીવોનો મોક્ષ કરી આવો. પછી આપણે જમવા જઈએ. એમ શ્રીજીના કહેવાથી કૂવા ઉપર ગયા

ને તે કૂવામાં હજાર ભૂત રહેતાં હતાં. ત્યાં જઈને શ્રીજીએ આપેલો રૂમાલ ફેરવ્યો કે તુરત તે ભૂતોને લેવા માટે અનેક વિમાનો આવ્યાં તેમાં ભૂતો પોતાના શરીરનો ત્યાગ કરીને ચતુર્ભુજવાળા દેવો થઈને વિમાનમાં બેસીને સનાતન ભગવાનના ધામમાં જતાં પહેલાં ખુશાલ ભટ્ટની સ્તુતિ કરવા લાગ્યાં કે, તમો તમારે ઘેરથી ન આવ્યા હોત તો અમારો મોક્ષ થાત નહિ. પણ શ્રીજીમહારાજના બોલાવવાથી તમો આજ આવ્યા ને આજે જ અમારો મોક્ષ કર્યો. જેથી હવે તમોને દંડવત્ નમસ્કાર કરીને અમો શ્રીજીના ધામમાં જઈએ છીએ. એમ ખુશાલ ભટ્ટની પ્રાર્થના કરીને ભૂતો ધામમાં ગયાં. પછી રૂમાલ લઈને ખુશાલ ભટ્ટે શ્રીજી પાસે આવીને રૂમાલ આપ્યો. ઉપરનો પ્રતાપ ખુશાલ ભટ્ટનો જોઈને સર્વ સંતો તથા હરિભક્તો આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી ખુશાલ ભટ્ટ સહિત શ્રીજી ગંગામાને ઘેર જમવા પધાર્યા. ત્યાં ગંગામાને ઘેર શ્રીજીએ ખુશાલ ભટ્ટને પોતાની સાથે પલંગ ઉપર બેસાડ્યા. ત્યારે ગંગામાએ પૂછ્યું કે, તમારી સાથે પલંગ ઉપર બેઠેલા કોણ છે ? ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે, એ તો અમારા અનાદિના સખા છે. આવું શ્રીજીનું વચન સાંભળવાથી ગંગામા પ્રસન્ન થયાં ને શ્રીજીને કહ્યું કે, હવે જમવા પધારો. ત્યારે ગંગામાને કહે કે, અમારા અનાદિના સખા માટે અમારા જેવું અબોટિયું તથા અમારા જેવો ઓઢવાનો ખેસ તથા અમારા જેવો જમવા, બેસવાનો પાટલો તથા અમારા જેવો પાણી પીવાનો લોટો તથા આબખોરો તથા અમારા જેવો જમવાનો થાળ મૂકજો. એમ કહીને ગંગામાએ આપેલા જળથી પોતાના સખાસહિત સ્નાન કરી પીતાંબર પે'રી ચાખડીએ ચઢી શ્રીજીમહારાજ ગંગામાના રસોડાની બહાર સંતો તથા હરિભક્તો દર્શન કરે તેવી રીતે પોતાના સખા ખુશાલ ભટ્ટ સહિત શ્રીજી પાટલા ઉપર જમવા બેઠા. તે સમયમાં શ્રીજીના કહેવા પ્રમાણે ગંગામાએ બેઉ જણને માટે જમવાના થાળમાં જમવાની વસ્તુઓ મૂકીને બીજા પાટલા ઉપર બન્નેય થાળ મૂક્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે તથા ખુશાલ ભટ્ટે જમવાનો પ્રારંભ કર્યો તે પ્રથમ અપોશણ વિધિ કરીને પ્રાણાહુતિ કરી જમવા લાગ્યા. ને ગંગામા સહિત સર્વ સંતો તથા હરિભક્તો દર્શન કરતા હવા. પછી શ્રીજી તથા ખુશાલ ભટ્ટ જમી રહ્યા. પછીથી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ પલંગ ઉપર વિરાજમાન થયા. પછી શ્રીજીની સંગાથે આવેલા મહેમાનોને

તથા ખુશાલ ભટ્ટ સંગાથે આવેલા ભગવાનદાસ પટેલ આદિકને ગંગામાએ જમાડ્યા. પછી જમેલ સંતો તથા હરિભક્તો સહિત શ્રીજી તથા ખુશાલ ભટ્ટ તળાવકાંઠે રહેલા મહેલમાં આવ્યા. તે દિવસે શ્રીજીએ ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય સહિત ભક્તિનો ઉપદેશ કરી આવેલા સંત હરિભક્તોને સુખ આપ્યું. ને સાંજે સંધ્યા, આરતી નારાયણ ધૂન્ય કથાવાર્તા કર્યા પછી સર્વેને શયન કરવાની આજ્ઞા થવાથી સર્વે હરિભક્તો પોતાને ઘેર જઈને સૂતા ને શ્રીજી સંતોએ સહિત તથા આવેલા ખુશાલ ભટ્ટ તથા ભગવાનદાસ સહિત બંગલામાં પોઢી ગયા. બીજે દિવસે સવારમાં સ્નાન આદિકથી પરવારી શ્રીજીએ સભા કરીને ખુશાલ ભટ્ટને તથા ભગવાનદાસને બોલાવીને પૂછ્યું કે, તમારે પાછા ઘેર જવું છે કે અમારી પાસે સાધુ થઈને રહેવું છે ? ત્યારે બન્નેય જણે કહ્યું કે, અમારે હવે સંસારમાં નથી જવું પણ આપની પાસે સાધુ થઈને રહેવું છે. આવું કહેવાથી ખુશાલ ભટ્ટને સાધુ ન કરતાં ધોળે લૂગડે રાખ્યા ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટ કહે, મહારાજ મને સાધુ કરો. ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું કે, તમારી પાસે કેટલાંક કામ કરાવવાનાં છે તે કામ પૂરાં થશે પછીથી તમને સાધુ કરીને તમારું 'ગોપાળાનંદ' એવું નામ પાડીશું. હાલમાં અમારી ઈચ્છાથી ધોળે લૂગડે રહો જેથી શ્રીજીની આજ્ઞાથી ધોળે લૂગડે રહ્યા ને ભગવાનદાસ પટેલને સાધુ કર્યા ને 'કાનડાનંદ' એવું નામ પાડીને પોતાની પાસે રાખ્યા જેથી ટોડલાથી આવેલા ખુશાલ ભટ્ટ તથા ટાકા ટુકા ગામથી આવેલા ભગવાનદાસ સાધુ થઈને શ્રીજીની સમીપની સેવામાં રહેવાથી આનંદ પામતા હતા. ॥ ૨૪ ॥

૨૫. ટોડલામાં મોતીરામભાઈને ઘેર ખુશાલ ભટ્ટનું પ્રાગટ્ય

ગામ ટોડલામાં મોતીરામભાઈ ઠાકરના ઘરમાં સંવત ૧૮૩૭ના મહા સુદ આઠમને સોમવારે અનાદિ મહામુક્તરાજ ખુશાલ ભટ્ટ પ્રગટ થયા. તે વખતે તેમના ઘરને વિષે દેવનાં દુંદુંભી વાગતાં હતાં અને દેવો પુષ્પની વૃષ્ટિ કરતા હતા અને આકાશમાં રહેલા બ્રહ્માદિક દેવો જય જય એવો શબ્દ કરતા હતા. તે સાંભળીને લોકો આશ્ચર્ય પામતા હતા અને મોતીરામ ઠાકર પોતાના પુત્રનો જાતકર્મનો સંસ્કાર કરીને ઘણા બ્રાહ્મણોને નાના પ્રકારનાં દાન આપતા હતા. અને અન્નાર્થીજનોને અન્ન જમાડીને તૃપ્ત કરતા હવા અને ગાયો વગેરેને ઘાસ નાખતા હવા. આવી રીતે સર્વને સંતોષ પમાડતા હતા અને ગામમાં રહેલી

સર્વ સ્ત્રીઓ મંગળ ગીત ગાતી હવી અને સત્પુરુષો આનંદ પામતા હવા અને અસુરો ત્રાસ પામતા હતા અને આકાશ નિર્મળ થતું હતું. પછી મોતીરામભાઈ પોતાના પુત્રને આઠમે વર્ષે ઉપવીત (જનોઈ) આપતા હવા અને અંગસહિત ચાર વેદ ભણાવતા હવા, વળી તે દેશમાં જનોને ઘણા ચમત્કાર જણાવતા અને કેટલાક વિદ્વાનોનો પરાજય કરતા હતા. પછી શાસ્ત્રવિધિથી ખુશાલ ભટ્ટને પરણાવતા હતા. પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેલા ખુશાલ ભટ્ટે પોતાના ગામમાં છોકરાંને ભણાવવા માટે નિશાળ કરી હતી અને છોકરાંને ભણાવતા ત્યારે કેટલાંક બાળકોને સમાધિ કરાવીને ગોલોકાદિક ધામ દેખાડતા. પછી તે બાળકો સમાધિમાંથી બહાર આવતાં ત્યારે સર્વ માણસો આગળ અક્ષરધામ સંબંધી તથા ગોલોકસંબધી, વૈકુંઠલોક સંબંધી વાર્તાઓ કરતાં. જેથી બાળકોની વાત સાંભળીને સર્વ લોક આશ્ચર્ય પામતા અને ખુશાલ ભટ્ટને અતિ પ્રતાપવાન જાણતા ને તે ખુશાલ ભટ્ટ પોતે રાધાકૃષ્ણની પૂજા કરતા હતા ત્યારે તે દેવની મૂર્તિઓ ખુશાલ ભટ્ટની સન્મુખ આવીને બેસતી. તે મૂર્તિઓને વેદના મંત્રો બોલીને સ્નાન વગેરે વિધિ કરીને વસ્ત્ર, જનોઈ, ચંદન, પુષ્પ, તુલસી, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય જમાડીને મુખવાસ આપીને આરતી, પ્રદક્ષિણા, દંડવત્પ્રણામ કર્યા પછી ભગવાનની પ્રાર્થના કરે ત્યારે સન્મુખ આવીને બેઠેલા ભગવાન પોતાના સ્થાનમાં પધારતા. આવા અનાદિ મહામુક્તરાજ ખુશાલ ભટ્ટના ખેતરમાં એક મહુડાનું ઝાડ કડવું હતું, તેનાં ફળ કોઈને ખપ આવતાં નહિ તેથી ખુશાલ ભટ્ટને તેમના પિતાએ કહ્યું હતું જે, આ મહુડાનાં ફળ કોઈ દિવસ ઘેર લાવશો નહિ. તેવું પોતાના પિતાશ્રીનું વચન સાંભળીને ખુશાલ ભટ્ટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું નામ ઉચ્ચારણ કરીને મહુડાના ઝાડને પોતાનો હાથ અડાડ્યો જેથી મહુડાનું ઝાડ કડવું મટીને મીઠું થયું તેથી તે ઝાડનાં ફળ સર્વને કામ લાગવાથી પોતાના પિતાશ્રી ને બીજા લોકો આશ્ચર્ય પામતા હવા ને તેમને સિદ્ધ પુરુષ માનતા હતા. તે ખુશાલ ભટ્ટ શ્રીજીના બોલાવાથી પોતાને ઘરેથી ગઢડે આવ્યા ત્યારે તેમને શ્રીજીએ ભારતનું પુસ્તક લેવા માટે ભાવનગર બ્રાહ્મણ લક્ષ્મીરામની સાથે મોકલ્યા ને બન્ને જણ ભાવનગરમાં બ્રાહ્મણ ઝીણાભાઈને ત્યાં ઊતર્યા પછી તે બન્નેય જણ તથા ઝીણાભાઈ શ્રીમાળી મળી ત્રણ જણ ભારત લેવા બ્રાહ્મણને ઘેર ગયા તે વખતે કાશીરામ બ્રાહ્મણ લાલજીની પૂજા કરતો હતો

તે બ્રાહ્મણ ખુશાલ ભટ્ટને લઈને આવેલા લક્ષ્મીરામને ગાળો દેવા માંડ્યો. ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટ કહે કે, તમે દેવની પૂજા કરતાં બ્રાહ્મણને ગાળો દ્યો છો તે તમારે દેવનો અપરાધ થાય છે. માટે કોઈને ગાળો દેશો નહિ, પણ શ્રી લાલજીની પૂજા એકાગ્રમને કરીને કરો. આવું વાક્ય ખુશાલ ભટ્ટ બોલ્યા કે તુરત શ્રી લાલજી તે કાશીરામની સામા બેઠેલા હતા તે ફરીને ખુશાલભટ્ટ સામું મુખ રાખીને શ્રી લાલજી બેઠા. ત્યારે તે શ્રી લાલજીને તે કાશીરામે પોતાના સામા ઝાલીને બેસાડ્યા, તોપણ ફરીથી શ્રી લાલજી ખુશાલ ભટ્ટ સામું મુખ રાખીને બેઠા. આવું આશ્ચર્ય બેચાર વાર થયું પણ તે બ્રાહ્મણ લક્ષ્મીરામને ગાળો દેતો અટક્યો નહિ. ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટ કહે અમારે તમારું ભારતનું પુસ્તક જોઈતું નથી પણ ગાળો શા માટે દ્યો છો ? એમ કહીને ખુશાલ ભટ્ટ આદિક ત્રણ જણ ઝીણાભાઈને ઘેર ગયા. પછી ખુશાલ ભટ્ટે તે જ રાત્રિએ બે જમના દૂતો મોકલ્યા તે કાશીરામ બ્રાહ્મણને માર મારવા લાગ્યા ને કહેતા હતા કે સવારે ખુશાલ ભટ્ટને ભારતનું પુસ્તક તમે આપજો ને જો કાલે તમે પુસ્તક ખુશાલ ભટ્ટને નહિ આપો તો તમારા જીવને જમપુરીમાં લઈ જઈશું. આવું જમદૂતોનું વચન સાંભળીને બીજે દિવસે ખુશાલ ભટ્ટ તેમને ઘેર આવ્યા કે તુરત ભારતનું પુસ્તક આપ્યું ને કહ્યું કે, જમના દૂત પાસે મને માર હવે મરાવશો નહિ. એમ કહીને કાશીરામ બ્રાહ્મણ ખુશાલ ભટ્ટને નમસ્કાર કરીને માફી માગતો હવો, જે મારો અપરાધ માફ કરશો ને ભારતનું પુસ્તક તમો લખાવી લ્યો, ત્યારે પાછું ભારતનું પુસ્તક મને મોકલી આપવા કૃપા કરશો. આવી રીતે ખુશાલ ભટ્ટનો ચમત્કાર જોયો ત્યારે ભારતનું પુસ્તક મળ્યું. માટે ચમત્કાર હોય ત્યાં નમસ્કાર થાય છે ને ધારેલું કામ સિદ્ધ થાય છે. પછી ભાવનગરથી ભારતનું પુસ્તક લઈને ખુશાલ ભટ્ટે ગઢપુર આવીને શ્રીજીમહારાજને આપ્યું તેથી શ્રીહરિ પ્રસન્ન થયા ને પોતાના વરદ હસ્ત ખુશાલ ભટ્ટને માથે મૂક્યા ને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યાં. તે ભારતનું પુસ્તક લેવા માટે પ્રાગજી દવે આદિકને મોકલેલા પણ પુસ્તક મળેલું નહિ. પણ ખુશાલ ભટ્ટ ભારતનું પુસ્તક લાવ્યા તેથી સર્વ બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્તો રાજી થતા હવા ને ખુશાલ ભટ્ટને અતિ ચમત્કારી પુરુષ જાણતા હવા. અને શ્રીજીમહારાજ તે ભારતનું પુસ્તક લખાવી લઈને તે ભાવનગરથી આણેલું ભારતનું પુસ્તક કાશીરામને ઘેર શ્રીજીમહારાજ મોકલાવતા હવા. ॥ **૨૫** ॥

૨૬. બદ્રીકાશ્રમના મુનીએ સંન્યાસીનો વેષ ધારણ કરીને વડતાલ આવ્યા

એક સમયે બદ્રીકાશ્રમના મુનિ સન્યાસીનો વેષ ધારીને તીર્થ કરવા નીકળ્યા તે તીર્થ કરતાં અનેક દેશમાં ફરીને ગુજરાતમાં રહેલા વડતાલ ગામમાં આવ્યા. તે વડતાલમાં રહેલી પવિત્ર જમીનને ત્રિકાળદર્શી મુનિએ જોઈને ત્યાં રહેવાની ઇચ્છા કરી. પછી તે વડતાલમાં એક ધર્મશાળામાં વડેઉ માતા રહે છે તે સ્થાન જોયું. તે સ્થાનથી પશ્ચિમમાં રાજમારગ હતો તેની પાસે એક ખડકી મેડાવાળી હતી, તેના સમીપમાં આજ જ્યાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનું સ્થાનક છે ત્યાં એક સારી બોરડી દીઠી. તે તંબુના આકારવાળી બોરડીને જોઈને તે સ્થાનને બહુ જ વખાણી ને તે બોરડી નીચે પોતાનો ઉતારો કર્યો. પછી વડતાલમાં રહેતા બાપુજીભાઈ પોતાના પુત્ર રણછોડભાઈ સહિત ભગવાન મળવાની ઇચ્છાથી તે બોરડી નીચે ઊતરેલા સન્યાસી પાસે આવ્યા ને તેમને પગે લાગીને કહ્યું કે, સ્વામીજી ગામમાં પધારો અને અમારી ખડકી ઉપર તમને ઉતારો આપીશું. એમ કહીને સન્યાસીજીને પોતાની સાથે ગામમાં લાવીને ખડકી ઉપર ઉતારો આપ્યો. સન્યાસી પવિત્ર બ્રાહ્મણને ઘેર જઈને ભિક્ષા માગીને જમે અને બોરડી તળે જઈને સભા કરે ને પ્રભુને ભજે અને રાતે ખડકી ઉપર સૂવે ને સવારે તળાવમાં સ્નાન કરે. એ કથા સાંભળવા સર્વે પાટીદાર ગામમાંથી આવે. તે સભામાં બેઠેલા માણસોમાં એક ભગવાનદાસભાઈ આંધળા હતા, તેમણે સન્યાસીની પાસે માગ્યું જે, હે સન્યાસી મારી ઉપર દયા કરીને મને આંધળો મટાડીને દેખતો કરો. આવું આંધળા માણસનું વચન સાંભળીને મનમાં દયા લાવીને તે માણસને દેખતો કર્યો જેથી તે સન્યાસીનો મહિમા વધ્યો ને પ્રભુની પેઠે પૂજાવા લાગ્યા, અને તે સ્વામીની સેવામાં બાપુજીભાઈ તથા રણછોડદાસભાઈ રહે ને દરરોજ સન્યાસીના પગ દાબે ને કાંઈ જોઈતી વસ્તુ લાવી આપે. આવી સેવા કરવાથી પ્રસન્ન થયેલા સ્વામીએ કહ્યું કે તમારે માગવું હોય તે માગો ત્યારે પુત્ર તથા પિતા બોલ્યા જે અમે તમારા જેવા સત્પુરુષની દયાથી સંસારમાં સર્વે વાતે સુખી છીએ માટે નાશવંત એવું માયિક સુખ નથી જોઈતું પણ એક સુખની ઇચ્છા છે જે અમને પ્રગટ ભગવાન ક્યારે મળશે. આવું વચન સાંભળીને

પ્રસન્ન થયેલા સ્વામીએ કહ્યું કે, તમને પ્રગટ ભગવાન થોડા દિવસમાં મળશે. આવું સન્યાસીનું વચન સાંભળીને બાપુજીભાઈ તથા રણછોડભાઈએ પૂછ્યું કે, કયા ગામમાં ક્યારે મળશે ? આવું સાંભળીને સન્યાસી તેમની પાસે બોલ્યા જે, અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના કરનાર ભગવાને અવતાર લીધો છે ને તે આજ સોરઠ દેશમાં વિચરે છે અને અનંતકોટિ મનુષ્યનાં કલ્યાણ કરે છે. તે ભગવાન થોડા સમયમાં બોચાસણ ગામ પધારશે. ત્યાં તમે દર્શન કરવા જજો. અને તે ભગવાનનાં ચરણમાં સોળ ચિહ્ન તમને દેખાય તો તેમને તમો ભગવાન જાણજો. આવું સન્યાસીનું વચન સાંભળીને પિતાસહિત પુત્ર આનંદ પામ્યા અને પોતાને ઘેર ગયા ને સન્યાસી રાત્રિએ પોઢી ગયા. અને સવારે સંન્યાસીનાં દર્શન કરવા આવ્યા પણ સન્યાસીને ન દેખવાથી સર્વ ઠેકાણે તપાસ કર્યો પણ મળ્યા નહિ ત્યારે જાણ્યું જે કોઈ મહાપુરુષ આપણને દર્શન દેવા તથા વરદાન આપવા પધારેલા તે આપણો મનોરથ પૂરો કરીને ગયા. પછીથી થોડા માસ ગયા ત્યારે સન્યાસીએ કહેલા ભગવાન બોચાસણ પધારેલા છે એમ વડતાલમાં રહેલા બાપુજીભાઈએ વાત જાણી તેથી બાપુજીભાઈ તથા પુત્ર રણછોડભાઈ મળી બઉં જણ બોચાસણ ગયા. અને કાશીદાસભાઈને ઘેર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરીને પાવન થઈ ચરણમાં પડી પ્રણામ કર્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ગામ ને નામ પૂછ્યાં. પછી કાશીદાસભાઈએ ગામ ને નામ કહ્યાં અને કહે જે, આપશ્રીનાં દર્શન કરવા આવેલા છે તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા, ને પુત્ર સહિત પિતાએ શ્રીજીમહારાજના ચરણકમળમાં સોળ ચિહ્ન જોયાં જેથી અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના કરનાર આ જ ભગવાન છે એમ નિશ્ચય કર્યો. પછીથી મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ થાળ કર્યો તે થાળને જમવા માટે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ને ઉપરના બેઉ આવેલા પાટીદારને પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને પ્રસાદી આપી તે બઉં જણ જમ્યા. પછી રાત્રિએ કથાવાર્તા શ્રીજીમહારાજના મુખથી સાંભળીને સૂઈ ગયા પછી સવારે સ્નાન આદિકથી પરવારીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા વડતાલના બાપુજીભાઈ પુત્રસહિત ગયા અને પિતા કાનદાસ સહિત કાશીદાસભાઈ પણ તેમની પાસે બેઠા. પછી વડતાલના રહેનાર બેઉ જણે તેજોમય શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિનાં દર્શન થવાથી સમાધિ થઈને અક્ષરધામ દેખ્યું. ત્યાં પણ શ્રી ઘનશ્યામ

મહારાજનાં દર્શન કર્યાં અને અનંતકોટિ મુક્તો જેમની સેવામાં હાજર છે તેવા ઐશ્વર્યવાળા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને જાણીને તેમને પગે લાગ્યા. પછીથી સમાધિમાંથી બહાર આવ્યા ને પ્રેમથી શ્રીજીનાં દર્શન કરીને બધી અક્ષરધામની વાત કરી તે સાંભળીને સર્વજન આશ્ચર્ય પામ્યા. પછીથી બે હાથ જોડીને શ્રીજીની પ્રાર્થના કરી જે, હે મહારાજ ! અમારે ગામ વડતાલ પધારો અમે તમને તેડવા આવ્યા છીએ તે અમારી ઈચ્છા પૂરી કરો. આવું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, તમો તમારે ગામ જાઓ. અમે કાલે અહીંથી તમારે ત્યાં આવીશું, તેની ચિંતા કરશો નહિ. એમ કહીને વિદાય કરેલા બાપુજીભાઈ પોતાના પુત્ર સહિત ગયા. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને પોતાને ગામ વડતાલ ગયા. પછી બીજે દિવસે શ્રીજીમહારાજ માણકી ઘોડી ઉપર બેસીને બોચાસણથી સંત પાર્ષદ સાથે વડતાલ પધાર્યા. અને બોરડીના ઝાડ નીચે ઊતરીને આથમણી દિશામાં રહેલા ગંગાજળિયા કૂવાનું પાણી કાઢીને સ્નાન કરી બોરડીની નીચે બેસી સંધ્યાદિક કરીને બોરડીનાં બોર દેવને ધરીને શ્રીજીમહારાજ જમ્યા અને બોરડીનાં બહુ જ વખાણ કરતા હતા તેટલાકમાં વડતાલ ગામમાં રહેનાર પાટીદાર શ્રીજી પાસે આવીને નમસ્કાર કરીને બેઠા અને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી જે, પુરમાં પધારો. આથી આવેલા માણસોની પ્રાર્થના સાંભળીને વાજતેગાજતે વડતાલ ગામમાં પધાર્યા ને બાપુજીભાઈને ઘેર ઊતર્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે બોરડી જે સ્થાનમાં છે તે જગ્યાનાં વખાણ કર્યાં ત્યારે બાપુજીભાઈ બોલ્યા કે, આ ગામમાં એક સન્યાસી આવ્યા હતા તેમણે પણ આ બોરડીના સ્થાનનો ઘણો મહિમા કહ્યો હતો અને અમને પ્રગટ ભગવાન મળવાનું વરદાન આપ્યું હતું. તેમના વરદાનથી આપશ્રીનાં અમને દર્શન થયાં તેવું બાપુજીભાઈનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ મંદ મંદ હસતા હવા. પછી બાપુજીભાઈને ત્યાં થાળ તૈયાર થયો તેને શ્રીજીમહારાજ જમીને સંતપાર્ષદને જમાડીને બાપુજીભાઈની ખડકી ઉપરની મેડીએ બિરાજમાન થયા ત્યાં સર્વે લોક દર્શને આવે તેમને શ્રીજીમહારાજ જ્ઞાનની વાતો કરે અને કોઈને સમાધિ પણ કરાવે. આ રીતે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી સર્વને આનંદ આપતા હતા. શ્રી વડતાલમાં થોડા દિવસ રહીને શ્રીજીમહારાજ સંત સહિત ગઢડા પધાર્યા હતા. ॥ ૨૬ ॥

૨૭. વડતાલમાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણનું દેરૂં છે ત્યાં એક બોરડી હતી

ગામ વડતાલમાં હાલ જ્યાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણદેવના સ્થાનકે પ્રથમ એક બોરડી હતી તેનો મહિમા શ્રીજીમહારાજે ભક્તજનો આગળ બહુ જ કહ્યો હતો. તેનું કારણ એ છે કે પૂર્વકાળે ભૃગુઋષિની નારીથી એક પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ, તેનું નામ લક્ષ્મીજી પાડ્યું હતું. તે પુત્રી પરણાવવા લાયક થઈ ત્યારે તેમને ઘેર નારદમુનિ આવ્યા તેમનું પૂજન ભૃગુઋષિએ કર્યું ને સારા ભાવથી તેમને જમાડ્યા. પછીથી ભૃગુમુનિની પુત્રી લક્ષ્મીજીએ પોતાને તુલ્ય વર માગવાપૂર્વક નારદજીને પગે લાગી. ત્યારે નારદજી બોલ્યા કે, તમારે તુલ્ય તો પતિ વિષ્ણુ ગણાય, બીજો કોઈ નહિ માટે જો તમારે વિષ્ણુ ભગવાનને પતિ કરવા હોય તો ઘણુંક તપ કરો તો વિષ્ણુ ભગવાન તમારા પતિ થાય. ત્યારે લક્ષ્મી કહે, હું ક્યાં જઈને તપ કરું તે કહો, પછીથી નારદજી કહે, હે લક્ષ્મીજી ! તમે સાંભળો. હું તપ કરવાની સારી જગ્યા બતાવું છું. જો જપ તપ પોતાને ઘેર કરીએ તો સાધારણ ફળ થાય. નદીકાંઠે અગર દેવમંદિરે જપ તપ કરે તો સોગણું ફળ થાય. તેથી પણ પવિત્ર સ્થળમાં જપ તપ કરે તો તેનું લાખ ગણું ફળ થાય. સર્વોત્તમ ક્ષેત્રમાં જઈને જપ તપ કરે તો અક્ષય ફળ થાય. આવું નારદમુનિનું વચન સાંભળીને લક્ષ્મીજી કહે, મને ઉત્તમ ક્ષેત્ર બતાવો. ત્યારે નારદજી કહે કે, હે લક્ષ્મીજી ! તમે સાંભળો તમને અક્ષયફળ થાય તેવું અતિ ઉત્તમ ક્ષેત્રસ્થાન બતાવું છું. એમ કહીને નારદજી બોલ્યા કે, મહીસાગર નદી તથા વાત્રક નદી તથા સાબરમતી નદી આ ત્રણ નદીઓ જે દેશમાં વહે છે તે ત્રણ નદીના મધ્યે પાવન હિતને કરનારું ઘણાં ઝાડોથી તથા વેલીઓથી યુક્ત હેડંબા વન છે. તેમાં એક તંબુના આકારવાળી બોરડી છે. તે સ્થાનમાં રહીને તપ કરો અને પોતાના હૃદયમાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું ધ્યાન ધરો અને દ્વાદશાક્ષર મંત્રનો જપ કરો અને પાંચ અગ્નિના તાપને સહન કરવા પૂર્વક તપ કરો, જેથી તમારી ઉપર ભગવાન પ્રસન્ન થશે. અને તમને વરવાનું વચન આપશે અને જે બીજા સંકલ્પો હશે તે સર્વ મનોરથ આ સ્થળે પૂરણ થશે. આમ કહી નારદજી તે સ્થાનથી અંતર્ધાન થઈને પોતાના સ્થાન પ્રત્યે ગયા. અને લક્ષ્મીજી બોરડી તળે ગયાં અને તપ કરવાને તૈયાર થયાં. તેમને સ્નાન કરવા માટે ગંગા નદીએ કૂવાનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. તે કૂવાનું નામ ગંગાજળિયો એવું છે તેમાં

શ્રીજીમહારાજે સ્નાન કર્યું છે. તે કૂવામાં નાહીને લક્ષ્મીજીએ કોઈથી ન થાય તેવું કઠિન તપ બોરડીના ઝાડ નીચે બેસીને કર્યું તેથી શ્રી ભગવાને દર્શન દીધું ને વર માગો એમ શ્રીમુખેથી કહ્યું. ત્યારે લક્ષ્મીજી ભગવાનને નમસ્કાર કરીને બોલ્યાં, હે ભગવાન ! તમે મારી ઉપર પ્રસન્ન થયા હો તો તમો મારી સાથે પરણો અને મને તમારી સેવામાં રાખો આટલો વર હું માગું છું. આવું સાંભળીને ભગવાને 'તથાસ્તુ' કહ્યું. અને કહે જે બીજું કાંઈ માગવું હોય તો માગો તે પણ આપીશ. ત્યારે લક્ષ્મીજી કહે, હે ભગવાન મને આ સ્થાન વહાલું લાગે છે માટે આ જગ્યાએ મોટું મંદિર કરીને તેમાં આપશ્રીની મૂર્તિનું સ્થાપન થાય તો નિરંતર આ જગ્યાએ આપણે બેઉ નિવાસ કરીને રહીએ, ક્ષણવાર પણ વેગળાં ન થઈએ અને આ જગ્યા સર્વોપરી તીર્થ થાય અને આ સ્થળે કોઈ પુણ્ય કરે તો અક્ષયફળ થાય અને પોતાની ઈચ્છાથી કોઈ અનુષ્ઠાન કરે તો તે ધન, ધાન્ય, પુત્રને પામે અને આ ઠેકાણે મોટા મુનિ આશ્રમ કરીને રહે ને બ્રહ્માદિક દેવ તીર્થ કરવા આવે અને આ ઠેકાણે જે ભગવાનની ભક્તિ કરે તે મોક્ષને પામે. અને પોતપોતાનું દૈવત લઈને સર્વ તીર્થ અહીં આવીને વાસ કરે, અને આ જગ્યામાં રસકસ ઘણો થાય. આવું લક્ષ્મીજીનું વચન સાંભળીને ભગવાન રાજી થઈને વરદાન આપતા હવા, જે આ સ્થાન તીર્થ થશે અને તમોએ જે માગ્યું છે તે બધું થશે. જ્યારે ખરેખરો કળીયુગ પ્રવર્તશે અને બધા દેશમાં અધર્મ ફેલાશે ત્યારે અક્ષરધામનિવાસી પુરુષોત્તમ ભગવાન ધર્મસ્થાપન કરવાને કાજે પોતાના મુક્તોને લઈને આવશે. અને ધરતી ઉપર મનુષ્યશરીરને ધરશે અને આ સ્થળમાં આવીને પવિત્ર એવી આ જગ્યાએ પોતાનું મુખ્ય મોટું શોભાવાળું સુંદર મંદિર કરશે ત્યારે તે મંદિરમાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવની મૂર્તિ પધરાવશે. તેમાં પોતે ભગવાન નિવાસ કરીને રહેશે. આવું લક્ષ્મીજીને વરદાન આપીને ભગવાન પોતાના સ્થાનકમાં ગયા, અને તપને કરતાં એવાં લક્ષ્મીજી પોતાના પિતા પાસે ગયાં. પછી અક્ષરધામ નિવાસી સર્વ અવતારના અવતારી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જ્યારે વડતાલ આવ્યા ત્યારે જે બોરડી નીચે ભૃગુઋષિની પુત્રી લક્ષ્મીજીએ તપ કર્યું હતું તે સ્થાનને પવિત્ર જાણીને તે જગ્યાએ શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્માનંદ સ્વામી પાસે ત્રણ શિખરવાળું સારું મંદિર કરાવીને વચલા મંદિરમાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ પધરાવ્યા તથા ઉત્તરાદિ

દિશામાં રહેલા દેરામાં શ્રી ધર્મભક્તિ વાસુદેવ પધરાવ્યા તથા દક્ષિણ દિશામાં રહેલા દેરામાં શ્રીજીમહારાજે પોતે પોતાની મૂર્તિ જે શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ તથા વૃંદાવન વિહારીની મૂર્તિ તથા રાધિકાજીની મૂર્તિ મળી ત્રણ મૂર્તિઓ પધરાવીને ભૃગુઋષિની પુત્રી લક્ષ્મીજીને ભગવાને આપેલું વરદાન સફળ કર્યું છે. અને શ્રીજીમહારાજે પોતાની બે મૂર્તિ જે વૃત્તાલયવિહારી શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ તથા શ્રી વાસુદેવની મૂર્તિ મળી બે મૂર્તિ પોતાના હાથે વડતાલ ગામમાં પધરાવી છે. બીજા કોઈ મંદિરમાં પોતાને હાથે પોતાની મૂર્તિ પધરાવી નથી તેથી બધાં મંદિરો કરતાં વડતાલનું મંદિર સર્વોત્તમ જાણીને તે મૂર્તિઓનું ધ્યાન, ભજન, માનસીપૂજા વગેરે કરવાથી મનુષ્યોને અક્ષયફળ થાય છે. અને અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ પણ થાય છે તેમજ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને પોતાના આશ્રિતોના હિતને માટે શિક્ષાપત્રી પણ વડતાલ ગામમાં લખી છે અને નિત્ય પાઠ કરવાની આજ્ઞા કરી છે. ॥ ૨૭ ॥

૨૮. શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને જુનાગઢનું મંદિર કરવા મોકલ્યા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહે, તમો જૂનાગઢમાં મંદિર કરવા જાઓ ને હું અત્રે ગઢડામાં મંદિર કરીશ. ગુરુનું સારું મંદિર થાય છે કે શિષ્યનું. એમ કહીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને જૂનાગઢનું મંદિર કરવા મોકલ્યા. ત્યાંના ઝીણાભાઈ આદિક હરિભક્તોને મળીને મંદિર આરંભ કરતાં પહેલાં જૂનાગઢના રાજાની રજા લઈને મંદિર ત્રણ શિખરનું કરવા માંડ્યું. તે વખતે પોતાની સાથે આવેલા થોડા માણસોથી કામ ચલાવ્યું પણ મોટું મંદિર કરવું તેમાં ઘણા માણસોની જરૂર પડે તેમ વિચારી બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ ગઢપુર શ્રીજી ઉપર બીડેલ પત્ર લખ્યો. તેમાં લખ્યું જે, અત્રે મંદિર કરવાના કામમાં બીજા સાધુપાળા વગેરેને મોકલો તો મંદિર જલ્દી થાય ને અમને તેઓ સહાય કરે આવો કાગળ આવ્યો તે બ્રહ્મમુનિનો આવેલો કાગળ મુક્તરૂપ લીંબડા નીચે સભા કરી સર્વને વાંચી સંભળાવ્યો, પણ કોઈએ સભામાંથી ઊઠીને મહારાજની પાસે આવી કહ્યું નહિ જે તમારી આજ્ઞા હોય તો હું જાઉં. ત્યારે સભામાં બેઠેલા ગોપાળાનંદ સ્વામીએ શ્રીજી પાસે આવીને કહ્યું જે, આપશ્રીની આજ્ઞા હોય તો બ્રહ્માનંદ સ્વામીની સહાય કરવા હું જાઉં. ત્યારે શ્રીજી કહે, તમોને તો અમારી સંગાથે રાખવા છે માટે તમને મોકલવા નથી,

પણ તમારા સિવાય બીજા કોઈ સાધુ હોય તો તેમને જૂનાગઢ મોકલીએ. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજને કહે કે, તેવા સાધુ તો ગુણાતીતાનંદ સ્વામી છે તેમને મોકલો તો તે બ્રહ્મમુનિની સહાયમાં જશે. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીને શ્રીજી કહે, તમે તેમને પૂછી જુઓ, તે જૂનાગઢ જવાની હા પાડતા હોય તો તેઓ મારી પાસે આવીને કહે કે, મહારાજ ! તમો આજ્ઞા કરતા હો તો હું જાઉં, કારણ કે હું કહું ને ના પાડે તે ઠીક કહેવાય નહિ. આ સભામાંથી જૂનાગઢ જવા માટે કોઈ ન ઊઠ્યું તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે એક તો મારાં નિરંતર દર્શન થાય તથા મારા મુખનાં વચનામૃત સંભળાય તથા નિરંતર મારી જમેલી પ્રસાદી મળે એવા કારણને લઈને કોઈ જૂનાગઢ જવા ખુશી નથી. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું. ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની પાસે જઈને ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે, તમોને જૂનાગઢ મોકલવાની શ્રીજીની ઇચ્છા છે તો તમે જાઓ તો શ્રીજી તમારી ઉપર પ્રસન્ન છે તેથી વિશેષ પ્રસન્ન થાય. જો તમારી જૂનાગઢ જવાની ઇચ્છા હોય તો શ્રીજીમહારાજને કહો તો તે આપશ્રીને જવાની આજ્ઞા આપશે. આવું ગોપાળાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા ને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, તમારી આજ્ઞા હોય તો હું જૂનાગઢ બ્રહ્માનંદ સ્વામીની સહાય કરવા જાઉં. પણ એક વાતથી તમો બંધાઓ તો હું જાઉં. ત્યારે શ્રીજી કહે, શી વાતથી હું બંધાઉં. ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે, હું મારા મંડળસહિત જૂનાગઢ જાઉં ત્યારે તમોએ કરેલો જ્ઞાનોપદેશ મારા સાંભળવામાં આવે નહિ; તો જ્ઞાનોપદેશ સાંભળ્યા સિવાય અંતઃકરણમાં મેલ ભરાઈ જાય. તે મેલને જ્ઞાનોપદેશ દ્વારા કાઢવા માટે વરસમાં એક માસ ગોપાળાનંદ સ્વામી જૂનાગઢ આવીને અમને કથાવાર્તાનું સુખ આપે તો હું જૂનાગઢ જાઉં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામીને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું જે, તમારે એક વરસમાં એક માસ જૂનાગઢ જઈને રહેવું. અને ત્યાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી આદિક મંદિર કરવા ગયેલા સંતોને એક માસ જ્ઞાનોપદેશ કરવા પૂર્વક કથાવાર્તાનો લાભ આપી તે બન્નેય સદ્ગુરુઓ સહિત સંતોને તથા હરિભક્તોને પ્રસન્ન કરીને તમારે ગઢડે મારી પાસે આવવું. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી ગોપાળાનંદ

સ્વામીએ હા પાડી જે, હે મહારાજ ! તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે હું એક માસ જૂનાગઢ જઈશ ને કથાવાર્તાનો લાભ આપીશ. આવી રીતે કહ્યું તેથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી રાજી થયા ને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હું મારા મંડળસહિત તથા મારી જોડે આવવામાં ખુશી એવા સંતપાર્ષદને લઈને આપની આજ્ઞાથી જૂનાગઢ જવા ખુશી છું. માટે આપ કહો તે દિવસે અત્રેથી નીકળીને જાઉં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, આવતીકાલે નીકળજો. સવારમાં જમી તૈયાર થઈને મારી પાસે આવી મને મળીને પછીથી જશો. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળી બીજે દિવસ તૈયાર થઈને મળવા આવેલા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રીજીમહારાજે તેમને પ્રસાદીની પાઘ આપેલી તે હજી જૂનાગઢના મંદિરમાં છે. તેમજ સ્વામીની સંગાથે જનાર કોઈ સંતને અંગરખું, કોઈને ખેસ, કોઈને માળા, કોઈને કંઠી, કોઈને જનોઈ, કોઈને પીતાંબર આદિક આપ્યું ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે, મહારાજ મારી સાથે જૂનાગઢ આ નારાયણદાસ પણ આવે છે તેમને પણ પ્રસાદીની વસ્તુ આપો. ત્યારે નારાયણદાસને શ્રીજીમહારાજ કહે, મારી પાસે આવો, મારા હાથ ફેરવીને તમારું પેટ પ્રસાદીનું કરી આપું. આવી રીતે સર્વને પ્રસાદી આપીને જૂનાગઢ જવા માટે રજા આપી તેથી થોડા દિવસમાં સંતોએ સહિત ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જૂનાગઢ આવ્યા. તેથી બ્રહ્માનંદ સ્વામી આનંદ પામ્યા ને મંદિરનું કામ ઘણી ઝડપથી ચાલવા માંડ્યું. તે સમયમાં બે ત્રણ દૂધ આપતી ભેંસો હતી પણ તેટલાથી છાશ પૂરી થતી નહોતી તેથી બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની સાથે આવેલા જોરાભગતને કહ્યું કે, ગીરનારની તળેટીમાં રહેતા ભરવાડોને ત્યાં જાઓ ને મંદિરને શોભાડે તેવી હૃષ્ટપુષ્ટ સારી એક અગર બે ઘણું દૂધ આપે તેવી ગાયો લઈ આવો. આવું કહીને જોરાભગતને બે પાળાઓએ સહિત મોકલ્યા તે ભરવાડોના નેસમાં જઈ ગાયો જોવા લાગ્યા. ત્યારે ભરવાડો કહે, કેમ આવ્યા છો ? ત્યારે જોરાભગત કહે, એક-બે ગાયો લેવી છે માટે આવ્યા છીએ માટે અમને પસંદ આવે એવી ગાયને ગોતીએ છીએ. પછી સર્વ ગાયોને જોતાં એક ગાય નજરમાં આવી ને ભરવાડને કહ્યું કે, અમુક ગાય આપો જે રૂપિયા થશે તે અમે આપીશું. ત્યારે ભરવાડ કહે કે, તે ગાય તો હું નહિ આપું, કારણ કે તે ગાય તો મારી ગાયોની ઝોકને શોભાડે

છે. ત્યારે જોરાભગત કહે અમારે તો તે જ ગાય જોઈએ છીએ. પાંચ ભરવાડ જે રૂપિયા ઠરાવશે તે અમે આપીશું પણ તે જ ગાય આપો, તમે ન આપો તો અમે પાછા જઈએ. આવું કહેવાથી ગાયવાળા ભરવાડને બીજા ભરવાડો કહે, સ્વામિનારાયણના ભગત તમારે ત્યાં ગાય લેવા આવ્યા છે તે લીધા વગર જાય તો આપણું લોકમાં ખોટું દેખાય માટે જે કહે તે ગાય આપો. પછી જે ગાયને જોરાભગત માગતા હતા તે ગાયની કિંમત ભરવાડોએ રૂપિયા બસો ઠરાવ્યા તે પ્રમાણે બસો રૂપિયા આપીને જોરાભગત ગાય લઈને જૂનાગઢ જતા હતા. ત્યાં રસ્તામાં નદીએથી પાણી લઈને બેડું લઈને સામી આવતી ભરવાડણે પોતાની ગાય ઓળખવાથી ભગતને કહ્યું જે, આ મારી ગાય છે તે તમો લઈ જાઓ છો તો મારા આંગણાને શોભાડનાર આ ગાયને પાછી લઈને મારે ઘેર આવો, મારે તે ગાયની છેલ્લી પૂજા કરવી છે. પછીથી તમે તમારે ત્યાં લઈ જજો. આવું સાંભળીને જોરાભગત ગાયને પાછી લઈને નેસમાં તે બાઈને ઘેર આનંદથી ગયા. ત્યાં ગાયને ખીલે બાંધીને ભરવાડણે એક થાળીમાં કકું, ફૂલ, ચોખા, વસ્ત્ર લઈને આવીને ગાયને દોવા માટે તાંબડી તથા ગાયને ખાવા માટે કપાસીયા ભરેલું તગારું લાવીને ગાય આગળ મૂક્યું ને ગાયની કંકુ, ફૂલ, ચોખાએ કરીને પૂજા કરીને એક વસ્ત્ર ગાયને ઓઢાડ્યું ને ગાયને બેસીને પગે લાગતી ભરવાડણ બોલી કે, હે ગાયમાતકિ ! તમે કોઈને શિંગડું મારતાં નહિ ને પાટું મારતાં નહિ. જ્યારે દોવા બેસે ત્યારે ઘણું દૂધ આપજો ને અમારી ઝોકને લજાવશો નહિ. ને સારા સ્વભાવ રાખશો. જેથી અમારી ઝોકનાં વખાણ થાય તેવી રીતે વર્તજો. એટલું કહીને પાંચ રૂપિયા ગાયને ભેટ મૂકીને ગાય તથા વાછરડીને ખીલેથી છોડીને જોરાભગતને આપી. તે ગાયને લઈને જોરાભગત મંદિરના ચોકમાં આવ્યા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામી તથા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી વગેરે સંતો તથા પાર્ષદો તથા હરિભક્તો મંદિરને શોભાડે તેવી ગાયને જોઈને આનંદ પામ્યા. પછી જોરાભગતે ઉપરના બેઉ સદ્‌ગુરુઓ આગળ વાત કરી જે આ ગાયમાતા વળાવતી વખતે ગાયમાતાની પૂજા કરીને ભરવાડણે પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, હે ગાયમાવડીઉ ! તમો સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં જાઓ છો તે તમો કોઈને પાટું શિંગડું મારીને અમારી ઝોકને લજાવશો નહિ. આવી રીતે ગાયને ઉપદેશ આપી મોકલી છે. તેવી જોરાભગતની વાણી સાંભળીને

ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે કે, સર્વે સંતોએ તથા સર્વે હરિભક્તોએ આપણી એટલે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઝોકને ધર્મથી ભ્રષ્ટ થઈને લજાવવી નહિ એ મર્મ સમજવાનો છે. તે ઉપર ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ મડદાનું દૃષ્ટાંત આપ્યું : જે કોઈ વખતે કોઈ ગામને સીમાડે લડાઈ થવાથી ઘણાં મડદાં પડ્યાં હતાં. ત્યાં કોઈ રાજાનો ખજાનો ફાડીને ચોર લોકો ઘણું દ્રવ્ય લઈને જતા હતા. સવાર થતાં ચોરી રાજ્યમાં થઈ છે એમ જાણીને ચોરોને પકડવા માટે ફોજદારને રાજાએ હુકમ કર્યો જેથી ફોજદાર ઘણા સિપાઈઓ લઈને તથા પગલાં જાણનાર પોતાની સાથે પગી લઈને ચાલ્યો. તે પગી પગલાં જોતો જોતો આગળ ચાલે ને સિપાઈઓ સહિત ફોજદાર પાછળ ચાલે. આવી રીતે ચાલતાં ચોરોને પકડવાનો સમય પ્રાપ્ત થતાં ઘણા ચોરો નાસી ગયા ને એક ચોરને પકડવા માટે પગી સહિત ફોજદાર આવતો હતો. તે ફોજદારને છેટેથી આવતો જોઈને ચોર મરેલાં મડદાંમાં સૂવા માટે તૈયારી કરતો હતો. તે વખતે મડદાં બોલ્યાં કે, અમે તો કાલે અહીં લડાઈ થઈ તેથી મરવાથી અહીં પડેલાં છીએ ને તું જીવતો અમારા ભેગો સૂઈ જઈશ તો અમારી લાજ જશે કે આ બધાં જીવતા છે માટે અમારી લાજ રાખું તો જ અમારા ભેગો સૂઈ જા. ત્યારે તે ચોરે કહ્યું જે, તમારી લાજ જવા દઈશ નહિ માટે તમે મને તમારા ભેગો સૂવા ઘો. ફાવે તેટલું દુઃખ પડશે તેને હું સહન કરીશ. ને જો તમારા ભેગો મને સૂવા નહિ ઘો તો રાજાના સિપાઈઓ મને પકડી લેશે. આમ, મડદાંને કહીને મડદાં ભેગો સૂઈ ગયો. થોડીવારે પગી સહિત ફોજદાર આવ્યો ને પગીએ ફોજદારને કહ્યું કે, તમારા ચોરો આ સૂતા છે. તેને પકડી લ્યો. ત્યારે ફોજદારે કહ્યું કે, અહીં કાલે લડાઈ થઈ હતી માટે આ મરેલા માણસો પડેલા છે માટે આગળ ચાલો. એમ ફોજદારે કહ્યું. ત્યારે પગી કહે, હવે આગળ પગલું ચાલતું નથી માટે આ મડદાં ભેગા સૂતેલા ચોર છે તેને પકડી લ્યો. ત્યારે ફોજદાર કહે આમાં કોઈ જીવતો નથી એટલે શી રીતે પકડાય ? ત્યારે જીવતા માણસને જાણવા માટે પગીએ ઉપાય બતાવ્યો જે, તમારા હાથમાં ભાલો છે તે બધાં મડદાંની છાતીમાં મારો એટલે જીવતો હશે તે બેઠો થશે. તે ઉપાય પ્રમાણે કર્યું પણ કોઈ બેઠું ન થયું. મડદાંની લાજ રાખવા જીવતાએ ભાલાનું દુઃખ સહન કર્યું પછી પૂળો સળગાવીને બધાને મૂખે અડાડ્યો તોપણ કોઈ

બેઠું થયું નહિ. ત્યારે ફોજદાર પગીને કહે, તમારા કહેવા પ્રમાણે બે ઉપાયો કર્યાં પણ કોઈ ઊઠ્યું નહિ માટે અહીંથી ચાલો નહિ તો એક ચોર પણ નાસી જાશે તો પકડાશે નહિ. ત્યારે પગી બોલ્યો કે, તમારો ચોર આ મડદામાં જ છે પણ આગળ ગયો નથી. પછી પગીએ ફોજદારને કહ્યું કે, તમે એક કાગળ હું લખાવું તેમ લખો કે, આ મડદાં ભેગો રહેલો ચોર બેઠો થશે તેને કોઈ પ્રકારની સજા કરવામાં આવશે નહિ તેમજ દંડ કરવામાં આવશે નહિ, ને શૂળીએ પણ ચઢાવવામાં આવશે નહિ પણ સરપાવ આપીને તેને રજા આપવામાં આવશે. આવું લખાવીને ફોજદારની સહી લઈને તે કાગળ પગીએ પોતાની પાસે રાખ્યો ને પછી બધાં મડદાં પ્રત્યે ઉપરના કાગળની વાત સંભળાવી ત્યારે મડદાં ભેગો સૂતેલો ને મડદાંની લાજ રાખવા દુઃખને સહન કરનારો ચોર બેઠો થયો ને તેને રાજા આગળ લાવીને ઉપરની બધી હકીકત કહીને રાજા પાસે સરપાવ અપાવીને રજા આપી. તેવી જ રીતે અક્ષરાતીત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદો, હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજની કહેલી આજ્ઞા પાળી ને શ્રીજીમહારાજની લાજ રાખવી ને આપણે શ્રી સ્વામિનારાયણની ઝોકના છીએ માટે શ્રીજીમહારાજને લાંછન લાગે તેવી કોઈ ક્રિયા કરવી નહિ એ જ આ વાતનો કહેવાનો સિદ્ધાંત છે ને આજ્ઞા પાળીને શ્રીજીમહારાજને રાજી કરીશું તો જ આપણને અંતકાળે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તેડવા આવીને પોતાનું સનાતન જે અક્ષરધામ તેનો સરપાવ આપશે. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા, ઉપાસના બરોબર પાળવાથી શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાં પોતાની સમીપની સેવામાં રાખશે. ॥ ૨૮ ॥

૨૯. આખાના નરસિંહભાઈ દવે

આખા ગામમાં નરસિંહ દવે શ્રીજીમહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્ત હતા. તેઓ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને જાગ્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ ત્રણેય અવસ્થામાં કાયમ દેખતા ને મૂર્તિ ધારીને પાંચસે માળા ફેરવતા. આવા ઉત્તમ ભક્તને અક્ષરધામમાં લઈ જવા શ્રીજીમહારાજ વિમાન લઈને આવે પણ તેમને જૂનાગઢમાં શ્રીજીમહારાજે પધરાવેલા રાધારમણ દેવનો હાર અંતકાળના સમયમાં મને પહેરવા મળે તો ઠીક. આવી વાસનાને લીધે શ્રીજીમહારાજ ધામમાં લઈ જાય નહિ. આવી રીતે હારરૂપી વાસનાએ કરીને આ લોકમાં

છ માસ સુધી રહેવું પડ્યું. પછી તે ગામના સુખારામ ત્રવાડી કામકાજે જૂનાગઢ આવેલા તે પોતાનું કામ પરવારીને મંદિરમાં રાધારમણદેવનાં દર્શન કરી સભામાં આવતાં પહેલાં ગઢડાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીની સહાયમાં મોકલતા શ્રીજીમહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહેલું કે, વરસ દહાડે તમારે જૂનાગઢ જઈને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આદિક સંતોને એક માસ કથાવાર્તાથી સંતોષ આપવો. તે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા મુજબ દર વરસે જેમ જૂનાગઢ જતા હતા તે જ પ્રમાણે આ વખતે જૂનાગઢ ગયેલા. ગોપાળાનંદ સ્વામીને તથા ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને આખા ગામના સુખારામ ત્રવાડીએ સભામાં બેઠેલા જોઈને આનંદ પામીને ગોપાળાનંદ સ્વામી આદિકનાં દર્શન કરી તે સભામાં બેઠા. ત્યારે સ્વામીએ સુખારામને તે ગામના હરિભક્તોના સુખી સમાચાર પૂછ્યા તે ભેગા શ્રીજીમહારાજને મળેલા નરસિંહ દવેના સમાચાર પૂછ્યા કે, તે ભક્ત જીવે છે કે શ્રીજીના ધામમાં ગયા છે ત્યારે સુખારામે ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, સ્વામી તે નરસિંહ દવેનું તો ખત ખોવાઈ ગયું છે. જેથી શ્રીજીમહારાજ તેડવા આવે છે ત્યારે અમે ભોંયે ઉતારીએ છીએ પણ કોઈ વાસનામાં બંધાયેલા નરસિંહ દવેને શ્રીજીમહારાજ ધામમાં લઈ જતા નથી ને ઝોબો પાછો વળે છે એટલે અમે તેમને પાછા ખાટલામાં સૂવાડીએ છીએ. આવું છ માસથી ચાલે છે તે માટે નરસિંહ દવેએ કઈ વસ્તુમાં વાસના રાખી છે તે અમને ખબર પડતી નથી, જેથી છ માસથી આ લોકમાં રીબાય છે. આવું સુખારામનું વચન સાંભળીને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ અંતર્દૃષ્ટિ કરીને જોઈ લીધું. પછીથી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ સભામાંથી એક પાળાને મંદિરમાં બ્રહ્મચારી પાસે મોકલતાં કહ્યું કે, તમો બ્રહ્મચારીને કહેજો કે, રાધારમણદેવનો પે'રેલો ફૂલનો હાર ગોપાળાનંદ સ્વામી મંગાવે છે માટે આપો એમ કહેજો. આવી રીતે પાળાના કહેવાથી બ્રહ્મચારીએ રાધારમણદેવનો હાર આપ્યો તે લઈને સભામાં આપ્યો. પછી તે આવેલો હાર ગોપાળાનંદ સ્વામીએ સુખારામ ત્રવાડીને આપ્યો ને કહ્યું જે, આ રાધારમણદેવના હારમાં જ તેમને વાસના છે કે અંતકાળે હું દેવનો હાર પે'રીને ધામમાં શ્રીજીમહારાજ સાથે જાઉં માટે ઘેર જઈને આ હાર તેમને પે'રાવશો કે તુરત શ્રીજીમહારાજની સાથે ધામમાં જશે માટે તેમને તમો મારો આપેલો હાર પે'રાવજો ને ત્યાં જે બીના થાય તે તમો અહીં આવીને

મને કહેજો. આવી રીતે ગોપાળાનંદ સ્વામીના કહેવાથી સ્વામીની આજ્ઞા લઈને સુખારામ ત્રવાડી પોતાને ગામ ગયા ને પોતાનાં પહેરેલાં લૂગડાં ઘેર ઉતારીને બે લૂગડાંભેર હાથમાં હાર લઈને સુખારામે નરસિંહ દવેની ખડકીમાં પગ મેલ્યો કે તુરત નરસિંહ દવે બોલ્યા કે, સુખારામ ! તમને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ આપેલો રાધારમણદેવનો હાર મને પે'રાવો જેથી શ્રીજીમહારાજની સંગાથે હું ધામમાં જાઉં. એમ અંતર્યામીપણે નરસિંહ દવે બોલ્યા કે, તુરત તેમને હાર પહેરાવ્યો એટલે બોલ્યા કે ઝટ ગાયના છાણથી ચોકો કરીને તલ, દર્ભ જમીનમાં નાંખી કાંબળી ઉપર મને બેસાડો ને ઘીનો દીવો કરો ને મારા ઘરમાં રહેલા સર્વજનો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ધૂન્ય કરો, એટલે હું શ્રીજીમહારાજ વિમાન લઈને તેડવા આવ્યા છે માટે તેમની સાથે ધામમાં જાઉં. આવી રીતે બોલતાં ચાલતાં પોતાનો મનોરથ હારનો પૂરો થયો કે તુરત શ્રીજીમહારાજની સંગાથે વિમાનમાં બેસી અક્ષરધામમાં ગયા. ને આખા ગામમાં થયેલા સમાચાર કહેવા સુખારામ ત્રવાડી બીજે દિવસ જૂનાગઢ જઈ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહેતાં પહેલાં સ્વામીએ અંતર્યામીપણાથી આખા ગામે બનેલી વાત કહી તે સાંભળીને ગોપાળાનંદ સ્વામીને આસને બેઠેલા સંતો તથા હરિભક્તો ઘણું આશ્ચર્ય પામ્યા. આ વાતનો સિદ્ધાંત એ છે કે, વાસનાવાળાને શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં લઈ જતા નથી માટે વાસનાએ રહિત થઈને શ્રીજીમહારાજની ભક્તિ કરીશું તો જ શ્રીજીમહારાજ આપણને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જશે. ॥ ૨૯ ॥

૩૦. વડોદરાના નાથભક્ત તથા પ્રભુદાસ

વડોદરામાં નાથભક્ત શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. ને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ત્રણેય અવસ્થામાં અખંડ દેખતા. તેમના જેવા જ પ્રભુદાસ નામના શ્રીજીમહારાજના ભક્ત હતા. અખંડ ભગવાનનું ભજન બન્નેય જણ ભેગા બેસીને કરતા ને તે પ્રભુદાસને પોતાનો વ્યવહાર ઉપાડી લે તેવો એક છોકરો હતો. તે છોકરાને અક્ષરધામમાં લઈ જવા શ્રીજીમહારાજ ધોળા હાથી બે રથે જોડીને તેને તેડવા આવ્યા તે છોકરાને શ્રીજીમહારાજ કહે, તારો બાપ હા પાડે તો તને અક્ષરધામમાં લઈ જવો છે. કારણ કે, તારો બાપ મારો એકાંતિક ભક્ત છે તેમના મનમાં એમ ન થવું જોઈએ કે,

મને પૂછ્યા સિવાય શ્રીજીમહારાજ મારા એકના એક છોકરાને ધામમાં લઈ ગયા જેથી તારા બાપને પૂછ કે, શ્રીજીમહારાજ મને ધામમાં લઈ જવા આવ્યા છે. તમે કહેતા હો તો એમ મને પૂછવાનું કહે છે. તેથી તમોને હું શ્રીજીમહારાજના કહેવાથી પૂછું છું. ત્યારે પ્રભુદાસ ભક્તે વિચાર કર્યો કે, મારા છોકરાનાં ધન્ય ભાગ્ય જે હું બેઠાં તેને શ્રીજીમહારાજ તેડવા આવ્યા છે એમ ધારીને છોકરાને કહ્યું કે, મહારાજને કહે કે મારો બાપ મને ધામમાં લઈ જાઓ તેમાં રાજી છે. આવું છોકરાનું કહેવું સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ પ્રભુદાસના છોકરાને ધોળા હાથી જોડેલા રથમાં બેસાડી પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. પછી તે છોકરાનો અગ્નિસંસ્કાર કરવા સ્મશાનમાં લઈ ગયા ને છોકરાને લાકડાંની ચિતામાં સૂવાડીને અગ્નિ મૂક્યો ત્યારે કુસંગી લોકો પ્રભુદાસને કહે કે, તમને સત્સંગ સદ્યો નહિ. તમારા એકના એક છોકરાને ભગવાને મારી નાખ્યો જેથી તમારે વ્યવહારમાં દુઃખ આવ્યું ને અમે જો સત્સંગ ધારણ કર્યો નથી તો અમે તથા અમારા છોકરાઓ કેવા સાજાસમા ફરીએ છીએ. માટે તમારે જો જીવવું હોય તો તમારી કંઠી તોડીને ચિતામાં મૂકી દ્યો, નહિ તો થોડા દિવસમાં તમને પણ મારી નાખશે. ને ગામમાં ક્યાં છોકરાઓની ખોટ હતી જેથી તમારા ભગવાને તમારે ઘેર ઘા માર્યો માટે હજી સમજો તો તમે બચશો. આવા કુસંગીઓના શબ્દ સાંભળીને કંઠી તોડી ચિતામાં મૂકી દીધી ને સત્સંગી મટીને ઘેર ગયા. પછી પ્રભુદાસનો છોકરો મરી ગયો છે તેવા સમાચાર સાંભળીને પરમ ભક્તરાજ નાથભક્ત ખરખરો કરવા તથા પ્રભુદાસને શાંતિ આપવા તેમને ઘેર આવ્યા. લોકવ્યવહાર પ્રમાણે કરીને પછી પ્રભુદાસને શાંતિ માટે બોધ આપવા લાગ્યા કે આ લોકમાં કોઈ રહ્યું નથી, રહેવાનું નથી. જેનો જન્મ તેનું એક દિવસ મરણ છે જ માટે આ મનુષ્યદેહે કરીને ભગવાનની ભક્તિ કરી લેવી તે જ જીવ્યાનો લાભ છે જેથી ધીરજ રાખીને પ્રભુ ભજવા. આવી રીતે બોધ કરીને ઘેર જતી વખતે પ્રભુદાસને નાથભક્તે જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા પણ પ્રભુદાસે જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા નહિ ને નાથભક્તને પ્રભુદાસ કહે કે, મેં તો કંઠી તોડીને ચિતામાં મૂકી દીધી છે ને હું સત્સંગી મટી ગયો છું. માટે હવેથી તમારે મારે ઘેર આવવું નહિ, કારણ કે મેં કંઠી બાંધીને સત્સંગી થયો ત્યારે

શ્રીજીમહારાજે મારો એકનો એક છોકરો વ્યવહાર ચલાવે એવો થયો તેને મારી નાખ્યો માટે મને સત્સંગ સદ્યો નથી જેથી મેં સત્સંગનો ત્યાગ કર્યો છે. ત્યારે નાથભક્તે પ્રભુદાસને ગઢડા પ્રથમ પ્રકરણના સીત્તેરમા વચનામૃતની વાત કરી કે, હું સત્સંગ કરું તો મારો આ દેહ માંદો છે તે સાજો થાય અથવા વાંઝીયો છું તે દીકરો આવે કે દીકરા મરી જાય છે તે જીવતા રહે કે નિર્ધન છું તે ધનવાન થાઉં કે ગામ ગરાસ ગયો છે તે સત્સંગ કરીએ તો પાછો આવે એવી જાતની જે પદાર્થની ઈચ્છા તે રાખીને સત્સંગ ન કરવો. માટે સત્સંગ કરવો તે તો પોતે પોતાના જીવના કલ્યાણને જ અર્થે કરવો પણ કોઈ પદાર્થની ઈચ્છા તો રાખવી જ નહિ. આવી રીતે બોધ આપીને નાથ ભક્ત પોતાને ઘેર ગયા. પછીથી શ્રીજીમહારાજ ગઢડે ફૂલદોળનો ઉત્સવ કરવાના હતા તેથી વડોદરે નાથ ભક્ત ને પ્રભુદાસના નામથી કાગળ લખ્યો જે આ વરસમાં ફૂલદોળનો ઉત્સવ વડતાલમાં કરવાના નથી પણ ગઢડે કરવાના છીએ માટે દર્શન કરવા અહીં આવજો. આવો કાગળ શ્રીજીમહારાજનો મળવાથી નાથભક્ત પ્રભુદાસને વંચાવવા તેમને ઘેર ગયા ત્યાં પ્રભુદાસને કાગળ વંચાવ્યો ને કહ્યું કે, અમુક દિવસે તમે આવો તો આપણે ગઢડે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા જઈએ. ત્યારે પ્રભુદાસ કહે, હું તો સત્સંગી મટી ગયો છું માટે મારે ગઢડે આવવું નથી. તમારે જવું હોય તો જજો. છતાં નાથભક્તે પ્રભુદાસને ગઢડે લઈ જવા આગ્રહ કર્યો, ત્યારે પ્રભુદાસે નાથભક્તને કહ્યું જે, તમે મારા વતી શ્રીજીમહારાજને પ્રાર્થના કરીને શ્રીજીમહારાજને કહેજો કે, આ પ્રભુદાસનો છોકરો મરી ગયો છે તેને ભેગા થવાની પ્રભુદાસને ઈચ્છા છે. તો તે તમો એ ઈચ્છા પૂરી કરો. એમ શ્રીજીમહારાજને કહો ને મને મારો છોકરો બતાવે તો હું તમારી સાથે ગઢડે આવું. ત્યારે નાથ ભક્તે કહ્યું કે, જરૂર શ્રીજીને કહીને તારા છોકરાનો હું મેળાપ કરાવીશ. માટે તમે સ્ત્રીપુરુષ મારી સંઘાથે ગઢડે સમૈયો કરવા ચાલો. આવો ઠરાવ કરીને નાથભક્ત બીજે દિવસે સ્ત્રી સહિત પ્રભુદાસને લઈને ગઢડે જવા નીકળ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં થોડા સમયમાં ગઢડે ગયા ને ઉતારો કરીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા પ્રભુદાસ સહિત નાથભક્ત અક્ષરઓરડીમાં ગયા ત્યાં શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરી પગે લાગીને શ્રીજીમહારાજ

સમીપમાં બેઠા તે વખતે શ્રીજીમહારાજે મનુષ્યચરિત્ર કર્યું કે, હે નાથભક્ત ! અમે એવું સાંભળ્યું છે કે, પ્રભુદાસનો એકનો એક વ્યવહાર ચલાવે તેવો છોકરો દેહ મૂકી ગયો છે તે વાત સાચી કે ખોટી ? આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને પ્રભુદાસ શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે બોલ્યા કે, તમો મારા છોકરાને ધામમાં લઈ જવા માટે ધોળા બે હાથી જોડેલો રથ લઈને આવ્યા ને મારી રજા મારા છોકરા પાસે લેવડાવી ને તમો તમારા અક્ષરધામમાં મારા છોકરાને લઈ ગયા છો. ને વળી અત્યારે અજાણ્યા થઈ નાથભક્તને પૂછો છો કે અમે આવું સાંભળ્યું છે એ કેવી વાત. મારા છોકરાને મારનાર જ તમો છો માટે મેં તો સત્સંગનો ત્યાગ કર્યો છે ને હું તો ગઢડે આવવાનો નહોતો પણ નાથભક્તના આગ્રહથી આવ્યો છું. એમ કહીને પ્રભુદાસ મૌન રહ્યા ત્યારે નાથભક્તે શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, મારી સંગાથે પ્રભુદાસ ગઢડે આપનાં દર્શન કરવા નહોતા આવતા પણ તેમના કહેવા પ્રમાણે મેં કબુલ કર્યું જેથી મારી સાથે આવ્યા છે. તે શું તો પ્રભુદાસને તેમની સ્ત્રી સહિત પોતાના છોકરાને મળવું છે. તો તમો મારી પ્રાર્થના સાંભળીને તેના છોકરાનો મેળાપ થાય તેવી તેમના ઉપર કૃપા કરો. એટલું વચન મારું સફળ કરો તો મારું આપેલું વચન સત્ય થશે ને પ્રભુદાસ રાજી થશે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, આવતી કાલે ઉન્મત્તગંગામાં તે છોકરાનું શ્રાદ્ધ કરાવો એટલે તે છોકરો પ્રભુદાસને ભેગો થશે ને પ્રત્યક્ષ આવીને તે શ્રાદ્ધના પીંડ લેશે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને બીજે દિવસે શ્રાદ્ધ સરાવવા માટે લક્ષ્મીરામ દેરાસરી નામના બ્રાહ્મણને સાથે લઈને પ્રભુદાસ ઉન્મત્તગંગા નદીને કાંઠે ગયા. પછી બ્રાહ્મણ પીંડ આપવાનો ભાત રાંધવા માટે છાણાંનો આઢ ખડકીને જોયેલા તથા ધોયેલા ચોખાની તપેલી રાંધવા મૂકી ને પછી પ્રભુદાસને કહ્યું જે, તમે ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરીને આવો એટલે શ્રાદ્ધના વિધિનો આરંભ કરીએ. તેવું બ્રાહ્મણનું વચન સાંભળીને પ્રભુદાસે ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા જળમાં ડૂબકી મારી કે તુરત ત્યાં જળમાં પોતાનો છોકરો જોયો. જેથી તેને ઝાલવા માટે ઉન્મત્તગંગામાં દોડાદોડ કરી મૂકી પણ છોકરો પકડાયો નહિ. ને બ્રાહ્મણ પ્રભુદાસને બોલાવે પણ તેમનું કહેવું સાંભળે નહિ. જેથી બ્રાહ્મણે જાણ્યું કે પટેલ નદીનું જળ દેખીને ગાંડો થઈ ગયો છે જેથી દોડાદોડ

કરે છે. છેવટે છોકરો નદીમાંથી નીકળીને નાઠો ત્યારે તેની વાંસે ભીને લૂગડે પ્રભુદાસ પણ દોડ્યા. એમ દોડતાં દોડતાં દાદાખાચરના દરબારમાં છોકરો તથા પ્રભુદાસ આવ્યા ને છોકરો મંદિરમાં આવીને અદશ્ય થઈ ગયો. પછી પ્રભુદાસે પોતાના છોકરાને ન જોયો તેથી ઉતારે આવીને કોરાં લૂગડાં પે'રીને નાથભક્તને મળ્યા ને ઉપરની વાત કરે છે તેટલાંકમાં શ્રાદ્ધ કરાવવા ગયેલ બ્રાહ્મણ રાંધેલા ચોખા નદીના જળમાં નાખી દઈને તપેલી સાફ કરી પટેલનાં વસ્ત્ર લઈને દરબારમાં આવી શ્રીજીમહારાજને ઉપરની વાત કહીને તે પટેલનાં લૂગડાં તેમને આપવા તેમના ઉતારામાં બ્રાહ્મણ ગયા ને નાથભક્તને તે લૂગડાં આપીને બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર ગયા. પછી પ્રભુદાસને લઈને નાથભક્ત શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા. ને ઉપરની વાત કરીને કહ્યું કે, છોકરાને જોયો પણ તેની સાથે કાંઈ વાતચીત થઈ નથી તો તે છોકરા સાથે વાતચીત થાય તેવી કૃપા કરો, જેથી પ્રભુદાસને સંતોષ થાય. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આજે સંધ્યા આરતીનાં દર્શન કરીને સ્ત્રી સહિત પ્રભુદાસ વાસુદેવનારાયણના ઓરડામાં બારણાં માંહીથી વાસીને બેસે, ત્યાં છોકરો આવીને તેમને દર્શન આપશે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને સંધ્યા આરતી પછી સ્ત્રીપુરુષ વાસુદેવનારાયણના ઓરડામાં બારણાં બંધ કરીને બેઠાં તે સમયે મોરમુગટ તથા પીતાંબર, કુંડળ, કડાં, ઝાંઝર, કંદોરો, વીંટીઓ, કંઠમાં ઘણા રત્નજડિત હાર પે'રીને તે છોકરે પોતાનાં માતાપિતાને દર્શન દીધાં. તે પોતાના છોકરાને જોઈને પ્રભુદાસ પોતાના છોકરાને મળવા જાય છે તે સમયમાં છોકરો બોલ્યો કે, તું છોકરો કેને કહે છે ? તમે મારા હજાર વખત છોકરા થયા હતા ત્યારે તમારો હું એક વખત છોકરો થયો છું માટે કોઈ કોઈનો છોકરો નથી ને કોઈ કોઈનો બાપ નથી. સહુ એક ઘરમાં પોતાના કર્મે કરીને ભેગા થાય છે ને સમય આવે છે ત્યારે એકબીજાને મૂકીને ચાલ્યા જાય છે. જો પોતાનો જ છોકરો હોય તો માતાપિતાને આ લોકમાં મૂકીને કેમ ચાલ્યો જાય ? માટે અસાર સંસારમાં કોઈ કોઈનું નથી. જેમ પરબે પાણી પીવા માટે વટેમાર્ગુ ભેગા થાય છે ને બે ઘડી વિશ્રાંતિ કરીને પોતપોતાને રસ્તે ચાલ્યા જાય તેવી રીતે આ જગતમાં રહેલા જીવોની પણ ગતિ છે. તો જે ભગવાનના ધામમાં હું ગયો છું તે ધામમાં તમારે આવવું હોય તો પાછો સત્સંગ ધારણ કરીને

શ્રીજીમહારાજને હાથે કંઠી, વર્તમાન ધારણ કરીને સત્સંગી થઈને ઘેર જઈને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરશો તો અક્ષરધામને પામશો, ને જો શ્રીજીમહારાજનું ભજન નહિ કરો તો ઢોલ વગાડતા નરકમાં જાશો. માટે મારું વચન માનીને સત્સંગ ધારણ કરશો તો જ તમારે ને મારે મેળાપ રહેશે. આટલો ઉપદેશ આપીને છોકરો અદૃશ્ય થયો. પછી પોતાને ઉતારે જઈને સવિસ્તર પ્રભુદાસે નાથભક્તને છોકરાનો મેળાપ થયો તે સંબંધી વાત કરી. પછી બીજે દિવસ નાથભક્ત સહિત પ્રભુદાસ અક્ષર ઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ગયા ને ત્યાં શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, મને વર્તમાન ધરાવો. મારે ફરીથી કંઠી ધારણ કરીને સત્સંગી થઈને ઘેર જવું છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, તમારી રજા લઈને તમારા છોકરાને હું ધામમાં લઈ ગયો હતો છતાં કુસંગી લોકોના કહેવાથી કંઠી તોડીને ચિતામાં નાખી દીધી તેવું ફેર કરો માટે તમને વર્તમાન ધરાવવાં નથી, કારણ કે સંસાર તો ઊંટના બેસણા જેવો છે તે ઝોકા આવે. કંઠી પે'રીને જાઓ ને વળી સ્ત્રી મરી જાય અગર ધન નાશ પામે તો પાછી કંઠી તોડી નાખો તે કરતાં કંઠી ન પે'રવી તે યોગ્ય છે. માટે તમારા મનજીભાઈ એટલે મનને પૂછી જુઓ. તે ચોક્કસ હા પાડતું હોય તો ફરીને વર્તમાન ધરાવીને પે'રાવેલી કંઠી તોડી નાખો નહિ તો જ હું તમને કંઠી પે'રાવું. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને પ્રભુદાસ કહે કે, ગમે તેવું દુઃખ આવશે તેને હું સહન કરીશ પણ હવેથી હું કંઠી તોડી નાખીશ નહિ માટે વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવો. આવું કહેવાથી પ્રભુદાસને વર્તમાન ધરાવીને શ્રીજીમહારાજે કંઠી પે'રાવીને સત્સંગી કર્યા. પછી ફૂલડોળના ઉત્સવનાં દર્શન કરી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને નાથભક્ત પ્રભુદાસ સહિત વડોદરા ગયા ને પ્રથમની પેઠે નાથભક્ત તથા પ્રભુદાસ ભેગા બેસીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવાથી સુખશાંતિને પામતા હવા. ॥ ૩૦ ॥

૩૧. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી ફરવા ગયા

શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી મુમુક્ષુજનોને ઉપદેશ કરવા દેશાંતરમાં ફરતા એવા સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી કંજદ્વારિ શહેરમાં આવ્યા. ત્યાં નદીના કાંઠા ઉપર રાજાનો મહેલ હતો તે મહેલના ઝરૂખામાં રાજા બેઠો હતો. સ્વામી ગળણું મોં આડું રાખીને જળપાન કરતા હતા. તેમને જોઈને રાજાએ જાણ્યું

કે આ ગૌ પરમહંસ છે તેથી પોતાનો સિપાઈ મોકલી સ્વામીને શહેરમાં બોલાવ્યા. ને સ્વામીને એક બગીચામાં પોતાનો મહેલ હતો તેમાં ઉતારો કરાવ્યો ને ખાધાપીધા વગેરેનો સારી રીતે બંદોબસ્ત કર્યો. પછી રાજાનો એક ગુરુ હતો તે નિરંતર તે બાગમાં કૂવે સ્નાન કરવા આવતો હતો. તે નિત્યના નિયમ પ્રમાણે ત્યાં સ્નાન સંધ્યાદિક કરીને સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી પાસે આવ્યો ને સ્વામીને નમસ્કાર કરીને પાસે બેઠો. પછી સ્વામીને પૂછ્યું કે, આ તમારા હાથમાં ચોપડી શાની છે ? ત્યારે સ્વામી કહે, ચાર વેદ, ષડ્‌શાસ્ત્ર, અઢારપુરાણ, ભારતાદિક ઈતિહાસની સારની આ ચોપડી છે. તે સાંભળીને રાજાનો ગુરુ શંકાને પામ્યો કે જેણે આટલી ચોપડીમાં બધાં શાસ્ત્રોનો સાર કાઢ્યો છે ત્યારે તો આ બહુ વિદ્વાન હશે ને કદાચ મને પ્રશ્ન પૂછશે તો હું શું ઉત્તર આપીશ માટે અહીંથી મને રજા આપે તો હું જાઉં એવો સંકલ્પ કર્યો. તે વખતે અંતર્યામીપણે રાજાના ગુરુને સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી કહે કે, સંકલ્પ શા માટે કરો છો ? જાવું હોય તો જાઓ ને બેસવું હોય તો બેસો, અમે ક્યાં રોક્યા છે ને કેદખાનામાં તમને રાખ્યા નથી. આવી રીતે મનનો સંકલ્પ કહેવાથી રાજાનો ગુરુ આશ્ચર્ય પામીને આ સાક્ષાત્ પરમાત્મા છે એમ જાણી તેમને નમસ્કાર કરીને પાછો પોતાના મુકામે ગયો. ત્યાં જઈને રાજાને કહે કે, તમોએ જે પરમહંસ આપણા બાગમાં રાખ્યા છે તે સાક્ષાત્ ઈશ્વરનો અવતાર છે માટે આપણા મહેલમાં બોલાવીને તેમની પૂજા વગેરે કરીને તેમનો સત્કાર કરવો જોઈએ. તેવી રીતે પોતાના ગુરુના કહેવાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને પોતાના મહેલમાં બોલાવી લાવવા માણસને મોકલ્યો. ત્યારે તે માણસ સાથે કહેવડાવ્યું જે, તમારી સભામાં કોઈપણ છોકરી અગર બાઈ માણસ ન હોય તો અમે આવીએ ત્યારે રાજાએ કહેવડાવ્યું જે, કોઈ બાઈ માણસ અમારી સભામાં નથી. ત્યારે સ્વામી તે સભા પ્રત્યે ગયા ને રાજાએ સિંહાસનમાં બેસાડ્યા ને કેશરચંદનથી અર્ચા કરીને ષોડ્‌શોપચારથી પૂજા કરીને દક્ષિણામાં પાંચસો રૂપિયા ભરીને થાળ મૂક્યો, સોનેરી-રૂપેરી તારવાળાં વસ્ત્રો મૂક્યાં પછી આરતી કરીને સભામાં રાજા આદિક કારભારી બેઠા. પછી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ જ્ઞાનોપદેશ કર્યો પછી રૂપિયા વગેરે લઈ લેવાનું કહ્યું. ને બોલ્યા જે, અમે દ્રવ્યને તથા સ્ત્રીઓને અડતા નથી એમ અમારા

ગુરુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞા છે માટે આ દ્રવ્ય અમારા કામનું નથી. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે, તમોને અર્પણ કર્યું તે અમારા ખપનું રહ્યું નહિ. એટલે સ્વામીએ બ્રાહ્મણોને દાન તરીકે આપી દીધું. આવું જોઈને રાજાએ જાણ્યું કે, આવા ધનસ્ત્રીના ત્યાગવાળા ત્યાગી આપણે કોઈ જોયા નથી. માટે આ સ્વામીને આપણે ત્યાં રાખીએ એવો સંકલ્પ કરીને સ્વામીને થોડા દિવસ પોતાને ત્યાં રાખ્યા. પછી રાજાએ પોતાના ગુરુના કહેવાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને પોતાની દીકરી પરણાવીને અડધું રાજ્ય આપવા ઠરાવ કર્યો. ને સ્વામી રહેતા હતા તે બંગલાની ચારે કોરે ઉઘાડી તરવારનો પે'રો બેસાડી દીધો. પછી સ્વામી વિચારમાં પડ્યા કે આવું કરવાનું શું કારણ હશે ? તેટલાકમાં રાજાના બે કુંવરો સ્વામીને દર્શને આવ્યા, તે કુંવરોને પૂછ્યું, ત્યારે તે કહે કે કાલે તમને અમારી બેન સાથે પરણાવવાના છે, અડધું રાજ્ય આપવાનો ઠરાવ મારા પિતાશ્રીએ તથા અમારા ગુરુએ કર્યો છે. આ સાંભળીને સ્વામી વિચારમાં પડી ગયા કે એક વખત તો મીંઢળ બાંધેલું તેને તોડીને સ્ત્રીનો ત્યાગ કરીને આવ્યો છું, ને વળી આ બીજી ઉપાધિ થઈ. પછી સવારના ત્રણ વાગે દિશાએ જવાના મિષથી તે નગરથી ચાલી નીકળ્યા તે પોઠની જોડે ધીમે ધીમે ચાલ્યા પણ તેની સંગાથે ચાલવામાં ફાવ્યું નહિ; જેથી નોંખા પડીને ચાલ્યા તે સેંધવા નામના ગામમાં સાંજે આવ્યા, ત્યાં શંકરના મંદિરમાં ઉતારો કર્યો તેટલામાં ત્યાં એક બ્રાહ્મણ આવ્યો. સ્વામીનાં દર્શન કરી આનંદ પામ્યો ને પૂછ્યું કે સ્વામી, ભૂખ્યા થયા હશો. ત્યારે સ્વામી કહે, ભૂખ્યો થયો છું ને થાક પણ લાગ્યો છે. ત્યારે બ્રાહ્મણે પૂછ્યું કે, ક્યાંથી આવ્યા. તો કહે કંજદ્વારિથી. ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે, તે તો ચાલીશ ગાઉ થાય તે એક દહાડે અવાય નહિ. બ્રાહ્મણ કહે અમારી પોઠ મળી હતી ? ત્યારે સ્વામીએ હા પાડી. તે બ્રાહ્મણે સાચું ન માન્યું ને સ્વામીને કહે, હું ખીચડી, ઘી, શાક, અથાણાં, પાપડ વગેરે લાવું છું એમ કહીને ખીચડી વગેરે એક થાળીમાં લાવીને સ્વામીને જમાડ્યા ને પાણી પાયું. પછી બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર ગયો ને ત્યાં સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી રાત્રિ રહી બીજે દિવસ ત્યાંથી ચાલ્યા તે માલેગામ આવીને શંકરના મંદિરમાં ત્રણ દિવસ રહી ધુલીઆ થઈ મેથી ગામમાં આવ્યા. તે ગામનો અતીત મળ્યો. સ્વામીને નમસ્કાર કર્યા ને કહ્યું જે, અમારે ઘેર જમવા પધારો.

ત્યારે સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી તેને ઘેર ગયા. ને બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ કરાવીને જમાડ્યા. પછી અતીત વૈરાગીને બે કન્યા હતી તેમને સ્વામીની સંગાથે પરણાવવાનો વિચાર કરી ગામમાં જઈ સ્ટેમ્પ લઈ લખાવી આવ્યો કે ત્રીશ ત્રીશ હજાર રૂપિયા બે છોકરીઓને આપવા ને ત્રીશ હજાર સ્વામીને આપવા ને હું ન હોઉં ત્યારે આ બધું ભવિષ્યમાં જમાઈને મળે. આવો લેખ લખાવીને સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને વાંચી સંભળાવ્યો. પછી સ્વામી સવારે ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા તે ફરતા ફરતા બુરાનપુર આવ્યા ને ત્યાં નરોનારાયણાનંદ સ્વામી તથા કૃષ્ણાનંદ સ્વામી તથા પૂર્ણાનંદ સ્વામી તથા પ્રેમાનંદ સ્વામી ભેગા થયા. ને પરસ્પર વાત કરી કે, શ્રીજીમહારાજને મૂકીને આવ્યા તે જ્યાં ત્યાં બંધન થાય છે. બુરાનપુરમાં પ્રેમાનંદ સ્વામી ગાવણું શીખવા આવ્યા તે બાવાને ઘેર બંધાયા હતા ને હાથી પાવા જતા હતા તે સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી વગેરેએ જોયા ને કહ્યું કે, મહાપુરુષ અહીં ક્યાં બંધાઈ ગયા ! પછી બધા મુનિઓ ભેગા થઈને બુરાનપુરથી ચાલી નીકળ્યા. તે સહુ સંગાથે એક ગાઉ ગયા પછી વિચાર્યું જે ભેગા ફરવાની શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા નથી તેમ ધારી સર્વે નોખા પડી ગયા. પછી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી અનેક દેશ ફરતા ફરતા ગાના ગામ આવ્યા ત્યાં રસ્તામાં ગામનો પટેલ મળ્યો. તેણે સ્વામીનો તિરસ્કાર કર્યો ને ગામમાં પેસવા દીધા નહિ. ત્યાંથી સ્વામી નડિયાદ થઈ પીપલગ ગયા. ત્યાં એક જણે બંટી, બાવટા, કોદરાનો લોટ આપ્યો તે મંકોડાને નાખી દીધો ને ડભાણ આવ્યા ત્યારે અન્ન ભેગા થયા. ત્યાં બે ચાર દિવસે જમી બે ત્રણ દિવસ રહીને ત્યાંથી બુધેજ ગયા. ત્યાં બે દિવસ રહી શ્રીજીમહારાજ નાગડકામાં બિરાજમાન હતા ત્યાં આવ્યા ને ભાગોળેથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ સંદેશો શ્રીજીમહારાજ પાસે મોકલ્યો કે, તમારી આજ્ઞા હોય તો તમારાં દર્શન કરવા સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી આવે. પછીથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા આવવાથી ગામમાં આવી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી કૃતાર્થ થયા ને શ્રીજીમહારાજનો ઘણા દિવસનો વિયોગ મટી જવાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી આનંદ પામીને શ્રીજીમહારાજ સંગાથે રહેતા હતા. ॥ ૩૧ ॥

શ્રીજીમહારાજની અંતર્યામીપણાથી સંકલ્પ કહેવાની વાર્તાઓ

૩૨. રેવા ગામના ગોવિંદરામ

રેવા ગામના ગોવિંદરામ બ્રાહ્મણ હતા. તેમનું કુળ પવિત્ર હતું ને પરોક્ષ ભગવાનનું ભજન કરતા હતા. તેમના જાણવામાં આવ્યું કે હાલમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહેવાય છે તેમની પાસે હું જાઉં ને તે મારા મનમાં ધારેલો સંકલ્પ કહી દે તો હું તેમને ભગવાન જાણીને તેમનો સત્સંગી થઈને તેમનું ભજન કરું. આવો સંકલ્પ કરીને તે ગોવિંદરામ પોતાના હાથમાં સોપારી લઈને ગઢપુર આવ્યા. ને દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે સભા કરી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન બિરાજમાન હતા. ત્યાં તે બ્રાહ્મણ સભામાં નમસ્કાર કરીને બેઠા ત્યારે તે બ્રાહ્મણને પોતાના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવવા માટે શ્રીજીમહારાજે તેમના ગામનું તથા તેમનું નામ અંતર્યામીપણે કહીને કહ્યું કે, તમારા હાથમાં સોપારી છે તે અમોને આપો. આવું વચન સાંભળીને તે બ્રાહ્મણને શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય થયો જે આ પ્રગટ ભગવાન છે. એમ ધારી શ્રીજીમહારાજની પાસે વર્તમાન ધરાવી, કંઠી પે'રીને સત્સંગી થઈને પોતાને ઘેર જઈ પ્રગટ ભગવાન એવા જે શ્રી સ્વામિનારાયણનું નિરંતર ભજન કરતા હવા. ॥ ૩૨ ॥

૩૩. ચૂડાના ભીમ પંડ્યા

ચુડા ગામમાં ભીમ પંડ્યા રહેતા હતા. તેમણે પોતાના મનમાં સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહેવાય છે. તો હું તેમની પાસે જાઉં ને તે ભગવાન મને પોતાના ચરણાર્વિંદમાં સોળ ચિહ્ન અંતર્યામીપણે દેખાડે તો તેમને પ્રગટ ભગવાન જાણી તેમનો સત્સંગી થઈ તેમનું ભજન કરું. આવો સંકલ્પ ધારીને પછી તે ભીમ પંડ્યા પોતાના ભાઈ જીવરામને સાથે લઈને લોયા ગામમાં બિરાજમાન શ્રીજીમહારાજે કરેલી સભામાં આવ્યા. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને નમસ્કાર કરી સન્મુખ ઊભા રહ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે તેમની ઉપર દયા લાવીને પોતાની પાસે બોલાવીને બેસાર્યા ને પ્રસાદી આપી. પછી અંતર્યામીપણે પોતાનાં બે ચરણાર્વિંદ લાંબા કરીને સોળ ચિહ્ન દેખાડ્યાં. તેને જોઈને બન્નેય ભાઈઓ રાજી થયા ને શ્રીજીમહારાજની

પાસે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ બેઉ ભાઈઓ પોતાને ઘેર ન જતાં, મીણાપર ગામના ગરાસીઆને ત્યાં પોતાના ધીરેલા બે હજાર રૂપિયા લેવા ગયા. ને ગરાસીઆને કહ્યું કે, અમારા રૂપિયા વ્યાજે સહિત ત્રણ હજાર થયા છે માટે આપો. ત્યારે તે ગરાસીઆએ કહ્યું કે, હાલ સગવડ નથી માટે જ્યારે સગવડ થશે ત્યારે તમારા રૂપિયા વ્યાજે સહિત આપીશું. આવું વચન સાંભળીને ભીમ પંડ્યાએ કહ્યું કે, અમે રૂપિયા લીધા સિવાય જવાના નથી. આવા વાયદા તો તમોએ ઘણા વખત કર્યા જેથી અમે બન્નેય ભાઈઓ લેવા આવ્યા છીએ. માટે આપશો પછીથી તમારે ત્યાંથી જઈશું ને તમારે રૂપિયાની સગવડ ન હોય તો આ સામી બાંધેલી ઘોડીની વછેરી છે તે આપો. તો તમારા રૂપિયા ત્રણ હજાર વ્યાજે સહિત મળ્યા છે અમને એમ લખી આપીએ. આવું ભીમ પંડ્યાનું વચન સાંભળીને તે ગરાસીયાએ ત્રણ હજાર રૂપિયાના બદલામાં પોતાની ઘોડીની વછેરી આપીને રૂપિયા મળ્યાનો કાગળ લખાવી લીધો ને ભીમ પંડ્યા તે વછેરીને લઈને શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરવા લોયા આવતા હતા. અને તે વછેરી ગરૂડનો અવતાર છે એમ શ્રીજીમહારાજ જાણતા હતા તેથી સભામાં સુરાખાચરને શ્રીજીમહારાજ કહેતા હતા કે, અમારો ગરૂડ આવે છે. આવી રીતે વાત કરતા હતા તેટલામાં ભીમ પંડ્યા ગરૂડના અવતારરૂપ માણકી ઘોડીને લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને પોતાના ઈષ્ટદેવ એવા શ્રીજીમહારાજને ઘોડી અર્પણ કરીને પોતાને ઘેર જઈને પ્રગટ ભગવાન એવા શ્રી સ્વામિનારાયણનું નિરંતર ભજન કરતા હતા તેથી શ્રીજીમહારાજ તેમને તથા તેમના કુટુંબને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જઈને સમીપની સેવામાં દાખલ કરતા હવા. ॥ ૩૩ ॥

૩૪. પીઠવાજાળના ખીમાભાઈ

પીઠવાજાળ ગામમાં ખીમા ડોબરીઆ રહેતા હતા. તેણે સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તે અંતરજામિ છે એમ હું ક્યારે માનું તો હું શેરડીના સાંઠા લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે જાઉં ને મારી પાસેથી અંતર્યામીપણે માગી લે તો હું ભગવાન જાણીને તેમનો સત્સંગી થાઉં. એવો સંકલ્પ કરીને પોતે શેરડી લઈને ગઢપુર ગયા ત્યાં ઉન્મત્ત ગંગા નદીમાં જઈને સાંઠાના એકવીશ કટકા કર્યા ને પછી લૂગડે બાંધીને મંદિરમાં જઈને સભામાં

બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને એક ઠેકાણે ઊભા રહ્યા. પછી ખીમાને શ્રીજીમહારાજે વિશ્વાસ આવવા માટે દયા કરીને કહ્યું જે, તમો તમારે ઘેરથી પાંદડાં સોતા શેરડીના સાંઠા લાવ્યા ને ઘેલા નદીમાં તમોએ તેના એકવીશ કટકા કરીને ફાંટે બાંધીને લાવ્યા છો તે શેરડીના કટકા અમને આપો, અમારે જમવા છે. આવી રીતે અંતર્યામીપણે વાત કહેવાથી શ્રીજીમહારાજને ભગવાન જાણીને તેમને શેરડી પોતાના હાથે છોલીને કટકા કરીને જમાડી. પછી શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પોતાને ઘેર જઈ નિરંતર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ખીમાભાઈ ભજન કરતા હતા. તે ખીમાભક્તના પુત્ર માવજીભાઈ તેમના પુત્ર નથુભાઈ તેમના પુત્ર બેચરભાઈ તેમના પુત્ર બાલુભાઈ સારા સત્સંગી છે. તેમજ પીઠવાજાળના દેસાઈ નાગજીભાઈ સવજીભાઈ સારા સત્સંગી છે ને તેમના પુત્ર રણછોડભાઈ તથા પુનમચંદભાઈ પણ સારા સત્સંગી છે. ॥ ૩૪ ॥

૩૫. અમરેલીના યવન આમદ તથા મકન

અમરેલી ગામમાં યવન આમદ તથા મકન રહેતા હતા. તે બે જણે એવો સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણને સહુ લોકો ભગવાન કહે છે તેમને આપણે ભગવાન ક્યારે જાણીએ તો ગઈકાલે બગસરા ગામથી લાલ તથા શ્યામ છેડાવાળી પછેડીઓ બે લાવ્યા છીએ તે બે પછેડીઓ લઈને આપણે ગઢડે જઈએ અને તે બેઉ પછેડીને પોતાને ઓઢવા માટે અંતર્યામીપણે માગી લે તથા આપણી પાસે રહેલી સોટી માગી લે તો આપણે તેમને ભગવાન જાણીને સત્સંગી થઈને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરીએ. તેવો મનમાં સંકલ્પ કરીને તે બેઉ જણ ગઢડે આવ્યા ને સલામ કરી સભાથી બહાર ઊભા રહ્યા. તે બેઉને જોઈને શ્રીજીમહારાજ સભામાંથી ઊઠીને તેમના સમીપમાં જઈને બોલ્યા કે, હે આમદ તથા હે મકન, તમે બન્નેય જણ ગામ બગસરાથી લાલ ને શ્યામ રંગના છેડાવાળી પછેડીઓ બે આણી છે તે બેઉ પછેડીઓ અમને ઓઢવા આપો. એમ અંતર્યામીપણે માગવાથી આમદ તથા મકન બન્નેય જણે રાજી થઈને બેઉ પછેડીઓ શ્રીજીમહારાજને આપીને શ્રી સ્વામિનારાયણને અંતરજામી જાણીને તેમની પાસે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ બેઉ ભાઈ શ્રીજીમહારાજની રજા લઈ પોતાને ઘેર ગયા.

ને પ્રગટ ભગવાન એવા શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન તેને કરતા હતા તેથી તેના નાતીલાઓ બળી ઊઠ્યા ને નાતીલાઓએ કરેલી ઉપાધિને સહન કરી પણ પોતાની ટેક મૂકી નહિ એવા બળવાળા આમદ ને મકન હતા. ॥ ૩૫ ॥

૩૬. સાતપડાના ભગાભાઈ

સાતપડા ગામમાં ભગાભાઈ રહેતા હતા. તેણે એવો સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ને અંતરજામી છે તેમને હું ભગવાન ક્યારે જાણું તો મને સભામાં પોતાની પાસે બોલાવીને સભા વચ્ચે ડુંટી ઉપર રૂપિયો મૂકવા દે તો હું અંતર્યામી ભગવાન જાણીને સત્સંગી થઈને તેમનું ભજન કરું. આવો સંકલ્પ કરીને તે ગઢડે આવ્યા ને સભામાં બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને શ્રીજીમહારાજને સન્મુખ ઊભા રહ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજ સભામાં જ લાંબા થઈને સૂતા ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, હે મહારાજ ! સભામાં સર્વે મુક્તો બેઠા છે ને તમો કેમ સૂતા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, ઓલ્યા ભગાભાઈ ઊભા છે તેમણે એવો સંકલ્પ કર્યો છે જે, શ્રીજીમહારાજ મને પાસે બોલાવીને પોતાની ડુંટી ઉપર રૂપિયો મૂકવા દે તો હું અંતર્યામી ભગવાન જાણું તેથી હું સૂતો છું. એમ કહીને ભગવાને પોતાની પાસે બોલાવ્યો ને કહ્યું કે, લાવો ડુંટી ઉપર રૂપિયો મૂકો કેમ ઊભા થઈ રહ્યા છો, આવી રીતે અંતર્યામીપણે કહીને રૂપિયો ડુંટી ઉપર મુકાવીને પોતાનો સત્સંગી કર્યો તે ભગાએ શ્રીજીમહારાજ પાસેથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પોતાને ઘેર ગયા ને પ્રગટ ભગવાન એવા શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરતા હવા. ॥ ૩૬ ॥

૩૭. નાવડાના ઝીણાભાઈ સંઘવી

ભાલદેશમાં નાવડા ગામ છે. તેમાં ઝીણાભાઈ સંઘવી રહેતા હતા. તેમને એવો સંકલ્પ થયો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણને સહુ ભગવાન કહે છે તેમને હું ભગવાન ક્યારે જાણું તો અંતર્યામીપણે મારી પાસેથી સોપારી માગી લે તો હું ભગવાન જાણું. એમ ધારીને ઝીણાભાઈ સંઘવી ગઢડે ગયા. ને સભામાં મહારાજને નમસ્કાર કરીને છેટે ઊભા રહ્યા. તેમને શ્રીજીમહારાજે તેમનું નામ લઈને પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને અંતર્યામીપણે કહ્યું કે સોપારીને

મૂઠીમાં ક્યાં સુધી ઝાલી રાખવી છે ? હું માગું ત્યારે આપશો કે મારા માગ્યા વિના આપશો ? આવી રીતે કહ્યાથી નિશ્ચય થયો કે આમને કેમ ભગવાન ન કહેવાય ! આ તો અંતર્યામી ભગવાન જ છે એમ કહીને સોપારી શ્રીજીમહારાજને આપીને શ્રીજીમહારાજના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થયા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે સંકલ્પ કહીને ઘણા સત્સંગી કર્યા છે. ॥ ૩૭ ॥

૩૮. પહવી ગામના કુંભાર દેવજી તથા હરજી

પહવી નામના ગામમાં કુંભાર દેવજી તથા હરજી રહેતા હતા. તેઓએ એવો સંકલ્પ કર્યો કે, આપણે ગઢડે જઈએ ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જો અંતર્યામી હોય તો દેવજી કહે મને સોટી મારે ને હરજી કહે મને ચરણાર્વિંદ આપે તો આપણે તેમના સત્સંગી થઈને તેમનું પ્રગટ ભજન કરીએ. તેમ ધારીને બેઉ જણ ગઢડે ગયા ને સભામાં બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણને નમસ્કાર કરીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તે બેઉ જણના સંકલ્પ પ્રમાણે દેવજીને પોતાની પાસે બોલાવીને સોટી મારી ને હરજીને પોતાની પાસે બોલાવીને ચરણાર્વિંદ આપ્યાં. તેથી શ્રી સ્વામિનારાયણને અંતર્યામી ભગવાન જાણીને તે બેઉ જણે શ્રીજીમહારાજના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી ધારણ કરી સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ એવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હવા. ॥ ૩૮ ॥

૩૯. નાવડાના હીરાભાઈ શેઠ

નાવડા ગામમાં હીરાભાઈ શેઠ રહેતા હતા. તેમણે એવો સંકલ્પ કર્યો કે, મને શ્રીજીમહારાજ પગમાં સોળ ચિહ્ન દેખાડે તો હું તેમને અંતર્યામી ભગવાન જાણું તેવો સંકલ્પ કરીને ગઢડે ગયા ને સભામાં બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણને નમસ્કાર કરીને ઊભા રહ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે હીરાશેઠને પોતાની પાસે બોલાવીને પોતાના ચરણમાં રહેલાં સોળ ચિહ્નને દેખાડ્યાં. જેથી શ્રીજીમહારાજને અંતર્યામી પ્રગટ ભગવાન જાણીને શ્રીજીમહારાજના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પોતાને ઘેર ગયા ને ત્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હવા. ॥૩૯॥

૪૦. મેઘપુરમાં એક કાજી

મેઘપર ગામમાં એક કાજી રહેતો હતો. તેણે સંકલ્પ કર્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણને સહુ ભગવાન કહે છે તો તેમને હું અલ્લા ક્યારે માનું કે આ ગામનો કૃષ્ણજી નામનો ભાટ છે તેની પાસે કુરાન બોલાવે તો હું ભગવાન જાણીને તેમનું પ્રગટ ભજન કરું. એમ ધારી તે ગામમાં પધારેલા શ્રીજીમહારાજની સભામાં આવ્યો ને ઊભો રહ્યો, પછી શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે કૃષ્ણજી ભાટને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું કે, કુરાન બોલો ને કાજીને કહ્યું કે, કુરાનની ચોપડી તમો હાથમાં રાખો ને ખોટું બોલે તો તમો કહેજો પણ મનમાં રાખશો નહિ. એમ શ્રીજીમહારાજે કહ્યું. પછી કૃષ્ણજી ભાટ કુરાન બોલ્યા. તેથી શ્રીજીમહારાજને અલ્લા જાણીને શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પહેરી સત્સંગી થઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું જીવનપર્યંત ભજન કર્યું અને પોતાની નાતમાં ઉપાધિ થઈ પણ સત્સંગ છોડ્યો નહિ. ॥ ૪૦ ॥

૪૧. વસોના ચાર પાટીદાર

વસો ગામના ચાર પાટીદારે ભેગા થઈને એવો સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રીજીમહારાજ આપણને પોતાનાં ચરણમાં સોળ ચિહ્ન દેખાડે તો અંતર્યામી ભગવાન ખરા. તેમ ધારીને તેઓ વડતાલ આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને જ્ઞાનવાર્તા કરતા હતા ત્યાં તેઓ આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરીને સભામાં બેઠા. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને કહ્યું કે, આ મૂર્તિ આ બ્રહ્માંડમાં આ વખતે આવી છે, ફરીથી આવશે નહિ. માટે તે મૂર્તિનો તમને મેળાપ થયો છે માટે અમારો મનમાં નિશ્ચય કરીને પ્રગટ ભજન કરો જેથી આત્યંતિક મોક્ષ થશે ને ફરીથી ગર્ભવાસમાં આવવું નહિ પડે. એમ કહીને પોતાનાં બે ચરણાર્વિંદ લાંબા કરીને સોળ ચિહ્ન દેખાડ્યાં તેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને અંતર્યામી જાણીને તેમના આશ્રિત થયા ને શ્રીજીમહારાજના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈને પોતાને ગામ ગયા. ને પોતાને ઘેર જઈને પ્રગટ પુરુષોત્તમનારાયણ એવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સર્વોત્તમ નિશ્ચય કરીને અખંડ ભજન કરતા હવા. ॥ ૪૧ ॥

૪૨. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ ઝીણાભાઈના બોલાવવાથી જૂનાગઢ ગયા

ગઢડેથી શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્તો સહિત ઝીણાભાઈના બોલાવાથી જૂનાગઢ ગયા હતા. તે ગામમાં રૂપરામ નાગરની માતુશ્રી પાંચીબાઈએ એવો સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન અંતર્યામીપણે મારી પાસેથી બધી વસ્તુ માગી લે, ને દશ વાગ્યે વગર નોતરે મારે ઘેર જમવા પધારે તો હું અંતર્યામી ભગવાન જાણું. આવો સંકલ્પ કરીને પોતાની સખીને ત્યાં ગયાં ને ઉપરની બધી વાત તેને કહી. પછી પાંચીબાઈની સખીએ પણ સંકલ્પ કર્યો જે, હું ખાંડ નાખીને દૂધ ઊનું કરીને કોઈ ન દેખે તેવી રીતે મારા ઘરમાં બારણાં વાસીને ઊભી રહીશ. ને મારું નામ લઈને મારી પાસેથી દૂધ માગી લેશે તો હું પણ તેમની સત્સંગી થઈને તેમનું ભજન કરીશ. એમ પરસ્પર વાત કરીને પાંચીબાઈ પોતાને ઘેર ગયાં ને ઉત્તમ પ્રકારનો થાળ કર્યો. પછી શ્રીજીમહારાજે દશ વાગ્યે મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે, ચાલો આપણે ગામમાં થાળ જમવા જઈએ. એમ કહીને બ્રહ્મચારી તથા બે પાળાને સંગાથે લઈને શ્રીજીમહારાજ ગામમાં પધાર્યા. રસ્તામાં દૂધ ઊનું કરીને ઊભી રહેલ બાઈને ત્યાં પ્રથમ ગયા ને કહ્યું કે, મણીબા બારણું ઉઘાડો. અને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, દૂધ લાવો, પીતો જાઉં. કારણ કે તમારે સત્સંગી થવું છે માટે. એમ કહીને મણીબાને ત્યાં દૂધ પીધું ને તેમને સત્સંગીના નિયમ ધરાવીને સત્સંગી કરીને શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી પાંચીબાઈને ઘેર ગયા. ત્યાં જઈને ઊભા રહ્યા એટલે પાંચીબાઈએ પલંગ પાથરીને બેસાડ્યા. પછી બાઈ બોલ્યાં જે, તમો અંતર્યામીપણાથી મારે ઘેર જમવા આવ્યા માટે જમવા ચાલો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, નવું રાખેલું ઉનામણું કાઢો. નવી તાંબાકુંડી ન્હાવા માટે કાઢો ને નવું પીતાંબર લાવો. ને નવો લોટો તથા નવો આબખોરો પાણી પીવા માટે લાવો. એમ કહીને બ્રહ્મચારી સહિત ન્હાઈને પીતાંબર પે'રી જમવા બેઠા. તે સમયમાં મહારાજ કહે, હું નહિ જમું. કારણ કે તમો મને સો રૂપિયા ને સોનાનો વેઢ આપશો તો હું જમીશ. પછી પાંચીબાઈએ પટારો ઉઘાડીને શ્રીજીમહારાજને સોનાનો વેઢ આંગળીમાં પેરાવ્યો ને સો રૂપિયા ભેટ મૂકી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ જમવા બેઠા. આવી રીતે અંતર્યામીપણાથી તે પાંચીબાઈના બધા સંકલ્પ પૂરા કર્યા તેથી તે બાઈ શ્રીજીમહારાજની પાસેથી વર્તમાન ધારી

કંઠી પે'રી સત્સંગી થયાં. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના આપેલા નિયમ શિરસાટે પાળીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતાં હવા. ॥ ૪૨ ॥

૪૩. પીપલાણામાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા

પીપલાણા ગામમાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા. ત્યાં ચાર જણ સંકલ્પ કરીને આવ્યા. તેમાં એક કહે, ગોલોકમાં હું રાધિકા સહિત શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તથા ગોપગોપીઓ તથા પાર્ષદોને દેખું તો શ્રી સ્વામિનારાયણને ભગવાન જાણું. પછી બીજો કહે, હું કૈલાસમાં પાર્વતી સહિત શંકરને ગણો સહિત દેખું તો શ્રીજીમહારાજને ભગવાન જાણું. પછી ત્રીજો કહે, હું પાતાળમાં હજાર મસ્તકવાળા શેષનારાયણને દેખું તો શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને ભગવાન જાણું. પછી ચોથો કહે, હું યમપુરીમાં ધર્મરાજાને તથા ચિત્રગુપ્ત લેખક તથા પાપીઓને નાખવાના કુંડો તથા વૈતરણી નદીને દેખું તો શ્રીહરિને ભગવાન જાણું. તેમ ધારીને ઉપરના કહેલા ચાર જણ શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને તુરત શ્રીજીનાં દર્શનમાત્રથી સમાધિ થઈ ગઈ. પછી જેઓ સમાધિએ કરીને ગોલોક, કૈલાસ, પાતાળમાં ગયા તે ત્રણ હસતા હતા. ને એક સમાધિએ કરીને જમપુરીમાં ગયો તે જમપુરીનો ત્રાસ દેખીને રડતો હતો. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, ત્રણ હસે છે ને એક કેમ રડે છે ? પછી શ્રીજીમહારાજે એક પાંચ વરસના છોકરાને બોલાવી કહ્યું જે, આ ચાર જણ સમાધિમાં ગયા છે. તે ક્યાં ગયા છે તે તું સમાધિ કરીને જોઈ આવ. પછી તેને શ્રીજીમહારાજે સમાધિ કરાવી. તેથી તે જોઈ આવ્યો ને કહ્યું જે, ગોલોક આદિ ધામમાં ગયા છે તે હસે છે, ને એક જમપુરીમાં ગયો છે તે ત્યાંનો ત્રાસ દેખીને રડે છે. પછી શ્રીજીમહારાજે તે છોકરાને કહ્યું જે, તું ફરીથી સમાધિમાં જઈ ચારેયને બોલાવી લાવ. ત્યારે તે બોલાવી લાવ્યો. સમાધિમાંથી બહાર આવેલા ચારેય જણાએ શ્રીજીમહારાજને સભામાં દંડવત્ કર્યા ને કહ્યું જે, આ શ્રીજીમહારાજ સાક્ષાત્ ભગવાન છે ને દરેક ધામના રહેનારાઓ આ શ્રી સ્વામિનારાયણની સેવા કરે છે, માટે આ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને ભજજો. એમ કહીને તેઓ ચારેય જણાએ શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન ધારણ કરી કંઠીઓ પે'રી સત્સંગી થઈ ઘેર ગયા ને નિયમને શિરસાટે પાળીને

શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હવા. ॥ ૪૩ ॥

૪૪. જેતલપુરથી શ્રીજીમહારાજ અમદાવાદ પધાર્યા

જેતલપુરથી શ્રીજીમહારાજ ચાલીને અમદાવાદ પધાર્યા. ત્યાં રામાનંદ સ્વામીની જગ્યામાં ઊતર્યા. તે સમયે રઘુનાથદાસે સાત ગાદીઓ નંખાવી હતી. પહેલી ગાદી પોતાની ને બીજી ગાદીઓ મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સદ્‌ગુરુઓની. પછી શ્રીજીમહારાજ પહેલી ગાદી ઉપર ચઢીને બેઠા, અને અનુક્રમથી મુક્તાનંદ સ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુઓને બેસાડ્યા, તે સમે રઘુનાથદાસ પોતાની ગાદી ઉપર શ્રીજીમહારાજ બેઠેલા તેથી તે પોતે ક્યાં બેસે ? તેથી રઘુનાથદાસ આડોઅવળો ફર્યા કરતો હતો. તે જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, રઘુનાથદાસની ગાદીએ આપ બેઠા તો તે ક્યાં બેસશે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, કૂતરાં તગડનાર કોઈ જોઈશે કે નહિ માટે રઘુનાથદાસ કૂતરાં તગડશે. એમ વાત કરી તેટલામાં અંબાબાઈ રામાનંદ સ્વામીના સેવક હતાં તેમણે શ્રીજીમહારાજની પૂજા ઘણા ભાવથી કરાવી. તે જોઈને રઘુનાથદાસને ખેદ થયો. ત્યાં થોડીવારે રાજાને ખબર પડવાથી શ્રીજીમહારાજને પકડવા જાસૂસ મોકલ્યો. તેની સાથે કહેવડાવેલું જે મારી પાસે સ્વામિનારાયણ ન આવે તો તેમને શહેર બહાર કાઢી મૂકશો. તેઓએ શ્રીજીમહારાજ પાસે આવી વાત કરી ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તે જાસૂસની સાથે સંતોએ સહિત રાજા પાસે ગયા. કચેરી આગળ સર્વે સંતોને તથા હરિભક્તોને રોકાવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને એકને જવાનું કહ્યું. તો પણ દંડીદેવાનંદ તથા પૂર્ણાનંદ તથા ડુંગરજીને સાથે લઈ કચેરીમાં પધાર્યા. રાજાએ તેલના ટાંકા ઉપર યુક્તિ કરી ગાદી તકિયો નખાવેલ. તે ઉપર બેસવા રાજાએ આજ્ઞા કરી. પછી શ્રીજીમહારાજ અંતર્યામીપણે જાણી ગયા. તેથી તે ઉપર ન બેઠા ને પોતાની છડીથી ગાદી તકિયો ઊંચો કર્યો ને તે સમે શ્રીજીમહારાજે રાજાને કહેવું ઘટે તે પ્રમાણે કહ્યું. તે જોઈ દંડીદેવાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આપશ્રી મને આજ્ઞા કરો તો આ પૃથ્વી ડટણ સો પટણ કરી નાખું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેમને ના કહી, ને ત્યાંથી ચાલી નીકળતા હવા. ॥ ૪૪ ॥

પક્ષ રાખવા વિષેની વાર્તાઓ

૪૫. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તથા કૃપાનંદ સ્વામી વડતાલ જતા હતા

એક વખત ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તથા કૃપાનંદ સ્વામી વડતાલ જતા હતા. રસ્તામાં લાખીયાણી ગામ આવ્યું. તે ગામની ભાગોળે કંગાલદાસ બાવો મઢી બાંધીને રહ્યો હતો. તે સત્સંગનો દ્વેષી હતો. તેણે સત્પુરુષને જતા દેખીને કડીયાળી લાકડી લઈને વાંસે દોડ્યો ને કહ્યું કે, ઊભા રહો. તેથી શ્રીજીમહારાજના નિર્માની સંત ઊભા રહ્યા. ને કંગાલદાસ બાવે કહ્યું કે, તમે ગામ બગાડો છો. એમ કહીને લાકડી મારીને કાંડું ખેડવી નાખ્યું ને બાવો ભાગી ગયો. પછી બન્નેય સ્વામીઓ ત્યાંથી ચાલ્યા તે રસ્તામાં ગામ ઝામરાળે આવ્યા. ત્યાં પાંચો ચારોળો સત્સંગીઓ સાથે સ્વામીનાં દર્શને આવ્યો. ત્યારે કૃપાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, ગામ લાખીયાણીના કંગાલદાસ બાવાએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને કડીયાળી લાકડી મારીને કાંડું ખેડવી નાખ્યું છે માટે કોઈ ચઢાવનાર વૈદ્યને બોલાવો. તે સાંભળીને પાંચાને ઘણી જ રીસ ચઢી. પછી વૈદ્યને બોલાવીને કાંડું ચઢાવ્યું. આઠદશ દિવસ સંતને રાખ્યા ને સાજા થયા પછીથી સંતો ગયા. પછી પાંચો ચાર કોળીને લઈને મધ્યરાત્રિએ લાખીયાણીમાંથી બાવાને બાંધીને લઈ આવ્યા. ખાટલામાં ઉનાળાના દિવસે વાયરે ઊંઘી ગયો હતો. ત્યાંથી સીમાડે લાવીને એક વાવ છે ત્યાં પછડતો નાખ્યો તેથી જાગ્યો. પણ બાંધેલો તેથી ઉઠાયું નહિ. અંધારામાં કોઈ દેખાયું નહિ. તેથી કહે કે, મને અહીં કોણ લાવ્યું ? ત્યારે પાંચો કહે જે, તમોએ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સંતને માર્યા તેથી ધર્મરાજાએ અમને જમોને મોકલ્યા છે. તે તને મારી નાખીને જમપુરીમાં લઈ જવાના છીએ. એમ કહીને માર માર્યો તે હાડકાં ભાંગી નાખ્યાં ને અધમૂવો કરીને કહ્યું જે, હવેથી ફકીર સાધુને માર્યા તો ઠેર મારી નાખીશું. આ વખતે તો તું કરગરે છે તે રહેવા દઈએ છીએ. એમ કહીને પાંચો પોતાને ગામ આવ્યો. પછીથી સવારમાં ગાયો લઈને છોકરાં ચારવા આવ્યાં તે વાવમાં પાણી પીવા જાય છે કે તુરત બાવે બૂમ પાડી જે મને કોઈક કાઢો. આવો શબ્દ સાંભળીને છોકરાં ભૂત છે એમ જાણીને પાણી પીધા વગર ગામમાં ભાગી જઈને સર્વેને કહ્યું જે, વાવ ઉપર સીમાડે ભૂત છે. કોઈને જોવા આવવું હોય તો ચાલો. પછી સર્વે

લોકો આવ્યા ને શબ્દ સાંભળીને ઓળખ્યો જે આ તો કંગાલદાસ બાવો છે. પછી બધી વાત પૂછી એટલે વાત જમોએ કરી હતી તે કહીને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુનું નામ તો હવે જીવું ત્યાં સુધી ન લઉં. આવી રીતે કહીને ગામમાં ગયો. આવી રીતે પાંચા ચારોળાએ સંતનો પક્ષ લીધો તેથી તેને અક્ષરધામમાં શ્રીજીમહારાજ અંતકાળે લઈ ગયા. આવી રીતે પક્ષ રાખવામાં અક્ષરધામ મળે છે. ॥ ૪૫ ॥

૪૬. ધારીના વાણીયા રાઘવજી તથા ધનજી

ધારી ગામમાં વાણિયા રાઘવજી તથા ધનજી બે ભાઈ સત્સંગી હતા. તેમણે કુસંગી વાણિયા સાથે તોળવાનું કામ બે મળીને કરવાનું રાખ્યું. તેમાં ખોટ જવાથી ગામના ધણીએ બન્ને જણને એક હજાર રૂપિયા દંડ કર્યો. પછી વાણિયા ભેગા થઈને કુસંગી વાણિયાને કેદમાંથી પાંચસે રૂપિયા દંડ ભરીને છોડાવ્યો. પણ સત્સંગનો દ્વેષ કરનાર વાણિયાઓએ સત્સંગીને છોડાવ્યો નહિ. પછી એક વાણિયો સત્સંગી હતો. તેણે પોતાના પિતાને વાત કરી ત્યારે તેણે કહ્યું જે, તમો બે ભાઈ છો તેમજ આ સત્સંગી રાઘવજી પણ તમારો ત્રીજો ભાઈ છે એમ જાણીને ગામના ધણીને પાંચસે રૂપિયા આપીને છોડાવી લાવો. તેમ કહ્યાથી બન્નેય ભાઈઓ પિતાનું વચન પાળવા માટે સત્સંગી તે સાચો ભાઈ છે તેમ જાણીને તેને કેદખાનામાંથી રૂપિયા ભરીને છોડાવી લાવ્યા. તે વાતને શ્રીજીમહારાજે કોઈક થકી જાણી તેથી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તે વાણિયો ગઢડે આવે ત્યારે મને ખબર કરજો. પછી તે આવ્યા ત્યારે તેમની ઉપર શ્રીજીમહારાજ ઘણું રાજી થયા ને મસ્તક ઉપર પોતાના બે હાથ મૂક્યા. ને અંતકાળે પોતાના અક્ષરધામમાં સત્સંગીનો પક્ષ રાખવાથી લઈ ગયા. આવી રીતે પક્ષ રાખનાર પાપી હોય તોપણ શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં લઈ જાય છે. ॥ ૪૬ ॥

૪૭. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ પંચાળે જતા હતા

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ પંચાળા જતા હતા ને સંગાથે બ્રહ્મચારી, સાધુ, પાળાઓ હતા. બંદૂકના બાર કરાવતા જતા એવા શ્રી સ્વામિનારાયણની સંગાથે કેટલું મનુષ્ય છે તે ગણી શકાય તેવું નહોતું. એમ ચાલતાં જૂનાગઢ આવ્યા. તે વાત સત્સંગનો દ્વેષ કરનાર નાગરોએ જાણી. તેથી સત્સંગ ઉપર

વેર રાખનાર નાગરો નવાબ સરકાર પાસે ગયા ને કહ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ગામમાં આવશે તો તમારું રાજ્ય લઈ લેશે. કારણ કે તે ભગવાન કહેવાય છે. ને તેમની સંગાથે મનુષ્ય પણ ઘણાં છે તે તમને યુદ્ધમાં જીતી લેશે. માટે ગામમાં પેસવા ન દેશો. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે, ખુદાનું આપેલું રાજ હું કરું છું ને તે લઈ લે તો ભલે લઈ લે પણ તે ગામમાં ભલે પધારે. તેમને કોઈએ અટકાવ કરવો નહિ. આમ કહેવાથી નાગરો વીલે મોઢે ઘેર ગયા ને નવાબે પોતાનો જાસૂદ મોકલીને ગામમાં પધારવાનું આમંત્રણ કર્યું. તેથી શ્રીજીમહારાજ વાજતે ગાજતે અસ્વારી સહિત ગામમાં પધાર્યા. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજના દ્વેષી નાગરો રાજા પાસે બેઠા હતા. તે સમયમાં એક માણસે બે ચીભડાંને કાકડીઓ આપીને નમસ્કાર કર્યા પછી શ્રીજીમહારાજ બે હાથમાં બે કાકડીઓ રાખીને બે હાથે ચાલતી સવારીમાં જમવા માંડ્યા. તેથી નાગરો બોલ્યા જે, કોઈ માણસની પણ શરમ નથી ને કાકડી ન દીઠી હોય તેવી રીતે આ લાખો માણસમાં ખાય છે, આમને સહુ ભગવાન કહે છે. આવી રીતે શ્રીજીના ચરિત્રમાં અવગુણ નાગરોએ રાજાને દેખાડ્યો. ત્યારે નવાબ સરકારે કાજીને પૂછ્યું જે, ખુદા કેવા હોય. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, ખુદા અલમસ્ત હોય ને વળી તેમને કોઈની પરવા હોય નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજને ખુદા જાણીને નમસ્કાર કરીને ભગવાનપણાનો નિશ્ચય કર્યો ને વાજતેગાજતે પોતાના મહેલમાં પધરાવીને શ્રીજીમહારાજનો સારો સત્કાર કર્યો ને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, અંતકાળે મને તેડવા આવજો. આવી રીતે કહીને શ્રીજીમહારાજને વિદાય કર્યા તે શ્રીજીમહારાજ પંચાળે પધાર્યા. ત્યાં કેટલાક દિવસ રહ્યા બાદ નવાબ સરકારે દેહ મૂક્યો. તેમને શ્રીજીમહારાજ પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ પંચાળામાં હતા. તે શ્રીજીમહારાજે નાસિકા ઉપર રૂમાલ આડો ધર્યો. તે જોઈને સુરાખાચરે પૂછ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ તમે આ શી લીલા કરી ? તે અમને કહેવાય તેવી હોય તો કહો. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, નવાબ સરકાર દેહ મૂકી ગયા તેમને તેડવા અમો જૂનાગઢ ગયા હતા. ત્યાં નવાબને દારૂ પાયો હતો તે ગંધ અમારાથી સહન થઈ નહિ તેથી આ રૂમાલ નાસિકા ઉપર ઢાંક્યો હતો તથા આડું મુખ કર્યું હતું. નવાબ સરકારે અમારો નાગરો આગળ પક્ષ રાખ્યો હતો તેથી નવાબને અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે વાત કરી હતી. ॥ ૪૭ ॥

૪૮. જેરામ બ્રહ્મચારી સુરતથી ગઢડા જતા હતા

સુરતથી જેરામ બ્રહ્મચારી સોનેરી પોશાક કરાવીને ગઢડા આવતા હતા. તેટલાકમાં ભાલ દેશમાં રહેલા એવા ગાંફ ગામના સીમાડામાં ચોર લોકો વાંસે થયા. તે આગળ બ્રહ્મચારી દોડે ને પાછળ ચોર દોડે એમ દોડતાં દોડતાં રોજકાની સીમ સુધી પોશાકને હેમખેમ પહોંચાડ્યો. તેટલાકમાં સીમમાં રોજકાના શૂરવીર ક્ષત્રી મશ્રુગોળ નામના ગરાસીયાએ આવતા જોઈને બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે, બીશો નહિ હવે તે ચોર લોક તમારી પછવાડે મારી બીકથી નહિ આવે. એમ કહીને બ્રહ્મચારીને શાંત પમાડીને પોતાને ઘેર લાવી રસોઈ જમાડીને ત્યાંથી વળાવ્યા, તે ગઢપુર આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને સોનેરી પોશાક પહેરાવ્યો તે બરાબર થઈ રહ્યો ને શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા ને બીજા બધા પણ રાજી થયા. પછીથી જેરામ બ્રહ્મચારીનો પક્ષ રાખનાર મશ્રુગોળને અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૪૮ ॥

૪૯. એક કેશરમીયાં સત્સંગી થયો હતો

એક કેશરમીયાં પોતાનો મુસલમાની ધર્મ મૂકીને સત્સંગી થયો. પછી વઢવાણનો કારભારી ભાણજી મે'તો કાંઈ કામ પ્રસંગે ધ્રાંગધ્રા ગયેલો તેની સંગાથે સિપાઈનું કામ કરવા માટે રાજા તરફથી કેશરમીયાંને હુકમ થયો તેથી તે સાથે ગયો. ત્યાં સત્સંગીનો દ્વેષી એક બ્રાહ્મણ સત્સંગનાં ચિહ્ન ધારણ કરીને આવ્યો. તેને ભાણજીએ પૂછ્યું કે, ક્યાં જાય છે ? ત્યારે તે કહે હું સ્વામિનારાયણનાં દર્શન કરવા જાઉં છું ને ખરચી ખૂટી છે માટે આપને રાજાના કારભારી જાણીને આવ્યો છું માટે મને બે રૂપિયા આપો. ત્યારે ભાણજીએ કહ્યું કે શ્રી સ્વામિનારાયણને ગાળો દે તો તને વધારે રૂપિયા આપું. ત્યારે ગાળો દેવા તૈયાર થયો. પછી કેશરમીયાંએ કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણને ગાળ દીધી તો માથું આ તરવારે કરીને ઉડાવી દઈશ. તો પણ ભાણજી મે'તાના બળથી ગાળો દેવા માંડી કે તુરત મ્યાનસોતી તરવાર મારી તે પડી ગયો ને જીવ લઈને નાસી ગયો. પછી તે ભાણજીએ વઢવાણ આવીને સિપાઈને રજા દીધી ત્યારે રાણીએ સિપાઈને જવા દીધો નહિ ને પોતાની સેવામાં રાખ્યો. પછી તે કેશરમીયાંનો પક્ષ રાખનાર રાણીને અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૪૯ ॥

૫૦. એક વખત સદ્ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી તથા સદ્ગુરુ શ્રી બ્રહ્માનંદ સ્વામી જેતલપુર જતા હતા

એક વખત મહામુક્ત મુક્તાનંદ સ્વામી તથા સદ્ગુરુ શ્રી બ્રહ્માનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે જેતલપુર જવા ચાલ્યા જતા હતા. તેટલાકમાં રસ્તામાં કારેલી નામનું ગામ આવ્યું, તેમાં ખરાબદાસ બાવો રહેતો હતો તે સ્વામીઓને આવતા જોઈને પોતાના ચેલાએ સહિત ઊઠીને બન્નેય સ્વામીને પકડીને પોતાના અખાડામાં આણ્યા ને બારણાં બંધ કરીને દાંત કચડતો જાય ને ગાળો દેતો જાય. ને કહે કે તમારાં નાક કાન કાપી લઉં છું. એમ બોલતો જાય ને છરી ઘસતો જાય. તેથી બ્રહ્માનંદ સ્વામી ડરીને મુક્તાનંદ સ્વામી પાસે બોલ્યા કે, નાક કાપશે તો લોકમાં આપણી આબરૂ જાશે ને મુખ કાળું થાશે એમ બોલીને શોક કરતાં કહ્યું કે, આપણે અહીં ક્યાં આવી ચડ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, આપણે એકે વર્તમાન લોપ્યું નથી. શ્રીજીમહારાજ માટે નાક કપાશે તો તેમાં આપણી લાજ જાશે નહિ એમ ધીરજ આપે છે તેટલાકમાં તે ગામનો જત રાઘવજી નામનો પહેલવાન આવ્યો ને સ્વામીને કહે કે, કેમ અહીં બેઠા છો. ત્યારે બાવો બોલ્યો કે, તમો ચાલ્યા જાઓ. ત્યારે જતે બાવાને છાતીમાં લાત મારીને બન્નેય સ્વામીઓને ત્યાંથી ઉઠાડીને લઈ ગયો ને બન્નેય સ્વામીને તે ગામથી વળાવ્યા ત્યારે સ્વામીની આજ્ઞાથી પાછો વળ્યો એવો જત બોલ્યો જે, હે સ્વામી ! તમારી જેમ મેં બાવા થકી રક્ષા કરી તેમ તમો મારી અંતકાળે રક્ષા કરજો. એમ કહીને ચાલતો થયો. પછી બન્નેય સ્વામી જેતલપુર આવ્યા. શ્રીજીમહારાજને મળ્યા ને દરેક દેશના સમાચાર કહ્યા. તે ભેગે પોતાની-જતે-રક્ષા કરી તે પણ કહી ને કહ્યું કે, મારી અંતકાળે રક્ષા કરજો એમ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું. ત્યારે આ વખતે અઢળક ઢળેલા પરમ દયાળુ શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, જતનું કલ્યાણ મુક્તાનંદ સ્વામીના જેવું કરીશ. એમ બોલીને અંતકાળે સંતનો પક્ષ રાખનાર જતને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. ॥ ૫૦ ॥

૫૧. ગુંદાળીના મામૈયો ને મેરામણ

કાઠિયાવાડમાં ગુંદાળી ગામ છે તેમાં મામૈયો ને મેરામણ નામના બે ભાઈઓ રહેતા હતા. તેમની માતુશ્રીનું નામ રાણદેબાઈ હતું. બન્નેય ભાઈઓ

એક વખત બીજે ગામ ગયા હતા તે વખતે શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુ ત્યાં આવ્યા. તેઓને રાણદેબાઈએ પોતાના સંબંધી પાસે પોતાને ઘેર બોલાવ્યા ને જમવા માટે રસોઈ કરાવી. રસોઈ તૈયાર થઈ તેવા સમયમાં ગામના ધણીએ વાત જાણી કે શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુ આપણા ગામમાં આવેલ છે. તે ગામ બગાડશે, તેથી તે સાધુને રાણદેબાઈને ત્યાંથી કાઢી મૂકો. પછી સંતને જમ્યા વિના પોતાનો માણસ મોકલીને કાઢી મુકાવ્યા તેથી રાણદેબાઈને બહુ જ ખોટું લાગ્યું ને રડવા મંડ્યાં. તે સમયમાં પોતાના બન્નેય પુત્રો આવ્યા ને કહ્યું કે, માતુશ્રી કેમ રડો છો ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, તમારા મામાના સાધુ આવ્યા હતા તેમના માટે રસોઈ કરી પણ ગામના ધણીએ તેમને જમવા દીધા નહિ. ને રસોઈ અભડાવીને કાઢી મૂક્યા તેથી સાધુ જમ્યા વિના ગયા જેથી રડું છું. આવું પોતાની માતુશ્રીનું વચન સાંભળીને કહે કે, અમને રજા આપો. અમે ગામ ધણીને મારીને તમારી પાસે ગઢડે આવીશું. ને તમો આજે ગઢડે જાઓ ને કદાચ યુદ્ધમાં મરી જઈશું તો ધામમાં ભેગા થઈશું એમ કહ્યું. એટલે માતાએ રજા આપીને પોતે ગઢડે ગયાં ને બન્નેય ભાઈઓ ઢાલ, તરવાર, બંદૂક, બરછી વગેરે હથિયાર ધારણ કરીને ગામ ધણીને કહ્યું કે, મારા મામાના સાધુને કોણે કાઢી મૂક્યા ? ત્યારે ગામ ધણીએ કહ્યું કે, મેં કાઢી મૂક્યા. એમ કહ્યું કે તુરત તરવારે કરીને માથું ઉડાવી દીધું ને બધું ગામ લડવા તૈયાર થઈને આવ્યું તે બન્નેય ભાઈને મારી નાખ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ રણસંગ્રામમાં પધારી સાધુના પક્ષે કરીને બન્નેય છોકરાઓને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જઈને પોતાની સમીપની સેવામાં દાખલ કરતા હવા. ॥ **૫૧** ॥

૫૨. બોટાદના નૃસિંહભાઈ જોશી

બોટાદમાં નૃસિંહભાઈ જોશી રહેતા હતા. તેઓ કોઈ વખત ભાવનગર ગયેલા, ત્યાંના વજેસિંહ રાજાએ જોશીનો સારો સત્કાર કર્યો ને પોતાની પાસે બેસાડ્યા. તે જ વખતમાં ગામ તતાણાનો મૂળુચારણ ક્લેશનું કારણ ભૂત આવ્યો તે રાજાના મોઢા આગળ કેટલાક છંદ બોલ્યો ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું કેટલુંક વાંકું બોલતો હતો. તે વખતે જોશીએ કહ્યું કે, લેંડા છાનોમાનો બેસ. શ્રી સ્વામિનારાયણ તો ભગવાન છે માટે ગધેડીના તું શું ભૂંકે છે. એમ બેત્રણ વખત કહ્યું. ત્યારે બોલતો બંધ થયો ને રાજાએ પણ જોશીનો પક્ષ રાખીને

કહ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ તો ભગવાન છે. પછી જોશી બોટાદ આવ્યા ને ઉપરની વાત હરિભક્તોએ સાંભળી તેથી સર્વે હરિભક્તો રાજી થયા ને શ્રીજીમહારાજ સારંગપુર હતા ને પક્ષની વાતો કરતા હતા ને બોટાદથી જોશી તથા શેઠ ભગાદોશી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા ત્યાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને રાજી થયા. પછી ભગાદોશીએ શ્રીજીમહારાજને ભાવનગરમાં થયેલી વાત કહી. તેથી શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા ને જોશીને માથે પોતાના બે હાથ મૂક્યા. તે વખતે ગામ દિયોદરના મૂળજી ભાવસાર આવ્યા. તેમણે શ્રીજીમહારાજને ચોફાળ ઓઢાડ્યો તેથી શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા. પછી તે ચોફાળ જોશીને આપ્યો. તે ચોફાળ હજુ સુધી બોટાદના મંદિરમાં છે. તેનાં દર્શન કરીને હરિભક્તો કૃતાર્થ થાય છે. પછી વજેસિંહ રાજાનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તેમને ધામમાં લઈ જવા માટે તેમને ઘેર ગયા ને કહ્યું કે, ભરી સભામાં તમોએ અમારો પક્ષ રાખ્યો છે. ને વળી તમો ગઢપુર દર્શને આવ્યા ત્યારે તમોએ મને કહ્યું હતું જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! જેવી રીતે હમણાં મારો હાથ ઝાલ્યો છે તેવો મારો અંતકાળે હાથ ઝાલજો, મૂકી દેશો નહિ. તેવી રીતે તમોએ શ્રી ગોપીનાથજી આગળ કહ્યું હતું. જેથી અમો તમને તેડવા આવ્યા છીએ માટે હવે અમારા અક્ષરધામમાં ચાલો. આવી રીતે કહીને પોતાના ધામમાં લઈ ગયા. પછી બોટાદના જોશીને પણ પક્ષે કરીને પોતાના અક્ષરધામમાં અંતકાળે લઈ ગયા એવા શ્રીજીમહારાજ પરોપકારી ને અતિ દયાળુ છે માટે તેમનો તથા તેમના સંતનો પક્ષ રાખવો જેથી શ્રીજીમહારાજ રાજી થઈને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જશે. ॥ **૫૨** ॥

૫૩. રેફડાના વરજાંગકાઠી

રેફડા ગામમાં ચોરના આગેવાન મહાહુશિયાર વરજાંગ નામના કાઠી હતા. તે એક સમયે ભાવનગરના રાજા પાસે ગયો ત્યારે વજેસિંહ રાજાએ કહ્યું કે, હવે તમો તો વૃદ્ધ થયા માટે હવે ચોરીનું કામ કરવાનું બંધ રાખીને હેઠા બેસો. ત્યારે ખૂંખારો મારીને રાજાને કહ્યું કે, તમો કહેતા હોય તો જૂનાગઢની અગર જામનગરની તિજોરી લઈ આવું. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે, તેમની તો તિજોરી તમે લાવો તેમાં શી નવાઈ પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ગઢડામાં છે ત્યાં જઈને તેમની ચર્ચા તું જો ને તેમની કાંઈ વસ્તુ લાવું તો

તને બહાદુર કહું. ત્યારે વરજાંગ કાઠી કહે કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તેમની ચર્ચા કોઈએ જોવી નહિ. તે તો અંતર્જામી છે તેમાં કોઈ જાતની ખામી નથી. તેમની ઉપર કોઈ જાતનું કલંક મૂકવું નહિ. જો મારું કહ્યું માનતા હોય તો અગ્નિરૂપ શ્રી સ્વામિનારાયણ છે તેમની ઉપર જે દોષ મૂકે છે તે પોતે જ પાપનો ભાગીદાર થાય છે. આવી રીતે વજેસિંહ રાજા પાસે કહ્યું તેથી રાજા ઘણા ખુશી થયા ને વરજાંગનાં વખાણ કર્યાં. પછી તે કાઠી પોતાને ઘેર ગયો. પછી કોઈ વખતે ગામ સરવે ગયેલો ત્યાં ઘણી લડાઈ થઈ ને ત્યાં રણસંગ્રામમાં મરાયો તે સમે શ્રીજીમહારાજે પક્ષે કરીને ત્યાં દિવ્ય દેહે આવીને વરજાંગ કાઠી ઉપર છત્ર ધર્યું ને પાણી પાયું ને પછી વરજાંગ શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે બોલ્યો કે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ, હું તો તમારો સત્સંગી નથી ને તમારું ભજન પણ મેં કર્યું નથી ને હું તો મહા પાપીષ્ટ છું ને કુસંગી છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તમોએ વજેસિંહ રાજા આગળ અમારો પક્ષ રાખ્યો હતો. તેથી તમોને મારા અક્ષરધામમાં લઈ જવા આવ્યો છું માટે મારી સાથે મારા અક્ષરધામમાં ચાલો. તેમ કહેવાથી વરજાંગ કાઠી શ્રીજીમહારાજની સાથે અક્ષરધામમાં ગયો. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજ પરમ દયાળુ આપણી હાથ આવ્યા છે માટે પક્ષ રાખવો એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ **૫૩** ॥

૫૪. પાલીતાણા પાસે બોરડાના રાઠોડ ભક્ત

ગામ પાલીતાણા પાસે એક બોરડા કરીને ગામ છે, તેમાં રાઠોડ ભક્ત રહેતા હતા. તે નામ ધરમાદો સંત લેવા જાય ત્યારે ચોખો નામ ધરમાદો આપતા હતા. તેથી તેમના કુટુંબીઓ ભક્તને બહુ જ ક્લેશ આપતા પણ હરિભક્તપણાનો ત્યાગ કરતા નહિ. ત્યાં એક સમે સાધુ નામ ધરમાદો લેવા ગયેલા. ને તે ભક્તરાજ બહારગામ ગયેલા તેથી સાધુ પાછા પાલીતાણે જતા હતા ત્યાં રસ્તામાં બોરડાના સામત ભમર મળ્યા. તેણે સંતને પોતાને ઘેર લઈ જઈને રસોઈ કરાવીને જમાડ્યા. પછીથી પાલીતાણે જવા દીધા. તેટલા માત્રથી તેમજ ભક્તનો પક્ષ રાખવાથી શ્રીજીમહારાજ અંતકાળે સામતને અક્ષરધામમાં લઈ ગયા માટે શ્રીજીમહારાજના ભક્તનો પક્ષ રાખવાથી પણ અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે પક્ષ રાખવા ચૂકવું નહિ. ॥ **૫૪** ॥

૫૫. બુરાનપુરના ભુજકટીયા

બુરાનપુરમાં ભુજકટીયા સરકાર રહેતા હતા. તેના પુરમાં એક વખતમાં વરસાદ ન આવ્યો ત્યારે તેણે વિચાર કરવા માંડ્યો કે, શાથી વરસાદ આવતો નથી ? તેટલાકમાં સત્સંગનો દ્વેષી સન્યાસી આવ્યો. તેને પૂછ્યું ત્યારે તે કહે કે, આ ગામમાં શ્રી સ્વામિનારાયણના પંથના હરિભક્ત હશે તેની તપાસ કરાવો. તે હોય તો તેમને બોલાવીને કહેવું કે, તમો મારા પુરમાં રહો છો ને તમે કેનું ભજન કરો છો એમ પૂછવું. ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરતા હોય તો તેનું નામ લેવા દેવું નહિ ને કહેવું કે તમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ત્રણ દિવસમાં વરસાદ કરશે નહિ તો તમને કેદખાનામાં નાખવા પડશે. ને તમારા હાથપગને ભાંગવામાં આવશે. ધ્યાન ભજનની ઓરડી પણ ખોદી નંખાવવામાં આવશે એમ કહીને કેદખાનામાં નાખી દેવા. ને વરસાદ થાય ત્યારે બહાર કાઢવા અથવા ઘણો દંડ કરવો. ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરવાનું મુકાવી દેવું, નહિ તો આખું ગામ બગાડશે. આવી રીતે કહીને તે સન્યાસી પોતાના મુકામમાં ગયો ને રાજાએ સર્વે હરિભક્તોને બોલાવ્યા તેથી આવ્યા. ને રાજાની પાસે ઊભા રહ્યા. પછી રાજાએ પૂછ્યું કે, તમે કેનું ભજન કરો છો ? ત્યારે શિવાશા શેઠ બોલ્યા કે, અમે શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરીએ છીએ. ત્યારે રાજા કહે, તે તો નવો ધર્મ છે તેને મૂકી દ્યો. નહિ તો ત્રણ દિવસમાં મારા રાજ્યને વિશે વરસાદ થાય. ને વરસાદ નહિ થાય તો તમોને જેલખાનામાં પૂરી દઈશ. ને તમારું ધ્યાનભજન કરવાનું સ્થાન પણ ખોદી નંખાવીશ. ને તમોને મેં નવા ધર્મવાળા જાણ્યા છે માટે અહીંથી ઊઠો ને કેદખાનામાં બેસો. ને કોઈપણ મારી રજા વિના જશો તો હું તમને હેરાન કરીશ. આવી જ રીતે રાજાએ કહ્યું તેથી બાઈભાઈ સર્વે હરિભક્તો કેદખાનામાં બેઠા ને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવા લાગ્યા. તે વાતને શ્રીજીમહારાજે ગઢપુરમાં જાણી ને રાત્રિના બાર વાગ્યા પણ શ્રીજીમહારાજને ઊંઘ આવે નહિ અને અક્ષર ઓરડીમાં જાગે ને સૂવે, બેઠા થાય ને ચારે તરફ જુએ. પછી શ્રીજીમહારાજે પોતાની સેવામાં રહેલા ભગુજીને બોલાવીને કહ્યું કે, મારા ભક્તોને બહુ દુઃખ થયું છે માટે શુકમુનિને બોલાવો. પછી શુકમુનિને ભગુજી બોલાવી લાવ્યા. ત્યારે શુકમુનિને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, એક કાગળ

બુરાનપુરમાં લખો. ત્યાં મારા હરિભક્તોને આજે ઘણું દુઃખ પડ્યું છે ને કેદખાનામાં પૂર્યા છે ને મારું ભજન કરે છે. પછી શ્રીજીમહારાજે કાગળ લખાવ્યો જે, બુરાનપુરના બાઈભાઈ સર્વે હરિભક્તો મારા જય શ્રી સ્વામિનારાયણ વાંચજો. બીજું ગઢપુરમાં રહેનાર હું સહજાનંદ સ્વામી સર્વે હરિભક્તોને આનંદ આપું છું ને આપનું સર્વે દુઃખ મેં જાણ્યું છે. તે દુઃખને મટાડવા સારું આજે ગોવિંદરામ ભટ્ટને મેં મોકલ્યા છે તે તમોને સુખી કરશે. ને મારી મરજીથી વરસાદ બહુ જ થશે ને તમો ચિંતા કરશો નહિ. ને આનંદમાં રહીને મારું ભજન કરજો. અને મૂળસહિત મંદિર ખોદાવી નંખાવનારનું ઘર તણાઈ જઈને સમુદ્રમાં મળશે. એવો પત્ર લખાવીને ગોવિંદરામ ભટ્ટને બોલાવ્યા. ને તેમના હાથમાં કાગળ આપ્યો ને કહ્યું કે, અત્યારે જ તમો બુરાનપુર જાઓ. તેથી ભટ્ટ વિચાર કરવા લાગ્યા જે અત્યારે રાત્રિના બાર વાગ્યા છે માટે શો નિરધાર કરવો. ના પાડું તો વચન લોપાય ને શ્રીજીમહારાજ કુરાજી થાય અને હા પાડું તો આ અડધી રાત્રિએ જવા માટે મારી હિંમત ચાલતી નથી. આવી રીતે વિચાર કરે છે ત્યાં શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, ભટ્ટજી શો વિચાર કરો છો ? મારો વિશ્વાસ રાખીને જાઓ હું તમારી રક્ષા કરીશ. ઘેલામાં પૂર આવ્યું છે તેમાં તમને તણાવા પણ નહિ દઉં ને જળજંતુઓથી તમારી રક્ષા કરીશ માટે તમે બીશો નહિ. આવું શ્રીજીમહારાજે કહ્યું એટલે એક ઓઢવાનું વસ્ત્ર તથા કાગળ લઈને ચાલ્યા તે ઉન્મત્તગંગા નદીને કાંઠે આવ્યા. ત્યાં પાણીને સ્થિર જોયું તેથી તરીને સામે કાંઠે ગયા ને ભટ્ટજીએ વિચાર કર્યો કે રાત્રિ અંધારી છે ને મારા જેવાને ભયંકર લાગે તેવી છે ને રસ્તો પણ અજાણ્યો છે માટે લાવ સોડ તાણીને સૂઈ જાઉં. એમ વિચારીને સામે કાંઠે રહેલા નીલકંઠ મહાદેવના મંદિરમાં સોડ તાણીને સૂઈ ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજે અંતરીક્ષથી ઉપાડીને બુરાનપુરમાં મૂક્યા ને જાગ્યા ત્યારે ઉગમણો દરવાજો દેખ્યો ને ચાર વાગવાના ડંકા સાંભળ્યા ને ઊંચે જુવે તો પીપળાનું ઝાડ જોયું ને નીચે જુવે તો પથરાનો ઓટો જોયો. તાપી નદી પણ જોઈ. આવી રીતે ભટ્ટજીએ આશ્ચર્ય જોયું ને સમજી ગયા. પછી ઓટા હેઠા ઊતરી પુરમાં પેઠા. તે વખતે ગોવિંદરામના સામો એક માણસ આવ્યો. તેણે ભટ્ટજીને ચતુર્ભુજરૂપે દીઠા તથા મુગટ, પીળાં પીતાંબર, શંખ, ચક્રાદિ આયુધ ધારેલા દીઠા. તેથી

ભય પામીને નાસવા માંડ્યું. ત્યારે ભટ્ટજીએ સાદ કરીને બોલાવ્યો. તે આવેલા માણસને ભટ્ટજીએ કહ્યું કે, તમે રાજા પાસે જાઓ ને મારા આવ્યાના સમાચાર પહોંચાડો ને કહેજો કે તમોએ હરિભક્તોને કેદખાનામાં કેમ પૂરી રાખ્યા છે. આમાંથી ઘણો ઉત્પાત થશે. ને વરસાદ તો શ્રી સ્વામિનારાયણની ઈચ્છાથી થશે. અને મને તે કારણ માટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને ગઢપુરથી અહીં બુરાનપુર મોકલ્યો છે આટલું કહેજો. એમ કહીને તે માણસને ભટ્ટજીએ રાજા પાસે મોકલ્યો ને ભટ્ટજી હરિભક્તોની પાસે આવ્યા ને ઊંચે સ્વરે જય શ્રી સ્વામિનારાયણ સર્વે હરિભક્તોને કહ્યા. ને હરિભક્તો તથા ભટ્ટજી પરસ્પર મળીને રાજી થયા ને શ્રીજીમહારાજે આપેલો કાગળ શેઠ શિવાશાને આપ્યો અને હરિભક્તોને કહ્યું કે, આનંદથી શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરજો. તમારું સર્વ દુઃખ શ્રીજીમહારાજ નાશ કરશે. તમો કોઈ પ્રકારની ચિંતા કરશો નહિ. પછી હરિભક્તોની રજા લઈને ગોવિંદરામ ભટ્ટ તાપી નદીમાં સ્નાન કરવા ગયા. ને ત્યાં શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરીને તમારી પાસે આવીશ. એમ કહીને તાપીએ ગયા ને ઓઢવાનું વસ્ત્ર હાથમાં રાખીને તાપીમાં ડૂબકી મારી તેવા જ ઉન્મત્તગંગામાં નીકળ્યા ને નીલકંઠ મહાદેવનો આરો દેખ્યો ને હજારો વિચાર પોતાને થયા ને સંશયવાળું મન થયું ને ધીમે રહીને નિશ્ચય કર્યો કે બધી આ લીલા મને શ્રીજીમહારાજે બતાવી છે. એમ સંશય રહિત મન કરીને ગોવિંદરામ ભટ્ટ દાદાખાચરના દરબારમાં ગયા. ત્યાં શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને બેઠા ને બધા સમાચાર કહ્યા, તેથી શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા. તેમજ મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો પણ રાજી થયા ને ગોવિંદરામ ભટ્ટે બુરાનપુરમાં શ્રીજીમહારાજનો પત્ર આપેલો તેને લેવા માટે સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી તથા સદ્‌ગુરુ શ્રી નિત્યાનંદ સ્વામી એ બે સંતને શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને મોકલ્યા. હવે ગોવિંદરામ ભટ્ટે જે માણસ પાસે રાજાને કહેવડાવેલું તે જ પ્રમાણે મેઘનાં ચિહ્ન નહોતાં તોપણ એકદમ વાદળાંની ઘટા થઈને તેમાં ગાજવું, વીજળી ને વરસાદ બહુ જ થયો. તેથી તાપી નદીમાં બહુ પૂર આવ્યું ને નદીના કાંઠા ઉપલ્યાં મકાનો તણાવા લાગ્યાં તે ભેગું જગતગુરુનું પણ મકાન તણાઈ ગયું ને ગામમાં હોકારો થઈ ગયો. ને ભુજકટીયા સરકારે મનમાં વિચાર્યું જે બાઈભાઈ સર્વે હરિભક્તોને કેદખાનામાં પૂર્યા છે તેથી

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને આ વરસાદ કર્યો છે. માટે તે સર્વે હરિભક્તોને કેદખાનામાંથી છોડીશ તો જ વરસાદ બંધ રહેશે. એમ ધારીને તુરત કેદખાના પાસે જઈને હરિભક્તોની પાસે રાજાએ માફી માગી ને સર્વે હરિભક્તોને સરપાવ આપીને કેદખાનામાંથી છોડ્યા. ત્યારે હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજની વરસાદ બંધ થવા માટે પ્રાર્થના કરી તેથી વરસાદ બંધ થયો. પછી રાજાની આજ્ઞાથી સર્વે હરિભક્તો પોતાને ઘેર ગયા, ને રાજા પોતાને મુકામે આવ્યો, ને ગઢપુરથી મોકલેલ બે સંત બે માસે બુરાનપુર આવ્યા. ત્યાં હરિભક્તોના આગ્રહથી સંતો થોડા દિવસ રહ્યા પછી શિવાશા શેઠ પાસેથી ગોવિંદરામ ભટ્ટે આપેલો પત્ર લઈને સંતો ગઢડે આવ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામીને કાગળ આપ્યો તે પત્ર હજી હયાત છે. ને શ્રીજીમહારાજે એક શિક્ષાપત્રી બુરાનપુરના શેઠ શિવાશાને મંદિરમાં પધરાવવા આપેલી હતી. આવી રીતે બુરાનપુરના હરિભક્તોનું કેદમાં પુરાવારૂપ દુઃખ શ્રીજીમહારાજે ગઢપુર રહ્યા થકા ગોવિંદરામ ભટ્ટજી દ્વારા મટાડ્યું હતું. એવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે, તે શ્રીજીમહારાજ આપણે કાજે પોતાના અક્ષરધામમાંથી પધારેલા છે તો શ્રીજીમહારાજનો આશરો લઈને તેમનું ધ્યાનભજન કરીને આ જ દેહે અક્ષરધામમાં જવાય એવો સર્વોપરી નિશ્ચય કરવો જેથી અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ આપણી સહાય કરે એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ **૫૫** ॥

૫૬. શ્રીજીમહારાજે ગઢડાથી સદ્‌ગુરુ મુક્તાનંદ સ્વામીને ભણવા જેતલપુર મોકલ્યા

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક વીસ સાધુને જેતલપુર ભણવા મોકલ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીને જતી વખતે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, મારો મારો એમ બોલતા આવતા હોય તેમની પાસે નાળિયેર મૂકીએ તથા તેમને ફૂલનો હાર પહેરાવીએ ને સારું લાગે તેવી વાણી બોલીએ તો ઠંડા થઈ જાય. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે કહીને મુક્તાનંદ સ્વામીને જેતલપુર મોકલ્યા. પછી એક દિવસે કોઈ હરિભક્ત નાળિયેર તથા હાર લાવ્યો એટલે મુક્તાનંદ સ્વામીએ બેઉ વસ્તુ રાખી મુકાવી. તેટલાકમાં અયોધ્યા તરફથી ફરતું ફરતું વેરાગીનું ટોળું જેતલપુર આવ્યું, ને કોઈ માણસને ગામમાં પેસતાં વેરાગીએ પૂછ્યું કે, આ ગામમાં જીવનમુક્તાનો પંથ ચલાવનાર મુક્તાનંદ છે ? ત્યારે તે

માણસે કહ્યું કે, પટેલ વાંસજીભાઈના મેડા ઉપર શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુ મુક્તાનંદ સ્વામી ઊતરેલા છે એટલે તે વેરાગીની જમાત મુક્તાનંદ સ્વામીની પાસે આવી એટલે આવેલ વેરાગીઓને પાથરણાં પાથરીને બેસાડ્યા. અને આગેવાન વેરાગીને પુષ્પનો હાર પે'રાવ્યો તથા એક નાળિયેર મૂક્યું. આવી રીતે સન્માન કરવાથી મુક્તાનંદ સ્વામીને મારવા આવેલી વેરાગીની જમાત સંતોષ પામીને મુક્તાનંદ સ્વામીને નમસ્કાર કરીને જતી રહી. ॥ **૫૬** ॥

૫૭. શ્રી નારાયણમુનિ શુકાનંદ સ્વામીને ચાંદ્રાયણ વ્રતનો વિધિ કહે છે

શ્રી નારાયણમુનિ કહે છે, હે શુકાનંદ મુનિ ! હવે ચાંદ્રાયણ વ્રતનો વિધિ તમને તત્ત્વથી કહું છું. જે વ્રત વૈષ્ણવાદિ પુરાણોમાં પાપશુદ્ધિ સારું કરવાનું કહ્યું છે. ॥ ૧ ॥ પોષ માસની શુક્લ પક્ષની ચતુર્દશીએ વ્રત કર્તા નર સાવધાન થઈ સર્વ પાપને નાશ કરનાર ચાંદ્રાયણ વ્રત એક માસ પર્યંત કરવાનો નિયમ ગ્રહણ કરે. ॥ ૨ ॥ આ વ્રતના અંગપણે પ્રતિદિન કેવળ ભૂમિ ઉપર શયન કરવું, બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળવું, ત્રિકાળ સ્નાન કરવું વગેરે નિયમોનું પાલન કરવું અને લક્ષ્મીનારાયણની પૂજા વ્રતના સાદ્‌ગુણ્ય સારુ અવશ્ય કરવી અને ભગવાનની સન્નિધિમાં અખંડ ઘીનો દીવો કરવો. ॥ ૩ ॥ ઘીથી અગ્નિને વિધિ પ્રમાણે તૃપ્ત કરે, કેમ કે આ હોમ પાપ માત્રનો નાશ કરનારો છે. આ વ્રતમાં નિષ્ઠાવાળા પુરુષે ભક્ષણ કરવા યોગ્ય અન્ન આજ છે. ચરવું એટલે ઓસાવ્યા વિનાનો ભાત. ભૈક્ષ એટલે ભિક્ષા પ્રાપ્ત જે કાંઈ દૂષિત નહિ તેવું અન્ન-સાથવો. ચોખા આદિકના કણ (કણકી), યાવક (જવસંબંધી), સાકર, દૂધ, દહીં, ઘી, ફળ, મૂળ અને જળને ભક્ષણ કરે. આમાં ઉત્તરોત્તર શ્રેષ્ઠ સમજવું અથવા હોમતાં બાકી રહેલું અન્ન હોમને અંતે આદરથી જમે. ॥ ૪-૫ ॥ આ વ્રત ચંદ્રકળાની પેઠે ઓછું અને વૃદ્ધિ વડે થાય છે માટે તેની 'ચાંદ્રાયણ' એવી સંજ્ઞા સાર્થક છે. તેમાં જવમધ્ય અને પિપીલિકા મધ્ય એવા ભેદથી ચાંદ્રાયણ બે પ્રકારનું છે. તેમાં અહીં પિપીલિકા મધ્યનો પ્રકાર કહું છું. તેમાં પોષ પૂર્ણિમાએ લીલા મોટા આંબળા જેવડા પ્રિય કોળિયા પંદર જ જમે. પછી દિવસે દિવસે ઓછો કરે એટલે પૂર્ણિમાએ પંદર, પડવાએ ચૌદ, દ્વિતીયાએ તેર એ રીતે એક એક ઓછો કરીને જમે. અમાવાસ્યાને દિવસે તો ઉપવાસ કરે. એમ કરતાં કૃષ્ણ પક્ષમાં બધા મળીને એકસો વીસ કોળિયા જમવામાં

આવે. તે પછી માઘ શુક્લ પક્ષ પડવાને આરંભીને પ્રતિદિન એક એક કોળિયાના વૃદ્ધિ ક્રમથી ચંદ્રકળાની વૃદ્ધિને અનુસારે ફરી પણ એકસો વીસ કોળિયા જમે. એટલે માઘ સુદી પડવાએ એક, દ્વિતીયાએ બે, તૃતીયાએ ત્રણ એ રીતે એક એક કોળિયો નિરંતર વધારતાં પૂર્ણિમા સુધીમાં એકસો વીસ કોળિયા થાય. આ પ્રકારે એક માસમાં બસો ચાલીસ કોળિયા જમવાનો નિયમ જાણવો. ।। ૬-૭-૮ ।। તેમાં કોળિયાના અભિમંત્રણ મંત્રો કહું છું. ચાંદ્રાયણ વ્રતમાં એક એટલે પ્રથમ કોળિયાનો પ્રણવ (ૐ કાર) મંત્ર છે. તે નમઃ સ્વાહા શબ્દની સાથે જોડતાં કોળિયા જમવામાં ઉપયોગી મંત્ર થાય છે. એટલે ૐ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને પ્રથમ કોળિયાને જમે. બે કોળિયાનો ભૂઃ એવો મંત્ર છે એટલે ભૂર્નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને બે કોળિયાને જમે. ત્રણ કોળિયાનો ભુવઃ એવો મંત્ર છે. એટલે ભૂવઃ નમઃ સ્વાહા એ રીતે એ મંત્ર બોલીને ત્રણ કોળિયાને જમે. આ જ રીતે આગળ પણ જાણી લેવું. ચાર કોળિયાનો સ્વઃ એવો મંત્ર છે એટલે સ્વઃ નમઃ સ્વાહા એ રીતે બોલીને ચાર કોળિયા જમે. પાંચ કોળિયાનો મંત્ર મહઃ એવો માન્યો છે. એટલે મહઃ નમઃ સ્વાહા એ રીતે બોલીને પાંચ કોળિયા જમે. છ કોળિયાનો જનઃ એવો મંત્ર કહ્યો છે એટલે જનઃ નમઃ સ્વાહા એ રીતે બોલીને છ કોળિયા જમે. સાત કોળિયાનો મંત્ર તપઃ એવો માન્યો છે એટલે તપઃ નમઃ સ્વાહા એ રીતે બોલીને સાત કોળિયા જમે. આઠ કોળિયાનો મંત્ર સત્ય એવો માન્યો છે એટલે સત્ય નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને આઠ કોળિયા જમે. નવ કોળિયાનો મંત્ર ઉર્જે એવો કહ્યો છે એટલે ઉર્જે નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને નવ કોળિયા જમે. દશ કોળિયાનો ઈટ્ એવો મંત્ર છે એટલે ઈટ્ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને દશ કોળિયા જમે. અગિયાર કોળિયાનો મંત્ર ઓજ એવો છે એટલે ઓજ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને અગિયાર કોળિયા જમે. બાર કોળિયાનો મંત્ર તેજ એવો માન્યો છે એટલે તેજ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને બાર કોળિયા જમે. તેર કોળિયાનો મંત્ર પુરુષઃ એવો કહ્યો છે એટલે પુરુષઃ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને તેર કોળિયા જમે. તેથી પર ચૌદ કોળિયાનો મંત્ર ધર્મઃ એવો માન્યો છે એટલે ધર્મઃ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને ચૌદ કોળિયા જમે. પંદર કોળિયાનો મંત્ર શિવઃ એવો કહ્યો છે એટલે શિવઃ નમઃ સ્વાહા એમ બોલીને પંદર કોળિયા જમે. એવી રીતે સ્વાહાકાર અને નમસ્કારે યુક્ત

એવા તે તે ૐકારાદિ મંત્રો વડે તે તે સંખ્યાના કોળિયા જુદા જુદા અભિમંત્રણ કરવા પૂર્વક દિવસ સંખ્યાના અનુક્રમથી જમે. ॥ ૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩ ॥ ચાંદ્રાયણ વ્રતની સમાપ્તિમાં તો ગાય અને વૃષભનું વિપ્રને દાન આપે. એક જ ચાંદ્રાયણ વ્રત કરવાથી સર્વ પાપનો ક્ષય થાય. (આથી ચાંદ્રાયણ વ્રતની પ્રશંસા કરેલી જાણવી.) ॥ ૧૪ ॥ વ્રતને અંતે ઉદ્યાપન કરે તેનાથી જ તેના ફળની સિદ્ધિ થાય. આ વ્રતના અનુષ્ઠાનથી આલોકમાં ધન, આરોગ્ય, સુખ અને સૌભાગ્ય સંપદાને પામે. ॥૧૫॥ અને પરલોક સ્વર્ગમાં દેવોની સાથે ઈંદ્રના ભવનમાં સ્થિતિ સુખને પામે. આ વ્રત ફળકામનાનો ત્યાગ કરી વિષ્ણુ પ્રીત્યર્થે કરવામાં આવે તો અંતઃકરણના મળની વિશુદ્ધિ દ્વારા જ્ઞાનોદય પામીને વિષ્ણુના ગોલોકાદિ પરમધામને પામે. ॥ ૧૬ ॥ હેમુને આવા પ્રકારવાળું ચાંદ્રાયણ વ્રત મેં તમારી આગળ કહી સંભળાવ્યું. આ વ્રત પ્રાયશ્ચિત્તોમાં પ્રાયઃપ્રધાનપણે સ્મૃતિકારોએ માન્યું છે. ॥ ૧૭ ॥ ॥ ૫૭ ॥

૫૮. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અષાઢ સુદી એકાદશીએ મુક્તરૂપ લીંબડાની નીચે સભા કરીને બેઠા હતા. પછી સભામાં બેઠેલા બ્રહ્મચારી સંત પાર્ષદ હરિભક્તો વગેરે પ્રત્યે બોલ્યા જે, આજે દેવશયની એકાદશી છે. માટે સભામાં બેઠેલા સર્વેએ પોતપોતાની શ્રદ્ધા પ્રમાણે એક એક અધિક નિયમ મારી પાસે આવીને ગ્રહણ કરી જાઓ. ને મારી પાસે લીધેલો નિયમ તે જ, નિયમની એકાદશીથી તે કાર્તિક સુદી પ્રબોધિની એકાદશી સુધી પાલન કરવાનો છે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને સભામાં બેઠેલા સર્વેમાંથી કોઈકે સો પ્રદક્ષિણાનું, કોઈકે સો દંડવતનું, કેટલાકે સો માળા ફેરવવાનું, કોઈકે બસો માળાનું, કોઈકે ત્રણસો માળાનું, કોઈકે સર્વમંગલસ્તોત્રનો, જનમંગલસ્તોત્રનો, શિક્ષાપત્રીનો, વચનામૃતનો, ભક્તચિંતામણિ વગેરેનો પાઠ કરવાનો નિયમ ધારણ કર્યો. આ રીતે સભામાં બેઠેલા સર્વેએ નિયમ લીધો, પણ એક મુક્તાનંદ સ્વામી નિયમ લેવા માટે ઊભા થયેલા નહિ. તેમને જોઈ કોઈ સંતના મનમાં ઘાટ થયેલો જે, મુક્તાનંદ સ્વામી નિયમ લેવા કેમ ઊઠતા નથી ? આવો સંતને થયેલ સંકલ્પ તેને જાણીને શ્રીજીમહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમો કેમ નિયમ લેવા ઊઠતા નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે સ્વામી કહે

કે, ઉપરના નિયમ ગ્રહણ કરનારાઓમાં માળા ફેરવવાનું સોથી આરંભીને બસો ને ત્રણસો સુધીના નિયમો લીધા છે પોતાના નિત્યના નિયમ કરતાં અધિક તો તે સાંભળીને હું સભામાં ઊઠ્યો નથી. મારાથી તો નિરંતર એકસો આઠ માળા ફેરવી શકાય છે પણ તેથી અધિક માળા ફેરવી શકાતી નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે, તમો કેવી રીતે માળા ફેરવો છો ? તે આ સભામાં કહી બતાવો. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે કે, તમારી નખથી તે શિખાપર્યંતની મૂર્તિ પ્રથમ મારા અંતઃકરણમાં ધારીને પછી ચરણથી આરંભીને પ્રત્યેક અંગ ધારતાં એકસો આઠ માળા ફેરવું છું. ને અંગ ધારીને માળા ફેરવતો હોય ને વચમાં ઘાટ થાય તો તે માળા નિયમમાં ગણવાની નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, નખથી શિખા સુધીનાં અંગ ગણી બતાવો. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, બે ચરણનાં તળાંની બે માળા ફેરવું છું ને જમણા ચરણના તળામાં નવ ચિહ્ન છે તેની નવ માળા ફેરવું છું. તેવી જ રીતે ડાબા ચરણના તળામાં સાત ચિહ્ન છે. તેની સાત માળા ફેરવું છું. બે ચરણના બે લાંકની બે માળા ફેરવું છું. બે ચરણની પાનીઓની બે માળા ફેરવું છું. બે ચરણના અંગૂઠા સહિત દશ આંગળીઓની દશ માળા ફેરવું છું. બે ચરણના પાંચાની બે માળા ફેરવું છું. બે પગનાં કાંડાની બે માળા ફેરવું છું. પગની ઘૂંટીઓની ચાર માળા ફેરવું છું. બે પગની પીંડીઓની બે માળા ફેરવું છું. બે પગના ઘૂંટણની બે માળા ફેરવું છું. બે પગના સાથળની બે માળા ફેરવું છું. જમણા સાથળમાં ખાંપાના ચિહ્નની એક માળા ફેરવું છું. પીતાંબરના ઘસારાવાળી કેડની એક માળા ફેરવું છું. ગોળ ગંભીર નાભીની એક માળા ફેરવું છું. ત્રિવળીએ સહિત ઉદરની એક માળા ફેરવું છું. શ્રી વત્સના ચિહ્ન સહિત હૃદયની એક માળા ફેરવું છું. શ્યામ બે સ્તનની બે માળા ફેરવું છું. ઊપડતી છાતીની એક માળા ફેરવું છું. છાતીમાં બે છાપના ચિહ્નની બે માળા ફેરવું છું. શંખની પેઠે ત્રણ રેખાવાળા કંઠની એક માળા ફેરવું છું. ઉન્નત ને જાડા બે ખભાની બે માળા ફેરવું છું. ઘૂંટણ સુધી લાંબા બે હાથની બે માળા ફેરવું છું. બાજુબંધ સહિત જમણા હાથમાં રહેલી પદ્મ ને ગદાની છાપની બે માળા ફેરવું છું.બાજુબંધ સહિત ડાબા હાથમાં રહેલા શંખ ને ચક્રની છાપની બે માળા ફેરવું છું. શ્યામ બે હાથની કોણીની બે માળા ફેરવું

છું. બાજુબંધ ને ચક્રની છાપ સહિત બે હાથની કળીની બે માળા ફેરવું છું. કઠણ ને બળવાન ને કડાં સાંકળાં ને ફૂલના ગજરા સહિત બે હાથનાં કાંડાંની બે માળા ફેરવું છું. રોમે સહિત બે હાથના કરભની બે માળા ફેરવું છું. લાલ ને શ્યામ રેખાવાળી બે હાથની બે હથેળીની બે માળા ફેરવું છું. રોમ ને વીંટીઓવાળી બે હાથની અંગૂઠા સહિત આંગળીઓની દશ માળા ફેરવું છું. બે હાથના પાંચાની બે માળા ફેરવું છું. કેશે સહિત દાઢીની એક માળા ફેરવું છું. લાલ એવા નીચલા હોઠની એક માળા ફેરવું છું. લાલ ને મૂછની રેખાવાળા ઉપલા હોઠની એક માળા ફેરવું છું. લાલ અને માખણ જેવી સુંવાળી જીભની એક માળા ફેરવું છું. મોગરાની કળીઓ તુલ્ય બત્રીસ દાંતની એક માળા ફેરવું છું. શ્યામ દાઢની એક માળા ફેરવું છું. બે ગાલની બે માળા ફેરવું છું. જમણા ગાલમાં મોટા તીલની એક માળા ફેરવું છું. તલના ફૂલને તુલ્ય નાકની એક માળા ફેરવું છું. જલેબીના જેવા ગોળ ને કુંડળ સહિત બે કાનની બે માળા ફેરવું છું. ડાબા કાનમાં મોટા તીલની એક માળા ફેરવું છું. ચંચળ ને લાલ રેખા ને કાળી કીકીવાળી બે આંખોની બે માળા ફેરવું છું. કોટાન કોટી કામદેવને મોહ પમાડે એવી બે ભમરોની બે માળા ફેરવું છું. બે ભમરોના મધ્ય ભાગની એક માળા ફેરવું છું. ઉપડતું ને વિશાળ ચાંદલાએ સહિત તિલકવાળા લલાટની એક માળા ફેરવું છું. રોમેસહિત મસ્તકની એક માળા ફેરવું છું. ત્રણ તીલસહિત શીખાની એક માળા ફેરવું છું. બરડાની એક માળા ફેરવું છું. આવી રીતે સમગ્ર મૂર્તિનાં અંગ ધારીને એકસો આઠ માળા ફેરવું છું. આવું સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી ! તમારી એકસો આઠ માળા આગળ બસો માળા અગર ત્રણસો માળા કાંઈ ગણતરીમાં નથી. તમારી રીત માળા ફેરવવામાં ઉત્તમોત્તમ છે. તે જ પ્રમાણે સર્વે સંતોએ તથા હરિભક્તોએ મારાં અંગ ધારીને માળા ફેરવતાં શીખવું એ આજ્ઞા સર્વેને છે. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, તમો સર્વેએ પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે અધિક નિયમ ગ્રહણ કર્યો તેમ હું પણ એક નિયમ ગ્રહણ કરું છું કે આજથી ચાર માસ સુધી સીગરામમાં મુક્તાનંદ સ્વામીને તથા દાદાખાચરને બેસાડીને તે સીગરામ હાંકીને નારાયણ ધરે ના’વા લઈ જઈશ. આવો નિયમ ગ્રહણ કરીને નિરંતર ઉપરના બન્નેને ગાડીમાં બેસાડીને નારાયણ ધરે ના’વા લઈ જતા

હતા. અને શ્રીજીમહારાજની સાથે સંત હરિભક્તો ને સખાઓ પણ ના'વા જતા હતા ને નારાયણ ધરાને કાંઠે લૂગડાં ઉતારીને પલાળીયાં પે'રીને સખાઓ શ્રીજીમહારાજની સાથે જળ કેલી કરવા પૂર્વક સ્નાન કરતા હતા. તેમાં એક દિવસ નારાયણ ધરામાં ના'તાં શ્રીજીમહારાજે બહુવાર લગાડી ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજે સહિત સર્વને જળમાંથી બહાર નીકળવા કહ્યું. ત્યારે સર્વ જળથી બહાર નીકળીને પોતપોતાના વસ્ત્ર પહેરવા મંડ્યા પણ શ્રીજીમહારાજ ભીને લૂગડે મુક્તાનંદ સ્વામી આગળ ઊભા રહીને કહે કે, તમો આજ્ઞા આપો તો ધૂબકો મારું ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની ધૂબકો મારવાની મરજી જોઈને હા પાડી કે એક ધૂબકો મારી તુરત બહાર નીકળી વસ્ત્ર પહેરજો તેવી આજ્ઞા થવાથી દોડીને ધૂબકો માર્યો. તે પાતાળમાં રહેલા શેષનારાયણને દર્શન દેવા પધાર્યા. ત્યાં પાતાળમાં ભીને લૂગડે આવેલા શ્રીજીમહારાજને જોઈને શેષનારાયણ પોતાના સિંહાસનમાંથી ઊઠીને શ્રીજીમહારાજને સન્મુખ ગયા. ને શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરીને તથા પ્રાર્થના કરીને ભીનું વસ્ત્ર બદલાવીને નવું પીતાંબર પહેરવા આપ્યું ને એક રેશમી શેલું ઓઢવા આપ્યું ને શ્રીજીમહારાજનો હાથ ઝાલીને પોતાના રત્ન જડીત થાંભલાવાળા મહેલમાં રહેલું રત્નજડીત સિંહાસનમાં બેસાડીને ષોડશોપચારથી શ્રીજીમહારાજની પૂજા શેષનારાયણે કરી. રત્નજડીત સોનાનો મુગટ, કુંડળ, હાર, બાજુબંધ, કડાં, સાંકળાં, કંદોરો, વેઢ વીંટીઓ, ઝાંઝર વગેરે ઘરેણાં યથાસ્થાન ધારણ કરાવ્યાં ને શ્રીજીમહારાજના બે હાથની પોશમાં એક નાળીયેર ને તેની ઉપર સોનામહોર મૂકી. સોનામહોર ભરેલો થાળ તથા રત્ન ભરેલો થાળ તથા દ્રાક્ષ, દાડમ, મોસંબી, નારંગી, કેળાં તથા સૂકા મેવા વગેરેના થાળ ભરીને શ્રીજીમહારાજને ભેટ મૂક્યા. કપૂરથી શ્રીજીમહારાજની આરતી કરી દંડવત્ પ્રણામ, પ્રદક્ષિણા પુષ્પાંજલિ વગેરે પોતાના પરિવાર સહિત શેષનારાયણે કર્યું. શ્રીજીમહારાજની શેષનારાયણે પ્રાર્થના કરી કે, થાળ કરાવું તે આપશ્રી અત્રે જમો ને આપશ્રીની પ્રસાદી આપો. આટલી અમારી ઈચ્છા પૂર્ણ કરો. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના શેષનારાયણ કરતા હતા. તે જ વખતે નારાયણ ધરાના કાંઠા ઉપર બેઠેલા સર્વે સંત હરિભક્તો સહિત મુક્તાનંદ સ્વામીના મનમાં ચિંતા ઉત્પન્ન

થઈ કે, એક કલાકથી પાણીમાં ધૂબકો માર્યો છે પણ બહાર આવ્યા નહિ તો નિશ્ચે પાણીમાં ડૂબી ગયા માટે શ્રીજી વિના હું મંદિરમાં જઈશ તો જીવુબા, લાડુબા વગેરેને શું મુખ દેખાડીશ ? આવી રીતે વિચાર કરતા કરતા રડતા થકા શ્રીજીમહારાજને બોલાવતા હવા કે તમો જ્યાં હોય ત્યાંથી તુરત પધારો નહિ તો મારા પ્રાણ નીકળી જશે તેટલું દુઃખ થયું છે. માટે વિલંબ ન કરતાં પધારશો તો જ મારા અંતઃકરણમાં શાંતિ થશે. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે શેષનારાયણને કહ્યું કે, તમારે અમારા પ્રસાદની ઈચ્છા છે તો તમો કોઈ વખતે ભરતખંડમાં રહેલ ગઢડામાં હું દાદાખાચરના દરબારમાં રહું છું ત્યાં પધારશો એટલે તમારો પ્રસાદીનો સંકલ્પ હું પૂરો કરીશ પણ આજે થાળ જમવા રે'વાય તેમ નથી. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ શેષનારાયણની કરેલી પૂજાએ સહિત વસ્ત્રઘરેણાં વગેરેવાળા શ્રીજીમહારાજ, મુક્તાનંદ સ્વામીની આગળ આવી ઊભા રહ્યા. જેથી સર્વ સંત હરિભક્તો સહિત સ્વામીને આનંદ થયો ને રથ હાંકીને શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં પધારતા હવા. પછીથી પાતાળમાં રહેલા શેષનારાયણને વિચાર થયો કે, શ્રીજીમહારાજનો પ્રસાદ મળ્યો નથી તો શ્રીજીમહારાજ જ્યાં રહે છે ત્યાં જાઉં. એમ ધારીને શેષનારાયણ દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરી બિરાજમાન હતા ત્યાં આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજની તથા સંત હરિભક્તોની સાત પ્રદક્ષિણા કરીને પ્રાર્થના કરી કે, મહારાજ ! આપશ્રીની પ્રસાદી જમવા આવ્યો છું. તો તે મારી આશા પૂર્ણ કરો. આવું શેષનારાયણનું વચન સાંભળીને જીવુબાને તથા લાડુબાને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, આજ બીરંજનો થાળ કરાવો. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી બીરંજનો થાળ બ્રહ્મચારી પાસે કરાવ્યો. પછી જમવાનો સમય થયો. ત્યારે શ્રીજીએ પોતાના સુરાખાચર તથા સોમલાખાચર તથા દાદાખાચર તથા અલૈયાખાચર વગેરે સખાઓને પણ જમવા બોલાવ્યા. પછી લીંબડા નીચે ખાટલા નંખાવ્યા ને એક ખાટલામાં ચાર ચાર જણને જમવા બેસાડ્યા ને ચાર જણની વચ્ચે એક થાળમાં બીરંજ; ઈલાયચી, કેસર, સાકર નાખેલું કઢેલું દૂધ; શાકભાજી; ભજીયાં; પાપડ; અથાણું વિગેરે મુકાવ્યાં એવી રીતે સર્વ સખાને ખાટલે જમવા બેસાડ્યા ને એક ખાટલા ઉપર શ્રીજીમહારાજ

જમવા બેઠા. તેમના ખાટલા ઉપર બીરંજ, દૂધ વગેરે વસ્તુથી ભરેલો થાળ મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ મૂક્યો પછી સર્વને જમવાની આજ્ઞા કરી તે જ વખતે શેષનારાયણ શ્રીજીમહારાજની પાસે મોટા સર્પરૂપે પ્રસાદ લેવા માટે ખાટલાના સમીપમાં આવીને બેઠા. તે મોટા સર્પને જોઈને સર્વે કાઠીઓ ત્રાસ પામીને જમવાના ખાટલા ઉપરથી ઊઠવા લાગ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, બીશો નહિ. આ તો પાતાળમાંથી શેષનારાયણ અમારી પ્રસાદી જમવા આવ્યા છે તે તમોને કરડશે નહિ માટે શાંતિથી જમો. આવું કહીને શ્રીજીમહારાજ જમવા બેઠા તે અડધો બીરંજનો કોળિયો જમીને અડધો બીરંજનો કોળિયો સાપના મુખમાં નાખે. એવી રીતે બીરંજ આદિક સર્વ વસ્તુ પોતે જમતા જાય ને સર્પને જમાડતા જાય. પછી છેવટે સાકર ઈલાયચી કેસરવાળું ઉકાળેલું દૂધ અડધું પાન કરીને અડધું શેષનારાયણ રૂપ સાપને પાયું ને શ્રીજીમહારાજે મુખ હસ્તની શુદ્ધિ કરીને જળપાન કર્યું ને અડધું રહેલું પ્રસાદીનું જળ પણ શેષનારાયણને પાયું. આવી શ્રીજીમહારાજની લીલા જોઈને લીંબડા નીચે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ઊભેલા ને જમવા બેઠેલા સર્વે આશ્ચર્યને પામતા હવા. ને શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી ને પ્રસાદી જમીને ધરાયેલા શેષનારાયણ સર્વના દેખતાં અંતર્ધાન થતા હવા. ॥ ૫૮ ॥

૫૯. ગઢડામાં વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ અક્ષરઓરડીએ આવ્યા

ગઢપુરમાં એક સમે દાદાખાચરના દરબારમાં વૃદ્ધ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારીને એક પુરુષ અક્ષર ઓરડીના સમીપમાં આવ્યા. દ્વારપાળના અટકાવવાથી ભગુજીએ શ્રીજીમહારાજને નિવેદન કર્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી અંદર આવ્યો ને સાથે આરસના ઘડામાં ગંગોદક લાવેલો હતો. તે સમયે શ્રીજીમહારાજ સ્નાન કરવા બેઠા હતા તે ગંગોદકથી અભિષેક કરતાં સામવેદના મંત્રોનું ઉચ્ચારણ કરી સ્નાન કરાવ્યું. પછી પોતાની ઝોળીમાંથી એક પીતાંબર પહેરવા તથા ઓઢવા આપ્યું ને શરીરે તથા લલાટમાં કેસરયુક્ત મળીયાગર ચંદન ચરચ્યું. ને સાચાં મોતીની માળા તથા કમળની માળા કંઠમાં પેરાવીને એક છડી આપીને સોનામહોરનો ભરેલો થાળ ભેટમાં મૂકીને શ્રીજીમહારાજની કપૂરથી આરતી તથા પુષ્પાંજલિ અર્પણ કરી પ્રદક્ષિણા દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. પછી શ્રીજીમહારાજ માટે જીવુબાએ થાળ કરાવ્યો ને

જમાડ્યા. પછી પ્રસાદની ઈચ્છાવાળા બ્રાહ્મણને પણ શ્રીજીમહારાજે બહુ પ્રકારનાં ભોજન જમાડીને તૃપ્ત કર્યો. પછી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ ત્યાંથી પોતાના સ્થાન પ્રત્યે ગયો. પછી આરસના ખાલી ઘડા ઉપર શ્રીજીમહારાજે વસ્ત્ર ઢાંક્યું તેથી ઘડો જળથી ભરાઈ ગયો ને આરસના ઘડામાં રહેલું ગંગોદક બન્નેવ આચાર્યને તથા બ્રહ્મચારી, સંતપાર્ષદ, હરિભક્તોને તથા જયા, લલીતા આદિક બાઈઓને પાયું. અપૂર્વ જળ પીતાં સર્વ આનંદમાં નિમગ્ન થયાં. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજીએ તથા રઘુવીરજીએ શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું કે, આરસનો ઘડો લઈને કોણ આવ્યું હતું, ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, અમારાં દર્શન કરવા વરૂણદેવ આવ્યા હતા તે દર્શન કરી અમને ગંગોદકથી સ્નાન કરાવી પ્રસાદી જમી વરૂણદેવ પોતાના લોકમાં જતા હતા. ॥ **૫૯** ॥

૬૦. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ રાત્રીએ અક્ષરઓરડીમાં પોઢ્યા હતા

ગઢડામાં અક્ષર ઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજ રાત્રિએ પોઢ્યા હતા. પછી રાત્રિના બાર વાગ્યે જાગ્યા ને સેવકને કહે જે, ભૂખ લાગી છે. એ શ્રીજીમહારાજનું વચન જીવુબાએ સાંભળ્યું ને તુરત જ બાજરાનો રોટલો તથા સાકર નાખેલું દહીં શ્રીજીમહારાજને આપ્યું તે શ્રીજીમહારાજ જમ્યા ને બાકી રહેલી પ્રસાદી મોટીબાને આપી. મુખવાસ લેવા માટે મોટીબા પ્રસાદ ત્યાં મૂકીને ગયાં. એટલામાં શંકર પાર્વતી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યાં. દર્શન કરી પ્રસાદી માગી ત્યારે શ્રીજીમહારાજે રોટલો ને દહીં આપ્યું. તે પ્રસાદી જમીને દર્શન કરવા આવેલ શંકર ને પાર્વતીજીએ શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરીને તે સ્થાનથી અંતર્ધાન થયાં. તે સમે મોટીબા ઈલાયચી, સોપારી વગેરે મુખવાસ લઈને આવ્યાં ને શ્રીજીમહારાજને મુખવાસ આપ્યો. પછી પૂછ્યું કે, અહીં તમારો આપેલો પ્રસાદ મૂક્યો હતો તે કોણ લઈ ગયું ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તમો મુખવાસ લેવા ગયાં તે વખતે શંકર પાર્વતીજીએ અમારાં દર્શન કરીને પ્રસાદી માગી તેથી રોટલાની પ્રસાદી આપી તે જમીને ગયાં. આવી વાત સાંભળીને મોટીબા રાજી થતાં હતાં ને શ્રીજીમહારાજ કહેતા હતા કે, હું જે જે તીર્થોમાં ફર્યો છું તે તે તીર્થોમાંથી સર્વ દેવતાઓ મારાં દર્શન કરવા આવે છે. ॥ **૬૦** ॥

૬૧. સરધારના કરીમભાઈ હસન અને નાથને લઈને આવ્યા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા તે સમયે સરધારના કરીમભાઈ હસન તથા નાથને લઈને આવ્યા. હસન લૂલા હતા ને નાથ મૂંગા હતા. તેમને જોઈને દેવાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, હે શ્રીજીમહારાજ, તમો તો મૂંગાને બોલતો કરો ને લૂલાને પર્વત ઉપર ચઢાવ એવા છો માટે હસનને સારા અંગવાળો કરો તથા નાથને બોલતો કરો. આવું દેવાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને પરમ દયાળુ એવા શ્રીજીમહારાજે કૃપાદૃષ્ટિ કરીને કહ્યું કે હસન તમારાં સર્વે સારાં અંગ થઈ જાઓ તેથી લૂલા મટી ગયા ને નાથને કહ્યું કે, તમો સારી વાણી બોલો. આટલું કેવા માત્રમાં મૂંગા મટીને બોલતા થઈ ગયા. આવી રીતે ચાલતા એવા હસનભાઈ તથા બોલતા થયેલા નાથને લઈને કરીમભાઈ પોતાને ગામ ગયા. શ્રીજીમહારાજનો આવો પ્રગટ પરચો જોઈને વર્તમાન ધારીને કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હતા. ॥ ૬૧ ॥

૬૨. એક સમયે બે સંત ભાદરા ગયા

એક સમયે બે સંત ફરતા ફરતા ભાદરા ગામ ગયા હતા. સવારે બેઉ સંત ગામમાં ઝોળી ફરવા ગયા ત્યારે ભાદરાના ડોસાભાઈ પોતાને ઘેર રોટલો જમતા હતા. ત્યારે સંતોએ કહ્યું કે, હે ડોસાભાઈ ! તમે લૂખું કેમ ખાઓ છો. પણ રોટલા સાથે ઘી, ગોળ, અથાણું વગેરે કેમ જમતા નથી. ત્યારે ડોસાભાઈ કહે, લૂખું ખાય તે હરામ ખાય. પછી સંતો કહે, લૂખું ખાઓ છો ને હરામ ખાય તેમ બોલો છો. ત્યારે ડોસાભાઈ કહે, લૂખું ખાધું શું કહેવાય તો પાંચ પ્રકારના ભોજન જમતો હોય ને મોઢેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નામને બોલ્યા સિવાય જે જમે તે લૂખું ખાય છે ને હું તો કોળિયે કોળિયે શ્રીજીમહારાજનું નામ બોલતો બોલતો ખાઉં છું માટે તે જમવાનું લૂખું ન કહેવાય. એવો પોતાને આંગણે ઝોળી ફરવા આવેલા સંતને જવાબ આપ્યો એવા બળવાળા ભાદરાના ડોસાભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. ॥ ૬૨ ॥

૬૩. અમદાવાદના ડોસા તાઈ સત્સંગી થયા

અમદાવાદના ડોસા તાઈ સત્સંગી થયા તેથી નાતમાં ઉપાધિ થઈ. નાતીલાએ તેના છોકરાને કહ્યું જે, તમારા બાપે આપણા અલ્લાનું ભજન

મૂકી દીધું ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરે છે. માટે તે શ્રી સ્વામિનારાયણને ભજવા મૂકી દે, નહિ તો અમો તારા બાપને જીવતા દાટી દેશું. પછી છોકરાએ પોતાના પિતાને કહ્યું કે, તમારે શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરવું નહિ પણ આપણા અલ્લાનું ભજન કરવું. છતાં ડોસાભાઈએ પોતાના છોકરાનું માન્યું નહિ. ત્યારે નાતીલાએ ભેગા થઈને ડોસાભાઈને જીવતા જમીનમાં દાટ્યા ત્યારે આગેવાનનો પિતા દટાયેલો પણ શ્રીજીમહારાજના પ્રતાપથી ડોસાભાઈ દટાયેલા નહિ. પછી નાતીલા દાટીને આવતા હતા ત્યારે ડોસાભાઈ તો સાબરમતી નદીમાં ન્હાઈને આવતા જોયા. પછી ત્યાં જઈને જુએ છે ત્યારે પોતાના પિતા દટાયેલા દીઠા. પછી પોતાના પિતાને કાઢી લાવ્યા. પછી ડોસાભાઈને નાતીલાઓએ પટારામાં પૂર્યા ત્યારે ડોસાભાઈને દાતણ કરતા ચોતરા ઉપર જોયા ને પટારો જોયો તો ખાલી દીઠો. પછી ડોસાભાઈએ શિરસાટે સત્સંગ રાખ્યો ને પોતાના છોકરાના કહેવાથી ડોસાભાઈ જૂનાગઢ ગયા. ને ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો સમાગમ કરવા જૂનાગઢમાં રહ્યા ને ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, તમારી વાતું સાંભળીશ ને ગામમાં મારી દીકરી છે તેને ઘેર જમી આવીશ. ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, મંદિરમાં રહો અને અહીં જ જમજો. પછી ડોસાભાઈ જૂનાગઢમાં કેટલાક દિવસ રહ્યા ને સ્વામીની વાતો સાંભળીને સંતોષ પામ્યા. એટલામાં વડતાલના નારાયણાનંદજી બ્રહ્મચારી તથા નિષ્કામાનંદજી બ્રહ્મચારી જૂનાગઢ આદિક પંચતીર્થીની યાત્રા કરવા આવેલા. તેઓ જૂનાગઢથી પંચતીર્થીની યાત્રા કરીને પાછા જૂનાગઢ આવીને ગોંડલના દેવનાં દર્શન કરવા ઉપરના બ્રહ્મચારીઓ જતા હતા. તેમની સંગાથે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ ડોસાભાઈને ગોંડલ દેવનાં દર્શન કરવા મોકલ્યા. પછી ડોસાભાઈ ગોંડલ જતી વખતે સ્વામીએ આપેલ તુંબડી-પત્તર જૂનાગઢમાં ભૂલી જવાથી પાછા ડોસાભાઈ જૂનાગઢમાં ગયા ને બ્રહ્મચારીઓએ રસ્તામાં આવેલી નદીમાં સ્નાન કરી પૂજાથી પરવારી દેવને નૈવેદ્ય ધરી પોતે જમીને ડોસાભાઈની વાટ જોઈને નદીએ બેઠા હતા. તેટલામાં જૂનાગઢ જઈ, જૂનાગઢમાં હરે વખત થયો હતો એટલે મંદિરમાં જમીને ડોસાભાઈ ઉપરના બ્રહ્મચારીને નદીએ ભેગા થયા. તેમને સંગાથે લઈને બ્રહ્મચારીઓ ગોંડલ ગયા. ત્યાં દેવનાં દર્શન કરીને બે ચાર દિવસ રહીને

બ્રહ્મચારીઓ યાત્રા કરતા કરતા વડતાલ ગયા તે ડોસાભાઈ ગોંડલમાં ઘણા દિવસ રહ્યા ને અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ તેડવા આવ્યા તેમની સંગાથે વિમાનમાં બેસીને અક્ષરધામમમાં ગયા. ॥ ૬૩ ॥

૬૪. સરધારમાં રામાનંદ સ્વામીનાં સેવક અગરબા

સરધારમાં રામાનંદ સ્વામીનાં સેવક અગરબા હતાં. તેમની જ્ઞાતિ વાણીયાની હતી. તે અગરબાને ડોસાભાઈ તથા હંસરાજ તથા જૂઠાભાઈ મળી ત્રણ પુત્ર હતા. પછી ડોસાભાઈની માતુશ્રી પાસે રામાનંદ સ્વામીએ મોટા દીકરા ડોસાભાઈને માગ્યા જે મારો શિષ્ય કરવા આપો. ત્યારે અગરબાએ ડોસાભાઈને આપ્યા નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજ રામાનંદ સ્વામીની ગાદીએ બેસીને ધર્મધુરા ધારણ કરીને દેશાંતરમાં સત્સંગ કરાવવા ફરતા ફરતા સરધાર આવ્યા ને ડોસાભાઈને અગરબા પાસે શ્રીજીમહારાજે માગ્યા ત્યારે આપ્યા. ને ડોશીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, અમારે અહીં ઉપાધિ બહુ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અમારી સંગાથે બંધિયા ચાલો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સંગાથે બંધિયા પુત્રો સહિત અગરબા આવ્યાં ને શ્રીજીમહારાજે મૂળુખાચર પાસે મુકામ અપાવ્યો. તેમાં ડોશીમા રહ્યાં ને ડોસાભાઈ મહારાજ પાસે રહ્યા. પછી એક દિવસ રાત્રિના બાર વાગ્યે શ્રીજીમહારાજે ડોસાભાઈને જગાડ્યા ને કહ્યું જે, તમે વિમુખ છો કારણ કે તમારી ડોસીમા પાસે તમોને રામાનંદ સ્વામીએ માગ્યા હતા પણ આપ્યા નહિ તેથી તમો વિમુખ છો, માટે તમને મારી પાસે રાખીશ નહિ. માટે તમે ચાલ્યા જાઓ. ત્યારે ડોસાભાઈએ પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, તમો કહો તે પ્રાયશ્ચિત્ત કરું પણ મને આપશ્રીની સેવામાં રાખો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તમો કાશીની યાત્રા કરી આવો તો મારી પાસે તમને રાખું. પછી ડોસાભાઈ કાશીની યાત્રા કરવા તૈયાર થઈને ચાલ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે મૂળુખાચરને કહ્યું કે, તમો ધાર ઉપર ઊભા રહીને રસ્તો દેખાડજો. પછી મૂળુખાચરે ધાર ઉપર ઊભા રહીને રસ્તો દેખાડ્યો ને મૂળુખાચર ધાર ઉપર ઊભા રહ્યા. પછી સવારના દશ વાગ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, મૂળુખાચર કેમ દેખાતા નથી. ત્યારે કોઈક હરિભક્તે કહ્યું જે, તે તો ધાર ઉપર ઊભા છે. પછી શ્રીજીમહારાજે માણસ મોકલીને બોલાવ્યા ત્યારે ઘેર આવ્યા. પછી શ્રીજીએ મૂળુખાચરને મોકલીને

ડોસાભાઈને પાછા બોલાવ્યા ને તેઓ આવ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે મૂળુખાચરને પણ ધન્ય છે ને ડોસાભાઈને પણ ધન્ય છે ને શ્રીજીમહારાજ કહે, હે ડોસાભાઈ, તમારી કાશીની યાત્રા પૂરી થઈ રહી. પછી શ્રીજીમહારાજે ડોસાભાઈને પોતાને ઘેર મોકલ્યા ને કહ્યું જે, તમે સદા સાધુ જ છો ને તમે તમારી માતુશ્રીની સેવા કરો. આવી આજ્ઞા થવાથી ડોસાભાઈ ઘેર ગયા ને પોતાને ઘેર થોડા દિવસ ગયા પછી બંધિયા ગામના જૈન વાણીયા કાંઈ કામ પ્રસંગે ગઢપુર આવ્યા ને પોતાના સંબંધી સાથે શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ડોસાભાઈના સમાચાર પૂછીને કહ્યું જે, ડોસાભાઈ બહુ સારા હરિભક્ત છે ને તેમને સંસાર બિલકુલ અડ્યો નથી. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને વાણીયા કહે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ ! અમો તો સંસારમાં ગળા સુધી બૂડેલા છીએ ને તમારા ભક્ત ડોસાભાઈ તો ચોટલી સુધી બૂડેલા છે, પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, ડોસાભાઈને સાધુ કરીએ તો તમારે અમારા સત્સંગી થવું. ત્યારે વાણીયાએ ખોટી હા પાડી. પછી શ્રીજીમહારાજે કાગળ લખીને ભગુજીનું ઊંટ લઈને મોકલ્યા. તે દિવસે ડોસાભાઈએ તે ગામનું ગોળ જોખવાનું રાખેલ તે ગોળ જોખતા હતા. અને એકને એકોને રહે, બેને બન્યોને રહે, આવું બોલતા હતા તેવામાં ઊંટને છેટે દેખીને વિચાર્યું જે, નક્કી ભગુજીનો ઊંટ છે. તે ગોળ જોખવાનું પડતું મૂકીને સામા દોડ્યા. પછી ભગુજીએ ઊંટ બેસાડ્યો ને કાગળ આપ્યો એટલે ઘેર ન જતાં ત્યાંથી ભગુજીને ઘેર મોકલી પૂજા મંગાવી ને ભગુજી સંગાથે ઊંટે બેસીને ચાલતા થયા ને રાત્રિએ ગઢપુર આવ્યા. ને સવારમાં શ્રીજીમહારાજે સભા કરીને પછી પેલા વાણીયાને બોલાવ્યો. તે ડોસાભાઈને જોઈને આશ્ચર્ય પામ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, કેમ ડોસાભાઈ શો સંકલ્પ છે. ત્યારે ડોસાભાઈ કહે, વાણીયા સત્સંગી થતા હોય તો હું સાધુ થવા તૈયાર છું. લાવો ભગવાં વસ્ત્ર ને સાધુ કરો. પછી વાણીયાએ ડોસાભાઈને કહ્યું જે, તમો સદાય સાધુ જ છો પણ અમે કંઠી પહેરીશું તો નાતમાં ઉપાધિ થશે. પછી શ્રીજીમહારાજે ડોસાભાઈને સાધુ કર્યા નહિ. ને વાણિયાઓ સંગાથે ઘેર જવા રજા આપી તેથી ડોસાભાઈ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા માથે ચઢાવી પોતાને ઘેર જતા હવા. ॥ ૬૪ ॥

શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરીને મેળવેલી પ્રસન્નતાની વાતો

૬૫. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે શુકાનંદ સ્વામીને પુસ્તક લખવા આપ્યું હતું

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે શુકાનંદ સ્વામીને એક ખાનગી પુસ્તક લખવા આપ્યું હતું. પછી શુકાનંદ સ્વામી સવારમાં ચાર વાગ્યે અનશન વ્રત લઈને લખવા બેઠા તે રાત્રિના આઠ વાગ્યે પુસ્તક લખી રહ્યા. પછી શુકાનંદ સ્વામી પુસ્તક લઈને શ્રીજીમહારાજ આગળ ગયા. ત્યારે મહારાજે માગ્યું જે, પુસ્તક લાવો. તેથી પુસ્તક સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને આપ્યું. તે પુસ્તક શ્રીજીમહારાજે વાંચ્યા વિના ફાડી નાખ્યું. પણ શુકાનંદ સ્વામીને રીસ ચઢી નહિ. ને પોતાને આસને ગયા. પછી બ્રહ્માનંદ સ્વામીને ખબર પડી તે શુકાનંદ સ્વામીને યુક્તિથી વાત પૂછી લીધી. પછી બ્રહ્માનંદ સ્વામી શુકાનંદ સ્વામીને લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, શુકાનંદ સ્વામીએ અનશન વ્રત લઈને લખેલું પુસ્તક તમોએ ફાડી નાખ્યું એવું પુસ્તક જો અમોએ લખેલું હોય તો અમે ફાડવા ન દઈએ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, તમને તેવું કામ સોંપાય નહિ. અમારો જેને વિશ્વાસ હોય તેને અમે કામ સોંપીએ છીએ. તે પુસ્તક અમોએ વાંચ્યા વિના ફાડી નાખ્યું તો પણ શુકાનંદ સ્વામીને ખોટું લાગ્યું નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજ કહે, શુકાનંદ સ્વામી તો અમારા હાથપગ છે. એમ કહીને શુકાનંદ સ્વામી ઉપર રાજી થયા. ને શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા શુકાનંદ સ્વામીએ મેળવી હતી. ॥ **૬૫** ॥

૬૬. પીઠવડીના ભગા તથા મૂળા

ગામ પીઠવડીના ભગા તથા મૂળાને ત્યાં શ્રીજીમહારાજ ભટવદરમાં દાદાખાચરને પરણાવીને આવ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજને પોતાના ગામમાં રાખવાનો આગ્રહ કર્યો ને શ્રીજીમહારાજને પોતાને ઘેર પધરાવ્યા ને પાંચસે રૂપિયા ભેટ મૂકી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમે માગણ લોકો નદીમાં બે હજાર બેઠા છે તેમને દાનમાં આપી દઈશું. ત્યારે ભગો તથા મૂળો કહે, ફાવે તેને આપો અથવા કૂવામાં નાખો પણ અમારે તો આપશ્રીને રાજી કરવા છે. માટે આપશ્રીને અર્પણ કરેલ છે. વળી એક વખત શુકાનંદ સ્વામી ઉન્મત્ત

ગંગામાં સ્નાન કરવા ગયેલા ને શિયાળો હોવાથી બહુ ટાઢ ચઢી ગઈ તે ધ્રૂજતા ધ્રૂજતા, શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં તાપતા હતા ત્યાં આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, આવો તાપો. પછી તાપવા બેઠા તે સમે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, આ અક્ષર ઓરડીની વળીઓ નીકળે તેમ નથી. નહિ તો તે વળીઓના કકડા કરીને શુકાનંદ સ્વામીને તપાડું. તે સમે ભગો તથા મૂળો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવેલા તે મહારાજનું વચન સાંભળીને વિચાર કર્યો જે, આથી શ્રીજી રાજી થાય છે. એમ ધારી બેઉ પોતાને ઘેર જઈ ગાડું જોડી સાલેમાલના ડુંગરમાં જઈ સૂકાં લાકડાં કાપી ગાડું ભરીને ગઢડે આવ્યા. તે વાત કોઈએ શ્રીજીમહારાજને કહી. તેથી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, શું બાવના ચંદન લાવ્યા. એમ બોલી અક્ષર ઓરડીથી બહાર આવ્યા ને ભગા, મૂળાને લીંબડા તળે બાથમાં ઘાલીને મળ્યા. તથા છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં ને એમ બોલ્યા જે, આ લાકડાં જ્યાં સુધી પહોંચશે ત્યાં સુધી શુકાનંદ સ્વામીને તપાડીશ. આવી રીતે લાકડાં લાવ્યા તેથી શ્રીજીમહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, ભગો, મૂળો રહે ત્યાં સુધી તેમને થાળમાંથી પ્રસાદી જમાડજો. તેથી પાંચ દિવસ રહીને શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા મેળવીને પોતાને ઘેર જતા હવા. ॥ ૬૬ ॥

૬૭. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે ખીજડીયા આરે સ્નાન કરવા ગયા

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ પરમહંસ તથા હરિભક્તો સહિત ઉન્મત્તગંગાના ખીજડીયા આરે સ્નાન કરવા ગયા હતા. ત્યાં વરસાદ થવાથી સંતોએ શ્રીજીમહારાજ ઉપર લૂગડું ઊંચું કરી ચાર લાકડીએ બાંધવા માંડ્યું તેમાં ત્રણ ઠેકાણે બાંધ્યું. પણ ચોથે ઠેકાણે બાંધવાનું કાંઈ મળ્યું નહિ. આસપાસ જોતા હતા તેટલાકમાં રાજકોટના ગરાસીઆએ પોતાના કેડીયાની કશ તોડીને લાકડીનું ઠેબું બાંધવા આપી. ત્યારે તે જોઈને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, દ્રૌપદી જેટલું પુણ્ય તો થઈ ગયું. આવી રીતે તે સમયમાં તે રાજકોટના ગરાસીઆએ કેડીયાની કશ આપીને શ્રીજી મહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા મેળવી હતી. તે ગરાસીઆનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કશ લઈને તેડવા આવ્યા ને વિમાનમાં બેસાડીને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૬૭ ॥

૬૮. ગુજરાતના હરિભક્તો પાકી કેરીનાં ગાડાં લઈને ગઢડે ગયા

ગુજરાતના હરિભક્તો પાકી કેરીઓનાં ગાડાં ભરીને ગઢડે ગયા ત્યાં દાદાખાચરના દરબારમાં ગાડાં છોડ્યાં. પછી શ્રીજીમહારાજે ગામના સર્વ હરિભક્તોને બોલાવીને કેરીઓ આપવા માંડી ને ગાડાં ખાલી કરવા માંડ્યાં. તેટલામાં મુકુંદ બ્રહ્મચારી આવ્યા તેમણે સર્વ બ્રહ્મચારીને બોલાવીને એક તરફથી કેરીઓ એક ઓરડામાં ભરીને ગાડાં ખાલી કરવા માંડ્યાં ને ગાડું ખાલી થાય તેને દરબાર બહાર કાઢે, આવી રીતે કરવાથી ગાડાં ખાલી થયાં. પછી શ્રીજીમહારાજ સભામાં જઈને બેઠા ત્યારે હરિભક્તોએ વાત કરી જે, અમે તમોને તથા સંતને જમાડવા કેરી લાવ્યા હતા. ત્યારે મહારાજ કહે, અમને પ્રથમ કહેવું હતું તો અમે કેરીનો રસ કઢાવત ને રોટલી કરીને અમે જમત તથા સંતોને જમાડતા. તેવામાં મુકુંદ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, તમારે સંતોને જમાડીને હરિભક્તોને પ્રસન્ન કરવા હોય તો હા પાડો, કેરીઓ તો હું આપીશ. એમ કહી શ્રીજીમહારાજનું કાંડું ઝાલી કેરીઓના ઓરડા પાસે લઈ ગયા. ત્યારે મહારાજે પૂછ્યું જે, આ ક્યાંથી ? ત્યારે મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, એક તરફ તમો ગાડાં ખાલી કરતા હતા ને એક તરફ મેં ગાડાં ખાલી કર્યાં હતાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પ્રસન્ન થઈને મુકુંદ બ્રહ્મચારીના માથા ઉપર હાથ મૂક્યો તથા બાથમાં ઘાલીને મળ્યા. છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં. પછી રસ, રોટલીની રસોઈ કરીને શ્રીજીમહારાજ પોતે જમ્યા તથા સંતોને જમાડ્યા ને ગુજરાતના હરિભક્તોને તથા દાદાખાચર વગેરેને રસરોટલી જમાડીને ગુજરાતના હરિભક્તોને પ્રસન્ન કર્યા. આવી રીતે મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા મેળવી હતી. ॥ ૬૮ ॥

૬૯. ગઢડામાં શ્રીજી બાજરાના ડૂંડાં ભંગાવતા હતા

ગઢપુરના દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્તો પાસે બાજરાનાં ડુંડાં ભંગાવતા હતા, ને શ્રીજીમહારાજ ખુરશી ઉપર બેઠા હતા. પછી મહારાજને એવો સંકલ્પ થયો જે ચાલો લક્ષ્મીવાડીએ જઈએ. એમ બોલીને કહ્યું જે, ઘોડી લાવો કે તુરત રતનજી તથા મીયાંજી બેઉ જણ ત્યાંથી ઊઠીને વાડીએ ગયા. ત્યાં બેઠક વાળી મોદીયાં

પાથર્યાં તથા પાટ પાથરી ઉપર ગાદીતકીયો મૂક્યો ને બેઠકની ચારે કોરે વાળીને પાણી છાંટ્યું જેથી ધૂળ ઊડે નહિ. આવું તૈયાર કરીને પાછા મંદિરમાં આવતા હતા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સંત હરિભક્તો તથા સખાઓ સહિત સામા મળ્યા ને મહારાજ વાડીએ પધાર્યા. ને રતનજી તથા મીંયાજીએ દરબારમાં આવી ડૂંડાં ઠેકાણે મૂક્યાં તથા બાજરાના પૂળા ઠેકાણે મૂક્યા ને લીંબડા તળે વાળીને પાણી છાંટ્યું. પછી મોદીયાં પાથરી તથા ગાદીતકીયા સહિત પાટ પાથરીને પાછા વાડીએ રતનજી તથા મીંયાજી આવતા હતા. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજ સભામાં બોલ્યા જે, હજુ ઘરના ધણી નહિ આવ્યા હોય. ત્યારે સુરાખાચર બોલ્યા જે, હે મહારાજ, ઘરના ધણી દાદાખાચર તો તમારા સમીપમાં બેઠા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તે તો ઘરના ધણી છે પણ હમણાં ખરા ઘરના ધણી છે તે આવશે ત્યારે બતાવીશું. તેટલાકમાં રતનજી તથા મીંયાજી આવ્યા. તેમને જોઈ શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, જુઓ આ ઘરના ધણી આવ્યા, કારણ કે અમે અહીં આવવાનો સંકલ્પ કર્યો તેટલામાં આ બન્ને જણ અહીં વાડીએ આવી બેઠક વાળી પાણી છાંટી પાથરણાં પાથરીને પાછા મંદિરમાં જઈ ડૂંડાં તથા પૂળા ઠેકાણે મૂકી લીંબડા નીચે વાળી પાણી છાંટી પાથરણાં પાથરીને અમારે માટે ગાદીતકિયા સહિત પાટ પાથરીને પાછા વાડીએ આવ્યા. પણ તમારામાંથી કોઈએ તે કામ કર્યું નહિ. તેમ દરબારમાં પણ ડૂંડાં વગેરે ઠેકાણે મૂક્યા સિવાય અમારી સંગાથે આવ્યા. માટે ખરા ઘરના ધણી તો રતનજી તથા મીયાંજી છે. આવી રીતે સેવા કરીને રતનજી તથા મીયાંજીએ શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરીને પ્રસન્નતા મેળવી હતી. ॥ ૬૯ ॥

શ્રીજીમહારાજની સેવા તથા વસ્તુ આપવાથી પ્રસન્નતાની વાતો

૭૦. બરવાળામાં શ્રીજીમહારાજનું મંદિર લીંપાવવું હતું

ભાલ દેશમાં બરવાળા ગામ છે ત્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું મંદિર છે. તે મંદિર લીંપાવવું હતું. પછી હરિભક્તે તે મંદિર એક બાઈ પાસે પૈસા આપીને લીંપાવ્યું ને બાઈએ બહુ સ્નેહથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું મંદિર જાણીને સારા ઓરકા પાડીને લીંપી દીધું. પછી તે બાઈ માંદી થઈ ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તે બાઈને પ્રત્યક્ષ દર્શન દીધાં ને કહ્યું કે, હે બાઈ !

અમારા ધામમાં ચાલો. ત્યારે તે બાઈ બોલી કે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ હું તમારી સત્સંગી નથી ને તમારું ભજન પણ મેં કર્યું નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, હરિભક્તના કહેવાથી તમોએ અમારું મંદિર ઘણા હેતથી ઓરકા પાડીને લીંપ્યું હતું, તેથી હું તેડવા આવ્યો છું. માટે મારા ધામમાં ચાલો. ત્યારે બાઈ કહે કે, મફત લીંપ્યું નથી પણ મજૂરી લઈને લીંપ્યું છે માટે તમારી મરજી હોય તે પ્રમાણે કરું. પછી શ્રીજીમહારાજે તે બાઈનો દેહત્યાગ કરાવીને પોતાના અક્ષરધામમાં લીંપવારૂપી સેવાથી પ્રસન્ન થઈને લઈ ગયા. એમ શ્રીજીમહારાજ આ વખતે અઢળક ઢળેલા છે. માટે જે કોઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની અલ્પ સેવા કરે છે તેને બહુ માનીને પોતાના અક્ષરધામમાં વિમાનમાં બેસાડીને લઈ જાય છે. ॥ ૭૦ ॥

૭૧. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ વડતાલ જતાં સોટી ગામ આવ્યું

ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજ સખાઓને સાથે લઈને વડતાલ જતા હતા. ઘોડે બેસીને ચાલતાં ચાલતાં ભાલ દેશમાં સોઢીનું રણ આવ્યું. પછી શ્રીજીમહારાજે સોઢી નામના ગામની ભાગોળે જઈને સ્નાન કરવાના સંકલ્પથી બાવળનું દાતણ માંગ્યું. ત્યારે સુરાખાચર કહે, હે મહારાજ ! આ ખારો પાટ છે માટે ઝાડ બધાં બળી ગયાં છે. માટે કહો તો ઝીલડાનું અથવા કેરડાનું દાતણ લાવી આપું. તમામ લોક તે ઝાડોનું દાતણ કરે છે માટે તેનું દાતણ આ ગામમાં મળશે પણ બાવળનું દાતણ મળશે નહિ. એવું સુરાખાચરનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, મારે તો બાવળનું દાતણ કરવું છે. માટે તમો મારો વિશ્વાસ રાખીને ગામમાં ગોતવા જાઓ. એમ શ્રીજીમહારાજના કહેવાથી સુરાખાચર આખા ગામમાં દાતણ માટે ફર્યા પણ દાતણ મળ્યું નહિ. પછી કાઠીને જોઈને એક બીબડી બોલી કે, બાવળનું દાતણ કરનાર લગારેય નહિ લાજતો હોય. એમ બીબડી બોલી, ત્યારે સુરાખાચર કહે, ગામની ભાગોળે અલ્લા આવેલા છે તે અલ્લાને બાવળનું દાતણ જોઈએ છીએ. માટે ગોતવા આવેલો છું. ત્યારે બીબડી બોલી કે, અલ્લાને માટે જોઈતું હોય તો આવો, મારા હાથે મારા વાડામાંથી બાવળનું દાતણ કાપી આપું, કારણ કે અલ્લા માટે બે બાવળની સોટી ઉછેરી છે. પછી પોતાને હાથે બાવળની સોટી કાપીને સુરાખાચરને આપી. પછી હરખાતી તે બીબડી બોલી કે ભાગોળે અલ્લા આવ્યા

હોય તો અંતકાળે અલ્લા મને બાવળની સોટી લઈને તેડવા આવે તેમ કહેજો. પછી સુરાખાચરે કહ્યું કે, અલ્લાને કહીશ. એમ કહીને સુરાખાચર શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને દાતણ આપી ને બધી વાત કરી. પછી શ્રીજીમહારાજે ત્યાં દાતણ કર્યું. પછી ધીમે ધીમે શ્રીજીમહારાજ વડતાલ પધાર્યા. પછી તે બીબડીનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ હાથમાં બાવળની સોટી લઈને તે બીબડીને ઘેર ગયા ને કહ્યું કે, મારા ધામમાં ચાલો. તમે મને બાવળનું દાતણ આપ્યું હતું તેથી તમારા ઉપર પ્રસન્ન થઈને તેડવા આવ્યો છું માટે તમારા સંબંધીની રજા માગીને ચાલો. પછી બીબડી પોતાનાં સગાંની રજા લઈ વિમાનમાં બેસીને શ્રીજીમહારાજ સંગાથે અક્ષરધામમાં જતી હવી. ॥ ૭૧ ॥

૭૨. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ માંદા થયા ત્યારે કોળીને છોકરે શ્રીજીમહારાજને રાજગરાં ચીભડાં આપ્યાં

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ માંદા થયા હતા. તે સમયમાં એક કોળીના છોકરે રાજગરાં રંગે રાતાં ચીભડાં મહારાજને આપ્યાં, તે ચીભડાં શ્રીજીમહારાજે બહુ વખાણ્યાં ને લાધા ઠક્કરને કહે, આ છોકરાને પચાસ રૂપિયા મૂલ્ય આપો. ત્યારે લાધા ઠક્કર કહે, ત્રણ પૈસાનો માલ છે માટે એટલા બધા નહિ અપાય. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, સો રૂપિયા આપો. ત્યારે લાધો ઠક્કર કહે, એટલા બધા અપાય નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, બસો આપો. તો પણ લાધા ઠક્કરે આપ્યા નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, વાર ન કરો ત્રણસેં લાવો. આવી રીતે પાંચસો સુધી વધતા ગયા. ત્યારપછી કહ્યું કે, માણકી ઘોડીનો સોનાનો સામાન લાવો, ને એ છોકરાને આલો. તે વખતે જીવુબા બોલ્યાં જે, શ્રીજીમહારાજ કહે તે પ્રમાણે આપો. અને મહારાજનું વચન પાળવું તે જ આપણો ધર્મ છે. એમ લાધા ઠક્કરને સમજાવ્યું ત્યારે લાધા ઠક્કરે હા પાડી. ને કોળીના છોકરાને પોતાની દુકાને લઈ જઈને એક કળસી જુવાર આપીને લાધા ઠક્કર શ્રીજીમહારાજ પાસે બીતા બીતા આવ્યા. પછી મહારાજે કહ્યું કે, તમે તમારી વાણીયાગત કરીને તે છોકરાને જુવાર આપીને કાઢ્યો. પણ હું તેને અક્ષરધામ આપીશ. પછી તે છોકરાનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ ચીભડાંની એંધાણી આપીને પોતાના અક્ષરધામમાં તે છોકરાને લઈ ગયા. ॥ ૭૨ ॥

૭૩. સારંગપુરના જીવાખાચરનાં દીકરી અમરબા

સારંગપુરમાં જીવાખાચરની દીકરી અમરબા પોતાની સખીઓ લઈને ગામ ખાંભડે જતાં હતાં. રસ્તામાં બોરડીનાં પાકાં ઝાડ આવ્યાં તે ખાતાં જાય ને શ્રીજીમહારાજને સંભારે જે આપણા એવાં ક્યાંથી ભાગ્ય હોય જે શ્રીજીમહારાજ અહીં આવે તો તેમને પાકાં બોર જમાડીએ ને કૃતાર્થ થઈએ, એમ શ્રીજીમહારાજને સંભારતાં સંભારતાં રોઈ પડ્યાં. પછી સખીઓએ આસના વાસના કરીને રોતાં બંધ કર્યાં. પછી ફરીથી શ્રીજીમહારાજને સંભાર્યા તેથી શ્રીજીમહારાજ પાળા સાથે ત્યાં આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને પાકાં પાકાં બોર જમાડીને આનંદ પામ્યાં ને શ્રીજીમહારાજ સંગાથે પોતાને ઘેર આવતાં હવાં. ॥ ૭૩ ॥

૭૪. વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ જોળ જતા હતા

વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ જોળ જતા હતા ત્યારે રસ્તામાં કોળીનો છોકરો મળ્યો. તેણે શ્રીજીને કહ્યું કે મારા ખેતરમાં ચાલો તમને મારે તરબૂચ ખવડાવવું છે. વળી તે છોકરો કહે, મેં બે તરબૂચ મારા ખેતરમાં દાટ્યાં છે, એક તરબૂચ તમને ખવડાવવા ને એક તરબૂચ મારા મામાને ખવડાવવા દાટ્યું છે. આવું છોકરાનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ તે છોકરાની સંગાથે તેના ખેતરમાં ગયા. ત્યાં ખેતરમાં શ્રીજીમહારાજને તે છોકરે ખાટલા ઉપર ગોદડું નાખીને બેસાડ્યા. પછી તે છોકરો ખેતરમાં તરબૂચ લેવા જતો હતો ત્યારે શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે કહ્યું કે, હે છોકરા, તેં તારા મામાને ખાવા માટે દાટેલું તરબૂચ તો શિયાળ ખાઈ ગઈ છે ને અમને ખવડાવવા દાટેલું તરબૂચ ખેતરમાં રહ્યું છે માટે લઈ આવ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને તે છોકરો જ્યાં દાટ્યાં હતાં ત્યાં જઈને જુવે છે તો મામાને ખવડાવવાનું તરબૂચ શિયાળ ખાઈ ગયેલી ને શ્રીજીમહારાજના ભાગનું રહેલું તે લાવીને શ્રીજીમહારાજને તે તરબૂચ આપ્યું. તે શ્રીજીમહારાજે છોકરાનો ભાવ જોઈને અંગીકાર કરીને પ્રસાદીનું તરબૂચ આપીને તેને સંતોષ પમાડીને શ્રીજીમહારાજ જોળ જતા હતા. પછી તે છોકરાનો અંતકાળ થયો ત્યારે તે છોકરાને તેનું આપેલું તરબૂચ દેખાડીને શ્રીજીમહારાજ પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૭૪ ॥

૭૫. આખોલના મનોર ભક્ત હતા

ભાલ દેશમાં આખોલ ગામ છે. તેમાં એક મનોરભક્ત હતા. તેઓ નામ ધરમાદો આપતા તથા સંતોને જમાડી વસ્ત્ર ઓઢાડતા હતા. ને પોતે શેરડીનો વાઢ કરતા તે ભેગાં તુંબડાં વાવતા તે તુંબડાં તૈયાર થાય ત્યારે સંતોને પોતાને ગામ બોલાવીને રસોઈ જમાડીને એક એક તુંબડું તથા વસ્ત્ર સંતોને આપતા હતા. તેથી શ્રીજીમહારાજ બહુ જ રાજી થયેલા તેથી અંતકાળે રંગેલાં નવાં તુંબડાંવાળા સંતોએ સહિત શ્રીજીમહારાજ ગામમાં થઈને મનોરભક્તને ઘેર પધાર્યા ને આખા ગામને દર્શન દઈને મનોરભક્તને પોતાના અક્ષરધામમાં વિમાનમાં બેસાડીને લઈ જતા હતા. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજ આ વખતે અઢળક ઢળેલા છે તે શ્રીજીમહારાજનો આશરો કરે છે તેને અક્ષરધામ આપે છે. માટે શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી થઈને તેમનું પ્રગટ ભજન કરવું તે સિદ્ધાંત છે. ॥ ૭૫ ॥

૭૬. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ ગોપીનાથજીનું મંદિર કરાવતા હતા

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ શ્રીગોપીનાથજીનું મંદિર કરતા હતા તે સમયમાં મંદિરના પાયાનું કામ ચાલતું હતું ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, આ ગોપીનાથજીના મંદિરના પાયામાં જે કોઈ માણસ એક શેરથી આરંભીને મણ સુધીનો પથરો નાંખશે તે મનુષ્યને મારા ધામમાં લઈ જઈશ. આવા શ્રીજીમહારાજના વચનને ગઢડામાં રહેલા અલૈયાસ નામના જમાદારે સાંભળ્યું. તેથી તે અલૈયાસ જમાદારે ઘેલા નદીમાંથી એક શેરનો પથ્થર લાવીને શ્રીજીમહારાજને દેખાડીને શ્રી ગોપીનાથજીના મંદિરના પાયામાં નાખ્યો ને અલૈયાસે કહ્યું કે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ મહારાજ ! નજર રખીયો. પછી તે અલૈયાસનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તેને તેડવા આવ્યા ત્યારે અલૈયાસ કહે કે, હે સ્વામિનારાયણ તમે મને તેડવા કેમ આવ્યા છો, અમને તો અમારા અલ્લા તેડવા આવે ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે મારા શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિરના પાયાનું કામ ચાલતું હતું. ત્યારે તમોએ એક શેરનો પથરો પાયામાં નાખતી વખતે મને કહ્યું હતું જે, નજર રખીયો તેથી તમને તેડવા આવ્યો છું. જુઓ આ તમારો પથરો એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ પોતાના હાથમાં પથરો દેખાડીને પોતાના ધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૭૬ ॥

૭૭. ગઢડામાં ઈચ્છારામભાઈ માંદા થયા હતા

ગઢપુરમાં ઈચ્છારામભાઈ માંદા થયા હતા તેમને જોવા ગઢડામાં રહેતા નાગર પંચોળી વૈદ્યને બોલાવ્યા. તેમણે નાડી જોઈને કહ્યું જે, ઈચ્છારામભાઈને રેચ આપવો પડશે. માટે એક હરડે મંગાવો. પછી લાધા ઠક્કર હરડે લેવા બજારમાં ગયા. લાધા ઠક્કરે જેરાજસેલોત શેઠની દુકાનેથી બાર આના આપીને એક હરડે લીધી તે હરડે ઈચ્છારામભાઈના કામમાં આવી. તેથી શ્રીજીમહારાજ તે જૈન વાણીયા જેરોજસેલોતને તેડવા અંતકાળે હરડે લઈને આવ્યા. ત્યારે જેરોજસેલોત બોલ્યા કે, હું તમારો ભક્ત નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમોએ મારા ભાઈ ઈચ્છારામને માટે હરડે આપી હતી તેથી તેડવા આવ્યો છું. ત્યારે તે જેરાજસેલોત કહે, પૈસા લઈને આપી હતી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, બાર આનાને બદલે રૂપિયો લીધો હોત તોપણ આપત, પણ તે હરડે અમારા કામમાં આવી માટે તમને ધામમાં તેડી જવા આવ્યો છું. માટે ચાલો, એમ કહીને હાથમાં હરડે દેખાડીને શ્રીજીમહારાજ જેરાજસેલોત જૈન વાણીયાને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૭૭ ॥

૭૮. શ્રીજીમહારાજ ભુજ પધારે છે

એક વખત શ્રીજીમહારાજ ભુજનગર પધારે છે તેવા સમાચાર સાંભળવાથી ભુજનગરમાં રહેતા ભુજના રાજાના કારભારી સુંદરજીભાઈ તથા ગંગારામભાઈ મલ્લ આદિક હરિભક્તો સામૈયુ લઈને વાજતેગાજતે શ્રીજીમહારાજ સન્મુખ ભાગોળે ગયા. ત્યાં આવેલા સંતોએ સહિત શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરી શ્રીજીમહારાજને પાલખીમાં બેસાડી વાજતેગાજતે ભુજનગરમાં સુંદરજીભાઈના મુકામમાં આવી ગાદીતકીયાવાળી પાટ ઉપર શ્રીજીમહારાજ સર્વને સુખશાંતિથી દર્શન થાય તે માટે સભામાં બિરાજમાન થયા. પછી સુંદરજીભાઈ આદિક તે ગામમાં રહેતા હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજને ભેટમાં એક રૂપિયો તથા નાળિયેર, સાકરનો પડો વગેરે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરીને સૌ ઊઠીને પાછા સભામાં બેસતા હતા. તે સભામાં એક વાણીયો બેઠો હતો. તેણે પણ પોતાને ઘેર જઈ વેચવામાં નહિ ખપેલું ઘણા દિવસથી ઘરમાં અથડાતું ખોરું નાળિયેર એક ખૂણામાં પડ્યું હતું તે પોતાને ઘેરથી લાવીને શ્રીજીમહારાજને ભેટ મૂકી. ત્યારે મહારાજે હાથમાં

લઈને નાળિયેર ખખડાવી જોયું જેથી શ્રીજીમહારાજ કહે, આ નાળિયેર ખોટું છે. ત્યારે તે વાણીયો કહે, નાળિયેર ખોટું છે પણ તમો તો ખોટા નથી, માટે તમે અંતકાળે મને તેડવા આવજો. આવું કહેવાથી શ્રીજીમહારાજ કહે, વાણીયો અમને ઠગે છે, ખોટું નાળિયેર આપીને અમને કહે છે કે અંતકાળે તેડવા આવજો. માટે અમે તો ખરા ભગવાન છીએ માટે અંતકાળે તે વાણીયાને તેડવા જઈશું. એમ કહીને તે વાણીયાનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ હાથમાં નાળિયેર લઈને તેડવા ગયા ને તેને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. આવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે માટે તેમનું ભજન કરીશું તે જરૂર પોતાના ધામમાં આપણને પણ લઈ જશે એ નિ:શંક વાત છે. ॥ ૭૮ ॥

૭૯. કંથકોટમાં લવાણા તેજા ભક્ત

કંથકોટમાં લોહાણા તેજા ભક્ત ઉર્ફે કચરાભક્ત રહેતા હતા. તે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. નામ ધર્માદો ચોખો કાઢતા. શ્રીજીમહારાજના સંતો પોતાને ઘેર પધારે ત્યારે રસોઈ જમાડીને વસ્ત્ર ઓઢાડતા. આવા પ્રેમીભક્ત હતા. તેમનાં ધર્મપત્નીનું નામ તેજુબા હતું, તે પણ શ્રીજીમહારાજનાં ભક્ત હતાં. તેમને ત્યાં એક વખત શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ને શ્રીજીમહારાજે તેમના હાટમાં બેસીને બકાલું વેચ્યું. પછી શ્રીજીમહારાજને જમાડવા માટે તેજુબાએ પોતાને પહેરવાની નવી સાડી વાણીયાને ઘેર મૂકીને ઘઉંનો લોટ, ઘી, ખાંડ વગેરે સીધું લાવીને બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ કરાવીને શ્રીજીમહારાજને જમાડ્યા. પછીથી મહારાજ ત્યાંથી ભુજનગર તરફ ગયા. ત્યાં રહેતા ભક્તોને થોડા દિવસ દર્શન આપીને પાછા કંથકોટ આવ્યા. ત્યારે તે ગામના રાજા સત્સંગી હોવાને લીધે તે રાજાના આગ્રહથી શ્રીજીમહારાજ તેમને ઘેર ઊતર્યા. રાજાને કથાવાર્તાનું સુખ આપ્યું. વળી તે રાજાની દીકરીને મારવાડના રાજા સંગાથે પરણાવી હતી તેનો પતિ મરી જવાથી પોતાના પિતાને ઘેર આવેલાં દીકરીએ શ્રીજીમહારાજની ચંદન ફૂલથી પૂજા કરીને સોનાના વેઢ દશ આંગળીમાં પે'રાવ્યાં તથા સોનેરી વસ્ત્ર પે'રાવ્યાં ને રૂપિયા ભરી સોનાનો થાળ અર્પણ કરી શ્રીજીમહારાજની કપૂરથી આરતી કરાવી. પછી શ્રીજીમહારાજે કંથકોટમાં રહેલા બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરીને રૂપિયા દક્ષિણામાં આપ્યા ને પોતાની દશ આંગળીમાં રહેલા સોનાના

વેઢ શ્રીજીમહારાજે વાણિયાને ઘેરથી સાડી છોડાવવા માટે તેજા ભક્તનાં ધર્મપત્ની તેજુબાઈને આપ્યાં તે પ્રસાદીના જાણીને રાખ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજ ત્યાં થોડા દિવસ રહીને ગઢપુર પધારતા હવા. ॥ ૭૯ ॥

૮૦. શ્રીજીમહારાજ ગઢડાથી વાંઢીયા ગામ પધારતા હતા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ ગઢપુરથી કચ્છદેશમાં રહેલું ગામ વાંઢીયા પધારતા હતા. તે ગામમાં સાત જન્મથી બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળનાર પાંચા નામવાળા બ્રાહ્મણ તથા તેમનાં ધર્મપત્ની રહેતાં હતાં. તેમને પોતાનું દર્શન આપવાની ઈચ્છાથી ત્યાં જતા હતા. તે રસ્તામાં જતાં ચોર મળ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ચોરોને અડધા સહિત સુખડી મુકુંદ બ્રહ્મચારી પાસેથી અપાવી દીધી. પછી રસ્તામાં ચાલતાં શ્રીજીમહારાજને ભૂખ લાગવાથી મુકુંદ બ્રહ્મચારી પાસે ખાવાનું માગ્યું. ત્યારે બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, ચોર મળ્યા તે વખતે તો દાનેશ્વરીના દીકરા થયા ને બધું ખાવાનું અપાવી દીધું ને હવે ખાવાનું માંગો છો માટે મારો અંગૂઠો ખાઓ. આવું મુકુંદ બ્રહ્મચારીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે, અમારાથી ખાધા વિના ચલાશે નહિ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ રસ્તામાં બેઠા. તેટલામાં એક ગાડું લઈ કોઈ આવ્યું. તેને બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, આ નાના મહારાજ ચાલતાં થાકી ગયા છે ને વળી માંદા છે, માટે તમારા ગાડામાં બેસાડો તો તમોને પુણ્ય થશે. આવું બ્રહ્મચારીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજને તે ગાડાવાળે પોતાના ગાડામાં બેસાડ્યા ને બ્રહ્મચારી ગાડા પછવાડે ચાલતા આવતા હતા. તેથી ગાડાની સંગાથે ન ચાલી શકવાથી પછવાડે રહી ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ગાડામાં આખા બ્રહ્માંડનો ભાર મૂક્યો જેથી ગાડાના બળધિયા ચાલી શક્યા નહિ ને ગાડું ન ચાલ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ ગાડાવાળાને કહે, પાછળ ચાલ્યો આવતો બાવો કામણ ટુમણિયો છે. તેને તમો જો ગાડામાં બેસાડશો તો જ તમારું ગાડું ચાલશે ને બેસે નહિ તો તમો પરાણે બેસાડજો. તમારે અહીંથી ગાડું ચલાવવું હોય તો તે બાવો ગાડામાં બેસશે કે તુરત ગાડું ચાલતું થશે. આવું શ્રીજીમહારાજે શીખવ્યું તેથી બ્રહ્મચારી આવ્યા કે તુરત ગાડાવાળે ગાડામાં બેસવા કહ્યું. પણ બ્રહ્મચારી ગાડામાં બેસવાની ના પાડતા હતા.

પણ આગ્રહથી બેસાડ્યા કે તુરત ગાડું ચાલવા માંડ્યું એટલે શ્રીજીમહારાજ ગાડાવાળાને કહે, જુઓ તમે ઘરડા બાવાને ગાડામાં બેસાડ્યા કે ગાડું ચાલતું થયું. પછી રસ્તામાં શ્રીજીમહારાજે ગાડાવાળાને પૂછ્યું કે, તમારું નામ શું છે ? ત્યારે ગાડાવાળાએ કહ્યું જે, મારું નામ કરશનદાસ છે ને હું પટેલ છું. આવી રીતે જાણ્યા પછી થોડા સમયમાં વાંઢીયા ગામ આવવાથી પટેલ શ્રીજીમહારાજને કહે તમારે બીજે ગામ જવું હોય તો ઉતરી જાઓ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમારે તમારા ગામમાં રાત રહેવું છે માટે તમારા ગામની ધર્મશાળામાં અમને લઈ જાઓ. ધર્મશાળા આગળ ગાડામાંથી ઊતરી જઈશું. આવું વચન સાંભળીને પટેલે ધર્મશાળા પાસે ગાડું લઈ જઈને ઊતરવાનું કહ્યું. ત્યારે બ્રહ્મચારી નીચે ઊતર્યા ને મહારાજ પટેલને કહે, તમારું ગાડું છોડીને ધર્મશાળાનાં પગથિયાંએ પાછલો ભાગ અડાડો એટલે હું ઊતરી જઈશ. પછી પટેલે તેમ કર્યું ત્યારે શ્રીજીમહારાજ ઊતર્યા ને પટેલ ગાડું લઈને પોતાને ઘેર ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારીને કહે, ભૂખ લાગી છે માટે ગામમાં કરશનદાસ પટેલને ત્યાં જાઓ. તે જમવાનું આપશે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને બ્રહ્મચારી પટેલને ઘેર ગયા. ત્યાં પટેલને કહે, અમારા મહારાજને ભૂખ લાગી છે માટે ખાવાનું અમને બ્રાહ્મણને ખપે તેવું આપો. પછી પટેલ બ્રહ્મચારીને લઈને પોતાના ગોરને ત્યાં જઈને રાત્રિએ છોકરાં માટે ઢાંકી મૂકેલી ખીચડી ને દૂધ અપાવ્યું. તે બ્રહ્મચારી લઈને ધર્મશાળામાં આવ્યા ને પટેલ પોતાને ઘેર ગયા. ને શ્રીજીમહારાજને ખીચડી ને દૂધ બ્રહ્મચારીએ જમવા આપ્યું. ત્યારે બ્રહ્મચારીને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, આ ખીચડીને દૂધ કોઈકના પ્રારબ્ધનું છે માટે અમે ખાશું નહિ માટે જેને ઘેરથી લાવ્યા હોય તેને આપી આવો. તે સાંભળીને બ્રહ્મચારીએ પાંચા બ્રાહ્મણને ઘેર જઈ ખીચડી ને દૂધ પાછું આપીને કહ્યું જે, અમારા મહારાજે કોઈકના પ્રારબ્ધનું હતું જેથી ખાધું નહિ. બ્રહ્મચારી ધર્મશાળામાં બ્રાહ્મણે આપેલી સુખડી લઈને આવ્યા ને સુખડી ખાઈને પાણી પીને શ્રીજીમહારાજ તથા બ્રહ્મચારી સૂઈ ગયા. પછી ખીચડી ને દૂધ છોકરાંને સવારે ખાવા માટે ઢાંક્યું હતું તે સંકલ્પ મહારાજે જાણ્યો. તેથી પાંચા બ્રાહ્મણના મનમાં નિશ્ચય થયો જે જરૂર જે મહારાજ ધર્મશાળામાં ઊતર્યા છે તે ભગવાન છે. એમ પોતાની

સ્ત્રીને બ્રાહ્મણ કહેતો હતો, ને આવેલા મહારાજ સવારે રહે તો આપણે ઘેર રસોઈ કરીને જમાડીશું. આવો સંકલ્પ રાત્રિએ કરીને સૂઈ ગયા. પછી સવારના ચાર વાગે બ્રહ્મચારી ઊઠ્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહે જાગો. આપણે આ ગામથી ઠંડા પહોરમાં ચાલીએ તો બે ચાર ગાઉ સૂર્ય ઊગ્યા પહેલાં જવાય. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, આ ગામમાં બ્રાહ્મણને ઘેર ખાંડના લાડુ જમીને સાંજના પહોરના ચાલીશું અગર બીજે દિવસે સવારે ચાલીશું. એમ બ્રહ્મચારીને કહીને સ્નાનાદિક ક્રિયાથી પરવારી પૂજા કરતા હતા ત્યાં પાંચો બ્રાહ્મણ ધર્મશાળામાં આવ્યો. ને શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરીને કહેતો હતો જે, મારે ઘેર જમવા પધારો તો હું રસોઈ કરાવું. તેવું બ્રાહ્મણનું વચન સાંભળીને મહારાજે હા પાડી ને દશ વાગ્યે બ્રહ્મચારી સહિત શ્રીજીમહારાજ બ્રાહ્મણને ઘેર જમવા પધાર્યા. ત્યાં ફરીથી સ્નાન કરી પીતાંબર એક પે'રીને તથા એક ઓઢીને પાટલા ઉપર બ્રહ્મચારી સાથે જમવા બેઠા. બ્રાહ્મણે બે થાળમાં લાડુ, શાક, ભજીયાં, અથાણું, ચટણી, પાપડ, દાળ, ભાત, રાઈતાં વગેરે પીરસીને થાળ શ્રીજીમહારાજ તથા બ્રહ્મચારીની આગળ બીજા પાટલા ઉપર મૂક્યા. ને શ્રીજીમહારાજ તથા બ્રહ્મચારી જમવા લાગ્યા. ને પાંચો બ્રાહ્મણ પોતાની સ્ત્રી સહિત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરતા હતા ત્યાં શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાથી બન્ને જણને સમાધિ થઈ ને અક્ષરધામમાં જે મૂર્તિ પોતાને ઘેર જમે છે તે જ મૂર્તિનાં દર્શન થયાં. જેથી બન્ને જણ આનંદ પામ્યાં. પછી સમાધિમાંથી દેહમાં આવ્યાં ને શ્રીજીમહારાજને પાંચા બ્રાહ્મણે દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને સ્ત્રીએ પંચાંગ પ્રણામ કર્યા ને પાસે બેસીને દર્શન કરતાં હતાં. તેટલાકમાં શ્રીજીમહારાજ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પલંગ ઉપર બિરાજમાન થયા. ને બ્રાહ્મણે ચંદન ફૂલ રૂપિયાની ભેટ વગેરેથી શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરી આરતી કરી પ્રાર્થના કરીને શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન બન્ને જણ કરતાં હતાં. પછી શ્રીજીમહારાજ પાંચા બ્રાહ્મણને ઘેરથી ધર્મશાળામાં ગયા ને સ્ત્રીપુરુષ પોતાનાં છોકરાં સહિત શ્રીજીમહારાજનો પ્રસાદ જમતાં હતાં ને પોતાના યજમાન કરશનદાસ પટેલને પ્રસાદી આપવા બ્રાહ્મણે તેમને ઘેર જઈને આપીને ઉપરની સમાધિ વગેરેની વાત કરવા પૂર્વક

આવેલા મહારાજ પોતે ભગવાન છે તેમનો આશરો કરીને અમોએ તેમનું ભજન કરવા માટે તેમના સત્સંગી થયા છીએ. આટલી વાત સાંભળવાથી ને શ્રીજીમહારાજનો પ્રસાદ જમવાથી કરશનદાસ પટેલે સંકલ્પ કર્યો કે, જો મહારાજ આજ આપણા ગામમાં રહે તો મારે ઘેર રસોઈ કરીને કાલે જમાડીશ ને હું પણ સત્સંગી થઈશ. આવો પટેલનો સંકલ્પ જાણીને શ્રીજીમહારાજ તે ગામમાં રોકાયા. પછી સાંજે ગોર સહિત કરશનદાસ પટેલ ધર્મશાળામાં આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને નમસ્કાર કરીને તેમની પાસે બેસીને પટેલે પોતાના ઘેર જમવા માટે પધારવાની વિનંતી કરી. જેથી બીજે દિવસે પોતાના ગોર પાસે રસોઈ કરાવીને શ્રીજીમહારાજને બ્રહ્મચારી સહિત જવા માટે પટેલ ધર્મશાળામાં જઈને પોતાને ઘેર બોલાવી લાવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને ખાટલા ઉપર બિરાજમાન કર્યા. પછી શ્રીજીમહારાજ તથા બ્રહ્મચારી સ્નાન કરી પીતાંબર પે’રીને તથા ઓઢીને પાટલા ઉપર જમવા બેઠા. બ્રાહ્મણે થાળ પીરસીને શ્રીજીમહારાજને જમવા મૂક્યો. પછી બ્રહ્મચારી સહિત જમવા બેઠેલા શ્રીજીમહારાજના સમીપમાં પટેલ દર્શન કરવા સ્ત્રી સહિત બેઠા. તેટલામાં શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાથી સ્ત્રી સહિત પટેલને સમાધિ થઈને તેઓ બન્ને ગોલોક ધામમાં ગયાં. ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં દર્શન કરી આનંદ પામ્યા. પછી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને બન્ને જણને કહ્યું કે, તમારો આત્યંતિક મોક્ષ કરવો હોય તો તમારે ઘેર આવેલા પ્રત્યક્ષ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ છે તેમને હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે’રી સત્સંગી થઈ તેમનું ભજન કરશો તો તમારો મોક્ષ થશે. આવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને સમાધિમાંથી દેહમાં આવ્યાં ત્યારે શ્રીજીમહારાજને દંડવતપ્રણામ કરશનદાસ પટેલે કર્યા ને સ્ત્રીએ પંચાંગ પ્રણામ કર્યા. ત્યારબાદ શ્રીજીમહારાજનો આશ્રય કરી વર્તમાન ધારી કંઠી પે’રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન સ્ત્રી પુરુષે જીવનપર્યંત કર્યું. આવી રીતે વાંઢીયા ગામમાં જઈને શ્રીજીમહારાજે પાંચા બ્રાહ્મણને તથા કરશનદાસ પટેલને પોતાનું દર્શન પૂર્વના પુણ્યે કરીને આપ્યું ને દર્શન દઈને પોતાની મૂર્તિનો નિશ્ચય કરાવીને સત્સંગી કરીને તે ગામથી શ્રીજીમહારાજ મુકુંદ બ્રહ્મચારી સહિત ગઢપુર આવતા હવા. ॥ ૮૦ ॥

૮૧. કચ્છ દેશના રહીશ ખેતો અને ભીમો

કચ્છ દેશના રહીશ ખેતો ને ભીમો બે સારા સત્સંગી હતા. તેઓ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા ને મંદિરમાં રહેતા ત્યાગીઓની સેવા કરતા. જેથી શ્રીજીમહારાજની તે બન્ને ભાઈ ઉપર પૂર્ણ દયા હતી. એક સમયમાં તે બન્ને ભાઈની માતુશ્રી માંદા થયાં. વૈદ્યને બોલાવી નાડી જોવડાવી. ઘણી દવાઓ કરી પણ ટેકી લાગી નહિ, ને મંદવાડ વધી જવાથી ખેતા ને ભીમાની માતુશ્રી મરણ પામી. ત્યારે ખેતો મરી ગયેલી પોતાની માની પાસે બેઠો ને ભીમાને શ્રીજીમહારાજને બોલાવવા માટે મોકલ્યો. તે શ્રીજીમહારાજ પાસે જઈને બોલ્યો કે, હે શ્રીજીમહારાજ ! આપણી મા મરી ગઈ છે. ત્યારે મહારાજ કહે, તારી મા, મારી મા શેની. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ભીમાની સંગાથે તેને ઘેર જતા હતા. તે રસ્તામાં છાશ લેવા જતી ઘાંચણ મળી. તે મહારાજને કહે કે, પાછા વળો પાછા. તે તો ભીમાની મા મરી ગઈ છે ને તમો શું હાહ ઘાલવાના છો ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, હું હાહ નહિ ઘાલું તો શું તું હાહ ઘાલવાની છે ? એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ભીમાને ઘેર જઈને પરમ દયાળુ એવા શ્રીજીમહારાજે ખેતા ને ભીમાની માને જીવતી કરીને કહ્યું કે, છોકરાઓ નાના છે માટે હમણાં આ લોકમાં રહીને છોકરાઓને મોટા કરો, પછી અમારા ધામમાં જજો. એવી રીતે કહીને શ્રીજીમહારાજ દશ વરસ સુધી આ લોકમાં ખેતા ને ભીમાની માતુશ્રીને રાખતા હવા. ॥ ૮૧ ॥

૮૨. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે દેહોત્સવ કર્યો

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે દેહોત્સર્ગ કરીને પોતાના અક્ષરધામમાં જવાનો મનમાં નિશ્ચય કરીને મંદવાડને ગ્રહણ કરતા હવા. કોઈ દિવસ ખાય. કોઈ દિવસ ન ખાય. કોઈ દિવસ બાજરીની રાબ પીએ. કોઈ દિવસ દૂધ પીએ, કોઈ દિવસ ખીચડી અથવા રોટલો ખાય. આવી રીતે કરીને છ માસમાં જેવા વનમાંથી આવ્યા ત્યારે શરીર સુકાઈ ગયેલું હતું તેવું કરી નાખ્યું. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને સદ્‌ગુરુ ભાયાત્માનંદ સ્વામી આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહેતા હતા કે, આ મરવા માટે શો ઢોંગ આદર કર્યો છે. માટે ખાઈપીને આનંદ કરો ને અમને આનંદ આપો ને જો કદાચ તમો ધામમાં જશો તો અમે પણ તમારી પછવાડે મરીશું. વળી ભાયાત્માનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, તમારા

પહેલાં આ જગતમાં પીતાંબર નામનો બ્રાહ્મણ ભગવાન થયો હતો. તેણે દેહ મૂક્યો ત્યારે તેની ચિતામાં તેના સત્તાવીશ શિષ્યો પડીને મરી ગયા. તેવી રીતે અમે પણ મરીશું ને લોહીની નદીઓ ચાલશે, માટે દેહ મૂકીને ધામમાં જવાનો સંકલ્પ મુકી દ્યો. ત્યારે ભાયાત્માનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, જો હું ભગવાન હઈશ તો કોઈની નસકોરી નહિ ફૂટવા દઉં. આયુષ્ય આવી રહ્યું હશે તો પણ તેની આવરદા વધારીશ. આવી રીતે પ્રતિજ્ઞા કરીને શ્રીજીમહારાજે આચાર્ય, બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્તો આદિકની સભા કરીને સર્વને પોતાનો ધામમાં જવાનો સંકલ્પ કહ્યો. જેથી સર્વે સાંભળતા મૂર્છા પામી પૃથ્વી ઉપર પડીને રોવા લાગ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે પોતાના યોગૈશ્વર્યના પ્રતાપથી સર્વના શરીરમાં ધૈર્યતા ધારણ કરી. તેથી શરીરની સાવધતાને પામેલા એવા ભક્તજનો પ્રતિ બોલ્યા કે, મારી પછવાડે કોઈએ આત્મઘાત ન કરવો તથા ઝેર ન ખાવું તથા ગળાટૂંપો ન ખાવો એ આદિક ઉપાયોથી નહિ મરવાનો તમારા મનમાં નિશ્ચય કર્યો હોય તો સર્વે સભામાંથી ઊઠીને મારે પગે હાથ અડાડીને કહો કે, અમે તમારી પછવાડે મરીશું નહિ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને સભામાં બેઠેલા સર્વેએ શ્રીજીમહારાજના ચરણને ઝાલીને કહ્યું કે, અમે મરીશું નહિ. તે સભામાં સચ્ચિદાનંદ સ્વામીના શિષ્ય સિદ્ધાનંદ સ્વામીએ પણ શ્રીજીમહારાજ પછવાડે ન મરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી. છતાં સભામાંથી વાડીએ ગયા ત્યારે ઉપરની સર્વ હકીકત પોતાના ગુરુ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને કહી કે, આવતી કાલે શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં જવાના છે. તો શ્રીજીમહારાજ વિના આપણે બે જણ શી રીતે જીવીશું. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં પટરાણી શ્રી રાધિકાજીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનો વિયોગ થયો ત્યારે રાધિકાજીને પોતાના લલાટમાં લોહીનો ટસિયો આવતો ને આપને તો શ્રીજીમહારાજનો વિયોગ થાય ત્યારે આખા શરીરે લોહી નીકળે છે. માટે શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં જવાના છે તો આપણે કેમ કરવું ? ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી પોતાના શિષ્ય સિદ્ધાનંદ સ્વામીને કહે, તમારું ને મારું ખાવાનું પત્તર લઈને વગડામાં જાઓ ને થોરિયાનું દૂધ તથા આકડાનું દૂધ વગેરેનાં દૂધનાં આ બે પત્તર ભરી લાવો. આવું ગુરુનું વચન સાંભળીને થોરિયા વગેરેનાં દૂધ કાઢીને બે પત્તર ભરી લાવીને ગુરુ આગળ મૂક્યાં પછી

ગુરુ તથા શિષ્ય બન્ને જણાએ મરવા માટે તે થોર વગેરેનાં દૂધ પીધાં પણ તે થોર વગેરેનાં દૂધ તે અમૃત તુલ્ય શ્રીજીમહારાજે કર્યાં, જેથી મરણ થયું નહિ. પછી સિદ્ધાનંદ સ્વામી દરરોજના નિયમ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, કેટલાક માણસોએ અમારી પાસે આવીને અમારા પગ ઝાલીને નહિ મરવાની પ્રતિજ્ઞાઓ કરી. છતાં થોરિયા વગેરેનાં દૂધ મરવા માટે પીધાં. પણ શું અમે તેમને મરવા દઈએ કે ? ન જ મરવા દઈએ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને સિદ્ધાનંદ સ્વામી કહે, ઉપરનું કામ તો મેં કર્યું છે, માટે મને માફી આપો, ફરીથી આવું કામ નહિ કરું. તેથી શ્રીજીમહારાજે તેમને માફી આપી. પછી શ્રીજીમહારાજે દેહોત્સર્ગ કરતાં પહેલાં ગોપાળાનંદ સ્વામી, મુક્તાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી આદિક સંતોને તથા પાંડે શ્રી રામપ્રતાપજી મહારાજ તથા આચાર્ય શ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ તથા આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ, મુકુંદાનંદજી આદિક બ્રહ્મચારીઓને તથા ભગુજી આદિ પાર્ષદોને તથા દાદાખાચર આદિક હરિભક્તોને તથા જીવુબા તથા લાડુબા વગેરેને બોલાવીને શ્રીજીમહારાજે પોતાના સંકલ્પથી સદ્‌ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીને બન્ને દેશના મધ્યસ્થ કરી બન્ને આચાર્યના હાથનાં કાંડાં સોંપીને કહ્યું કે, મેં સ્થાપન કરેલો ઉદ્ધવ સંપ્રદાય તેની મર્યાદાનું રક્ષણ કરજો. ને બન્નેવ આચાર્યશ્રીને તમારી સલાહ પ્રમાણે કામકાજ કરાવજો. એટલી આજ્ઞા કરીને સંવત ૧૮૮૬ના જેઠ સુદી દશમીના મધ્યાહ્ને નટવર નટની માયા જેવો ખેલ કરીને પોતાના અક્ષરધામમાં પધારતા હવા. પછી શ્રીજીમહારાજને ઉન્મત્તગંગા આદિકના જળથી સ્નાન કરાવી ધોળું પીતાંબર પે'રાવ્યું તથા ધોળો વાઘો પે'રાવ્યો તથા ધોળું શેલું ધરાવ્યું તથા ધોળી પાઘ ધરાવી તથા ઘરેણાં તથા પુષ્પના હાર પે'રાવી કેસર સહિત ચંદનથી ઊર્ધ્વપુંડ્ર તિલક તથા અર્ચા કરી કંકુનો ચાંદલો લલાટમાં કરી શ્રીજીમહારાજને વિમાનમાં બેસાડી વિમાન ઉપર અબીલ ગુલાલ નાખી પછી બન્ને આચાર્યોએ આરતી કરી શ્રીજીમહારાજના વિમાન આગળ ઉત્સવ કરતા કરતા લક્ષ્મીબાગમાં લાવી હાલ જ્યાં મંદિર છે ત્યાં અગ્નિસંસ્કાર કરતા હતા. તે સમયે દાદાખાચરથી શ્રીજીમહારાજનો વિયોગ સહન ન થવાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ દાદાખાચરને બેઠકે

મોકલ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે દિવ્ય દેહે દર્શન આપીને દાદાખાચરને શાંતિ પમાડીને કહ્યું કે, હું આ લોકમાંથી ગયો નથી પણ તમારા દરબારમાં અખંડ રહ્યો છું તેમ કહ્યું. આવી રીતે દેહોચ્છવના દિવસે બહુ હરિભક્તોને દિવ્યે દેહે દર્શન શ્રીજીમહારાજે આપ્યાં છે તેનાં નામ નીચે મુજબ છે. ॥ દોહરા ॥

૧. દાદાખાચર કહે : ગરીબ નિવાજ ગયા નથી, અવિચળ આંહી રહે જ, અહોનિશ આ સત્સંગમાં ॥ પ્રગટ બિરાજે છે જ. ॥ ૧ ॥

૨. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ કહે : ગયો નથી ગોલોકમાં, ગયો ન અક્ષરધામ ॥ અવિચળ આ સત્સંગમાં, રહું છું આઠે જામ. ॥ ૨ ॥

૩. વડોદરાના વૈદ્ય શાસ્ત્રી રામચંદ્ર કહે : વૈદ્યરાજ વિસ્મિત થઈ, ઉચરે મુખથી આમ ॥ નાડી દેખાડી મને, છેતરિયો સુખ ધામ. ॥ ૩ ॥

૪. ધોલેરાનાં ગરાસીયાં ફુલીબા કહે : ફુલીબા પ્રફુલ્લિત થઈ, ગયાં દુરગપુર આપ. ॥ શ્યામ સ્વધામ ગયા સુણી, ઉર ઉપજ્યો પરિતાપ. ॥ ૪ ॥

૫. પીપલાણાનાં વિપ્ર લાડુબા કહે, તરત સમાધિમાં થયાં, લાડુબા- ઈલેલીન ॥ અવિનાશી અક્ષર ગયા, જોઈ થયું મન ખીન્ન. ॥ ૫ ॥

૬. અક્ષરઓરડીમાં મુકુંદવર્ણી કહે : મુકુંદવર્ણી મર્મએ; સમજ્યા તે ભલી ભાત ॥ અક્ષરઓરડીએ પ્રભુ, સદા વસે સાક્ષાત. ॥ ૬ ॥

૭. અક્ષરઓરડીમાં શુકમુનિ કહે : શુકમુનિને ચિંતા ટળી, અવલોકી આશ્ચર્ય ॥ પ્રગટ બિરાજે છે પ્રભુ, આ સ્થળમાં મુનિવર્ય. ॥ ૭ ॥

૮. પાણવીના ભક્તરાજ પુંજા ડોડીયા કહે : પવિત્ર પુંજો ડોડીયો, તેને ગરીબ નિવાજ ॥ ગયા તેડી દિન તેરમેં, મધ્યાહ્ને મહારાજ. ॥ ૮ ॥

૯. મુક્તાનંદ સ્વામી તથા ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે : નિંબ વૃક્ષ નીચે પ્રભુ, અતિ લેતા આનંદ ॥ તેથી તે તરૂતળ રહે, સદાય સહજાનંદ. ॥ ૯ ॥

૧૦. રામકૃષ્ણ ગોવિંદ બોલતાં સંત કહે : સંત કહે સૌ બોલીએ, રામકૃષ્ણ ગોવિંદ ॥ એ અવસર આવે સદા, સ્વામી સહજાનંદ. ॥ ૧૦ ॥

૧૧. શ્રી રઘુવીરજી મહારાજનાં પત્ની વિરજાબા કહે : વિરજાબા વિસ્મિત થઈ, અંતર કરે વિચાર ॥ પ્રગટ બિરાજે છે પ્રભુ, દાદાને દરબાર. ॥ ૧૧ ॥

૧૨. ગઢપુરમાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે : બ્રહ્માનંદીશ્વર પતિ, લહે ન બ્રહ્માનંદ ॥ બ્રહ્માનંદ ઉરે થયો, અદ્‌ભુત બ્રહ્માનંદ. ॥ ૧૨ ॥

આવી રીતે શ્રીજીમહારાજ દેહોત્સર્ગ કરી અક્ષરધામમાં ચાલ્યા ગયા. નહિ તો ઘણા મંદવાડ આવેલા પણ પોતે પોતાની ઈચ્છાથી જ શરીર રાખેલું. સંવત ૧૮૬૧ના પોષ સુદી પૂનમે અગત્રાઈમાં ઘોડે વગાડેલું તેમાં પણ દેહ રાખેલો. પછી સંવત ૧૮૭૦ના આસો સુદી પૂનમે જાળીયામાં મંદવાડ બહુ જ સખત હતો તેમાં પણ દેહ રાખેલો. પછી સંવત ૧૮૭૭ના વૈશાખ સુદી બારશે ગઢડે મંદવાડમાં દેહ રાખ્યો. પછી સંવત ૧૮૭૮ના ફાગણ સુદી અષ્ટમીએ ગણેશ ધોળકે મંદવાડમાંથી દેહ રાખ્યો હતો. પછી સંવત ૧૮૭૯ના ચૈત્ર સુદી નોમને દિવસે પંચાળે મંદવાડમાંથી દેહ રાખ્યો. અને પછીથી સંવત ૧૮૮૬ના પોષ સુદી બીજથી મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો તે હરિભક્તો ઉપરથી દયા ઉતારીને શ્રીજીમહારાજ જેઠ સુદી દશમે અક્ષરધામમાં જતા હવા. ॥ ૮૨ ॥

૮૩. નેનપરમાં દેવજીભાઈ ભક્ત હતા

જેતલપુર પાસે નેનપર ગામ છે તેમાં શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ દેવજીભાઈ રહેતા હતા. તે દેવજી ભક્ત નિરંતર શ્રીજીની મૂર્તિને ધારીને પાંચસે માળા ફેરવતા હતા. તેમના જેવા જ શ્રીજીમહારાજનાં ભક્ત જાનબાઈ દેવજી ભક્તનાં ધર્મપત્ની હતાં. તેમજ દેવજી ભક્તને એક દીકરો હતો ને દેવજી ભક્ત ખેતીનું કામ કરતા હતા. તે એક સમયે દેવજી ભક્ત સીમમાં સવારે ગયેલા ને તેમને ગામ જૂનાગઢથી ફરતા ફરતા કૃપાનંદ સ્વામી તથા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આવ્યા, તે ગામના મંદિરમાં પોતાનો ઉતારો કર્યો. તેટલાકમાં હરિભક્તો સ્વામીનાં દર્શન કરવા આવ્યા. મંદિરમાં રહેલી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિનાં દર્શન કરી બન્ને સ્વામીનાં દર્શન કરીને શ્રી ઠાકોરજીના થાળ માટે દેવજી ભક્તના ઘેરથી સીધું લાવીને આપ્યું. તે સીધાની રસોઈ કરી શ્રી ઠાકોરજીમહારાજને જમાડીને બન્ને સ્વામી જમીને

શ્રી ઠાકોરજીના થાળનો પ્રસાદ તેમને ઘેર હરિભક્ત સંગાથે મોકલ્યો. પછી સાંજના બીજે ગામ જવા માટે તૈયાર થયા. ત્યારે હરિભક્તોના આગ્રહથી બન્ને સ્વામી તે રાત્રિ તે ગામમાં રહ્યા. પછી બન્ને સ્વામી સહિત સર્વે હરિભક્તોએ સંધ્યા આરતી કરી. રામકૃષ્ણ ગોવિંદ બોલી શ્રી સ્વામિનારાયણની ધૂન્ય કરી. નિર્વિકલ્પ ઉત્તમ અતિ તથા અષ્ટક વગેરેથી શ્રીજીમહારાજની સ્તુતિ કરી દંડવત્ પ્રણામ કરીને બન્ને સ્વામી સભામાં બેઠા ને હરિભક્તો પણ બન્ને સ્વામીને પગે લાગીને સભામાં બેઠા. ત્યારે કૃપાનંદ સ્વામીએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને કથાવાર્તા કરવા કહ્યું. તેથી કથાવાર્તા કરી સભા ચેષ્ટા વગેરેથી પરવારીને હરિભક્તો પોતાને ઘેર ગયા. પછી ખેતરમાં ગયેલા દેવજી ભક્ત રાત્રિના આઠ વાગે પોતાને ઘેર આવ્યા ને હળ છોડીને બળધિયાને ખીલે બાંધીને ખડ નાખીને ઘરમાં આવ્યા ત્યારે તેમનાં ઘરનાંએ વાત કરી કે, તમે ખેતરમાં ગયા પછી જૂનાગઢના કૃપાનંદ સ્વામી તથા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આપણા ગામમાં આવ્યા છે. ને મંદિરમાં ઊતર્યા પછી હરિભક્ત સંગાથે આપણે ઘેરથી સીધું મોકલ્યું હતું, તેની રસોઈ કરી શ્રી ઠાકોરજીને જમાડીને બન્ને સ્વામીએ જમીને પ્રસાદ આપણે ઘેર મોકલાવ્યો હતો. ને સાંજના જતા હતા પણ હરિભક્તોના આગ્રહથી રોકાયા છે, તો તમે પરવારીને તેમનાં દર્શન કરવા જાઓ. આવું ધર્મપત્નીનું વચન સાંભળીને સ્નાન કરી તૈયાર થઈ જમ્યા સિવાય મુઠડી તથા માળા લઈને મંદિરમાં જઈ શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરી પગે લાગી બન્ને સ્વામીને દંડવત્ કરી પગે લાગી સભામાં બેઠા. પછી થોડીવાર કૃપાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની લીલાની વાર્તાઓ કરી. પછીથી કૃપાનંદ સ્વામીની આજ્ઞાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજના પરચાની તથા ધર્મ, વૈરાગ્ય તથા જ્ઞાન સંબંધી ઘણી વાર્તાઓ કરી. ત્યારે રાત્રિના બાર વાગ્યા ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ દેવજી ભક્તને કહ્યું જે, બાર વાગ્યા છે માટે હવે ઘેર જઈને સૂઈ જાઓ. ત્યારે દેવજી ભક્ત કહે, સ્વામી તમો બન્ને જણ બીજા ગામથી આ ગામ ચાલીને આવેલા માટે થાકી ગયા હશો માટે સૂઈ જાઓ. હું તો અહીંથી ઘેર જઈને ખાધા પછી ખેતરમાં જાર વાવી છે તેના ડૂંડાં થયેલાં છે તે સાચવવા માટે દરરોજ રાત્રિએ ખેતરે જાઉં છું. ત્યાં જારને સાચવવા લાકડાંનો માળો

કર્યો છે તેની ઉપર બેસીને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને પાંચસે માળા ફેરવીશ. ત્યારે રાત્રિના ત્રણ વાગશે પછી નિદ્રાદેવીને કહીશ જે, તારે આવવું હોય તો આવ ને જો તું નહિ આવે તો ચાર વાગશે એટલે તને અંગીકાર કરવામાં આવશે નહિ. ને રામકૃષ્ણ ગોવિંદ બોલી સ્વામિનારાયણના નામની ધૂન્ય કરી ધર્મકુળનાં નામ બોલી બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્ત બાઈ, ભાઈ વગેરેનાં નામ બોલી પ્રભાતિયાં બોલીશ એટલે સૂર્યનારાયણનો ઉદય થવાનો સમય થશે. એટલે ઘેર આવી સ્નાન પૂજા પાઠ કરી મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી બે વચનામૃત વાંચી ઘેર જઈ જમીને પાછો ખેતરે જઈશ. ને સાંજે પાછો ઘેર આવી સ્નાન કરી મુઠડી લઈ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવી દંડવત્ પ્રણામ કરી બે વચનામૃત વાંચીને ઘેર જઉં છું. આવી રીતે દેવજી ભક્તનો આખા દિવસનો તથા રાત્રિનો ઈતિહાસ સાંભળીને કૃપાનંદ સ્વામી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને કહેતા હવા કે, લોકમાં કહેવત છે કે, 'ગુરુ કરતાં શિષ્ય આગળ' તે કહેવત પ્રમાણે આ દેવજી ભક્ત છે તેમના આગળ તો આપણે ઘરબાર તજ્યાં છે પણ આપણાથી આવું શ્રીજીમહારાજનું ભજન થતું નથી. માટે તેમને ધન્ય છે કે ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહ્યા છે પણ કમળની પેઠે તેમને સંસાર અડ્યો નથી, ને રાત્રિદિવસ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરે છે. આવી વાત કર્યા પછી દેવજી ભક્ત ઘેર ગયા ને બન્ને સ્વામીઓ રાત્રિએ સૂઈ ગયા ને સવારે સ્નાન પૂજા પાઠ કરીને બીજે ગામ જતા હવા. ॥ ૮૩ ॥

૮૪. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ સભામાં ઊંઘનાર ઉપર બેરખો નાખતા

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ સભામાં બિરાજમાન થઈને કથાવાર્તા કરાવતા તે કથામાં જે કોઈ ઊંઘી જાય તેની ઉપર શ્રીજીમહારાજ સોપારીનો બેરખો નાખે તેથી તે જાગીને બેરખો શ્રીજીમહારાજને આપવા આવે. આવી રીતે ઘણાની ઉપર બેરખો નાખીને જગાડેલા. એક સમયે શ્રીજીમહારાજના સખા સુરાખાચર ઊંઘતા હતા તેમને જોઈને બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે ગરીબ હરિભક્તના ઉપર બેરખો નાખીને જગાડે પણ પોતાના સખા સુરાખાચર ઊંઘી ગયા છે ને ભેંસની પાડી દૂધ માટે ગાંગરે તેની માફક નસકોરાં બોલે છે તો પણ જગાડતા નથી. આવું બ્રહ્મમુનિનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે સુરાખાચર ઉપર બેરખો નાખ્યો એટલે ઝબકીને જાગ્યા ને શ્રીજીમહારાજને બેરખો

આપવા આવ્યા. ત્યારે પૂછ્યું કે ઊંઘતા હતા ? ત્યારે સુરાખાચર કહે, ના મહારાજ, હું ઊંઘતો નહોતો પણ આપની ચોટીનું ધ્યાન કરતો હતો. એમ કહીને સભામાં બેઠા ને થોડી વારે શ્રીજીમહારાજની પાટ આગળ બેઠેલા મુકુંદ બ્રહ્મચારીને ઊંઘતા જોઈને સુરાખાચર શ્રીજીમહારાજને કહે, મને બેરખો નાખીને જગાડ્યો પણ પોતાના હજુરી સેવક ઊંઘે છે તેને જગાડતા નથી. આવું સુરાખાચરનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ સુરાખાચરને કહે કે, બ્રહ્મચારી ઊંઘતા નથી પણ ત્રણેય અવસ્થામાં અમારી સેવામાં હાજર રહે છે. ત્યારે સુરાખાચર કહે, પોતાના સેવકનો પક્ષ રાખે પણ અમારો કોણ પક્ષ રાખે. આવું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારી ઉપર બેરખો નાખ્યો કે તુરત ઊભા થઈને ગાદીતકિયાએ સહિત મહારાજને ઉપાડીને સભામાંથી ચાલ્યા. ત્યારે મહારાજ બ્રહ્મચારીને કહે, મને ક્યાં લઈ જાઓ છો ? આવું વચન સાંભળીને જાગ્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહે, આપશ્રી ધર્મશાળામાં સભા કરીને બેઠા છો ને ધર્મશાળામાં આગ લાગી એટલે તમો દાઝો નહિ તેથી ઉપાડીને જતો હતો. આવું બ્રહ્મચારીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ સુરાખાચરને કહે કે, જુઓ ઊંઘમાં પણ અમારી સેવામાં છે. પછી બેરખો બ્રહ્મચારીએ શ્રીજીમહારાજને આપ્યો ને સભામાં બેઠા પછી થોડી વારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી સભામાં ઊંઘી ગયા. ત્યારે સુરાખાચર મહારાજને કહે, મને બેરખો મારીને જગાડ્યો પણ આ બ્રહ્મમુનિ ઊંઘી ગયા છે તેમને કેમ જગાડતા નથી. આવું સુરાખાચરનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્મમુનિ ઉપર બેરખો નાખ્યો તેથી જાગ્યા ને બેરખો આપવા શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, સભામાં કેમ ઊંઘતા હતા ? ત્યારે બ્રહ્મમુનિ કહે હું તો ઊંઘતો નહોતો પણ કીર્તન કરતો હતો. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, બોલો કીર્તન. ત્યારે સ્વામી કહે, સર્વે ઊભા થાઓ ને લીંબડાની નીચે રાસ કરીને તેમાં હું કીર્તનની કડી બોલું ને સર્વે ઝીલે. આવું બ્રહ્માનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને સર્વે સંત સહિત શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે જઈને રાસ લેવા લાગ્યા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામી કીર્તન બોલતા હતા કે,

તારે ચટકે રંગીલો છેડલો અલબેલા રે,
કાંઈ નવલ કસુંબી પાઘ રંગના રેલા રે...

આવી રીતે તત્કાળ ચાર પદ બોલ્યા. તેથી શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્માનંદ સ્વામી ઉપર રાજી થઈને મળ્યા ને પોતાના બે હાથ મસ્તક ઉપર મૂક્યા ને મુકુંદ બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે બ્રહ્મમુનિને અમારી પ્રસાદીનો થાળ જમવા આપજો. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને બ્રહ્માનંદ સ્વામી આનંદને પામતા હવા. ॥ ૮૪ ॥

૮૫. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી બ્રહ્માનંદ સ્વામી ફરવા ગયા હતા

ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી બ્રહ્માનંદ સ્વામી દેશાંતરમાં સત્સંગ કરાવવા ફરતા હતા. પછી ઘણાં ગામોમાં સત્સંગ કરાવીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છાથી ફરતા ફરતા કરિયાણા ગામ પ્રત્યે આવ્યા તે ગામમાં શ્રીજીમહારાજ કાળા મકવાણાને ઘેર છાનાં રહ્યા છે. એવા સમાચાર સાંભળીને એક વાડીમાં છોકરો પાણીના કોશ કાઢતો હતો ત્યાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી આવ્યા. ને કહે આ ગામમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કાળા મકવાણાને ત્યાં રહે છે. ત્યાં મારા સમાચાર કહેવા જાશો. ત્યારે છોકરો કહે, હું તમારા સમાચાર કહેવા ગામમાં જાઉં તો મારો કોશ કોણ હાંકે ? ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, તમારો કોશ હું હાંકીશ. તેવું સ્વામીનું વચન સાંભળીને છોકરો કહે, તમોએ કોશ હાંક્યા હોત તો બાવા શું કરવા થાત. મફતનું ખાવા બાવા થયા છો. આવું છોકરાએ કહ્યું જેથી સ્વામી કહે, હું કોશ હાંકી બતાવું. પછી બ્રહ્મમુનિએ કોશ બે ચાર હાંકી બતાવ્યા તેથી છોકરાના મનમાં વિશ્વાસ આવ્યો જે કોશ હાંકેલા છે ખરા. પછી બ્રહ્મમુનિનો સંદેશો લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે તે છોકરો ગયો ને કહ્યું, તમારા બ્રહ્માનંદ સ્વામી મારી વાડીએ આવ્યા છે તેમને આપનાં દર્શન કરવા આવવું છે. માટે તમારી આજ્ઞા હોય તો આવે તે પૂછવા મને મોકલ્યો છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, તમારી વાડીથી બે, ત્રણ ધક્કા મારીને કાઢી મૂકજો પણ અહીં મોકલશો નહિ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને પોતાની વાડી આવતાં ઊંચા ટેકરા ઉપર ચઢીને જોયું કે કોશ હાંકે છે કે તેના બાપની પોક પાડવા માથે ઓઢીને બેઠો છે. જોયું ત્યાં તો કોશ છોડીને બળધિયાને ચરવા મૂકેલા ને સ્વામીને બેઠેલા જોયા. તેથી મનમાં સંકલ્પ કર્યો કે, સ્વામિનારાયણે તો બે, ત્રણ ધક્કા મારવાના કહ્યા છે પણ હું વધારે ધક્કા મારીને મારી વાડીએથી

કાઢી મૂકીશ. આવો વિચાર કરતા આવતા છોકરાએ પોતાનું ખેતર પાણીથી ભરેલું જોયું ને થોડી વારે બ્રહ્મમુનિ પાસે આવ્યો. ને કહે કે, તમારા મહારાજે તો બે, ત્રણ ધક્કા મારીને તમને કાઢી મુકવાનું મને કહ્યું છે પણ ભગવાન જેવા તમારા સરખા સાધુને મારાથી ધક્કા મરાય નહિ. એવું છોકરાએ કહ્યું ત્યારે બ્રહ્મમુનિ જે ઠેકાણે ઊભા હતા ત્યાંથી ધક્કા માર્યા હોય તેવી રીતે બે, ત્રણ પગલાં ખસી જઈને છોકરાને કહે કે, હું કાગળ લખી આપું તે લઈને અમારા મહારાજ પાસે જાશો. ત્યારે છોકરે હા પાડી, તેથી સ્વામીએ પત્રમાં કીર્તન લખેલું હતું કે, અમે તમારા માટે લોકલાજ તજીને સંસાર ત્યાગ કર્યો છે માટે તમને દયા આવે તો દર્શન દેજો નહિ તો અમારા અંતરમાં અખંડ રહેજો એ ભાવાર્થનું કીર્તન અહીંયાં નીચે આપેલું છે.

॥ રાગ સોરઠ ॥

સુણો ચતુર સુજાણ, એમ ન ઘટે તમને હો દીનાનાથજી,
મારા પ્રાણના આધાર જેમ રાખો તેમ રહીએ વચનને સાથજી...ટેક
અમે તમ કારણ સહ્યાં મે'ણાં, નાથ નિરખવાને સુણવા વેણાં,
અમે તૃપ્ત નથી કીધાં નેણાં ....સુણો...॥ ૧ ॥
આવી પ્રીત કરી'તી શીદ આગે, દૂધ દેખાડીને માર્યાં ડાંગે,
પછી તેને તે કેવું વસમું લાગે.....................સુણો...॥ ૨ ॥
અમે લોકલાજ કુળની લોપી, અમે ગીરધરનાં કહાવ્યાં ગોપી,
અમે તમ કારણ પે'રી ટોપી ....સુણો...॥ ૩ ॥
તમને દયા આવે તો દર્શન દેજો, નહિ તો અખંડ અંતરમાં રહેજો,
એમ શ્રીરંગના સ્વામીને કહેજો ....સુણો...॥ ૪ ॥

આવું કીર્તન લખીને છોકરાને આપ્યું. તે લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયો ને પત્ર આપ્યો. ને શ્રીજીમહારાજે કીર્તન વાંચીને તુરત છોકરાને કહ્યું કે, અમારા સાધુને બોલાવી લાવો. આવું કહેવાથી તે છોકરે પોતાની વાડીએ જઈને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમોને શ્રીજીમહારાજ દર્શન કરવા બોલાવે છે માટે જાઓ. આવી શ્રીજીમહારાજની સંદેશારૂપ અમૃતવાણી સાંભળીને સ્વામી શ્રીહરિના સમીપમાં જઈ દંડવત્ પ્રણામ કરી પગે લાગીને દર્શન કરી

અતિ આનંદ પામીને સમીપમાં બેઠા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, હે બ્રહ્મમુનિ ! સુખી તો છો ને. ત્યારે સ્વામી કહે, તમારી દયા દૃષ્ટિથી સુખી છીએ ને જે જે ગામમાં અમે સત્સંગ કરાવવા માટે જઈએ કે તુરત તે તે ગામના લોકો અમારી ચંદન, પુષ્પ, ગુલાલથી પૂજા કરે એવું સર્વ ઠેકાણે આપના પ્રતાપથી અમારું સન્માન થાય છે. આવું બ્રહ્મમુનિનું વચન સાંભળી શ્રીજીમહારાજ કહે, આ તમારી દિવ્ય ભાષા અમને સમજાણી નથી માટે તેનો ઉત્તર કરો. ત્યારે બ્રહ્મમુનિ કહે, લોકો અમારી ઉપર કાદવ નાખે તેને અમે ચંદન સમજીએ છીએ ને પથરાને પુષ્પ તથા ધૂળને ગુલાલ માનીને ગામમાં જઈ લોકોને આપશ્રીના મહિમાનો ઉપદેશ કરીને સત્સંગી બનાવીએ છીએ. આવું બ્રહ્માનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને બ્રહ્મમુનિને પોતાના સમીપમાં રાખીને પોતાની મૂર્તિનું સુખ આપીને આનંદ પમાડતા હતા. તે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને જ્યારે સાધુની દીક્ષા આપી ત્યારે તેમનું નામ શ્રીજીમહારાજે શ્રી રંગદાસ પાડ્યું હતું. પછી શ્રી રંગદાસની ચિત્તવૃત્તિ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનમાં લાગવાથી અખંડ પરબ્રહ્મના આનંદમાં રહેતા હોવાથી તેમનું શ્રી રંગદાસ નામ બદલીને બ્રહ્માનંદ એવું નામ પાડ્યું હતું. તે બ્રહ્માનંદ સ્વામીનું પૂર્વાશ્રમનું નામ લાડુદાન હતું ને તેઓશ્રી આબુની તળેટીમાં રહેલા શિરોહીના ખાણ ગામના હતા. તેમના પિતાનું નામ શંભુદાનભાઈ તથા માતાનું નામ લાલુબાઈ હતું. તેમના પિતાના ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી હતા. લાડુદાન ગઢવી જ્યારે પંદર વરસના થયા ત્યારે તેમને પીંગળ ભણવા માટે ઉદેપુરના રાજાએ કચ્છભૂજમાં મોકલ્યા હતા. ત્યાં આઠ દસ વર્ષ અભ્યાસ કર્યા બાદ જોધપુર, બિકાનેર, જયપુર, જૂનાગઢ, જામનગર, ભાવનગર આદિક શહેરોના રાજાઓ લાડુદાનનો સારો સત્કાર કરતા ને સરપાવ આપતા હતા. ભાવનગરના વજેસિંહ રાજાએ સારો સરપાવ આપ્યો હતો. પછી વજેસિંહ રાજાના કહેવાથી લાડુદાન ગઢવી ભાવનગરથી ગઢપુર આવ્યા ને દાદાખાચરના દરબારમાં બિરાજતા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનો પ્રથમ મેળાપ થયો. તે વખતે શ્રીજીમહારાજના મુક્તરૂપ લીંબડા નીચે સભામાં સફેદ વસ્ત્રો પહેરીને તથા ફૂલના હાર ધારી અનેક સંતહરિભક્તોની સભામાં બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરી કૃતાર્થ થયા. તેઓશ્રી શીઘ્ર કવિ હોવાને લીધે તે

જ વખતે નીચેનું નવું કીર્તન બનાવીને બોલતા હવા.

॥ રાગ ખમાચ ॥

આજની ઘડી રે, ધન્ય આજની ઘડી;
મેં નીરખ્યા સહજાનંદ, ધન્ય આજની ઘડી...ટેક
કામ ક્રોધ ને લોભ, વિષય રસ ન શકે નડી;
માવજીની મૂર્તિ મારા હૃદિયામાં ખડી રે...
ધન્ય આજની ઘડી...૧
જીવની બુદ્ધિ જાણી ન શકે, એ મોટી અડી;
સદ્‌ગુરુની દૃષ્ટિએ જોતાં, વસ્તુ આ જડી રે...
ધન્ય આજની ઘડી...૨
ચોરાસી ચહુ ખાણમાં હું તો, થાક્યો આથડી;
અંતર હરિ શું એકતા થઈ ત્યારે, દુગ્ધા દૂર પડી રે...
ધન્ય આજની ઘડી...૩
જ્ઞાનકૂંચી ગુરુ ગમસેં, ગયાં તાળાં ઉઘડી;
લાડુ સહજાનંદ નિહાળતાં, ઠરી આંખડી રે...
ધન્ય આજની ઘડી...૪

આ કીર્તન ગાતામાં તો લાડુદાનના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ષોડશોપચારથી પૂજા કરીને લાડુદાન શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી થયા તે સમયે લાડુદાને સોનેરી વસ્ત્રો પે'ર્યાં હતાં અને હાથમાં સોનાનાં કડાં, આંગળીઓમાં વેઢ, વીંટીઓ પે'રી હતી ને પગમાં સોનાના તોડા વગેરેને ધારણ કરેલા જોઈને શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી કે, આ અમારી સાંખ્યયોગી બાઈઓની સભા જુદી છે. તેમની પાસે જઈને તમો ભગવાનની વાર્તાઓ કરો. પછી લાડુદાને ત્યાં જઈને બાઈઓને જ્ઞાનસંબંધી વાર્તાઓ કરી. આવી વાતો સાંભળીને સભામાં બેઠેલાં જીવુબાએ સાંખ્ય જ્ઞાનની તથા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના મહિમાની તથા વૈરાગ્ય સંબંધી વાર્તાઓ કરી. તેથી લાડુદાનને પૂર્ણ વૈરાગ્ય થવાથી પોતે પહેરેલાં સોનેરી વસ્ત્રો તથા દાગીનાઓ ઉતારીને શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કર્યાં. ને કહ્યું કે, હવે મારે ઘેર

જવું નથી ને તમારા થકી દીક્ષા લઈને સાધુ થઈને તમારી પાસે રહેવું છે. આવું લાડુદાનનું વચન સાંભળીને શ્રીહરિએ તેમને ભાગવતી મહાદીક્ષા આપીને શ્રી રંગદાસ એવું પ્રથમ નામ પાડ્યું હતું. શ્રી રંગદાસજી હસમુખા હોવાથી શ્રીજીમહારાજ સાથે સખા ભાવ રાખતા. વળી સ્વભાવે શાંત હતા. તેથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તેમને પોતાની સાથે રાખતા હતા. ને કોઈ વખતે સત્સંગ વધારવા માટે શ્રીજીમહારાજ આજ્ઞા કરતા ત્યારે ગુજરાત આદિક દેશમાં વિચરણ કરવા જતા ને ત્યાં સત્સંગ વધારીને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવીને ગઢપુરમાં નિવાસ કરીને મહારાજની ભક્તિ કરવા પૂર્વક સ્વધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય ભક્તિ વગેરેનાં કીર્તનો બનાવતા હતા. તે કીર્તનો સાંભળીને શ્રીહરિ ઘણા પ્રસન્ન થઈને બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં વખાણ કરવા પૂર્વક છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપતા ને પ્રસાદીના હાર પહેરાવતા ને પોતાનો થાળ જમાડતા જેથી બ્રહ્માનંદ સ્વામી પોતાને પૂર્ણ કામ માનતા હતા. ॥ ૮૫ ॥

૮૬. ઉન્મત્ત ગંગાની ઉત્પત્તિ

એક સમયે માનસિંહ રાજાએ શુકાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું જે, ઉન્મત્ત ગંગા નદી જે તે સર્વ અવતારના કારણ શ્રીહરિનો શ્રેષ્ઠ સંબંધ પામી તેવો સંબંધ આ ભૂમિમાં બીજી નદીઓ પામેલ નથી. માટે શ્રીહરિના સંબંધવાળી ઉન્મત્તગંગાનું શું માહાત્મ્ય તથા ઉન્મત્તગંગાના સંબંધે કરીને જીવોની કેવી ગતિ થાય છે તે જાણવાની મારી ઈચ્છા છે માટે મને તમે કહો. આવું વચન સાંભળીને શુકાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, તમે બહુ સારો પ્રશ્ન પૂછ્યો. તેને હું કહું તે તમે સાંભળો. હે રાજન્, એક સમયે મંદાકિનીગંગામાં સ્નાન કરવા નરનારાયણ ગયા. તે સ્નાન કરીને પોતાના આશ્રમમાં આવ્યા. તે સમે અતિશે ગર્વવાળી ને સ્ત્રીનું રૂપ ધરી રહેલી મંદાકિનીને જોઈ. તે કેવી તો વામનજીના ચરણનો સ્પર્શ થયો છે જેને માટે મદોન્મત્ત એમ જાણીને મંદાકિનીને શ્રી નરનારાયણે પૂછ્યું જે, તું મદે યુક્ત ને અતિ ઉત્સાહવાળી દેખાય છે તેનું શું કારણ ? તે તું મને કહે. તે સાંભળીને મંદાકિનીએ શ્રી નરનારાયણને કહ્યું જે, વામનજીનાં ચરણના સ્પર્શે કરીને ઐશ્વર્યને પામી. તેણે કરીને જીવોનાં પાપ નાશ કરવામાં સમર્થ એવી જે હું તે મને મદ અને આનંદ કેમ ન હોય ? વળી તમો મારામાં સ્નાન કરો છો. તેથી આવો ગર્વ પામેલી છું. આવું

મંદાકિનીનું વચન સાંભળીને સુધાથી શ્રેષ્ઠ વચન કહ્યું જે, હે સુવ્રતે ! તમને વામનજીના ચરણનો એક વાર સ્પર્શ થયો છે તેથી આવો ગર્વ ન કરવો તેમજ નરે સહિત મારું સ્નાન કરવું. તેનો ગર્વ કરવાની જરૂર નથી કેમ કે મારાથી ને વામનજીથી અક્ષરપતિ પુરુષોત્તમનારાયણ જુદા છે તે પ્રત્યક્ષનો તમારે સંબંધ થયો નથી, માટે તારે ગર્વ કરવો તે યોગ્ય નથી. આવું નરનારાયણનું વચન સાંભળીને અતિશય વિસ્મયને પામીને ગર્વ ટળી ગયો. તેથી કરીને મંદાકિનીગંગાએ તે સર્વ અવતારના અવતારીની પ્રાપ્તિ માટે તપ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. પછી શ્રી નરનારાયણને કહ્યું જે, હે ભગવન્ ! સમગ્ર અવતારો ને તમારા કારણ, તમે જે શ્રીહરિ કહ્યા તેમનો કાયમ મને જે પ્રકારે સંબંધ થાય તે પ્રકારે તપને કરીશ. આવું મંદાકિનીનું વચન સાંભળીને શ્રી નરનારાયણે કહ્યું જે, હે કલ્યાણી ! તમારો શુભ સંકલ્પ તે સિદ્ધ થશે. એમ કહીને શ્રી નરનારાયણ પોતાના આશ્રમમાં ગયા. ત્યાર પછી મંદાકિનીગંગાએ મનુષ્યનું શરીર ધારણ કરીને તપ કરવાની ઈચ્છા કરી. તે સમયે વંકાયન નામના ઋષિ તે પશ્ચિમ પાંચાલ દેશમાં રહેલા સોમનાથ નામના પર્વતમાં રહીને સંકલ્પ કર્યો જે, મંદાકિનીગંગા મારી પુત્રી થાય તો મારા વંશનો ઉદ્ધાર થાય. એમ નિશ્ચય કરીને પોતાના વંશની મુક્તિ સારુ અતિશે કઠણ તપનો આરંભ કર્યો. તે તપના પ્રતાપથી પોતાની રમા નામની સ્ત્રીને વિશે મંદાકિનીગંગા પુત્રી રૂપે ઉત્પન્ન થઈ. તે પુત્રી પણ ગુણના સમૂહે કરીને પોતાનાં માતાપિતાને અત્યંત આનંદ પમાડતી એવી બાલયોગિની નામની પુત્રી તે અતિશે કઠણ સર્વોત્તમ તપ કરવા લાગી. તે પુત્રીએ બહુ વર્ષ પર્યંત તપ કર્યું. તેણે કરીને બ્રહ્માદિક દેવતાઓ પ્રસન્ન થઈને બાલયોગિની રૂપગંગા પાસે આવ્યા. તે અત્યંત કૃશ થઈ ગયું છે શરીર જેમનું એવી ગંગાને તે સમયે દેવોએ પ્રેરણા કર્યા એવા નારદજીએ ગંગાને પૂછ્યું જે, તપસ્વીઓથી ન થાય એવું કઠણ તપ તમે શા સારું કરો છો. તે સાંભળીને ગંગાએ નારદજીને કહ્યું કે, હે મુને ! અક્ષરધામના અધિપતિ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો કાયમ અત્યંત સંબંધ પામવાને માટે બાલ્યાવસ્થાથી આ કઠિન તપ કરું છું. તે મારા પ્રાણ રહેશે ત્યાં સુધી તપ કરીશ. આવો વિચાર સાંભળીને નારદજી બહુ રાજી થયા. તેથી ગંગાને કહ્યું જે, આ શરીરનો ત્યાગ કરીને

પૃથ્વીમાં નદી રૂપ પામેલાં તમે તે તમને પ્રગટ ભગવાનનો સંબંધ થાશે. તે પ્રગટ ભગવાન કોશળ દેશને વિશે છપૈયા ગામમાં ભક્તિ ધર્મને ત્યાં જન્મ ધારણ કરીને પોતાના એકાંતિક ભક્તની ભક્તિને વશ થઈને ગઢપુરમાં નિવાસ કરશે, ત્યારે તમો ગઢડાના સમીપમાં નદી રૂપે વહન થયે સતે ઉન્મત્તગંગા નામ ધારણ કરશો તેમાં જરા પણ સંશય નથી. ને તમારામાં અનેક ધામના મુક્તોએ સહિત શ્રીહરિ સ્નાન કરશે. તેથી તમારી કીર્તિ સર્વે બ્રહ્માંડમાં નિશ્ચે વ્યાપશે ને તમને સત્પુરુષના પતિ શ્રીજીમહારાજનો સંબંધ થશે. આવો નારદે સહિત બ્રહ્માદિ દેવોએ વર આપીને ગંગાના ગુણનું વર્ણન કરતા પોતાના ધામ પ્રત્યે ગયા ને ત્યાર પછી ગંગા અતિ કઠણ તપ કરવા લાગ્યાં. તે સમે આકાશવાણી થઈ જે, હે ભદ્રે ! તપ છે પ્રિય જેમને ને અક્ષરથી પર હું પુરુષોત્તમ નારાયણ તારું કઠણ તપ જોઈને પ્રસન્ન થયો છું. માટે મનુષ્યની આત્યંતિક મુક્તિને સારું ધર્મદેવ થકી ભક્તિને વિષે જન્મ ધારણ કરીને મુક્તોએ સહિત ગઢપુરને વિશે અભય રાજાના દરબારમાં નિવાસ કરીશ. તે સમયે નદીરૂપ પામેલ તમોને મારો ગાઢ સંબંધ થશે. આવી આકાશવાણી સાંભળીને પ્રેમથી અતિ દુષ્કર તપ કરવા લાગી. ત્યાર પછી ગંગારૂપ બાળયોગિની આનંદ સહિત પુરુષોત્તમ નારાયણનો નિત્ય સંબંધ થશે એમ ધારી કાળે કરીને નદી રૂપે થઈને સોમનાથ મહાદેવના સ્થાનવાળો ને વાંકીયા ગામ પાસે રહેલો પર્વત તેમાંથી પ્રવાહરૂપે નીકળી તે ગંગાને લાવવા પ્રયત્ન કરતા માંડવ્યઋષિ તેમના તપના ફળરૂપ થઈને માંડવ્ય મુનિને પવિત્ર કરતી એવી જે ગંગાજી તે માંડવધાર ગામ પાસે નીકળી. તેમજ માંડવ્ય ઋષિની પેઠે તપને કરતો નીલકંઠ નામનો બ્રાહ્મણ તેને પવિત્ર કરીને તે ગંગા ગઢપુરને સમીપે નીકળી. પછી ઘણે કાળે તે ગંગાને પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણનો નિત્ય સંબંધ થવાથી પૂર્ણ થયો છે મનોરથ જેનો એ હેતુ માટે પોતાના આત્માને કૃતાર્થ માનવા લાગી. ને પોતાને અલભ્ય લાભ પ્રાપ્ત થયો. તેને કહેવા સારું બદ્રિકાશ્રમમાં મૂર્તિમાન શ્રી નરનારાયણની પાસે ગઈ, તે સમે પ્રસન્ન છે મુખારર્વિંદ જેમનું એવા નરનારાયણ તેમની પાસે ઊભી રહી. તે સમયે ઉત્સાહવાળી ગંગાને જોઈને શ્રી નરનારાયણ બોલ્યા; જે હે ભદ્રે ! હું તમને ઘણા ઉત્સાહવાળાં આજ દેખું છું. તેનું શું કારણ. જે કારણ

હોય તે મને કહો. ત્યારે ગંગાએ શ્રી નરનારાયણને કહ્યું જે, તમારા વચનથી મેં બહુ જ તપ કર્યું. તેથી પશ્ચિમ પાંચાળ દેશને વિશે ગઢપુરને સમીપે હું પ્રવાહરૂપે થઈને ત્યાં રહેલી છું. ને મારામાં અવતારી પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીહરિ દિવ્ય મુક્તો તથા બીજા પોતાના ભક્તોએ સહિત કાયમ મારામાં સ્નાન કરતા થકા દિવ્ય લીલા વારંવાર કરે છે. તેથી હે પ્રભો ! હું અત્યંત ઉત્સાહે યુક્ત છું. તેમજ તમારા પ્રતાપથી મારો મનોરથ પૂરો થયો. આવું ગંગાનું વચન સાંભળીને તેને શ્રી નરનારાયણે કહ્યું જે, હે સુભે ! સર્વ અવતારના ને મારા પણ કારણ એવા શ્રી સ્વામિનારાયણનું દર્શન યોગીઓને પણ દુર્લભ છે તે પ્રગટ ભગવાનનો યોગ તુંને પ્રાપ્ત થયો છે. માટે તુંને ધન્ય છે. તારા ભાગ્યને શું વખાણું. કારણ કે પ્રગટ ભગવાનનો પ્રત્યક્ષ નિરંતર યોગીએ ઈચ્છેલ પવિત્ર સંબંધને પામીને ઘણાક આનંદે સહિત બહુ પાપી પ્રાણીઓને વિચાર કર્યા વિના તું ઉદ્ધાર કરે છે. માટે આ લોકમાં તું ઉન્મત્તપણાને પામેલી છું તેથી પવિત્ર ઉન્મત્તગંગા એવું નામ આલોકમાં અર્થે સહિત પ્રસિદ્ધ થશે. આવું શ્રી નરનારાયણે કહ્યું તે સાંભળીને ગંગાએ શ્રી નરનારાયણને ફરીને કહ્યું કે, હે પ્રભો ! તમારા પ્રતાપે કરીને તમોએ કહેલા ઘણાક લાભને પામેલી છું. એમ કહીને વીજળીની જેમ ત્યાંથી અંતર્ધાન થઈ ગઈ. હે રાજન્, આ પ્રકારે ઉન્મત્તગંગા તે સર્વ નદીઓની મધ્યે શ્રેષ્ઠ થઈ છે. તે ઉન્મત્તગંગામાં મુનિઓએ સહિત શ્રીહરિએ સ્નાનક્રીડા વારંવાર કરેલી છે. તે માટે રાજન્ મેં તમને યથાર્થ ઉન્મત્તગંગાનું માહાત્મ્ય કહ્યું. આ પ્રકારનું ઉન્મત્તગંગાનું માહાત્મ્ય સાંભળીને માનસિંહ રાજા શુકાનંદ મુનિને પૂછે છે કે, હે સ્વામિન્ ! માંડવ્યઋષિને તથા નીલકંઠ બ્રાહ્મણને ગંગા લાવવાનું શું કારણ તે મને કહો. આવું રાજાનું વચન સાંભળીને શુકાનંદ સ્વામી રાજાને કહે છે કે, હે રાજન્ ! મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ માંડવ્યઋષિ સર્વ ઋષિઓને માનવા યોગ્ય હતા. તેમણે એક સમયે પાંચ વર્ષની બાલ્યાવસ્થામાં એક તીડને દર્ભની અણીથી વીંધીને બાળક્રીડા કરેલી. તે પછી કેટલેક કાળે ચોર લોકો રાજાનું ધન ચોરીને નાઠા. ને પોતાની પછવાડે રાજાના માણસોને આવતા જોઈ તે ચોર લોકો માંડવ્યઋષિના આશ્રમમાં આવ્યા. ત્યાં ધ્યાન કરતા માંડવ્યને જોઈને માંડવ્યઋષિ ફરતા બેસીને ચોરો ધ્યાન કરવા બેઠા. તે સમે ત્યાં રાજાના

માણસો આવીને કપટથી બેઠેલા ચોરો સહિત માંડવ્ય ઋષિને રાજા પાસે લઈ ગયા. ત્યાં રાજાની આજ્ઞાથી સર્વેને શૂળીએ ચઢાવ્યા. તે સમે શૂળી થકી ઋષિને નીચે ઉતાર્યાને ભક્તિપૂર્વક રાજાએ પ્રસન્ન કર્યા. પછી ઋષિએ વિચાર કર્યો કે, મને ગુના વગર રાજાએ શૂળીએ ચઢાવ્યો તેનું શું કારણ ? માટે જમપુરીમાં જઈને ધર્મ રાજાને પૂછી જોઉં. એમ વિચાર કરીને જમપુરીમાં ગયા. ત્યાં ક્રોધ કરીને ધર્મરાજાને પૂછ્યું જે, મને રાજા દ્વારા ઉગ્ર દંડ કેમ અપાવ્યો ? તે સાંભળી ધર્મરાજાએ ઋષિને કહ્યું કે, તમે બાલ્યાવસ્થામાં તીડ વીંધેલ હતું તે માટે તમને દંડ દેવામાં આવેલ છે. આવું વચન સાંભળીને ઋષિએ કહ્યું જે, બાળક અજ્ઞાનથી પાપ કરે તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત હોય નહિ. છતાં મને ઉગ્ર દંડ આપ્યો માટે આપ શૂદ્રપણાને પામો એમ હું આપને શ્રાપ આપું છું. એમ કહીને તત્કાળ પોતાના આશ્રમમાં આવ્યા. પછી ક્લેશરૂપ પોતાનો આશ્રમ જાણીને તેનો ત્યાગ કરી સાલેમાલ ડુંગરમાં નિવાસ કર્યો. એક સમયે પોતાના નિવાસમાં બેઠા હતા ને પોતાને વિચાર થયો જે મેં ધર્મરાજાને શ્રાપ આપ્યો તે ઠીક કર્યું નહિ. કેમ કે પરમેશ્વરે અપરાધી પ્રાણીને દંડ દેવા વાસ્તે ધર્મરાજાને નિર્માણ કરેલ છે. માટે મારા ઉપર પરમેશ્વર કુરાજી થશે તેમજ ધર્મરાજાને જે મેં દંડરૂપી શ્રાપ આપ્યો તે પણ મેં તેમનો અપરાધ કર્યો. તેમજ પાંચ વર્ષના બાળકે કરેલ જે પાપનું મહાન પ્રાયશ્ચિત્ત ન કરવા રૂપી દોષ મને પ્રાપ્ત થયો. આ પ્રકારે ઘણો વિચાર કરીને ઋષિઓની સભા કરીને પ્રાયશ્ચિત્તનું પૂછી જોયું. તે સમે ઋષિઓએ કહ્યું જે, હે માંડવ્ય ! ગંગાજી આ સ્થાનમાં આવીને પોતાનાં તરંગોથી તમને પવિત્ર કરે તો જ તમે મહાન અપરાધથી ને પાપ થકી છૂટો એમ અમને જણાય છે. તમે તો અપરાધને તથા પાપને બીજે પ્રકારે ટાળવાને સમર્થ છો. પરંતુ ગંગાજીનું લાવવું તેમાં પ્રાણીઓનું હિત સમાયેલું છે એમ કહી સર્વે મુનિઓ પોતપોતાના આશ્રમમાં ગયા. પછી ત્રિકાળને જાણનાર માંડવ્ય જે તે વંકાયન ઋષિથી ઉત્પન્ન થયેલ ગંગાજીને લાવવા વાસ્તે ઉગ્ર તપ કર્યું. તેણે કરીને માંડવ્ય ઉપર પ્રસન્ન થયાં એવાં ગંગાજી પોતાના જળથી માંડવ્યઋષિને પવિત્ર કરીને તેમના આશ્રમ સમીપે વહેવા લાગ્યાં. ને માંડવ્યઋષિના આશ્રમને સમીપે માંડવધાર ગામ મુનિના નામથી બંધાણું. આ પ્રકારે હે રાજન્, મેં માંડવ્ય ઋષિનો ઈતિહાસ કહ્યો.

હવે નીલકંઠ બ્રાહ્મણનો જે ઈતિહાસ છે તેને કહું તે સાંભળ. પશ્ચિમ પાંચાળ દેશમાં એક રાજાએ માનેલો નીલકંઠ બ્રાહ્મણ હતો. તે ઘણો ધનાઢ્ય તેથી તેના બંધુઓ તથા તેની જ્ઞાતિના માણસો અનુસર્યા હતા. એક સમે કાળ પડવાથી નીલકંઠે પોતાના પરિજનોને દુઃખ પામતા જોઈને રાજાની પાસે અન્ન-વસ્ત્રનો બંદોબસ્ત કરાવી આપ્યો. એમ કરતાં કાળ ઊતર્યો તે સારો દેશકાળ થયો. પછી એક સમે નીલકંઠની સ્ત્રીએ ગર્વ કરીને પોતાની જ્ઞાતિની સ્ત્રીઓને તથા પોતાના બાંધવોની સ્ત્રીઓને કહ્યું જે, ખરા કાળમાં તમોને મારા સ્વામીએ જિવાડેલ છે, માટે તમો સર્વે મારી દાસીઓ થવા યોગ્ય છો. આવું કેશર બ્રાહ્મણીનું વચન સાંભળીને ઘણો ક્રોધ કરીને પોતપોતાના પતિઓ પાસે જઈને વાત કહી સંભળાવી. તેથી સર્વે બ્રાહ્મણો નીલકંઠને પીડા કરવા લાગ્યા ને મિથ્યા અપવાદ આરોપણ મૂકવા, તેવા ઉપાયોથી નીલકંઠનો પરાભવ કરવો એવી ઇચ્છા કરી. તેવામાં એક સમે ગામથી થોડેક છેટે કૂવો હતો ત્યાં જળ ખેંચીને નીલકંઠ સ્નાનવિધિ કરતો હતો. તે સમે ત્યાં તેના ભાઈનો દીકરો જળ લેવા આવ્યો. તે જળ ખેંચતાં અકસ્માત કૂવામાં પડી ગયો. તેને કાઢવા સારું લોકોને બોલાવવા સાદ કર્યો. પણ લોકોને આવતાં વાર થઈ એટલે છોકરો મરણ પામી ગયો. તેને નીલકંઠે રુદન કરતાં કરતાં કૂવામાંથી ઘણા જ પ્રયત્નથી બહાર કાઢ્યો. તેવામાં તેના બંધુઓ રડતા રડતા ત્યાં આવ્યા, ને નીલકંઠને કહ્યું જે, તેં બાળકને કૂવામાં નાખીને મારી નાખ્યો માટે તું બ્રહ્મહત્યારો છું. તે સાંભળીને નીલકંઠે કહ્યું, મેં તેને કૂવામાં નાખેલ નથી. તે જળ સીંચતાં અકસ્માત પડી ગયેલ છે. તોપણ નીલકંઠનું વચન માન્યું નહિ. તે નીલકંઠની નિંદા કરતા કરતા તે છોકરાને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. ને નીલકંઠને બ્રહ્મહત્યારો ઠરાવ્યો. તે મિથ્યા અપવાદ આવવાથી પોતાના બંધુઓ તથા પોતાના જ્ઞાતિલાઓને કહ્યું જે, હે બ્રાહ્મણો ! મેં આ નિંદિત કર્મ કરેલ નથી છતાં મારું કહેલ સત્ય માનતા નથી. તો ભલે બહુ સારું તમો મને પ્રાયશ્ચિત્ત આપો. તે પ્રાયશ્ચિત્ત કરું ને આ મિથ્યા અપવાદથી રહિત થાઉં. તેવું વચન સાંભળીને ક્રોધ કરીને બ્રાહ્મણોએ કહ્યું જે, હે નીલકંઠ ! તું તપ કરીને ગંગાજીને પ્રસન્ન કર્ય ને તે ગંગાજી આવીને પોતાના જળથી તમને સ્નાન કરાવે તો તું આ કલંકથી રહિત થઈશ. આવું તે બ્રાહ્મણોનું

વચન સાંભળીને બ્રાહ્મણોને નમસ્કાર કરી પોતાના ઘરબારનો ત્યાગ કરીને તપ કરવા નીકળ્યો. તે ગઢડે આવ્યો. તે ગઢડાથી દક્ષિણ દિશામાં નિવાસ કરીને તપ કરવા લાગ્યો, ને બહુકાળ તપ કર્યું. તેણે કરીને ગંગાજી પ્રસન્ન થઈને નીલકંઠના આશ્રમની નજીક નીકળીને નીલકંઠને નવડાવીને વહેવા લાગ્યાં. જે નીલકંઠ પણ ગંગાજીને પામીને પૂર્ણકામ થયો ને પોતે જ્યાં તપ કર્યું ત્યાં નીલકંઠ મહાદેવનું સ્થાપન કરતો હવો. હે રાજન્ નીલકંઠ બ્રાહ્મણે ગંગા આણી. તેનું કારણ મેં તમને કહ્યું. હવે શુકાનંદ મુનિ માનસિંહ રાજાને કહે છે કે, ઉન્મત ગંગાજીને પામીને એક કોઈક વિષ્ણુશર્મા નામે પંડિત પૂર્વ દેશમાં સાગર નામે શહેરનો રહેવાસી બ્રાહ્મણ ઉન્મત્તગંગાને પામ્યો તે પ્રસંગ કહું તે સાંભળ. તે બ્રાહ્મણ પૂર્વના સંસ્કારથી જે જે ધંધારોજગાર કરે તે નિષ્ફળ થાય. પણ ધનધાન્ય મળે નહિ. ને પ્રજા બહુ થયેલ તેનું પોષણ કરવું તે થાય નહિ. તેથી તે ઘણો ચિંતાતુર હતો છતાં કરજ કરીને પ્રજાના વિવાહ કર્યા પણ દેવું આપવાની શક્તિ નહિ હોવાથી બહુ જ દુઃખ પામ્યો ને સ્વાર્થી પોતાના સંબંધીઓએ બિલકુલ સહાયતા કરી નહિ. તેથી તેની સ્ત્રીએ કહ્યું કે, તમને દુઃખી જોઈને મારું મન બહુ જ ખેદ પામે છે. તે સાંભળી બ્રાહ્મણે કહ્યું જે, આ લોકમાં જીવમાત્રને સુખદુઃખ આવ્યા કરે છે. ને અવશ્ય ભોગવવું પડે છે. તો ધીરજ રાખી પ્રભુનું ભજન કર્ય તેણે કરીને દુઃખ ટળી જશે. ને હું પરદેશમાં કમાવા જાઉં છું. એમ કહીને ચાલી નિસર્યો. ને પરદેશમાં ઘણા ધંધારોજગાર કર્યા પણ ધનની બિલકુલ પ્રાપ્તિ થઈ નહિ. તે પણ ધૈર્ય રાખીને ઉદ્યમ કરતો કરતો ગઢડે આવ્યો. ત્યાંના બ્રાહ્મણોએ તે વિષ્ણુશર્માને આગ્રહ કરીને રાખ્યો તેથી ત્યાં રહીને તે ઉદ્યમ કરવા લાગ્યો, ને પાપને નાશ કરવાવાળી ઉન્મત્તગંગામાં તે નિરંતર સ્નાન કરવા લાગ્યો. એક સમે ઉન્મત્તગંગામાં ન્હાવા આવેલ શ્રીહરિના સંતને જોઈને પગે લાગ્યો. તે સમે તે બ્રાહ્મણને સંતોએ ઉન્મત્તગંગાનું ઘણુંક માહાત્મ્ય કહ્યું જે, આ ઉન્મત્તગંગામાં સર્વ અવતારના અવતારી પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ મુક્તોએ સહિત સ્વાભાવિક જળક્રીડા વારંવાર કરેલી છે, માટે આ ઉન્મત્તગંગા સમગ્ર કાષ્ટને ટાળવાવાળી છે. તેમજ શ્રીહરિથી પ્રાપ્ત થયું છે ઘણુંક ઐશ્વર્ય તે જેને એવી આ ઉન્મત્તગંગા પોતાના જળનું સેવન કરનારને બીજાને દુર્લભ એવી

સદ્‌ગતિને આપે છે. આવું સંત થકી ઉન્મત્તગંગાનું માહાત્મ્ય સાંભળીને બહુ જ આશ્ચર્ય પામ્યો. પછી તે બ્રાહ્મણ થોડા દિવસમાં રોગવાળો થયો ને પ્રાણ તજવાનો સમય થયો તે વખતે તે બ્રાહ્મણે ગઢડાના બ્રાહ્મણને કહ્યું જે, સર્વ તીર્થોમાં સર્વોત્તમ એવી જે ઉન્મત્તગંગા ત્યાં મને પહોંચાડો. તેથી તેને ઉન્મત્તગંગાએ લઈ ગયા. ને ત્યાં ઉન્મત્તગંગાના જળથી સ્નાન કરાવ્યું. પછી દર્ભની સાદડી ઉપર બેસાડ્યો. તે સમે એવો વિચાર થયો જે મેં સાક્ષાત્ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને જોયા નથી. તો હવે પ્રાણ ત્યાગ કરવા સમયે મારે મુક્તિનું સાધન શું કરવું ? પણ હવે તો આ ઉન્મત્તગંગાજીમાં મારા પ્રાણ સુખેથી જાઓ. એવો જ્યાં સંકલ્પ કર્યો કે તુરત શોભાયમાન વિમાનોએ સહિત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના પાર્ષદોને દેખ્યા. તે સમે ઉન્મત્તગંગાજીના યોગથી નાશ પામી ગયાં છે સર્વ પાપો તે જેનાં ને દિવ્ય પ્રાપ્ત થયું છે. શરીર તે જેને એવા તે બ્રાહ્મણને સર્વે બ્રાહ્મણો દેખે તેવી રીતે વિમાનમાં બેસાડીને તે પાર્ષદો અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. પછી તે વિશ્નુશર્માની સ્ત્રી તથા તેના પુત્રો તથા તેનાં સગાંઓ પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના તથા ઉન્મત્તગંગાજીના મહાપ્રતાપથી ઘણીક સમૃદ્ધિઓ પામ્યાં. ને પછી તેઓ પણ યોગીઓને દુર્લભ એવી સદ્‌ગતિને પામ્યાં. આ પ્રકારે હે રાજન્ ! ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવાથી તથા તેનાં દર્શન કરવાથી અસંખ્યાત જીવો મોક્ષને પામેલા છે. માટે શ્રીજીમહારાજના કાયમ સંબંધવાળી આ ઉન્મત્તગંગાજીના માહાત્મ્યને જે સાંભળે તથા કહે તે મનુષ્ય પરમસુખને પામીને અક્ષરધામમાં નિવાસ કરે છે તેમાં કાઈ સંશય નથી. ઈતિ ઉન્મત્તગંગાજીનો ઈતિહાસ સંપૂર્ણ થયો છે. ॥ ૮૬ ॥

૮૭. ભરૂચના શેઠ દયાળજીભાઈ

ભરૂચના શેઠ દયાળજીભાઈ તથા નારાયણજીભાઈને ઘેર પદ્મપુરાણની કથા વંચાતી. તેમાં એવું સાંભળ્યું જે ભગવાન હોય તેમના ચરણમાં સોળ ચિહ્ન હોય તે વાત તથા લોકો થકી એવી વાત સાંભળી જે હાલ વિદ્યમાન શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન વડતાલમાં છે, આવી વાત સાંભળીને શેઠ દયાળજી આદિક ચાર વાણિયાઓ તે વાત ચોક્કસ કરવા વડતાલ આવ્યા. તે સમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન હજારો હરિભક્તો સહિત સભામાં

બિરાજમાન થયા હતા. તેથી સમીપે ન જતાં દૂર ઊભા રહ્યા. તેઓને જોઈને શ્રીજીમહારાજે પોતાના હાથની સાન કરી. તથા સભામાં હરિભક્તોએ માગ દીધો તે વાણિયાઓ શ્રીહરિની પાસે આવ્યા ને તેમના મનોરથ પૂરા કરવા વાસ્તે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને અંતર્યામીપણે પોતાનાં ચરણકમળનાં સોળ ચિહ્નો બતાવ્યાં. તે જોઈને ભગવાનપણાનો નિશ્ચય થયો ને કહ્યું જે, હે મહારાજ, તમે સાક્ષાત્કાર પરમેશ્વર છો. કેમ જે અમે પદ્મપુરાણમાં વાત એવી સાંભળી હતી જે, ભગવાન હોય તેના ચરણકમળમાં સોળ ચિહ્ન હોય. તે આજ આપનાં ચરણકમળમાં સોળ ચિહ્ન જોયાં. તે માટે તે વાતનો પરિપૂર્ણ નિશ્ચય થયો. તે સાંભળીને વાણિયાઓને કહ્યું જે, તમારે કાંઈ મને પૂછવું હોય તો પૂછો. ત્યારે કહ્યું જે, અમારે કાંઈ પૂછવું નથી. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ વાણિયાઓ ભરૂચ જતા હવા. ॥ ૮૭ ॥

૮૮. આણંદના મૂળજીભાઈ બ્રાહ્મણ હતા

આણંદમાં મુળજીભાઈ બ્રાહ્મણ હતા. તેમને પોતાના ગામમાં આવેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સંતો થકી શ્રીહરિના પ્રતાપની કેટલીક વાતો સાંભળી પણ શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો નહિ. પછી તે બ્રાહ્મણ એક સમયે વડતાલ આવ્યો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને બિરાજમાન થયા હતા. તે સભામાં બ્રાહ્મણ આવ્યો ને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને સમીપે બેઠો. પછી તે બ્રાહ્મણે શ્રીજીમહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, હે મહારાજ, ભગવાનનો નિશ્ચય કેમ થાય ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સંતનો સમાગમ કરવાથી થાય. પછી તેણે કહ્યું જે, સંતની ઘણી વાતો સાંભળી તોય પણ ભગવાનનો નિશ્ચય કેમ થતો નથી તેનું જે કારણ હોય તે કહો. તે સમે શ્રીજીમહારાજે તેને કહ્યું જે, તમે બે મિત્રો દૂર દેશમાં ધન કમાવા ગયા હતા. ત્યાં તમો પૂર્વના સંસ્કારથી ઘણુંક ધન કમાયા. પછી પોતાના દેશમાં આવતાં ધનના લોભથી તમે તમારા મિત્રને મારી નાખ્યો ને તેનું ધન હતું તે તમે લઈ લીધું. એ બ્રહ્મહત્યારૂપી મહાન પાપ છે. તેણે કરીને પરમાત્માના સ્વરૂપનો તમને નિશ્ચય થતો નથી. આ પ્રકારે તેને અંતર્યામીપણે છાના કરેલ પાપની વાત કરી સંભળાવી. તેણે કરીને તથા પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન થવાથી નાશ પામી ગયાં છે પાપ તે જેનાં એવા તે મુળજી બ્રાહ્મણને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પરિપક્વ નિશ્ચય થયો. ને શ્રીજીમહારાજના હાથથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈને પોતાના ગામ પ્રત્યે પાછો ગયો. ॥ ૮૮ ॥

૮૯. ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ

ગઢપુરમાં એક સમયે શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભામાં બિરાજમાન હતા. પછી સભામાં બેઠેલા ભક્તજનો પ્રત્યે બોલ્યા જે, સર્વે જપોમાં સ્વામિનારાયણ એ છ અક્ષરનો મહામંત્ર છે. માટે તે મંત્રનો સર્વ કાર્યોમાં જપ કરવો. તેણે કરીને દુઃખમાત્રનો નાશ થાય છે ને સુખસંપત્તિ મળે છે. માટે નિરંતર સ્વામિનારાયણ નામનો જપ સૂતાં-બેસતાં શુભ ક્રિયામાં કે અશુભ ક્રિયામાં સર્વકાળે સર્વ ઠેકાણે કરવો. જપમાં જ અને પ એ બે અક્ષર છે. હવે 'જ' જે અક્ષર છે તે જન્મમરણને કાપે છે અને 'પ' જે અક્ષર છે તે પાપ માત્રને ટાળવાવાળો છે. માટે સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એમ વારંવાર જપ કર્યા જ કરવો. તે જપ કરવાથી મારી પ્રસન્નતા થાય છે ને આ દેહને અંતે અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થાય છે ને વળી જેમ અજાણતાં અગ્નિને અડી જવાય તો તે બાળે છે, તેમ અજાણતાં ભગવાનનું નામ લેવાય તો પાપ માત્રને બાળી દે છે. જેમ જળથી અગ્નિ શાંત થાય છે ને સૂર્યથી અંધકાર ટળે છે. તેમ પ્રત્યક્ષ સ્વામિનારાયણના નામનો જપ કરવાથી પાપ માત્રનો નાશ થઈ જાય છે એવો શ્રી સ્વામિનારાયણના મહામંત્રનો પ્રતાપ છે માટે અખંડ જપ કરવો. ॥ ૮૯ ॥

શ્રી સ્વામિનારાયણના નામની ધૂન્ય કરવાથી કાળાનાગનું ઝેર ઊતરવાની વાતો

૯૦. દહીંસરાના કેશરાભાઈ

કચ્છ દેશના દહીંસરા ગામમાં કેશરાભાઈ નામે હરિભક્ત હતા. તેમની વાડીમાં પુરાતની એક મોટો સર્પ રહેતો હતો. તે ગામમાં એક સાપ પકડનાર વાદી આવ્યો, તેથી તે પટેલના દીકરા ખીમજીએ વાદી પાસે સાપ કઢાવવા પોતાના બાપને કહ્યું પણ પિતાએ ના પાડી એટલે વાદી ચાલ્યો ગયો. પછી એક દિવસે પોતાના કૂવાના થાળામાં પડેલ કોસમાં સાપ પેસી ગયો. તે કોસને

લેવા પટેલ વાડીએ ગયા, ને જ્યાં કોસ લેવા ગયા કે તુરત કોસમાંથી નીકળી પટેલને કરડ્યો. પછી પટેલના દીકરા ખીમજીએ પોતાના પિતાને કહ્યું જે, તમે કહો તો વાદીને બોલાવી લાવું. તે વાદી મંત્રોથી સાપનું ઝેર ઊતારી નાખશે, ત્યારે પટેલે કહ્યું જે, મારે વાદીના મંત્રોની પ્રતીતિ કરવી નથી. માટે આ તમે સૌ સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એમ તાળીઓ પાડીને ભજન કરો એટલે સાપનું ઝેર ઊતરી જશે. આવું કેશરાભાઈના કહેવાથી સહુ માણસોએ સ્વામિનારાયણ નામના મહામંત્રની ધૂન્ય કરી તેથી કાળા નાગનું ઝેર ઊતરી ગયું. કારણ કે તે પટેલને સ્વામિનારાયણ નામના મહામંત્રનો વિશ્વાસ હતો તેથી શ્રીજીમહારાજ પટેલનું ઝેર ઉતારીને રક્ષા કરતા હવા. ॥ ૯૦ ॥

૯૧. ગઢાળીના હરિભાઈ

ગામ ગઢાળીમાં ભાવસાર હરિભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. શ્રીજીમહારાજનું ભજનસ્મરણ માળા વગેરે મૂર્તિને ધારીને કરતા હતા તેમજ નામધર્માદો, આચાર્યની સેવા, સંત સેવા વગેરે ભાવપૂર્વક કરતા. આવા ઉત્તમ ભક્તના દીકરા અભરાજભાઈને એક સમયે રાત્રિએ પોતાના ઘરમાં રહેલી કોઈ વસ્તુ ગોતતાં પટારા નીચે ભરાઈ રહેલો સાપ કરડ્યો. તેથી રાત્રિએ પોતાનાં સગાંઓને બોલાવીને સહુની પાસે સ્વામિનારાયણ નામની ધૂન્ય કરાવી તેથી સાપ ઊતરી ગયો. ને પોતાના દીકરાને પરમ શાંતિ થઈ. માટે સ્વામિનારાયણ નામરૂપી મહામંત્રનો ઘણો જ પ્રતાપ છે. તેથી નિરંતર તે મહામંત્રનો ભક્તજનોએ જપ કરવો જેથી કાળરૂપી સાપનું પણ ઝેર ઊતરી જશે ને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું અક્ષરધામ મળશે એ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૯૧ ॥

૯૨. ખરડના ગોવિંદજીભાઈ

ભાલ દેશમાં ગામ ખરડ છે ત્યાં ભક્તરાજ ગોવિંદજી દવે તથા પ્રાગજી દવે એ બે ભાઈઓ હતા. ને બન્નેવ ભાઈઓ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના એકાંતિક ભક્ત હતા. શ્રીજીમહારાજના નિયમોનું નિરંતર પાલન કરતા હતા, ને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીના ભક્તનો શિર સાટે પક્ષ રાખતા એવી દૃઢ ટેકવાળા હતા. હવે ગોવિંદજી દવેને એક દીકરી હતાં તેમનું નામ રામબાઈ હતું. તેમને રોજકે પરણાવ્યાં હતાં ને રામબાઈ નાની વયમાં વિધવા થયાં હતાં, જેથી પોતાના પિતાને ઘેર રહેતાં. તેમને એક સમે છાણાંના ઢગલામાંથી

છાણાં લેતાં કાળો મોટો સાપ કરડ્યો. તે સાપનો ઉતારનાર બોલાવ્યો પણ રામબાઈએ ના કહી. ને તે સ્થાનમાં ભેગાં થયેલાં સહુ માણસોને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ નામથી બીજો કોઈ મંત્ર અધિક નથી. માટે સહુ સ્વામિનારાયણના નામની ધૂન્ય કરો જેથી મને સાપ ઊતરી જશે. આવું ભક્તરાજ રામબાઈનું વચન સાંભળીને સહુ માણસોએ સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ ધૂન્ય કરી તેથી સાપનું ઝેર ઊતરી ગયું. તે જોઈને સહુજનો આશ્ચર્ય પામ્યાં. એવો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના પ્રગટ મહામંત્રનો પ્રતાપ છે. માટે સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ધૂન્ય કરવાથી દુઃખ માત્ર દૂર થઈને સુખને પામે છે. માટે ધૂન્ય કરવામાં શ્રદ્ધા નિરંતર રાખવી જેથી શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતા થાય છે. ॥ ૯૨ ॥

૯૩. વ્યારના પીતાંબર ત્રવાડી

ગામ વ્યારમાં પીતાંબર ત્રવાડી તથા અમુલખ ત્રવાડી રહેતા હતા. બન્ને ભાઈઓ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. એક વખત પીતાંબરભાઈ પોતાને રહેવા માટે નવાં ઘર બંધાવવા લાગ્યા. તે જોઈને અમુલખભાઈએ પોતાનાં બેન મહામુક્તરાજ ને પતિવ્રતામાં સાવધાન માનબાઈને કહ્યું જે, મોટાભાઈ નવા મુકામ કરાવે છે. પણ દૂધ-દહીં-છાશનું દુઃખ છે તે જાણતા નથી. તે સાંભળીને માનબા કહે, આપણી અઢી વરસની પાડી છે તેને ખાણ ખવરાવીને દોહીએ તો તે મુકામ પૂરો થશે ત્યાં સુધી દૂધ આપશે. તે સાંભળીને અમુલખભાઈએ કહ્યું જે, નાની પાડી તે દૂધ આપે ! ત્યારે માનબાએ કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો મને ખરેખરો વિશ્વાસ છે. તેથી દૂધ પાડી જરૂર આપશે ને મેં અત્યાર સુધી જો ખરેખરું પતિવ્રતાપણું પાળ્યું હશે તો જરૂરાજરૂર પાડી દૂધ આપશે. એમ કહીને ખાણ ખવડાવીને માનબા દોવા બેઠાં તેથી બશેર દૂધ પાડીના આંચળમાંથી નીકળ્યું. તે મુકામ પૂરા થયા ત્યાં સુધી કાયમ પાડીએ દૂધ આપ્યું. પછી બંધ થયું. એ પતિવ્રતાનો પ્રતાપ. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો વિશ્વાસ હતો, તો અઢી વરસની પાડીએ દૂધ આપ્યું હતું. માટે ખરા હરિભક્ત હોય તેના સંકલ્પ શ્રીજીમહારાજ અવશ્ય પૂરા કરે છે તો શ્રીજીમહારાજના ઉત્તમ ભક્ત થવા શીખવું જોઈએ એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૯૩ ॥

શ્રીજીમહારાજના નિશ્ચયની વાતો

૯૪. મુળધરાઈના કાનજીભાઈ

ગામ મુળધરાઈના વાણિયા કાનજીભાઈ તથા સુંદરજીભાઈ એ બન્ને ભાઈઓ કાંઈ કામ પ્રસંગે ગઢડે આવ્યા પછી શ્રી ગોપીનાથજીના મંદિરમાં દર્શન કરી ગઢડાના મંદિરના કોઠારી ભક્તિવલ્લભદાસજી સ્વામી પાસે ધર્મશાળામાં આવ્યા. તેમણે બન્ને ભાઈઓને જ્ઞાનોપદેશ કર્યો. તેથી બેઉ જણને વર્તમાન લેવાનો સંકલ્પ થયો. પછી ભક્તિવલ્લભદાસજી સ્વામીએ આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ પાસે વર્તમાન ધરાવી કંઠી પે'રાવી સત્સંગી કર્યા. પછી ગઢડેથી ચાલતી વખતે ભક્તિવલ્લભદાસજી સ્વામીએ બન્ને ભાઈને કહ્યું કે, દૂધપાક પૂરી સહિત પંચામૃત ભોજન જમતા હોઈએ ત્યારે માંખ્યો ઉડાડવી, તેમ સત્સંગ છે તે પંચામૃત ભોજનને ઠેકાણે છે, ને કુસંગ છે તે માંખ્યોને ઠેકાણે છે, માટે સત્સંગ રાખવો હોય ત્યારે કુસંગરૂપી માંખ્યો ઉડાડવી. આવો ઉપદેશ આપ્યો. તે સાંભળીને બન્ને ભાઈઓ પોતાના ઘેર ગયા. પછી બન્ને ભાઈઓને સત્સંગ મુકાવવા પચ્છે ગામના પ્રશ્નોરા બ્રાહ્મણો મુળધરાઈ, કાનજી તથા સુંદરજી પાસે આવ્યા. પછી કાનજી તથા સુંદરજીને પોતાની પાસે બેસાડીને કહ્યું જે, તમારા બાપદાદાનો ધર્મ છે તે રાખો ને આ નવો ધર્મ મૂકી દ્યો ને. કંઠી તિલક કાઢી નાખો. નહિતર તમારી જ્ઞાતિમાં ઘણી ઉપાધિ થશે. આવાં બ્રાહ્મણોનાં વચન સાંભળીને બેઉ ભાઈઓ જેમ માંખ્યો ઉડાડે તેમ પોતાના હાથને હલાવવા માંડયા. તે જોઈને પ્રશ્નોરા બ્રાહ્મણોએ પૂછ્યું જે, તમો આમ હાથ કેમ હલાવો છો ? ત્યારે તે બંને ભાઈઓએ કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ તો ભગવાન છે, પણ તેમના સાધુ ભક્તિવલ્લભદાસજી પણ ભગવાન જેવા જ છે કારણ કે અમોને ચાલતી વખતે તેમણે પોતાની પાસે બેસાડીને કહ્યું હતું જે, જમતી વખતે માંખ્યો ઉડાડજો નહિતર માંખીરૂપી કુસંગીઓ આ સત્સંગરૂપી દૂધપાક પૂરીને ઓકાવી નાંખશે. તે વચન સાંભળી આવવાથી અમો તમને માંખ્યો રૂપ જાણીને બે હાથથી ઉડાડીએ છીએ. કારણ કે તમારા શબ્દો અમારા અંતઃકરણમાં પેસી જાય તો અમારા જીવનું ભૂંડું થાય તે માટે હાથ હલાવીએ છીએ. તે સાંભળી

પ્રશ્નોરાઓએ કહ્યું જે, તમારી કંઠી તૂટશે ને તિલકચાંદલો ભૂંસાડશો ત્યારે અમે અન્ન જમીશું ને અમારી પાઘડીઓ માથે મૂકશું. એવાં વચન જયારે આકરાં કહ્યાં ત્યારે બેઉ ભાઈને રીસ ચઢવાથી પોતાના મુનિમ ભાઈચંદને કહ્યું જે, આપણો ચાકર મુસલમાન જાફરીયાને આજ્ઞા કરો કે આ બ્રાહ્મણોને અહીંથી ઉઠાડીને પચ્છેગામનો રસ્તો બતાવે. આવું તેમનું કહેવું સાંભળીને મુનિમે કહ્યું જે, ઊઠ જાફરીયા આ બ્રાહ્મણોનાં કાંડા ઝાલીને રસ્તો બતાવી દે. આવું સાંભળી બ્રાહ્મણો સમજી ગયા કે આ પાકા શ્રી સ્વામિનારાયણના નિશ્ચયવાળા આપણા ડોલાવ્યા ડોલે તેવા નથી એમ ધારીને બન્ને મુસા ભાઈઓને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા ને પછી બ્રાહ્મણો પોતાને ગામ ગયા. પછી વાણિયાની નાતમાં કેટલીક ઉપાધિ થઈ તોપણ સત્સંગ શિર સાટે રાખ્યો. એવા તે બન્ને ભાઈઓએ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય પાકો રાખીને જીવન પર્યંત સત્સંગી રહેતા હતા. ॥ ૯૪ ॥

૯૫. ચમારડીના દેવાભાઈ

ગામ ચમારડીમાં દેવો કોશિયો પટેલ હતા તે પ્રથમ માધવગરના પંથમાં હતા. તેના ગુરુ સચ્ચિદાનંદ તથા માધવાનંદ હતા. તે ગુરુની સેવા તનમન-ધનથી પ્રેમપૂર્વક કરતો હતો. તે એક સમે કોઈ કારણસર ગઢડે આવ્યો હતો. બજારમાં કામકાજ પરવારીને શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર જોવા આવ્યો. તે મંદિર તથા શ્રી ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરીને સાધુની ધર્મશાળામાં ગયા. ત્યાં એક શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના પરમ એકાંતિક સાધુએ પટેલ દેવા કોશિયાને પોતાની પાસે બેસારીને કેટલીક વાતચીતો કરી. એમ કરતાં સંતના મનમાં થયું જે આ મુમુક્ષુ જીવ છે એમ જાણીને શ્રીજીમહારાજનો અલૌકિક પ્રતાપ તથા પ્રગટ થવાનું કારણ વગેરે વાત કરી. તેથી તે પટેલના મનમાં ઘણો જ સંતોષ થયો. ને તે સંતને કહ્યું જે, અમારા ધર્મમાં આવી વાતચીતનો પરિચય નથી. ને કદાચ અમારા ગુરુ વાત કરે તો પોતાના સ્વાર્થની જ વાત કરે, પણ જીવનો મોક્ષ થાય એવી વાત તો મેં આપની પાસેથી સાંભળી તેથી મને ઘણી જ શાંતિ આપના સમાગમથી થઈ છે. માટે મને આપના વર્તમાન ધરાવીને કંઠી બાંધો, મારે આપના શિષ્ય થાવું છે, ને માધવગરના પંથમાં મારે રહેવું નથી. એમ કહીને તુરત જ તે સંતને જોતે સંતે પ્રથમના ગુરુની કંઠી તોડીને

નાખી દીધી. તે જોઈને સંતને પણ તેનો ખરેખરો વિશ્વાસ આવ્યો ને તે દેવાને કહ્યું જે, અમારા ગુરુ આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ હાલ પોતે અહીં પધારેલા છે. તે જો વડતાલ હોત તો હું તમને કંઠી બાંધત માટે ચાલો આચાર્યજી મહારાજ પાસે તમને વર્તમાન અપાવીને કંઠી બંધાવું. અહીંયાં નજીકમાં શ્રી ગોપીનાથજીના મંદિર નીચે કોઠાર છે. ત્યાંથી સાકરનો પડો લઈ આવો પછી આપણે બેઉ આચાર્યજીમહારાજ પાસે જઈએ. એમ કહીને તેની પાસે સાકર મંગાવી તે સાથે લઈને આચાર્યજી પાસે ગયા ને સંતે આચાર્ય મહારાજને કહ્યું જે, આ પટેલ બહુ મુમુક્ષુ છે, માટે તેમને તમો વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પહેરાવો. ત્યારે આચાર્યજી મહારાજે પટેલને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પહેરાવી. તે પછી પટેલ દેવાએ સાકરનો પડો તથા વસ્ત્ર નિમિત્તે એક રૂપિયો ભેટ મૂકી ને આચાર્યજીને કહ્યું જે, મને આપને જે ઉપદેશ આપવો હોય તે આપો. ત્યારે રઘુવીરજી મહારાજે કહ્યું જે, હવે તમે પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ઉપાસક થયા છો. માટે તમારે ઉપાધિ થયા વિના રહેશે નહિ તો ઉપાધિને ન ગણીને શિર સાટે સત્સંગ રાખજો, કારણ કે તમારા પ્રથમના ગુરુને આ વાત નહિ ગમે. ત્યારે પટેલે કહ્યું જે, ભલે તેને ગમે કે ન ગમે પણ હું આપના વચનથી કંઠીનો ત્યાગ નહિ કરું. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો મારા જીવમાં સંતે નિશ્ચય કરાવ્યો છે તેનો ત્યાગ કરીશ નહિ. એમ કહીને આચાર્ય મહારાજને પગે લાગીને તે પોતાને ગામ ગયો. પછી માધવગરીયાઓએ વિચાર કર્યો જે દેવાને આપણે સૌ મળીને કંઠી તોડાવી નંખાવીએ ને ડુંગળી તથા લસણ પરાણે સોગન દઈને ખવડાવીએ ને પછી આપણે કંઠી તોડાવીએ તો ખરા એવો ઠરાવ કરીને દશ પંદર માધવગરીયા પોતાના ગુરુએ સહિત સમી સાંજમાં દેવા પટેલને ઘેર આવ્યા ને દેવાને જેટલો સમજાવવો હતો તેટલો સમજાવ્યો. પણ જરાય તેમનું ન માન્યું ને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ને રઘુવીરજી મહારાજ મારા ગુરુ છે. ભલે તમે મને સવાર સુધી વાતો કરશો પણ હું માનવાનો નથી માટે સમજીને ચાલ્યા જાઓ. તે સાંભળીને ન સંભળાય તેવાં વચનો બોલતા ચાલ્યા ગયા પણ શ્રી સ્વામિનારાયણના નિશ્ચયમાંથી ડગ્યા નહિ. તેમ કંઠીનો પણ ત્યાગ કર્યો નહિ. તેમ તેમની લાવેલી વસ્તુઓનું પટેલ દેવાભાઈ ભક્તે ભક્ષણ કર્યું નહિ. ને નાતનો કારસો વેઠીને

તે ગામમાં પટેલ દેવા કોશીયાએ શિર સાટે સત્સંગ રાખ્યો હતો એવા તે શ્રીજીમહારાજના નિશ્ચયવાળા હતા તેમના નિશ્ચયની બલિહારી છે. ॥ **૯૫** ॥

૯૬. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું

એક વખત ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે એવું પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું જે દિવસ ઊગ્યાથી તે આથમ્યા સુધીમાં દશ માણસને વર્તમાન ધરાવીને અન્ન જમવું. ત્યારે તે સંતોએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, તેવા મુમુક્ષુઓ ન મળે તો અમારે કેમ કરવું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ઝાડને અથવા પશુઓને વર્તમાન ધરાવીને સુખેથી તમે જમજો, એમ મારી આજ્ઞા છે. એમ કહીને દરેક સાધુઓને દેશાંતરમાં સત્સંગ કરાવવા મોકલ્યા. તેમાં અદ્વૈતાનંદ સ્વામી તથા ગોતીતાનંદ સ્વામી એ બન્ને જણ ફરતા ફરતા એક નાનું ગામ હશે ત્યાં ગયા. ગામને ચોરે ઊતર્યા ને કેટલાક માણસોને બોધ કર્યો. પણ કોઈના અંતઃકરણમાં ઠસ્યો નહિ. તેથી વિચાર કર્યો જે આ ગામમાં ગમે તેમ કરીને સત્સંગ કરાવવો એવો શુભ સંકલ્પ કરી એક કણબીને પોતાની પાસે બેસારીને શ્રીજીમહારાજ સંબંધી વાતો કરીને કહ્યું જે પટેલ, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ને અમારા સરખા શ્રી સ્વામિનારાયણે બ્રહ્મચારી સાધુ પાર્ષદો કર્યા છે. માટે તમારે સત્સંગ કરવામાં કાંઈ બાધ નથી. ત્યારે પટેલે સંતોને કહ્યું જે, એ વાત મારાથી શી રીતે મનાય. ત્યારે તે સાધુઓએ કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ન હોય તો અમારે માથે આખી પૃથ્વીમાં જે પાપ થાય છે તે અમોને થાઓ. આવું સંતનું વચન સાંભળીને તુરત જ તે પટેલના જીવમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે એવો નિશ્ચય થયો. પછી તે સંતોએ પટેલને વર્તમાન ધરાવી કંઠી પે'રાવીને કહ્યું જે, ગમે તેમ થાય તોપણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય ને કંઠીનો ત્યાગ કરશો નહિ. ને પટેલને આપવાં ઘટે તેવા નિયમો આપીને પોતાની પાસે માળા ફેરવવાની હતી તે પટેલને આપીને કહ્યું જે, **શ્રી સ્વામિનારાયણ** નામની પાંચ માળા ફેરવજો તમારો મોક્ષ થશે. એમ કહીને બેઉ સંતો ત્યાંથી ગયા. તેવી જ રીતે કેટલેક ઠેકાણે સત્સંગ કરાવીને પાછા ગઢપુર આવ્યા. ત્યારબાદ પોતાને સત્સંગમાં ન ફાવવાથી નીકળી ગયા. તે ફરતા ફરતા જે પટેલને સમ ખાઈને સત્સંગ કરાવ્યો હતો, તે પટેલની પાસે ગયા. તે વખતે પટેલ પોતાના ખળામાં

હતા ને આવતા સાધુને જોઈ સત્કારપૂર્વક દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને બહુ જ અંતઃકરણમાં રાજી થયા. પછી પટેલને બેઉ સંતોએ કહ્યું જે, અમે તમારી પાસે એક કારણસર આવ્યા છીએ. થોડીવાર બેસો એટલે તે કારણ કહીએ. ત્યારે તે પટેલ વાત સાંભળવા સાધુઓ પાસે બેઠા ને કહ્યું જે હવે સુખેથી કહો. ત્યારે તે સાધુઓએ કહ્યું જે પટેલ અમે તમને સમ ખાઈને સત્સંગ કરાવ્યો હતો પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ જાદુગારા છે. તે જાદુથી સર્વને વશ કરી લે છે એવું અમને જોવામાં આવવાથી તે સંપ્રદાયમાંથી અમે નીકળી ગયા છીએ. માટે સત્સંગ રાખવો હોય તો રાખો ને મૂકવો હોય તો મૂકો જેમ તમારી મરજી, અમોએ તો દેખ્યું તેવું તમોને કહ્યું. આવું નિર્માલ્ય વચન સાધુઓનું સાંભળીને પટેલે કહ્યું જે, મારા લંગોટો હું ક્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણને ઓળખતો હતો. તમારે ગરજ હતી ત્યારે તો આખી પૃથ્વીનું બધું પાપ લઈને મારા જીવમાં શ્રી સ્વામિનારાયણનો નિશ્ચય ઘાલ્યો. ને હવે પાછા શ્રી સ્વામિનારાયણનો નિશ્ચય કાઢી નંખાવવા સારું આવું બોલો છો ? તે તમે ચાલ્યા જાઓ નહિતર આ ખંપાળીથી (પંજેટીથી) તમો બેને હું મારીશ. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તે શ્રી સ્વામિનારાયણનો નિશ્ચય તમો કહેશો તોય મારા જીવમાંથી ટળે તેમ નથી. એમ કહી તિરસ્કાર કરી બેઉ સાધુઓને પોતાને ત્યાંથી રજા આપી દીધી. પણ ખાવાપીવાનું કાંઈ પૂછ્યું નહિ. આવી રીતે એ પટેલે શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય અડગ રાખ્યો હતો. ॥ ૯૬ ॥

૯૭. ઝીંઝોડાના ઉગાચાંદુ શ્રીજીમહારાજના ભક્ત હતા

સાવરકુંડલા પાસે ઝીંઝોડા ગામ છે ત્યાં ઉગાચાંદુ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તેમનો નિશ્ચય પણ પર્વતપ્રાય, કોઈ ડગાવે તો ડગે નહિ તેવો હતો. તે ઉગાચાંદુ એક વખત ગામના ચોરાના ડાયરામાં બેઠા હતા. ત્યાં ગઢડા તરફથી ચારણ આવ્યો. તેણે ઉગાચાંદુને હરિભક્ત જાણીને જય સ્વામિનારાયણ કહ્યા. ત્યાં ઉગાચાંદુએ તે ચારણને કહ્યું જે, ગઢવા ક્યાંથી આવો છો. તેણે કહ્યું જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણના ગઢડેથી આવું છું. આવું ગઢવાનું વચન સાંભળીને પૂછી જોયું જે, નવાનવલી કાંઈ વાત હોય તો કહો. ત્યારે ગઢવે કહ્યું જે, વાત તમને કહેવાય તેવી નથી પણ તે છતાં આપની મરજી હોય તો કહું. ત્યારે ઉગાચાંદુએ કહ્યું જે, આ ડાયરો સાંભળે તેમ

સુખેથી કહો. જે નવાનવી હોય તે. ત્યારે ગઢવે કહ્યું જે, ગઢડામાં દાદાખાચર કહેવાય છે તેમના દરબારમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ જાદુગારા રહે છે. તે જાદુ બતાવીને પોતાને વશ કરીને દાદાખાચરની ચારે બેનોને શ્રી સ્વામિનારાયણ લઈ ગયા તેનો પત્તો જડતો નથી. એક તો એ વાત નવી છે. ત્યારે ઉગાચાંદુએ કહ્યું જે, ઓહો ચાર જ લઈ ગયા. સોળ હજાર એકસો ને આઠ સ્ત્રીઓને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન લઈ જાય ત્યાં સુધી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન જેવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહેવાય ને તેથી અધિક લઈ જાય તો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનથી તે મોટા ભગવાન કહેવાય. પણ ગઢવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. એ સિવાય આ દુનિયામાં બીજો ભગવાન નથી માટે એ વાત રહેવા દે ને બીજી નવીન વાત હોય તો કહો. ત્યારે તે ગઢવે કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણે એક પ્રકરણ ફેરવેલ છે જે પોતાના સેવક હોય તેના કંઠમાં રૂદ્રાક્ષનો પારો બંધાવે છે એવું સાંભળેલ છે. આવું ગઢવાનું વચન સાંભળીને તેને ઉગાચાંદુએ કહ્યું જે, રૂદ્રાક્ષનો પારો પવિત્ર છે ને ત્રણ વર્ણને ધારણ કરવા યોગ્ય છે. પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન એવી આજ્ઞા કરે જે સૂકું ખાસડું હોય તેમાં દોરી પરોવીને કંઠમાં ધારણ કરવું. એમ આજ્ઞા કરે તો તે પણ કંઠમાં પહેરવું છે, પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું વચન શિરસાટે પાળવું છે. કારણ કે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ને તેમના સ્વરૂપનો તેમના પ્રતાપથી મારા અંતઃકરણમાં પરિપૂર્ણ નિશ્ચય થયેલ છે તે તારા કહેવાથી હું નિશ્ચયમાંથી ડગું તેમ નથી. તું ફાવે તેમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સંબંધી વાંકું બોલીશ તોપણ મારા નિશ્ચયમાં ફેરફાર થાય તેમ નથી. હવે તું અહીં ન રોકાતાં રસ્તો પકડ નહિતર આ તરવારથી તારું મસ્તક ઉડાવી દઈશ. એમ કહીને તેણે ગઢવાને રજા આપી દીધી પણ ગઢવાના વચનથી નિશ્ચયમાં ડગમગાટ થયો નહિ. એવા નિશ્ચયવાળા ઉગાચાંદુ હતા. ॥ ૯૭ ॥

૯૮. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા

ગઢપુરના દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રીજીમહારાજ એક વખત લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા. ને શ્રીજીમહારાજે સર્વ સંતોને વાત કરી જે, મેં પ્રકરણ અનેક ફેરવ્યાં પણ આ સમયે એવું પ્રકરણ ફેરવવું છે કે ટાઢ, તડકો, વરસાદની ધારા સહન કરીને જેમ બને તેમ સહુ પરમહંસોએ તપ

કરવું. ને રાત્રિએ વગડામાં નિવાસ કરવો ને કૂતરાના શબ્દ ન સંભળાય તેટલે દૂર રાત્રિએ રહેવું પણ તમારે કોઈને ભેગા રહેવું નહિ, ને જુદું જુદું રહેવું. એવી મારી આજથી આજ્ઞા છે એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે કેટલાક દિવસ સંતોને પોતાની પાસે રાખીને દેશાંતરમાં ફરવા જવાની આજ્ઞા કરી. તે સહુ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને ગયા ને જેને પોતાની પાસે રાખવા ઘટે તેને રાખ્યા હતા. તેવા સમયમાં એકલા ફરવાની પણ આજ્ઞા કરી હતી. તેથી એક એક પણ ફરતા. તેમાંથી એક સાધુને એવો સંકલ્પ થયો જે, આવા કરડાં વર્તમાન વારંવાર શ્રીજીમહારાજ ફેરવે છે તેથી હું એકડમલ થઈને સત્સંગનો ત્યાગ કરી ગમે ત્યાં ચાલ્યો જાઉં. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો મારા મનમાં પરિપૂર્ણ નિશ્ચય થયો છે તે ક્યારેય જાય તેમ નથી. તો હું જ્યાં જઈશ ત્યાં સત્સંગ કરાવીશ ને મારા દેહનો ત્યાગ કરીશ, એવું ધારીને કોઈને ન પૂછતાં પોતાની મરજી મુજબ ચાલ્યા ગયા. તે સંત જે જે ગામમાં જાય ત્યાં તે સંત ગામના ચોરામાં અગર ગામની ભાગોળે શંકરનું મંદિર હોય ત્યાં પડી રહે. ને મુમુક્ષુ કોઈ પોતાની પાસે આવે તો તેની આગળ શ્રીજીમહારાજ સંબંધી વાતો કરીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય પોતાના જેવો જ સામાને કરાવતા હતા. તે સાધુ ફરતાં ફરતાં એક નાનું સરખું ગામ હતું તેમાં રામજી મંદિર હતું ત્યાં રાત્રિના દશ વાગ્યે જઈને ઊતર્યા. ને સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એવી ધૂન્ય કરવા લાગ્યા. તે સાંભળીને ત્યાં પરદેશી ઊતરેલા રમતારામ બાવાઓ એમ બોલ્યા જે, તું કુનકા સાધુ હો ને કીસકા ભજન કરતા હો ? તે સાંભળીને જવાબ આપ્યો જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સાધુ છું ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરું છું. તે શ્રી સ્વામિનારાયણ નામ સાંભળીને બાવાઓ બળી ઊઠ્યા ને કહ્યું જે, તારા ભગવાનનું નામ લેવું રહેવા દે નહિતર ચીપિયાથી તુંને માર મારીશું. તોપણ તે બાવાઓનું ન માનતાં, જેમ હનુમાનજી શ્રીરામનું એકાંતમાં બેસી ચપટી વગાડીને એકલીન થઈને ભજન કરતા હતા. તેની માફક સંત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હવા. તેથી આસુરી જીવો બહુ જ બળી ઊઠ્યા. ને બળતી સગડીમાં લોઢાના ચીપિયાઓ મૂકી દીધા. તે ચીપિયાઓ લાલચોળ થયા ત્યારે આ નિરપરાધી

સાધુને તે બાવાઓએ આડા પાડી દીધા. ને કહ્યું જે, બાબુડી શ્રી સ્વામિનારાયણનું નામ મત લેના. નહિતર આ ચીપિયાથી તારા શરીરને બેલની માફક ડામ દઈશું. તો પણ જરાય માન્યું નહિ. ત્યારે શરીરે ચીપિયાના ડામ દેવા મંડ્યા. તે જેમ જેમ ચીપિયાના ડામ દે તેમ તેમ વધારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરવા લાગ્યા. તે વખતે તે અસુર બાવાઓએ શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુનું આખું શરીર ડામ ડામ કરી મૂક્યું. તે વખતે એક દયાળુ સાધુ ત્યાં ઊતર્યો હતો તેણે તે બાવાઓને સમજાવીને ડામ દેતા અટકાવ્યા. પછી સવારમાં ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજના સંત ચાલી નીકળ્યા ને એવો વિચાર કર્યો જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પાસે જાઉં ને એમ કહું જે કાં તો આ તમારો મારા જીવનમાંથી નિશ્ચય કાઢી લ્યો. નહિતર હું નીકળી ગયેલને કાં તો મને તમે તમારી પાસે રાખો. આવો રૂઢ સંકલ્પ કરીને તે સંત ગઢપુર રાત્રિના સાડા આઠ વાગ્યાના સમયમાં આવ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં સભા કરીને બેઠા હતા. ને બે બાજુએ બે વાળંદો મશાલ લઈને ઊભા હતા ત્યાં તે સાધુ આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરવા લાગ્યા પણ શરીર લંગોટાઓએ બાળી મૂકેલું તેથી દંડવત્ નહિ થવાથી રડવા લાગ્યા. તે સાંભળીને મહાદયાળુ એવા શ્રીજીમહારાજે તે સાધુને પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, સાધુરામ ! કેમ દિલગીર થાઓ છો ? તમારે શું દુઃખ છે તે કહો. તે વખતે પોતાને જે વીતેલ હતી તે સઘળી વાત કહી બતાવી. તે વાત સાંભળીને વાળંદોને કહ્યું જે, આ સાધુ આગળ મશાલ ધરો. પાપી લોકોએ મારા સાધુને કેટલા ડામ દીધા છે તે હું જોઉં. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજની આંખમાં બહુ જ પાણી ભરાઈ આવ્યાં. પછી તે સાધુએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હે મહારાજ, જગતના વૈરાગીનું અપમાન તથા દુઃખ તે મારાથી સહન થાય તેમ નથી. માટે કાં તો મારા જીવમાંથી તમારો નિશ્ચય કાઢી લ્યો નહિ તો એકડમલ થઈને આ સંતના ભીડામાંથી નોંખો પડેલ જે હું તે મને દયા કરીને તમે તમારા સમીપમાં રાખો. કારણ કે હું જ્યાં જઈશ ત્યાં તમારું ભજન કરીશ. ત્યાં ત્યાં મને આવું દુઃખ પ્રાપ્ત થશે. કારણ કે તમારો નિશ્ચય મારા જીવમાં છે. આવું તે વચન સાધુનું સાંભળીને ધન્ય છે સાધુ, તમે દુઃખ સહન કરીને પણ મારું ભજન તથા મારા

સ્વરૂપના નિશ્ચયનો ત્યાગ કર્યો નહિ. હું તમારા ઉપર ઘણો જ પ્રસન્ન થયો છું. માટે તમે સુખેથી મારા સમીપે નિવાસ કરીને રહો એમ કહીને પોતાના નિશ્ચયવાળા ઉપરના કહેલા સંતને સ્નેહપૂર્વક શ્રીજીમહારાજ પોતાની સમીપે રાખીને ઘણું સુખ આપતા હવા. ॥ ૯૮ ॥

૯૯. કુંડલાના કરશનજીભાઈ

કુંડલાના સુખડીઆ કરશનજીભાઈ તથા પ્રાગજીભાઈ એ બે ભાઈઓ ગઢડે આવ્યા હતા. તેમને ગોપાળાનંદ સ્વામીના સમાગમથી શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો દૃઢ નિશ્ચય થવાથી ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે વર્તમાન લઈ કંઠી ધારણ કરી, ગઢડે થોડા દિવસ રહીને પોતાને ઘેર ગયા. ત્યાંના મહાજનને ખબર પડી કે કરશનજી તથા પ્રાગજી ગઢડે જઈને કંઠીઓ બંધાવી આવ્યા છે ને આપણા મૂળ ધર્મનો ત્યાગ કરી નવો ધર્મ ધારણ કર્યો. માટે તે બે જણને બોલાવીને ઠપકો આપવો. ને ગમે તેમ કરીને પણ કંઠીઓ તોડાવી નંખાવવી. આવો વિચાર કરીને મહાજન લોકોએ બે ભાઈને બોલાવ્યા ને જેટલું કહેવું ઘટે તેટલું કહ્યું. તો પણ નાતના અગ્રેસરનું બિલકુલ વચન માન્યું નહિ. ને એવો જવાબ આપ્યો જે, આપણા ધર્મમાં હવે કાંઈ ઠેકાણું રહ્યું નથી. તેથી અમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના આશ્રિત થયા છીએ. ને શ્રી સ્વામિનારાયણનો નિશ્ચય અમારા જીવમાં સદ્‌ગુરુના પ્રતાપથી ખરેખરો થયો છે માટે કંઠીઓ નહિ તોડીએ. ભલે તમારા વિચાર પ્રમાણે સુખેથી કરો. આવો જવાબ બે ભાઈઓએ આપ્યો ને પોતાને ઘેર ગયા. પછી નાતના મહાજને એકઠા થઈને એવો વિચાર કર્યો જે આપણે બે ભાઈને નાત બહાર કરો, ને તેની દુકાનેથી કોઈ પણ ચીજ લેવી નહિ, તેમ તેમને કોઈ દુકાનેથી કાંઈ ચીજ આપવી નહિ. કદાપિ કોઈપણ તેમની સાથે લેવાદેવાનો વ્યવહાર રાખશે તો તેને પણ નાત બહાર મૂકવામાં આવશે. આવો ઠરાવ ચોક્કસ કર્યો. તે વાત બે ભાઈઓએ જાણી તેથી નાતનો કારસો ઘણા માસ સુધી ભોગવ્યો તોપણ નાતવાળાઓએ બિલકુલ દયા આણી નહિ. માટે બેઉ ભાઈ ગઢડે ગયા ને ગોપાળાનંદ સ્વામીની પાસે નાતે કરેલા કારસાની વાત કહી બતાવી. તે સાંભળી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, તમારા જીવમાં શ્રી સ્વામિનારાયણનો પાકો નિશ્ચય છે તો સર્વ પ્રકારે શ્રી સ્વામિનારાયણ તમારી સહાયતા કરશે. તમો

કોઈ પ્રકારે મૂંઝાશો નહિ. ને નાતમાં તમે જ કર્તાકારવતા થશો. તમે સુખેથી કુંડલા જાઓ. તમારું દુઃખ શ્રીજીમહારાજ થોડા દિવસમાં ટાળી નાખશે. હું પણ તમને આશીર્વાદ આપું છું. એમ કહીને રજા આપી તેથી બેઉ ભાઈઓ કુંડલા ગયા. ત્યાં એક ધનાઢ્ય શાહુકારને ત્યાં વરો હતો ને બે ભાઈઓ સિવાય સહુ નાતને પોતાને ઘેર જમવાનું આમંત્રણ કર્યું હતું. આ બે ભાઈઓ દરેક પાક તથા ચાસણીના કામમાં હોંશિયાર હતા. છતાં બીજા સુખડીયાને બોલાવીને પાક કરવાની સોંપણી કરી. તે ઘણા હોશિયાર હતા છતાં જે જે ચાસણી કરે તે કાં તો નરમ થઈ જાય ને કાં તો કઠણ થઈ જાય. પણ એકે પાક સારો થાય નહિ. તે જોઈને શેઠના મુનીમે શેઠને વાત કહી જે પાક સારો થતો નથી ને દરેક પાક બગડે છે. માટે પાક સુધારવો હોય તો કરશનજીભાઈ સુખડીઆને બોલાવવાની આજ્ઞા કરો તો હું બોલાવી લાવું, નહિતર વરો શોભશે નહિ. આવું વચન સાંભળીને શેઠે કહ્યું જે, મારું નામ લઈને સુખેથી બોલાવી લાવો. ત્યારે મુનીમે આગ્રહપૂર્વક કરશનદાસને બોલાવીને તેની પાસે દરેક પાકો ચાસણીના કરાવડાવ્યા. તેની વાત શેઠને ખબર પડવાથી શેઠ કરશનદાસ ઉપર બહુ રાજી થયા. ને કહ્યું જે, તમે ન આવ્યા હોત તો મારું કર્યું કારવ્યું સર્વ વ્યર્થ થઈ જાત માટે તમે અહીં જમવા રહેજો. ને ઘેર જશો નહિ. તમારી પાસે જેમ પાક કરાવ્યા તેમજ નાતને પીરસાવવું છે એમ કહીને ઘેર જવા દીધા નહિ. નાત જ્યારે જમવા આવી ત્યારે કરશન સુખડીઆને જોઈને શેઠને કહ્યું જે, આને શા વાસ્તે બોલાવેલ છે ? આને તો નાત બહાર કરેલ છે. ત્યારે શેઠે કહ્યું જે, તે આવ્યો ત્યારે આ કરાવેલ પાકો સુધર્યા છે. માટે જેમ તેને નાત બહાર કરેલ છે તેમજ હું તેને નાતમાં લઉં છું. તેમજ તમો સર્વને કરશનદાસ જ પીરસશે. તે વખતે કોઈપણ પંક્તિમાંથી ઊઠશે તે નાત બહાર છે. હું કરશનદાસના પક્ષમાં છું. એમ કહીને કરશનદાસભાઈની પાસે પીરસાવ્યું. ને સહુ નાત સાંભળે તેમ શેઠે કહ્યું જે આજથી કરશનદાસભાઈની સાથે સહુએ લેવાદેવાનો વ્યવહાર રાખવો. ને કોઈએ કાંઈ પણ બોલવું નહિ. એવો બંદોબસ્ત કર્યો. માટે કે'વાનું એટલું જ છે કે ગોપાળાનંદ સ્વામીના પ્રતાપથી બે ભાઈઓના અંતઃકરણમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પાકો નિશ્ચય હતો તો કારસો વેઠીને પણ

સત્સંગનો ત્યાગ કર્યો નહિ. શ્રીજીમહારાજે તેમની સહાયતા કરી. માટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય શિરસાટે રાખવાથી શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતા થાય છે એ જ કહેવાનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૯૯ ॥

૧૦૦. સમઢીયાળાનાં વીરા ભક્ત સત્સંગી હતા

ગામ સમઢીયાળાના કણબી વીરો શેલડીયો શ્રીજીમહારાજના સારા સત્સંગી હતા. ને તેઓ દેવસેવા, આચાર્યસેવા, સંતસેવા વગેરે ભાવપૂર્વક કરતા હતા. ને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય અતિ દૃઢ હતો. ને શ્રીજીમહારાજના પાળવા યોગ્ય સર્વ નિયમોને યથાર્થ પાળવા માટે તૈયાર રહેતા. એવા વીરાભક્તને એક સમયે તેમના ગામના કાઠીઓએ કહ્યું જે, તમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન બે ત્રણ બાઈઓને લઈને નાસી ગયા છે. એવા સમાચાર કાઠીઓથી સાંભળીને કહ્યું જે, અમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સોળ હજાર એકસો ને આઠ લઈ જાય ત્યાં સુધી તો કૃષ્ણ ભગવાન જેવા. ને તેથી અધિક લઈ જાય તો તે અવતારના અવતારી છે આવો ઉત્તર આપ્યો, પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નિશ્ચયમાંથી ડગ્યા નહિ. એવા સર્વોપરી નિશ્ચયવાળા હતા. ॥ ૧૦૦ ॥

૧૦૧. વાંકીયાના અરજણ ભક્ત

ગામ વાંકીયાના અરજણ પટેલ પહેલાં પરોક્ષ દેવનું ભજન કરતા હતા. પછી એક સમયમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞાથી દેશાંતરમાં ફરતા સંત તેમના ગામમાં આવીને શંકરના મંદિરમાં ઊતરેલા હતા. ત્યાં અરજણ પટેલ શંકરનાં દર્શન કરવા આવ્યા ત્યારે ત્યાં બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુને પગે લાગીને સમીપમાં બેઠા. તે પટેલને સાધુએ ભગવાનને ભજવાની વાર્તાઓ કરીને કહ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તેમનું તમો ભજન કરો તો તમારો આત્યંતિક મોક્ષ થાય. ત્યારે પટેલ કહે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. એમ મારાથી કેમ મનાય. ત્યારે સાધુએ સમ ખાઈને તે અરજણ પટેલને વર્તમાન ધરાવી કંઠી પે'રાવીને સત્સંગી કર્યા ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પરિપૂર્ણ નિશ્ચય કરાવ્યો ને કહ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણના નામની પાંચ માળા ફેરવજો. અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ તમને તેડવા આવશે એમ કહીને સંત ફરવા બીજા ગામ તરફ ગયા. પછી

કોઈ વખત તે અરજણ પટેલની પરીક્ષા લેવા વર્તમાન ધરાવનાર સંત આવ્યા. ને પટેલને કહે જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન નથી, ને તમારી આગળ અમે તો ભૂલથી સમ ખાધા છે ત્યારે તે અરજણભાઈએ કહ્યું જે, મેં તો કંઠી બાંધી ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પાકો નિશ્ચય કરીને બાંધી છે માટે તમે શું પણ પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મને નિશ્ચયમાંથી પાડવા આવે તોપણ મારા નિશ્ચયમાં ફેર પડે નહિ. આવું પટેલનું વચન સાંભળીને વર્તમાન ધરાવનાર ગુરુ રાજી થયા ને આશીર્વાદ આપીને ગયા પણ પોતાને કંઠી બંધાવનાર ગુરુનું માન્યું નહિ, ને પોતાના નિશ્ચયમાં ડગમગાટ થયો નહિ, માટે તેમને ધન્યવાદ છે. એવા ઉત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નિશ્ચયવાળા અરજણ પટેલ હતા. ॥ ૧૦૧ ॥

શ્રીજીમહારાજે હરિભક્તોની ધીરજતા જોઈ તે વિષે વાર્તાઓ

૧૦૨. દદુકાના ગોડજીભાઈ

ગામ દદુકાના ગોડજીભાઈ કાયમ શ્રીજીમહારાજની પાસે રહેતા તે ઘણા રમૂજી હતા. તે કોઈ વખતે મહારાજની પાસે એમ કહેતા જે, તમે તમારા હરિભક્તની ધીરજતાની પરીક્ષા કેમ લેતા નથી ? તે સાંભળીને શ્રીજી કહે સમય પ્રમાણે ધીરજ રાખવી તે મહા કઠણ છે. ત્યારે ગોડજીભાઈ કહે, હે મહારાજ, શું કઠણ છે. જ્યારે અમો લડાઈ થતી હોય ત્યારે બંદૂકોની ગોળીઓ, ભાલાં, તરવારોના ઘા સહન કરીને સામાની સાથે લડીએ. પણ ધીરજતાનો ત્યાગ કરીને પાછા હઠીએ નહિ, એવા અમે ક્ષત્રીય લોકો છીએ, માટે તમારે મારી ધીરજતાની પરીક્ષા લેવી હોય તો સુખેથી લેજો. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ભલે તમારી મરજી છે તો કોઈ વખત પરીક્ષા લેશું. પછી ઘણાક માસો વીત્યા બાદ એક વખત શ્રીજીમહારાજ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો તથા કાઠીના અસવારો તથા ગોડજીભાઈ સહિત ભૂજ પધાર્યા હતા. ત્યાં કેટલાક દિવસ રહીને કેટલાંક ગામોમાં હરિભક્તોને દર્શન આપીને ગઢપુર તરફ પધારતા હતા તે વખતે રસ્તામાં મુક્તાનંદ સ્વામીનો સીગરામ ઘણો પછવાડે રહી ગયો. પછી શ્રીજીમહારાજે વિચાર કર્યો જે, આ વખતે ગોડજીભાઈની પરીક્ષા લેવાનો લાગ આવ્યો છે. તેથી તેમની ધીરજતા જોઈ લઉં. તે ધીરજતાવાળા કેવા છે તે જણાઈ આવશે.

એવો દૃઢ સંકલ્પ કરીને એક રસ્તાની બાજુમાં નાની પર્ણકુટી આવી ત્યાં શ્રીજીમહારાજ માણકી ઘોડીથી નીચે ઊતર્યા ને ગોડજીભાઈને કહ્યું કે, આ કૂબામાં પેસો. મારે તમારી ધીરજતા જોવી છે. ત્યારે ગોડજીભાઈએ કહ્યું જે, ભલે મહારાજ ! મારી પરીક્ષા લ્યો. એમ કહીને શ્રીજીની આજ્ઞાથી કૂબામાં પેઠા. પછી મહારાજે સહુ કાઠીઓને આજ્ઞા કરી જે બોરડીના કાંટા લાવો ને આ કૂબા ફરતા વીંટો. તે સાંભળીને તુરત જ કાઠીઓ બોરડી લાવ્યા ને કૂબા ફરતા તે કાંટા વીંટ્યા. તે વખતે ગોડજીભાઈ કૂબામાં બેઠા બેઠા કીર્તન બોલવા લાગ્યા જે, રે સગપણ હરિવરનું સાચું, બીજું સર્વે ક્ષણભંગુર કાચું, રે સગપણ... એ પદ ઊંચે સ્વરે બોલતા એવા ગોડજીભાઈ પોતાના અંતઃકરણમાં વિચાર કરવા લાગ્યા જે આ ક્ષણભંગુર શરીર વેલું મોડું નાશ પામત. તેનો અંત આજે આવી ગયો એ જ શ્રીજીમહારાજની મોટી કૃપા થઈ. આજે હું રંગેચંગે શ્રીજીમહારાજના ધામનાં દર્શન કરીશ ને અક્ષરધામની સભામાં નિવાસ કરીશ. વળી શ્રીજીના હસ્તકમળથી મારો અગ્નિસંસ્કાર થશે. જેવી રીતે કર્ણનો ભગવાને પોતાના હસ્તકમળથી ભરૂચ ક્ષેત્રમાં અગ્નિસંસ્કાર કરેલ તેવી જ રીતે પુરુષોત્તમનારાયણ મારો આજે અગ્નિસંસ્કાર કરશે. માટે મારા જેવો આ દુનિયામાં કોઈ ભાગ્યશાળી નથી. એવા વિચાર કરીને વળી કીર્તનભક્તિ શરૂ કરી તે વખતે શ્રીજીમહારાજ ચકમકથી અગ્નિ ઉત્પન્ન કરવા લાગ્યા તે જાણીજાણીને વાર લગાડે. ત્યારે કૂબાની અંદરથી ગોડજીભાઈ શ્રીજીમહારાજને કહે જે, શું વિચાર કરો છો ? તમારાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન ન થતો હોય તો તે ચકમક મને આપો. હું ચકમકથી અગ્નિ પ્રગટ કરીને અંદરથી મૂકું જેથી ઝટ પાર આવે. એમ કહે છે તેટલાકમાં મુક્તાનંદ સ્વામી ત્યાં પધાર્યા. તે જોઈને સ્વામીએ પૂછ્યું જે, હે મહારાજ ! આ શું કરો છો. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ગોડજીભાઈની પરીક્ષા લઉં છું જે ગોડજીભાઈ શૂરવીર છે કે ફોશી છે. તે સાંભળીને ગોડજીભાઈ બોલ્યા જે, હું શૂરવીર છું પણ ફોશી નથી, માટે સુખેથી અગ્નિ મૂકીને મને બાળી મૂકો. મારે ધીરજતાનો ત્યાગ કરવો નથી. તે સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આવી પરીક્ષા લેશો તો આ કળિકાળમાં કોઈ આપની પાસે રહેશે નહિ. પરીક્ષા લેવાનો હાલ સમય નથી ને જગતમાં

એમ વાત ઊડશે જે શ્રી સ્વામિનારાયણ જીવતા માણસોને બાળી મૂકે છે માટે માણસમારા છે એમ કહ્યું. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમો કહો તેમ કરીએ. પછી સ્વામીએ કહ્યું જે, ગોડજીભાઈને કૂબામાંથી બહાર કાઢો. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે ગોડજીને કૂબાથી બહાર કાઢ્યા ને વારંવાર બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને કહ્યું જે, તમારી ધીરજતાને ધન્યવાદ છે. પૂર્વે જેમ હરિશ્ચંદ્ર રાજાએ તથા શિબિ રાજાએ પોતાના મોક્ષાર્થે ધીરજતાનો ત્યાગ નહોતો કર્યો તેવી રીતે તમે પણ ધૈર્ય રાખ્યું, તેથી હું તમારા ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયો છું. કહેવાનું એટલું છે કે આ લોકમાં દેહસંબંધી દુઃખો આવે તે જોઈને અંતઃકરણમાં દુઃખ માનવું નહિ તેમજ ધીરજતાનો ત્યાગ ક્યારેય કરવો નહિ. ખરા સંકટમાં ધીરજતા રાખીશું તો જેવી રીતે ગોડજીભાઈ ઉપર શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થયા તે પ્રમાણે આપણી ઉપર પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પ્રસન્ન થશે એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૦૨ ॥

૧૦૩. માંગરોળના આણંદજીભાઈ

ગામ માંગરોળમાં આણંદજીભાઈ સંઘાડિયા શ્રી રામાનંદ સ્વામીના સેવક હતા. તે રામાનંદ સ્વામી જ્યારે ધામમાં ગયા પછી આણંદજીભાઈને શ્રીજીમહારાજનો સર્વોપરી નિશ્ચય થયો. એક વખત શ્રીજીમહારાજ સંતોએ સહિત માંગરોળ પધાર્યા હતા. તે વખતે આણંદજીભાઈને એકાંતમાં બેસાડીને વાત કહી જે, તું મારો એકાંતિક ભક્ત થયો પણ તમારી સ્ત્રી સત્સંગી નથી માટે તેને તું સત્સંગી કર ને કાં તો તેનો ત્યાગ કર. ત્યારે આણંદજીભાઈએ કહ્યું જે, તે મારાથી સત્સંગી થાય તેમ નથી તેમજ મારાથી કાઢી મૂકાય તેમ પણ નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, એમ તમારાથી નહિ બને તો હું તમને વિમુખ કરીશ. એમ કહીને આણંદજીભાઈને પોતાની પાસેથી ઉઠાડી મૂક્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે માંગરોળમાં થોડા દિવસ રહીને ચાલતી વખતે સર્વે સત્સંગીઓને બોલાવીને કહ્યું જે, હું આજથી આણંદજીભાઈને વિમુખ કરું છું. માટે તેમને મંદિરમાં પેસવા દેશો નહિ, ને કદાચ મંદિરમાં આવે તો મંદિરની ખડકીએ ઊભો રહેવા દેવો પણ મંદિરમાં પેસવા દેવો નહિ ને આણંદજીભાઈને જોઈને સર્વે હરિભક્તોએ હાડ્યકૂતરી હાડ્યકૂતરી એમ બોલવું. આવી આજ્ઞા કરીને શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. તે ફરતા

ફરતા ભૂજ પધાર્યા. ત્યાં ભૂજમાં ત્રણ માસ રોકાયા ને પછી બીજા ગામડામાં ત્રણ મહિના ફર્યા ને પછી ગઢપુર જવા વિચાર કર્યો. તેથી સંતોએ સહિત શ્રીજીમહારાજ માંગરોળ પધાર્યા તેવા સમાચાર સાંભળીને સર્વે હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા તે ભેગા આણંદજીભાઈ પણ દર્શન કરવા આવ્યા. મંદિરમાં પેસવાની બંધી હોવાથી મંદિરની ખડકીએ રોકાઈને શ્રીજીમહારાજને સન્મુખ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને માળા લઈને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને ફેરવવા લાગ્યા. તે વખતે જે જે હરિભક્તો મંદિરમાં આવે તથા મંદિરમાંથી જાય ત્યારે આણંદજીભાઈને જોઈને હાડ્યકૂતરી હાડ્યકૂતરી કહેતા જાય તો પણ પોતાના અંતઃકરણમાં જરા પણ ક્ષોભ થાય નહિ. ને સર્વે હરિભક્તોના જોડા પોતાના ધોયેલા લૂગડાથી લૂછીને સવળા મૂકે. તેને શ્રીજીમહારાજે પ્રત્યક્ષ જોયું. પછી હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, મંદિરમાં કૂતરી આવી નથી ને તમો હાડ્યકૂતરી હાડ્યકૂતરી કેને કહો છો. ત્યારે હરિભકતોએ કહ્યું, હે મહારાજ ! આપશ્રીએ આજ્ઞા કરી હતી જે, આણંદજીભાઈને મંદિરમાં પેસવા દેશો નહિ ને તેને જોઈને હાડ્યકૂતરી હાડ્યકૂતરી કહેવું તેથી તેમને મંદિરમાં પેસવા દેતા નથી ને તેમને જોઈને અમે સહુ હાડ્યકૂતરી હાડ્યકૂતરી કહીએ છીએ. આવું હરિભક્તોનું વચન સાંભળીને આસનથી તુરત ઊતરીને શ્રીજીમહારાજ આણંદજીભાઈ પાસે ગયા. ત્યારે આણંદજીએ શ્રીજીમહારાજને હાથ જોડીને કહ્યું જે, આવું હરિભક્તો પાસે કરાવવાનું શું કારણ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે હું તમારી ધીરજતા જોઉં છું જે તમો કેટલાકમાં છો. ત્યારે આણંદજીએ કહ્યું કે, સુખેથી તમારે જ્યાં સુધી ધીરજતા જોવી હોય ત્યાં સુધી જુઓ. હું તમારા પ્રતાપથી ધીરજતાનો ત્યાગ કરવાનો નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમારી સ્ત્રીને સત્સંગી કરો, નહિ તો તેનો ત્યાગ કરો. ત્યારે આણંદજીભાઈએ પ્રથમની પેઠે જવાબ આપ્યો તેથી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હું તમારી ધીરજતાને જોઈને તમારા ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયો છું. તમે ધીરજ રાખીને છ માસ સુધી હરિભક્તોનું અપમાન સહન કર્યું. તમારા જેવો ધીરજતાવાળો કોઈ નહીં. અને મારો તથા હરિભક્તોનો લેશમાત્ર અવગુણ આવ્યો નહિ. માટે તમારી મરજી હોય તો તમારી સ્ત્રીને હું મારા પ્રતાપથી એક ક્ષણમાત્રમાં

સત્સંગી કરું. તે સાંભળીને આણંદજીભાઈ બહુ રાજી થયા. ને શ્રીજીમહારાજને હાથ જોડીને કહ્યું જે, તમો તેને સત્સંગી કરો અને મને મંદિરમાં દર્શન કરવાની આજ્ઞા કરો. તે વખતે સર્વે હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આણંદજીભાઈને આજથી મંદિરમાં આવવાની આજ્ઞા છે. ને કોઈએ હાડ્યકૂતરી એમ કહેવું નહિ. પછી આણંદજીભાઈને પોતાની સાથે મંદિરમાં સર્વે હરિભક્તોની આગળ બેસાડ્યા. અને શ્રીજીમહારાજે આણંદજીભાઈને કહ્યું જે, મેં તમને હાડ્યકૂતરી હરિભક્તો પાસે કહેવડાવ્યું. તેનું કારણ તમારે ત્રણ જન્મ કૂતરાના લેવા પડત. તે જન્મ તમારા માથેથી છ માસ હાડ્યકૂતરી કહેવડાવ્યું. તેને તમે ધીરજતા રાખીને સહન કર્યું. તો હવેથી તે જન્મ તમારે ધરવા પડશે નહિ. એમ કહીને સંધ્યા આરતી કરીને બેઠા. પછી આણંદજીભાઈને તથા સર્વે હરિભક્તોને જવાની આજ્ઞા કરી. તે જ રાત્રિએ શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી આણંદજીભાઈની સ્ત્રીને જમ દેખાણા ને ઘણોક માર માર્યો તેથી ચીસોચીસ પાડવા લાગી. તે વખતે શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી ત્યાં બે પાર્ષદ આવ્યા. ને જમને કહ્યું જે, આનો પતિ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો એકાંતિક ભક્ત છે. ને તમે આ સ્ત્રીને શા માટે મારો છો ? ત્યારે જમે કહ્યું જે, તે સ્ત્રીનો પતિ સત્સંગી છે પણ આ બાઈ ક્યાં સત્સંગી છે ? તે હરિભક્ત થાય તો અમે તેને ન મારીએ. ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની એકાંતિક ભક્ત થઈશ, ને ધર્મનિયમ બરાબર પાળીશ. હવેથી હું ફેર પાડું તો તમારે મને સુખેથી દંડ દેવો. એમ કહ્યું તે સાંભળીને તે બાઈને મારવાનું બંધ કરીને જમ ચાલ્યા ગયા. ને પાર્ષદ પણ શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી દેખાતા બંધ થયા. પછી તે બાઈ સવારમાં વે'લી ઊઠીને નાઈ ધોઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે ગઈ ને મહારાજને કહ્યું જે, મને વર્તમાન ધરાવી કંઠી પે'રાવો, ને મારો ગુનો માફ કરો. કારણ કે આજ રાત્રિએ મને જમે માર મારીને અધમૂઈ કરી નાંખી પણ તમારા પાર્ષદ આવ્યા ત્યારે મારો બચાવ થયો. તે હું સત્સંગી ન થાઉં તો તે જમ મને જીવથી મારી નાખે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે તે બાઈને વર્તમાન ધરાવ્યાં ને કંઠી પહેરાવી. તે જોઈને આણંદજીભાઈ બહુ પ્રસન્ન થયા. ને આણંદજીભાઈને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અમો આજ ચાલવાના છીએ. અહીં આવવાનું કારણ તો એટલું હતું કે

તમે તમારી ધીરજતાનો ત્યાગ કર્યો છે કે નહિ. પણ તમે મારા વાસ્તે ઘણી ધીરજતા રાખી માટે આવો હું તમને મળું એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ બાથમાં ઘાલીને વારંવાર મળતા હવા. કહેવાનું એ છે જે આણંદજીભાઈએ છ માસ સુધી શ્રીજીમહારાજના કહેવાથી હરિભક્તોનું અપમાન સહન કર્યું તેથી શ્રીજીમહારાજ તેમના ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયા, ને તેની સ્ત્રીને પોતાના પ્રતાપથી હરિભક્ત કરી. તેમજ આપણે પણ ધીરજતા રાખવી ને સત્સંગના ગરજુ થવું. તેથી આણંદજીભાઈની માફક આપણા ઉપર પણ શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થશે. ॥ ૧૦૩ ॥

૧૦૪. સુપેડીના ડાહ્યાભાઈ

ગામ સુપેડીમાં વૈષ્ણવરાજ ગોપાળ પટેલ હતા. તેના દીકરા ડાહ્યાભાઈ હતા. તે ડાહ્યાને સાધુના સમાગમથી શ્રીજીમહારાજનો પરિપૂર્ણ નિશ્ચય થયો હતો. તેથી સાધુ પાસે વર્તમાન ધરાવીને કંઠી બાંધી. તે સમે સાધુએ એમ વાત કહી જે તમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ભક્ત થયા. તેથી તમારાં માબાપ તથા સગાંસંબંધીઓ તારી હાંસી, મશ્કરી કરશે તથા તમને દુઃખ આપશે. ત્યારે ડાહ્યાએ કહ્યું જે, મને દુઃખ આપશે તો પણ સત્સંગનો ત્યાગ કરીશ નહિ. તેમજ ધીરજતા રાખીને સુખદુઃખને સહન કરીશ. આવું ડાહ્યાનું વચન સાંભળીને સાધુ ઘણા પ્રસન્ન થયા ને આશીર્વાદ આપીને સાધુ ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. પછી ગોપાળ પટેલને કોઈકે એમ વાત કરી જે, તમે વૈષ્ણવ છો ને તમારો દીકરો શ્રી સ્વામિનારાયણિયો થયો તે ઠીક નહિ. માટે સત્સંગ મુકાવી દ્યો. એક ઘરમાં બે સંપ્રદાય હોય નહિ. તે સાંભળીને ગોપાલ પટેલે ડાહ્યાને બોલાવ્યો ને કહ્યું જે, આપણે વૈષ્ણવ છીએ ને તે ધર્મ અનાદિનો છે ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો ધર્મ નવો છે તે આપણે રાખવો નથી માટે કંઠી તોડી નાખ. નહિતર યોગ્ય પ્રમાણે શિક્ષા કરીશ. ત્યારે ડાહ્યાએ કહ્યું જે, મારાથી સત્સંગ મૂકાય તેમ નથી. તમે મને યોગ્ય પ્રમાણે શિક્ષા કરશો તેને હું ધીરજતા રાખીને સહન કરીશ. તમારી મરજી પ્રમાણે કરો. એમ કહીને ડાહ્યો તરત ચાલી નીકળતો હવો. ત્યારે તેના પિતાએ વિચાર કર્યો જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુએ આ ડાહ્યાના જીવમાં

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ઘાલી દીધા છે, તેથી સત્સંગનો ત્યાગ તથા કંઠીનો ત્યાગ કરશે નહિ. માટે શિક્ષા કરીશ તો જ કંઠી તોડી નાખશે. એમ વિચારીને ડાહ્યાને દુઃખ દેવામાં ખામી રાખી નહિ તો પણ કંઠીનો ત્યાગ કર્યો નહિ. તે જોઈને ગોપાળે પોતાના ચાકરને આજ્ઞા કરી જે આને આપણા ખેતરમાં લઈ જાઓ. ને ડાહ્યાના બે પગ બાંધીને ઊંધે માથે કૂવામાં ડબકાં ખવરાવો. મરી જાય તો ભલે. પણ કંઠી તોડી નાખે ને સત્સંગનો ત્યાગ કરે એવું જો કબૂલ કરે તો તેને કૂવામાંથી બહાર કાઢવો. નહિતર મારી નાખજો. એમ આજ્ઞા આપી. તેથી ડાહ્યાને યુક્તિ કરીને ખેતરે લઈ ગયા. ત્યાં પણ તેને ઘણો સમજાવ્યો તો પણ જરા પણ માન્યું નહિ. ત્યારે તેના પગ બાંધીને કૂવામાં ઊંધે માથે પાણીમાં વારંવાર કાઢે ને બુડાડે તો પણ ધીરજતા રાખીને એમ બોલે જે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ! ભક્ત પ્રહ્લાદની રક્ષા કરી તેમ મારી રક્ષા કરવી હોય તો રક્ષા કરો. ને જ્યાં સુધી મારા પ્રાણ હશે ત્યાં સુધી ધીરજતાનો ત્યાગ કરીશ નહિ, માટે જેમ આપની ઈચ્છા હોય તેમ મારે વર્તવું છે. આવું હિંમત સોતો બોલે. આવી તેની ધીરજતાને જોઈને અકસ્માત્ પ્રથમ તો તેજ તેજ કૂવામાં તથા કૂવાની બહાર થઈ ગયું ને તેજની મધ્યે પ્રગટ પુરુષોત્તમનારાયણ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી દુઃખના આપનારને દેખાણા ને કહ્યું જે, મારા એકાંતિક ભક્તને તેના બાપના કહ્યાથી તમો એ નિરપરાધીને કૂવામાં શા માટે નાખ્યો છે. તેને બહાર કાઢો. તમે તમારા જીવનું શા માટે બગાડો છો ને હું તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છું ને મારા ભક્તને આધીન છું. તે ગમે તે પ્રકારે તેની રક્ષા કરીશ. શરીરમાંથી પ્રાણ કાઢવા ને રાખવા તે મારા હાથમાં છે, તે તારા હાથમાં નથી એમ કહીને ડાહ્યાને કૂવામાંથી બહાર કઢાવ્યો ને શ્રીજીમહારાજે પોતાના કોમળ હાથ ડાહ્યાના મુખ તથા માથા ઉપર ફેરવ્યા ને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને કહ્યું જે, તેં પ્રહ્લાદની પેઠે ધીરજતા રાખી છે તો હું તારા ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયો છું. ધીરજતા રાખી છે તેમ ને તેમ રાખજે. ને સત્સંગ તથા કંઠીનો ત્યાગ કરીશ નહિ. હું તારી સર્વ પ્રકારે રક્ષા કરીશ. એમ કહીને ત્યાંથી અંતર્ધાન થઈ ગયા. આવો બનાવ જોઈને ચાકર લોકો ઘણા જ ઝંખવાઈ ગયા. ને ડાહ્યાને લઈને ઘેર આવ્યા ને ગોપાળની આગળ નજરે જોયેલી

વાત કરી. ને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તે ડાહ્યાની ધીરજતાને આધીન થયેલા છે. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરે તો કરવા દ્યો. ત્યારે ગોપાળે કહ્યું જે, ગમે તેમ થાય તોપણ મારે સત્સંગ રહેવા દેવો નથી. પછી ડાહ્યાને ઘરમાં પૂરીને તાળું વાસી કૂંચી પોતાની પાસે રાખીને કહ્યું જે, સત્સંગનો ત્યાગ કરીશ ત્યારે હું ખાવા આપીશ. નહિતર તને ઘરમાંથી બહાર કાઢીશ નહિ. એમ કહીને ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. બે ત્રણ દિવસ થયા તો પણ તાળું ઉઘાડ્યું નહિ તથા ખાવાનું આપ્યું નહિ. ત્યારે અક્ષરધામાધિપતિ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ રાત્રિના બાર વાગ્યે ડાહ્યાને દર્શન દીધું. ને તેને જમાડ્યો, પાણી પાયું ને તેને પૂરેલા ઘરમાંથી કોઈ ન જાણે તેવી રીતે એક રાત્રિમાં ગઢપુર પહોંચાડી દીધો. ને ત્યાં ડાહ્યાને દીક્ષા આપીને સાધુ કરી પોતાની પાસે રાખ્યો. તે બે ચાર વર્ષ થયાં ત્યારે ગોપાળને કોઈકે એવા સમાચાર આપ્યા જે, તારો દીકરો ગઢડામાં સાધુ થઈને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસે રહ્યો છે. તે સાંભળીને ગોપાળ ગઢડે આવ્યો ને આગ્રહપૂર્વક ડાહ્યાને પાછો સુપેડી તેડી ગયો. તે પૂર્વની માફક જેમ દુઃખ આપતો હતો તેમ દુઃખ આપવા લાગ્યો. તેણે દુઃખને બહુ જ સહન કર્યું. પણ ધીરજતામાંથી ડગ્યો નહિ. ત્યારે ડાહ્યાને બીજી વખત શ્રીજીમહારાજે દર્શન દીધાં ને ગઢડે લઈ ગયા. ને લીંબડા નીચે મૂળ સ્વરૂપથી પોતે સભા કરીને બેઠા હતા. ત્યાં ડાહ્યાએ આવીને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. તે વખતે દીનદયાળ સભામાંથી ઊઠીને ડાહ્યાને બાથમાં ઘાલીને વારંવાર મળવા લાગ્યા. ને આંખોમાંથી જળ પડવા લાગ્યાં. ને સહુ સંતો તથા હરિભક્તોની આગળ શ્રીજીમહારાજે વાત કરી જે, આ ડાહ્યો પ્રહ્લાદ છે, ને તેનો પિતા હિરણ્યકશીપુ છે તેથી આ ડાહ્યાને દુઃખ આપવામાં ખામી રાખી નહિ, તો પણ બહુ જ ધીરજતા રાખીને કંઠી તથા મારો ત્યાગ કર્યો નહિ, માટે મારી આના ઉપર બહુ જ પ્રસન્નતા થઈ છે. હવેથી મારી સેવામાં હું ડાહ્યાને કાયમ રાખીશ. એમ કહીને ડાહ્યાને દીક્ષા આપીને સાધુ કરીને પોતાની સમીપમાં રાખ્યો. કહેવાનું કે ડાહ્યાએ જો ધીરજતા રાખી તો તેના ઉપર શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થયા, ને પોતાની સમીપની સેવા આપી. તેની માફક આપણે સુખદુઃખ સહન કરીને ધીરજતા રાખી શ્રીજીમહારાજમાં અખંડ વૃત્તિ રાખીશું

તો ડાહ્યાભાઈની પેઠે આપણને શ્રીજીમહારાજ અખંડ સેવામાં રાખશે. ધીરજતા સમાન ઢાલ નથી ને ધીરજતા તે જ મોટી વાત છે. ॥ ૧૦૪ ॥

૧૦૫. રતનપરના જસમતભાઈ

ગામ રતનપુરના જશમતભાઈ પટેલને કપિલજીવનદાસજીના સમાગમથી સત્સંગ થયો હતો. ને સાધુના સમાગમથી સમજણ પરિપક્વ હતી. વ્યવહાર સંબંધી સુખદુઃખ આવતું તો પણ તેમાં લેવાતા નહિ. ને એમ વિચાર કરતા જે સુખદુઃખના આપનારા કાળકર્માદિક કોઈ નથી. સહુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને આધીન છે. ને આ શરીર તો કર્માધીન છે. માટે સંસ્કાર પ્રમાણે સુખદુઃખ આવે ને જાય છે. એવો દૃઢ વિચાર કરીને શ્રીજીમહારાજનું અખંડ નામ સ્મરણ કરતા ને ખેતીનો ધંધો કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા, તેમની ધીરજતા જોવાને માટે શ્રીજીમહારાજ પોષ મહિનાની રાત્રિના બાર વાગ્યે માણકી ઘોડીએ ચઢીને દિવ્ય દેહે, જશમતભાઈ પટેલને ઘેર પધાર્યા. જશમત પટેલના ઘરની ઓસરી ઊંચી તેથી કરીને માણકીના આગલા બે પગ ઓસરીની જેઉપર મુકાવ્યા. ને શ્રીજીએ પોતાના હાથે ઓસરીની જેઉપર સૂતેલા જશમત ભક્તનું ઓઢેલ વસ્ત્ર ખેંચીને જગાડ્યા. તે જાગી શ્રીજીમહારાજને દંડવત કરીને પગે લાગ્યા ને કહ્યું જે, અત્યારે મધ્ય રાત્રે આપશ્રી ક્યાંથી પધાર્યા ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હું અક્ષરધામમાંથી અહીં આવ્યો છું. મારે તમને એક વાત કરવી છે ત્યારે પટેલે કહ્યું જે, સુખેથી કહો જેમ તમારી આજ્ઞા થશે તેમ હું કરીશ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમે કહેતા હો તો હું તમારા મોટા છોકરાને મારા ધામમાં તેડી જાઉં. પછી પટેલ કહે જે, તમારો છે માટે સુખેથી તેડી જાઓ. હું તેમાં રાજી છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હું તેડી જઈશ તો તમોને ધીરજતા રહેશે ? પછી તેમણે કહ્યું જે, તમારા પ્રતાપથી હું ધીરજતાનો ત્યાગ કરીશ નહિ. સુખેથી તેડી જાઓ. તે વાતને ચોક્કસ કરીને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી બીજે દિવસે મોટા છોકરાને તાવ આવ્યો તે વખતે જશમત પટેલ છોકરાની પાસે બેસીને કહેવા લાગ્યા જે, હું તારો બાપ નથી ને તું મારો દીકરો નથી. આ તો જેમ પરબે માણસો ભેગાં થાય છે તેમ આપણે સહુ ઘરરૂપી

પરબમાં પૂર્વના સંસ્કારથી ભેગાં થયાં છીએ. એમ ધારીને શ્રીજીમહારાજમાં તારા મનની વૃત્તિ એક કરી દે. બહાર મનની વૃત્તિ રાખીશ નહિ, ને શ્રીજીમહારાજ આવે કે તુરત જ શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ચાલ્યો જજે. ક્યાંય વૃત્તિ રાખીશ નહિ. એમ વાત કરે છે તેટલાકમાં તે છોકરાને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થયાં ને જસમત પટેલને કહ્યું જે શ્રીજીમહારાજ મને તેડવા આવ્યા છે. ત્યારે જસમત ભક્તે કહ્યું જે, હું સાકર લાવું ને સર્વને આપું પછી સુખેથી શ્રીજીમહારાજના ધામમાં ચાલ્યો જા. એમ કહીને પાંચ શેર સાકર લાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને ધરીને પોતાને ઘેર આવેલાં બાઈ ભાઈ સહુ માણસોને ધીરજતા રાખીને પોતાને હાથે સાકર વહેંચી. પછી પોતાના પુત્રને કહ્યું જે, હવે તમો શ્રીજીમહારાજના ધામમાં જાઓ. એમ કહીને મહારાજના ધામમાં મોકલ્યો. તેવી જ રીતે બીજા બેને સાકર વહેંચીને ધીરજતા રાખી શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં પહોંચાડ્યા. પણ આ વ્યાવહારિક દુઃખ વૃદ્ધ અવસ્થામાં આવ્યું તો પણ જો જ્ઞાન સિદ્ધ કર્યું હતું તો જરાય શોક થયો નહિ ને શ્રીજીમહારાજની મરજી પ્રમાણે પ્રસન્ન રહ્યા. જરા પણ ધીરજતામાં ડગમગાટ થયો નહિ. એવી ધીરજતાવાળાને ધન્યવાદ છે કે દીકરાને પ્રથમથી સાકર વહેંચીને શ્રીજીમહારાજને સુપરત કર્યો. તેથી શ્રીજીમહારાજ તે ભક્તને પોતાનું અખંડ દર્શન આપતા તેવા તે ભક્તરાજ હતા. વળી એમના સંબંધીઓએ તથા કેટલાક કુસંગીઓએ તેમની કંઠી તોડવાનો આગ્રહ કરવામાં બાકી રાખેલ નહિ. તો પણ ધીરજતામાં પર્વત સમાન હતા. તે જશમત ભક્તે જ્યારે દેહ મૂક્યો ત્યારે આખા ગામમાં સહુને શ્રીજીમહારાજનાં તથા સંતોનાં દર્શન થયાં હતાં. તેથી કરીને તે ગામમાં સત્સંગ સારો છે. કહેવાનું કે જશમતભક્તે ધીરજતા રાખી તો તેમના ઉપર શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા ને સહુ દેખે તેમ પોતાના અક્ષરધામમાં વિમાનમાં બેસાડીને લઈ ગયા. ને પોતાના મુક્તો ભેગા રાખ્યા. તે જશમત ભક્તની પેઠે આપણે પણ અડગ રહેવું ને ધીરજતાને ગમે તેમ થાય તો પણ ત્યાગ કરવી નહિ કારણ કે ધાર્યું તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું જ થાય છે એવો દૃઢાવ રાખીને ધીરજતા સહિત દેહનો ત્યાગ કરીશું તો તે ભક્તની પેઠે આપણને પણ શ્રીહરિ પોતાના અક્ષરધામમાં ઠેઠ પહોંચાડશે એમાં કાંઈ સંદેહ નથી. ॥ **૧૦૫** ॥

૧૦૬. ગઢડાનાં જીવુબા

ગામ ગઢપુરના એભલખાચરનાં મોટાં દીકરી જીવુબાની ઉપર શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થઈને બાલમુકુંદજીની મૂર્તિ પૂજવા સારું આપી હતી. તેમને નિરંતર પ્રેમપૂર્વક પૂજતાં તેમજ દૂધમાં કેશર, સાકર, એલચી નાખી દૂધપાન કરાવતાં ને સમય પ્રમાણે વસ્ત્ર, અલંકાર ધરાવતાં તેમજ નવીન નવીન થાળ કરીને પ્રેમપૂર્વક જમાડતાં ને ત્રણ વખત ધામધૂમથી આરતી ઉતારતાં. એમ ભગવાનની મૂર્તિમાં તલ્લીન રહેતાં તે જોઈને એભલખાચરને કોઈએ એવું ભરવ્યું જે તમારે ઘેર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને આવીને ઠાકોરદ્વારો ઘાલ્યો. ને દીકરીઓને ભક્ત કરી નાખીઓ. માટે તે ઠાકોરદ્વારો તમારે ઘેર શોભે નહિ, આપણે તો રામના ઉપાસક તથા સૂર્યનારાયણના ઉપાસક છીએ. તે મૂકીને શ્રીકૃષ્ણની મૂર્તિની સહુ પૂજા કરે છે. તેને તમે અટકાવો તો બહુ સારું. તે સાંભળીને એભલખાચરના મનમાં વિચાર થયો જે ઠાકોરદ્વારો હું કઢાવી નાખું, ને તોફાનમાત્ર મુકાવી દઉં. એવું પોતાના મન સાથે ચોક્કસ કરીને બીજે દિવસે મોટીબા પૂજામાં બેઠાં હતાં. તે સમે તેમના પિતા ક્રોધ સહિત હાથમાં તરવાર લઈને આવ્યા. ને જીવુબાને કહ્યું જે, આ તોફાન શું આદર્યું છે ? તમે લાલજીની પૂજા મૂકી દ્યો. ને નિરંતર નવા નવા થાળ કરીને જમાડો છો તથા દૂધ કઢીને એલાઈચી, કેસર, સાકર નાખીને લાલજી આગળ ધરો છો તે ક્યાં પીએ છે ? ત્યારે જીવુબાએ કહ્યું જે, બાપુ આપણો જો સદ્‌ભાવ હોય તો આ લાલજી મહારાજ આગળ ધરેલો દૂધનો કટોરો આપણને દેખતાં પીવે. ને આપણો ભાવ ન હોય તો ન પીવે. તે સાંભળીને એભલખાચરે કહ્યું જે, આ કળીકાળમાં દેવનું દૈવત હોતું જ નથી માટે તે વાત જવા દ્યો ને જ્યારે તમે વૃદ્ધ થાઓ ત્યારે તમારી મરજી પ્રમાણે કરજો. પછી જીવુબાએ કહ્યું જે, આ શરીરનો નિરધાર નથી. પાણીના પરપોટાની પેઠે ઘડીકમાં નાશ થઈ જાય. વૃદ્ધાવસ્થાનો કાંઈ મેળ રહેતો નથી માટે ભગવાનની ભક્તિ કરવી તે જ સાચો લાભ છે. એમ માનીને આ લાલજીની પૂજા કરું છું. ને તમે ના કહેશો તોય પણ લાલજીની સેવા કર્યા વિના રહેવાની નથી. હું જેમ પૂજા કરું છું તેમ ને તેમ કરીશ. આવું વચન સાંભળ્યું કે તુરત જ એકદમ રીસ ચઢવાથી મ્યાનમાંથી તરવાર ખેંચીને બોલ્યા

જે, આ તમારા લાલજી આ જ વખતે આ દૂધનો ભરેલો કટોરો મારા દેખતાં પીવે તો તમને તે લાલજીની પૂજા કરવા દઈશ, નહિતર આ તરવારથી તમારું માથું ઉડાવી દઈશ. એમ કહીને બહુ જ ડારો દીધો. તેથી જીવુબાએ ધીરજતા રાખીને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી જે, હે મહારાજ ! આ લોકમાં ધનને માટે, જમીનને માટે, પુરુષ સ્ત્રીને માટે, સ્ત્રી પુરુષને માટે માથું કપાવે છે પણ તમારે માટે આ જગતમાં કોઈ માથું કપાવતું નથી. તેથી આ જ વખતે આ મારું માથું હું તમારા ખોળામાં ધારણ કરું છું. મારી ભક્તિ તમારે વિશે કપટરહિત હોય તો આ મારા પિતા દેખે તેવી રીતે દૂધપાન કરો નહિતર મારું માથું કાપી નાખશે તેમાં કાંઈ સંદેહ નથી. તે બેભાની છે એમ આપ પણ જાણો છો. તે હું કદી ધીરજતાનો ત્યાગ કરવાની નથી. વે'લું મોડું આ દેહ નાશવંત છે તે નાશ પામશે. માટે આપની ઈચ્છા પ્રમાણે કરો એવી મારી પ્રાર્થના છે. આવી પ્રાર્થના કરે છે તેટલાકમાં અકસ્માત્ એભલખાચરને લાલજીની મૂર્તિમાં પ્રથમ તેજ દેખાયું. પછી પ્રત્યક્ષ બાલમુકુંદ બાલસ્વરૂપે બે હાથથી એભલખાચર દેખે તેમ દૂધનો કટોરો ઉપાડ્યો ને દૂધ પી ગયા. ને તે કટોરો એભલખાચરના લમણામાં માર્યો. તેથી લોહી નીકળ્યું તે વખતે અતિ આશ્ચર્ય પામીને તરવારને મ્યાનમાં ઘાલી દઈને દૂર ફેંકી દીધી ને વારંવાર લાલજીને દંડવત્ પ્રણામ કરીને માફી માગી. તેમજ પોતાની દીકરીને કહ્યું જે, તમો યોગમાયા છો, મારા પૂર્વના પુણ્યે કરીને મારે ત્યાં તમે જન્મ ધારણ કર્યો છે. તમે સાધારણ માણસ નથી ને તમારી ભક્તિ લક્ષ્મીજી, રાધિકાજી, પાર્વતીજી, અનસૂયા તથા ગોપીઓના જેવી છે તે વાતનો આજ મને ખરો નિશ્ચય થયો. હવેથી હું કોઈનું કાંઈપણ સાંભળીશ નહિ. તમે સુખેથી દેવસેવા કરો તથા ઘરમાં સહુ પાસે તમારી માફક સેવા કરાવો હું તેમાં ઘણો રાજી છું. એમ કહીને મોટીબાને કહ્યું જે, મેં તમને તરવારથી બીક દેખાડી તથા કટુ વચનો કહ્યાં તો પણ તમે તમારી ધીરજતામાંથી જરાપણ ચલાયમાન થયાં નહિ. તેથી તમારી ધીરજતાને ધન્ય છે. તે ધીરજતાને લઈને આ લાલજી મહારાજ તમને વશ થયા છે ને વળી તમારી ભક્તિ પણ તેવી જ છે. એમ કહીને ત્યાંથી પોતાની ચોપાટે જતા રહ્યા. કહેવાનું કે ખરા સમયમાં ધીરજ

રાખી તો ભગવાને પોતે દૂધપાન કર્યું. તેમજ આપણે ધીરજતા રાખીને ભક્તિ કરીશું તો જીવુબાની પેઠે આપણને શ્રીજીમહારાજ વશ થશે ને આપણી સેવાને અંગીકાર કરશે એમાં સંદેહ કાંઈ નથી એમ નિશ્ચે જાણો. ॥ ૧૦૬ ॥

શ્રીજીમહારાજનો અપરાધ કર્યો તે વિષે વાર્તાઓ

૧૦૭. આણંદના બે બ્રાહ્મણો

એક વખત શ્રીજીમહારાજ ઉમરેઠ પધાર્યા હતા ત્યાં આણંદના બે બ્રાહ્મણો આવ્યા. તેઓ શ્રીજીમહારાજનો ચમત્કાર જોઈને સત્સંગી થયા. પછી તે બ્રાહ્મણોએ ચાલતી વખતે શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી જે, આપ જ્યારે વડતાલ પધારો ત્યારે અમારે ત્યાં થાળ જમીને વડતાલ પધારજો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અમારે વડતાલ જવાની ઉતાવળ છે. માટે તમારે ત્યાં થાળ જમવા રોકાશું નહિ. એમ કહીને પોતે ધારણ કરેલા ગુલાબના હાર તે બે બ્રાહ્મણને આપ્યા. પછી બે બ્રાહ્મણ શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને આણંદ ગયા. પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મળ્યા તેનો ઘણો ઉત્સાહ તેથી આખા ગામ સોંસરા એમ બોલવા લાગ્યા જે, અમને પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પ્રાપ્તિ થઈ ને આવતી કાલે સવારમાં ઉમરેઠથી વડતાલ પધારવાના છે. તેમને અમારે ત્યાં થાળ જમાડીને વડતાલ જવા દેવાનો વિચાર છે ને જો કૃપા કરીને રોકાશે તો એક રાત્રિ રોકીશું. એમ બોલતા બોલતા પોતાને ઘેર ગયા. તે બ્રાહ્મણોના શબ્દ સાંભળીને ગામના લોકોએ વિચાર કર્યો કે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને આપણા ગામમાં પેસવા દેવા નહિ. કારણ કે જાદુગારા છે માટે કોઈક ઉપર ભૂરકી નાખીને તેને સત્સંગી કરશે ને તે તેમને જ ભાળશે. એમ કરતાં ગામમાં સત્સંગ થશે તો ગામ બગાડશે. આવો વિચાર કરીને માણસો એકઠાં થયાં જે કાલે સવારે શ્રી સ્વામિનારાયણ અહીંથી નીકળશે ત્યારે આપણે સહુએ ધૂળ, ઈંટાળા, પથરા, કાદવ વગેરે લઈને તૈયાર રહેવું ને તે આવે કે તુરત જ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ઉપર ફેંકવું. એવો ઠરાવ કરીને બીજે દિવસે સવારના પહોરમાં શ્રીજીમહારાજ પોતાના સવારો સહિત ઉમરેઠથી આણંદ પધાર્યા. તે જોઈને પ્રભુથી વિમુખ તુચ્છ બુદ્ધિવાળાઓએ ઠરાવ પ્રમાણે ધૂળ, કાદવ, પથરા વગેરે

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ઉપર નાખ્યું. તેને સહન કરીને એકદમ દક્ષિણ તરફથી ઉત્તર તરફ ગામ સોંસરા નીકળી ગયા ને તે ગામનો સીમાડો મૂકીને શ્રીજીમહારાજે સહુ અસવારોને ત્યાં ઊભા રાખ્યા ને પોતાનાં વસ્ત્રોને ખંખેર્યાં તેમજ સહુ કાઠીઓએ પણ પોતપોતાનાં વસ્ત્રો ઉપર ધૂળ પડેલી તે ખંખેરી નાખી. ને શ્રીજીમહારાજને એમ કહ્યું જે, અમને દયા કરીને બે કલાક રજા આપો. અમે આણંદના લોકોને જોઈ લઈએ, કારણ કે તેઓએ આપશ્રીનું અપમાન અમારા દેખતાં કર્યું તે અમારાથી સહન થતું નથી. જો અમે તે લોકોને કાંઈ પણ શિક્ષા નહિ કરીએ તો તે એમ જાણશે જે કાઠિયાવાડના કાઠી તો કેવળ ખીચડી ખાઉં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભેગા થયા છે તો અમારી લાજ જાય. માટે અમને આજ્ઞા કરો જેથી ફેર કોઈ દિવસ આવું કામ કરે નહિ. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આ વખતે ધીરજ રાખો. ધીરજ મોટી વાત છે. આપણી ઉપર જે અગ્રેસર લોકોએ ધૂળ નંખાવી છે તે જ આપણા એકાંતિક ભક્ત થશે, માટે કાંઈ ન બોલતાં ચાલો વડતાલ જઈએ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ અસવારો સહિત વડતાલ પધાર્યા. પછી આણંદના લોકોએ જેણે જેણે અપરાધ કર્યો હતો તેના વંશનો ઉચ્છેદ થયો હતો ને જેણે અપરાધ નહોતો કર્યો તેમને સત્સંગ થયો હતો ને તે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત થયા હતા. કહેવાનો સાર એટલો જ છે કે અપરાધ જેવું એકેય પાપ નથી. એમ વિચાર કરીને મને, વચને, દેહે કરીને શ્રીજીમહારાજનો તથા તેઓશ્રીના ભક્તોનો અપરાધ ક્યારેય કરવો નહિ. અપરાધે રહિત જે હોય છે તેની ઉપર શ્રીજીમહારાજની બહુ જ પ્રસન્નતા થાય છે માટે અપરાધે રહિત જ વર્તવા શીખવું એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૦૭ ॥

૧૦૮. વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ ગઢડા પધારતા હતા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ વડતાલથી ચૈત્ર માસમાં સમૈયો કરીને ગઢડે પધારતા હતા. તે ચાલતાં ચાલતાં શ્રીજીમહારાજને બહુ જ તાપ લાગવાથી સુરાખાચર વગેરે સ્વારોને કહ્યું જે, આજનો તાપ ઘણો વિષમ છે અમારો જીવ ઘણો જ ગભરાઈ ગયો છે ને પરસેવાથી વસ્ત્રો પણ ભીંજાઈ ગયાં. માટે તમે કહેતા હો તો આ સામું દેખાય જે ગામ તેમાં બાવાની જગ્યા છે તેમાં વિશ્રાંતિ લઈને દિવસ નમતે ત્યાંથી આપણે ચાલીએ તો ઠીક. તે

સાંભળીને સહુએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, જેમ આપશ્રીની મરજી તેમ અમે ખુશી છીએ, કારણ કે અમે પણ તાપથી બહુ ગભરાઈ ગયાં છીએ. આવું કાઠીઓનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે રસ્તામાં આવેલું ગામ તેમાં બાવાની જગ્યા હતી ત્યાં પધાર્યા ને તે સમે બાવો કાંઈ કારણસર ગામમાં ગયેલો. તેથી તેની જગ્યાનું બારણું ઉઘાડીને અંદર પેઠા ને ઘોડાંઓને બાંધીને કાઠીઓ સહિત તે બાવાની જગ્યામાં સારી જગ્યા જોઈને શ્રીજીમહારાજ બિરાજમાન થયા ને જળપાન કર્યું. એટલાકમાં તે જગ્યાનો માલિક બાવો આવ્યો ને તુરત જ એમ બોલવા લાગ્યો જે, આ ધણીયાતી જગ્યામાં પૂછ્યા સિવાય કોણ આવીને બેઠું છે ? જે હોય તે અમારી જગ્યામાંથી બહાર નીકળી જાઓ. નહિતર કાંઈ મારે કહેવું પડશે તેમાં શોભા નહિ. ત્યારે કાઠી લોકોએ કહ્યું જે, આ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. તે તમારાં મોટાં ભાગ્ય. આવો બાવાજી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરો. એમ કહ્યું છતાં મહાઅભાગી, પૂર્વનો પાપી, પ્રભુથી વિમુખ, મહાઅસુર, સત્સંગનો દ્વેષી શ્રીજીમહારાજનું નામ સાંભળીને ન બોલવાનું બોલવા લાગ્યો. ને વારંવાર એમ બોલે જે, ધણીયાતી જગ્યામાં ઉતારો કેમ કર્યો ? તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે સ્વારોને કહ્યું જે, આપણે શિક્ષાપત્રી કરી તેનું વચન આપણને જ લાગું થયું માટે ચાલો. એમ કહીને તુરત જ સવારોએ સહિત ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. તો પણ બાવાને શાંતિ ન વળવાથી પોતાના સેવકોને બોલાવીને ધૂળની ફાંટો ભરાવીને શ્રીજીમહારાજની પછવાડે દોડીને ધૂળ નંખાવી ને બાવો પાછો ગામમાં ચાલ્યો ગયો. પછી શ્રીજીમહારાજ ઉપર તથા સ્વારો ઉપર પડેલી ધૂળ જોઈને મહારાજે સુરાખાચરને કહ્યું જે, હે સુરાખાચર ! આજ હુતાશનિનો દિવસ છે કે શું ? બળ્યું આ ગામ આપણે અહીં ક્યાંથી આવ્યા. આવું વચન શ્રીજીમહારાજના મુખારવિંદમાંથી નીકળ્યું કે તુરત જ તે ગામમાં અકસ્માત્ અગ્નિ ઉત્પન્ન થયો. ને આખા ગામમાં અગ્નિ ચોફેર ફરી વળ્યો. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજને અંતઃકરણમાં બહુ જ દયા આવી ગઈ. તે વખતે સુરાખાચરને કહ્યું જે, અગ્નિ વગેરે દેવો હું બોલું તે પ્રમાણે કામ કરે છે, માટે આજથી મારો શ્રાપ તથા મારા સંતનો શ્રાપ લાગે નહિ એવું હું વચન આપું છું, કારણ કે આ જગત બધું અજ્ઞાની છે એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે અગ્નિદેવ સામી દૃષ્ટિ કરી કે તુરત જ અગ્નિ

શાંત થઈ ગયો. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજ સ્વારોએ સહિત ચાલી નિસર્યા. કહેવાનું પ્રયોજન એટલું છે કે વચનથી બાવાની પેઠે ભગવાન તથા ભગવાનના ભક્તનો અપરાધ ક્યારેય કરવો નહિ, અપરાધે કરીને જેવું આ જીવનું ભૂંડું થાય છે તેવું બીજાથી થતું નથી માટે અપરાધે રહિત વર્તવું તે જ ભગવાનના ભક્તનો મુખ્ય ધર્મ છે. જેણે જેણે ભગવાનનો તથા ભગવાનના ભક્તનો અપરાધ કર્યો છે તે મોટી પદવીથી પડી ગયા છે. ॥ ૧૦૮ ॥

૧૦૯. ગઢડાના જીવાખાચર તથા મુળુખાચર

ગઢડાના ભાગીદાર પુંજાખાચરના દીકરા જીવાખાચર તથા મુળુખાચર તેમણે પાંચસો પરમહંસ સહિત શ્રીજીમહારાજને પોતાના દરબાર ગઢમાં રાખીને અન્ન વસ્ત્રથી બહુ જ સંભાવના કરેલી. પણ જ્યારે એભલખાચર દેહનો ત્યાગ કરવાના થયા ત્યારે શ્રીજીમહારાજને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું જે, મારા દેહનો નિરધાર નથી ને આ દાદાખાચર નાના છે માટે મારો ગરાસ તથા મારી મિલકત વગેરે હું આપશ્રીને સોંપું છું, તેમજ દાદાખાચરનું કાંડું તમને સોંપું છું. તમે તેની સંભાળ રાખજો. મારે તમારો પરિપૂર્ણ વિશ્વાસ છે ને જો આપશ્રી ધ્યાન રાખશો નહિ તો મારા પિત્રીઓ આ દાદાખાચરને દુઃખ દેશે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સુખેથી તમારા દેહનો ત્યાગ કરી મારા અક્ષરધામમાં જાઓ. તમો દાદાખાચરની કોઈ પ્રકારની ચિંતા રાખશો નહિ. ને હું તમારા દરબારમાં કાયમ રહીશ. એમ કહીને એભલખાચરના દેહનો ત્યાગ કરાવ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં રહી દાદાખાચરનો વ્યવહાર પોતે ચલાવવા લાગ્યા. એમ કરતાં દાદાખાચરની ઉંમર થઈ ત્યારે વ્યવહાર સંબંધી કામકાજ દાદાખાચરને શ્રીજીમહારાજ સોંપવા લાગ્યા. ત્યારે દાદાખાચરે શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હું તો આપનો ચાકર છું ને તમો અમારા માલિક છો. માટે વ્યવહાર જેમ ચલાવો છો તેમ જ આપશ્રી ચલાવો. મને તેમાં જરા પણ સંદેહ નથી. આવા વિશ્વાસુ દાદાખાચરને જોઈને અને પોતાના એકાંતિક ભક્ત જાણીને દાદાખાચરનો સર્વસ્વ વ્યવહાર શ્રીજીમહારાજે હાથ રાખ્યો. સરકાર દરબારમાં ક્યાંય જવું આવવું હોય તો પોતે અગર તો પોતાના કારભારીને મોકલીને દાદાખાચરનું કામ કરાવવા લાગ્યા. તે જોઈને જીવાખાચરના અંતઃકરણમાં એવો વિચાર

થયો કે શ્રી સ્વામિનારાયણ દાદાખાચરનો વ્યવહાર સ્વતંત્ર રીતે ચલાવે છે ને આપણને પૂછતા નથી. અને દાદાખાચર શ્રી સ્વામિનારાયણને જ એક ભાળે છે. મને કોઈ દિવસ શું કરવું અને શું ન કરવું તે પૂછતો નથી. એવો સંકલ્પ કરીને દાદાખાચર ઉપર ઈર્ષ્યા રાખવા લાગ્યા. તેવી જ રીતે શ્રીજીમહારાજ ઉપર વેરની ગાંઠ બંધાણી. તેથી એક દિવસે જીવાખાચરને એવો સંકલ્પ થયો જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ન હોય તો આ દાદાખાચરનો સર્વસ્વ ગરાસ તથા મિલકતને હું હાથ કરી લઉં. શ્રી સ્વામિનારાયણ હશે ત્યાં સુધી મારી કારીગરી ફાવશે નહિ, માટે શ્રી સ્વામિનારાયણને મરાવી નાખું, એવો ચોક્કસ વિચાર કરીને રામાખાચરને ખાનગી રીતે કહ્યું જે, હું ને તમે બે જ વાત જાણીએ પણ ત્રીજો વાત ન જાણે તેવી રીતે જો તમે શ્રી સ્વામિનારાયણને મારી નાખો તો તમને એક સાંતિની જમીન ને પાંચસો રૂપિયા રોકડા આપું, ને ન આપું તો તેના સાક્ષી કુળદેવ શ્રી સૂર્યનારાયણ છે, એમ ચોક્કસ કરીને ઠરાવ કર્યો. તે પ્રમાણે તે જ રાત્રિએ રાત્રિના બાર વાગ્યે રામોખાચર તરવાર લઈને કોઈ ન જાણે તેવી રીતે દાદાખાચરના દરબારગઢમાં થઈને શ્રીજીમહારાજના દિશાએ જવાના ખાડામાં પેસી ગયો. તે વખતે રામાખાચરનો અસત્ આશય જોઈને શ્રીજીમહારાજે ભગુજીને કહ્યું જે, મારે દિશાએ જવા જવું છે, તે પાણીનો લોટો લાવો ને તમે ફાનસ કરીને ખાડો ઉઘાડીને અંદર તપાસ કરો. ત્યારે ભગુજીએ કહ્યું જે, ખાડામાં શું તપાસ કરવો છે, આપશ્રી સુખેથી દિશાએ પધારો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, તમે શંકા ન કરતાં તપાસ કરો તો ઠીક. પછી ભગુજીએ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી તપાસ કર્યો. ત્યાં તો ઉઘાડી તરવારે સહિત રામાખાચરને દેખ્યો કે તુરત જ ભગુજીએ તેને પકડી લીધો ને મારતા મારતા ખાડા બહાર લાવ્યા. જોશથી એવો મારેલ કે મોઢામાંથી દાંત પડી ગયો ને મોઢું લોહીવાળું જોઈ શ્રીજીમહારાજને દયા આવવાથી ભગુજીને મારતા બંધ કર્યા, ને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, રામોખાચર તો અમારા સ્નેહી છે તે જેવું હશે તેવું કહેશે. પછી રામાખાચરે સોગનથી શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આમાં મારો જરા પણ વાંક નથી. મને તો જીવાખાચરે જમીન તથા રૂપિયા આપવાનું કબૂલ કરીને મોકલ્યો છે, ને તમો તો કાળના કાળ ને ઈશ્વરના ઈશ્વર છો ને સર્વેના નાડીપ્રાણ

તમારા હાથમાં છે માટે તમારો પરાભવ કરવાને આ દુનિયામાં કોણ સમર્થ છે ? જે આપનો પરાભવ કરવાને ઇચ્છતો હશે તેનો પરાભવ થઈ જશે, આવાં વચનો સાંભળીને તુરત જ રામાખાચરને રજા અપાવી દીધી, પછી મહારાજ દિશાએ જઈને સ્નાન કરીને અક્ષરઓરડીમાં પોઢી ગયા. પછી સવારમાં જીવોખાચર શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવ્યા તે વખતે મહારાજે સવિસ્તર વાત કહી બતાવી. તે સાંભળીને તુરત પોતાના દરબારમાં ચાલ્યા ગયા. કહેવાનું કે કોઈ પ્રકારે શ્રીજીમહારાજનો તથા તેઓશ્રીના એકાંતિક ભક્તનો અપરાધ ન કરવો. જેણે જેણે અપરાધ કરેલા છે તેઓને પરિણામે માઠું ફળ આવેલ છે. માટે અપરાધ ક્યારેય પણ કરવો નહિ, ભગવાનના ભક્તે અપરાધ રહિત જ વર્તવું. ॥ ૧૦૯ ॥

૧૧૦. લીંબડીમાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ ઝાલાવાડ દેશમાં હરિભક્તોને દર્શન દેવા પધારતા હતા. તે ચાલતાં રસ્તામાં ગામ લીંબડી આવ્યું. તે ગામમાં ભગવાનના એકાંતિક હરિભક્તો હતા. તેમણે શ્રીજીમહારાજ આવ્યાના સમાચાર સાંભળીને વાજતેગાજતે સામૈયું લઈને ગામની ભાગોળે મહારાજની સન્મુખ આવીને ઊભા રહ્યા. તેવા સમામાં એક અધિકારી શેઠ હતો. તે સત્સંગનો તથા શ્રીજીમહારાજનો મહાદ્વેષી હતો. તેણે સમાચાર સાંભળ્યા જે શ્રી સ્વામિનારાયણના ભક્તો શ્રી સ્વામિનારાયણને ગામમાં લાવવા સારું ગામની ભાગોળે ધામધૂમથી ગયા છે ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ચોક્કસ ગામમાં પધારવાના છે, એમ જાણીને ભગવાનથી વિમુખ તે અધિકારીએ ગામના કેટલાક અબુજ માણસોને પોતાની પાસે બોલાવ્યા. ને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ગામમાં આવે ત્યારે તેમના ઉપર તથા તેમના સાધુ વગેરે ઉપર ધૂળ નાખવી ને ગામમાં કોઈ ઠેકાણે ઊતરવા દેવા નહિ. આવી આજ્ઞા આપી. તેથી તે લોકો ધૂળની ફાંટો ભરીને રસ્તામાં ઊભા રહ્યા. તેવા સમયમાં શ્રીજીમહારાજ ધામધૂમ સહિત શહેરમાં પધાર્યા. તે વખતે તે અધિકારીએ મહારાજને દેખતે શ્રીજીમહારાજ ઉપર તથા સંત હરિભક્ત ઉપર ધૂળ નંખાવી. તેથી શ્રીજીમહારાજ ત્યાં ન રોકાતાં હરિભક્તોને સમજાવીને તુરત ચાલી નીકળ્યા. તે આગળ જઈ વસ્ત્રો ધૂળવાળાં હતાં તે ખંખેરી નાખ્યાં ને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે

પરમેશ્વર તથા આવા અપરાધે રહિત સંતનો આ અધિકારી વાણિયે અપરાધ કર્યો માટે તેનું ફળ છ માસની અંદર પામશે. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી ચાલી નિસર્યા. તે શ્રીજીમહારાજના અપરાધે કરીને અધિકારી વાણિયાનું કુટુંબ મહામારીના રોગથી મરણ પામ્યું. ને તે અધિકારી વાણિયાને અધિકારમાંથી કાઢી નાખ્યો. પછી પોતાના ગુજરાન માટે મીઠું, જીરું, હળદર, મરચાં વગેરે લઈને ફરતા ગામોમાં વેચવા જતો. એવી દુર્દશાને જોઈને કોઈ તે વાણિયાને કહે જે, શેઠ તમે તો અધિકારી હતા. તે આવો પણ વખત આવ્યો તેનું શું કારણ તે તમો જાણો છો ? ત્યારે તે જવાબ આપે જે આ લોકમાં દશકા ભોગવવાના છે. તે સાંભળી હરિભક્તો કહે, દશકા નહિ પણ તમે અધિકારના મદથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઉપર ધૂળ નંખાવી હતી. તે અપરાધે કરીને આ દુઃખ ભોગવો છો. તે સાંભળી નીચું મુખ કરીને કાંઈ જવાબ ન આપતાં ત્યાંથી ચાલ્યો જાય. કહેવાનું એ છે કે અધિકાર મળે અથવા લક્ષ્મી મળે તેના ગર્વથી છકી જઈને ભગવાનનો તથા ભગવાનના ભક્તનો ક્યારેય અપરાધ કરવો નહિ. વાણિયે જો અપરાધ કર્યો હતો તો પરિણામે ઘણું દુઃખ પામ્યો હતો. માટે અપરાધથી બ્હીને ચાલવું. પણ અપરાધ ક્યારેય થવા દેવો નહિ એ સમજવાનું છે. ॥ ૧૧૦ ॥

૧૧૧. ગઢડાના દાદાખાચર પાસે બુઢો ધાધલ ચાકર હતો

ગઢપુરમાં દાદાખાચર પાસે બુઢો ધાધલ ચાકર હતો. તે માયાવી ને મહાપ્રપંચી હતો. તેને જીવાખાચર ખાનગી રીતે દાદાખાચરની વાત પૂછી લેતા. તે વાત શ્રીજીમહારાજના જાણવામાં આવી. તેથી શ્રીજીમહારાજે દાદાખાચરને કહ્યું જે, બુઢો રાખવા લાયક નથી. માણસ મહા ફૂટેલ છે. તેના બદલે તમારે ચાકરની જરૂર હશે તો હું બીજો રખાવી આપીશ. એમ કહીને દાદાખાચર પાસે બુઢાને રજા અપાવી ને તેનો પગાર વાજબી રીતે અપાવી દીધો. તેથી શ્રીજીમહારાજનો તથા દાદાખાચરનો પ્રયોજન વિના અપરાધ કરવા લાગ્યો. તેથી તેની બુદ્ધિ પાપવાળી થઈ ગઈ. તે બુઢો હાલતાં ચાલતાં અપરાધ કરે. તે એક દિવસ જીવાખાચરની ડેલીએ ગયો. ત્યારે જીવાખાચરે પૂછ્યું જે, તમને દાદાખાચરે રજા આપી તેનું શું કારણ ? ત્યારે તેણે કહ્યું જે, હું આપને દાદાખાચરની તથા શ્રી સ્વામિનારાયણની કાંઈ પણ

વાત ખાનગી હોય તે કહેતો. તેથી મને રજા આપી. ત્યારે જીવાખાચરે કહ્યું જે, મારી પાસે સુખેથી રહે, તું કોઈ પ્રકારે ચિંતા કરીશ નહિ. એમ કહીને પોતાની પાસે રાખ્યો. તે બુઢો કાયમ જીવાખાચરની ડેલીએ ખાટલો નાખીને તેના માથા જેવડો, હોકો લઈને ત્યાં બેસી રહેતો. ને કોઈ નવો મુમુક્ષુ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા તથા કંઠી બંધાવવા આવે તેને જોઈને બુઢો પોતાની પાસે બોલાવે. ને કહે જે શ્રી સ્વામિનારાયણ જાદુગારા છે. તેની પાસે જઈશ તો તને જાદુ કરી નાખશે. તેથી તું શ્રી સ્વામિનારાયણને જ ભાળીશ. એ કાંઈ ભગવાન નથી. તેણે તો બાબરીયો ભૂત સાધ્યો છે ને ઈંદ્રજાળનો ગુટકો જે આવે તેને બતાવે છે, તેથી સહુ લોકો મોહ પામી જાય છે, માટે તું અહીંથી ભાગી જા. શ્રી સ્વામિનારાયણ પાસે જઈશ નહિ. શ્રી સ્વામિનારાયણ પાખંડી છે. તેને દાદાખાચરે ભગવાન કરીને પોતાને ઘેર રાખ્યા છે, તેમજ દાદાખાચરની બેનો પણ ત્રણેય અવસ્થામાં શ્રી સ્વામિનારાયણને જ દેખે છે. આખો દરબારગઢ શ્રી સ્વામિનારાયણને જોઈને મોહ પામી ગયેલ છે. એમ કહીને કોઈ માણસને બુઢો, પોતાનું બને ત્યાં સુધી અવગુણ ઘાલીને પણ ત્યાંથી જ રસ્તે પાડે. પણ શ્રીજીમહારાજ સુધી જવા દે નહિ. તે અપરાધે કરીને બુઢાની બુદ્ધિ બગડવાથી જીવાખાચરને ત્યાં ચોરી કરી. તેથી જીવાખાચરે બુઢાનું સર્વસ્વ લઈ લીધું ને નોકરીમાંથી કાઢી નાખ્યો. ને એવી ભૂંડી દશા આવી કે, તે ગામમાં ટુકડા માગીને ખાતો ને દેહ મૂકવાને સમે મહાદુઃખ ભોગવીને ભૂંડે હાલે મરી ગયો. કહેવાનું એ છે કે બુઢે જો શ્રીજીમહારાજનો તથા દાદાખાચરનો પ્રયોજન વિના અપરાધ કર્યો હતો તો તેની બુદ્ધિ ફરી ગઈ. અને બૂરી દશાને પામ્યો ને દુઃખ ભોગવીને મરી ગયો. જમપુરીનો અધિકારી થયો. માટે ભગવાનનો તથા ભગવાનના ભક્તનો ક્યારેય અપરાધ થવા દેવો નહિ એ જ સાર છે. ॥ ૧૧૧ ॥

૧૧૨. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા જતા હતા

એક સમયે ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ કાઠીઓએ સહિત ઉન્મત્ત ગંગાએ સ્નાન કરવા જતા હતા. તે ઉન્મત્ત ગંગાને કાંઠે ગામના છોકરાઓ લૂગડાંને વળ દઈ ગાંઠ્યો વાળીને પરસ્પર એકબીજા રમતા રમતા જેને લાગ આવે તેને મારતા હતા. તે જોઈને કાઠીઓને શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, આ

છોકરાઓ શું કરે છે ? ત્યારે કહ્યું જે, હે મહારાજ ! આ છોકરાઓ ગોટીલા રમત રમે છે, ને આ દેશમાં તેનો બહુ પ્રચાર છે. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આવી રમત અમે કોઈ દિવસ રમ્યા નથી માટે તમારો જો વિચાર હોય તો દરબારગઢમાં આપણે રમીએ. તે સાંભળીને કાઠીઓ બહુ રાજી થયા ને કહ્યું જે, એવાં અમારાં ક્યાંથી ભાગ્ય હોય જે આવી રમત અમારે તમારી સંગાથે રમવાનો વખત આવે. કારણ કે તે રમત બાળકની છે. અમે રમવા ખુશી છીએ. એમ કહી ઉન્મત્ત ગંગામાં સ્નાન કરી દાદાખાચરના દરબારમાં આવ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીની તપાસ કરાવી જે મુક્તાનંદ સ્વામી કયાં છે ? તે સાંભળીને એક સાધુએ કહ્યું જે, સ્વામી ધર્મશાળામાં ધ્યાનમાં બેઠા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે વિચાર કર્યો જે, સ્વામીને સહેજે ધ્યાનમાં વાર લાગે છે. તેટલામાં રમત રમી લેવાશે. પછી શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, ગોટીલા રમત રમવી છે, માટે બે પક્ષ કરો. એક પક્ષ તમારો તથા બીજો પક્ષ સુરાખાચરનો. તમારા પક્ષમાં સંતો રહે. સુરાખાચરના પક્ષમાં તેમની મરજી મુજબ રહે. ને હું મધ્યસ્થ રહીને તે રમત રમીશ. આ વખતે આ ભગવાન છે તે તેમને મરાય નહિ તેવો વિચાર કોઈએ રાખવો નહિ. હું લાગમાં આવું તો મને સુખેથી તમારે મારવો. એમ કહીને લૂગડાંને વળ દેવડાવીને તેની ગાંઠો વળાવી ને તે રમત ઉત્તરાદા બારના ઓરડાની ઓસરીએ શરૂ કરી. તે જોઈને એક રોળાનંદ નામે સાધુ હતો. તેને અંતઃકરણમાં ઊંડે ઊંડે શ્રીજીમહારાજને વિષે દ્વેષ હતો. તેનું કારણ તે જગન્નાથપુરીમાં નાગડા વૈરાગીઓને મહારાજ નિમિત્તે પરસ્પર લડાઈ થઈ હતી. ને દશહજાર મરી ગયા હતા. તે માંહેલો આ રોળાનંદ કપટથી સાધુ થઈને સાધુ ભેગો રહ્યો હતો. તેને આ વખતે લાગ આવવાથી બાવળની શૂળો તથા નાના પથરાઓ તથા રેતી તે ત્રણ ગોટીલાની ગાંઠે બાંધીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીના તરફ ભળીને સાથે રમવા લાગ્યો. તેના કપટને શ્રીજીમહારાજ જાણી ગયા. તેથી રોળાનંદને સન્મુખ ગોટીલો ફેરવતા ફેરવતા આવ્યા. ત્યારે રોળાનંદે જાણ્યું જે, હવે મારે આ ગોટીલો શ્રી સ્વામિનારાયણના બરડામાં મારવો. એમ ધારીને શ્રીજીમહારાજની સન્મુખ, રોળાનંદ આવીને ગોટીલો ચોમેર ઘુમાવીને જ્યાં શ્રીજીમહારાજના બરડા ઉપર મારવા જાય

છે, ત્યાં મહારાજ બોલ્યા જે, સુરાખાચર આ રોળાનંદને પકડો, મને મારવા વાસ્તે, બાવળની શૂળો તથા પથ્થર બાંધીને મને મારીને વેર લેવું છે. તે સાંભળીને સુરાખાચરે રોળાનંદને પકડી લીધો. ગાંઠ છોડીને જોયું ત્યાં તો મોટી શૂળો તથા પથરાઓ દેખ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે સહુને કહ્યું જે, આ મોટો અસુર છે, મને મારવા માટે કપટથી સાધુ થયો છે. પણ હું કોઈનો માર્યો મરું તેમ નથી. માટે આ સાધુને ધક્કો મારીને કાઢી મૂકો. એમ શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી કે તુરત રજા આપી દીધી. તેથી રોળાનંદ ત્યાંથી એકડમલ થઈને ચાલ્યો ગયો. ને શ્રીજીમહારાજના અપરાધે કરીને મહાદુઃખ ભોગવીને દેહ મૂક્યો. કહેવાનું કે, ભગવાન તથા ભગવાનના ભક્તનો અપરાધ કરવો નહિ. ને જો અપરાધ કરે તો રોળાનંદની પેઠે અપરાધનું ફળ જરૂર ભોગવવું પડશે. **॥ ૧૧૨ ॥**

૧૧૩. ભદામના ગોવિંદભાઈ

ગામ ભદામમાં પટેલ ગોવિંદભાઈને ત્યાં ફરતા ફરતા, અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી ગયા. ને એકાદશીને દિવસે ઉપવાસ કર્યો. ને બારસને દિવસે રસોઈ કરવા પટેલ ગોવિંદભાઈએ સીધું આપ્યું ને સંત રસોઈ કરતા હતા. તેવામાં તે ગામના દેસાઈ ગણેશજીને કોઈકે કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણના મુંડિયા ગોવિંદભાઈને ત્યાં છે. આવું કહેવાથી ગણેશજીએ તે શ્રીજીમહારાજના સંતને કાઢી મૂકવા માટે એક સિપાઈને ગોવિંદભાઈને ત્યાં મોકલ્યો ને કહેવડાવ્યું જે, સાધુને કાઢી મૂકજો. ત્યારે ગોવિંદભાઈએ કહેવડાવ્યું જે, ગઈકાલની એકાદશીના ઉપવાસી છે તે થાળ કરી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને જમાડીને તે સંતો જમીને જશે. આવા સમાચાર સાંભળીને બીજો સિપાઈ મોકલ્યો પણ ગોવિંદભાઈએ સંતને જમ્યા સિવાય કાઢ્યા નહિ. ત્યારે ગણેશજી પોતે ગોવિંદભાઈને ઘેર જઈને સિપાઈ પાસે રસોઈ અભડાવીને જમવા ન દીધા અને કાઢી મૂક્યા. તેથી સંત જમ્યા સિવાય ગયા ને કહ્યું જે, આ ગામમાં મારો હુકમ હોય ત્યાં સુધી ન આવવું. તેથી ગોવિંદભાઈને બહુ જ ખોટું લાગ્યું ને દિલગીર થયા ને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી જેથી આઠ દિવસમાં જ ગણેશજીનો હુકમ સરકારે લઈ લીધો ને સરકારે ઘરબાર લૂંટાવી લીધાં ને ઘરમાં સાઈઠ માણસ હતાં તે પણ સંતના અપરાધે કરીને નાશ પામી ગયાં.

ને પોતાને પણ અન્ન ને દાંતને વેર થયું ને પૂર્વનું પુણ્ય હતું તે સંતના અપરાધે કરીને ખૂટી ગયું. માટે ભગવાનનો તથા ભગવાનના સંત હરિભક્તનો અપરાધ ન કરવો. કારણ કે અપરાધે કરીને જીવનું ભૂંડું થઈ જાય છે. માટે અપરાધ થવા દેવો નહિ. એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી એ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૧૩ ॥

શ્રીજીમહારાજ માટે લોભ કર્યો તે વિષે વાર્તાઓ

૧૧૪. બામણગામના નારૂજીભાઈ હતા

અમદાવાદ દેશમાં ગામ બામણગામના રહીશ મહાભક્તરાજ શ્રીજીમહારાજ સાથે કાયમ રહેવાવાળા ગરાસિયા નારુજીભાઈ હતા. તેમને બહુ જ મંદવાડ થવાથી શ્રીજીમહારાજ તથા મોટા મોટા સંતોએ દર્શન દઈને વિમાનમાં બેસાડી અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. ત્યાં નારુજીને શ્રીજીમહારાજે એવું બતાવ્યું જે પાંચસે પરમહંસ તથા કેટલાક હરિભક્તોની પંક્તિ કરીને દિવ્ય ભોજનને જમાડતા. તેટલાકમાં નારુજીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમે ઝીણાભાઈ તથા દાદાખાચર એ બેઉની વચ્ચે જમવા બેસો. તે સાંભળીને બેઉની વચ્ચે જમવા બેઠા ને શ્રીજીમહારાજ પીરસતા પીરસતા નારુજી પાસે આવે ત્યારે પીરસવાની વસ્તુ ખૂટી જાય. નારુજીના પાત્રમાં કાંઈ પણ નહિ ને શ્રીજીમહારાજે સહુને જમવાની આજ્ઞા કરી. ત્યારે નારુજીએ શ્રીજીમહારાજને હાથ જોડીને કહ્યું જે, મને આપશ્રીએ જમવા બેસાડ્યો પણ મારા પાત્રમાં હજુ કોઈ ચીજ આપશ્રીએ જમવાની પીરસી નથી. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમો તપાસ કરો મારે વાસ્તે એક અડધાનો થાળ કર્યો હતો કે નો'તો કર્યો ? તેમજ તમારા ઘરના આંગણામાં આ પરમહંસોની પંક્તિ કરીને જમાડેલ હોય તો તપાસ કરો. કારણ કે તમે લોભને લીધે કાંઈ પણ તમારા હાથથી થયેલ નથી. અહીંયાં તો કર્મભૂમિમાં જે જે કરેલ હોય તે પમાય છે. આ જમવા બેઠેલા હરિભક્તોએ અમારે અર્થે તથા સંતોને અર્થે ખરચ કરવામાં બાકી રાખેલ નથી ને તમોએ નજરે જોયેલ છે. તમે તો મારી સાથે દૂધ, ચોખા ને સાકર જ કેવળ જમ્યા છો. એ વિશે શ્રીજીમહારાજે કેટલીક વાત કરી. તે સાંભળીને નારુજીએ મહારાજને પ્રાર્થના કરી જે, મને કૃપા કરીને પાછો મારા શરીરમાં સચેતન કરો ને થોડું ઘણું આયુષ્ય આપો તો આપના

કહેવા પ્રમાણે આપના પુત્ર તથા આપના સંતોને અન્નવસ્ત્રથી સેવા કરી પ્રસન્નતા મેળવીશ. એમ કહ્યું કે તુરત જ નારુજીને પોતાના શરીરમાં સચેત કર્યા તે વખતે નારુજીને ઝોબો વળ્યો તેથી નીચે મરણ પથારીમાંથી ખાટલા ઉપર સુવાર્યા. ઘણીવાર થઈ ત્યારે તેમને તેમના સંબંધીઓએ વાત પૂછી જે, તમે દેહનો ત્યાગ કરી ગયા હતા ને પાછા કેમ આવ્યા તેનું કારણ શું ? તે સાંભળીને નારુજીએ કહ્યું જે, મારા શરીરે સારું થયેથી તમોને માલૂમ પડશે. તમે સહુ પોતપોતાને ઘેર જાઓ. એમ કહીને સર્વેને રજા આપી તેથી તેઓ ઘેર ગયા. પછી ધીરે ધીરે થોડા દિવસમાં મંદવાડ મટી ગયો ત્યારે પોતે વિચાર કર્યો કે, શ્રીજીમહારાજ હતા તે વખતે મારાથી કાંઈ સેવા બની શકી નથી. તો હવે અમદાવાદના આચાર્ય મહારાજશ્રીને તથા સંત પાર્ષદ વગેરેને અહીંયાં બોલાવીને મારાથી બને તે પ્રમાણે સેવા કરું. તેથી મારા ઉપર શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતા થાય એમ વિચાર કરીને અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ તથા તેમની સાથે કેટલાક સંતોને પોતાને ત્યાં બોલાવ્યા. ને પંદર દિવસ ઉત્તમોત્તમ રસોઈયો કરાવીને બહુ જ જમાડ્યા. તે જોઈને આચાર્ય મહારાજ તથા સંતો બહુ રાજી થયા. પછી અમદાવાદ જવાની નારુજીભાઈ પાસે રજા માગી તે વખતે આચાર્ય મહારાજની તથા બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદોની વસ્ત્રથી પૂજા કરીને આચાર્યશ્રીને આચાર્યના પ્રમાણે શેલુ પાઘડી ભેટ વગેરે આગળ મૂકીને આરતી ઉતારી. પછી આચાર્યશ્રીને કહ્યું જે, તમે શ્રીજીમહારાજના પુત્ર છો માટે શ્રીજીમહારાજને મારા વતી વિનંતી કરો જેથી મને થોડા વખતમાં અક્ષરધામમાં તેડી જાય. તે સાંભળીને અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજે કહ્યું જે, તમે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ છો. તે તમારી કાચ્યપ કાંઈપણ હશે તે ટળાવવાને માટે તમોને અક્ષરધામમાંથી અહીંયાં મોકલેલ છે માટે હવે આજથી પંદરમે દિવસે ચોક્કસ શ્રીજીમહારાજ આપશ્રીને અક્ષરધામમાં તેડી જશે. એમ કહીને નારુજી તથા ત્યાંના હરિભક્તોની પાસે રજા લઈને આચાર્યશ્રી અમદાવાદ પધાર્યા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજના કહેવા પ્રમાણે જ દેહનો ત્યાગ કરીને નારુજીભાઈ અક્ષરધામમાં ગયા હતા. કે'વાનું એટલું જ છે કે શ્રીજીમહારાજ વાસ્તે કાંઈ પણ કરેલ નહિ ને લોભ

મુખ્ય રાખેલ તેથી અક્ષરધામમાં શ્રીજીમહારાજે નારુજીને બતાવ્યું. ત્યારે તે વાત નારુજીને સમજાણી. માટે લોભ તે પાપનું મૂળ છે માટે લોભ ન રાખવો ને કાંઈપણ શ્રીજીમહારાજને અર્થે તથા સંત માટે અન્નવસ્ત્રથી બનતી સેવા કરી લેવી એજ ધનનો મોટો લાભ છે. ॥ ૧૧૪ ॥

૧૧૫. શ્રીજીમહારાજ કચ્છ દેશમાં પધાર્યા

એક વખત શ્રીજીમહારાજને સંકલ્પ થયો જે કચ્છ દેશમાં સહુ હરિભક્તોને દર્શન દેવા માટે જાઉં એવો વિચાર કરીને એક અમરાજી પાર્ષદને સાથે લઈને ગઢપુરથી ચાલ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં એક નાનું ગામ આવ્યું ત્યાં દિવસ આથમ્યો. તે જોઈને અમરાજીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, કચ્છના ગાઉ ઘણા મોટા છે માટે સામે ગામ જવાશે નહિ. માટે આ ગામમાં રાત રહીને ચાલીએ એવો વિચાર કરીને તે ગામમાં એક શેઠની દુકાનમાં ઉતારો કર્યો. તે રાત્રિના આઠ વાગતાં શ્રીજીમહારાજે અમરાજીને કહ્યું જે, મને ભૂખ બહુ લાગી છે માટે બે પૈસાના દાળીયા ને ગોળ લાવો તો આપણે બેઉ જમીને સૂઈ રહીએ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને અમરાજીએ કહ્યું જે, મારી પાસે એક પૈસો પણ નથી. માટે દાળીયા ને ગોળ શાનું લાવું. આપે જો મને ગઢડે વાત કરી હોત તો વાટખરચી માટે રૂપિયા તથા પરચૂરણ પૈસા લેતો આવત. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, કાંઈ નહિ. જે થયું તે ખરું. લાવો પાણી તરસ લાગી છે તે પીને સૂઈ જઈએ. ત્યારે અમરાજીએ શ્રીજીમહારાજને પાણી પાયું. પછી અમરાજીને શ્રીજીમહારાજે વાત કરી જે, આ ગામમાં ચોર લોકો હશે. માટે આપણે સૂઈ જઈશું તો આપણાં લૂગડાં વગેરે ચોરી જશે. માટે આપણે બેઉ વારાફરતી જાગીએ તો ઠીક. ત્યારે અમરાજીએ કહ્યું જે, આપશ્રી પ્રથમ સૂઈ જાઓ, કારણ કે આપશ્રીને બહુ જ થાક લાગ્યો હશે માટે હું પ્રથમ જાગીશ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજને સુવાડીને પોતે જાગતા બેઠા. તે રાત્રિના બાર વાગતાં પહેલાં અમરાજીએ શ્રીજીમહારાજને જગાડ્યા ને કહ્યું જે, મને ઊંઘ આવે છે તો હવેથી તમે જાગો. એમ કહીને અમરોજી સૂઈ ગયા ને મહારાજ જાગવા બેઠા. તે વખતે તે દુકાનના ધણી વાણિયાએ વિચાર કર્યો જે, આ બેઉ જણા સૂઈ જાય તો તેમની વસ્તુઓ મારા ઘરમાં તે ન જાણે તેમ મૂકીને સૂઈ જાઉં. તે વાણિયાના અંતઃકરણની વાત જાણીને શ્રીજીમહારાજ જાણી

જાણીને ડોલાં ખાવા લાગ્યા. તે જોઈને વાણિયાએ પોતાના ઘરનું બારણું ઉઘાડીને અમરાજીની પાઘડી તથા અંગરખું તથા ખભે નાખવાનો ખેસ તથા તરવાર વગેરે લઈ ગયો. તેમાંથી અંગરખાને કોઠીમાં નાખ્યું ને તરવારે બાંધેલ સાત રૂપિયા છોડી લઈને તરવારને પણ કોઠીમાં નાખી ને સાત રૂપિયા પોતાની તિજોરીમાં મૂકીને સૂઈ ગયો. પછી રાત્રિના ચાર વાગ્યા ત્યારે અમરાજીને શ્રીજીમહારાજે જગાડ્યા, ને જગાડીને કહ્યું જે, તૈયાર થાઓ. આપણે ચાલીએ. તે સાંભળીને અમરાજી આંખો ચોળતા ચોળતા ઊઠ્યા. ને જ્યાં તપાસ કરે ત્યાં પોતાનાં કપડાં તથા તરવાર ન મળવાથી શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હે મહારાજ ! આપશ્રી જાગતા હતા કે પોઢી ગયા હતા. મારાં કપડાં તથા તરવાર ચોર ચોરી ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, કપડાં તથા તરવાર સિવાય બીજું કાંઈ હતું કે નહિ. ત્યારે અમરાજીએ કહ્યું જે, તરવારે સાત રૂપિયા બાંધ્યા હતા તે પણ ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમે તો રાત્રિએ એમ કહેતા હતા જે મારી પાસે કાંઈ નથી ને અત્યારે તો તમે સાત રૂપિયા કહો છો તે સાચું કહો છો કે ખોટું કહો છો. ત્યારે અમરાજીએ કહ્યું, હું સાચેસાચું કહું છું. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે, તમે ચિંતા કરશો નહિ. હું તમને ચોર પાસેથી રૂપિયા અપાવીશ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે હિંદુસ્તાની ભાષામાં વાણિયાને કહ્યું જે, શેઠ કપડાં તથા તરવાર તથા રૂપિયા અમારાં તમે ચોરી ગયા છો તે વાતને હું ચોક્કસ જાણું છું. તે સમજીને આપી દ્યો નહિતર ગામના પટેલને બોલાવીને જપ્તી લેવરાવીશ. ત્યારે શેઠે કહ્યું જે, અમે શાહુકાર તે શું રમતારામની ચોરી કરતા હશું કે અમે તમારું કાંઈ લીધું નથી. ઠાલા અમને તમારે ફજેત કરવા નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, કપડાં તથા તરવારને તમોએ કોઠીમાં નાખેલ છે ને સાત રૂપિયા તમારી તિજોરીમાં મૂકેલા છે. ત્યાં સુધી તે વાતને હું જાણું છું. માટે સમજીને આપો તો ઠીક. પછી વાણિયે વિચાર કર્યો કે, આ કોઈ મોટા પુરુષ હોવા જોઈએ. નહિતર મારા ઘરમાં કોઈ ન જાણે તેવી રીતે આ કામ મેં કરેલ છે. માટે જો હવે નહિ આપું તો આમાંથી મારી ઘણી ફજેતી થશે. એમ વિચાર કરી તુરત જ શ્રીજીમહારાજને આપી દીધું. તે અમરાજી અંગરખું પે'રીને મહારાજ સહિત ત્યાંથી ચાલ્યા. તે રસ્તામાં જતાં શ્રીજીમહારાજે

અમરાજીને કહ્યું કે તમારી પાસે સાત રૂપિયા હતા, તો પણ એક પૈસાના દાળીયા તમારાથી મને અપાયા નહિ. તમારા જેવો લોભી આ દુનિયામાં એક સેવકરામ જોયો હતો ને એક તમે જ છો. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજે કેટલીક વાત કહી. તેથી અમરાજી બહુ શરમાઈ ગયા. કહેવાનું કે પાસે ધન હોય તે પોતાને વાસ્તે તથા પરમાત્માને માટે ઉપયોગમાં ન આવે તો તે નકામું છે માટે લોભ ન કરતાં બનતાં સુધી ભગવાન તથા ભગવાનના સંતના ઉપયોગમાં વાપરવું. તેથી ભગવાન તથા સત્પુરુષ પ્રસન્ન થાય છે માટે લોભનો ત્યાગ કરવો. લોભ કરવાથી પરમાત્મા કુરાજી થાય છે. ॥ **૧૧૫** ॥

૧૧૬. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ ગોપીનાથજીનું મંદિર કરતા હતા

ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર કરાવતા હતા. તે એક સમે શ્રીજીમહારાજ આથમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ સવારમાં ગાદીતકિયા ઉપર વિરાજમાન હતા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજને એક પાળાએ કહ્યું જે, મિસ્ત્રીઓ પગારના રૂપિયા માગે છે તે આપવાની જરૂર છે. એમ વાત કરે છે તેટલાકમાં એક પરમ ભગવદી શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત વાલબાઈ આવ્યાં. તેની પાસે પાંચસેં રૂપિયા હતા. તે શ્રીજીમહારાજ જાણતા તેથી ડોશીમાને કહ્યું જે, તમારી પાસે કાંઈ મૂડી છે. જો હોય તો મને લાવી આપો, કારણ કે મારે મિસ્ત્રીઓના પગાર ચૂકવવા છે. ત્યારે ડોશીએ કહ્યું જે, હે મહારાજ, હું રેંટીયો કાંતનારીની પાસે મૂડી ક્યાંથી હોય. મારી પાસે બિલકુલ રૂપિયા નથી. હું મારો વ્યવહાર માંડમાંડ ચલાવું છું. આવું ડોશીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ડોશીમા તમે મને કેવા જાણો છો. ત્યારે ડોશી કહે, તમને ભગવાન જાણું છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું, જો મને ભગવાન જાણો છો ને સાચું બોલતાં નથી ને તમારી પાસે પાંચસેં રૂપિયા છે તે હું જાણું છું. માટે આપો તો ઠીક. મારે હાલ ઘણી જરૂર છે તોપણ મહા લોભણી તે બાઈએ આપવાની હા કહી નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, તમારી પાસે ન હોય તો કાંઈ નહિ. અમે બીજાની પાસેથી લઈને ચૂકાવી દઈશું. એમ વાત કરે છે તેટલાકમાં સાક્ષાત્ લક્ષ્મીજીએ ઉગમણાબારના ઓરડામાં સામે રહીને શ્રીજીમહારાજને આંખના ઈશારાથી ત્યાં બોલાવ્યા. ને દર્શન કરીને એક હજાર રૂપિયા ભેટ મૂકી. પછી સર્વે બાઈઓ દેખે તેવી

રીતે અકસ્માત્ અંતર્ધાન થઈ ગયાં. પછી તે રૂપિયાથી શ્રીજીમહારાજે મિસ્ત્રીઓના પગાર ચૂકવ્યા. ને જે ડોશી શ્રીજીમહારાજ આગળ જૂઠું બોલી હતી તેના પાંચસેં રૂપિયામાંથી ત્રણસો રૂપિયા ચોર લોકો ચોરી ગયા. પછી સવારે ડોશીએ જ્યાં રૂપિયા દાટ્યા હતા ત્યાં જુએ ત્યાં ઢીંચણ સુધી ઊંડો ખાડો ખોદેલો જોયો. તેથી ડોશીએ તપાસ કરી તો ત્રણસો રૂપિયા ચોર લઈ ગયેલા. ને બસો રૂપિયા રહેલા તે જોઈને રોતીકકળતી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવીને કહે જે, મારા ઘરમાં ચોરી થઈ ને ત્રણસો રૂપિયા ગયા. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અમારે અર્થે જે નથી કરતા તેનું ધન ચોર ચોરી જાય. અથવા રાજા દંડ કરીને લઈ લે અથવા તો અગ્નિ થાય તે બધું બળી જાય. કારણ કે ધર્મ તે ચોથો ભાઈ છે. ધર્મનું રાખે તો ત્રણ ભાઈ સહાય કરે ને ધર્મને અર્થે ન કરે તો ત્રણેવ ભાઈ કોપાયમાન થાય છે. માટે ડોશીમા અમારે ખાસ જરૂર હતી ને આ તો ધર્મને માટે હતું. તો પણ તમે લોભને લીધે રૂપિયા ન આપ્યા તો ચોર ચોરી ગયા. એવી લોભ વિશે શ્રીજીમહારાજે સહુ સાંભળે તેવી કેટલીક વાત કરી હતી. સાર એટલો જ છે કે લોભ ન રાખતાં જેમ બને તેમ ધર્મને માટે ધનનો ખર્ચ કરવો એ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૧૬ ॥

૧૧૭. શ્રીજીમહારાજનો ગઢડાથી વડતાલ જવાનો વિચાર

ગઢપુરથી એક સમે શ્રીજીમહારાજ વડતાલ સમૈયો કરવા જવાનો વિચાર કરતા હતા. તેવામાં સહુ બાઈ-ભાઈઓએ અત્યંત આગ્રહ કરી ગઢડામાં સમૈયો કરવા રોક્યા. તેથી દેશાંતરોના હરિભક્તો ગઢડે સમૈયો કરવા આવ્યા. તેવા સમયમાં એક હરિભક્તે મુળજી બ્રહ્મચારીને સવા પાંચ રૂપિયા ચાંદીની લોટી શ્રીજીમહારાજને જળ પીવા કરાવવા માટે આપ્યા. તે સમૈયામાં ગામ બોટાદના ધના સોની શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવ્યા હતા. ત્યારે મુળજી બ્રહ્મચારીએ ચાંદીની લોટી કરવા માટે સવાપાંચ રૂપિયા ધના સોનીને અપાવ્યા ને કહ્યું જે, જેમ બને તેમ વેળાસર કરીને શ્રીજીમહારાજના ઉપયોગમાં આવે તેમ કરજો. તે રૂપિયા લઈને સમૈયો ગયા પછી ધના સોની શ્રીજીમહારાજની તથા બ્રહ્મચારીની રજા લઈ બોટાદ ગયા. સવા પાંચ રૂપિયામાંથી પોણા પાંચ રૂપિયાની ચાંદી લીધી. તે સમયમાં ચાંદી ઘણી સસ્તી હતી. તેથી શ્રીજીમહારાજને જોઈએ તેવી લોટી કરીને ગઢડે આવવા વિચાર કરતા હતા તેટલાકમાં

બ્રહ્મચારીના સમાચાર આવ્યા, જે લોટી તૈયાર થઈ હોય તો લઈને ગઢડે આવો, કારણ કે અમારે વડતાલ જવાનું છે. તેવા સમાચાર સાંભળીને વિચાર કર્યો જે, ગઢડે જઈશ ત્યારે મહારાજને મારે અડધાનો થાળ કરવો જોઈશે. માટે ઘરનો અડધો રૂપિયો વાપરવો પડશે. એ કરતાં અડધા રૂપિયાનો બચાવ કર્યો છે. તે અડધાનો થાળ શ્રીજીમહારાજને માટે કરીશ. એમ વિચાર કરીને ગઢડે આવ્યા. તે વખતે ઉત્તરાદાબારના દાદાખાચરના રસોડે બ્રહ્મચારીએ થાળ કરેલો હતો તે જમવા એક પીતાંબર પે'રીને તથા એક આડસોડે નાખીને બાજોઠ ઉપર બેસીને જમતા હતા. તે શ્રીજીમહારાજની પાસે કેટલાક સંત હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા બેઠા હતા. ત્યાં ધના સોનીએ આવીને ચોકમાં દંડવત્ કરી પોતે બનાવેલ લોટી શ્રીજીમહારાજને ભેટ મૂકી તે બ્રહ્મચારીએ ઊટકીને ટાઢું જળ ભરીને શ્રીજીમહારાજને પીવા આપી. તે લોટીથી મહારાજ જળપાન કરવા લાગ્યા. તે જોઈને ધના સોની કહે, હે મહારાજ ધાર તો ઠીક થાય છે ને ? તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ધાર તો ઠીક થાય છે પણ આમાંથી અડધો થાળને જુદો પાડવો નહોતો. તે અડધાની ચાંદી આમાં નાખી હોત તો બરોબર ધાર સારી થાત. તમે એક અડધાના લોભથી લોટી નાની કરી. તે સાંભળી ધના સોની ઘણા જ શરમાઈ ગયા. ને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, તમે મારી ભૂલ ઓળખાવી તમે તો અંતર્યામી છો. માટે મારા મનનો સંકલ્પ જાણીને તમે આ વાત કરી. મેં સવા પાંચ રૂપિયામાંથી પોણા પાંચ રૂપિયાની લોટી કરી છે. ને તેમાંથી અડધો રૂપિયો તમારા થાળ માટે મેં બચાવ્યો હતો, કારણ કે મારે તમારો થાળ તો કરવો જ જોઈએ. જો કરાવું તો ગાંઠનો અડધો જાય, એવા વિચારથી આ કામ કરેલ છે. વળી મેં એવો વિચાર કરેલ જે લોટીનું ઘડામણ બ્રહ્મચારી પાસે મંગાય નહિ એમ ધારીને અડધો બચાવ્યો તે લોભને લીધે. આ સંત હરિભક્તોની પાસે હું ફજેતીને પામ્યો. માટે તમે કુરાજી ન થતાં મારા ઉપર રાજી રહેજો. જીવ તો અનાદિકાળનો પ્રભુનો ચોર જ છે. એમ વાત કરે છે તેવામાં બ્રહ્મચારીએ ધના સોનીને કહ્યું જે, તમે લોટી કરી માટે આજ શ્રીજીમહારાજના પ્રસાદના થાળમાંથી તમને જમાડીશ. માટે તમે જમવા અહીં આવજો. તેવામાં શ્રીજીમહારાજ જમીને મુખવાસ લઈ પોતાની

અક્ષરઓરડીમાં પધાર્યા. ત્યાં મહારાજ સાથે ધના સોની પણ ગયા. તેમને સંભળાવવા સારું શ્રીજીમહારાજે વાત કરી જે માળા, માનસીપૂજા, ધ્યાન, ભજન, દેવ સેવા, સંત સેવા તથા ગૃહસ્થના ધર્મો સંપૂર્ણ રીતે પાળ્યા હોય તોપણ લોભ તે પાપનું મૂળ છે. લોભે કરીને ગુરુનું ધન લેવાનો વિચાર થાય પણ ગુરુના ધનમાં પોતાના મનની વૃત્તિ બગડવા દેવી નહિ. પ્રભુએ આપણને ધન આપ્યું હોય તેમાંથી થાળ વગેરે સેવા કરવી એવો ઉપદેશ દઈને ધના સોનીને દાદાખાચરના રસોડે જમવા જવાની આજ્ઞા કરી. કહેવાનું એ છે જે લોભી માણસ શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ગયો હોય તો ત્યાં પણ શ્રીજીમહારાજના સોનાના મુકામમાંથી સોનાની ઈંટ લેવાની ઇચ્છા કરે તેવો આ જીવનો અનાદિનો સ્વભાવ છે. માટે લોભ ન હોય ને શ્રીજીમહારાજને અંતર્યામી જાણ્યા હોય તો અક્ષરધામમાં જવાય. બાકી તે ધામ મળવું ઘણું દુર્લભ છે. માટે લોભનો ત્યાગ કરીને બનતી સેવા કરી લેવી તે જ સારાંશ છે. **॥ ૧૧૭ ॥**

૧૧૮. ગાધકડાના નાગજીભાઈ

ગામ ગાધડકાના જોશી નાગજીભાઈ બ્રાહ્મણે સો વરસનાં કુંડળીયાં તથા ટીપણાં કરેલ છે તે નાગજી શ્રીજીમહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તે જ્યારે ગઢડે દર્શને આવે ત્યારે પાંચ દિવસ તીર્થમાં રહીને શ્રીજીમહારાજનો તથા મોટા સદ્‌ગુરુનો સમાગમ કરે. ને જ્યારે ચાલવા તૈયાર થાય ત્યારે શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરીને પ્રાર્થના કરે જે મારે ગામ એક વખત કૃપા કરીને પધારજો ને સાથે દાદાખાચરને જરૂર લાવજો. એવો મારો સંકલ્પ છે તેને તમે પૂર્ણ કરજો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમારે જ્યારે જોગ આવશે ત્યારે જરૂર આવીશું. તે એક સમે શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરને ભટવદર પરણાવવા ગયા. તે સમે નાગજી જોશીનું ગામ ગાધડકા રસ્તામાં નહોતું આવતું તો પણ રસ્તામાં લઈને ત્યાં પધાર્યા. ને દાદાખાચરની જાનને રસ્તે ચાલતી કરી ને પોતે એક સ્વારને સાથે રાખીને ગામની ભાગોળે ઊભા રહ્યા. ને એક માણસની સાથે નાગજી જોશીને સંદેશો કહેવડાવ્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ તમારા ગામની ભાગોળે ઊભા છે, માટે તમને બોલાવે છે. તેવા સમાચાર

સાંભળીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા માટે આવતાં રસ્તામાં નાગજીને એવો વિચાર થયો જે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા. તે હવે મારે મારા ઘરમાં પધરાવ્યા વિના છૂટકો નથી. ને ઘરમાં પધરાવીશ તો ત્રણ પૈસાનું નાળિયેર મૂક્યા વિના ચાલશે નહિ. એ ખર્ચમાં ન ઊતરાય એવી યુક્તિ કરીને શ્રી સ્વામિનારાયણને ઘેર પધરાવવા નથી. એવો દૃઢ વિચાર કરીને ગામની ભાગોળે આવી, શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરીને, હાથ જોડીને વિનંતી કરી જે, મહારાજ ગામમાં પધારો. મારી ઘણા દિવસની વિનંતી આજે સફળ કરી. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજને સાથે લઈ ગામ વચ્ચે ચાલવાનો રસ્તો હતો તેથી મહારાજની સાથે વાતો કરતા કરતા ગામ વચ્ચે ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે નાગજીને કહ્યું જે, તમારું ઘર કેટલે છેટે છે. ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો જે મારું ઘર હજી આગળ છે. એમ કહી શ્રીજીમહારાજની સાથે વાતો કરતાં કરતાં સામી ભાગોળ આવી. ત્યારે વળી મહારાજે પૂછ્યું જે, તમારું ઘર હજી કેટલેક છેટે છે. ત્યારે તેણે કહ્યું જે, મહારાજ વાત કરતાં કરતાં મારા ઘરનું અનુસંધાન રહ્યું નહિ, જે આ તો ગામ બહાર આવી ગયા. માટે ચાલો પાછા વળો એમ કહ્યું, ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે, હે નાગજી, તમારી બહુ જ પ્રાર્થના હતી તેથી સીધો રસ્તો મૂકીને ફેર ખાઈને આ તમારે ગામ હું આવ્યો. પણ તમે ત્રણ પૈસાના નાળિયેરના લોભથી તમારે ઘેર મને પધરાવી શક્યા નહિ. માટે હવે અમે પાછા નહિ વળીએ. એમ કહીને તુરત જ શ્રીજીમહારાજ પોતાની માણકી ઘોડી દોડાવી આગળ જતી જાન ભેગા થઈ ગયા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજને તરસ ઘણી લાગી હતી. ને પોતાના મનથી એવો વિચાર હતો જે, નાગજીને ઘેર જઈને પાણી પીવું છે. પણ નાગજીના મનનો અભિપ્રાય જુદી જ રીતનો તેથી ગાધડકે ન રોકાતાં દાદાખાચરના ભેગા થઈને પાણી પીધું ને ત્યાંથી ચાલતાં ભટવદર ગયા. કહેવાનું એ છે કે લોભે કરીને અક્ષરધામાધિપતિ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને નાગજીભાઈ ત્રણ પૈસાના લોભથી ઘેર પધરાવી લાભ લઈ શક્યા નહિ. એ નાગજી જોશી લોભની જ કેવળ મૂર્તિ હતી. પરિણામે તેની દશા ઘણી જ બૂરી આવી હતી. માટે સમય આવે ત્યારે લોભ ન કરતાં ધનનો ખરચ કરીને મોટો લાભ લઈ લેવો જેથી શ્રીજીમહારાજ તથા તેમના સંત રાજી થાય એ જ કરવાનું છે. ॥ **૧૧૮** ॥

૧૧૯. વેળાવદરના રૂડાભાઈ

ગામ વેળાવદરના ભક્તરાજ રૂડાભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તે એક સમે ગાડું જોડીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ગઢપુર આવ્યા હતા. તે લીંબડા નીચે ગાડું છોડીને બળદને તે સાથે બાંધીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા અક્ષર ઓરડીએ જવા વિચાર કરતા હતા. તેટલાકમાં શ્રીજીમહારાજ પાળાઓએ સહિત ત્યાં પધાર્યા. તેથી રૂડાભાઈએ શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરીને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા. ને પોતાના ગામના સર્વ હરિભક્તોના પણ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે વેળાવદરના હરિભક્તોના સમાચાર પૂછ્યા. પછી નજીકમાં બાંધેલ બળદ તે સામું જોઈને રૂડાભાઈને કહ્યું જે, આ ભાવનગરી ગાડી તથા બાંધેલ બેલ તમારા છે એમ શ્રીજીમહારાજે વારંવાર ત્રણ વખત રૂડાભાઈને પૂછી જોયું. તેનું કારણ શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર કરાવતા હતા તે વખત બળદની તથા ગાડાની જરૂર હતી. તેથી ત્રણ વખત રૂડાભાઈને પૂછ્યું પણ રૂડાભાઈના મનમાં શ્રીજીમહારાજનો અભિપ્રાય શું છે તે કાંઈ સમજાયું નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આ ગાડું ને બળદ મારા છે. પછી મહારાજ ત્યાંથી લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. તે વખતે એક પાળાએ રૂડાભાઈને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજે તમને ત્રણ વખત ગાડું ને બળદનું પૂછ્યું. તેનું કારણ હાલ શ્રી ગોપીનાથજીના મંદિરનું કામ ચાલે છે. તેથી ગાડી ને બળધિયાનું શ્રીજીમહારાજને કામ હશે ત્યારે તમને પૂછેલ છે. આવું પાળાનું વચન સાંભળીને રૂડાભાઈએ એવો વિચાર કર્યો જે, હાલ મારે ખેતીનું કામ ચાલે છે તે ગાડી ને બળધિયા શ્રીજીમહારાજને આપું તો મારા ઘરનું કામ પડી ભાંગે. માટે શ્રીજીમહારાજને તો કાંઈ ખોટ રહેશે નહિ. એમ ઘરના કામના લોભથી મહારાજને ગાડી ને બળદ અપાયા નહિ. ને એક દિવસ રોકાઈને તુરત જ શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને પોતાને ગામ ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ ધામમાં ગયા કેડે રૂડાભાઈના અંતઃકરણમાં ગાડી, બળદ ન આપ્યાનો ઘણો જ ખેદ થવાથી ગઢડે આવ્યા ને કોઠારી આગળ ઘણો પસ્તાવો કર્યો. તેથી કોઠારીની આજ્ઞાથી બાર જોડ વાછરડાં ઉછેરીને આચાર્યશ્રી

રઘુવીરજી મહારાજની ગાડીએ જોડવા આપ્યાં. તેથી શ્રીજીમહારાજે રૂડાભાઈના સંબંધીને દર્શન આપીને કહ્યું જે, આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજને વાછરડાં આપ્યાં તે મને પહોંચ્યાં છે, એમ રૂડાભાઈને કહેજો. તેથી તે વાત રૂડાભાઈને તેના સંબંધીએ કહી. તેથી રૂડાભાઈને અંતઃકરણમાં શાંતિ થઈ. તે રૂડાભાઈ એક વખત શ્રી ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરવા ગઢપુર આવ્યા. તે સમયે આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ ગઢપુર પધાર્યા હતા. તેમણે રૂડાભાઈને એમ કહ્યું જે, શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજની તિજોરી સાચવવા તમારા જેવા ભક્તરાજની જરૂર છે. માટે કોઈપણ કુળવાન સ્ત્રી ધનમાં લોભાય નહિ તેવા તમારા દેશમાં હરિભક્ત હોય ને સ્થિર મન કરીને રહે તેવાનો તપાસ કરજો. ત્યારે રૂડાભાઈએ કહ્યું જે, મારા જેવો તો હું છું. માટે મને જેમ આજ્ઞા આપશ્રી કરો તેમ હું કરું. તે સાંભળીને આચાર્યશ્રી ઘણું પ્રસન્ન થયા ને રૂડાભાઈને શ્રી ગોપીનાથજીની તિજોરી સાચવવા રાખ્યા. તે પોતાના દેહ પર્યંત તિજોરી સાચવી. એવા એ એકાંતિક ભક્ત હતા. પણ ઘરના કામના લોભે કરીને શ્રીજીમહારાજને અર્થે ગાડી ને બળધિયા અપાયા નહોતા. તો કહેવાનું કે લોભે કરીને હા કહી નહિ તેથી ઘણો પસ્તાવો થયો હતો. માટે પરિણામે પસ્તાવો ન થાય તેવી રીતે વર્તવું. અને લોભ ન રાખતાં શ્રીજીમહારાજની મરજી પ્રમાણે પ્રાણથી પ્રિય કોઈ પણ વસ્તુ હોય તે શ્રીજીમહારાજના ઉપયોગમાં અર્પણ કરવી જેથી શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થાય છે. **॥ ૧૧૯ ॥**

૧૨૦. માંગરોળમાં રામાનંદ સ્વામી

ગામ માંગરોળમાં એક વખત રામાનંદ સ્વામી ગામડાંમાં ફરતા ફરતા આવ્યા. તે ગોરધનભાઈ તથા તેમનાં ફોઈ પૂતળીબા તે રામાનંદ સ્વામીનાં ભક્તરાજ હતાં. તેથી ઘણે ભાગે તેમના ઘેર રામાનંદ સ્વામી ઉતારો રાખતા તેથી તેમને ત્યાં સ્વામીએ પોતાના સંતોએ સહિત ઉતારો કર્યો હતો. તેવા સમયમાં એક ભાવિક ભક્તે રામાનંદ સ્વામીની પાસે સોનાનો પાસલો અર્પણ કર્યો. ત્યારે સ્વામીએ તેમને કહ્યું જે, હાલ મારે જરૂર નથી. તમારો મૂકેલો પાસલો તમો પાછા લઈ જાઓ. તો પણ તેમણે લીધો નહિ ને દર્શન કરીને ચાલ્યો ગયો. તે વખતે પૂતળીબાઈ રામાનંદ સ્વામી પાસે બેઠાં હતાં. તેમને

રામાનંદ સ્વામીએ સોનાની લગડી આપીને કહ્યું જે, અમારે જ્યારે ખપ પડશે ત્યારે તમારી પાસેથી માંગી લઈશું. માટે હાલ તમારી પાસે રાખો એમ કહીને સોનાની લગડી સોંપી. પછી ત્યાં રહેવું ઘટે તે પ્રમાણે રહીને રામાનંદ સ્વામી ચાલી નીકળ્યા. પછી કેટલાક માસ વીતી ગયા બાદ રામાનંદ સ્વામીને સમૈયો કરવાનો વિચાર થવાથી માંગરોળ પધાર્યા. તે પૂતળીબાને કહ્યું જે, મેં તમને સોનાની લગડી આપેલ છે તે હું લેવા આવેલો છું તે અમને આપો. મારાથી હાલ રોકાવાય તેમ નથી. તે સાંભળીને પૂતળીબાઈએ જવાબ આપ્યો જે મને આપે લગડી આપેલ નથી, બીજાને આપી હોય તો સંભારો. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, ખાસ મેં તમને જ આપેલ છે, બીજાને આપેલ નથી. ત્યારે પૂતળીબાઈએ કહ્યું જે, અમે શાહુકાર કહેવાઈએ માટે નકામા ફજેત કરશો નહિ, મને તમે આપેલ નથી. તે સાંભળીને રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, તમે લોભથી ના પાડો છો ને તમારા જીવનું શા માટે બગાડો છો. મેં તમારા વિશ્વાસથી સોંપેલ છે છતાં ના પાડો છો તેમાં તમારી શોભા નહિ. મને તો પ્રભુના પ્રતાપથી ધન બીજું ઘણું મળશે. પણ તમે નહિ આપો તો તમારે જમપુરીમાં ચોક્કસ જવું પડશે. એમ કહીને પૂતળીબાઈ ઉપર બહુ જ કુરાજી થઈ ત્યાં ન રોકાતાં ચાલી નિસર્યા. તે લોભના પાપથી પૂતળીબાઈનો જ્યારે મરણ સમય થયો ત્યારે તે બાઈને જમ તેડવા આવ્યા તે જમને જોઈને તે બાઈ કહે જે, મેં રામાનંદ સ્વામીની ભક્તિ કરેલ છે. તેમજ દાન, પુણ્ય, સંત સેવા વગેરે ઘણાં સત્કર્મો કરેલાં છે. છતાં મને તેડવા આવ્યા છો, તેનું શું કારણ ? ત્યારે જમદૂતોએ કહ્યું જે, તમે તમારા ગુરુનું સોનું ઓળવેલ છે તે પાપથી તમને અમે તેડવા આવ્યા છીએ. એમ કહીને ગળે ફાંસો દઈ જમપુરીમાં લઈ ગયા ને ધર્મરાજાની આજ્ઞા થવાથી તેમને કુંભીપાક નરકમાં નાખી. કહેવાનું કે જ્ઞાન મેળવ્યું હોય, દાન-પુણ્ય કરેલ હોય, સંતસમાગમ, તીર્થ વ્રત વગેરે સત્કાર્યો કર્યાં હોય, પણ લોભથી ગુરુનું ધન પાછું ન અપાયું હોય તો કુંભીપાક નરકમાં પડવું પડે છે. માટે પૂતળીબાઈની પેઠે લોભ રાખવો નહિ. લોભે કરીને આ જીવનું જેવું ભૂંડું થાય છે તેવું બીજે કરીને થતું નથી. માટે જેમ બને તેમ દેવના ધનમાં તથા ગુરુના ધનમાં મનને ચલાયમાન થવા દેવું નહિ. ॥ ૧૨૦ ॥

૧૨૧. બારપટોળીના કાળુભાઈ

ગામ બારપટોળીમાં કાળુ વાવડીયો તથા તેમનો ભાઈ લુંભો, એ બેઉ ભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તેમણે એવા સમાચાર સાંભળ્યા જે દાદાખાચરને પરણાવીને જાન પાછી વળે ત્યારે જાનને એક મુકામ આપણે કરાવવો. એવો બે ભાઈએ વિચાર કરી ઘી, ખાંડ, સાકર, ગોળ વગેરે સામાન તૈયાર રાખ્યો. તેવા સમયમાં શ્રીજીમહારાજ જાને સહિત ભટવદર પધાર્યા. ત્યાંથી કાળુ વાવડીયાને એક સ્વાર મોકલી શ્રીજીએ બોલાવ્યા. તે ચાલતી વખતે કાળુવાવડીયાએ લુંભાને કહ્યું જે, હું બનતાં સુધી જાન પહેલો આવીશ. પણ કદાચ મારે ત્યાં રોકાવાનું થાય તો તું જાનને રોકજે પણ જવા દઈશ નહિ. આવું ચોક્કસ કહીને ભટવદર ગયા. ત્યાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી મહારાજની આજ્ઞાથી રોકાયા. પછી થોડા સમયમાં દાદાખાચરને માંગલિક કાર્ય સંપૂર્ણ કરીને નાગપાળવરૂએ દાદાખાચરને વળાવ્યા સતા વાજતે ગાજતે શ્રીજીમહારાજ ભટવદરથી જાન લઈને ચાલ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજે કાળુ વાવડીયાને કહ્યું જે, આ દાદાખાચરના સસરા નાગપાળવરૂનો સરસામાન ઠેકાણે કરાવીને પછી તમો આવો. એવી આજ્ઞાથી તેમને ત્યાં રોક્યા. ને શ્રીજીમહારાજ ભટવદરથી સીધા બારપટોળી આવ્યા. ત્યાં ગામની ભાગોળે લુંભો પોતાના સંબંધીએ સહિત શ્રીજીમહારાજને ગામમાં પધરાવવા વાટ જોઈને ઊભો હતો. તેવામાં મહારાજ ત્યાં પધાર્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીને પગે લાગ્યો. તે સમે શ્રીજીમહારાજે લુંભાને કહ્યું જે, લુંભા ભક્ત ગોળ છેઉ ? હોય તો લાવો. કારણ કે જાનના બળધિયા દોડીને આવ્યા છે તે થાકી ગયા છે તેને ખવડાવવો છે. ત્યારે લુંભા ભક્ત કહે કે આ નાના ગામમાં ગોળ ક્યાંથી હોય. એમ શ્રીજીમહારાજે ત્રણવાર લુંભાને પૂછ્યું તો પણ લોભે કરીને લુંભા ભક્તે ગોળ આપ્યો નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તુરત જ ત્યાંથી ચાલ્યા ને એમ કહ્યું જે, સામો રસ્તો હીંદોરડાનો છે એમ પૂછીને ઘણા વેગથી જાન દોડાવી. તે એક ગાઉને આશરે ગયા ત્યારે કાળુ વાવડીયો બારપટોળી આવ્યા ને લુંભાને પૂછ્યું જે, મહારાજનો ઉતારો ક્યાં કરાવ્યો છે. ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો જે શ્રીજીમહારાજ અહીં આવ્યા ત્યારે તેમણે મારી પાસે બળદને

ખવડાવવા ગોળ માગ્યો તે મારાથી લોભને લીધે હા પડાણી નહિ. તેમ મારાથી રોકાવાની તાણ પણ થઈ નહિ. તેથી તે તો ન રોકાતાં ચાલતા થયા. આવું પોતાના ભાઈનું વચન સાંભળીને કાળુ વાવડીયો પોતાનો ઘોડો દોડાવીને એકદમ શ્રીજીમહારાજના ભેગા થયા ને ઘોડેથી ઊતરી શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરીને પાછા વળવાનો ઘણો જ આગ્રહ કર્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, જાન પાછી વળે નહિ તેવો અનાદિનો રિવાજ છે. તે તમો જાણો છો. ત્યારે કાળુ વાવડિયાએ કહ્યું જે, મહારાજ તમે પાછા નહિ આવો તો મારે આજથી ખાંડ, સાકર, ગોળ, ઘી વગેરે હરામ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે તમારે વ્યવહારિક લોકોને એવું નિયમ રાખવું તે ઠીક નહિ. માટે મારી આજ્ઞાથી જમજો, જો મને રાજી કરવો હોય તો. એવી આજ્ઞા કરીને શ્રીજીમહારાજ તેમને પાછા વાળીને મુકામ કરતા ગઢપુર પધાર્યા. કહેવાનો અભિપ્રાય એટલો જ છે કે અવતારના અવતારી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ પોતે જીવ ઉપર દયા કરીને ગોળ માગ્યો પણ લુંભા ભક્તથી અપાયો નહિ. તેથી જીવ્યા ત્યાં સુધી અંતઃકરણમાં ખેદ કરતા પણ સમય સચવાણો નહિ માટે સમય આવે ત્યારે લોભનો ત્યાગ કરીને જેમ બને તેમ ધર્મને માટે કાંઈ પણ કરી લેવું તે જ લાભ છે. ॥ ૧૨૧ ॥

૧૨૨. નાગનેશને દાદોડ્યો

ગામ નાગનેશમાં રજપૂત દાદોડ્યો તથા વસ્તોડ્યો એ બે ભાઈઓ શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી સારા હતા અને દાદાડ્યાને કાંઈ પણ સંસારમાં આસક્તિ હતી નહિ. તેમને દીકરો નહોતો પણ એક દીકરી હતી તે દાદોડ્યો જ્યારે જ્યારે ગઢપુર શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવે ત્યારે મુળજી બ્રહ્મચારીને એમ કહે જે, આજ શ્રીજીમહારાજને વાસ્તે કોઈનો થાળ ન હોય તો મારો અડધાનો થાળ કરો. તે સાંભળીને બ્રહ્મચારી કહે, આજ અમુક હરિભક્તનો થાળ છે. ત્યારે દાદોડ્યો કહે કે કાંઈ નહિ આવતે સમૈયે હું આવીશ ત્યારે થાળ કરાવીશ. એમ કરતાં કરતાં શ્રીજીમહારાજ સ્વધામ પધાર્યા પણ દાદાડ્યાથી એક અડધાનો થાળ શ્રીજીમહારાજ માટે થયો નહિ. પોતાની પાસે પચાસ હજાર રૂપિયા હતા પણ લોભને લીધે શ્રીજીમહારાજને માટે તથા સંતને માટે તથા કાંઈ પણ ધર્માદો કરવો તે નિમિત્તે એક કોડી પણ વપરાણી નહિ.

તેથી વારંવાર પશ્ચાત્તાપ કરતા હતા. જે મને ધિક્કાર છે જે મારાથી શ્રીજીમહારાજને માટે એક અડધાનો થાળ થયો નહિ. એમ કરતાં કેટલાક માસે આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ વડતાલથી ગઢપુર પધારતાં વચમાં રાણપુરનો મુકામ કર્યો. ને ત્યાંથી એક પાળાને મોકલી આચાર્યશ્રીએ ગઢપુરથી કોઠારી ભક્તિવલ્લભદાસજીને બોલાવ્યા. તે દિવસે નવમી હતી તેથી આચાર્યશ્રીની પાસે એક રાત્રિ રહીને આચાર્યશ્રીની આજ્ઞા લીધા સિવાય એક સાધુને લઈને નાગનેશ દાદોડ્યો ઘણા જ માંદા હતા તેમને જોવા ગયા. ત્યારે દાદોડ્યો કોઠારીને જોઈને બહુ જ ખુશી થયા ને ભક્તિવલ્લભદાસજી આગળ વાત કરી જે, મારા દેહનો કાંઈ નિરધાર જણાતો નથી ને અંતઃકરણમાં શાંતિ નથી તેનું કારણ આપશ્રી જાણો છો જે શ્રીજીમહારાજ માટે મારાથી એક અડધાનો પણ થાળ થયો નથી તેમ બીજાં સત્કાર્યો કાંઈ પણ થયેલ નથી. મારી મિલકત બધી નકામી જશે. માટે તે મિલકત સારે રસ્તે વપરાય તેવો રસ્તો મને બતાવો. મારે તમારો પરિપૂર્ણ વિશ્વાસ છે. ને જો રસ્તો નહિ બતાવો તો મારી અસદ્‌ગતિ થશે એમાં કાંઈ સંદેહ નથી. ત્યારે કોઠારી કહે જે, તમારા ધનને સારે રસ્તે વાપરવું હોય ને અક્ષરધામમાં ઠેઠ પહોંચવું હોય તો શ્રીજીમહારાજના પુત્ર આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ પોતે ગઈકાલે રાણપુર પધાર્યા છે. તેમને એકાદશીને દિવસે અહીંયાં ઘણી ધામધૂમથી તમારા આમંત્રણથી બોલાવીએ ને તમે રાજી થાઓ તે પ્રમાણે તમારા ધનનો હું સારો રસ્તો કરી આપું. તે સાંભળીને દાદોડ્યો બહુ રાજી થયા. ને કહે જે, તમે હાલ રોકાઈને તમારી મરજી પ્રમાણે આચાર્યશ્રી આવતા પહેલાં રૂપિયાનો વિભાગ કરી તાસડા ભરીને તેમાં કંકુ-પુષ્પ વગેરેથી છંટકાવ કરીને તૈયાર કરી બોલાવવા જાઓ. કારણ કે આચાર્યશ્રી આવે તે સમે તે કામ બની શકે નહિ. ત્યારે કોઠારીએ જ્યાં રૂપિયા દાટ્યા હતા ત્યાંથી કઢાવીને વસ્તોડ્યાને દશહજાર રૂપિયા તથા પોતાની દીકરીને દશહજાર રૂપિયા તથા ગામમાં મંદિર કરવા માટે પાંચ હજાર રૂપિયા તથા મંદિરમાં સંત બ્રહ્મચારીને માટે સદાવ્રતમાં બે હજાર રૂપિયા તથા તમારી પછવાડે જ્ઞાતિ ખર્ચના ત્રણ હજાર રૂપિયા તથા બ્રાહ્મણ ભોજન તથા બ્રાહ્મણોને દક્ષિણા તથા તીર્થવાસી તથા પારેવાંને તથા ગાયો વગેરેના ચારાના પાંચ હજાર રૂપિયા તથા આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજની પધરામણી કરીને પાંચ

હજાર રૂપિયા તથા મંદિરોમાં રસોઈ માટે પાંચ હજાર રૂપિયા તથા ગઢપુરમાં શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજના થાળમાં એક હજાર રૂપિયા તથા ચાંદીનાં કમાડ કરાવવા માટે ચાર હજાર રૂપિયા એમ મળીને પચાસ હજાર રૂપિયાના થાળ ભરીને એક પટારામાં મૂકી તાળું વાસી તેની કૂંચી કોઠારીએ પોતાની પાસે રાખીને દાદાડ્યાને કહીને રાણપુર આચાર્યશ્રીને આમંત્રણ કરવા ગયા. તે આચાર્ય પાસે જઈને દાદાડ્યા સંબંધી સર્વે વાત કરી. તે સાંભળીને આચાર્યશ્રી ઘણા ખુશી થયા, તે દિવસે ત્યાંની રસોઈ હતી તે જમીને આચાર્યશ્રીને કોઠારી કહે, હું નાગનેશ જાઉં છું ને તમો કાલ અહીં ન રોકાતાં જરૂર ત્યાં પધારજો. એમ કહીને કોઠારી રાણપુરથી નાગનેશ ગયા. રાત્રિએ સર્વે હરિભક્તોને આચાર્યશ્રી પધારવાના સમાચાર આપ્યા. તે સાંભળીને હરિભક્તો કોઠારીને કહે જે, અમને પણ યથાશક્તિ સેવાનો લાભ આપજો. ત્યારે કોઠારીએ હરિભક્તોને કહ્યું જે, કાલે તમારા તરફથી ફરાળનો બંદોબસ્ત કરશો, કારણ કે બારસને રોજ દાદાડ્યાની રસોઈનો ઠરાવ કરેલો છે. પછી તમારે તેવો યોગ આવવો દુર્લભ છે. તે સાંભળીને હરિભક્તોએ કોઠારીના કહેવા પ્રમાણે એકાદશીના ફરાળનું ચોક્કસ કર્યું. પછી એકાદશીને દિવસે સવારના પહોરમાં આચાર્યશ્રી પધાર્યા. તે ધામધૂમથી હરિભક્તોએ સામૈયું કરીને પધરાવ્યા. પછી આચાર્યશ્રી સંત હરિભક્તો વગેરેને ફરાળ કરાવડાવ્યું ને તે જ દિવસે આચાર્યશ્રીને કોઠારી કહે જે, હાથી ઉપર બેસીને સ્વારીએ સહિત દાદાડ્યાને ત્યાં પધરામણીએ જવાનું છે. તેથી ઘણી જ ધામધૂમથી વાજતેગાજતે દાદાડ્યાને ત્યાં પધાર્યા. તેનો મુકામ અસલી રિવાજ પ્રમાણે હતો, કારણ કે લોભને લઈને સારા મુકામ કરાવ્યા નહોતા. માટે તે મુકામ જોઈને કોઠારીને આચાર્યશ્રી કહે, આ મુકામ કોનો છે ? ત્યારે કહ્યું જે, જેને ત્યાં જઈએ છીએ તેનો છે. ત્યારે આચાર્યશ્રી કહે, મને અહીંયાં શું કરવા લાવ્યા. ત્યારે કોઠારી કહે, દેખાય છે ગરીબ પણ આખા ગામમાં લક્ષ્મીવાળા આ એક જ છે. એમ કહીને હાથ ઝાલીને નાજુક ઘરની ઓસરીમાં ઢોલીયા ઉપર આચાર્યશ્રીને પધરાવ્યા. તે સમે દાદાડ્યાએ આચાર્યશ્રીને નમસ્કાર કર્યા. પછી ઘણા દિલગીર થવા લાગ્યા ને કહે જે, મેં તમારા બાપને માટે એક અડધાનો થાળ કરેલ નથી. તેથી મારા મનમાં ઘણી જ અશાંતિ હતી. હવે તમે શ્રીજીમહારાજના

પુત્ર પધાર્યા. તો તમારી હું યથાશક્તિ સેવા કરું તેને તમે અંગીકાર કરો, જેથી શ્રીજીમહારાજ મારી ઉપર રાજી થઈને આ પાપરૂપ દેહનો ત્યાગ કરાવીને પોતાના અક્ષરધામમાં મને તેડી જાય. એમ કહીને કોઠારીને કહ્યું જે, મારા વતી તમે તથા મારો ભાઈ બેઉ મળીને આચાર્યશ્રીની પૂજા કરો, કારણ કે મારું શરીર ઘણું અશક્ત છે માટે ઊભું થવાશે નહિ. તેથી કરીને બેઉ જણાઓએ પટારો ઉઘાડીને રૂપિયાના ભરેલા ખુમચાઓ આચાર્યશ્રીની આગળ પ્રથમ કરેલા ઠરાવ પ્રમાણે મૂક્યા. તે જોઈને આચાર્યશ્રી મંદમંદ કોઠારીના સામું જોઈને હસવા લાગ્યા ને કોઠારીને કહે જે, તમે કહેતા હતા તેવા જ લક્ષ્મીવાળા છે. એમ કહીને દાદાડ્યાની ઘણી જ પ્રશંસા કરીને આચાર્યશ્રીની સમક્ષ વસ્તાડ્યાને દશ હજાર રૂપિયા કોઠારીએ દાદાડ્યા તરફથી આચાર્યશ્રીના હાથે અપાવ્યા. તેવી જ રીતે પોતાની દીકરીને પણ દશ હજાર રૂપિયા અપાવ્યા. તેવી રીતે સર્વે રૂપિયાની વ્યવસ્થા તે જ વખતે આચાર્યશ્રીની રૂબરૂમાં કરી નાંખી. તે જોઈને દાદાડ્યા ઘણા જ રાજી થયા. ને આચાર્યશ્રીની પ્રાર્થના કરી જે, તમે શ્રીજીમહારાજના પુત્ર છો. માટે મારા વતી હવે એવી પ્રાર્થના કરો કે હવે મને શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં તેડી જાય. કારણ કે મારો સંકલ્પ આ કોઠારીએ પૂરો કર્યો. ત્યારે આચાર્યશ્રી કહે જે, આજથી પંદરમે દિવસે શ્રીજીમહારાજ તમને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જશે ને તમે કાંઈ ફિકર-ચિંતા કરશો નહિ. એમ કહીને સ્વારીએ સહિત આચાર્યશ્રી પોતાના મુકામમાં પધાર્યા. પછી બીજે દિવસે દાદાડ્યાની રસોઈ જમીને તૈયાર થતા હતા તે સાંભળીને વસ્તોડ્યો કોઠારી પાસે આવ્યા ને પ્રાર્થના કરી જે, મારા ભાઈની રસોઈ જમ્યા તેમજ મારી રસોઈ જમીને પધારવાનું થાય તો ઠીક, કારણ કે આજ રાત્રિએ મને વિચાર થયો જે મારા ભાઈનું ધન મારે રાખવું નથી, ધરમાદે વાપરી દેવું. માટે તમે કહો તે પ્રમાણે વાપરી દઉં. ત્યારે કોઠારી કહે જે, ભલે કાલે તમારી રસોઈ. ને સહુ સંતોને વસ્ત્રો ને તમોને આપેલા રૂપિયા આચાર્યશ્રીને તમારે ઘેર પધરામણી કરીને ખુશીથી ભેટ ધરજો. કારણ કે તમારે ત્યાં શ્રીજીમહારાજનો પ્રતાપ છે એમ કહીને બીજે દિવસે વસ્તાડ્યાની રસોઈ લઈને પધરામણીએ ગયા. ત્યાં પોતાના ભાઈની પેઠે આચાર્યશ્રીની આગળ રૂપિયાનો થાળ, શેલું, પાઘડી,

સંતોને વસ્ત્ર વગેરે મૂકી કોઠારીના કહેવા પ્રમાણે પૂજા કરી. પછી વસ્તાડ્યાને આશીર્વાદ આપીને ત્યાંથી ઉતારે આવ્યા ને નાગનેશના હરિભક્તોએ ધામધૂમથી વળાવ્યા એવા આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ ગઢપુર પધાર્યા. કહેવાની એટલી જ વાત છે કે પ્રભુ આલોકમાં ધન આપે છે. નથી આપતા એમ નહિ. પણ મન મહાનીચ છે તે ધનનો સદ્‌વ્યય લોભથી થવા દે તેવું નથી. દાદાડ્યાને એક લોભથી શ્રીજીમહારાજનો થાળ થયો નહિ, તો પસ્તાવાનો પાર રહ્યો નહિ. પણ કોઠારી સાથે જો ગાઢ સ્નેહ હતો તો તેમના ધનનો સદ્‌વ્યય કરાવી આપ્યો. તેણે કરીને આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજના કહેવા પ્રમાણે પંદરમે દિવસે શ્રીજીમહારાજ પોતાના અક્ષરધામમાં દાદાડ્યાને તેડી ગયા. નહિતર લોભના પ્રભાવથી પુનરાવૃત્તિનો પાર રહેત નહિ. માટે લોભનો ત્યાગ કરીને સદ્‌વ્યય કરવો જેથી બંધન થાય નહિ. ॥ ૧૨૨ ॥

૧૨૩. ગોંડળના જાદવજીભાઈ

ગામ ગોંડલમાં જાદવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. ને તે ત્યાંના રાજાના કોઠારી હતા. તે એક વખત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ગઢપુર આવ્યા હતા. તેમને ભગુજીએ શ્રીજીમહારાજને ઓઢવા સારુ ચોફાળ કરાવવા નિમિત્તે સાડા છ રૂપિયા અપાવ્યા. ને કહ્યું જે, સારો ચોફાળ કરાવીને જેમ બને તેમ વે'લો મોકલાવજો. કાંઈ વધારે ઘટશે તો આપણે બેઉ સમજી લેશું. એમ વાત કરીને જાદવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે અક્ષરઓરડીમાં લઈ ગયા. ત્યાં શ્રીજીમહારાજે પણ જાદવજીભાઈને કહ્યું જે, ચોફાળ જેમ વે'લો આવે તેમ કરાવજો. તે સાંભળીને જાદવજીભાઈ કહે જે, જરૂર કરાવીને મોકલી આપીશ. પછી બે દિવસ રોકાઈને ગોંડલ ગયા ત્યાં વણકરને બોલાવીને કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને માટે ચોફાળ તમો સારો કરી આપો. તેના નિમિત્તના રૂપિયા મારી પાસે સાડા છ છે, તે તમો તૈયાર કરીને લાવશો ત્યારે આપીશ. તેથી તેઓએ થોડા દિવસમાં વણીને જાદવજીભાઈને ચોફાળ આપ્યો. ને કહે જે આની કિંમત રૂપિયા છ થયેલ છે માટે આપો, અમારે મજૂરી લેવી નથી, કારણ કે અમારે તમારું હર વખત કામ પડે. પછી છ રૂપિયા લઈને તે લોકો ગયા. ત્યારે તુરત જ જાદવજીભાઈએ ચોફાળ ગઢપુર ભગુજીને મોકલી આપ્યો, ને કાગળમાં એવા

સમાચાર લખ્યા જે આપે જે મને અપાવેલ રૂપિયાના પ્રમાણમાં જ ચોફાળ કરાવીને મોકલાવેલ છે. હવે જે જાદવજીભાઈને સાડા છ રૂપિયા આપ્યા હતા તેમાંથી અડધો વધ્યો તે પાછો ન મોકલાવતાં લોભને લીધે પોતાના ખરચમાં વાપરી દીધો. તેણે કરીને જાદવજીભાઈને એવો દેશકાળ આવ્યો જે રાજાએ પોતાના કોઠારમાંથી રજા આપીને ઘરબાર વગેરે લૂંટાવી લીધાં. તેથી પોતે એવો ઉદ્યમ કરવા લાગ્યા જે, જારની ધાણી ગોળના ઉના પાણીમાં નાંખીને ગામમાં ગરીબ લોકોને ત્યાં વેચવા જાય. તેમાં જે પેદાશ આવે તેથી પોતાનું ગુજરાન માંડમાંડ પરાણે ચલાવે. એવી બહુ જ દુર્બળ સ્થિતિમાં આવી ગયા. તેવા સમયમાં ગોપાળાનંદ સ્વામી જૂનાગઢથી ગોંડલ પધાર્યા. તેવા સમાચાર સાંભળીને સર્વે હરિભક્તો સ્વામીનાં દર્શન કરવા આવ્યા. તે હરિભક્તોને જોઈને જાદવજીભાઈના સમાચાર પૂછ્યા. તે સમે એક હરિભક્તે સમાચાર એવા આપ્યા જે જાદવજીભાઈને અહીં રાજાએ પોતાના કોઠારમાંથી રજા આપી છે ને તેમજ તેમનાં ઘરબાર લૂંટી લીધાં છે તેથી તે હાલ મંદિરમાં પણ આવી શકતા નથી. તે સાંભળી ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે જે, તેમને મારી પાસે બોલાવી લાવજો. તેથી હરિભક્ત જાદવજીભાઈ પાસે જઈ સ્વામીના સમાચાર કહીને સ્વામી પાસે બોલાવી લાવ્યા. ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે આવીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરી પોક મૂકી રોવા લાગ્યા. ત્યારે સ્વામીએ ધીરજ આપી ને કહે જે, એક અડધામાં આ દરજ્જે વાત આવી ગઈ. તેવું સ્વામીનું વચન સાંભળીને પોતાને યાદ આવ્યું જે મેં ધરમાદાનો અડધો રૂપિયો ભગુજીને પાછો ન મોકલતાં મારા ઘરખરચમાં વાપરી નાખ્યો, તેથી મારે આ દશા આવી છે. એમ પોતે પોતાના મનમાં સંભારીને પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા. તેથી ગોપાળાનંદ સ્વામી જાદવજીભાઈને કહે જે, આજ તમો વેચવા ગયા હતા તે શું આવેલ છે તે મને બતાવો ત્યારે ખોરી જાર એક શેર આવેલી તે બતાવી. તે જોઈને સ્વામીએ પોતાના સેવક પુરુષાનંદ સ્વામીને તે જાર અપાવીને કહે જે, આને દળાવીને બે રોટલા કરજો, ને શ્રી ઠાકોરજીના થાળમાં ધરજો. એમ આજ્ઞા કરીને પછી જાદવજીભાઈને કહે જે, આજ તમારે ઉપવાસ કરવો. ને શ્રી ઠાકોરજી મહારાજને સન્મુખ બેસીને માળા ફેરવવી ને ઘેર જવું નહિ. હું આજ્ઞા કરું ત્યારે તમો સુખેથી ઘેર જજો. ગોપાળાનંદ સ્વામીની

આજ્ઞા માથે ચઢાવીને ઘેર ન જતાં મંદિરમાં જ રહ્યા ને શ્રી ઠાકોરજી આગળ માળા ફેરવવા લાગ્યા. જ્યારે શ્રી ઠાકોરજીનો થાળ થયો ત્યારે પુરુષાનંદ સ્વામીએ શ્રી ઠાકોરજીને જમાડીને સ્વામીને જમવા સારું પંક્તિમાં બોલાવ્યા. તે સમે સ્વામી પંક્તિમાં ગયા ને જુવારના બે રોટલા જોઈને પુરુષાનંદ સ્વામીને કહે જે, એક રોટલો મારા પત્તરમાં આપો ને એક રોટલો સર્વે સાધુના પત્તરમાં પ્રસાદ તરીકે પીરસો. ગોપાળાનંદ સ્વામીના કહેવા પ્રમાણે પુરુષાનંદ સ્વામીએ પીરસ્યું. તે સહુ સંતો તથા સ્વામી વગેરે જાદવજીભાઈનું અનાજ જમ્યા. પછી સભામાં વચનામૃતની કથા વાંચતા હતા ત્યારે સ્વામીએ સહત્ સંતોને કહ્યું જે, આ જાદવજીભાઈનું કષ્ટ ટળે તે માટે સહુ દશ દશ માળા ફેરવો ને હું પણ શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી માળા ફેરવું. એમ કહીને સહુ સંતોએ તથા પોતે માળા ફેરવી. તે પુણ્યના પ્રભાવથી રાજાનું અંતઃકરણ નિર્મળ થઈ ગયું ને એવો વિચાર થયો જે જાદવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત છે, તેને મેં કોઈકના કહેવાથી નોકરીમાંથી દૂર કર્યો છે ને તેનું મેં સર્વસ્વ લૂંટાવી લીધું છે તે જો ગોપાળાનંદ સ્વામીને ખબર પડશે તો મારા ઉપર ઘણા જ કુરાજી થઈ જશે. તેમજ શ્રીજીમહારાજ પણ મારા ઉપર કુરાજી થશે. માટે આવતી કાલે સવારના પહોરમાં જાદવજીભાઈને બોલાવીને મારો કોઠાર જેમ પ્રથમ સોંપેલો હતો તેમ સોંપી દઉં. એવો એ રાજાના સંકલ્પનો અભિપ્રાય ગોપાળાનંદ સ્વામીએ જાણી લીધો. ને જાદવજીભાઈને સ્વામી કહે જે, આવતી કાલે તમને રાજા સવારના પહોરમાં બોલાવે કે તુરત નાહીધોઈ પૂજા કરીને વાર ન લગાડતાં એકદમ જજો એમ જાદવજીભાઈને વાત કરી. ને એકાંતમાં બેસાડીને સ્વામી જાદવજીને કહે જે, તમને ભગુજીએ સાડા છ રૂપિયા આપેલામાંથી અડધો બાકી રહેલ. તે અડધો ધરમાદાનો તમે મોકલી આપ્યો હોત તો આવી બૂરી દશા આવત નહિ. તેના પ્રાયશ્ચિત્ત નિમિત્તે મેં તમને આજ ઉપવાસ કરાવેલ છે. હવે તમારે ઘેર જવું હોય તો સુખેથી જાઓ. એમ કહીને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ઘેર જવાની આજ્ઞા આપી ત્યારે તે પોતાને ઘેર ગયા. ને સ્વામીના કહેવા પ્રમાણે બીજે દિવસે રાજા તરફથી આમંત્રણ આવ્યું કે તુરત જ રાજાની પાસે ગયા. તે રાજા શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તેથી જાદવજીભાઈએ ગયા કે તુરત પ્રથમ જય

શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા તેથી રાજાએ સામા જાદવજીભાઈને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા ને રાજા કહે જે, મેં તમને કોઈકના કહેવાથી તમારા હોદ્દા ઉપરથી રીટાયર્ડ કરેલ છે. તો તે જ હોદ્દા ઉપર તમે જેમ છો તેમ ને તેમ સુખેથી કામ ચલાવો. મારે તમારો પરિપૂર્ણ વિશ્વાસ છે એમ કહીને કોઠાર સંબંધી કામ પ્રથમની પેઠે સોંપી દીધું. કહેવાનું એટલું છે કે ધર્માદાનો એક જ અડધો રૂપિયો લોભને લીધે પાછો ન અપાયો તો બૂરી દશા આવી હતી. માટે લોભ ન કરતાં પોતાના સ્વામીનું ધન પોતાના કોઈ પણ કામમાં વાપરવું નહિ એ જ કહેવાનો અભિપ્રાય છે. ॥ ૧૨૩ ॥

શ્રીજીમહારાજના નિયમ પાળવા વિષે વાર્તાઓ

૧૨૪. ભેંસજાળના કરણુભા

ગામ ભેંસજાળમાં ગરાસીયા કરણુભા શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તેમની બેનને પરણાવીને સાસરે વળાવ્યાં હતાં. તે બાઈ મહાધર્મીષ્ઠ હતાં ને શ્રીજીમહારાજના નાનામોટા નિયમો પાળવામાં ઉત્સાહવાળાં હતાં. તે બાઈને તેમના પતિએ એક દિવસની રાત્રિએ દારૂ પાવાનો આગ્રહ કર્યો. ત્યારે તે બાઈ કહે જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ભક્ત છું. માટે દારૂ, ડુંગળી, લસણ તથા હીંગ એવી અભક્ષ્ય વસ્તુઓને આ દેહે કરીને હું ગ્રહણ કરવાવાળી નથી. ત્યારે તેના પતિ કહે જે, બીજી વસ્તુ ભલે ન ખાશો પણ દારૂ તો પીવો જ જોઈશે. નહિ પીઓ તો તમારું માથું તરવારથી કાપી નાખીશ. કારણ કે અસલનો રિવાજ છે. તે પ્રમાણે તમારે કરવું જ પડશે. એમ કહીને તે બાઈને વચનથી ઘણો તિરસ્કાર કર્યો તોપણ પોતાના નિયમની ટેક મૂકી નહિ. તેથી તેમનો પતિ ઘણો ગુસ્સે થઈને કહે જે તું દારૂ નહિ પીએ ત્યાં સુધી તને ખાવાપીવાનું આપવા દેવાનો નથી. એમ કહીને રાત્રિએ સૂવાના ઓરડાને વિશે બાઈને પૂરીને તાળું વાસી કૂંચી પોતાની સાથે લઈને ચાલ્યો ગયો. તે સમે તે બાઈએ શ્રીજીમહારાજની ઘણી પ્રાર્થના કરીને કહે જે, હે અક્ષરધામાધિપતિ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી મારે એક તમારો આધાર છે. આ સમે મારું અહીં કોઈ નથી માટે કૃપા કરીને તમારે આધારે રહેલી એવી હું, તેને હવે કૃપા કરીને આ દેહનો

ત્યાગ કરાવીને તમારા અક્ષરધામમાં લઈ જાઓ. કારણ કે આવા પતિના સહવાસમાં સુખ મળે તેમ નથી. માટે તમારા ચરણાર્વિંદમાં જે સુખ છે તેમાં જ મેં માલ માનેલો છે. એવી પ્રાર્થના કરીને ઘણી વાર સુધી રડતાં હતાં. તે પોતાનું ઓઢેલું લૂંગડું ભીંજાઈ ગયું. પછી પોતે પોતાની મેળે ધીરજતા ધારણ કરીને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિનાં કીર્તનો જે,

ઓરા આવો મારા લેરખડા લે'રી.

તથા

વાલા રમઝમ કરતા શ્યામ મારે ઘેર આવો રે...

એવાં કેટલાંક કીર્તનો પોતે કંઠે કરેલાં તે ગાવા લાગ્યાં. એમ કરતાં એક રાત્રિ ને એક દિવસ ગયો ને બીજી રાત્રિએ પ્રથમની પેઠે કીર્તનભક્તિ તથા પ્રાર્થના કરતાં હતાં. તે જ વખતે તત્કાળ તે બાઈને તેજ દેખાણું ને તેમાં અવતારના અવતારી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું દર્શન થયું. ત્યારે તે બાઈ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણી જ શાંતિને પામ્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, હે બાઈ ! તમારી ભક્તિ આગળ થઈ ગયેલી સતીઓના જેવી છે. તેમજ મારા સ્વરૂપમાં તમારી પ્રીતિ જોઈને આ વખતે તમને હું દર્શન દેવા આવ્યો છું. તેમજ તમે બે દિવસના ભૂખ્યાં છો. માટે હું લાવેલ જમવાનું તેને તમે જમો. એમ કહીને તે બાઈને જમાડ્યાં. તેમજ પાણી પણ પાયું. પછી તે બાઈને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમે અમારી એવી પ્રાર્થના કરી જે આવા દુષ્ટ પતિના સહવાસમાં ન રાખતાં, હે મહારાજ ! તમે તમારા અક્ષરધામમાં મને તેડી જાઓ. એવું તમારું દુઃખભરેલું વચન સાંભળીને મારા અંતઃકરણમાં વિચાર થયો કે, આ બાઈને આવા દુઃખથી મુક્ત કરવાં. માટે તમારો શો વિચાર છે તે કહો ? ત્યારે તે બાઈ કહે જે, મને ગમે તેમ કરીને તમારા અક્ષરધામમાં લઈ જાઓ, કારણ કે મારો પતિ મહાપાપીષ્ઠ છે. તેમજ દારૂડિયો પણ છે. તે મને આપશ્રી નહિ લઈ જાઓ તો દારૂપાન કરાવ્યા વિના છોડશે નહિ. પછી અનાજ ખાવા આપશે. માટે મારો નિયમ સચવાય તેમ કરો એવી પ્રાર્થના છે. તે સાંભળીને મહારાજ કહે જે, ભલે તમારો તેવો વિચાર છે તો આવતી રાત્રિએ ચોક્કસ તમને મારા ધામમાં તેડી જઈશ. તમારે કોઈને મળવું હોય તો સુખેથી મળી લેજો.

એમ કહીને અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી સવારમાં તે બાઈએ કોઈ ન જાણે તેવી રીતે એક માણસ પોતાના ભાઈને બોલાવવા મોકલ્યો તેથી તે તુરત ત્યાં આવ્યા ને પોતાની બેનને ખાનગી રીતે મળ્યા. તે વખતે તે બાઈએ પોતાના ભાઈને પોતાને જે કાંઈ વીતી હતી તે વાત કહી બતાવી. તે સાંભળીને કરણુભા પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણો જ ખેદ પામ્યા. ને પોતાની છાતી ભરાઈ આવી. તે જોઈને તે બાઈએ પોતાના ભાઈને ઘણી ધીરજ આપી ને કહે જે, હે ભાઈ ! હવે તમે અહીં ન રોકાતાં પાછા ચાલ્યા જાઓ. આજની રાત્રિએ હું દેહત્યાગ કરી શ્રીજીમહારાજના ધામમાં જઈશ, કારણ કે ગઈ રાત્રિએ મને શ્રીજીમહારાજે દર્શન દઈને ચોક્કસ કહેલ છે જે હું જરૂર તેડવા આવીશ. તેથી તમને મેં અહીં બોલાવ્યા છે એમ કહીને પોતાના ભાઈને રજા આપી. ને પોતે કીર્તનભક્તિમાં લેલીન બની ગયાં. પછી રાત્રિએ શ્રીજીમહારાજે તે બાઈને દર્શન આપ્યાં ને પંચભૂતનું શરીર ત્યાગ કરાવીને અક્ષરધામમાં તેડી ગયા. પછી તે બાઈના પતિએ વિચાર કર્યો જે, બાઈ કાંઈ બોલતાં નથી. માટે હું તાળું ઉઘાડીને તપાસ કરું એવો વિચાર કરીને તાળું ઉઘાડીને ઓરડામાં જ્યાં તપાસ કરે છે ત્યાં તો જીવ રહિત શરીરને જોયું. તેથી તે ગરાસિયો પોતાને અત્યંત ધિક્કાર આપીને ઊંચે સ્વરે રડવા લાગ્યો. પણ ટુટીની બુટ્ટી નથી. અભાગી પુરુષે અપયશ લીધો ને બાઈનો નિયમ જો ખરેખરો હતો તો શ્રીજીમહારાજે રક્ષા કરી માટે નિયમ પાળવામાં ખબરદાર થવું. ને નિયમ પાળવા જેવું એકેય કઠણ નથી. બરાબર જો નિયમ સચવાય તો શ્રીજીમહારાજ તેના ઉપર પ્રસન્ન થાય છે માટે નિયમ શિરસાટે પાળવો પણ નિયમનો ત્યાગ કરવો નહિ. ને નિયમ પાળવો તે મોટી વાત છે. ॥ ૧૨૪ ॥

૧૨૫. ખોખનેશના પાર્વતીબા

રાણપુર પાસે ખોખનેશ નામે ગામ છે ત્યાંના વાણિયાની સ્ત્રી પાર્વતીબા હતાં. તે શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તે બાઈ એક સમયે ગઢપુર શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યાં હતાં. તેમણે નિયમની એકાદશીને દિવસે એવું નિયમ ધારણ કર્યું જે ખાતી વખતે તથા પાણી પીતી વખતે સામો માણસ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહે તો જ અન્નજળ લેવું. નહિતર અન્નજળ લેવું નહિ. એવો નિયમ લઈને તે બાઈ પાછાં ખોખનેશ ગયાં. તે પાર્વતીબાને

કોઈ ચીજની જરૂર હોવાથી રાણપુર ગયાં. ને દુકાનેથી જોઈતી વસ્તુઓ લઈને પાછાં ખોખનેશ આવતાં હતાં. રસ્તામાં ઘણી જ તરસ લાગવાથી રસ્તામાં આવતી વાવમાં ઊતરી પાણીનો લોટો ગાળીને ભરીને વાવ બહાર આવીને કોઈ માણસ આવે તેની વાટ જોઈને બેઠાં. કલાક બે કલાક વાટ જોઈ પણ કોઈ માણસ આવ્યું નહિ. ત્યારે પોતે વિચાર કર્યો જે ગમે તેમ થાય પણ મારે નિયમનો ત્યાગ કરવો નથી. શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છા હોય તો દેહ રહો અગર તો દેહ પડી જાઓ પણ કોઈ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ ન કહે તો પાણી પીવું નથી. આમ વિચાર કરતાં કરતાં ગળું સૂકાઈ ગયું. ને બોલી પણ બંધ થઈ ગઈ. આવી નિયમની પાળનારી બાઈ પાસે શ્રીજીમહારાજ દિવ્યસ્વરૂપે પધાર્યા. ને દર્શન આપીને કહે જે, તમારા નિયમનો તમે કેમ ત્યાગ કરતાં નથી. તમારા પ્રાણ જશે, માટે પાણી તમે પીઓ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને તે બાઈએ શ્રીજીમહારાજને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે સામા તે બાઈને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા, પણ તે બાઈએ પોતાના નિયમનો ત્યાગ કરીને પાણી પીધું નહિ. તેથી તે બાઈના પ્રાણ છૂટી ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ પાર્વતીબાઈ ઉપર પ્રસન્ન થઈને તેમના જીવને પોતાના અક્ષરધામમાં પહોંચાડી દીધો. તે જ વખતે કોઈ એક માણસ તે વાવે પાણી પીવા આવ્યો તેણે શ્રીજીમહારાજને જોયા તથા મરણ પથારીમાં સૂતેલ બાઈને જોઈને પૂછ્યું જે, તમે કોણ છો અને આ બાઈ કોણ છે ? પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છું. અને આ બાઈ ખોખનેશના વાણિયાની સ્ત્રી છે. તે સ્ત્રી મારાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તેમણે એવો નિયમ લીધો હતો જે કોઈ માણસ સામું જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહે તો જ અન્નજળ લેતાં. નહિતર અન્નજળ લેતાં નહિ. આ વખતે આ પાર્વતીબાઈને ઘણી તરસ લાગી હતી પણ સામું કોઈ માણસ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહેનાર ન મળવાથી આ પાણીના કળશીયામાંથી પાણી પીધું નહિ ને પોતાના પ્રાણનો ત્યાગ કર્યો. તેથી હું તે બાઈના ઉપર પ્રસન્ન થઈને અંતકાળે આ અંતરીયાળ દર્શન દેવા આવ્યો. ને તે બાઈના જીવને મારા અક્ષરધામમાં લઈ ગયો. માટે તમે ખોખનેશ જઈને આ બાઈના સંબંધીઓને વાત કરો. તેઓ આ પાર્વતીબાઈનું શબ લઈ જઈને અગ્નિસંસ્કાર કરે એટલી વાત કરીને તે પુરુષ

દેખે તેવી રીતે અકસ્માત્ શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. આવો બનાવ જોઈને તે પુરુષે અત્યંત આશ્ચર્ય પામીને ખોખનેશ જઈ બાઈના સંબંધીઓ આગળ સવિસ્તર વાત કહી બતાવી. તેથી તે બાઈના સંબંધીઓએ લૌકિક રીતે કરવું ઘટે તે પ્રમાણે દાહક્રિયા કરી. જો પાર્વતીબાનો ખરેખરો નિયમ હતો તો પોતાના પ્રાણનો ત્યાગ થયો છતાં પાણી પીધું નહિ. તો તે બાઈને અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ દર્શન આપીને પોતાના અક્ષરધામમાં તેડી ગયા. માટે નિયમ રાખવો તે બરાબર પાળવો. પણ કોઈના કહેવાથી અથવા તો પોતાના સંકલ્પથી નિયમ પાળવાનો ત્યાગ કરવો નહિ. નિયમ પાળનારની ઉપર શ્રીજીમહારાજ બહુ જ પ્રસન્ન થાય છે. ॥ **૧૨૫** ॥

૧૨૬. વાંકીયામાં રાજબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં

ગામ વાંકીયામાં રાજબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તે રાજબાઈ ગઢડાના જીવાખાચરની સાળીની દીકરી થતાં હતાં. તે રાજબાઈએ પોતાના મનની સાથે એવો વિચાર કર્યો જે મારે પરણવું નથી ને આ દેહે કરીને બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન દેહ પર્યંત કરવું છે. આવું પોતાના મનથી ચોક્કસ કરીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતાં. તેમનાં માતાપિતાએ બાઈ જ્યારે મોટી ઉંમરનાં થયાં ત્યારે પરણાવવાનો વિચાર કર્યો. તે વાત રાજબાઈની પાસે આવવાથી પોતાની માની પાસે વાત કરી જે મારે પરણવું નથી. એવી મેં પ્રતિજ્ઞા કરેલી છે. માટે તમારે મને પરણાવવાનો વિચાર હોય તો બંધ રાખજો. હું તો એક પરમાત્માને વરી ચૂકેલી છું. માટે બીજા પુરુષને હું કદી વરવાની નથી. તેવી પોતાની દીકરીની વાત સાંભળીને તે બાઈએ પોતાના પતિની આગળ વાત કરી. તેથી રાજબાઈના પિતાએ જીવાખાચર ઉપર ચિઠ્ઠી લખી મોકલી. જીવાખાચરે શ્રીજીમહારાજની પાસે અક્ષરઓરડીમાં આવીને રાજબાઈની વાત કહી ને કહે જે, તમે રાજબાઈને આજ્ઞા કરો તો પરણે, નહિતર પરણશે નહિ. એવી વાત સાંભળીને તુરત જ શ્રીજીમહારાજે રાજબાઈના પિતા ઉપર ચિઠ્ઠી લખાવી. તેમાં લખ્યું જે રાજબાઈને માલુમ થાય જે પરણીને પ્રભુ ભજવા એમ અમારી આજ્ઞા છે. તે મજકૂર રાજબાઈના પિતા સમજ્યા નહિ પણ

રાજબાઈ સમજી ગયાં. તેથી પોતાની માતુશ્રીને કહે જે, તમારી મરજી મુજબ સુખેથી અમારું લગ્ન કરો. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે હું કરીશ. આવું તે બાઈનું વચન સાંભળીને માતાપિતાને ઘણો આનંદ થયો. તેથી ધામધૂમથી રાજબાઈને પરણાવીને સાસરે વળાવ્યાં. તે વખતે રાજબાઈ વે'લમાં બેસીને એમ વિચાર કરવા લાગ્યાં જે ધાર્યું શ્રીજીમહારાજનું થશે. જીવનું શું ધાર્યું થાય પણ મેં મારા અંતઃકરણમાં ખરી નિષ્ઠાથી નિયમ પાળવાનો રાખ્યો હશે તો શ્રીજીમહારાજ મારા નિયમનો ત્યાગ નહિ કરાવે, કારણ કે શ્રી સ્વામિનારાયણ પોતે ભગવાન છે. તે મારો સંકલ્પ મિથ્યા થવા દેશે નહિ. હજારો હરિભક્તના સંકલ્પ પૂરા કરેલા છે, ને કરે છે. એવા ને એવા વિચારમાં ધ્યાન ભજન કરતાં પોતાના સાસરાને ત્યાં ધુધરાળે આવ્યાં. તે જ રાત્રિએ પોતાના એકાંતના ઓરડામાં છપર પલંગ ઉપર બેસીને શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરવા લાગ્યાં. તે સમયમાં તેમના પતિ આવ્યા. તેમના પતિને રાજબાઈનું સ્વરૂપ એવું જોવામાં આવ્યું કે છપર પલંગ ઉપર સિંહ બેઠો હોય ને શું ! એવું સ્વરૂપ ભયંકર જોઈને એકદમ ચીસ પાડીને તે ઓરડામાંથી બહાર નીકળી ગયા. ને વિચાર કર્યો જે આ બાઈ સાધારણ માણસ નથી. કોઈ દેવીરૂપ છે, માટે તેને અહીં ન રાખતાં તેના પિતાને ત્યાં સૂર્યનારાયણના ઊગ્યા પછી વે'લમાં બેસાડીને મોકલી દેવાં. એવો નિશ્ચય કરીને ખાનગી રીતે રાત્રિએ દેખેલ વાત પોતાનાં માતાપિતા આગળ કહી બતાવી. તેથી રાજબાઈને રાજી થઈને પાછાં તેમને ઘેર વળાવ્યાં. તે રાજબાઈ પોતાનાં માતાપિતાને ત્યાં આવ્યાં. તેથી ત્યાં ન રાખતાં તે બાઈને ગઢપુર મોકલ્યાં ને રાજબાઈ ગઢડે આવીને જીવુબા આગળ પોતે જે કાંઈ સંકલ્પ કરેલ હતો તે કહી બતાવ્યો. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ આગળ જીવુબાએ સવિસ્તર વાત કહી બતાવી. તે સમયે શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરને બોલાવીને કહે જે, તમારી ચાર બેનો છે તેમજ આ રાજબાઈ પાંચમી બેન જાણીને તેમને એક રહેવા માટે ઓરડો આપો તથા તમારા કોઠારમાંથી ખાવાપીવાનો બંદોબસ્ત કરી આપો. ત્યારે દાદાખાચરે શ્રીજીમહારાજના કહેવા પ્રમાણે ગોઠવણ કરી આપી તે રાજબાઈ દેહપર્યંત બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળીને અખંડ શ્રીજીમહારાજનું ભજન દાદાખાચરના

દરબારમાં કરતાં હતાં. તેમને એવો નિયમ હતો કે વીશ હાથની અંદર કોઈ પણ પુરુષ આવે તો પહેરેલાં વસ્ત્ર સહિત સ્નાન કરીને ઉપવાસ કરી બીજે દિવસે પાશેર અનાજ લેતાં. તે રાજબાઈ મહાભક્ત હતાં. તે રાજબાઈને ખરેખરો નિયમ હતો તો તેમના પતિને સિંહનું સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજે બતાવ્યું ને પોતાના એકાંતિક ભક્તનો નિયમ સાચવ્યો. માટે નિયમ છે તે સાધારણ વાત નથી. નિયમના પાળવાથી સૂર્ય ચંદ્ર ઊગે છે ને આથમે છે. માટે ભગવાનના ભક્તે શ્રીજીમહારાજને રાજી કરવા હોય તો નિયમ પાળવાનો ત્યાગ કરવો નહિ એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૨૬ ॥

૧૨૭. ગઢડાના એભલખાચરનાં મોટાં પુત્રી જીવુબા

ગામ ગઢપુરના એભલખાચરને ચાર દીકરીયું તથા એક દાદાખાચર પુત્ર હતા. તેમાં જીવુબા મોટી દીકરી હતાં. તેમની પૂરતી ઉંમર થતાં ગામ કુંડળમાં સગાઈ કરી. તે સમે જીવુબાએ એવો વિચાર કર્યો જે, મારાં માતાપિતા મને પરણાવ્યા વિના રહેશે નહિ. ને મારે તો આ પ્રગટ પુરુષોત્તમ સહજાનંદ સ્વામીનું દેહ પર્યંત ભજન કરીને આયુષ્ય કાઢવું છે. ને બ્રહ્મચર્ય વ્રત મહા કઠણ છે તોપણ શ્રીજીમહારાજના પ્રતાપે પાળવું છે પણ આ દેહે કરીને બ્રહ્મચર્ય ભંગ થવા દેવો નથી. કારણ કે આ જીવે જ્યાં જ્યાં જન્મ ધારણ કરેલ છે ત્યાં ત્યાં પંચવિષયને ભોગવ્યાં છે. ને તેમાં ભરપૂર રહીને ભગવાનનું ભજન કરેલ નથી. તેથી આ જીવને વારંવાર જન્મમરણ થાય છે ને સંસારસાગરમાં ભમવું પડે છે. માટે આ ચોરાશી લાખના જન્મ ન ધારણ કરવા હોય તો હવેથી ધર્મ, નિયમ, આજ્ઞા, ઉપાસના, ભગવાનનું નામ સ્મરણ તથા શાસ્ત્રોમાં કહેલાં ચાંદ્રાયણાદિક વ્રતોએ કરીને આ દેહનું જેમ બને તેમ દમન કરવું છે. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન વિના બીજા પતિને આ મુખ દેખાડવું નથી. એવી હે શ્રીજીમહારાજ ! હું પ્રતિજ્ઞા કરું છું. તે મારી પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ ન થાય તેવી મારી નિરંતરની પ્રાર્થના છે. તેવો દઢ સંકલ્પ પોતાના મન સાથે કર્યો. પછી તે બાઈને પરણવાની ઇચ્છા નહિ છતાં તેમનાં માતાપિતાએ પરણાવ્યાં. પછી તે જીવુબા પરણી કુંડળ ગયાં. ને બીજે દિવસે રાત્રિએ એકાંતના ઓરડામાં ઢોલિયા ઉપર બેસીને શ્રીજીમહારાજની બહુ જ પ્રાર્થના

કરવા લાગ્યાં. ને વિચાર કર્યો જે મારો પતિ અહીં આવશે ને મારું મુખ તે જોશે તો મેં લીધેલા નિયમનો ભંગ થશે. માટે મારું મુખ તેને બતાવવું નથી. તેમ મારે મારા પતિ સંગાથે કાંઈ પણ વાતચીત કરવી નથી. અને ધર્મમાંથી ચલાયમાન થવું નથી. ને બીજો એમ વિચાર કર્યો જે હું પ્રથમ જન્મમાં જનકરાજાને ત્યાં જન્મી હતી. તે હું જ્યારે મોટી થઈ ત્યારે મારા પિતાએ સ્વયંવર રચ્યો. તે વખતે મારા પિતાએ એવો વિચાર કરેલ જે શંકરે આપેલ ધનુષ્યને જે ચઢાવે તેને મારી પુત્રી પરણાવીશ. તે વખતે રાવણાદિક મોટા મોટા યોદ્ધાઓએ ધનુષ્ય ચઢાવવા માટે બહુ દાખડો કરેલો તો પણ કોઈનાથી તે ધનુષ્ય ચઢ્યું નહિ. ત્યારે રામચંદ્રજીએ ધનુષ્ય ચઢાવીને ટંકાર કર્યો તે વખતે હે પરમેશ્વર સીતારૂપ હું તમને વરેલી છું. વળી મારા બીજા જન્મમાં રૂક્ષ્મણીરૂપ એવી જે હું તે શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્મા એવા જે તમે તે તમને હું વરેલી છું. અને આ ત્રીજા જન્મમાં એભલખાચરની પુત્રીરૂપ જીવુબા નામે હું પ્રગટ થઈ છું. માટે હે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન હું તમને વરેલી છું. અન્ય પુરુષને વરી નથી. ને જે વરી છું તે કથન માત્ર લોકદૃષ્ટિએ કરીને છે. તે આપશ્રી જાણો છો. માટે હે શ્રીજીમહારાજ ! મારા નિયમને આ જન્મમાં પણ પૂર્વ જન્મની પેઠે તમે નિભાવજો. ને મને તમારી માની લેજો. એવા સંકલ્પ કરે છે તેવામાં તે બાઈનો પતિ જે ઓરડામાં જીવુબા હતાં ત્યાં આવ્યો. તે વખતે ઢોલિયા ઉપર મોટી સાપણ ફૂંફાડા મારતી હોય ને શું ! એમ જોઈને તુરત જ ત્યાંથી નાઠો તે ઘરની બહાર નીકળી ગયો. ને વિચાર કરવા લાગ્યો જે મારી સાથે તે બાઈ તો વે'લમાં મનુષ્યરૂપે બેસીને અહીં આવ્યાં હતાં. ને મને ભયંકર સાપણરૂપે દેખાણાં. માટે તે બાઈ સાધારણ માણસ જેવાં નથી. રાધિકાજી, લક્ષ્મીજી, સીતાજી તે માંયેલી કોઈપણ જગત્‌માતા હોવી જોઈએ. એમ વિચાર કરીને પોતાના પિતાની આગળ રાત્રિએ દેખેલ વાત કહી. ને જીવુબાને રાજીખુશી થઈને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરવા માટે પાછાં ગઢપુર મોકલ્યાં. તે જીવુબા ગઢપુર આવીને શ્રીજીમહારાજનું અખંડ ભજન કરતાં ને તે જીવુબા લક્ષ્મીજીનું સ્વરૂપ હતાં. તે જીવુબા શ્રીજીમહારાજ ઘેરથી ચાલ્યા ને વનમાં જ્યાં જ્યાં વિચર્યા ત્યાં તીર્થયાત્રા કરીને રામાનંદ સ્વામી પાસે રહ્યાં તે સર્વ વાત પોતાનાં માતાપિતાને તથા પોતાના સંબંધીઓને કહેતાં

હતાં. ને વળી એમ કહેતાં હતાં જે પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતે અહીંયાં જ્યારે પધારશે ત્યારે આ લીંબડાની નીચે પ્રથમ આવીને બેસશે. તેમજ આપણને પોતાના એકાંતિક ભક્ત જાણીને આપણા દરબારમાં કાયમ દેહ પર્યંત નિવાસ કરીને રહેશે. તે જીવુબાની દૃષ્ટિ નિરાવરણ હતી. તેથી શ્રીજીમહારાજ જ્યાં જ્યાં લીલાઓ કરે તેને દેખતાં એવાં સમર્થ જીવુબા હતાં. તે જીવુબાનો નિયમ સાચવવા માટે તેમના પતિને નાગણીનું સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજે બતાવ્યું. ને પોતાના અનન્ય ભક્ત જીવુબાના સર્વ સંકલ્પો પરિપૂર્ણ કર્યા ને જો ખરેખરો નિયમ હતો તો શ્રીજીમહારાજે સહાયતા કરી. ને તેમનું બ્રહ્મચર્ય વ્રત અખંડિત રાખ્યું. ને તેમના પ્રેમને આધીન થઈને દાદાખાચરના દરબારમાં જીવન પર્યંત વાસ કરીને રહ્યાં. ખરા અંતઃકરણથી નિયમ રાખ્યો હોય તો ખરા સમયમાં શ્રીજીમહારાજ સહાય કરે છે. જેમ જીવુબાની સહાયતા કરી તેમ આપણો પાકો નિશ્ચય હશે તો શ્રીજીમહારાજ સહાયતા નિશ્ચે જ કરશે એમાં કાંઈ પણ સંશય નથી. ॥ ૧૨૭ ॥

૧૨૮. સાવરકુંડલાના આલાખુમાણ

ગામ સાવરકુંડલાના આલાખુમાણ તેમને સત્સંગ જોગાનંદ સ્વામીએ કરાવ્યો હતો. તે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા ને કાયમ મંદિરમાં ભજનસ્મરણ કરતા તેમજ ધર્મનિષ્ઠામાં પૂર્ણ તથા શ્રીજીમહારાજનો પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો. તેથી કોઈને ભૂત વળગ્યું હોય તો આલોખુમાણ શ્રીજીમહારાજનો મહામંત્ર જે સ્વામિનારાયણ તે નામનું ભજન કરીને ગમે તેવું ભૂત હોય તોપણ કાઢતા. તે આલાખુમાણે નિયમની એકાદશીને દિવસે સંત આગળ નિયમ પાળવાનો ગ્રહણ કર્યો જે, ભૂલથી અગર જાણીને વિધવા બાઈને અડી જવાય તો સાબોળ સ્નાન કરીને ઉપવાસ કરવો. આવું નિયમ ધારણ કરવાથી કોઈને અડતા નહિ. તે એક સમે તેમનાં ફોઈ તેમને મળવા આવ્યાં. તેવા સમાચાર સાંભળીને આલોખુમાણ મંદિરમાંથી પોતાને ઘેર આવ્યા તે આવતા આલાખુમાણને જોઈને તેમનાં ફોઈ હસતાં હસતાં ઊઠ્યાં. ને આલાખુમાણનાં મીઠડાં જ્યાં લેવા જાય છે ત્યાં આલાખુમાણ કહે જે, ફોઈબા એટલે ઊભાં રહીને મને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહો. કારણ કે મેં સંત આગળ નિયમ લીધું છે તેથી વિધવાને અડતો નથી. આવું વચન

સાંભળીને ફોઈબાને રીસ ચઢી તેથી એમ બોલ્યાં જે, તારે માટે હું સાઠ વરસે જ્યારે બીજો પતિ કરું ત્યારે તમારાં મીઠડાં લેવાને યોગ્ય થાઉં. એમ કહીને આલાખુમાણને કેટલાંક કડવાં વચન કહ્યાં ને તેમને ઘેર ન રોકાતાં જેમ આવ્યાં હતાં તેમનાં તેમ પાછાં તુરત ચાલ્યા ગયાં, પણ તે સમે આલાખુમાણે રોકાવાની જરા પણ તાણ કરી નહિ. ને પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણા જ ખુશી થયા જે ફોઈનું મોઢું જોવું મટ્યું. જો આલાખુમાણને વિધવાને ન અડવાનો નિયમ હતો તો પોતાના સમીપ સંબંધી વિધવા ફોઈબાને પણ અડ્યા નહિ. ને પોતાનો વિધવા બાઈને ન અડવાનો નિયમ સાચવ્યો તેથી શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થયા ને તે આલાખુમાણે દેહ મૂક્યો ત્યારે તેમના ભાઈ દાનાભાઈને તથા કેટલાક હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થયાં. એવી રીતે દેહ મૂકાવીને પોતાના અક્ષરધામમાં તેડી ગયા. માટે આલાખુમાણના નિયમની બલિહારી છે. માટે લીધેલા નિયમનો ક્યારેય ત્યાગ ન કરવો. તેમાં શ્રીજીમહારાજનો ઘણો રાજીપો થાય છે. ॥ **૧૨૮** ॥

૧૨૯. બાબાપર વાંકીયાના મોકાખાચર શ્રીજીમહારાજના ભક્તરાજ હતા

ગામ બાબાપર વાંકીયામાં મહાન્ ધર્મીષ્ઠ મોકાખાચર શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તે મોકાખાચરને નિરંતર પાંચસો માળા ફેરવવાનો નિયમ હતો. અવશ્ય જરૂરનું કામ હોય તો પચીસ માળા ફેરવ્યા પછી સામા માણસને જવાબ આપતા ને તેવું ન હોય તો પાંચસો માળા ફેરવ્યા પછી બોલતા. એવા પરમ ભક્તરાજની સાથે તેમના ભાયાતોને જમીન સંબંધી તકરાર ચાલતી. તેવા સમયમાં લાંકસાહેબનો મુકામ બોટાદ આવ્યો. તે વાત સાંભળીને વાંકીયા ગામથી મોકાખાચરના સામાવાડીયા બોટાદ ગયા ને લાંકસાહેબને મળ્યા. પછી જમીનની તકરારની વાત કહી ને કહે જે, મોકાખાચર અમારી જમીન દબાવતા આવે છે. અમે તેમને કહીએ છીએ તોપણ અમારું જરાય પણ માનતા નથી તેથી અમારે જમીનનો તકરાર છે. માટે તમે વાંકીયે પધારો ને જમીનનો તપાસ કરો ને અમારી જમીન જેટલી દબાણ થયેલી હોય તેટલી પાછી અપાવો. ત્યારે લાંકસાહેબ કહે જે, મોકાખાચરને અહીં બોલાવીએ ને તેમને પૂછી જોઈએ પછી વાંકીયે આવીશું. એમ કહીને તુરત એક સ્વાર વાંકીયે મોકલ્યો તેથી મોકાખાચર સ્વારની સાથે

બોટાદ આવ્યા ને લાંકસાહેબને મળ્યા. તે સમયે સાહેબે જમીનના તકરારની વાત પૂછી જોઈ ત્યારે મોકાખાચર કહે જે, આપશ્રી વાંકીયે પધારો ને જમીનનો તપાસ કરો પછી આપને ચોક્કસ થશે. હું આપને અહીં કહીશ તે વાત આપને ચોક્કસ માન્યામાં નહિ આવે. ત્યારે સાહેબ કહે, ભલે. આપ કહેતા હોય તો કાલે જ રાત્રિના ચાર વાગ્યે ચાલીએ ને તમારે ત્યાં આવીએ ને તમે તથા તમારા ભાયાતો પણ મારી સંગાથે જ ચાલજો. એમ કહીને બીજે દિવસે ચાર વાગ્યે બોટાદથી મુકામ ઉપાડ્યો તે રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં એક ઊંડો રસ્તો આવ્યો તેમાંથી એક જાનવર અકસ્માત્ ઊડ્યું. ત્યારે મોકાખાચરની ઘોડી ભડકીને નાઠી તેથી મોકાખાચર રસ્તાના નજીકમાં બૂરાઈ ગયેલા કૂવામાં ઘોડીએ સહિત પડ્યા. તે વખતે મોકાખાચર ઘોડી ઉપર બેઠા સતા નિયમની માળા ફેરવતા હતા તેથી કાંઈ પણ બોલ્યા નહિ. પછી મોકાખાચર કૂવામાં પડ્યા છે તેમ સાહેબે જાણ્યું તેથી તુરત કૂવા પાસે આવીને પોતાના માણસોને આજ્ઞા કરીને કૂવામાંથી મોકાખાચરને તથા ઘોડીને બહાર કઢાવ્યાં. તે વખતે સાહેબે મોકાખાચરને પૂછ્યું જે કાંઈ તમને વાગ્યું છે ? ત્યારે માળા ફેરવતા મોકાખાચરે જવાબ આપ્યો નહિ, કારણ કે જવાબ આપે તો પોતાના નિયમનો ભંગ થાય તેથી પચીસ માળા પૂરી થઈ ત્યારે જવાબ આપ્યો જે, સાહેબ મને જરા પગે વાગ્યું છે ને બીજે સાધારણ કચર થયો છે. આપ મારી જરા પણ ચિંતા કરશો નહિ. ત્યારે લાંકસાહેબે કહ્યું જે, મેં તમને બે ત્રણ વખત પૂછ્યું તો પણ તમે મને જવાબ કેમ આપ્યો નહિ. પછી મોકાખાચર કહે જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો ભક્ત છું ને શ્રી સ્વામિનારાયણના નામની પાંચસો માળા ફેરવવાનો મારે નિયમ છે. તે વચમાં હું બોલતો નથી ને જરૂરનું કામ હોય તો પચીસ માળા ફેરવીને જવાબ આપું છું. મારે આપશ્રીને જવાબ આપવો હતો પણ પચીસ માળા પૂરી ન થવાથી મેં આપશ્રીને જવાબ આપ્યો નથી તે વિશું હું આપશ્રીની પાસે માફી માગું છું. તે સાંભળીને લાંક સાહેબને મોકાખાચરનો ઘણો ગુણ આવ્યો ને મનમાં એવો વિચાર આવ્યો કે આવા નિર્માની ભક્તરાજ બીજાની જમીન દબાવે નહિ.માટે જમીનનો તપાસ કર્યા પછી જે ગુનેગાર હશે તેને શિક્ષા કરીશું એવો વિચાર પોતાના અંતઃકરણમાં છાનો રાખીને ત્યાંથી વાંકીયે ગયા ને બીજે દિવસે જમીનની તપાસ કરી. તેમાં જરા પણ મોકાખાચરે

જમીન દબાવેલી નહિ. તેથી વિચાર કર્યો કે, મોકાખાચરના સામાવાડીયા જ તકરારી છે માટે તેમને જ દંડ કરવો. આવો વિચાર કરીને મોકાખાચરના સામાવાડિયાને બોલાવીને કહે જે, તમે કહેતા હતા જે મોકાખાચરે અમારી જમીન દબાવેલી છે તે જમીન તમારા સમક્ષમાં ભરી. તેમાં જરા પણ મોકાખાચરે દબાવેલી જમીન નથી. માટે તમો નકામો તકરાર કરો છો. તેથી રાજ્યના કાયદા પ્રમાણે પચાસ પચાસ રૂપિયા દંડ કરવામાં આવે છે ને હવેથી આવો નકામી તકરાર કરશો ને અમારી જાણમાં આવશે તો પાંચસો રૂપિયા સુધી દંડ કરીશું. એવો દાબ આપીને એક દિવસ સુધી મુકામ રાખીને લાંક સાહેબે પોતાનો મુકામ બીજે ગામ કર્યો. જો મોકાખાચરને માળા ફેરવવાનું ચોક્કસ નિયમ હતું તો શ્રીજીમહારાજે ખરા સંકટમાં સહાયતા કરી. માટે નિયમ પાળવાનો સંકલ્પ કરવો તે શિર સાટે ચોક્કસ પાળવો. તે નિયમ પાળવામાં જ આપણો મોક્ષ થાય છે એમ નિશ્ચે જાણવું. ॥ ૧૨૯ ॥

૧૩૦. કરીયાણાના દાદાખાચર શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા

ગામ કરીયાણામાં દાદાખાચર નામના શ્રીજીમહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્ત હતા. તે દાદાખાચર મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને સન્મુખે એક પગે ઊભા રહીને બે હાથ ઊંચા રાખીને મૂર્તિનાં પ્રત્યેક અંગો ધારીને પાંચસો માળા ફેરવતા હતા. અને દાદાખાચર નિરંતર બાલસ્વરૂપ શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજની ધાતુની મૂર્તિનું ષોડશોપચારથી પૂજન કરતા હતા. વળી તે દાદાખાચરને એવો નિયમ હતો જે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ, આચાર્ય, સંત તથા હરિભક્તને માથું નમાવીને પગે લાગતા. પણ કુસંગીને તથા બીજા મતવાદીના બાવાઓને પોતાનું માથું નમાવતા નહિ. એવા નિયમવાળા હતા. એક સમયે ગામ ખસના કનહિરામ બાવાએ ચારેય ધામની યાત્રા કરી. ગંગાજળ તથા ધ્રંઠ નામના ખડની કંઠીઓ લઈ પોતાને ગામ આવ્યો. પછીથી તે બાવો ફરતાં ગામોમાં જઈને લોકોને ગંગાજળ આપીને કંઠીઓ બાંધતો હતો તે ફરતો ફરતો કનહિરામ કરીયાણે આવ્યો. તે ગામને ચોરે ડાયરો બેઠો હતો. તે સર્વને ગંગાજળ આપી ને ધ્રંઠની કંઠીઓ પે’રાવી ને યથાશક્તિ તે બાવાને ઊપજ કરી આપી. પછી તે બાવો શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં રહીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા એવા દાદાખાચર પાસે આવ્યો. તે સમે

દાદાખાચર પૂજા કરવા બેઠા હતા. તેથી બાવા સામું ન જોતાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં મનની વૃત્તિ રાખીને માળા ફેરવી તથા પ્રદક્ષિણા, દંડવત્, શિક્ષાપત્રીનો પાઠ કરીને પૂજામાંથી પરવારીને મંદિરમાં પધરાવેલી મૂર્તિને અષ્ટ અંગે સહિત એકસો ને આઠ દંડવત્ કરીને પરવાર્યા. ત્યારે દિવસના બાર વાગ્યા તો પણ બાવો લોભને લીધે સામે બેસી રહ્યો. તેને જોઈને દાદાખાચરે પૂછ્યું જે બાવાજી ક્યાંથી આવો છો ? ત્યારે તે કહે જે, હું ચારેય ધામની યાત્રા કરીને ફરતાં ગામોમાં ગંગાજળ તથા કંઠીઓ આપી તેમણે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મને ઊપજ કરી આપી. તમે પણ ગંગાજળ તથા કંઠી લ્યો ને મારી આશા પૂર્ણ કરો. આવું બાવાનું વચન સાંભળીને કહે જે, હું હમણાં ગઢડે ગયો હતો. ત્યાંથી પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું પ્રસાદીનું જળ લાવ્યો છું તે જળનું હું કાયમ પાન કરું છું. ને મારા ગળામાં તુલસીની કંઠી શ્રી ગોપીનાથજીની પ્રસાદી કરાવીને પે'રેલી છે. તેથી હું ધ્રંઠની કંઠી નહિ પેરું. આવું વચન સાંભળીને બાવો કહે જે મને બહુ ખોટું લાગે છે માટે ગંગાજળ ન લ્યો. પણ કંઠી તો પે'રવી પડશે. તે વખતે દાદાખાચર કહે જે, આ મારા ઢીંચણને પે'રાવ્ય. તે બાવો કહે જે તમે મારી મશ્કરી કરો છો. ત્યારે દાદાખાચર કહે જે તમારી કંઠી મારા ઢીંચણ સુધી પણ ક્યાંથી. હું પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો ઉપાસક છું. માટે તારો મોક્ષ કરવો હોય તો મારા ઢીંચણને પેરાવ્ય. નહિતર જેમ આવ્યા તેમ ચાલ્યા જાઓ. ત્યારે બાવો કહે જે, હું કનહિરામ. ત્યારે દાદાખાચર કહે, હું કરીયાણાનો દાદોખાચર તે હું તમારી આગળ માથું નમાવું નહિ. હું કંઠી તમારી પે'રું ત્યારે તમારી આગળ મારું માથું નમાવવું પડે. માટે મારો લીધેલ નિયમ જાય એમ કહ્યું ત્યારે બાવાને રીસ ચઢવાથી ચાલ્યો ગયો. જો દાદાખાચરને પાકો નિયમ હતો તો બીજાની કંઠી ધારણ કરી નહિ તેમ બીજાને માથું નમાવ્યું નહિ. એવા તે સર્વોપરી નિયમ પાળવાવાળા હતા. આપણે પણ તેમના જેવો નિયમ રાખવો, જેથી શ્રીજીમહારાજ રાજી થાય. ને અંતકાળે હસીને અક્ષરધામમાં લઈ જાય. તેવો નિયમ અવશ્ય રાખવો. ॥ ૧૩૦ ॥

૧૩૧. ચુનાછાપરીના રાવત મૈત્રો શ્રીજીમહારાજના ભક્તરાજ હતા

ગામ ચુનાછાપરીમાં રાવત મૈત્રો તથા જુઠો મૈત્રો એમ બે ભાઈ હતા. ને રાવતમૈત્રાનાં સ્ત્રી કામલબાઈ હતાં. ને તેમનાં દીકરી જાનબાઈ દેવયાનીનો

અવતાર હતાં. ને તેઓ શ્રીજીમહારાજનાં પરમ એકાંતિક ભક્ત હતાં. તેમાં પણ રાવતમૈત્રાને એવો નિયમ હતો જે પોતાના સંપ્રદાય સિવાય પર સંપ્રદાયના ગમે તેવા ભેખધારી હોય, ટીલાં ટપકાં કરતા હોય ને દુનિયાને ભરમાવતા હોય, તેમને જાણીને માથું નમાવવું નહિ એવું નિયમ પાળવાનું રાખ્યું હતું. એક વખત તે જ ગામની બાવી ચાર બાવા લઈને દ્વારકાની યાત્રા કરવા ગઈ હતી. તે બાવી ત્યાંથી હરદ્વાર, ઋષિકેશ, પ્રયાગ, કાશી, ગોકુળ, મથુરા વગેરેની યાત્રા કરીને ગંગાજળની કાવડ ભરીને કંઠીઓના ઝૂડા લઈને તેમજ સાથે આઠ બાવાને લઈને તે પાછી ચુનાદછાપરી આવી ને ત્યાંના ચોરામાં આઠબાવા ને પોતે એમ નવ જણાઓએ કાવડ ઉતારી. ને માતાજી આવ્યાં એવા સમાચાર ગામમાં આવવાથી ગામના માણસો બાવીની પાસે પગે લાગીને બેઠા. તેમજ ગામના કાઠી તથા કેટલાક સારા માણસો બાવીને પગે લાગી પાસે બેઠા. તે સમે રાવત મૈત્રો પ્રથમથી જ ચોરે બેઠા હતા. તેવામાં તે બાવીએ કાવડમાંથી ગંગાજળ લઈને સહુને આપ્યું તેમજ સહુને કંઠીઓ આપી. પછી ગામના ગરઢેરાઓએ વિચાર કર્યો જે, રાવતમૈત્રો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ભક્ત છે, માટે તેમના ગળામાં કંઠી પે'રાવીએ ને ગંગાજળ પીવડાવીએ ને માતાજીને પગે લગડાવીએ. એમ સંકલ્પ કરીને સહુ ડાયરાઓએ રાવતમૈત્રાને કહ્યું જે, હે રાવત મૈત્રા ! ઊઠો ને માતાજીની પાસેથી ગંગાજળ ને કંઠી લ્યો. ને માતાજીને અંતરવાસ છેડો નાખીને પગે લાગો. ત્યારે રાવત મૈત્રા કહે જે, તમે પગે લાગ્યા તેમાં હું આવી ગયો છું. ને હું તેમ કરવાનો નથી. તોપણ તે લોકોએ આગ્રહ મૂક્યો નહિ. ત્યારે પાઘડીનો અંતરવાસ છેડો નાખીને એક કોરે તપાસ કર્યો ત્યાં તો ચોરાના સમીપમાં ઉકરડો હતો ત્યાં ગધેડી કૂચો ખાતી હતી. તેને સન્મુખ બેસીને પગે લાગીને એમ બોલ્યા જે, હે ગધેડી આ સોળ સંઢી આ લોકોનું કલ્યાણ કરે તો, એક સંઢી તું પણ મારું કલ્યાણ કરજે એમ બોલ્યા. તે સાંભળીને ચોરે બેઠેલા માણસોએ રાવતમૈત્રાને પૂછ્યું જે, આ તમે શું કહ્યું ? ત્યારે રાવતમૈત્રા કહે જે, માતાજી જ્યારે જાત્રા કરવા ગયાં ત્યારે ચાર બાવા સાથે લઈને ગયાં હતાં. ને આવ્યાં ત્યારે આઠ સાથે લાવ્યાં તો આઠ આ ને તે સિવાયના આઠ પણ બીજા પતિ કર્યા હશે. એમ વિચાર કરીને મેં સોળ સંઢી કહી. માટે આ ગધેડીમાં ને બાવીમાં શો ફેર છે ? કાંઈ ફેર છે જ નહિ.

એમ કહીને ત્યાંથી તુરત જ ચાલી નિસર્યા. પણ કોઈના કહેવાથી પોતાનું માથું નમાવ્યું નહિ ને ગંગાજળ લીધું નહિ તેમજ કંઠી પણ પરના હાથથી બિલકુલ ન લીધી. એવો પાકો નિયમ પાળવાવાળા રાવત મૈત્રો હતા. ॥ ૧૩૧ ॥

૧૩૨. રાણપુરના વ્યાસ સંઘવી બ્રાહ્મણ શ્રીજીમહારાજના ઉપાસક હતા

ગામ રાણપુરમાં વ્યાસ સંઘવી નામે બ્રાહ્મણ મહાપવિત્ર પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણના ઉપાસક હતા. તેમને એવો નિયમ હતો જે, વિધવા સ્ત્રીને અડકવું નહિ ને જો અડાય તો વસ્ત્રો સહિત સ્નાન કરવું. એક ઉપવાસ કરીને અન્ન લેવું. તે વ્યાસ સંઘવી શ્રીજીમહારાજ છતાં ગઢડે દર્શન કરવા આવ્યા હતા. તે ઉતારો કરીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી સાધુની ધર્મશાળામાં રાત્રિ રહ્યા. ને સવારમાં મંગળા આરતીનાં દર્શન કરી ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા જતાં રસ્તામાં એક બાઈ ગંગામાં સ્નાન કરી ચાલી આવતી હતી તે બાઈ વ્યાસને અડેલ નહિ. પણ વ્યાસને એવી ભ્રાંતિ પડી જે, તે બાઈ મને અડી હશે. એવો વિચાર કરીને બાઈને સાદ કરીને પાછી બોલાવીને કહે જે, બેન તમે સધવા છો કે વિધવા ? તે સાંભળીને બાઈએ જવાબ આપ્યો જે વિધવા તારી મા. પીટ્યા પૂછતાં લજાતો નથી. ત્યારે વ્યાસ કહે જે, ત્યારે તો જાઓ. મારો સંદેહ હતો તે મટ્યો. એમ કહીને ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા ગયા. સ્નાન કરીને સંધ્યા કરી મંદિરમાં આવ્યા. પછી પૂજા કરી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા અક્ષર ઓરડીમાં ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું, હે સંઘવી તમે ન્હાવા ગયા ને વચમાં તમે બાઈને પૂછ્યું, તેણે તમને શો જવાબ આપ્યો. ત્યારે બાઈના કહેવા પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજને વાત કહી. ત્યારે મહારાજ કહે જે, તમને ગાળ ભાંડી તથા તમારી માને વિધવા કહ્યાં. ત્યારે તમને કાંઈ પણ રીસ ચઢી કે નહિ. ત્યારે વ્યાસ કહે જે, ના મહારાજ, તમારા પ્રતાપે રીસ ચઢતી નથી. ને રીસ ચઢાવું તો આ મારો નિયમ શી રીતથી સચવાય. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ તેમની ઉપર ઘણું પ્રસન્ન થયા. માટે નિયમ છે તે સાચવવો ઘણો જ કઠણ છે. જો ખરી રીતથી સચવાય તો જેવી રીતે વ્યાસ સંઘવી ઉપર શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થયા. તેવી જ રીતે આપણે સાચવીએ તો આપણા ઉપર પણ શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થાય માટે નિયમ પાળવામાં પાછો પગ કરવો નહિ. ॥ ૧૩૨ ॥

૧૩૩. ગઢાળીના આંબા શેઠ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા

ગામ ગઢાળીના આંબાશેઠ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તે આંબાશેઠને એવું નિયમ હતું જે, દરરોજ રાત્રિના ચાર વાગ્યે ગઢાળીથી ગઢડે આવતા. ને કાયમ શ્રીજીમહારાજને પોતાના હાથથી કાપીને બાવળનું દાતણ કરાવતા. તે એક દિવસ શ્રીજીમહારાજની ઉપર વડતાલથી પત્ર આવ્યો. તેથી સમી સાંજમાં બે પાંચ સ્વારો સહિત ગઢપુરમાંથી વડતાલ જવા નીકળ્યા ને બીજે દિવસે નિત્યના નિયમ પ્રમાણે ગઢાળીથી શેઠ દાતણ લઈને રાત્રિના ચાર વાગ્યે ગઢપુર આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજના સમાચાર એક પાળાએ આપ્યા જે, શ્રીજીમહારાજ વડતાલ પધાર્યા. ત્યારે શેઠે પૂછ્યું કે, કારિયાણીએ ગયા કે લોયે ? તે ભક્ત કહે જે, શ્રીજીમહારાજ કારીયાણી તથા લોયા બે ગામનું નામ લેતા હતા. માટે પ્રથમ જે ગામ ગયા હોય ત્યાં ખરા. તે સાંભળી શેઠ લોયે ગયા ને ત્યાંના હરિભક્તો શેઠને કહે જે, તમે અહીંયાં જેમને માટે આવ્યા છો તેઓશ્રી અહીંયાં આવેલ નથી માટે અહીં રાત્રિ રહીને કારીયાણી જાઓ. તેથી રાત્રિ રહી ત્યાંથી ચાલ્યા તે કારીયાણી ગયા. ત્યાંના હરિભક્તો કહે જે, અહીંથી શ્રીજીમહારાજ કાલે રોટલા જમીને ગયા તે ઘણે ભાગે ઝીંઝર અથવા ખરડ રોકાવાના છે. માટે તમે થાકી ગયા હશો તેથી રાત્રિ રહીને જમીને સવારમાં વહેલા ચાલજો. ત્યારે શેઠે વિચાર કર્યો જે, ગમે તેમ થાય પણ શ્રીજીમહારાજને દાતણ આપ્યા સિવાય અન્નજળ લેવું નથી. એવો વિચાર કરીને ખાધા પીધા વગર ત્યાં રાત રહીને સવારમાં ઊઠીને ચાલતા થયા ને ગામ ઝીંઝર ગયા. દિવસ આથમ્યો ત્યારે તે ગામના હરિભક્તો કહે જે, શ્રીજીમહારાજ અહીંથી નીકળીને આજે સીંજીવાડે મુકામ ચોક્કસ કરવાના છે. તમે અહીંયા રોકાઓ ને તમારે જમવા માટે અહીં બંદોબસ્ત કરી આપીએ. ત્યારે શેઠે કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થયા વિના અન્નજળ લેવું નથી. તે સાંભળી હરિભક્તો શેઠનો નિયમ જોઈને ઘણા જ આશ્ચર્ય પામ્યા ને વારંવાર શેઠને ધન્યવાદ આપ્યા. તે શેઠ ત્યાંના મંદિરમાં રાત્રિ રહી ચાલ્યા તે સીંજીવાડે શ્રીજીમહારાજને ભેગા થયા ને શ્રીજીમહારાજના હાથમાં દાતણ આપીને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે શેઠને સમાચાર પૂછ્યા જે, શેઠ તમે ક્યાં જમ્યા છો ? શેઠે કહ્યું જે, ગઢાળીએ જમીને સવારમાં ચાર વાગ્યે

ગઢપુર આવ્યો. ત્યાંથી લોયા, કારીયાણી, ઝીંઝર થઈને અહીંયાં હું આપશ્રીને ભેગો થયો છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ શેઠને કહે જે, એવો દાખડો શા માટે લીધો. તેના જવાબમાં શેઠ કહે જે, એવી રીતે ન કરું તો મારો નિયમ જાય. તેથી આપશ્રીની પછવાડે પછવાડે ચાલ્યો ને અહીંયાં ભેગો થયો ને અન્નજળ તો મારે ઘેર રાત્રિએ લીધું હતું. એવું સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ આંબાશેઠ ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયા ને તુરત જ શ્રીજીમહારાજે થાળ કરાવ્યો. તે પોતે જમ્યા હતા તો પણ જમીને પ્રસાદીનો થાળ શેઠને આપ્યો ને વારંવાર પીરસાવીને જમાડ્યા. ને ત્યાંથી સાથે વડતાલ શેઠને લાવ્યા. વડતાલમાં પણ શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છા પ્રમાણે શેઠને રાખી ને ગઢાળીએ જવાની આજ્ઞા કરી. ત્યારે શેઠ તૈયાર થયા ને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગવા આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે જે, અમે ગઢડે હોઈએ ત્યારે દાતણનું તથા દર્શનનું નિયમ રાખવું. પણ આવી રીતે નિયમ કાયમ નભે નહિ. માટે અમારી આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું. હું તમારા ઉપર બહુ જ રાજી છું. એમ કહીને શેઠને છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં. ને રસ્તામાં જે વાટખરચી જોઈએ તે કોઠારી પાસેથી અપાવી. તે લઈને શેઠ ગઢાળી જય ન્યાલકરણ કહીને ગયા. જો આંબાશેઠને દાતણ આપવાનું નિયમ હતું તો તે નિયમનો ત્યાગ ન કરતાં શ્રીજીમહારાજને ભેગા થઈને દાતણ આપીને અન્નજળ લીધું. શરીરે સુખદુઃખ તો થયું હશે તોપણ તે ન ગણીને નિયમ બરાબર પાળ્યો તેથી શ્રીજીમહારાજ તેમના ઉપર પ્રસન્ન થયા. તેમની માફક આપણે પણ નિયમ પાળવાની દૃઢતા રાખીશું તો આપણા ઉપર એવી જ રીતે શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થશે. ॥ ૧૩૩ ॥

૧૩૪. વડતાલના જોબન પગીને ડભાણમાં સત્સંગ શ્રીજીમહારાજના ચમત્કારથી થયો હતો

ગામ વડતાલના જોબન પગીને ડભાણમાં શ્રીજીમહારાજનો ચમત્કાર જોઈને સત્સંગ થયો હતો. તેથી તે જોબન પગી પરમ એકાંતિક ભક્ત થયા હતા. તેમને પૂજા કરવાનો નિયમ પાકો હતો. તે પૂજા કર્યા સિવાય ભૂલેચૂકે પણ કોઈ દિવસ અન્નજળ લેતા નહિ. તે જોબન પગી વ્યવહારના કોઈ કામ પ્રસંગે પેટલાદ ગયા હતા. તેમને ત્યાં રાત્રિએ સૂતી વખતે ઘેર ભૂલી ગયેલ પૂજા સાંભળી આવી. તેથી ત્યાં એક દિવસ ખાધાપીધા વગર રોકાયા

ને ત્યાંથી બીજે દિવસે બોચાસણ ગયા. ત્યાં કાશીદાસભાઈને ઘેર ઉતારો કર્યો. તેથી કાશીદાસભાઈ બહુ જ પ્રસન્ન થયા. ને તુરત જમવા માટે રસોઈ કરાવી ને આગ્રહ સહિત જમવા સારુ તાણ કરવા લાગ્યા. ત્યારે જોબન પગી કાશીદાસભાઈને કહે જે, હું પૂજા ઘેર ભૂલી ગયો છું. મારે ઘેર જઈશ ને પૂજા કરીને અનાજ લઈશ માટે તમો મને તાણ કરશો નહિ. આમ કહીને ગામમાં કામકાજ હશે તે ગયા. ને આખો દિવસ ત્યાં રોકાયા પછી ત્યાંથી આણંદ આવ્યા. તે પોતાના જ્ઞાતિલાઓને ત્યાં ઉતારો કર્યો. તેથી તે લોકોએ જમવાનો આગ્રહ કર્યો પણ ત્યાં પણ જમ્યા નહિ ને ત્યાંથી વડતાલ આવ્યા. પછી ગોમતીજીમાં સ્નાન કરવા ગયા. સ્નાન કરી આવીને ઘેર પૂજા કરતા હતા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ અચાનક ડભાણથી પધાર્યા. તે સાંભળીને જોબન પગી શ્રીજીમહારાજની પાસે આવીને દંડવત્ કરીને પગે લાગીને બેઠા ને શ્રીજીમહારાજે જોબન પગીને અંતર્યામીપણે વાત કરી જે, મને પ્રસન્ન કરવા માટે તમે તમારા નિયમનો ત્યાગ કર્યો નહિ. તેથી હું ડભાણથી અહીંયાં તમને દર્શન દેવા ખાસ આવ્યો છું. એમ કહીને જોબન પગીને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં ને જોબન પગીનાં ઘણાં જ વખાણ કર્યાં. ને પછી જોબન પગીને બીજા પણ નિયમો પાળવાના ઘણા જ હતા. તે નિયમોને પણ બરાબર પાળતા. તેમના નિયમોનું પાળવું તેથી શ્રીજીમહારાજ તેમને વારંવાર દર્શન દેવા પધારતા હતા. તેમજ આપણે પણ નિયમ પાળવામાં આળસ રાખીશું નહિ તો જોબન પગીની માફક આપણને દર્શન દેવા શ્રીજીમહારાજ જરૂર પધારશે. ॥ ૧૩૪ ॥

૧૩૫. એક ગામમાં સાધુ ફરવા ગયા હતા

એક ગામમાં શ્રીજીમહારાજના સંતો ગયેલા હતા. તે સંતની કથાવાર્તા સાંભળવા ગામના ઘણા માણસો બેઠા હતા. તેમાંથી એક પટેલને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવીને પટેલને કહે જે, તમો નિરંતર સ્વામિનારાયણના નામની પાંચ માળા ફેરવીને પછીથી તમારે સૂવું આવો નિયમ પાળવાનો આપ્યો હતો. તે સંતના વચનથી ગમેતેમ થાય તોપણ પાંચ માળા નિરંતર ફેરવીને સૂતા. એક વખતે તે ગામમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના બે સંતો આવ્યા. તે સમાચાર સાંભળીને રાત્રિના અગિયાર વાગ્યા પછી સંતના

દર્શન કરવા તે પટેલ આવ્યા. તે વખતે સંતો ધ્યાન ભજન કરીને સૂઈ ગયા હતા. તેથી તે પટેલે આવેલા સંતોને જગાડ્યા નહિ. ને તે પટેલ મંદિરની ખડકી બહાર ઓટલા ઉપર પોતાના નિયમની માળા ફેરવવા બેઠા. આખો દિવસ ખેતીનો ધંધો કરેલ તેથી ઊંઘ આવવાથી વારંવાર હાથમાંથી માળા પડી જાય. તે જાગીને વળી માળા ફેરવે. એમ કરતાં રાત્રિના બાર વાગ્યા તોપણ નિયમની પાંચ માળા પૂરી થઈ નહિ. તે વખતે દિવ્ય દેહે શ્રીજીમહારાજે તે પટેલને દર્શન આપ્યાં ને માથે હાથ મૂક્યો. ને પટેલને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, હું તમારા ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયો છું. માટે સૂઈ જાઓ. તમારી પાંચ માળા પૂરી થઈ ગઈ. ત્યારે તે પટેલે આંખો ઉઘાડીને જોયું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને દેખ્યા. તેથી પટેલે પૂછ્યું જે, તમે કોણ છો ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છું. તમારી નિયમ પાળવાની દૃઢતા જોઈને આ દિવ્ય સ્વરૂપે દર્શન દેવા આવ્યો છું. તમારા નિયમની બલિહારી છે. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. ને પટેલ પોતાને પૂર્ણકામ માનીને ઘેર જઈને સૂઈ ગયા. જો પટેલને પાંચ જ માળા ફેરવવાનો નિયમ પાકો હતો તો શ્રીજીમહારાજે પ્રસન્ન થઈને રાત્રિના બાર વાગ્યે પટેલને દર્શન આપ્યાં. તેવી રીતે આપણો નિયમ પાકો હશે તો આપણને શ્રીજીમહારાજ દર્શન દેવા જરૂર પધારશે તેમાં કાંઈ સંશય નથી. ॥ **૧૩૫** ॥

શ્રીજીમહારાજના હરિભક્તોની સ્ત્રી સત્સંગી ન હોય તેને પૂર્ણદુઃખ થાય છે તે વિષે વાર્તાઓ

૧૩૬. હળીયાદના માવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા

ગામ હળીયાદમાં માવજી પટેલ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. ને તે પટેલ ધર્મનિયમમાં કુશળ હતા. ને શ્રીજીમહારાજને વિશે દૃઢ નિષ્ઠા હતી. ને ગામ ધર્માદો ચોખો કાઢતા પણ ઘરમાં સ્ત્રીને સત્સંગ ન હોવાથી અંતઃકરણમાં ઘણો જ ક્લેશ રહેતો હતો. અને સંતને રસોઈ દેવી હોય અગર તો કાંઈ ધર્માદો કરવા વિચાર હોય ને તે સ્ત્રી વાત સાંભળે તો હર વખત કાંઈ પણ તોફાન કરે તેવી કુસંગી હતી. એક વખત ગઢડેથી ધર્માદો

લેવા સારું ધર્માનંદ સ્વામી સવારના પહોરમાં હળીયાદ આવ્યા. ને ગામને ઝાંપે ઊભા રહીને માવજી ભગતને બોલાવ્યા. ને કહે જે, તમારે શ્રદ્ધા હોય તે પ્રમાણે ધર્માદો આપો. કારણ કે મારાથી રોકાવાય તેમ નથી, એમ કહીને શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજની પ્રસાદી તથા કંઠી આપી, ત્યારે માવજી ભગત કહે જે, મારી રસોઈ જમ્યા વિના જાઓ તો તમને મારા દીકરાના સમ છે. આવા આકરા સમ દીધા તેથી ધર્માનંદ સ્વામીને તેડીને માવજી ભગત ઘેર ગયા. ત્યાં એકાંતે ઉતારો કરાવ્યો ને માવજી ભગત પોતાના ઘરમાં જઈને પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, મારા ગુરુને આગ્રહ કરીને હું લાવ્યો છું માટે પાણીનું બેડું ઊટકીને ભરી લાવો ને સીધું તૈયાર કરો. તે સાંભળીને જેમ સાપેંણ છીંકારા મારે તેની માફક ફાવે તેમ બોલવા લાગી. ને બિલકુલ માન્યું નહિ. તેથી માવજી ભગત પાણી ભરવા માટે બેડું લઈને ચાલ્યા. તે કેડે માવજીની સ્ત્રી ધર્માનંદ સ્વામીને ઉપવાસ પાડવા માટે એકદમ ધર્માનંદ સ્વામી પાસે ગઈ ને બોલી જે, મારા ઘરમાંથી નીકળો બહાર, નહિતર હું તમને અડીને ઉપવાસ પાડીશ. એમ કહીને જ્યાં અડવા જાય છે તે વખતે ધર્માનંદ સ્વામીએ બૂમ પાડી ને કહે જે, માવજી ધોડો, બા અમને ઉપવાસ પાડશે. તે ધર્માનંદ સ્વામીનો સાદ સાંભળીને માવજીએ એકદમ આવી તે બાઈને હાથે ઝાલીને લઈ જઈને ઘરમાં પૂરી દીધી. પછી માવજી ધર્માનંદ સ્વામી પાસે ગયા. ત્યારે ધર્માનંદ સ્વામી કહે જે, તમને ના પાડી હતી તોપણ પરાણે છોકરાના સમ દઈને લાવ્યા તે જ્યારે તમારું ઘરમાં ઉપજાણ નથી ત્યારે આવો ખોટો આગ્રહ કરવાનું કારણ શું હતું ? તમારે ધર્માદો આપવો હોય તો આપો, નહિ તો જ્યારે ગઢડે આવો ત્યારે લઈને આવજો. તમારી રસોઈ હું જમવા રોકાઈશ નહિ. એમ કહીને સ્વામી તૈયાર થઈને ચાલી નીકળ્યા. તે સમે માવજી બહુ ઉદાસ થઈ ગયા તે જોઈને સ્વામીને ઘણી દયા આવી. પણ શું કરે ? કોઈ ઉપાય નહિ હોવાથી સ્વામી ત્યાંથી ચાલ્યા પછી મારી વાડીએ પધારો ત્યાં બાજરાનો લોટ ને મીઠું લઈને હું આવું ત્યાં રોટલા જમીને સુખેથી પધારજો. આ દયાળુ સાધુ માવજીભાઈના પ્રેમને આધીન થઈને વાડીએ ગયા. પછી માવજી પોતાના ઘરમાંથી સ્ત્રીનું ન માનતાં લોટ ને મીઠું બળાત્કારે લઈને વાડીએ ગયા. તે સાધુને આપીને કહે જે, આ લોટની બાટીઓ કરો. પછી

છાણાનો આઢ ખડક્યો ને બાટીઓ કરવાનો આરંભ કરે છે તેટલાકમાં માવજીની સ્ત્રી કુસંગણી ધર્મનો દ્વેષ કરનારી છોકરું કાખમાં લઈને વાડીએ આવી. ને સામી ઊભી રહીને એમ બોલી જે, હે ધર્માનંદ, તમે માવજીડાનો કેડો ન મેલ્યો. તેમ માવજીએ તમારો કેડો ન મૂક્યો માટે હું માવજી ભગતનો ત્યાગ કરીને મારાં માવતરને ત્યાં જાઉં છું. તમારે ખાવું હોય તો ખાઓ. એમ કહીને ત્યાંથી પોતાના પીયર તરફ ચાલી નિસરી. તે જોઈને ધર્માનંદ સ્વામી માવજી ભગતને કહે જે, તમારી સ્ત્રીને સમજાવીને તમે પાછી વાળી લાવો. તેના માવતરને ત્યાં જશે તો તમારે ત્યાં પાછી આવશે નહિ. ને તમારે હાથે રોટલા ઘડીને ખાવા પડશે ને તમો વ્યવહારમાં દુઃખ પામશો. અમને તો જ્યાં જઈશું ત્યાં શ્રીજીમહારાજ અન્ન ને જળ આપશે. તમે રાજી રહો. તમારી રસોઈયો ઘણી વખત જમ્યા છીએ ને વળી જમીશું. એમ કહીને ખભે ઝોળી ભરાવીને ચાલી નીકળ્યા. તે જોઈને માવજી ભગતને અંતઃકરણમાં ઘણો ખેદ થયો. પણ શું કરે. સ્વામીને રાખે તો ઘરનું મનુષ્ય રીસાય ને ઘરના માણસને રાખે તો સંત ભૂખ્યા જાય. આ બે પ્રકારનું મોટું દુઃખ કોઠે નાખીને સ્ત્રીની પછવાડે દોટ મૂકીને સ્ત્રીને કાલાવાલા કરીને બહુ સમજાવી. ત્યારે તે સ્ત્રી કહે જે, હું પાછી વળું તો તે સાધુ ભૂખ્યા જાય. ત્યારે માવજી કહે જે હું લોટ લાવ્યો હતો તે તેમનો તેમ લૂગડે બાંધેલો છે. બાટીઓ કરીને સાધુએ ખાધી નથી. તે સાંભળીને સ્ત્રી કહે જે, મને લોટ આપો તો હું પાછી વળીને ઘેર આવું. ત્યારે માવજીએ તેને લોટ આપ્યો તે લઈને માવજીની સ્ત્રી પાછી વળી ને પોતાને ઘેર ગઈ ને ધર્માનંદ સ્વામી માવજીને હેતનાં વચન કહીને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. કહેવાનું કે જો માવજી ભગતના ઘરમાં સ્ત્રીને સત્સંગ નહોતો તો તેના અંતઃકરણમાં બિલકુલ શાંતિ નહોતી માટે બનતાં સુધી સત્સંગીએ સત્સંગમાંથી સ્ત્રી સંપાદન કરવી કે જેથી પોતાનું ધાર્યું થાય. તથા શ્રીજીમહારાજને ભજવામાં સાનુકૂળ પડે. ॥૧૩૬॥

૧૩૭. ખોપાળાના જેઠા ભક્ત

ગામ ખોપાળામાં જેઠા માણીયા શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત બહુ સારા હતા ને તે ભક્ત નામ ધર્માદો, દેવસેવા, સંતસેવા કરવામાં બહુ જ શ્રદ્ધાવાળા હતા પણ પોતાના ઘરમાં સ્ત્રીને સત્સંગ ન હોવાથી અંતઃકરણમાં

બહુ જ ઉદાસી રહેતા. તે ભક્ત જ્યારે જ્યારે ગઢડે આવે ત્યારે શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજને થાળ કરાવે. તે જો સ્ત્રીને જાણ્યામાં આવે તો કજીયો કર્યા વિના રહે નહિ તો પણ ખાનગી રીતે સેવા કરતા. પોતાના ગામમાં સંત આવે ત્યારે પોતાને રસોઈ દેવાની ઈચ્છા થાય તો પણ અપાય નહિ. તેથી પોતાનો મિત્ર એક શેઠ હતો. તેને ખાનગી રીતે કહે જે, અમારા સાધુ જ્યારે આવે ત્યારે મારે ખાતે તમારી દુકાનેથી પાકું સીધું આપવું ને તેનો હિસાબ હું તમને બાર મહિને ચૂકવી આપીશ. એવો ઠરાવ કરીને જંગલમાં ખેતીનું કામ કરવા ગયા તે જ દિવસે દૈવ યોગે બે સાધુ આવ્યા. તે વખતે શેઠે આગ્રહ કરીને રોક્યા ને પોતાની દુકાનેથી સીધું મોકલી રસોઈ કરાવી. રસોઈ તૈયાર થઈ ત્યારે શેઠને સાધુ કહે જે, જેઠા ભક્તના ઘેરથી અથાણું, છાશ શ્રી ઠાકોરજીને માટે લાવી આપો. ત્યારે શેઠ જેઠાભગતને ઘેર ગયા. ને તેમનાં સ્ત્રીની પાસે અથાણું ને છાશ માગી. ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો જે, અમારે ત્યાં કાંઈ છે નહિ. ત્યારે શેઠ કહે જે, એવું શા માટે બોલો છો ? ઘેર દુઝાણું છે તો છાશ ન હોય તો દૂધ આપો. ત્યારે કહે જે દૂધ મેળવી દીધું છે ને દહીં હતું તે વલોવીને છાશ કરી. ને છાશ પણ આડોશીપાડોશી માગી ગયાં માટે છાશ પણ નથી. ને અથાણું અમારે ત્યાં હોય ક્યાંથી ? તમારે ત્યાં હોય તો સાધુને આપો. એમ કહીને ન કહેવાના શબ્દો શેઠ સાંભળતાં સાધુને કહ્યા. તે સાંભળીને શેઠે પોતાને ઘેર જઈને છાશ, અથાણું લઈને સાધુને આપ્યું. પછી સાધુએ શ્રી ઠાકોરજીને જમાડીને શ્રીજીમહારાજને સંભારીને પોતે જમ્યા. પછી તુરત તૈયાર થઈને શેઠને કહે જે, અમારાથી રોકાવાય તેમ નથી. માટે જેઠા ભગત આવે ત્યારે અમારા જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહેજો. એમ કહીને સંત ગઢડે ગયા. પછી જેઠા ભગત રાત્રિએ ઘેર આવ્યા ને જેઠા ભગત મુઠડી તથા માળા લઈને મંદિરમાં દર્શન કરવા જતાં રસ્તામાંથી શેઠે પોતાની દુકાને બોલાવ્યા ને સર્વ હકીકત કહી સંભળાવી. તે સાંભળીને પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણું જ દુઃખ થયું પણ શેઠને તે વિશે કાંઈ પણ જણાવ્યું નહિ. ને શેઠનું કહેલું સાંભળીને મંદિરમાં ગયા ત્યાં પોતાનું નિયમ પરવારીને ઘેર આવી વાળું કરીને એ ને એ વિચારમાં સૂઈ ગયા. પછી સવારના ચાર વાગ્યે વિચાર કર્યો જે, મારા સાધુના ઉપયોગમાં દૂધ,

દહીં, છાશ કામમાં ન આવે તો દુઝાણું રાખવાનું પ્રયોજન શું ? એવો દૃઢ વિચાર કરીને તે જ વખતે ભેંસ, પાડી લઈને ચાલ્યા. તે જોઈને તેમનાં સ્ત્રી કહે જે, ભેંસ ને પાડી ક્યાં લઈ જાઓ છો ? તેના જવાબમાં કહે જે, આપણે ખેતર ચારવા લઈ જાઉં છું. ત્યારે તે બોલી જે, ચારીને વેળાસર દોવા વખતે લઈને આવજો. ત્યારે કહે જે ભલે. પછી ભેંસ ને પાડીને ચારતા ચારતા ગઢપુર આવ્યા. ઉત્તરાદાબારના ઓરડાની ઓસરીએ ચાકળો નંખાવીને શ્રીજીમહારાજ બેઠા હતા, ને કેટલાક હરિભક્તો તથા સંતો સામા બેઠા હતા તે વખતે ભેંસ ને પાડી લીંબડા નીચે ઊભાં રાખીને જેઠા માણીએ શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. ને કહે જે, આ ભેંસ ને પાડી હું આપશ્રીને અર્પણ કરું છું. ને આજ દિવસથી આરંભીને મારો દેહ રહે ત્યાં સુધી ભેંસ તથા ગાય મારે રાખવી નથી. ને દૂધ, દહીં, છાશ મારે હરામ છે એમ કહીને બહુ ઉદાસ થઈ ગયા ને આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં ને છાતી ભરાઈ આવી. તે જોઈને દીનદયાળ કોઈનું દુઃખ જોઈ નહિ શકનાર શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું, જેઠા ભક્ત કેમ આટલા ઉદાસ થઈ ગયા છો ને આવું નિયમ લેવાનું શું કારણ? ત્યારે જેઠા ભગત કહે જે, મારા મોક્ષના દાતા મોક્ષનો રસ્તો બતાવનાર સંતના ઉપયોગમાં દૂધ, દહીં વગેરે ન આવે ત્યારે મારે ખાવું તે ધૂળ બરોબર છે. ને મારા ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગણી છે તે આપશ્રી જાણો છો માટે આ નિયમ લેવો પડ્યો છે. તે સાંભળી જેઠા ભક્તને ધીરજ આપીને કહે જે, તમારે વ્યવહારમાં રહેવું ને કામકાજ કરવું તેથી આવો નિયમ રાખવો નહિ. ને અમારી આજ્ઞાથી સુખેથી જમજો. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન થાય નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજની આગળ હા કહી જે, હું આપની આજ્ઞાથી જમીશ પણ ગાય તથા ભેંસ ગમે તેમ થાય તો પણ રાખીશ નહિ. ત્યારે શ્રીજી કહે, ભલે જેમ તમારી મરજી. એમ કહીને આગ્રહપૂર્વક એક દિવસ રાખ્યા ને સમજાવીને પાછા ખોપાળે મોકલ્યા. ત્યારે સ્ત્રીએ પૂછ્યું જે, ભેંસ ને પાડી કોઈને આપી આવ્યા કે શું ? તેને જવાબ આપ્યો જે, જેમણે આપી'તી તેમને હું પાછી આપી આવ્યો ને તારો ને મારો દેહ રહે ત્યાં સુધી ગાય ને ભેંસ હવેથી રાખવાં નથી તેનું કારણ તું જાણે છે. માટે કહેવામાં માલ નથી. તારે જેની સાથે અબોલા છે તેને ત્યાંથી છાશ લઈ આવ. છોકરાંને

છાશ વિના ચાલશે નહિ. તે સાંભળી તે બાઈ કાંઈ પણ બોલી નહિ. કારણ પોતાનું કરેલું કૃત્ય પોતાને નડ્યું. કહેવાનું કે જેઠો માણીયો સારી સમજણવાળા હતા પણ જો ઘરમાં કુસંગી સ્ત્રી હતી તો તેના દુઃખથી પોતાને નિયમ ધારણ કરવો પડ્યો હતો. માટે જેના ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગી હોય તે સત્સંગીને તેના તરફથી અંતઃકરણમાં શાંતિ રહેતી નથી. માટે સત્સંગીને બનતાં સુધી કન્યા લેવી તો સત્સંગીને ત્યાંથી લેવી તો જ સુખિયા થવાય છે. નહિ તો દુઃખના ડાભ ઊગે છે. ॥ ૧૩૭ ॥

૧૩૮. સરવઈ પાટીના ગોપાળભાઈ

ગામ સરવઈ પાટીમાં ગોપાળભાઈ પટેલ શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્તરાજ રહેતા હતા ને તેમને કીર્તન ભક્તિ પ્રધાન હતી ને શ્રીજીમહારાજના સાધુ ઉપર બહુ જ પ્રેમ હતો. થડનાં ગામોમાં સંત આવેલા છે એમ સાંભળવામાં આવે તો ઘરનું ગમે તે કામ હોય તેનો ત્યાગ કરીને સાધુનાં દર્શને જતા. આવા સારા હરિભક્ત હતા, પણ ઘરમાં સ્ત્રી પ્રથમની મરી જવાથી બીજી સ્ત્રી કરી. તે સ્ત્રીનાં માતાપિતા માર્ગીના પંથમાં હતાં. તેથી તે બાઈ મોટો પંથ પાળતી. ઘરમાં બે મત તેથી ગોપાળભાઈ પટેલને બિલકુલ સારું લાગે નહિ તેથી પોતાની સ્ત્રીને વારંવાર કહે જે માર્ગીનો પંથ મૂકી દે, ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કર તો તને અને મને બહુ સુખ થાય. તે સાંભળીને તે સ્ત્રી કહે જે, મારા બાપદાદાનો ધર્મ મૂકીને આ તમારો નવો ધર્મ હું પાળનારી નથી. તેમ તમે જેનું ભજન કરો છો તેનું નામ ભૂલેચૂકે હું લેનાર નથી. તમારે મને કહેવું નહિ ને બહુ કહેશો તો હું મારાં માબાપને ઘેર જઈશ. તે સાંભળીને ગોપાળભાઈ પટેલે વિચાર કર્યો જે, રૂપિયા ખરચીને રાંડને લાવ્યો ને જ્યારે મારું વચન માને નહિ ત્યારે હું સત્સંગી શાનો. જો હું ખરો હોઉં તો તેનો માર્ગીનો પંથ મુકાવીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરાવું. એવો સંકલ્પ કરીને પોતાને ખેતર ગયા. ત્યાં દિવસના બાર વાગ્યે તે પોતાની સ્ત્રી ખાવાનું લઈને આવી ને કહે જે, તમે રોટલા જમી લ્યો. તે વખતે ગોપાળ ભક્ત કહે જે, સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એવું ભજન કર્ય તો ખાવું છે, નહિ તો તારા હાથના રોટલા આ દેહે કરીને મારે ખાવા નથી. તે સાંભળીને બાઈ કહે જે, હું તમારા

ભગવાનનું નામ મારી જીભથી ગમે તેમ થાય તોપણ લેવાની નથી. ત્યારે ગોપાળભક્ત કહે જે, મારે તારી ટેક મુકાવવી છે. એમ કહીને આડુંઅવળું જોઈને પહેરવાનું ખાસડું ઉપાડ્યું ને લેતી જા, લેતી જા એમ કહીને સપાટાબંધ મારવા મંડ્યા. તે મારતાં મારતાં સાત ખાસડાં પૂરાં થયાં. તે મારની ધાકથી કહેવા લાગી જે, સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ ભલા થઈને હવે મને મારો મા. ત્યારે બાઈને મારતા બંધ થયા. ને મારની બીકથી તે બાઈ કહે જે, હું આજથી મારાં માબાપનો ધર્મ પાળીશ નહિ ને શ્રી સ્વામિનારાયણનો ધર્મ પાળીશ પણ આવી રીતે ખાસડ પૂજા હવેથી કરશો નહિ. તે સાંભળી ગોપાળ ભક્ત કહે જે, હવેથી તારી આવી પૂજા નહિ કરું. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજને સંભારીને રોટલા ભક્તે ખાધા ને શ્રીજીમહારાજની કૃપાથી તે બાઈને સત્સંગ સારો થયો હતો. કેવાનું કે ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગી હોય તો શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવામાં સુખ થાય નહિ. કેની પેઠે તો ગોપાળભાઈ પટેલને જેવી પોતાની સ્ત્રી પ્રથમ કુસંગી હતી ત્યાં સુધી શ્રીજીમહારાજના ભજનમાં બિલકુલ સુખ નહોતું, પણ પુરુષત્વપણું વાપર્યું ત્યારે તેમની સ્ત્રી હરિભક્ત થઈ. ત્યારે જ શ્રીજીમહારાજ ભજવામાં સુખ થયું. માટે પૂર્વના સંયોગથી સ્ત્રી કુસંગી મળે પણ તેને બનતા સુધી તેના જીવમાં સત્સંગ પેસાડવો તે પોતાનું કામ છે ને સ્ત્રી હરિભક્ત હોય તો જ સર્વપ્રકારે શાંતિ થાય છે. ॥ ૧૩૮ ॥

૧૩૯. કંથારીયાના જીવાભાઈ

ગામ કંથારિયામાં જીવાભાઈ ભાદાણી શ્રીજીમહારાજના હરિભક્ત સારા હતા ને જીવાભક્ત નામ ધર્માદો ચોખો કાઢતા હતા. એક વખત જીવાભક્ત પચ્છે ગામના પ્રશ્નોરા છગન ભટ્ટ તથા કેવળ ભટ્ટને કહે જે, તમો જ્યારે વડતાલ જાઓ ત્યારે મને સાથે લઈ જજો, કારણ કે મારે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવાની બહુ જ ઇચ્છા છે. તેથી આ પ્રશ્નોરા બ્રાહ્મણોએ વિચાર કર્યો જે, હાલ નવરાશ છે તો જીવા ભાદાણીને સાથે લઈને વડતાલ દર્શન કરી આવીએ. તેથી બેઉ જણ તૈયાર થઈને કંથારિયે આવ્યા ને ગામની ભાગોળે ઊભા રહીને જીવા ભાદાણીને ત્યાં બોલાવીને કહે જે, અમે વડતાલ જઈએ છીએ, તમારે વિચાર હોય તો અમે અહીં રોકાઈએ. તમે તૈયાર થઈને આવો તેથી જીવા પટેલ ઉતાવળથી ઘેર ગયા ને પોતાની સ્ત્રીને કહે જે,

પચ્છે ગામથી ભટ્ટ આવ્યા છે તે વડતાલ જાય છે તેમની સાથે મારે પણ વડતાલ દર્શન કરવા જવું છે માટે સુખડી કરી આપો. ત્યારે તે બાઈએ જવાબ આપ્યો જે, ત્યાં શું તમારા બાપનું દાટ્યું છે, હમણાં ગઢડે જઈને આવ્યા ને વળી વડતાલ જવા તૈયાર થાઓ છો, છાનામાના બેસો. બ્રાહ્મણોને જવું હોય તો ભલે જાય, તે તો નવરા છે તે બ્રાહ્મણોને ક્યાં ઘરનું કામ સૂઝે છે ને તમે જાઓ તો આપણા ઘરનું કામ બગડે. ત્યારે જીવા પટેલ કહે જે, બગડે તો ભલે બગડે પણ મારે તો ચોકસ જાવું છે. માટે ઊઠ સુખડી કરી આપ. આવી રીતે કહ્યું છતાં વચન પટેલનું ન માન્યું ને બડબડવા લાગી તેથી તેને કાંઈ ન કહેતાં પોતાને જેવી આવડી તેવી સુખડી શેકી લીધી. ને ડબો ભરીને તથા ખરચીને માટે જોઈતા રૂપિયા લઈને તૈયાર થઈને કાંઈ ન બોલતાં જીવા પટેલ ઘેરથી ચાલ્યા. તે વખતે તેમની સ્ત્રીએ ન બોલાય તેવાં મર્મસ્થળને ભેદી નાખે તેવાં વચનો કહ્યાં. ને બેઉ હાથ એકઠા કરીને કાકડા મોળ્યા ને રીસની મારી એમ બોલી જે, જાતડો જાજે ને વળતો વળીશ નહિ ને જ્યાં ઊંટનાં સીંગ ભાગે ત્યાં મારા પીટ્યા કાળા મોંના ધણી જાજે. આવું કહ્યું તોપણ સામો ઉત્તર ન દેતાં પ્રશ્નોરા બ્રાહ્મણો પાસે ગયા. પછી પોતાના મનમાં સંકલ્પ થયો તેથી પાછા ઘેર આવ્યા. તે જોઈને તે સ્ત્રી કહે જે, શું લાડવો દાટ્યો હતો તે પાછા આવ્યા. તે સાંભળીને કહે જે, તારા વચન સાંભળતાં એવો વિચાર થાય છે જે તારું મોઢું ને આ ગામનાં ઝાડવાં જોવાં નહિ. પણ હું જ્યારે ગઢડે જાઉં છું ત્યારે શ્રી ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરીને પાંચ દિવસ રહીને પાછો આવું છું. પણ ગુજરાત છેટી છે તેથી એક મહિનો લાગશે. તે હું જાઉં છું તેથી પાછો જરૂર જરૂર આવીશ. તારા વચનથી મને વૈરાગ્ય થાય એમ નથી. માટે હું જરૂર પાછો આવીશ. તે સાંભળીને તે બાઈ ઘણી શરમાઈ ગઈ. ને જીવા પટેલ ભટ્ટની સાથે વડતાલ દર્શન કરવા ગયા. કહેવાનું કે જીવા પટેલ ખરેખરા શૂરવીર હતા ને સ્ત્રીને આધીન નહોતા. તો તેનાં વચનો સાંભળીને ન રોકાતાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા ગયા. પણ જો સ્ત્રીને આધીન હોત તો દેવનાં દર્શનનો લાભ મળત નહિ. માટે જેના ઘરમાં સ્ત્રી પ્રધાન હોય તે પુરુષને ક્યારેય સુખ મળતું નથી. સુખ તો બે પડાળીયો સત્સંગ હોય ત્યારે જ થાય છે. અમથું સુખ થતું નથી તે વાત ચોક્કસ છે. ॥ ૧૩૯ ॥

૧૪૦. સેડુભારના સવદાસભાઈ

ગામ સેડુભારમાં સવદાસ પટેલ શ્રીજીમહારાજના ઉત્તમ ભક્ત હતા. ને તે સત્સંગીઓમાં શિરોમણી તથા ઘણા જ જ્ઞાની હતા. તેમને એવો સંકલ્પ હતો જે મારી હયાતીમાં આ ગામમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું મંદિર ચૂનાબંધી કરાવું તો ઠીક, કારણ કે શ્રીજીમહારાજે પૈસો આપ્યો છે. માટે સારો ખર્ચ કરીને લાભ લઈ લઉં. એવો નિશ્ચય કરીને હરિભક્તોની સંમતિ લઈને ગઢપુર ગયા. ને કોઠારીને મળીને વાત કરી કે, મારે ગામ મંદિર કરવા સારુ મારી સાથે સાધુને મોકલો, હું તેડવા આવ્યો છું. તે સાંભળીને કોઠારી ઘણું જ રાજી થયા ને સાધુ મુકુંદજીવનદાસજીને મંડળે સહિત પટેલની સાથે સેડુભાર મોકલ્યા. તે રાત્રિએ સવદાસ પટેલ સાધુને કહે જે, આવતી કાલે મારા તરફથી રસોઈ છે. બીજા કોઈના તરફથી લેશો નહિ. ત્યારે સાધુ કહે જે, હાલ રસોઈ બંધ રાખો. અમે ગામમાં ઝોળી ફરવા જઈશું. તો પણ આગ્રહ કરીને ઝોળી માગવાનું બંધ રખાવ્યું. પછી સવારમાં સવદાસ પટેલ પોતાને ઘેર રસોઈનો સામાન લેવા ગયા. ને પોતાની સ્ત્રી તથા છોકરાઓની સ્ત્રીઓ કુસંગી હતી. તેથી તે એમ બોલીઓ જે પ્રથમ જેને રસોઈ આપવી હોય તે ભલે આપે. આપણે આપવી નથી ને તમે આગ્રહ કરશો તો કજીયો થશે. તે સાંભળીને પટેલ કહે જે, મેં આગ્રહ કરીને ઝોળી ફરવા જતાં અટકાવ્યા છે. ને રસોઈ ન આપીએ તો મારું ખોટું દેખાય. આમ કહ્યા છતાં બિલકુલ માન્યું નહિ. પછી ઘંટીના ગાળા ઉપર દશ શેરને આશરે ઘઉંના લોટની ટોપલી જોવામાં આવી. તેને પૂછ્યા વિના ઉપાડીને એકદમ નાઠા. તે વખતે તેમની સ્ત્રી પછવાડે દોડી તે પોતાના ઘરની ખડકીએ જતાં પટેલના કેડીયાની ચાળ પછવાડેથી પકડી લીધી. તે વખત તે બેઉને તાણ્યાખેંચ થઈ તે જોઈને લોકો હસવા લાગ્યા. સવદાસ તે સ્ત્રીના રોક્યાં ન રોકાતાં કેડીયાની ચાળ ફાટી ગઈ પણ લોટ લઈને એકદમ મંદિરમાં પેસી ગયા. ને સાધુને કહે જે, કેડીયું ફાટી ગયું પણ લોટ લઈને આવ્યો છું. તે રોટલી કરીને જમો. ઘીને સાટે ઘમ છે, કારણ કે હવે ઘી વગેરે લેવા જાઉં તો કજીયાનો પાર રહે તેમ નથી. આટલો લોટ લાવતાં સાતપાંચ થઈ છે. માટે કાલે તમને જેમ યોગ્ય લાગે તેમ કરજો, કારણ કે મારા ઘરમાં મારું ઊપજતું નથી. સ્ત્રીઓ સાંઢ થઈને બેઠી છે.

ને રસોઈનું સાંભળે તો બધી સ્ત્રીઓ તાડુકા મારીને ઊભીયો થાય છે. તો હવે જે સત્સંગીઓ રસોઈ આપે તેની સુખેથી લેજો. એમ કહીને સાધુ આગળ બહુ જ ઉદાસ થઈ ગયા. સાધુ મુકુંદજીવનદાસજી ઘણા જ જ્ઞાની હતા. તેમણે સવદાસ પટેલને ધીરજ આપીને કહે જે, અંતઃકરણમાં તમારે કોઈ પ્રકારનો વિક્ષેપ રાખવો નહિ. વ્યવહાર તો એવો જ છે. સ્ત્રી સંબંધી સુખ તો ભાગ્યે જ હોય છે. તમે અમારી ફિકર-ચિંતા કરશો નહિ. અમે મંદિર પૂરું કરીને ગઢડે જઈશું. કહેવાનું કે જ્ઞાની ધ્યાની સર્વ વાતે સંપૂર્ણ હોય તોપણ જો ઘરમાં સ્ત્રીઓને સત્સંગ ન હોય તો તે પુરુષને સેવા કરવાનું સુખ થાય નહિ. માટે બનતા સુધી સમજાવીને ઘરમાં સત્સંગ કરાવ્યો હોય તો સર્વ પ્રકારે સાનુકૂળ થાય. નહિ તો સવદાસ પટેલની પેઠે થાય. ॥ ૧૪૦ ॥

૧૪૧. દાડમાના નથુરામભાઈ

ગામ દાડમામાં મહાપવિત્ર કર્મકાંડમાં કુશળ નથુભાઈ બ્રાહ્મણ હતા. તે કોઈ કારણસર ગઢડે ગયા. તે વખતે યોગેશ્વર સદ્‌ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી વડતાલથી ગઢપુર પધારેલા હતા. તેવા સમયમાં નથુરામ શ્રી ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરીને દર્શન કરતા કરતા સાધુની ધર્મશાળામાં ગયા. ત્યાં ગોપાળાનંદ સ્વામીને પગે લાગીને પાસે બેઠા. તેમના સામું જોઈને સ્વામીએ સમાચાર પૂછ્યા. ને ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ, ભગવાનના મહાત્મ્યપૂર્વક કેટલીક વાતો કરીને કહે જે, દેવ, આ કળીકાળમાં ધર્મનું સ્થાપન કરવા ને એકાંતિક ધર્મ પ્રવર્તાવવા માટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો અવતાર થયો છે. અમે પણ તમારી જ્ઞાતિના છીએ. ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજનસ્મરણ કરીએ છીએ. માટે તમે પણ શ્રી સ્વામિનારાયણના આશ્રિત થઈને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરો. તો જ આ જીવનો મોક્ષ થશે. બાકી મોક્ષ થવો બહુ દુર્લભ છે. તે દેહ ક્ષણભંગુર છે. શાસ્ત્રમાં પણ કહે છે જે ભગવાનની ભક્તિ નથી કરતો તે પશુતુલ્ય છે.એમ કેટલોક ઉપદેશ દેવાથી ને પૂર્વના સંસ્કારી તેથી સત્સંગ ધારણ કરવાની હા પાડી. તે જ વખતે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ વર્તમાન ધરાવીને કંઠી ધારણ કરાવીને કહ્યું જે, સત્સંગ શિર સાટે રાખજો. તમારું પરમાત્મા સારું કરશે. એવો આશીર્વાદ આપીને કહે જે, દેવ, આપણે બ્રાહ્મણને ઘેર દેવસેવા હોય તો વિશેષ શોભા. માટે હું તમને લાલજી તથા

શાલીગ્રામ અપાવું. તે જ્યારે ઘેર જાઓ ત્યારે લેતા જજો ને ઘરમાં જે કાંઈ રસોઈ થાય તે શુદ્ધ ભાવથી દેવને જમાડીને તમે જમજો. ને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરજો. પછી તે બ્રાહ્મણ ચાલવાના થયા ત્યારે તેમને લાલજી તથા શાલીગ્રામ અપાવ્યા. તે લઈને પોતાને ઘેર આવ્યા ને પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, હું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સત્સંગી થઈને આ દેવસેવા લાવ્યો છું. માટે નાહી ધોઈ પવિત્ર થઈને નિરંતર રસોઈ કરવી ને દેવને જમાડીને પછી છૈયાં છોકરાં તથા આપણે જમવું. એમ કહ્યું પણ ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગણી હોવાથી તેને તે વચન સારું લાગ્યું નહિ. વળી, તે સ્ત્રીને તમાકુ ખાવાની ટેવ હતી. તેથી તે કાયમ પોતાના મોઢામાં તમાકુ રાખતી હતી. તે રસોઈ કરતી વખતે પોતાના મોઢામાં તમાકુ નાખીને રસોઈ કરવા લાગી. તે રસોઈ તૈયાર થઈ ત્યારે નથુરામભાઈને કહે જે, તમારા દેવને જમાડવા લાવો. તે સાંભળીને નાહી ધોઈ પવિત્ર થઈને સ્ત્રીએ પીરસેલ થાળને દેવને જમાડવા પાસે બેઠા. તે વખતે નથુરામ દેખે તેવી રીતે તે સ્ત્રી મોઢામાં તમાકુ હોવાથી ચૂલાની આગમણમાં થૂંકી. તે જોઈને નથુરામભાઈ પોતાની સ્ત્રીને ઠપકો દેવા લાગ્યા. તે સહન ન કરતાં પીરસેલ પાત્રોમાં થૂ થૂ કરીને થૂંકીને કહે જે, લે તારા દેવલાંને જમાડ. ને હું મારી ટેવ કદી મૂકવાની નથી. દેવલાં રાખો અગર પાછા મૂકી આવો. આવો બનાવ નજરોનજર જોઈને જમ્યા વિના તુરત જ તૈયાર થઈને રોક્યા ન રોકાતાં દેવને સાથે લઈને ગઢડે આવ્યા. ને ગોપાળાનંદ સ્વામીને બધી વાત કહી બતાવીને કહે જે, આ ઠાકોરજી હું આપશ્રીને પાછા આપવા આવ્યો છું, કારણ કે મારા ઘરમાં સ્ત્રી વ્યસની તથા કુસંગણી છે. તે મારું ધાર્યું થાય તેમ નથી. માટે જેમ મારા ઉપર કૃપા કરી તેમ શ્રીજીમહારાજને સંભારીને આશીર્વાદ આપો તો તે હરિભક્ત, ને ધર્મવાળી, ને દેવને વિશે આસ્થાવાળી થાય. તો જ મને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ભજનમાં સુખ થાય તેમ છે. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે જે, શ્રીજીમહારાજના પ્રતાપથી તમારા કહેવા પ્રમાણે તમારી સ્ત્રીને સત્સંગ થશે. ને તમારે કોઈ પ્રકારનો વાંધો રહેશે નહિ તેથી આ લાલજી મહારાજને પાછા ઘેર લઈ જાઓ. હું પણ આશીર્વાદ આપું છું. પછી નથુરામભાઈ ગોપાળાનંદ સ્વામીના વિશ્વાસથી દેવને લઈને પોતાના ઘેર આવ્યા. ત્યારે તે સ્ત્રી કહે

જે, મારો ગુનો માફ કરો. હું ભૂલી ને તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તીશ ને દેવની શુદ્ધ ભાવથી સેવા કરીશ. માટે મને કંઠી આપો હું કાયમ ગળામાં રાખીશ. એમ કહીને કંઠી ધારણ કરીને તે બાઈ દેવપરાયણ થઈ. કહેવાનું કે નથુરામભાઈના ઘરમાં પ્રથમ સ્ત્રીને સત્સંગ નહોતો ને કુસંગી હતી તો દેવના થાળમાં ક્રોધ કરીને થૂંકી. ને જ્યારે તેમને સત્સંગ થયો ત્યારે નથુરામ બ્રાહ્મણને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ભજનમાં સુખ થયું. માટે જેના ઘરમાં સ્ત્રી સત્સંગી હોય તો સત્સંગીને દેવસેવા, સંતસેવામાં બિલકુલ વાંધો રહે નહિ, કારણ કે તે બે પડાળીયો સત્સંગ કહેવાય. ॥ ૧૪૧ ॥

૧૪૨. મેંકડાના ઠારણભાઈ

ગામ મેંકડામાં જોગાનંદ સ્વામીએ સત્સંગ કરાવેલ હતો. તેવા સમયમાં પરજીયા ઠારણ સોનીને પણ સત્સંગ બહુ જ સારો થયો. ને જ્યારે પોતાના ગામમાં સાધુનું મંડળ આવે ત્યારે રસોઈ તથા ધર્માદો આપે. તે જોઈને તેમની સ્ત્રીને સારું લાગે નહિ. ને કોઈ વખત ઠારણ સોનીને ઠપકો પણ આપે. તોપણ તેને ન ગણતાં પોતે પોતાની ઈચ્છા મુજબ સેવા કરતા. એક વખત ધર્માદો લેવા સાધુ આવ્યા તેવા સમાચાર સાંભળીને રાત્રિએ મંદિરમાં દર્શન કરવા ઠારણ સોની ગયા. ને સાધુને દંડવત્ પ્રણામ કરીને પાસે વાતો સાંભળવા બેઠા. તે કથાવાર્તા સભા ચેષ્ટા થઈ રહ્યા પછી સાધુને કહે જે આવતી કાલે હું રસોઈનો સામાન લાવીશ. મારા પછી બીજા હરિભક્તોની રસોઈ લેજો. એમ કહીને ઘેર જતાં રસ્તામાં એક નિરાધાર બાઈને કહે જે, ઘઉં પાંચ શેર તમને ખાનગી અપાવું તે દળીને મંદિરમાં સાધુને પહોંચાડજો, દળામણના જે પૈસા થશે તે અપાવી દઈશ. આ વાત તમારે કોઈને કહેવી નહિ, કારણ કે મારા ઘરમાં મારી સ્ત્રી આગળ મારું કાંઈ ઊપજતું નથી તે તું જાણે છે. એમ કહીને તે બાઈને ઘઉં અપાવીને વાણીયાની દુકાને ગયા ને શેઠને કહે જે, ઘી, ગોળ, દાળ, ચોખા, બીજો કોઈ સરસામાન મારા તરફથી દિવસ ઊગતા પહેલાં તમારે શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં પહોંચાડવો, તેના પૈસા હું તમને ખાનગી આપીશ. એમ કહીને ઘેર વાળુ કરવા ગયા. પછી સવારના પહોરમાં ઠારણ સોનીની સ્ત્રી પાણી ભરવા ગઈ. ત્યાં ઘઉં દળવા આપેલ બાઈ પાણી ભરવા ગઈ. ને ઉતાવળથી પાણીનું બેડું

લઈને ચાલી. તે જોઈને સોનીની સ્ત્રીએ પૂછ્યું જે, ફલાણી બા કેમ ઉતાવળાં ! તે સાંભળીને તે સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો જે, ઠારણભાઈજીએ મને ઘઉં દળવા રાત્રિએ આપ્યા છે તે દળીને લોટ તમારા મંદિરમાં પહોંચાડવાનો છે, કારણ કે આજ તમારી રસોઈ છે. તેથી ઉતાવળ કરીને જાઉં છું. તે સાંભળીને પગથી તે માથા સુધી રીસ ચઢી ગઈ. ને વિચાર કર્યો જે, મારો રોયો, મારો પીટ્યો, મારાથી તેના સાધુને છાની રસોઈ આપે છે. ને જો હું ખરી હોઉં તો તે રસોઈ સાધુને જમવા દઉં નહિ. એવો મન સાથે વિચાર કરીને તાબડતોબ પોતાને ઘેર આવી. પાણિયારે પાણીનું બેડું મૂકીને મેડા ઉપર ગઈ. દોરડું બાંધીને ગળે ફાંસો ખાધો. પણ ગળાની ગાંઠ આગળ આવવાથી મરણને પામી નહિ. તેટલાકમાં દૈવયોગથી તેનો દીકરો મેડે ગયો. ત્યાં તો પોતાની માને દેખીને તુરત જ બાંધેલ દોરડું તરવારથી કાપી નાખ્યું ને એકદમ મંદિરમાં આવીને બાપની આગળ વાત કરી. તે વાત સાધુએ સાંભળી તેથી ઠારણ સોનીને સાધુ કહે જે, તમે ઘેર જાઓ ને તે બાઈની સારવાર કરો ને રસોઈ મોકલાવશો નહિ. અમે ગામમાં ઝોળી માગી આવીશું. અમારી ચિંતા કરશો નહિ. એમ કહીને ઠારણને ઘેર મોકલ્યા. કહેવાનું કે ઠારણ સોનીના ઘરમાં સ્ત્રીને સત્સંગ નહોતો તેથી ગળે ફાંસો ખાધો ને રસોઈ બંધ રહી. માટે જેના ઘરમાં સ્ત્રીને સત્સંગ હોય તો ધાર્યા પ્રમાણે રસોઈ અપાય ને સેવા પણ થાય, નહિતર ઠારણ સોનીની પેઠે રસોઈ બંધ રહે ને ઉપાધિનો પાર રહે નહિ. ॥ ૧૪૨ ॥

૧૪૩. દીયોરના મુળજીભાઈ

ગામ દીયોરમાં ભાવસાર મુળજીભાઈને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પરિપક્વ નિશ્ચય હતો. ને મુળજીભાઈ જ્યારે શ્રીજીમહારાજ ગઢડે હોય ત્યારે આઠ દિવસને અંતરે દીયોરથી ફૂલનો હાર બનાવીને શ્રીજીમહારાજને પહેરાવવા આવતા હતા. તે જોઈને તેમની સ્ત્રી તેમને વિશે ઘણી અદેખાઈ કરતી હતી. ને કોઈ કોઈ વખત ગઢડે જતાં અટકાવતી હતી. એવી તેમના ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગી હતી. ને જ્યારે મુળજીભાઈ હાર કરી ગઢડે જવા તૈયાર થાય ત્યારે તેમને બહુ જ ગાળો ભાંડે, એમ નહિ તો તે ગયા કેડે પણ તેવી જ રીતે ગાળો ભાંડ્યા કરે. ને મુળજીભાઈ ત્યાં આવે ત્યારે તેમને કેટલાક માણસો વાત કહે જે, તમારી સ્ત્રી તમને આટલી આટલી ગાળો દે છે છતાં

તમો તેને કાંઈ કહેતા નથી. ત્યારે મુળજીભાઈ તેમને જવાબ આપે જે, ગાળ્યે ગુમડાં થાય નહિ. એમ ધીરજ રાખીને સહુને જવાબ આપતા હતા. એક દિવસ મુળજીભાઈને સંકલ્પ થયો જે, હવેથી હું ગઢડે જાઉં. ત્યારે જો મને તે સ્ત્રી ગાળો ભાંડે ત્યારે વાત. એમ ઠરાવ કરીને પોતાના રિવાજ પ્રમાણે ફૂલનો હાર તૈયાર કરીને ગઢડે જવા તૈયાર થયા તે વખતે કાયમની પેઠે ગાળો દેવા લાગી. તે સાંભળીને મુળજીભાઈ કહે જે, હું જ્યારે ઘેર હોઉં છું ત્યારે તારી ગાળો મને લાગે છે ને હું ગઢડે જાઉં ત્યારે તારી ભાંડેલ ગાળો નીચે પડે છે, માટે એક પથ્થર આપણા ચોક વચ્ચે ચોડીએ એમ કહીને એક પથ્થરને સીંદુર ચોપડીને પોતાનું નીચે નામ લખીને ચોડ્યો ને કહે જે, હું જ્યારે ગઢડે જાઉં ત્યારે આ પથ્થરને મારો પાળીયો જાણીને કાયમ તારે જેટલી ગાળો ભાંડવી હોય તેટલી સુખેથી ગાળો ભાંડજે. એમ કહીને મુળજીભાઈ ગઢડે ગયા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા. ને મુળજીભાઈની સામું જોઈને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, આવો પાળીયાભાઈ. ત્યારે હરિભક્ત કહે જે, આમનું નામ તો મુળજીભાઈ છે. ત્યારે મુળજી કહે જે શ્રીજીમહારાજ કહે છે તે બરાબર છે, અંતર્યામીપણે મારું નામ પાળીયાભાઈ કહ્યું છે કેમ કે હું ઘેરથી નીકળ્યો ત્યારે મેં મારા નામથી મારા ઘરના ચોકમાં પાળીયો ખોડીને આવ્યો છું. માટે શ્રીજીમહારાજ કહે, તે વાત બરાબર છે. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ મુળજીભાઈ ઉપર બહુ જ પ્રસન્ન થયા ને કહે જે, મુળજીભાઈ અમારા ખરા એકાંતિક ભક્ત છે. અમારે માટે ફૂલનો હાર બનાવીને સ્ત્રીના રોકાયા ન રોકાતાં અહીં આવે છે. માટે મુળજીભાઈને ધન્યવાદ છે એમ કહીને તેમને આશીર્વાદ આપ્યો. તે આશીર્વાદ લઈને મુળજીભાઈ પાછા દીયોર ગયા. કહેવાનું કે મુળજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા પણ ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગી હતી તેને લીધે અંતઃકરણમાં કોઈ પ્રકારનું સુખ હતું નહિ ને દુઃખનો પાર આવ્યો નહિ, કારણ કે જેને ઘરમાં સ્ત્રી વઢકણી હોય તેને સુખ ક્યાંથી હોય. સ્ત્રીને સત્સંગ હોય ને ધર્મ નિયમ પાળતી હોય તો સ્ત્રી પુરુષને પરસ્પર શ્રીજીમહારાજના ભજનમાં પરમ સુખ થાય, નહિ તો સુખ મળે નહિ. ॥ ૧૪૩ ॥

૧૪૪. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી ફરવા ગયા

ગામ ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી એક વખત મુક્તાનંદ સ્વામી પોતાના મંડળે સહિત સત્સંગ કરાવવા ગામડામાં ગયા હતા. તે રસ્તામાં કાંકસ ગામ આવ્યું તે ગામમાં સગાલ નામે કાઠી શ્રીજીમહારાજનો એકાંતિક ભક્ત હતો. તેણે ઘણા જ આગ્રહથી મુક્તાનંદ સ્વામીને મંડળે સહિત રોક્યા, તે ગામમાં સ્વામીના પ્રતાપથી કેટલાક નવા સત્સંગી થયા. પછી સ્વામીશ્રી ત્યાંથી ચાલવાના થયા ત્યારે સગાલ ભક્ત કહે જે, મારે તમારી સાથે તમારો સમાગમ કરવા આવવું છે. તે સાંભળીને સ્વામીશ્રી બહુ જ રાજી થયા ને કહે જે, મારી સાથે સુખેથી આવો પણ તમારા ઘરમાં તમારી સ્ત્રી કુસંગી છે તે રજા આપશે ? જો તે રજા આપે તો મારી સાથે આવવામાં હરકત નથી. તમે ઘેર જાઓ ને તમારી સ્ત્રીની રજા લઈને આવો. સ્વામીશ્રીના વચનથી સગાલ પોતાને ઘેર ગયો ને સ્ત્રીને કહે જે, મારે મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે જવું છે તો તારી પાસે રજા માગવા આવ્યો છું. તે સાંભળીને ધૂળ ખોદવાની કોશ હાથમાં લઈને કહે જે, મારા પીટ્યા તારું છાજીયું લઉં, કાળા મોંના ધણી તારા બાપનું ત્યાં શું દાટ્યું છે, અહીં ક્યાં ભજન થતું નથી, છાનોમાનો નીચે બેસ ને જો જવાની વાત કરી તો આ કોશ તારા ગળામાં ઘાલીને મારી નાખીશ. આવો વિચાર હતો ત્યારે પહેલાં મને પરણવું નહોતું એમ કહીને ઘરમાં પૂરી દીધો. તે વાત મુક્તાનંદ સ્વામીની પાસે કોઈકે કહી તેથી સ્વામીશ્રીના મનમાં સારું ન લાગ્યું. ને હરિભક્તો આગળ કહે જે, સગાલ ભક્ત સત્સંગી બહુ સારા પણ તેની સ્ત્રી કુસંગી છે, તેથી સગાલ ભક્તને મારી સાથે આવવા દીધો નહિ. તે સ્ત્રી જ તેમની પૂર્વની વૈરી. એમ કહીને મુક્તાનંદ સ્વામી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. કહેવાનું કે, બે પડાળીયો સત્સંગ ન હોય ત્યાં સુધી સગાલ ભક્તની પેઠે સત્સંગનું સુખ તથા સત્પુરુષના સમાગમનું સુખ ક્યારેય મળતું નથી. ઘરમાં સ્ત્રી સત્સંગી હોય તો જ સુખ મળે છે, નહિ તો દુઃખના ડાભ ઊગે છે. ॥ ૧૪૪ ॥

૧૪૫. ઉમરાળીના રાજાભાઈ

ગામ ઉમરાળીમાં આહીર રાજાભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ

હતા ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું સર્વોપરીપણું પરિપૂર્ણ જાણતા ને નિયમ, નિશ્ચય ને પક્ષ તે ત્રણેય વાનાં રાજાભાઈમાં હતાં. ત્રણ ગુણમાં સત્ત્વગુણ પ્રધાન હતો તેનું કારણ જે મોટાનો સમાગમ તેથી, વળી ધીરજતાનો ત્યાગ કરીને કોઈપણ પોતાનું સારું બોલે અગર નરસું બોલે, તેમને ક્યારેય દુઃખ લાગે તેવું વચન બોલતા નહિ ને સહનશીલ સ્વભાવ સર્વોપરી હતો ને સર્વે હરિભક્તોમાં મુખ્ય હતા. તે રાજાભાઈ પોતાને ત્યાં જ્યારે સાધુ આવે ત્યારે રસોઈ સહુ પહેલી આપતા. આવા તે ભક્તરાજ રાજાભાઈને પૂર્વના સંયોગથી ઘરમાં સ્ત્રી કુસંગી તથા પ્રભુથી વિમુખ હતી તેથી વ્યવહારમાં કેટલીક વાતે ઉદાસ રહેતા. ને એવો વિચાર કરતા જે સંસારનો ત્યાગ કરીને ત્યાગી થવાય તો સારું તેનું કારણ મૂળ સ્ત્રી હતી. એક વખત પોતાને ત્યાં જૂનાગઢથી બે સાધુ આવ્યા ને રાજાભાઈ ખેતીનો ધંધો કરવા ખેતરમાં ગયા હતા માટે સાધુની સારવાર એક ફળીયાના શેઠે પોતાના ઘેરથી સાધુને સીધું લાવી આપ્યું ને રસોઈ કરાવી. તેનું કારણ શેઠ રાજાભાઈને ત્યાં રસોઈનો સામાન લેવા ગયા હતા, પણ રાજાભાઈની ઘરવાળીએ ન કહેવાના શબ્દો સાધુને કહ્યા તેથી શેઠને સારું ન લાગવાથી પોતે રસોઈ આપી હતી. રસોઈ તૈયાર થઈ તે શ્રી ઠાકોરજીને જમાડીને સંતો જમ્યા. ને ત્યાં ન રોકાતાં તુરત ચાલી નિસર્યા ને શેઠને કહે જે, રાજાભાઈ આવે ત્યારે અમારા જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહેજો. વળી તેને એમ કહેજો કે અમારે રોકાવું હતું પણ તમે નહિ તેથી અમે રોકાયા નથી, એમ કહીને સંત ચાલ્યા ગયા. પછી સાંજને સમે રાજાભાઈ ખેતરથી પોતાને ઘેર આવ્યા. ને મુઠડી તથા માળા લઈને મંદિરમાં ગયા. ત્યાં પોતાના મિત્ર શેઠ પણ આવ્યા ને કહે જે, આજ તમારા બે સાધુ જૂનાગઢથી આવ્યા હતા. તેમણે તમને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા છે. ત્યારે રાજાભાઈ કહે જે, આપણે ઘેરથી સાધુને રસોઈનો સામાન તમે લાવી આપ્યો હતો કે નહિ. તેના જવાબમાં સર્વે વાત શેઠે કહી બતાવી ને કહે જે, તમે ઘરમાં રહ્યા છો તે કેવળ નમાલા છો. ને જ્યારે પોતાનું ઘરમાં ઊપજે નહિ ત્યારે ઘરમાં રહ્યાનું શું પ્રયોજન. ઘરની સ્ત્રી જ્યારે મોક્ષના કરનારા સાધુઓને ફાવે તેમ વચનો કહે તે અમો જેવાને સાંભળવાં પડે તે યોગ્ય કહેવાય નહિ. આવું શેઠના મુખથી સાંભળીને રાજાભાઈ શેઠને કહે જે, હું તમને લખાવું

તેવો કાગળ લખો. જે ફલાણી બેનને માલમ થાય જે તમારા ભાઈને મંદવાડ પૂરતો છે માટે અપીત પાણી પીવું. તે શું તો તમારા ભાઈનું મોઢું જોયા પછી પાણી પીવું. અહીંયાંથી અમારા સર્વેના રામ રામ વાંચવા, થોડું લખ્યું ઘણું કરી માનવું. દસ્કત શેઠ બોઘાલાલ. આવી રીતે રાજાભાઈના કહેવાથી શેઠે કાગળ લખ્યો. પછી શેઠને કહે જે આ કાગળ મેં લખાવ્યો છે તેની વાત તમારે કહેવી નહિ, ને સવારમાં દિવસ ઊગતાં પહેલાં કાગળ લઈને તમારે મારે ઘેર આવવું. એમ કહીને પોતે માળા માનસીપૂજા વગેરે પોતાના નિયમો પરવારીને ઘેર ગયા. વાળુપાણી કરીને શ્રીજીમહારાજને સંભારીને સૂઈ ગયા. ને સવારના પહોરમાં ઠરાવ પ્રમાણે શેઠ કાગળ લઈને આવ્યા, ને રાજાભાઈને કહે જે, તમારે સાસરેથી બોઘાશેઠ પાસે લખાવેલ કાગળ કોઈકની સાથે મારા સરનામાથી મોકલેલ છે. તે હકીકત તમને હું વાંચી સંભળાવું. ત્યારે રાજાભાઈ કહે, વેળાસર સંભળાવો. શું તેમાં લખેલ છે ? તેથી ઉપર લખેલ સર્વે બીના વાંચી સંભળાવી. તે વખતે રાજાભાઈની સ્ત્રીએ પણ આવો અણઘટતો કાગળ સાંભળ્યો. તેથી રડવા લાગી ને રાજાભાઈને કહે જે, હું આ વખતે જ મારા પીયરમાં જઈશ. ત્યારે રાજાભાઈ કહે, તારે જવાનું કારણ નથી. તારે બદલે હું જાઉં. તે સાંભળીને તે બાઈ બોલી જે કાગળમાં તમારું નામ તો છે નહિ. મારા નામથી કાગળ છે. ને મારો ભાઈ છે. તે ભાઈનું મોઢું જોવા હું જ જઈશ. ને થોડા દિવસ રોકાઈને પાછી આવીશ. આમ કહીને પોતાના છોકરાને સાથે લઈને ખાધાપીધા વિના રોતીરોતી પોતાના પીયરમાં ગઈ. તે બાઈને રોતી જોઈને ગામના માણસો તેને કહેવા લાગ્યા જે, શા વાસ્તે રડે છે ? તમારા કુટુંબમાં સહુ કુશળ છે. ને તમારા ભાઈને થોડા દિવસમાં પટલાઈ મળવાની છે. માટે ન રોતાં રાજીખુશીથી બેન તમારે ઘેર જાઓ. તે સાંભળીને તે બાઈએ વિચાર કર્યો કે, મારા ભાઈના મંદવાડનો કાગળ જરૂર કોઈકે બનાવટ કરીને લખેલ છે. એવો નિશ્ચય કરીને પોતાનાં માબાપને ત્યાં ગઈ. ને પોતાની મા આગળ બનાવટી કાગળની વાત કહી બતાવી. ત્યારે તેની મા કહે જે, તારા ભાઈનું આયુષ્ય વધ્યું. ને તું ઘણા દિવસથી આવી નથી માટે હાલ થોડા દિવસ રોકાઈને પછી તારે સાસરે જાજે. એમ કહીને તે બાઈને ત્યાં રોકી. હવે રાજાભાઈએ પોતાની સ્ત્રીને પોતાને સાસરે યુક્તિથી કાઢીને સારી લેવા લાયક

ચીજો, રૂપિયા, દાગીના વગેરે સામાન ગાડામાં ભરીને ઘરને તાળું વાસી તેની કૂંચી પોતાના મિત્ર શેઠને આપીને કહે જે, કદાપિ રાંડ આવે તો કૂંચી તેને આપજો ને તેને એમ કહેવું જે સાધુને રસોઈનો સામાન આપ્યો નહિ ને ફાવે તેમ ગાળો દીધી તેથી તું મારી મા ને બેનને ઠેકાણે છું. ને હું તારો ભાઈ છું. હું ગઢડેથી કદી આવવાનો નથી. તું ગઢડે આવીશ તો તેમાંથી બીજી થશે. આ પ્રકારે શેઠને કહીને રાજાભાઈ ગઢડે ગયા. તે વખતે ઉગમણાબારના ઓરડાની ઓસરીયે શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને બેઠા હતા ને રાજાભાઈ લીંબડા નીચે ગાડું છોડીને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરીને બોલ્યા જે, આ મારી મિલકત હું આપશ્રીને અર્પણ કરું છું. ને સંસાર આજથી મારે હરામ છે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, ભલે જેમ તમારી મરજી. અમારે તમારા જેવાની ખાસ જરૂર છે. એમ કહીને રાજાભાઈને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારે તમારા મનનું ધાર્યું કરવું છે કે અમે કહીએ તેમ કરવું છે. ત્યારે રાજાભાઈ કહે જે, મનનું ધાર્યું કરવું નથી. મારે તો આપશ્રીની આજ્ઞા પ્રમાણે કરવું છે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારા તરફથી કાલે રસોઈ સારી કરાવો ને આ પાંચસે પરમહંસોને તથા પાળાઓને તથા હરિભક્તોને જમાડો ને તેમાં તમારી મિલકતનો ખરચ કરી નાંખો. આ પ્રકારની શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી બીજે દિવસે સર્વોત્તમ રસોઈ કરાવીને શ્રીજીમહારાજ સહિત સર્વે સંતો વિગેરેને જમાડ્યા ને સાંજના ચાર વાગ્યે દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે શ્રીજીમહારાજે સભા કરાવીને પોતે બિરાજમાન હતા. તે સમે શ્રીજીમહારાજની ષોડશોપચારથી પૂજા કરીને વસ્ત્ર દાગીના વગેરેથી સેવા કરી તેમજ સંતોને વસ્ત્ર ઓઢાડ્યાં તેથી શ્રીજીમહારાજ ઘણું પ્રસન્ન થયા. ને રાજાભાઈને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં. ને રાજાભાઈએ કહ્યું જે, મને દીક્ષા આપીને આપશ્રીની પાસે રાખો, મારે તમને પ્રસન્ન કરવા છે ને તમારી સેવામાં કાયમ રહેવું છે. તે સમે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અગત્રાઈમાં પર્વતભાઈ મારા પરમ ભક્તરાજ છે ને તે અખંડ મારા ધ્યાનમાં રહે છે. માટે જો ખાસ મને પ્રસન્ન કરવો હોય તો તમે મારી આજ્ઞાથી અગત્રાઈ જાઓ ને ત્યાં તેમના છોકરાં મોટાં થાય ત્યાં સુધી તેમની ખેતીનું કામ કરો. તેથી હું એમ માનીશ જે તમે મારી સેવામાં

જ છો ને સદાય સાધુ જ છો. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી તુરત જ ગઢપુરથી અગત્રાઈ ગયા ને શ્રીજીએ કહેલી બીના તે પર્વતભાઈને કહીને તેમની ખેતીનું કામ બાર વરસ સુધી પોતાનું જાણીને શ્રીજીમહારાજની પ્રસન્નતાને સારું કર્યું. તે બાર વરસ પૂરાં થયાં એટલે શ્રીજીમહારાજે કાગળ લખીને પાછા ગઢપુર બોલાવ્યા ને અખંડ પોતાની સેવામાં રાખ્યા. કહેવાનું કે રાજાભાઈ પરમ ભક્તરાજ હતા. પણ ઘરની સ્ત્રીને સત્સંગ નહિ હોવાથી કંટાળીને તેનો ત્યાગ કરીને શ્રીજીમહારાજના સમીપમાં કાયમ રહ્યા. માટે સ્ત્રી પુરુષને સારો સત્સંગ હોય તો વ્યવહારમાં સર્વ પ્રકારે સુખ થાય છે, નહિ તો દુઃખનો પાર રહે નહિ એ જ સિદ્ધાંત છે. ॥ **૧૪૫** ॥

શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તે વિષેની વાર્તાઓ

૧૪૬. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે સંવત ૧૮૮૬ના વર્ષમાં મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો હતો. તે છ માસ અગાઉથી પોતે ઘણી ઉદાસીનતા જણાવી હતી. કોઈ વખત ખાય, કોઈ વખત ન ખાય. કોઈને બોલાવે, કોઈને ન બોલાવે ને વનમાં જેવી રીતે તપ કર્યું હતું ને જેવું શરીર સૂકવી નાખ્યું હતું તેની માફક છેલ્લી વખત શરીર સૂકવી નાખ્યું. તે જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી તથા ગોપાળાનંદ સ્વામી વગેરે સદ્‌ગુરુઓએ વિચાર કર્યો જે, શ્રીજીમહારાજ આલોકનો ત્યાગ કરી જરૂર અક્ષરધામમાં પધારશે તેમાં કાંઈ સંદેહ નથી. આવો નિશ્ચય કરીને સાઠ સાધુને શ્રીજીમહારાજની સેવામાં રાખ્યા. તેમાંથી ત્રીસ સાધુ દિવસે શ્રીહરિની સેવામાં રહે ને રાત્રિએ પણ ત્રીસ સાધુ શ્રીજીમહારાજની સેવામાં રહે. તે સિવાય અવારનવાર બ્રહ્મચારી સંત પાળા તથા હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજની મન, કર્મ, વચને સેવા કરતા. એક દિવસ શ્રીજીમહારાજને એવો વિચાર થયો જે, સર્વે જનો મારી સેવા બહુ સારી કરે છે અને દિવસ ને રાત ઊભે ને ઊભે પગે રહે છે. ને જેમ ચંદ્રને ચકોર પક્ષી સામું જોઈ રહે તેમ મારી સામું જોઈને સર્વ સેવામાં હાજર રહે છે. માટે આ સંતોને સાકરના લાડુ શેર શેર ઘી નખાવીને જમાડું એવો સંકલ્પ કરીને કોઠારી વિરક્તાનંદ સ્વામીને અક્ષર ઓરડીમાં બોલાવ્યા ને કહે જે,

આ સર્વ મારી સેવા બહુ સારી કરે છે. માટે મારા કહેવા પ્રમાણે સાકરના લાડુમાં શેર શેર ઘી નાખીને રસોઈ કરાવીને મારા વતી આગ્રહ કરીને સર્વેને જમાડો. એમ શ્રીજીમહારાજે કહ્યું ને મારા કહ્યા પ્રમાણે સર્વેને જમાડવાથી હું તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઈશ. આવી રીતે કહ્યા છતાં પણ લોભને વશ થઈને શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરીને ગોળના લાડુ દોઢ પાશેર ઘી નાખીને રસોઈ કરાવીને સર્વ બ્રહ્મચારી, સંત, પાળા, હરિભક્તો વગેરેને જમાડ્યા. તે સહુ જમીને ધર્મશાળામાં ગયા ને મુક્તાનંદ સ્વામી ધર્મશાળામાં ન જતાં બારોબાર અક્ષરઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજની સમીપમાં આવ્યા. તે સમે મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, આજ રસોઈ શાની હતી ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે જે, ગોળના લાડુની. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તેમાં ઘી કેટલું નાખ્યું હશે. ત્યારે સ્વામી કહે જે, દોઢપાશેર તો હશે જ પણ ઓછું નહિ હોય. ને ઓછું હોય તો કોઠારી જાણે. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીના મુખથી સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બહુ જ કચવાઈ ગયા ને કોઠારીને તુરત જ પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને કહે જે, મેં તમને શું કહ્યું હતું ને તમે શું કર્યું, તમે મારી આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તે સારું કર્યું નહિ. એમ વિરક્તાનંદ સ્વામીને ઠપકો આપીને શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામીના સામું જોઈને વાતો કરવા લાગ્યા. કહેવાનું કે શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યક્ષ હતા. ને ખરા સમયમાં સંત આદિકને જમાડવાનું કહ્યું પણ આજ્ઞાનો લોપ કર્યો. તેથી પરિણામે સ્થિતિમાં ફેરફાર થઈ ગયો હતો. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળવી પણ આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરવું નહિ. ॥ ૧૪૬ ॥

૧૪૭. ગઢડામાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી ગ્રંથ લખતા હતા

ગામ ગઢપુરમાં એક વખત બ્રહ્માનંદ સ્વામી પોતાના ઓરડામાં ગ્રંથ લખતા હતા. તે વખતમાં તેમને એવો સંકલ્પ થયો કે, મને તો પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ સહજાનંદ સ્વામીનો કાયમ સંબંધ છે. માટે હું કૃતાર્થ થયો છું. પણ મેં આ લોકમાં જન્મ ધારણ કર્યો. એ મારા માતાપિતાને આ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સંબંધ કરાવું તો ઠીક. એવો વિચાર કરીને અક્ષર ઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા. ને પોતાનો સંકલ્પ શ્રીજીમહારાજને કહ્યો. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મીઠાની કોથળીએ સંકલ્પ કર્યો

કે હું સમુદ્રનો તાગ લઈ આવું. તે મીઠું પાણીમાં ઓગળી જાય કે તેમનું તેમ રહે. તે સાંભળીને બ્રહ્મમુનિ કહે જે, આ મીઠું તે મીઠા જેવું નથી. આ તો મહાકઠણ છે. તે કેમેય ઓગળે તેવું નથી તથાપિ જેમ આપશ્રીની ઇચ્છા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહે જે, તમારે ખાણ ગામ જવાની જરૂર નથી. પણ તમારા બદલામાં બીજા સંતને જવાની આજ્ઞા કરું તેથી તમારા સંકલ્પ પ્રમાણે તમારાં માતાપિતાને તથા તમારા સંબંધીઓને મારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવશે. એમ બ્રહ્માનંદ સ્વામીની આગળ ચોક્કસ કરીને પોતાની મરજી મુજબ સંતોને આજ્ઞા કરી. તેથી છ સંત ને એક પાર્ષદ તૈયાર થયા. ને ચાલતી વખતે અક્ષર ઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લેવા દંડવત્ કરીને સમીપમાં બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે જે, દૂર દેશ છે ને વિકટ રસ્તો છે માટે હું તમને કાગળ લખાવી આપું, જેથી ખાણ ગામનું નામ ભૂલી જવાય નહિ. ત્યારે સંતો કહે જે જુવારની ખાણ, કોલસાની ખાણ, પથ્થરની ખાણ, ધૂળની ખાણ, તેની માફક આ ખાણ ગામ તે ભૂલાય તેમ નથી. માટે કાગળની જરૂર પડે તેમ નથી. તો પણ શ્રીજીમહારાજે ત્રણ વાર લખવાનું કહ્યું જે, કાગળ લખાવી આપું ને તમો જરૂર ગામનું નામ ભૂલી જશો. આમ કહ્યા છતાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો પણ શ્રીજીમહારાજનો શો અભિપ્રાય છે તેને જાણી શક્યા નહિ. તેથી કાગળ લીધા સિવાય શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને ગઢપુરથી ચાલ્યા, તે ચાલતાં સિદ્ધપુર ગયા. ત્યાં સુધી ભોજનની ચિંતા નહોતી, કારણ કે સત્સંગીનાં ગામ આવતાં હતાં. આગળ સત્સંગીનાં ગામ ન હોવાથી પાંચ સંતને ત્યાંથી પાછા ગઢપુર મોકલ્યા, ને બે સંત શ્રીજીમહારાજનું સ્મરણ કરતા સિદ્ધપુરથી ચાલ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં આબુની તળેટીને ઉલ્લંઘન કરીને આગળ વીસ ગાઉ નીકળી ગયા. તે સંતોને ત્યાં સત્સંગ ન હોવાથી ત્રણ દિવસના ઉપવાસ થયા તેથી વિચાર કર્યો જે આગળ આવે તે ગામમાં સદાવ્રત મળતું હોય તો સદાવ્રત લઈને બાટીયો કરીને જમીએ. તેથી રસ્તામાંથી છાણાં વીણી લીધાં ને દિવસ આથમવાને કલાક વાર હતી તે વખતે આવેલ ગામને સમીપે એક સરોવરની પાળે વડ હતો. તેની નીચે બેઉ સંતો ઊતર્યા. બે સંતમાંથી એક સંત ગામમાં જઈને સદાવ્રત લઈ આવ્યા. તે લોટ બાંધીને આઢ સળગાવીને બાટીયો તેના ઉપર ચઢવા મૂકી ને બહુ ધુમાડો

થવાથી વડ ઉપર મોટું ભમરીયું મધ તે ઊડ્યું ને બે સંતોને માંખો ચોંટી પડવાથી પાણીમાં પડ્યા. તે પાણીની અંદર રહે તેટલી વાર સુખ ને બહાર નીકળે કે તુરત માંખો ચોંટી પડે તેથી વારંવાર જળમાં ડુબકાં મારે, એમ કરતાં દિવસ આથમ્યો ને અંધારું થયું ત્યારે માખીઓ મધને પૂડે ચોંટી ગઈ એટલે સંતો પાણીથી બહાર નીકળ્યા ને જ્યાં જુવે તો બાટીયોને કૂતરા, કાગડા ખાઈ ગયેલાં. આવો બનાવ જોઈને બેઉ સંતો પરસ્પર વાત કરવા લાગ્યા. એટલાકમાં એક સંત બીજા સંતને કહે જે, ત્રણ દિવસના ભૂખ્યા ને અન્ન મળ્યું તે પણ કૂતરાં ખાઈ ગયાં, હવે શું કરશું ? ત્યારે બીજા સંત કહે જે શ્રીજીની મરજી હશે તેમ થયું. આપણે તો શ્રીજીમહારાજને આધારે છીએ તે અન્નદાતા શ્રીજીમહારાજ અન્ન આપ્યા વિના રહેશે નહિ. ગમે તે પાસે આપણને અન્ન અપાવશે એવું ધીરજનું વચન કહીને એક સંતે પૂછ્યું જે, આપણે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને ગામ સત્સંગ કરાવવા જઈએ છીએ તે ગામનું નામ શું ? તે સાંભળીને જવાબ આપ્યો જે, હું તો ગઢપુરથી જ તે ગામનું નામ ભૂલી ગયો છું. તમને યાદ આવે તો સંભારી કાઢો. પછી સંત કહે જે, મને પણ યાદ આવતું નથી. તેનું શું કારણ હશે ? ત્યારે બીજા સંત કહે જે, આપણને શ્રીજીમહારાજે કાગળ લખાવી આપવાનું ત્રણ વખત કહ્યું હતું. પણ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તેથી તમે તથા હું બેઉ જણ ગામનું નામ ભૂલી ગયા. ને જો પાછા વળીએ ને તે ગામ ન જઈએ તો શ્રીજીમહારાજ આપણા ઉપર કુરાજી થાય ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીનો ઠપકો સાંભળવો પડે એમ પરસ્પર વાત કરતા બેઉ સંતોને આંખમાં પાણી આવી ગયાં ને રડવા લાગ્યા. તે વખતે દીનદયાળ પોતાના ભક્તોનું દુ:ખ ન સહન કરી શકે તેવા સ્વભાવવાળા શ્રીજીમહારાજે બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું ને હાથમાંના એક વાસણમાં ખીચડી, ઘી, કઢી, બાજરાના રોટલા, અથાણું તથા પાણીનો લોટો બીજા હાથમાં લઈને કોઈ અન્નાર્થી કોઈ અન્નાર્થી એમ બોલતાં ગામની ભાગોળે વડ નજીક પધાર્યા. તે શબ્દ સાંભળીને સંતો કહે જે, અમે અન્નાર્થી છીએ. તેવી વાણી સાંભળીને બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજે સંતની પાસે આવીને પૂછ્યું કે, તમે કોણ છો ? ત્યારે સંતો કહે જે, અમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુ છીએ. ને ત્રણ દિવસથી ભૂખ્યા છીએ. આપની શી જ્ઞાતિ છે ? ત્યારે શ્રીજી કહે અમે બ્રાહ્મણ છીએ.

એમ કહીને પ્રેમપૂર્વક વડ નીચે જમાડ્યા. પછી પૂછ્યું કે, તમે ક્યાંથી આવો છો ને ક્યાં જાઓ છો ? ત્યારે સંતો કહે જે કાઠિયાવાડ દેશમાં ગઢડા ગામ છે ને ત્યાં અમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે તેમની આજ્ઞાથી આ દેશમાં સત્સંગ કરાવવા માટે અમારામાં સાધુ બ્રહ્માનંદ સ્વામી છે તેમના ગામ અમારે જવું છે, પણ તે ગામનું નામ અમે બેઉ ભૂલી ગયા છીએ તેથી ચિંતાનો પાર રહ્યો નથી. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે દશ, પંદર, વીશ ગામનાં નામ કહ્યાં. તે સાંભળીને સંત કહે જે, તે નહિ પણ બીજાં ગામનું નામ લ્યો. ત્યારે છેવટે ખાણ ગામનું નામ લીધું તે સાંભળી બેઉ સંતો બહુ રાજી થયા ને કહે જે તે ગામ અહીંથી નજીક છે કે દૂર છે ત્યારે બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અહીંથી તમે પાછા વળો તે ગામ મૂકીને તમે વીશ ગાઉ આગળ આવ્યા છો ને તમને તે ગામનું કહો તો નામ લખી આપું. ત્યારે સંતો કહે જે, ભાઈ તમે લખી આપો તો તમારો મોટો આભાર માનીશું. તે વખતે કાગળમાં ખાણ ગામ લખી આપ્યું ને સંતથી જરા દૂર જઈને શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા ને સંતો ત્યાં રાતવાસો રહીને પાછા વળ્યા તે ચાલતાં ચાલતાં ખાણ્ય ગામ આવ્યા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીના પિતાનું નામ પૂછીને તેમને ત્યાં બેઉ સંતો ગયા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીનું મૂળ નામ લાડુ બારોટના નામથી સર્વે સમાચાર કહ્યા. તે સાંભળીને તેમનાં માતાપિતા તથા તેમનાં સગાંઓ ઘણાં રાજી થયા. ને બેઉ સંતોને આગ્રહપૂર્વક રાખ્યા ને સંતોના મુખથી કથાવાર્તા સાંભળી તથા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ઐશ્વર્ય, પ્રતાપ, અલૌકિક મહિમા સાંભળીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં માતાપિતા તથા તેમનો એક સંબંધી. એમ ત્રણે જણ વર્તમાન ધારણ કરી કંઠીઓ પે'રી સત્સંગી થયા તેથી સંતો ત્યાં દોઢ માસ રહીને ખાણ ગામથી ચાલ્યા તે ગઢપુર આવ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં બિરાજતા હતા. ત્યાં બેઉ સંતો શ્રીજીને દંડવત્ કરવા લાગ્યા. તે જોઈને આસનેથી ઊઠીને સંતોને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા. પછી પોતાની પાસે બેસાડીને સર્વે હકીકત પૂછી જોઈને સાધુએ અનુક્રમે કહી જે, રસ્તે ચાલતાં દોઢ માસ થયો ને દોઢ માસ ત્યાં રહ્યા ત્યારે ત્રણ સત્સંગી થયા. બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં માતાપિતા તથા તેમનો એક સંબંધી ત્યાંથી નીકળ્યા તે અહીં આવતાં દોઢ માસ થયો ને આપશ્રીના પ્રતાપથી જતાં આવતાં રસ્તામાં કોઈ ઠેકાણે

જરા પણ દુઃખ પડ્યું નથી, સુખેથી જઈને આવ્યા છીએ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમને ક્યાંય દુઃખ નથી પડ્યું ? ખરેખર દુઃખ પડ્યું તેને તમે સંભારતા નથી તે અમે તમને કહી બતાવીએ. તમારે ત્રણ દિવસના ઉપવાસ થયા હતા તે વખતે ખરા સંકટમાં મારે તમને ખીચડી ખવડાવવા આવવું પડ્યું હતું. તેમજ કાગળ લખી દેવો પડ્યો હતો તેને તમે કેમ સંભારતા નથી. ત્યારે તે સંતોએ તે વાત વિસ્તાર સહિત શ્રીજીમહારાજને કહી બતાવી. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તે દુઃખ પડ્યું તેનું કારણ મારી આજ્ઞાનો લોપ કર્યો હતો. તે શું તો મેં તમને ખાણ ગામનું નામ લખી દેવાનું કહ્યું હતું તોપણ તમોએ મારું વચન માન્યું નહિ તેનું ફળ તમારે ભોગવવું પડ્યું. માટે મારી નાનીમોટી આજ્ઞાનો લોપ કરે છે તેને બહુ જ દુઃખ થાય છે ને જે મારી આજ્ઞા માને છે તે પરમ સુખ ને શાંતિને પામે છે. કહેવાનું કે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તો દેહથી દુઃખ ભોગવવું પડ્યું. તેની માફક આપણે જો આજ્ઞાનો લોપ કરીશું તો પૂર્વની પેઠે ઘણું દુઃખ ભોગવવું પડશે. માટે ક્યારેય શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કરવો નહિ એ જ કહેવાનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૪૭ ॥

૧૪૮. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ ગોપીનાથજીનું મંદિર કરતા હતા

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ શ્રીગોપીનાથજીનું મંદિર કરાવતા હતા. તે વખતે કેટલાક હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરવા માટે અનુક્રમે રસોઈ આપતા હતા તેથી ગામ લાઠીદડના હરિભક્તોએ વિચાર કર્યો કે, કારીયાણી, સારીંગપુર, ઝમરાળા વગેરે ગામોના હરિભક્તો ગઢડે રસોઈ આપી આવ્યા. માટે આપણે પણ મોતીયા, જલેબીની રસોઈ ગઢડે જઈને આપી આવીએ. એમ વિચારતા સર્વે હરિભક્તોએ રૂપિયા એકઠા કર્યા. તે વખતે તે ગામના રહીશ બ્રાહ્મણે અડધો રૂપિયો હરિભક્તને આપ્યો, ત્યાંના હરિભક્તોની સાથે તે બ્રાહ્મણ ગઢડે આવ્યો. તે સમે શ્રીજીમહારાજ લીંબડાની નીચે ઉત્તર મુખે ખુરશી ઉપર બેઠા હતા. તેથી ગોપીનાથજીના મંદિરનું કામ ધમધોકાર ચાલતું હતું. તેવામાં તે સર્વે હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરી પગે લાગીને એમ બોલ્યા જે, અમો લાઠીદડથી મોતીયા, જલેબીની રસોઈ આપવા આવ્યા છીએ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારી મરજી મુજબ કરવું છે કે હું કહું તેમ કરવું છે. ત્યારે હરિભક્તો કહે જે અમારે

તો આપશ્રીને પ્રસન્ન કરવા છે ને આપશ્રી કહો તેમજ કરવું છે. ત્યારે શ્રીજી કહે જે, તમે રૂપિયા આપ્યા તેમાંથી અડધા રૂપિયાના અડદ લઈએ ને અડધા રૂપિયાના ઘઉં અને બાજરી લઈએ. અને તે પહોંચે ત્યાં સુધી તમારી રસોઈ કહેવાય. તે સાંભળીને હરિભક્તો કહે જે, મહારાજ ! આપશ્રીની ખુશી. તે વખતે સાથે આવેલો બ્રાહ્મણ બોલ્યો જે, ના મહારાજ, એમ નહિ થાય. અમારે તો મોતીયા, જલેબીની રસોઈ કરાવવી છે. હરિભક્ત ભલે હા પાડે પણ હું ના પાડું છું, તે વાત નહિ બને. રસોઈ કરાવવી હોય તો કરાવો નહિ તો અમારા રૂપિયા પાછા લઈ જઈશું. આવું બ્રાહ્મણનું કડક વચન સાંભળીને સર્વે હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારા રૂપિયા મારી પાસે મૂકો. તે વખતે એકઠા કરીને લાવેલા રૂપિયા શ્રીજીમહારાજ આગળ મૂક્યા. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી જે, સૌ સૌના રૂપિયા ઉપાડી લ્યો. તે વખતે પોતપોતાના રૂપિયા ઉપાડી લીધા ને અડધો પડ્યો રહ્યો. તે જોઈને મહારાજ કહે જે આ અડધો કેનો છે, જેનો હોય તે ઉપાડી લ્યો. ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે જે, તે અડધો મારો છે. ત્યારે મહારાજ કહે જે તમારા અડધા રૂપિયાની મોતીયા, જલેબી કરાવો. તે સાંભળીને ઘણો જ શરમાઈ ગયો ને શ્રીજીમહારાજ પણ તે ઉપર ઘણા જ કુરાજી થયા ને તેનો અડધો શ્રીજીમહારાજે રાખ્યો નહિ. ને હરિભક્તોના રૂપિયા રાખીને પ્રથમ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે લઈને સંતના ઉપયોગમાં વાપર્યા ને હરિભક્તો ઉપર શ્રીજીમહારાજ બહુ જ પ્રસન્ન થયા ને બ્રાહ્મણ ઉપર કચવાઈ ગયા. તેણે કરીને તેના કુળમાં સાધારણ સ્થિતિવાળા છે. તેનું કારણ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો હતો તેથી. કહેવાનું કે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું. તે જ પરમ મોક્ષનું સાધન છે. ને જે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કરે છે તેને બ્રાહ્મણની પેઠે પરિણામે જરૂર પસ્તાવું પડે છે. ॥ ૧૪૮ ॥

૧૪૯. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં બેઠા હતા

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ, કેટલાક હરિભક્તો તથા પાળાઓ સહિત અક્ષરઓરડીમાં બિરાજમાન હતા. તે સમે શ્રીજીને શરીરે કાંઈ કસર જેવું જણાતું હતું. તેથી એમ બોલ્યા જે, મારે લક્ષ્મીવાડીએ તથા ભક્તિબાગે જવું હતું પણ આજ નહિ જવાય. તમે સહુ ઊઠી જાઓ તો હું બે ઘડી સૂઈ જઉં.

આવી શ્રીજીની આજ્ઞાથી સર્વે ઊઠી ગયા ને શ્રીજીમહારાજ પોઢી ગયા. પણ પગમાં કળતર થવાથી ચેન વળે નહિ. તે વખતે એક હરિભક્ત દર્શન કરવા આવ્યા. તેના સામું જોઈને શ્રીહરિએ પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને કહે જે, મને કળતર બહુ થાય છે માટે મારા બરડા ઉપર તમે પગથી દાબો તો કળતર મટી જાય. તે સાંભળીને તે ભક્ત બોલ્યા જે, આપશ્રી તો સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમનારાયણ ભગવાન છો. તે તમારા વાંસા ઉપર મારાથી પગ કેમ મુકાય. હું તમારા બરડા ઉપર પગ મૂકું તો મને અપરાધ થાય. તે સાંભળીને શ્રીહરિ કહે જે, મારી આજ્ઞાથી પગ મૂકવામાં તમને અપરાધ થશે નહિ. તો પણ તે ભક્તે તે શ્રીજીની આજ્ઞાનો લોપ કરીને વચન માન્યું નહિ. ત્યારે શ્રીજી કહે મારી જીભ ઉપર પગ મૂકવાથી તમને અપરાધ થતો નથી ને બરડા ઉપર પગ મૂકવાથી અપરાધ થાય છે, કારણ કે મારી આજ્ઞાનો લોપ કરવો તે જીભ ઉપર પગ મૂક્યો ગણાય. તે આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તેનો અપરાધ તમો ગણતા નથી. આમ કહ્યા છતાં તે ભક્ત શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને ચાલી નીકળ્યો. તેથી શ્રીજીમહારાજ તેના ઉપર બહુ જ કુરાજી થઈ ગયા ને થોડીવાર પછી મૂળજી બ્રહ્મચારી તથા આનંદાનંદ બ્રહ્મચારી બે જણ શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા, તેમને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મારું શરીર આજ બહુ જ દુઃખે છે, તેથી એક હરિભક્તને મેં કહ્યું જે, મારા વાંસા ઉપર પગ મૂકીને કળતર થાય છે તેથી દાબો એમ કહ્યાં છતાં મારી આજ્ઞાનો લોપ કરીને મારાં દર્શન કરીને ગયા. ત્યારે મૂળજી બ્રહ્મચારી કહે, આપશ્રીની આજ્ઞા હોય તો આ આનંદાનંદ બ્રહ્મચારી આપશ્રીની મરજી મુજબ દાબે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે આનંદાનંદજીએ શ્રીજીમહારાજનું શરીર દાબ્યું. તેથી શ્રીહરિ આનંદાનંદ બ્રહ્મચારી ઉપર બહુ જ રાજી થયા. કહેવાનું કે સમય પ્રમાણે શ્રીહરિ આજ્ઞા કરે તે મુજબ જે માણસ સેવા કરે છે તેના ઉપર શ્રીજીમહારાજની બહુ જ પ્રસન્નતા થાય છે ને જે આજ્ઞાનો લોપ કરે છે તેના ઉપર શ્રીહરિની પ્રસન્નતા થતી નથી. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કરવો નહિ. ॥ ૧૪૯ ॥

૧૫૦. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ કારીયાણી પધાર્યા

ગામ ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજ એક વખત કેટલાક પાળાઓ તથા કાઠીમંડળે સહિત કારીયાણી પધાર્યા. તે શ્રીહરિ વસ્તાખાચરના દરબારની

અક્ષર ઓરડીમાં ઊતર્યા ને વસ્તાખાચર આદિક હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને પાસે બેઠા. તે વખતે વસ્તાખાચર શ્રીજીમહારાજને કહે જે, આપશ્રી મારા ઉપર દયા કરીને અત્રે પધાર્યા તેથી મને ઘણો જ આનંદ થયો છે. માટે આ ફાગણ માસ પૂરો થાય ત્યાં સુધી અહીં રહો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અમારાથી રોકાવાય તેમ નથી ને તમે પણ મારી સાથે વડતાલ ચાલો. ને ચૈત્રનો સમૈયો કરીને તુરત પાછા આવીશું. તે સાંભળીને વસ્તાખાચર કહે જે, હાલ મારાથી આવી શકાય તેમ નથી, કારણ કે હું નવા ઓરડા કરાવું છું. ને તે થોડા દિવસમાં પૂરા થઈ રહે તેમ છે. તેને મળાવીને તથા નળીયાં તેના ઉપર ચળાવીને આપણે સહુ સાથે જઈશું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મારે ઉતાવળ છે. માટે તમે મારી સાથે તૈયાર થાઓ. તોપણ શ્રીજીમહારાજની મરજી જાણી શક્યા નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજને ના કહી. ને કહે જે આપશ્રી સુખેથી વડતાલ પધારો. હું કામ પૂરું થશે કે તુરત જ વડતાલ સમૈયા ઉપર આવીશ. તેથી શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી વડતાલ પધાર્યા ને દૈવ ઈચ્છાથી અકસ્માત્ માવઠું થવાથી માટીના ચણેલ ઓરડા પડી ગયા. ને બીજા કરવાનો આરંભ કર્યો ત્યાં સમૈયો નજીક આવી ગયો પણ કામ અધૂરું મૂકીને વડતાલ જઈ શક્યા નહિ. ને શ્રીહરિ વડતાલમાં સમૈયો કરીને પાછા ગઢપુર પધારતાં રસ્તામાં કારીયાણી પધાર્યા તે સાંભળીને વસ્તાખાચર તથા સર્વે હરિભક્તો શ્રીહરિના સામા જઈને પોતાના દરબારમાં તેડી લાવ્યા ને છપરપલંગ ઉપર શ્રીજીમહારાજને પધરાવ્યા. પછી વસ્તાખાચર શ્રીહરિની પાસે હાથ જોડીને બેઠા તે સમે શ્રીજીમહારાજ કહે જે દરબાર તમે સમૈયા ઉપર કેમ ન આવ્યા. ત્યારે વસ્તાખાચર કહે કે, આપશ્રી ગયા પછી અકસ્માત્ વરસાદ થવાથી નવા ચણાવેલ ઓરડા પડી ગયા ને આ બીજા કરવાનું કામ ચાલે છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, અમારી આજ્ઞા માની હોત તો ને અમારી સાથે આવ્યા હોત તો ઈંદ્ર કોપાયમાન થાત નહિ ને આટલા ખરચમાં તમારે ઊતરવું પડત નહિ. તેમજ સમૈયામાં દેશ દેશાંતરથી આવેલા હરિભક્તોનાં તથા બે દેશમાંથી આવેલા ત્યાગીઓનાં દર્શનનો લાભ તમે ચૂક્યા. ને બે પ્રકારની તમારે ખરેખરી ખોટ આવી. ત્યારે વસ્તાખાચર કહે જે, હું પણ જાણું છું જે આપશ્રીની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તેથી જ મારા મુકામ પડી ગયા. ને

સમૈયામાં દર્શનનો લાભ ગયો તે મારે મોટી ખોટ આવી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમે પણ જાણો છો ખરા જે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કરવાથી દુઃખ થાય છે. કહેવાનું કે વસ્તાખાચર શ્રીહરિના એકાંતિક ભક્ત હતા પણ સમય પ્રમાણે શ્રીહરિની આજ્ઞા લોપવાથી ખોટમાં ઊતરવું પડ્યું. માટે શ્રીજીમહારાજની નાનીમોટી આજ્ઞાનું યથાર્થ પાલન કરવું, જેથી શ્રીજીમહારાજ અખંડ પ્રસન્ન રહે ને પસ્તાવો કરવો પડે નહિ. **॥ ૧૫૦ ॥**

૧૫૧. મછીયાવનાં ફઈબા

ગામ મછીયાવમાં ગરાસીયા ફઈબા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીના નિશ્ચયવાળાં હતાં ને તેમનાં માતાપિતા રામાનંદ સ્વામીનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. ને રામાનંદ સ્વામી ધામમાં ગયા પછી શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો ખરેખરો દઢાવ થયો હતો ને શ્રીજીમહારાજની સેવા તન, મન, ધનથી બહુ જ કરતાં હતાં. ને જેવાં જેતલપુરમાં ગંગામા તથા ધર્મપુરમાં કુશળકુંવરબા તેમના જેવાં જ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્તરાજ થયાં હતાં. ને શ્રીજીમહારાજને પોતાને ગામ તેડાવીને ઘણું ધન ખરચીને સમૈયા કરાવતાં હતાં. તે ફઈબાને પુત્ર પણ તેમના જેવા હતા ને પુત્રને ગામ મેલાસણા પરણાવ્યા હતા. તે બાઈને ફોઈબાના યોગથી સત્સંગ સર્વોપરી થયો હતો. ને હળીમળીને કથાવાર્તા શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતાં હતાં. તે બેઉ બાઈઓને વ્યવહારના પ્રસંગથી પરસ્પર ખેંચતાણ થઈને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહેવાનો સાંધો પણ રહ્યો નહિ. તેથી દીકરાનાં સ્ત્રી પોતાના મનમાં મૂંઝાઈને પોતાના પીયરમાં ગયાં. તેથી તેમને ફઈબાએ પાછાં બોલાવ્યાં નહિ. તે વાતની શ્રીજીમહારાજને ખબર પડવાથી થોડા સ્વારો સાથે લઈને તથા કેટલાક સંતો સહિત શ્રીહરિ મછીયાવ પધારતાં રસ્તામાં મેલાસણા ગામ આવ્યું. તેની ભાગોળે શ્રીજીમહારાજે માણકી ઘોડી ઊભી રાખીને સર્વે સાથે આવેલાને એમ કહ્યું જે તમે સર્વે મછીયાવ આગળથી જાઓ ને રસોઈનો આરંભ કરો. પણ હું આવું ત્યાર પછી દાળ, ચોખા ઓરવા. એમ કહીને ત્યાંથી બે સ્વાર સાથે રાખીને સંત, પાળા, હરિભક્તને મછીયાવ જવા આજ્ઞા કરી. પછી શ્રીજીમહારાજે તે ગામમાં પોતાના સમાચાર કહેવડાવ્યા. તેથી ત્યાંના ગરાસીયાઓ શ્રીજીમહારાજને ધામધૂમથી પોતાના દરબારગઢમાં તેડી ગયા, તે વખતે ફઈબાના દીકરાના

ઘરવાળાંને શ્રીજીમહારાજની ખબર પડવાથી પોતાને મુકામે બોલાવ્યા. ને આડો ચક નાખીને શ્રીજીમહારાજને સારું ખુરશી નંખાવીને પોતે ચકની અંદર દર્શન કરવા બેઠાં. તેવામાં શ્રીજીમહારાજ ત્યાં પધાર્યા ને ખુરશીએ બિરાજમાન થયા. તે વખતે તે બાઈએ પોતાના ભાઈને એમ કહ્યું જે, મારે શ્રીજીમહારાજને ખાનગી વાત કરવી છે તો શ્રીજીમહારાજ પાસે કોઈ હાલ ન આવે તેવો બંદોબસ્ત કરો. પછી શ્રીજીમહારાજને ફઈબા સંબંધી કેટલીક વાતચીત કરી. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ તે બાઈને કહે જે, હું કહું તેમ કરશો, કારણ કે તમારે સાસુવહુને પરસ્પર ટંટો થયો છે. તે ટંટો મટાડવા, ને પરસ્પર સ્નેહ કરાવવાને માટે હું આવ્યો છું. માટે તમારી મરજી પ્રમાણે જવાબ આપો કે જેથી તમારી ઉપર પ્રસન્ન થાઉં. આવું શ્રીજીમહારાજનું વાક્ય સાંભળીને બાઈ કહે જે, મારે આપશ્રીને રાજી કરવા છે. તમારી આજ્ઞા ઉપર મારે પગ મૂકવો નથી, કારણ કે પૂર્વે સીતાજીએ રામચંદ્રજીના વચનરૂપી રેખાની ઉપર પગ મૂક્યો હતો, તો તેમને ઘણું દુઃખ થયું હતું. તેમની માફક તમારી આજ્ઞાનો લોપ કરું તો મારે પણ તેમની માફક દુઃખની ખામી રહે નહિ. માટે આપશ્રીનો રાજીપો હોય તો મારાં સાસુ મારે માથે ખડનો ભારો મૂકીને મને જ્યાં વેચશે ત્યાં હું વેચાઈશ. ને જે મને આજ્ઞા કરશે તે હું કરીશ. ને આજથી મારે લોઢામાં લીટો હતો તે પાણીમાં લીટો છે. હવે આજ્ઞા કરો તો આપશ્રીની સાથે મછીયાવ આવું. માટે તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, હાલ મારી સાથે તમારે આવવાની જરૂર નથી. હું મછીયાવ થઈને ફઈબાનો મત લઈને તમને બોલાવું ત્યારે તમારે જરૂર આવવું. આવી આજ્ઞા કરીને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ મછીયાવ પધાર્યા. તે વખતે ફઈબા પોતાના મુકામને બીજે માળે શ્રી બાળમુકુંદદાસજીની પૂજા કરતાં હતાં, તેથી શ્રીહરિએ બીજે માળે જઈને ફઈબાને દર્શન દીધાં. તે શ્રીહરિને જોઈને ફઈબા ઘણો આનંદ પામ્યાં ને કહે જે, આપશ્રીની પધારવાની અમને બિલકુલ ખબર હતી નહિ. ને અકસ્માત્ આપશ્રી પધાર્યા. તેથી હું આપશ્રીએ મારી ઉપર અનુગ્રહ કર્યો હોય એમ માનું છું. ત્યારે શ્રીહરિ કહે જે, મારે આવવાનું કારણ તો એટલું જ છે કે તમારે સાસુવહુને પરસ્પર અબોલા છે. તેવી વાત અમારી પાસે આવવાથી મારે અહીં આવવાનું થયું છે. માટે હું કહું તેમ તમે કરશો. તે

સાંભળીને ફઈબાએ જવાબ આપ્યો જે, એ વાત મૂકીને બીજી વાત કરો તે પ્રમાણે હું કરીશ. અને તમને મેલાસણામાં તે બાઈએ ભરમાવ્યા છે. માટે તે વાત બને તેમ નથી. મારા દીકરાને હું ગમે ત્યાં પરણાવીશ. પણ તે બાઈની મારે બિલકુલ જરૂર નથી. આવું ફઈબાનું વચન સાંભળવાથી જય સચ્ચિદાનંદ કહીને મેડેથી હેઠા ઊતરી ગયા. ને માણકીએ બેસીને સંત, પાળા, હરિભક્તોને આજ્ઞા કરી જે, સર્વે ચાલો અહીં રોકાવું નથી. એમ કહીને જમ્યા વિના ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. તે જોઈને ફઈબાના મનમાં વિચાર થયો જે સંત સહિત શ્રીજીમહારાજ જમ્યા વિના જાય તો મારું સારું દેખાય નહિ. તેથી શ્રીજીમહારાજને પાછા વાળવા માટે જવાનો વિચાર કરે છે તેવામાં તેમના દીવાન કહે જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ તો નવા નવા વેશ કરે છે. તે જમ્યા વિના ક્યાં જવાના છે. ને બીજે ક્યાં જમવાનું છે ને તમે તો ઓઝલવાળાં કહેવાઓ તેથી તમારે શ્રી સ્વામિનારાયણની પછવાડે જવું યોગ્ય નથી. શ્રી સ્વામિનારાયણ તો ગામની ભાગોળે જઈને પાછા આવશે. આવું દીવાનનું વચન સાંભળીને ફઈબા શ્રીહરિની પછવાડે ગયાં નહિ. ને શ્રીજીમહારાજ સંતોએ સહિત ચાલ્યા ગયા. કહેવાનું કે ફઈબા જ્ઞાની, ધ્યાની, સત્સંગમાં શિરોમણિ હતાં પણ સમય પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તો પાછો શ્રીજીમહારાજનો મેળાપ થયો નહિ. તેથી અંતઃકરણમાં ખેદનો પાર રહ્યો નહિ. તેની માફક આપણે પણ શ્રીહરિની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તો શ્રીજીમહારાજના મેળાપને પામશું નહિ. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞામાં રહીને ભજન કરવું એ જ વાતનો સાર છે. ॥ **૧૫૧** ॥

૧૫૨. મહેમદાવાદના બેચરભાઈ તથા દુર્લભરામ

ગામ મહેમદાવાદમાં બેચરભાઈ તથા દુર્લભરામ એ બેઉ બ્રાહ્મણો શ્રીજીમહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. ને અખંડ મંદિરમાં ધ્યાન, ભજન, કથાવાર્તા કરતા હતા. ને પરસ્પર બેઉ જણાને સ્નેહ ઘણો જ હતો. ક્ષણ માત્ર જુદા પડાય તો જ્યારે ભેગા થાય ત્યારે શાંતિ થાય. આવા સ્નેહવાળાને કોઈક વ્યવહારના પ્રસંગથી પરસ્પર ખેંચતાણ થવાથી અબોલા થયા. ને લાગ આવે તો એકબીજાનું ઘસાતું પણ બોલે. તેમજ બેચરભાઈ જ્યારે મંદિરમાં માળા ફેરવતા હોય ત્યારે દુર્લભરામ મંદિરની ખડકીએ રહીને

ખોંખારો કરે તે સાંભળીને તુરત જ બેચરભાઈ માથે પાઘડી મૂકીને ઘેર ચાલ્યા જાય. તેવી જ રીતે બેચરભાઈ મંદિરમાં આવે ત્યારે દુર્લભરામ ઘેર ચાલ્યા જાય. એવી રીતે અણબનાવને લીધે વિરોધ વધતો જાય. તેથી એકબીજાને પરસ્પર શાંતિ નહિ.આ પ્રકારના સમાચાર શ્રીજીમહારાજને વડતાલમાં કોઈક હરિભક્તે કહ્યા. તે સાંભળીને બે સ્વારો લઈને મહેમદાવાદ સવારના પહોરમાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ને ગામની ભાગોળે ઊભા રહીને શ્રીજીમહારાજે બેચરભાઈને બોલાવ્યા. તે બેચરભાઈ શ્રીહરિના સમાચાર સાંભળીને તુરત જ શ્રીજીમહારાજની પાસે આવ્યા. ને દંડવત્ પ્રણામ કરીને શ્રીહરિને પગે લાગ્યા ને પૂછ્યું જે, આપશ્રી ક્યાંથી આવો છો ને ક્યાં પધારો છો ? તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે હું વડતાલથી આવું છું કારણ કે તમારે બેને પરસ્પર વિરોધ ચાલે છે. માટે મારે તમને બેઉને પરસ્પર બોલતા કરવા છે ને જે વાંધો હોય તે મારી આજ્ઞાથી તમો મૂકી દ્યો. તેથી હું તમારી ઉપર બહુ પ્રસન્ન થઈશ કારણ કે હરિભક્તને પરસ્પર વિરોધ જોઈએ નહિ. ને જે રાખે તે હરિભક્ત કહેવાય નહિ. તે સાંભળીને બેચરભાઈ કહે જે, મારે તો આપશ્રીને પ્રસન્ન કરવા છે. માટે જેમ આજ્ઞા કરો તે પ્રમાણે કરવા ખુશી છું. તેમજ આપશ્રી કહેતા હો તો દુર્લભરામના જોડા મારે માથે મૂકું ને મોઢામાં ઘાસ લઈને તેમને દંડવત્ પ્રણામ કરીને માફી માગું. હવે જેમ આપશ્રીની આજ્ઞા. બીજું મારી પાઘડી દુર્લભરામ હાથમાં લઈને મને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહે તેમ હું તેમને કહું ને પાણીમાં લીટો કરીએ. આવું સાંભળીને બેચરભાઈ ઉપર શ્રીહરિ બહુ પ્રસન્ન થયા ને કહે જે, બેચરભાઈ તમને ધન્ય છે. તમે મારી મરજી બરાબર સાચવી તેથી હું તમારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું. એમ કહીને દુર્લભરામને બોલાવ્યા ને દુર્લભરામ દંડવત્ કરીને પગે લાગ્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહે જે શી આજ્ઞા છે. ત્યારે શ્રીહરિ કહે જે, તમારે ને બેચરભાઈને અબોલા છે તે મૂકી દ્યો. ને હું કહું તેમ કરો ને મેં બેચરભાઈને પૂછી જોયું. ત્યારે તે કહે જે, હું દુર્લભરામના જોડા માથે મૂકીને મોઢામાં ઘાસ લઈ દંડવત્ કરી પગે લાગીને માફી માગું તેમ તેમણે કબૂલ કરેલું છે. તો તમારે મને રાજી કરવો હોય ને મારી આજ્ઞા પાળવી હોય ને વિરોધ મટાડવો હોય તો બેચરભાઈની પાઘડી તમારા હાથમાં લઈને તેમને તમે જય

શ્રી સ્વામિનારાયણ કહો. તે વખતે બેચરભાઈ સાંભળે તેવી રીતે દુર્લભરામ શ્રીજીમહારાજને કહે જે, હું બેચરભાઈની પાઘડી હાથમાં લઈને ક્યારેય પણ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહીશ નહિ. હવે આ સિવાય બીજી આજ્ઞા હોય તો કહો. તે સાંભળીને શ્રીહરિ ઘણા કુરાજી થઈ ગયા ને ત્યાં ન રોકાતાં તુરત જ વડતાલ ગયા. ત્યાર પછી દુર્લભરામને પોતાના દીકરા ભગવાનજીને પરણાવવા જવું હતું. તે વખતે તેમના સંબંધી કહે જે બેચરભાઈ જાનમાં આગેવાન થાય તો અમારે આવવાની હા છે. નહિતર બેચરભાઈને મૂકીને અમે જાનમાં આવીશું નહિ. તે સાંભળીને ગરજે ગાંગો શેઠ ને ન ગરજે ગાંગલો... એ પ્રમાણે ગરજ પડવાથી ખરા સમયમાં દુર્લભરામ બેચરભાઈની પાસે જઈ દંડવત્ કરી પગે લાગી માફી માગીને જાનમાં અગ્રેસર કરીને ધામધૂમથી પોતાના દીકરાને પરણાવ્યો. ને અબોલાનો ત્યાગ કર્યો. તે સમાચાર શ્રીજીમહારાજને મળવાથી શ્રીહરિ કહે જે, જીવનો કેવો સ્વભાવ છે. હું પોતે ખાસ મહેમદાવાદ ગયો તે વખતે મારી આજ્ઞાનો લોપ કર્યો ને પછીથી ગરજ પડવાથી એકતા કરી તે બહુ સારું કર્યું. કહેવાનું કે બેચરભાઈને ખરા સમયમાં શ્રીજીમહારાજનો રાજીપો લેતાં આવડ્યો, ને દુર્લભરામને પ્રસન્નતા મેળવતાં આવડી નહિ. તેથી દુર્લભરામ ઉપર શ્રીજીમહારાજ કુરાજી થયા ને બેચરભાઈ ઉપર પ્રસન્ન થયા. માટે કુરાજી ન કરતાં જેમ બને તેમ શ્રીહરિને પ્રસન્ન કરવામાં આપણો મોક્ષ છે. **॥ ૧૫૨ ॥**

૧૫૩. ડભાણમાં શ્રીજીમહારાજે યજ્ઞ કર્યો

ગામ ડભાણમાં શ્રીજીમહારાજે યજ્ઞ કર્યો. ત્યારે પ્રથમ અગ્રેસર હરિભક્તોને બોલાવ્યા હતા. તેથી લિંબડીથી મુળજીભાઈ શેઠને બોલાવવાથી આવ્યા હતા. તેમને શ્રીજીમહારાજે યથાયોગ્ય ક્રિયા સોંપી હતી. તેથી યજ્ઞની સમાપ્તિ સુધી તનમનથી સેવા કરી હતી. તેથી તેમના ઉપર શ્રીજીમહારાજ બહુ રાજી થયા ને મુળજીભાઈને કહે જે, તમે યજ્ઞમાં સેવા બહુ સારી કરી માટે મારો તમારા ઉપર બહુ રાજીપો થયો છે. તેથી તમારે મારી પાસે જે કાંઈ માગવું હોય તે માગો. તે સાંભળીને મુળજીભાઈ કહે જે, આપશ્રીની આજ્ઞા હોય તો મારે આજથી સાંખ્ય વર્તમાન પાળવું છે. તે સાંભળીને શ્રીહરિ કહે જે, તમારે વ્યવહારમાં રહેવું તે પળાય નહિ. તમે ગૃહસ્થના ધર્મ બરાબર પાળો ને

એકપત્ની વ્રત રાખો. તે સાંખ્યથી પણ સર્વોત્તમ છે. ત્યારે મુળજીભાઈ કહે જે, આપશ્રી આજ્ઞા કરો અથવા આજ્ઞા ન કરો તોપણ મારે તે વ્રત પાળવું છે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તે વ્રત તમારાથી પળાશે નહિ. પછી જેવી તમારી મરજી. આમ કહ્યાં છતાં શ્રીહરિની શી મરજી છે તે ઉપર અનુસંધાન ન રાખતાં પોતાના મનમાં જે ધાર્યું હતું તેનો ત્યાગ કર્યો નહિ. ને ડભાણથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને પોતાને ઘેર ગયા. ને પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, મેં આવું વ્રત ધારણ કર્યું છે. તે સાંભળી તેમની સ્ત્રીને સારું લાગ્યું નહિ. તો પણ કહે જે, ભલે જેમ આપની મરજી. હું પણ શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કરવા સારું આજથી સાંખ્યયોગનું વ્રત ધારણ કરું છું. એમ તે બાઈએ પણ નિયમ ધારણ કર્યો. તેને કેટલાક માસ વીત્યા પછી મુળજીભાઈ શેઠને કામવાસના ઉત્પન્ન થઈ તેથી પોતાની વૃત્તિમાં ફેર પડ્યો. તે જોઈને તેમની સ્ત્રીએ ખાનગી રીતે ઠપકો આપ્યો. તેથી પોતાના મનમાં પશ્ચાત્તાપ કરીને ડભાણ આવ્યા. તે વખતે શ્રીહરિ સભામાં બેઠા હતા, ને કેટલાક દેશાંતરોના હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજની પાસે બેઠા હતા. તે મુળજીભાઈ શેઠને આવતા જોઈ હરિભક્તોને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મુળજીભાઈ શેઠ, અણીશુદ્ધ વર્તમાન પાળીને આવે છે માટે માગ દ્યો. આવું શ્રીહરિનું છાનું વચન સાંભળીને ઝંખવાઈ ગયા ને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને કહે જે આપશ્રીની મરજી નહોતી તે વિશે મારે વિચારવા જેવું થયું. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મારી આજ્ઞાનો લોપ કરીને પોતાના મનની ખુશી પ્રમાણે જે કરવા ધારે તેમાં તેને પસ્તાવું પડે છે. ને જે મારો અભિપ્રાય જાણીને તે પ્રમાણે વર્તે છે તેને પસ્તાવું પડતું નથી. કહેવાનું કે મુળજીભાઈને શ્રીજીમહારાજે ના કહી હતી તોપણ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તો કેટલીક વાતે પસ્તાવું પડ્યું હતું. માટે આપણે પણ પસ્તાવું ન પડે તેવી રીતે શ્રીહરિની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું. ॥ **૧૫૩** ॥

૧૫૪. લોજમાં શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી પધાર્યા

ગામ લોજમાં સંવત ૧૮૫૬ની સાલમાં શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી પધાર્યા હતા. તે વખતે સુખાનંદ સ્વામીને શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીનો મેળાપ થયો હતો. ને ઘણા આગ્રહથી બ્રહ્મચારીને રામાનંદ સ્વામીની જગ્યામાં લઈ ગયા.ને

મુક્તાનંદ સ્વામીનો મેળાપ કરાવ્યો. ને રામાનંદ સ્વામી ધામમાં ગયા પછીથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞામાં સુખાનંદ સ્વામી રહ્યા હતા. ને મહાસમર્થ હતા. તે સુખાનંદ સ્વામીને એક વખતે એવો વિચાર થયો જે, મને આ લોકમાં જન્મ આપનાર મારાં માતાપિતાની પાસે જઈને તેમને શ્રીજીમહારાજનો પરિપક્વ નિશ્ચય કરાવું તો ઠીક. એમ ધારીને ખાનગી રીતે શ્રીજીમહારાજને કહે જે, મને આવો સંકલ્પ થયો છે. જો આપશ્રી આજ્ઞા કરો તો સત્સંગ કરાવીને પાછો આવું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, દૂર દેશમાં તમારે જવાની જરૂર નથી. ને મારા સંકલ્પથી તમારાં માતાપિતાને સત્સંગ થશે ને તમે સત્સંગમાં રહો. વળી આ શરીરનો નિરધાર નહિ. અચાનક નાશ થઈ જાય તેવું છે. આ વખતે તમારે મારો કાયમ સંબંધ છે. ને મારે તમારે વિશે ઘણી પ્રીતિ છે. તમે કરેલા ઉપકારને હું વારંવાર સંભારું છું. ને તમે રામાનંદ સ્વામીના શિષ્ય છો ને હાલ અમારા પણ છો તેથી હું તમને જન્મભૂમિમાં જવાની ના પાડું છું. વળી ત્યાગીએ પોતાની જન્મભૂમિમાં ક્યારેય જવું નહિ. જે જાય છે તે બંધન તથા માનને ગુમાવે છે તેથી ગ્રંથોમાં ત્યાગીને જન્મભૂમિમાં જવાની ના પાડી છે. આ પ્રકારે કહ્યું છતાં સમૂહમાં ન રોકાતાં પૂછ્યા સિવાય ચાલી નિસર્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં ઘણે દિવસે સુખાનંદ સ્વામી મથુરામાં આવ્યા. ત્યાં કાયસ્થ-લક્ષ્મીદાસની જગ્યામાં ઉતારો કર્યો. ત્યાં થોડા દિવસ રહીને લક્ષ્મીદાસ વગેરે ઘણા મુમુક્ષુને શ્રીજીમહારાજના પ્રાગટ્યની તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય તથા ભક્તિની વાર્તાઓ કરવાથી લક્ષ્મીદાસને શ્રીહરિનો નિશ્ચય થયો. તેથી સુખાનંદ સ્વામીના હાથથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હતા. ને બીજા બે મુમુક્ષુઓ પોતાના ઘરબારનો ત્યાગ કરી સુખાનંદ સ્વામીના શિષ્ય થઈને રહ્યા. તે મુમુક્ષુને સુખાનંદ સ્વામીએ દીક્ષા આપીને સાધુ કરીને એક જણનું નામ નાના ગોપાળાનંદ તથા બીજાનું નામ રામાનુજાનંદ પાડ્યું ને પોતાની સેવામાં રાખ્યા. આવી રીતે બે શિષ્યોએ સહિત સુખાનંદ સ્વામી મથુરામાંથી ચાલવાના થયા ત્યારે, લક્ષ્મીદાસે આપવા માંડેલું સોનું લીધું નહિ પણ શ્રીજીમહારાજને આપવાની બે અત્તરની શીશીઓ આપી. તે પોતાની પાસે રાખી ને વળી શિષ્યોએ સહિત સુખાનંદ સ્વામીને લક્ષ્મીદાસ કહે જે,

મારા વતી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને કહેજો કે, મને શ્રીજીમહારાજ સ્વારીએ સહિત દર્શન દેવા પધારે ને ગઢપુરથી મથુરા આવતાં જતાં જે ખર્ચ થશે તેને હું આપીશ. આવી રીતે કહ્યા પછી લક્ષ્મીદાસભાઈએ વળાવ્યા એવા સુખાનંદ સ્વામી મથુરાથી ઉજ્જૈન ગયા ત્યાં શિષ્ય સહિત એક ધર્મશાળામાં ઉતારો કર્યો. પછી થોડા દિવસ ત્યાં રહ્યા તેટલાકમાં સુખાનંદ સ્વામી ઉજ્જૈનમાં દેહ ત્યાગ કરી અક્ષરધામમાં ગયા ને માતાપિતાનો મેળાપ થયો નહિ. પછી બેઉ શિષ્યો ઉજ્જૈનથી ફરતા ફરતા ગઢપુર આવી દાદાખાચરના દરબારમાં રહેલી અક્ષર ઓરડીમાં રહેલા શ્રીહરિને દંડવત્ પ્રણામ કરી પગે લાગી શ્રીજીમહારાજ પાસે બેઠા. ત્યારે મહારાજે પૂછ્યું કે, તમે કોના સાધુ છો ? પછી નાના ગોપાળાનંદ તથા રામાનુજાનંદ કહે, અમે સુખાનંદ સ્વામીના શિષ્ય છીએ ને સ્વામીએ ઉજ્જૈનમાં દેહત્યાગ કર્યો જેથી અમે બન્ને આપની પાસે તેમના કહેવાથી આવ્યા છીએ. આવું કહીને મથુરાના કાયસ્થ લક્ષ્મીદાસે આપેલી બે અત્તરની શીશીઓ આપી તથા મને દર્શન દેવા પધારે. એવા સમાચાર સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, આ જન્મમાં લક્ષ્મીદાસને અમારો પ્રત્યક્ષનો મેળાપ થશે નહિ, પણ બીજે જન્મે થશે ને આગ્રહ કરીને આવશે તો રસ્તામાં મરણ પામશે ને બીજે જન્મ કારીયાણીમાં નથુ પટેલ થશે ત્યારે અમારો મેળાપ થશે. આવી રીતે સુખાનંદ સ્વામીના શિષ્યોને શ્રીજીમહારાજે વાત કરીને તે બન્ને શિષ્યોને પોતાની પાસે રાખ્યા. કહેવાનું કે સુખાનંદ સ્વામી મહાસમર્થ હતા ને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં અખંડ તલ્લીન રહેતા. પણ સમયાનુસાર શ્રીજીમહારાજનો શું અભિપ્રાય છે તેનું અનુસંધાન નહિ રહેવાથી આવો સર્વોત્તમ સત્સંગનો ત્યાગ કરવાથી પરિણામે અંતર્યાળ મૃત્યુ થયું. માટે આપણે પણ સમયસૂચક થવું ને શ્રીજીમહારાજનો શું અભિપ્રાય છે તેનો વિચાર કરીને વર્તવું. પણ મનના કહ્યા પ્રમાણે સાહસિક કામ કરવું નહિ ને જો કરાય છે તો પસ્તાવાનો પાર રહેતો નથી. ॥ ૧૫૪ ॥

૧૫૫. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે સાંજે સભા કરી

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં સાંજ સમે લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા. તે વખતે મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે આપની મરજી હોય તો સર્વે ગવૈયાની પાસે ગાવણું કરાવીએ. ત્યારે

સ્વામી કહે જે, આપશ્રીની મરજી એ મારી મરજી, હું તેમાં ઘણો ખુશી છું. પછી શ્રીજીમહારાજે ગવૈયાઓને આજ્ઞા કરી જે, તમો સહુ સહુના વાજીંત્ર લઈને ગાયન કરવા આવો. તે સમે મુક્તાનંદ સ્વામી પણ સારંગી લઈને શ્રીજીમહારાજની સામે બેઠા તેમજ બ્રહ્માનંદ સ્વામી તથા દેવાનંદ સ્વામી તથા જોગાનંદ સ્વામી તથા પ્રેમાનંદ સ્વામી, આધારાનંદ સ્વામી, નાના પ્રજ્ઞાનાનંદ સ્વામી તથા જ્ઞાનાનંદ સ્વામી એ આદિક ગવૈયાએ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી ગાયન કરવા લાગ્યા. તે સમે ગવૈયા ભવાનાનંદ સ્વામી સારંગી લઈને આવ્યા. તેમણે એવો વિચાર કરેલ જે, મુક્તાનંદ સ્વામી તથા પ્રેમાનંદ સ્વામી એ બેઉની વચ્ચે આજ મારે બેસીને ગાયન કરવું છે, નહિતર ગાયન કરવું નથી. એવો ઠરાવ કરીને સભામાં મુક્તાનંદ સ્વામીની પછવાડે ઊભા રહ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજની મરજી ન હોવાથી બેસવાનો માગ કોઈએ આપ્યો નહિ. કારણ કે તે સંતને બહુ જ માન હતું ને વળી તેમણે સંકલ્પ કરેલો તેને શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે જાણી લીધેલ હતો. શ્રીહરિએ તે વખતે બિલકુલ સત્કાર કર્યો નહિ તેથી ભવાનાનંદ સ્વામીએ જાણ્યું કે શ્રીજીમહારાજ સહિત સર્વેએ મારું અપમાન કર્યું. આવું જાણ્યું હોત તો હું આ સભામાં આવત નહિ. આવો વિચાર કરે છે તેટલાકમાં શ્રીજીએ મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી ! તમે માનની મૂર્તિ પ્રત્યક્ષ જોઈ છે, ન જોઈ હોય તો તમારી પછવાડે ઊભા તે સાક્ષાત્ માનની મૂર્તિ છે ને તેમનો રાગ તો મારા મળ દ્વારે નીકળે તેવો છે પણ માનનો પાર નથી. આવું શ્રીહરિનું વચન સાંભળ્યું કે તુરત જ સભામાંથી ચાલી નીકળ્યા. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામીને કહે જે, ભવાનાનંદ સ્વામીને પાછા વાળો. તે સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી દાદાખાચરની દોઢીએથી આગ્રહ કરીને હાથ ઝાલીને શ્રીજીમહારાજની પાસે લાવ્યા. તે વખતે શ્રીહરિ કહે જે, તમે સત્સંગમાં રહો ને આ ગાયનનો ગુણ મારા આશીર્વાદથી સત્સંગમાં તમે શીખ્યા છો તે ગાયનનો ગુણ સત્સંગમાં રહેશો તો તમને ઉપયોગમાં આવશે ને સત્સંગથી બહાર નીકળશો તો સત્સંગનો ગુણ સત્સંગમાં જ રહેશે. તમને ઉપયોગમાં આવશે નહિ. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજને કહે જે, હું તો મોટા રાજાને રીઝવું તેવો છું ને આ ગવૈયા કરતાં હું ઉસ્તાદ છું. મારા જેવો ગાયનનો ગુણ કેણે સિદ્ધ કરેલો

છે ? માટે હું આ મંડળીમાં શોભું નહિ. ગાયનનો ગુણ છે તો ગમે ત્યાં મારો નિભાવ કરીશ. પણ હવે મારે આ સત્સંગમાં રહેવું નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તથા મુક્તાનંદ સ્વામી કહે જે, અમારી આજ્ઞા માનીને સત્સંગમાં રહો તો બહુ સારું. નહિતર પાછળથી પસ્તાવું પડશે. આ પ્રકારે બહુ કહ્યું છતાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો ને માનને લીધે સત્સંગનો ત્યાગ કરીને પોતાની ઈચ્છા મુજબ ચાલ્યા ગયા. ને ભવાનાનંદ સ્વામીને છ માસ વીત્યા પછી શરીરમાં ગરમાઈનો રોગ ઉત્પન્ન થયો. તે રોગનો કોઈ પડછાયો પણ લે નહિ એવો પત્તનો રોગ થયો. તેથી હાથમાં કામઠી ઝલાય નહિ માટે ગાયન શી રીતે કરી શકે. સત્સંગનો ગાયનનો ગુણ પોતાને કાંઈ ઉપયોગમાં આવ્યો નહિ. તેથી વારંવાર પસ્તાવો કરતા હતા. એમ કરતાં કરતાં માલેગામ ગયા. ત્યાંના હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજના મળેલા સંત જાણીને ત્યાં રાખ્યા ને બનતી સેવા કરી ને માલેગામમાં ભવાનાનંદ સ્વામીએ દેહત્યાગ કર્યો. કહેવાનું કે ખપથી ઘર મૂકીને ભેખ ધારણ કર્યો હતો ને ગાયનનો ગુણ સિદ્ધ કર્યો. પણ એક માન મુખ્ય રાખ્યું તો શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાનો લોપ કર્યો તથા મુક્તાનંદ સ્વામીના વચનનો અનાદર કર્યો. તેથી મોટા ક્લેશને પામ્યા ને પસ્તાવું પડ્યું. માટે ગુણને લીધે કરીને માનને પેસવા દેવું નહિ ને જો માન હશે તો આ સત્સંગનું સુખ લેવાશે નહિ. ને ભવાનાનંદ સ્વામીની પેઠે ગુણ હશે તે દોષરૂપ થઈ જશે. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞામાં રહીને શ્રીહરિ ભજીને સુખ લેવું. પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞાનો લોપ થવા દેવો નહિ તે જ સિદ્ધાંત છે. ॥ **૧૫૫** ॥

પૂછ્યા સિવાય વસ્તુ લીધેલી તે વિષે વાર્તાઓ

૧૫૬. હાટીના માળીયાના મુળજીભાઈ

ગામ હાટીના માળીયામાં લવાણા મુળજીભાઈ સત્સંગી થયા પહેલાં ચોરીનો ધંધો કરતા હતા ને ચોર લોકોમાં મુખીયા ગણાતા હતા. તેમને પૂર્વ સંસ્કારથી શ્રીજીમહારાજનો યોગ થયો. તેથી તેમને એવો વિચાર થયો જે, હવે હું આ ચોરીના ધંધાનો ત્યાગ કરીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આશ્રિત થાઉં તેથી મારાં સર્વ પાપ બળીને ભસ્મ થઈ જશે. આવો વિચાર

પોતાના મન સંગાથે ચોક્કસ કરીને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ને કહે જે, મને વર્તમાન ધરાવી તમારો મને એકાંતિક ભક્ત કરો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અમારા વર્તમાન પાળવાં ઘણાં જ કઠણ છે. માટે તમારાથી પળાય નહિ ને તમે તો ચોરના મુખીયા છો તેમ સહુ કોઈ જાણે છે. માટે તમારાથી વર્તમાન રહેશે નહિ. ત્યારે મુળજીભાઈ કહે જે, મને તમે પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળ્યા માટે ચોક્કસ તમારાં આપેલ વર્તમાન પાળીશ. આવું કહેવાથી શ્રીજીમહારાજે તેમને વર્તમાન ધરાવીને પાંચ વર્તમાન કહેતા હવા કે દારૂ પીવો નહિ, માંસ ખાવું નહિ, ચોરી કરવી નહિ, પરસ્ત્રીનો સંગ કરવો નહિ, વટલવું નહિ ને વટલાવવું નહિ. આ પાંચ વર્તમાન પાળવાં. આમ કહીને કંઠી પે'રાવીને સત્સંગી કર્યા. પછી એ મુળજીભાઈ ઘણે ભાગે શ્રીજીમહારાજનો તથા સંતનો સમાગમ કરવા સાથે રહેતા હતા. એક દિવસ કોઈ ગામની બે ડોસીઓ પોતાના પહેરવાના દાગીનાઓ શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરવા આવી. તે બે ડોસીઓએ પોતાના બે ડબા મુળજીભાઈ સંગાથે મોકલ્યા. તે બે ડબાને શ્રીજીમહારાજે ઉઘાડીને જોયા તેમજ મુળજીભાઈએ પણ ડબાની અંદરના દાગીના જોઈ લીધા. તેથી મનમાં લેવાની ઇચ્છા થઈ તે મુળજીભાઈનો સંકલ્પ શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે જાણી લીધો. તેથી શ્રીજીમહારાજ મુળજીભાઈને કહે જે, આ બઉં ડબા પાછા આપો ને તે ડોસીઓને એમ કહેજો કે હાલ દાગીનાની જરૂર નથી ને જ્યારે જોઈશે ત્યારે અમે મંગાવી લેશું, ને તેને તમે સાચવી રાખજો. આમ કહીને તે બે ડબા ડોસીઓને અપાવ્યા. તે ડોસીઓ જ્યારે પોતાના ગામ જવા તૈયાર થઈ ત્યારે મુળજીભાઈએ તે ડોસીઓનું ગામ તથા નામ પૂછી લીધું. ને ડોસીઓ પોતાને ગામ ગઈ. ત્યાર પછી થોડા દિવસમાં મુળજીભાઈ શ્રીજીમહારાજને કહે જે, મને આજ્ઞા આપો તો હું મારે ઘેર જાઉં તેથી શ્રીજીએ રજા આપી જેથી ઘેર જવા નીકળ્યા. તે પોતાને ગામ ન જતાં તે ડોસીઓને ગામ ગયા. મુળજીભાઈને જોઈને બે ડોસીઓ બહુ રાજી થઈ ને જમવાને માટે દાળ, ભાત ને કંસાર કર્યો ને આગ્રહપૂર્વક સારી રીતે જમાડ્યા. પછી મુળજીભાઈએ તે ડોસીઓની આગળ રાત્રિના બાર વાગ્યા સુધી શ્રીજીમહારાજની કેટલીક લીલાની વાતો તથા પરચાની તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્યની વાતો કરીને કહે જે હવે રાત્રિના બાર

વાગ્યા છે માટે તમે સૂઈ જાઓ ને હું પણ સૂઈ જાઉં. એમ કહીને વિશ્વાસવાળી ડોસીઓને વિશ્વાસ આપ્યો ને ડોસીઓ સૂઈ ગઈ ને મુળજીભાઈ સૂતા નહિ ને જાણ્યું કે આ બે ડોસીઓ સૂઈ ગઈ છે. એમ ધારીને મુળજીભાઈએ જે ઠેકાણે ડબા દાટ્યા હતા ત્યાંથી ડબા કાઢી લીધા. ને ખડીયામાં નાખીને ચાલતા થયા. તે દિવસ ઊગ્યો ત્યાં દશ ગાઉ નીકળી ગયા. ડોસીઓ સવારમાં ઊઠીને પોતાના રસોડામાં જુએ છે તો ઢીંચણ સુધીનો ખાડો ચૂલાની આગમણમાં જોયો ત્યારે તે બેઉ ડોસીઓએ વિચાર કર્યો જે દાગીનાવાળા ડબા મુળજીભાઈ લઈ ગયા હશે. તે શ્રીજીમહારાજને આપશે. આપણે આ વાત કોઈને કહેવી નહિ. એમ વિચાર કરીને પોતાના મનમાં સમજી રહી. ને મુળજીભાઈ ચાલ્યા જાય છે તેમને આગળ એક નદી આવી તેથી તે ત્યાં નાહવા રોકાયા. ને નાહીને પૂજા કરવા બેઠા તે વખતે દિવ્ય દેહે બે સ્વારો સહિત શ્રીજીમહારાજ મુળજીભાઈની પાસે આવ્યા. ને માણકીથી નીચે ઊતર્યા ને મુળજીભાઈએ શ્રીજીને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. ત્યારે મહારાજ મુળજીભાઈને કહે જે, અમને ભૂખ લાગી છે. તમારી પાસે કાંઈ જમવાનું હોય તો અમને આપો. મુળજીભાઈ કહે જે, મારી પાસે કાંઈ નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારા ખડીયામાં શું છે. એમ કહીને ખડીયો લઈ લીધો. અંદરના બેઉ ડબા કાઢી તેનાં ઢાંકણાં ઉઘાડ્યાં ને કહે જે, આ બેઉમાં કાંઈ ખાધા જેવું નથી. આમાં તો દાગીના છે. આવું બોલીને તે ડબા તેમને પાછા આપ્યા ને પાળાને કહે જે, તમારી પાસે બશેર પેંડા છે તે આ મુળજીભાઈને આપો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી પાળાએ પેંડા આપ્યા. અને જોતજોતામાં શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. ત્યારે મુળજીભાઈને વિચાર થયો જે મને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું હતું કે, તારાથી વર્તમાન પળાશે નહિ. તે મેં વર્તમાનનો લોપ કર્યો. તેથી આ વગડામાં દિવ્યદેહે દર્શન આપીને પેંડા આપ્યા ને દાગીનાના ડબા જોઈ તુરત અદૃશ્ય થઈ ગયા. માટે હું ખરેખરો શ્રીજીમહારાજના ગુનામાં આવ્યો છું ને તે બાઈઓનો વિશ્વાસઘાત કર્યો. માટે આ ડબાઓએ વર્તમાન ચુકાવ્યું તો હવે પાછા આપી શ્રીજીમહારાજની પાસે જઈ માફી માગું તો જ મારો મોક્ષ થશે. નહિતર મોક્ષ થશે નહિ. એવો વિચાર કરી ત્યાંથી પાછા વળ્યા. ને સૂર્યનારાયણના આથમતા વખતે તે બાઈના ગામ ગયા ને મુળજીભાઈને જોઈને મુળજીભાઈ આવ્યા એમ બોલવા લાગી.

તે સાંભળીને મુળજીભાઈ કહે જે, મુઓ મુળજીભાઈ. આ તમારા ડબાએ વર્તમાન ચુકાવ્યું માટે લ્યો આ તમારા ડબા. એમ કહીને તેમને પાછા આપી ત્યાં એક રાત્રિ રહી શ્રીજીમહારાજની પાસે આવ્યા. તે સમે શ્રીહરિ કહે જે, કેમ મુળજીભાઈ ચોરીનો ધંધો કરતા હતા તે જ પ્રમાણે કર્યો કે નહિ. આ ગુનો હું માફ કરું છું પણ હવેથી ક્યારેય આવું કામ કરશો નહિ. એમ કહીને તે વિશે કેટલીક વાત કરી. કહેવાનું કે જેને જેવો સ્વભાવ પડ્યો હોય તે તેવી ક્રિયા જ્યારે કરે ત્યારે જ શાંતિ થાય છે. પણ આજ્ઞાનો લોપ થાય છે તેવું તેમને અનુસંધાન રહેતું નથી. ॥ **૧૫૬** ॥

૧૫૭. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ વડતાલ જતા હતા

ગામ ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજ એક વખત વડતાલ જતા હતા. તે વચમાં ગામ કારીયાણીમાં રાત્રિ રહ્યા. સવારમાં શ્રીજીમહારાજે વસ્તાખાચરના દરબારમાં સ્નાન કર્યું. ને વેરાભાઈ તથા કાઠીઓએ વસ્તાખાચરના પાણીયારામાંથી પૂછ્યા સિવાય દાતણ લીધાં ને તળાવે સ્નાન કરવા ગયા. ને સ્નાન કરી પરવાર્યા પછી વેરાભાઈને યાદ આવ્યું જે કોઈની કોઈ પણ વસ્તુ પૂછ્યા સિવાય લેવી નહિ એમ શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરેલી છે તે આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરીને દાતણ લીધાં. શ્રીહરિ પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત માંગશું. એવો વિચાર મનથી દઢ કરીને બીજા કાઠીઓને વેરાભાઈએ વાત કરી જે, મને આવો સંકલ્પ થયો છે માટે શ્રીજીમહારાજની પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત માંગશું. તે સાંભળીને કાઠી વેરાભાઈને કહે જે, આ વાત આપણે આપણા મનમાં સમજી રાખવી પણ શ્રીજીમહારાજને કહેવી નહિ. ને કહેશો તો એમાંથી કાંઈનું કાંઈ થશે ને આપણા ઉપર શ્રીજીમહારાજ કુરાજી થાય તો ભલા થઈને બોલશો નહિ એવો ઠરાવ કરી ઉતારે આવ્યા. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને બેઠા હતા. તે જોઈને વેરાભાઈએ હાથ જોડીને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, પૂછ્યા સિવાય દાતણ લેવાયાં છે. માટે પ્રાયશ્ચિત્ત મને આપો. ત્યારે શ્રીહરિ કહે જે, તમે ચાલીને ગઢડા જાઓ ને રસ્તામાં સાધુ મળે તો તેમને દશ દંડવત્ કરવા ને જે હરિભક્ત સામા મળે તેમને પાંચ દંડવત્ કરવા ને કહેવું જે મેં વસ્તાખાચરના પાણીયારેથી તેમને પૂછ્યા સિવાય દાતણ લીધું હતું તે ચોરીનું પ્રાયશ્ચિત્ત મને શ્રીજીમહારાજે આપ્યું છે, તેથી ગઢડે જઈશ ને ત્યાં

શ્રી ગોપીનાથ આદિક દેવનાં દર્શન કરીને ઉન્મત્ત ગંગામાં સ્નાન કરીશ. ને તે સિવાયનાં જે જે તીર્થો છે તેમાં જઈને દર્શન, દંડવત્ પ્રણામ કરીને પાછો શ્રીજીમહારાજ પાસે કારીયાણી જઈશ, ત્યારે દાતણની ચોરીનું પ્રાયશ્ચિત્ત પૂરું થશે. તે પ્રમાણે વેરાભાઈ પ્રાયશ્ચિત્ત કરીને શ્રીજીમહારાજ પાસે કારીયાણી ગયા. તે સમે શ્રીજીમહારાજે વેરાભાઈને ઉદ્દેશીને કોઈની કાંઈ પણ પૂછ્યા વિના વસ્તુ ન લેવી. એમ આજ્ઞા કરીને થાળ તૈયાર થયો તેને જમવા માટે શ્રીજીમહારાજ પધારતા હવા. ॥ **૧૫૭** ॥

૧૫૮. ગઢડામાં દાદાખાચરના દરબારમાં રહેતાં બાઈ

ગામ ગઢપુરમાં દાદાખાચરના દરબારમાં એક બાઈ રહેતાં હતાં ને તે કોઠારનું કામ કરતાં ને તેમનો વિશ્વાસ પરિપૂર્ણ હતો. ને તે બાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તે બાઈને એક દિવસ એવો સંકલ્પ થયો જે મારી પાસે કાંઈ મૂડી નથી માટે થોડી થોડી વસ્તુ વેચીને રૂપિયા ભેગા કરું તો માંદે, સાજે ઉપયોગમાં આવે. એમ ધારીને જીવુબા તથા લાડુબા ન જાણે તેવી રીતે ઘી, ગોળ, સાકર, દાણા વગેરે લાગ આવે ત્યારે વેચીને ઘણા દિવસે બસેં રૂપિયાની મૂડી કરી. અને વિચાર કર્યો કે, આ રૂપિયા ગામમાં કોઈને ઘેર વ્યાજે મૂકું તો તેમાંથી રૂપિયા વધશે. તેવો વિચાર કરીને રૂપિયા સાથે લઈ ગામમાં ગઈ. ને જતાં રસ્તામાં એવો વિચાર થયો જે રૂપિયા જેને ઘેર મૂકું તે ધણી દાદાખાચરને વાત કરે તો તે રૂપિયા દાદાખાચર લઈ લે. ને મને રજા આપે ને ફજેતીનો પાર ન રહે. માટે કોઈની પાસે ન મૂકતાં, આ રૂપિયા લઈને સવારે ચાર વાગ્યે અંધારામાં ગમે ત્યાં ચાલી જાઉં. એમ પોતાના મન સાથે દૃઢાવ કરીને બીજે દિવસ વગર પૂછે તે બાઈ ચાલી ગઈ. તેના સમાચાર સહુને જાણવામાં આવ્યા. તેથી શ્રીજીમહારાજની આગળ વાત કરી જે, કોઠારનું કામ કરનાર બાઈ ચાલી ગઈ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તેની પછવાડે જઈને તે બાઈને પકડો. તે ચોરી કરીને ગઈ છે. એવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થઈ કે તુરત પછવાડે જઈને તુરત તેને પકડીને શ્રીજીમહારાજની પાસે લાવ્યા. તે સમે દાદાખાચર શ્રીજીમહારાજની પાસે બેઠા હતા. તેમને શ્રીજીમહારાજ કહે જે આ બાઈએ વિશ્વાસઘાત કર્યો છે. વિશ્વાસઘાતી મહાપાપી કહેવાય છે. મહાપાપીને માર્યાનો દોષ નહિ. માટે

આ બાઈએ ચોરી કરી તેથી તેનું માથું કાપી નાખો. સામા ઓરડામાં લઈ જાઓ. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી તુરત જ એક હાથમાં તરવાર ને એક હાથમાં તે બાઈનો માથાનો ચોટલો ઝાલીને ઓરડામાં લઈ ગયા ને મ્યાનમાંથી તરવાર કાઢીને જ્યાં મારવા જાય છે ત્યાં તો તે બાઈ ઘણું રડવા લાગી ને આંખોમાં ચોધારાં આંસુ પડવા લાગ્યાં ને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવા લાગ્યાં. તે જોઈને મહાદયાળુ દાદાખાચરને તે સમે ઘણી દયા ઉત્પન્ન થઈ ને તે સમયે તુલસીદાસની સાખી યાદ આવી જે,

તુલસી જા કે મુખનસેં, ભુલે નીકસેં રામ,
તાકે પગકી પેનીયાં, મેરે તનકી ચામ.

એ સાખીમાં ભૂલથી રઘુનાથજીનું નામ કોઈ પણ પ્રાણી લે તો તુલસીદાસે કહ્યું જે, મારા શરીરના ચામડાના જોડા કરાવીને તેને પહેરાવું. માટે આ તો આ બાઈ શ્રીજીમહારાજની ભક્ત છે. ને વળી મારા શ્રીજીમહારાજ તો રૂઘનાથાદિ અવતારોના કારણ છે તો અવતારી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરનાર આ બાઈનું માથું મારાથી કેમ કપાય. ન જ કપાય આવો દૃઢ ઠરાવ કરીને તે બાઈને ઠપકા તરીકે ચેતવણી આપીને કહે જે, બેન તમે મારા ઉપર રાજી રહેજો. મારે તમારે વિશે જરા પણ સંદેહ નથી. તમે સુખેથી આ દરબારમાં કોઠાર સિવાય બીજી સેવા કરો ને બીજે ક્યાંય જશો નહિ. હું તમારા ઉપર રાજી છું ને શ્રીજીમહારાજને પણ સમજાવીશ. એમ કહીને દાદાખાચર શ્રીહરિની પાસે આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે મુડકીનું માથુ કાપી નાખ્યું ? ત્યારે દાદાખાચર કહે જે, આપશ્રીની આજ્ઞાથી મારે તેનું માથું કાપી નાખવું હતું. પણ ગદ્‌ગદ્ કંઠે થઈ આપશ્રીનું ભજન ઊંચે સ્વરે કરવા લાગી તેથી મને દયા આવવાથી તથા તુલસીદાસજીની સાખી સાંભળી આવવાથી તેનું માથું ન કાપતાં આ દરબારમાં તે બાઈને કોઠાર સિવાય બીજી ક્રિયા કરવાની આજ્ઞા કરી હું આપશ્રીની પાસે આવ્યો છું. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચર ઉપર બહુ પ્રસન્ન થયા. ને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા ને કહે જે, તમે મારા એકાંતિક ભક્તરાજ છો. ને સમય પ્રમાણે વર્તનાર છો. એમ કહીને દાદાખાચર સહિત શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીએ ગયા. ને બીજે દિવસે તે બાઈને શ્રીજીમહારાજ પોતાની પાસે બોલાવીને

કહે જે, મારે તમને દરબારમાં રાખવાનો બિલકુલ વિચાર નહોતો પણ દાદાખાચરની આજ્ઞાથી તમે રહ્યાં. તેથી હું તમારી ઉપર રાજી છું. સુખેથી રહીને ભજન કરજો ને આવું ચોરીનું કામ તમારે ક્યારેય કરવું નહિ. તે સાંભળીને તે બાઈએ શ્રીજીમહારાજને બસો રૂપિયા અર્પણ કર્યા. તે રૂપિયાની શ્રીહરિએ સંતોને દાદાખાચર દ્વારા રસોઈ અપાવી. ॥ ૧૫૮ ॥

શ્રી રણછોડજી આદિક દેવના કહેવાથી સત્સંગી થયા તે વિશેની વાર્તાઓ

૧૫૯. દાવોલના જેઠાભાઈ

ગામ દાવોલના જેઠાભાઈ દર પુનમે ડાકોરના શ્રી રણછોડજીનાં દર્શન કરવા જતા હતા. એવી રીતે દર્શન કરતાં કરતાં બાવીસ વરસ ગયાં. ત્યારે શ્રી રણછોડજીએ પ્રસન્ન થઈને દર્શન પ્રત્યક્ષ દીધાં ને કહે જે, માગો. ત્યારે જેઠાભાઈએ વર માગ્યો જે, મને પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળે તેવી કૃપા કરો. તેથી શ્રી રણછોડજી કહે જે, પ્રત્યક્ષ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ હાલમાં ગામ ગઢડામાં બિરાજે છે ત્યાં તમે જાઓ ને તેમનો આશ્રય કરજો. એટલે તમારો આત્યંતિક મોક્ષ થશે. આવી રીતે શ્રી રણછોડજીના કહેવાથી જેઠાભાઈ ગઢડે આવ્યા ને ગઢડાના દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, તમને ગામ ડાકોરના શ્રી રણછોડજીએ અહીં મોકલ્યા છે કે ? ત્યારે જેઠાભાઈ કહે જે, હા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે કહ્યું તેથી જેઠાભાઈને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન છે એમ નિશ્ચય થયો. તેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસેથી વર્તમાન લઈ કંઠી ધારણ કરી સત્સંગી થઈ પોતાને ઘેર ગયા. પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હતા અને અંતકાળે શ્રીજીમહારાજ તેડવા આવ્યા તેમની સંગાથે જેઠાભાઈ શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં જતા હવા. ॥ ૧૫૯ ॥

૧૬૦. મુંજપરના સંઘાભાઈ પટેલ

ગામ મુંઝપરમાં પટેલ સંઘાભાઈ શંકરના ભક્ત હતા. ને પોતાના ગામમાં રહેલા શંકરની પૂજા નિરંતર કરતા હતા. ને પૂજા કર્યા પછી શંકરની પ્રાર્થના

કરે જે, મને પ્રત્યક્ષ ભગવાનનો મેળાપ કરાવો તો મારે પ્રગટ ભગવાનનું ભજન કરવું છે. આવી રીતે પ્રાર્થના કરતાં છ માસ ગયા પણ શંકરે પોતાની ઉપર પ્રસન્ન થઈને દર્શન આપ્યાં નહિ. ત્યારે એવો વિચાર કર્યો જે, આવતી કાલે પૂજા કરેલા શંકર મને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપે નહિ તો મારે કમળ પૂજા કરવી એટલે મસ્તક કાપીને શંકરને ચઢાવવું એવો નિશ્ચય સંઘા પટેલે કર્યો. પછી બીજે દિવસે શંકરની પૂજા કરવા જતી વખતે પૂજાની સામગ્રી ભેગો છરો લઈને ગયા. ત્યાં શંકરના મંદિરમાં રોજના નિયમ મુજબ શંકરને શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવીને પછી દૂધ, દહીં, ઘી, મધ, સાકર આદિક પંચામૃતથી સ્નાન કરાવીને શુદ્ધ જળથી અભિષેક કર્યો. પછી ચંદન, બીલીપત્ર, ધંતુરાનાં પુષ્પ વગેરેથી પૂજા કરીને ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય ધરીને આરતી કરીને સંઘા પટેલે શંકરની પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, મને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપીને આ ભરતખંડમાં અવતાર ધારણ કરી વિચરતા ભગવાનનો મને મેળાપ કરાવો. આવી પ્રાર્થના કર્યા છતાં જ્યારે શંકરે પ્રત્યક્ષ દર્શન આપ્યાં નહિ ત્યારે પોતાની પાસે રહેલા છરાથી પોતાનું મસ્તક કાપીને કમળપૂજા કરવાને માટે ગળું કાપવા છરો મારવા જાય છે. તે જ વખતે બાણમાંથી શંકરે મૂર્તિમાન પ્રગટ થઈને હાથ ઝાલી લીધો ને કહે જે, હું તમારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છું માટે વર માગો; એમ મૂર્તિમાન શંકરે કહ્યું ત્યારે સંઘા પટેલ કહે જે, મને પ્રત્યક્ષ ભગવાનનો મેળાપ કરાવો. ત્યારે મૂર્તિમાન શંકર કહે જે, પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન હાલમાં ગઢડામાં બિરાજે છે ત્યાં તમો જાઓ ને તે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનનો આશ્રય કરજો ને તેમના ભજનથી તમારો મોક્ષ થશે. આટલું કહીને શંકર અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી સંઘા પટેલે પૂજાની સમાપ્તિ કરીને ઘેર આવી ભોજન કરી પ્રત્યક્ષ ભગવાનને મળવા માટે પોતાને ઘેરથી નીકળી ગઢડે આવ્યા. ને ગઢપુરના દાદાખાચરના દરબારમાં રહેલી અક્ષરઓરડીમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, હે સંઘા પટેલ તમને તમારા ગામના શંકરે અમારાં દર્શન કરવા મોકલ્યા છે કે ? ત્યારે કહે કે, હા શંકરે મને આપશ્રીનાં દર્શન કરવા મોકલ્યો છે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ નિશ્ચે ભગવાન છે એવો પોતાના મન સાથે નિશ્ચય કરીને શ્રીજીમહારાજ પાસેથી વર્તમાન

લઈ, કંઠી પે'રી, સત્સંગી થઈને શ્રીજીમહારાજનો તથા સત્પુરુષનો સમાગમ કરવા ગઢપુરમાં રહેતા હતા. પછી સત્પુરુષના સમાગમથી સંસારનો ત્યાગ કરીને સાધુ થઈને શ્રીજીમહારાજની સેવામાં રહેવા માટે પોતાના મન સાથે ઠરાવ કરીને શ્રીજીમહારાજના સાધુ થવા માટે પ્રાર્થના કરતા હતા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારે સાધુ થવું હોય તો તમારાં માતપિતાનો અગર તમારાં સગાંસંબંધીનો કાગળ લઈને આવો તો જ તમને સાધુની દીક્ષા અપાય. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને સંઘા પટેલ પોતાને ગામ આવ્યા. ને પોતાને ઘેર જતાં ગામના ચોરામાં બેઠેલા પોતાના કાકાશ્રી સાંભળે તેવી રીતે બોલતા જાય કે મને પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો મેળાપ થયો. આવી વાણી સાંભળીને સંઘા પટેલને તેમના કાકાશ્રી કહે જે, જ્યારે તમને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મળ્યા ત્યારે તેમના સાધુ થઈને રહેવું હતું, અહીં શા માટે આવ્યો ? ત્યારે સંઘા પટેલ કહે કે, મારાં માતપિતાનો કાગળ લેવા આવ્યો છું, કારણ કે માતપિતાના કાગળ સિવાય કોઈને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સાધુ કરતા નથી તેથી આવવું પડ્યું છે. પછી સંઘા પટેલના કાકાશ્રીએ ચોરામાંથી કાગળ લખી દીધો જે આમને સાધુ કરશો તેમાં અમે રાજીખુશી છીએ. આવો કાગળ મળ્યો તેથી પોતાને ઘેર ન જતાં પાછા ગઢપુર આવીને શ્રીજીમહારાજના હાથમાં કાગળ આપ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજે સંઘા પટેલને સાધુની દીક્ષા આપીને સિદ્ધાનંદ સ્વામી નામ પાડીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને શિષ્ય તરીકે સોંપ્યા, જેથી સિદ્ધાનંદ સ્વામી પોતાના ગુરુની સેવા કરતા હવા. ॥ ૧૬૦ ॥

૧૬૧. તુરખાની એક બાઈ

કાઠિયાવાડ દેશમાં ગામ તુરખા છે. ત્યાં એક બાઈ પરોક્ષ શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ કરતી હતી. તે બાઈએ એક દિવસ શ્રી સ્વામિનારાયણ એવું નામ સાંભળ્યું કે તુરત તે બાઈને સમાધિ થઈ ગઈ ને તે બાઈ અક્ષરધામમાં ગઈ ને દિવ્ય સિંહાસન ઉપર વિરાજમાન શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને જોયા. તેવી જ રીતે ત્યાંના મુક્તો તથા તે ધામની રચના વગેરે જોઈને ઘણી જ રાજી થઈ. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન તે બાઈને કહે જે, ગઢડામાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન છે તમો ત્યાં જાઓ, તમારા જીવનો મોક્ષ

કરવો હોય તો. એમ કહ્યું એટલે તુરત સમાધિમાંથી જાગ્રત થઈ ગઢડે આવ્યાં ને જીવુબાને વાત કહી જે, મને કાનુડાનાં દર્શન કરાવો. ત્યારે જીવુબા તે બાઈને સાથે લઈને અક્ષર ઓરડીમાં ગયાં ને ત્યાં તુરત તે બાઈને શ્રીજીમહારાજનાં કૃષ્ણ સ્વરૂપે દર્શન થયાં કે તુરત તે બાઈને સમાધિ થઈ. ને ગોલોકધામમાં ગયાં ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં તે બાઈએ દર્શન કર્યાં. તે બાઈના સામું જોઈને શ્રીકૃષ્ણ કહે જે, ગઢડામાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સર્વના નિયંતા છે. માટે તમો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આશ્રય કરજો. જેથી તમારો આત્યંતિક મોક્ષ થશે એટલી વાત કરી કે તુરત સમાધિમાંથી જાગ્રત થયાં ને શ્રીજીમહારાજ પાસે વર્તમાન લઈ કંઠી વગેરે સત્સંગના નિયમો ધારણ કરી તે બાઈ પાછાં પોતાને ગામ જતાં હવાં. ને ત્યાં પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન નિરંતર કરતાં તેથી તેમની ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રીજીમહારાજ તે બાઈને અંતકાળે પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. **॥ ૧૬૧ ॥**

૧૬૨. ઘોડાસરના જાલમસિંહ રાજાની માતુશ્રી

ગામ ઘોડાસરના રાજા જાલમસિંહની માતુશ્રી શ્રી રામચંદ્રજીનાં ભક્ત હતાં ને નિરંતર રામની ભક્તિ કરવામાં ઉત્સાહવાળાં હતાં. એક સમયે ડભાણ ગામથી શ્રીજીમહારાજ સંતનો વેશ ધારણ કરીને ઘોડે બેસીને ઘોડાસર ગામ ગયા. પછી ત્યાંના રાજા જાલમસિંહે પૂછ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ક્યાં છે ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, તે તો ડભાણ છે. ને કહે જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ કેવા છે ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મારા જેટલા ઊંચા ને મારા જેવા જ છે. તેમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી ગામ સળકિયે ગયા. પાછળથી મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારી આવ્યા તેમને પૂછ્યું કે, શ્રીજીમહારાજ ક્યાં છે ? ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે જે, આગળ આવ્યા હતા તે જ શ્રીજીમહારાજ હતા. પછી શ્રીજીમહારાજની શોધ કરવા બે બે ગાઉ સુધી ઘોડેસવારો મોકલ્યા પણ શ્રીજીમહારાજ મળ્યા નહિ, પછી ઘણા પસ્તાવા લાગ્યા જે, શ્રીજીમહારાજ આવ્યા હતા ને આપણે ઓળખ્યા નહિ. તે જ રાત્રિએ જાલમસિંહ રાજાની માતુશ્રી પોતાના ઘરમાં પૂજા કરવા રાખેલ શ્રી રામ, લક્ષ્મણ, સીતાજી ને હનુમાનજીની મૂર્તિ હતી તેમાંથી શ્રી રામચંદ્રજીએ રાત્રિએ દર્શન દઈને રાજા

જાલમસિંહની માતુશ્રીને કહે જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ નામે પુરુષોત્તમનારાયણ આ ભરતખંડની પૃથ્વીમાં પ્રગટ થયા છે. માટે પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આશ્રય કરો. તેમ શ્રી રામચંદ્રજીના કહેવાથી બીજે દિવસે સવારમાં પાલખીમાં બેસીને ગામ સળકિયે જતાં રસ્તામાં સંકલ્પ કર્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ચરણમાં સોળ ચિહ્ન હોય તો તેમને પુરુષોત્તમનારાયણ ભગવાન છે એમ હું માનું તેમ ધારીને ગયાં. ત્યાં શ્રીજીમહારાજનાં ચરણમાં સોળ ચિહ્ન દેખ્યાં. ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પાસે વર્તમાન લઈ, કંઠી પે'રી, સત્સંગી થઈ ગામ સળકિયેથી શ્રીજીમહારાજને પોતાને ગામ ઘોડાસર લાવીને પધરાવ્યા. ને પોતાના દીકરાએ સહિત બાઈએ શ્રીજીમહારાજની ષોડશોપચારથી પૂજા કરી ભેટ ધરી આરતી કરીને પ્રણામપૂર્વક પ્રાર્થના કરી પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન નિરંતર કરતાં હતાં. પછીથી શ્રીજીમહારાજ ઘોડાસરથી ડભાણ જતા હવા. **॥ ૧૬૨ ॥**

૧૬૩. નાંદોલના ધનેશ્વરભાઈ

ગામ નાંદોલના ત્રવાડી ધનેશ્વરભાઈને પુત્ર ન હોવાથી સ્ત્રીએ સહિત કાશીએ ગયા ને ત્યાં બાર વર્ષ રહીને ગાયત્રી પુરશ્ચરણ કર્યું. ત્યારે ગાયત્રીએ ચતુર્ભુજ પ્રત્યક્ષ દર્શન આપીને કહ્યું જે, હે ધનેશ્વરભાઈ ! તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે વર માગો. ત્યારે ધનેશ્વરભાઈ કહે જે, મને પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળે એવો વર આપો. ત્યારે ગાયત્રી દેવી કહે જે, હાલમાં પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગામ ગઢડામાં છે. તેમની પાસે જાઓ તો તમને ભગવાનનો મેળાપ થશે ને મોક્ષ પણ થશે. આવી રીતે ગાયત્રી દેવીના કહેવાથી ગામ ગઢડે સ્ત્રી સહિત ધનેશ્વરભાઈ આવ્યા ને દાદાખાચરના દરબારમાં રહેલા લીંબડા નીચે સભા કરીને વિરાજમાન થયેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે અંતર્યામીપણે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન બોલ્યા કે, હે ધનેશ્વરભાઈ, તમને કાશીએથી શ્રી ગાયત્રીદેવીએ મોકલ્યા કે ? ત્યારે ધનેશ્વરભાઈ કહે જે, હા, મને શ્રી ગાયત્રીએ મોકલ્યો છે. પછી પ્રત્યક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસેથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈને પોતાને ઘેર ગયા. ને તે ધનેશ્વરભાઈએ સ્ત્રીએ સહિત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું દેહ પર્યંત

ભજન કર્યું. જ્યારે તેમનો અંતકાળ આવ્યો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ વિમાન લઈને તેડવા ગયા ને નાંદોલ ગામમાં રહેલા માણસોને દર્શન થયાં ને ભક્તરાજ ધનેશ્વરભાઈને પોતાના અક્ષરધામમાં તેડી જતા હવા. ॥ **૧૬૩** ॥

૧૬૪. પાણવીના પુંજાભાઈ

ગામ પાણવીના પુંજાભાઈ ડોડીયા પરોક્ષદેવના ભક્ત હતા. પછી પુંજાભાઈને એવો સંકલ્પ થયો કે આ જીવે અનેક દેહો ધારણ કર્યા ને વિષય ભોગવ્યા તેથી જીવનો મોક્ષ થયો નહિ. માટે આ દેહે કરીને પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળે તો દેહ રાખવો છે, નહિ તો દેહનો ત્યાગ કરવો છે. આવી રીતે પોતાના મન સાથે ઠરાવ કરીને પુંજા ડોડીયા ભરત ખંડમાં રહેલા તીર્થો ફર્યા. પણ જ્યારે પ્રત્યક્ષ ભગવાનનો મેળાપ ન થયો ત્યારે દેહનો નાશ કરવા માટે સમુદ્રમાં પડીને મરી જવું આવો નિશ્ચય કરીને સમુદ્રમાં પડવા માટે ગયા. ત્યાં સમુદ્રના કાંઠા ઉપર રહેતા નકલંક મહાદેવના ઓટલા ઉપરથી સમુદ્રમાં પડ્યા પણ સમુદ્રે બહાર કાઢી નાખ્યા. ત્યારે પોતાનો દેહ પાડવા માટે મહાદેવને બાથ ભીડીને બેઠા તો પણ સમુદ્રે જળના મોજાથી બહાર કાઢ્યા. તે મહાદેવ આગળ સમુદ્રનાં મોજાં આવે ત્યારે એક વાંસ પૂર પાણી થઈ જાય તોપણ મરણ ન થયું. ત્યારે ત્રીજી વખત મરવા માટે શંકરને બાથ લીધી ત્યારે આકાશવાણી થઈ જે અનેક જન્મના પુણ્યે કરીને પામેલો મનુષ્યદેહનો નાશ કરીશ નહિ. મનુષ્યદેહે કરીને જ ભગવાનની ભક્તિ થાય છે ને ભક્તિએ કરીને જ સંસાર સમુદ્ર થકી આ જીવનો મોક્ષ થાય છે, ને પ્રત્યક્ષ ભગવાનનો મેળાપ આ દેહથી થાય છે. માટે તમારે પ્રત્યક્ષ ભગવાનનો મેળાપ કરવો હોય તો હાલમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગામ ગઢડામાં છે ત્યાં જાઓ એટલે પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળશે ને તમારો મોક્ષ પણ થશે. આવું આકાશવાણીનું વચન સાંભળીને પુંજા ડોડીયા સમુદ્રેથી ઘેર ન જતાં ગામ ગઢડા ગયા. ત્યાં દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રી વાસુદેવનારાયણના ઓરડે બેઠેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, હે પુંજા ડોડીયા તમે આકાશવાણીના વચનથી અહીં આવ્યા કે ? ત્યારે પુંજાભાઈ કહે, હા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે કહ્યું તેથી શ્રીજીમહારાજનો પાકો નિશ્ચય થયો જે આ શ્રીહરિ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. એમ જાણીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના હાથથી વર્તમાન ધારણ કરી, કંઠી પે'રી, સત્સંગી થઈને પોતાને ગામ ગયા, ત્યાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનનું ભજન કરતા હતા. ને શ્રીજીમહારાજના આપેલા નિયમોનું પાલન કરતા થકા પોતાને ગામ આવેલા સત્પુરુષનો સમાગમ કરવાથી એકાંતિક ભક્ત થયા હતા. ને ત્રણેય અવસ્થામાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને જોતાં સતા અખંડ ધ્યાનમાં રહેતા, એવા પાણવી ગામના પુંજાભાઈ ડોડીયાએ શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાં પધાર્યા એવું સાંભળ્યું કે તુરત પોતાના ઘરનું કામકાજ પડી મૂકીને ગઢપુર આવ્યા ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના તેરમા સુધી અન્નજળ લીધા સિવાય મંદિરનું કામકાજ કર્યું. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, તમે અન્નજળ કેમ લેતા નથી ? ત્યારે કહે, કંઠમાં અન્નપાણી ઊતરતું નથી જેથી લેતો નથી. પછી શ્રીજીમહારાજ ભક્તરાજ પુંજાભાઈ ડોડીયાને તથા માણકી ઘોડીને તેરમાના દિવસે મધ્યાહ્ને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ **૧૬૪** ॥

૧૬૫. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ પાસે જીવાખાચરને રતો બસીયો આવ્યા

ગામ ગઢપુરમાં એક વખત શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં બેઠા હતા. ત્યાં જીવાખાચર તથા રતોબશીયો આવ્યા ત્યારે કરીમભાઈ દરવાણીએ રતાબશીયાને રોક્યો ને જીવાખાચરને જવા દીધા. તે શ્રીજીમહારાજની પાસે આવ્યા. ને રતોબશીઓ બજારમાં જઈને કીર્તન ગાવા લાગ્યો. ત્યારે શ્રીહરિએ પૂછ્યું જે, કોણ કીર્તન બોલે છે ? તેને મારી પાસે બોલાવો. એમ કહ્યું કે તુરત શ્રીજીમહારાજ પાસે બોલાવ્યો. તે રતાબશીયાને જોઈને શ્રીજી કહે જે, આવો ભાઈબંધ. ત્યારે જીવાખાચર બોલ્યા જે, કેમ ભાઈબંધ ? ત્યારે શ્રીહરિ કહે જે, તે પાણીની સાથે વઢતો હતો એમ કહીને કહે જે, આ અંધારી રાત ને વરસાદ વરસે છે. ને ઘેલા નદીમાં પાણી આવ્યું છે. તે જો તું ઘેલા નદીની સામી પાર પીપળો છે તે પીપળાનાં પાન લાવ તો ખરો. ત્યારે રતોબશીયો બોલ્યો જે, લાવું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેની સાથે લક્ષ્મીરામને મોકલ્યા. તે આ કાંઠે ઊભા રહ્યા. ને રતોબશીયો પાણીના પૂરમાં પડીને સામે કાંઠે જઈ પીપળનાં પાન લઈ આ કાંઠે આવ્યો. પછી બેઉ જણ સાથે શ્રીજીમહારાજની પાસે આવ્યા. પછી જીવાખાચરે પૂછ્યું કે, તમારો ભાઈબંધ કયા દિવસનો ?

ત્યારે તે વિષેની શ્રીજીમહારાજે વાત કરી જે, આ રતોબશીયો પૂર્વ જન્મમાં રાજા હતો ને ગૌબ્રાહ્મણને પાળતો ને મહા પુણ્યશાળી હતો. ને મોઢે માગે તે દાન આપતો. તે રાજા એક વખત પૂજા કરતો હતો તે સમે બે સાધુ તીર્થયાત્રા કરવા જતા હતા તે સાધુ કાંબળીયોની આશાથી રાજા પાસે આવ્યા. તે રાજાને પૂજા કરતાં બે પહોર વખત લાગ્યો. તેથી સાધુઓએ જાણ્યું જે, આ રાજા દાતા નહિ પણ અદાતા છે. ને ભૂત જેવો છે. એમ કહીને તે સાધુઓ ચાલ્યા ગયા. તેથી રાજાને બહુ જ ચિંતા થઈ પણ શ્રાપ આપેલ તે શ્રાપ લાગવાથી તે રાજાનો જ્યારે દેહ પડી ગયો ત્યારે તે રાજા મોટા વનમાં ભૂત થયો. ને તીર્થે જનાર માણસોના રસ્તામાં એક વડ હતો. તેમાં નિવાસ કરીને રહેતો હતો ને તીર્થ કરવા જનાર હરકોઈ માણસ આ રસ્તે આવે તેને તે ભૂત મારીને ખાઈ જતો. તેથી તે વનનું નામ અઘોરી વન પડ્યું હતું. તેથી તે રસ્તે રાજાએ ચોકી મૂકી હતી. તે એક સમયે અમે ત્યાં આવ્યા તે તે રસ્તે ચાલ્યા ત્યારે ચોકીવાળાઓએ અમને ખાળવા માંડ્યા. પણ અમે ન રોકાતાં ચાલ્યા. ને કહ્યું જે, તેને હું ત્યાંથી નસાડી દઉં ને રસ્તો ચાલતો કરું. તે સમે મારી સાથે ચોકીવાળાઓ ચાલ્યા. તેમની આગળ હું ચાલ્યો. પછી તે ભૂતે મને જોઈને વિચાર કર્યો જે, આજ મારો આહાર પૂરો થશે. એમ ધારીને તે ભૂતે મારા સામી દોટ મૂકી ને મને બાથ ભીડી ને મેં પણ તે ભૂત સાથે બાથ ભીડી. તે સમે મેં તે ભૂતને અદ્‌ભુત ચમત્કાર દેખાડ્યો. તેથી તે ભૂત મારા પગમાં પડ્યો. ને તેને મેં શ્રાપથી મુકાવ્યો હતો. તે આ જન્મમાં રતાબશીયા નામે વિખ્યાતપણાને પામ્યો છે. માટે તે મારો પૂર્વજન્મનો ભાઈબંધ છે. આવું શ્રીજીમહારાજના મુખથી રતાબશીયાનું આખ્યાન સાંભળીને જીવાખાચર વગેરે આનંદને પામતા હવા ને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને રતાબશીયા સહિત જીવાખાચર પોતાને ઘેર જતા હવા. ॥ **૧૬૫** ॥

શ્રીજીમહારાજની કંઠી ધારણ કરવાના મહિમા વિષેની વાર્તાઓ

૧૬૬. સારંગપુરના હરિભક્ત

ગામ સારંગપુરના હરિભક્તે ગામ ખાંભડાના પટેલ સાથે વાડીમાં ભાગ રાખેલ હતો. તેથી સારંગપુરના હરિભક્ત ખાંભડાના પટેલને શ્રીજીમહારાજની

લીલાની વાર્તાઓ કરતા હતા. ને પટેલને સત્સંગી કરવા માટે એક વખતે સંતને બોલાવીને સારંગપુરના હરિભક્ત કહે જે, આ કોશ હાંકતા પટેલને શ્રીજીમહારાજની વાતો કરો. ત્યારે તે સાધુ કોશ હાંકતા પટેલની પાછળ ચાલીને ભગવાનની વાત કરતા હતા. પછી સંતની વાતથી અકળાએલ પટેલે તે સાધુને પરોણો માર્યો તેથી સંતને વસમુ લાગવાથી બેસી ગયા. ને પછી કળ વળી ત્યારે પાછા વાતો કરવા લાગ્યા. તેથી પટેલ કહે જે, સ્વામી તમારે મને શું કહેવું છે ? ત્યારે સાધુ કહે જે, તમને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી ધારણ કરાવવી છે. પછી પાણીને ઢાળીએ બેસીને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પહેરાવી. પછી તે પટેલને ભૂત વળગેલાં તે આવ્યાં ને તાંતણાને તોડી નાખ એમ કહ્યું પણ ભૂતથી કંઠી એવું નામ ન દેવાયું તેથી તે પટેલે લાકડી લઈને ભૂતને મસાણ સુધી તગેડી મૂક્યાં. પછી શિર સાટે સત્સંગ રાખ્યો ને સંતને જમાડીને માફી માગી ને પોતાનો અપરાધ માફ કરાવ્યો. તે પણ સંતના અપરાધે કરીને દુઃખ ભોગવવું પડ્યું હતું. માટે સંતનો તથા સત્સંગીનો અપરાધ ક્યારેય કરવો નહિ. ॥ ૧૬૬ ॥

૧૬૭. ઝીંઝાવદરના ઘનશ્યામદાસ

ગામ ઝીંઝાવદરનો કણબી ઘનશ્યામદાસ શ્રીજીમહારાજનો એકાંતિક ભક્ત હતો. નિરંતર શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને માળા ફેરવતા હતા. નામ ધર્માદો ચોખો આપતા. આવા ઉત્તમ સત્સંગી હતા. તે કણબીને ખળામાં કામ કરતાં કંઠી તૂટી ગઈ. પછીથી તે કણબીએ વિચાર કર્યો જે, ઘેર જઈને કંઠી પહેરીશ. હમણાં ખળામાં કામ કરવું પડ્યું મૂકીને ઘેર જવું નથી. આવો સંકલ્પ કરીને ખળામાં કામ કરતો હતો એટલામાં બે જમના દૂત દેખાયા ને તે ઘનશ્યામદાસ કણબીને માર મારવા મંડ્યા. ત્યારે તે સત્સંગીએ કહ્યું જે, મને સત્સંગીને કેમ મારો છો ? ત્યારે જમદૂત કહે કે, તમારી ડોકમાં કંઠી ક્યાં છે ? આવી રીતે જમદૂતના કહેવાથી ખળામાં કામ કરવું પડ્યું મૂકીને ગામમાં જઈને તુરત કંઠી ધારણ કરી આવ્યો. એટલે કણબી ઘનશ્યામદાસને કંઠીવાળો જોઈને જમના દૂત ભાગી ગયા. આવો કંઠી ધારણ કરવાનો પ્રતાપ છે. માટે સત્સંગીએ કંઠી તૂટી જાય તો તુરત બીજી કંઠી પહેરી લેવી પણ કંઠી પહેર્યા સિવાય ચાલવું નહિ. કેની પેઠે તો જેમ બ્રાહ્મણની જનોઈ તૂટી

ગઈ હોય તો બીજી જનોઈ પહેરીને ચાલે છે, પણ જનોઈ જે ઠેકાણે તૂટી ગઈ તે ઠેકાણેથી જનોઈ પહેર્યા વિના બ્રાહ્મણ ચાલતો નથી. તેમ સત્સંગીએ કંઠી ધારણ કર્યા વિના ચાલવું નહિ એ જ આ વાતનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૧૬૭ ॥

૧૬૮. ઉમરેઠના અધિકારી સત્સંગી

ગામ ઉમરેઠના અધિકારી સત્સંગી વડોદરામાં રહેતા હતા. તેમણે શંકરાચાર્યના કહેવાથી કંઠી તોડી નાખી પણ તે અધિકારીની સ્ત્રીએ કંઠી તોડી નહિ. અને તે અધિકારીએ પોતાની સ્ત્રીની કંઠી તોડવાનો ઘણો જ આગ્રહ કર્યો પણ સ્ત્રીએ તો કંઠી તોડી જ નહિ. એમ કરતાં તે અધિકારી માંદો પડ્યો ને અંતકાળ વખતે તેમની સ્ત્રી શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં દર્શન કરવા ગઈ હતી. ને તે માંદા પડેલા અધિકારીની પાસે જમના દૂત આવ્યા ને મારવા માંડ્યો ને ખાટલેથી તે અધિકારીને હેઠે પાડી નાખ્યો ને મળમૂતર થઈ ગયું. તેવામાં તે અધિકારીની સ્ત્રી દર્શન કરીને આવી. જેથી જમદૂત ઘરમાંથી બહાર નીકળી ગયા. પછી તે અધિકારીએ પોતાની સ્ત્રી પાસે કંઠી માગી, ને પહેરી ત્યારે તે અધિકારીના ગળામાં રહેતી કંઠી જોઈને તે જમદૂત ભાગી ગયા. ને પોતાની સ્ત્રીને તે અધિકારી કહે જે, જો તમે થોડાં મોડાં આવ્યાં હોત તો જમના દૂત મને મારીને જીવ લઈને ભાગી જાત. આવો કંઠી ધારણ કરવાનો પ્રતાપ છે. ને કંઠીને પહેરેલા મનુષ્યને જોઈને જમદૂત ભાગી જાય છે. ॥ ૧૬૮ ॥

૧૬૯. એક પટેલે કંઠી પહેરી તેથી ચૂડેલ જતી રહી

એક પટેલને ચુડેલ વળગી હતી તેથી તે ચુડેલ રાત્રિએ આવીને તે પટેલને દુઃખ દે. તે દુઃખ જ્યારે પટેલથી સહન થયું નહિ ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સત્સંગીને ચુડેલ વળગવા સંબંધી વાત કહી. પછી તે સત્સંગીએ ઉપાય બતાવ્યો. જો તમે અમારા સાધુ પાસેથી વર્તમાન ધારીને કંઠી પહેરો તો તે કંઠીને જોઈને ચુડેલ તમારી પાસે આવશે નહિ. માટે અમારી પેઠે તમે પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સત્સંગી થાઓ. આવું સત્સંગીનું વચન સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણના સંત પાસેથી વર્તમાન ધારીને કંઠી પહેરી, સત્સંગી થઈ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવા લાગ્યા. તે જ રાત્રિએ તે પટેલના

ઘરમાં આવીને પટેલને ચુડેલ કહે જે, તમારા ગળામાં રહેલો તાંતણો તોડી નાખ તથા કપાળમાં રહેલું તિલક ભૂંસી નાખ તો હું તારી પાસે આવું. તારા ગળામાં રહેલા તાંતણાથી હું બળું છું તેથી તમારી પાસે મારાથી અવાતું નથી. આવી રીતે ચુડેલે ગળામાં રહેલી કંઠીને તાંતણો કહ્યો પણ તે ચુડેલથી કંઠી એવું નામ પણ કહેવાયું નહિ. તેથી પટેલે જાણ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની કંઠી ધારણ કરવાનો બહુ જ પ્રતાપ છે. આવી રીતે જાણવાથી તે પટેલે સત્સંગ શિરસાટે ધારણ કર્યો ને ગળામાંથી કંઠીનો ત્યાગ કર્યો નહિ. તેથી તે ચુડેલ આઠ દિવસ સુધી પટેલ પાસે આવે ને કંઠી તોડવાનું કહે પણ જ્યારે કંઠીનો ત્યાગ કર્યો નહિ ત્યારે તે પટેલને વળગેલી ચુડેલ ભાગી જતી હવી. આવો શ્રીજીમહારાજની કંઠીનો પ્રતાપ છે. ॥ ૧૬૯ ॥

૧૭૦. કાવા ગામમાં પરચાથી સત્સંગ થયો

ગામ કાવામાં પ્રથમ સત્સંગ નહોતો પણ પરચાથી સત્સંગ થયો છે. તે એક વખત કાઠિયાવાડના બે સત્સંગી બ્રાહ્મણ તે ગામમાં ભિક્ષાવૃત્તી માટે આવીને કુંભારને ઘેર ઉતારો કર્યો. એક સત્સંગી બ્રાહ્મણ આસપાસનાં ગામોમાં ભિક્ષા માગવા જાય ને એક સત્સંગી બ્રાહ્મણ કુંભારને ઘેર પોતાને ખાવા માટે રસોઈ કરવા રહે. એમ થોડા દિવસ ચાલ્યું. તેટલાકમાં તે કુંભારનો છોકરો માંદો પડ્યો ને તે છોકરાનો અંતકાળ થયો. ત્યારે જમના દૂત તે છોકરાને લેવા આવ્યા. પણ કુંભારના ઘરમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સત્સંગી બ્રાહ્મણ રસોઈ કરતો હતો તેથી જમના દૂત તે કુંભારના ઘરમાં પેસી શક્યા નહિ. ને છોકરાના જીવને લઈ શક્યા નહિ ને જમદૂત શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી બ્રાહ્મણને જોઈને બળવા લાગ્યા, તેથી ઘર બહાર જ ઊભા રહ્યા. પછી જમદૂતે વિચાર કરીને ગામના પટેલના છોકરાને માંદો કરી નાખીને તે છોકરાને જમના દૂતે કહ્યું જે, તારા બાપને કહે જે અમારે કુંભારના છોકરાના જીવને લઈ જવો છે. પણ ત્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સત્સંગી બ્રાહ્મણ રસોઈ કરે છે, તેથી અમારાથી કુંભારના ઘરમાં પેસાતું નથી. માટે બ્રાહ્મણને અહીં તમારે ઘેર બોલાવો તો જ અમે કુંભારના ઘરમાં પેસીને તે કુંભારના છોકરાના જીવને લઈ જઈએ. ને તે સત્સંગી બ્રાહ્મણને તમારા પિતા નહિ બોલાવે તો અમે તારો જીવ લઈશું. આવો ભય

આપવાથી તે પટેલના છોકરાએ પોતાના પિતાને ઉપરની વાત કહી. તેથી તે ગામના મુખી પટેલે પોતાનો માણસ મોકલીને કુંભારના ઘરમાં રહેલા સત્સંગી બ્રાહ્મણને પોતાને ઘેર બોલાવીને રસોઈનું સીધું આપીને પોતાને ઘેર રસોઈ કરવા બેસાડ્યો. એટલે જમના દૂત કુંભારના ઘરમાં પેસીને કુંભારના છોકરાના જીવને લઈ ગયા. પછીથી ગામના મુખી પટેલે ઉપરની પોતાના છોકરાની કહેલી વાત ગામના માણસોને કહી ને કહે જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની કંઠી ધારણ કરનાર સત્સંગીની પાસે જમદૂત જઈ શકતા નથી જેથી કાવા ગામમાં ઘણા માણસો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુ પાસે વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રીને સત્સંગી થતા હવા. આવો શ્રીજીમહારાજની કંઠીનો પ્રતાપ છે. માટે પોતાના જીવના કલ્યાણ માટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની કંઠી ધારણ કરીને સત્સંગી થઈને શ્રીજીમહારાજનું દેહપર્યંત સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ ભજન કરવું તે જ મનુષ્યદેહનો મોટો લાભ છે. ॥ **૧૭૦** ॥

૧૭૧. ગઢડાના જીવાખાચરે બે હજાર માણસો ભેગા કર્યા

ગામ ગઢપુરના જીવાખાચરે એક વખત બે હજાર માણસો એકઠા કરીને દાદાખાચરને મરાવી નાખવાનો વિચાર કર્યો. તે વાત શ્રીજીમહારાજે જાણી કે તુરત દાદાખાચરની પાસે ગયા ને વિસ્તાર સહિત વાત કરીને કહે જે, તમો સારંગપુર જાઓ ને હું અહીંયાં રહું. તે સાંભળીને દાદાખાચર કહે જે, તમારો ત્યાગ કરીને મારે સારંગપુર જવું તે ઠીક કહેવાય નહિ, કારણ કે શૂરાને શૂરાતન ચઢાવે એવા યુદ્ધમાં તમારો ત્યાગ મારાથી કેમ થાય ? વળી જો હું જાઉં તો લોકમાં મારી નિંદા થાય ને શત્રુઓ સામે લડવું તે ક્ષત્રિયનો ધર્મ છે. તેથી શત્રુઓ સાથે લડવા ઇચ્છું છું પણ બીજે જવાની ઇચ્છા નથી. તે વાત સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરને કહે જે ભલે યુદ્ધ થાય તેની ચિંતા તમારે ન કરવી. તમારે તો મારી આજ્ઞા પ્રમાણે વરતવું. મારે તમારી રક્ષા કરવી છે. માટે તમે આજ સારંગપુર જાઓ ને પછી હું તમને અહીં બોલાવું ત્યારે આવવું. એમ કહીને રાઠોડ ધાંધલની સાથે દાદાખાચરને સારંગપુર મોકલ્યા. પછી દાદાખાચરની મિલકત હરિભક્તો પાસે બીજે ઠેકાણે મોકલાવીને પછી શ્રીજીમહારાજ પોતાની પાસે રહેલા શૂરવીરોને કહે જે, તમે હથિયાર લઈને તૈયાર રહેજો, કારણ કે દેહ પડે ત્યાં સુધી લડાઈ કરવાની

છે. તો ઉત્સાહે સહિત શત્રુની સાથે લડવું. ને પાળાઓને બંદૂકો બંધાવીને બીજા જે ગઢડાના હરિભક્તોને તરવાર વગેરે અપાવ્યાં ને શ્રીજીમહારાજે દૃઢ કચ્છ વાળ્યો ને તે ઉપર કેડ બાંધી ને પોતાના દેશ માફક માથે ફેંટો બાંધ્યો. ને કેડે જમૈયો ને કટાર ધારણ કર્યો ને પોતાના આખે શરીરે ચંદન ચોપડીને ઢાલ તથા બાણનો ભાથો ને હાથમાં ધનુષ્ય બાણે સહિત ધારણ કર્યું ને નૃસિંહની પેઠે ભયંકર સ્વરૂપ ધારણ કરીને બેઠા. ને પાળાઓ તથા સારંગપુરના જીવાખાચર વગેરે હથિયાર ધારણ કરીને શ્રીજીમહારાજના સમીપમાં ઊભા રહ્યા. તે જ સમયે શત્રુઓએ લક્ષ્મીવાડીમાંના શેરડીના વાઢમાં અગ્નિ મેલ્યો. તેથી મેઘજી તથા હસનને જોવા શ્રીજીમહારાજે વાડીએ મોકલ્યા. તે જોઈને તે બેઉ ખેદ પામ્યા ને તે વાત સાંભળીને શ્રીજીમહારાજની લાલચોળ આંખો થઈ. તેવામાં જીવાખાચરનાં દીકરી અમૂલાં તથા અમરીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આ કામ કરાવનાર અમારા પિતા જ છે. એટલાકમાં દાદાખાચરનાં ફોઈ સોમાબાઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે સિંહ નાદ કરીને બોલ્યાં જે, હે શ્રીજીમહારાજ, તમારી પાસે કોઈનું ચાલે તેમ નથી. તેમજ વળી તમે જો મને આજ્ઞા કરો તો આ બ્રહ્માંડનો નાશ કરી નાખું તો જીવાખાચર શી ગણતરીમાં ? એમ કહે છે તેટલાકમાં સોમાબાઈના માથેથી શામ ઓઢણી ખસી જવાથી સફેદ વાળ જોવામાં આવ્યા. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજ સોમાબાઈને કહે જે, તમે ચંડિકાનું રૂપ ધારણ કરો ને હું નૃસિંહનું રૂપ ધારણ કરું. ને આપણે બેઉએ શત્રુનો નાશ કરવો. એમ કહીને સોમાબાઈના માથે તથા મુખે કેશર સહિત ચંદન ચોપડાવ્યું. ને આખે શરીરે કંકુ તથા ગુલાલ નાખ્યો. ને હાથમાં સાંબેલું આપ્યું. ને શ્રીજીમહારાજ પણ પોતાના હાથમાં ધનુષ્ય બાણ ધારણ કરીને લડવા તૈયાર થઈને દરવાજે ગયા. ને ત્યાં ઊભા રહીને શ્રીજીમહારાજે સિંહનાદ કર્યો. તે સિંહનાદ સાંભળીને સર્વે ત્રાસ પામ્યા. સોમાબાઈ પણ શ્રીજીમહારાજ પાસે ઊભાં રહ્યાં. તે વખતે સામાવાડીયા યોદ્ધાઓ નાના પ્રકારના નાદ કરતા આવ્યા. તે શ્રીજીમહારાજનું નૃસિંહ રૂપ જોઈને ભય પામ્યા. તેમજ ચંડિકારૂપ સોમાબાઈને જોઈને પણ ત્રાસ પામ્યા. તે સમે શ્રીજીમહારાજની પાસે ઊભા રહેલા સોમલાખાચર તથા સુરાખાચર તથા ઘેલો ધાધલ સિવાયના શૂરવીરો શત્રુ સામા દોડ્યા. તેવામાં

એક મુસલમાન શ્રીજીમહારાજની સામો બંદૂકનો ભડાકો કરવા જાય છે તેટલાકમાં શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાથી તેની બંદૂક ફાટી ને તે મુસલમાનની મૂછ ને દાઢી સળગી. તે જોઈને સામાવાડીયાના માણસો ભય પામ્યા ને પોતપોતાનાં હથિયારને નાખી દઈને નાઠા. ને વિકરાળ રૂપ સોમાબાઈએ પોતાના હાથમાં રહેલા સાંબેલાથી મારવા લાગ્યાં. તેથી વીહો ગઢવી તથા કુરજી તથા આલો ગોવાળીયો એ ત્રણ જણે મળીને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરીને યુદ્ધ બંધ રખાવ્યું. ને તે સમે શત્રુ લોકો જીવાખાચરના દરબારમાં સંતાઈ ગયા. ને સોમાબાઈ ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રીજીમહારાજે સોમાબાઈના માથા ઉપર હાથ મૂક્યા ને આલા ગોવાળીયા ઉપર પ્રસન્ન થઈને શ્રીજીમહારાજે પોતાના આશ્રિત પાસે યુદ્ધ બંધ રખાવ્યું. પછી સોમાબાઈને શ્રીજીમહારાજે દાદાખાચરના દરબારની રક્ષા કરવા આજ્ઞા કરી. ને હથિયાર ધારણ કરનાર પાળાઓને દરબારનું રક્ષણ કરવાની આજ્ઞા કરી. પછી દસ સ્વારો તથા પચાસ હથિયાર ધારણ કરનારને પોતાની પાસે આવવાની આજ્ઞા કરીને નાનભક્ત પાસે માણકી ઘોડી મંગાવીને પોતે શ્રીજીમહારાજ જીવાખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ને જીવાખાચરને ઊંચા સ્વરથી કહ્યું જે, આ કામ તમે જ ખાસ કરાવેલું છે. છતાં હું નાશ કરતો નથી તેનું કારણ કે અમૂલાં તથા અમરી તે બેઉ મારાં એકાંતિક ભક્ત છે. નહિતર આ તીક્ષ્ણ તરવારથી તમારા કટકા કરી નાખત. આ પ્રકારે કહીને શ્રીજીમહારાજ ત્યાંથી પોતાના પાળાઓએ સહિત લક્ષ્મીવાડીએ ગયા. ને ત્યાંથી જમીને શ્રીજીમહારાજ સારંગપુર પધાર્યા. ને કેડેથી સામા પક્ષવાળાના માણસોને વારંવાર નાવાનું થયું ને કેટલાક ત્રાસ પામતા થકા મરણ પામતા હવા. આવી રીતના દુઃખને નાશ કરનારા શ્રીહરિના ચરિત્રને જે કોઈ સાંભળશે તથા કહેશે તથા સ્મરણ કરશે તે માણસ સંસારના પાશથી રહિત થઈને શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામને પામશે. ॥ ૧૭૧ ॥

૧૭૨. લોયામાં શ્રીજીમહારાજના મોટાભાઈ તથા નાનાભાઈ આવ્યા

ગામ લોયામાં શ્રીજીમહારાજના મોટાભાઈ રામપ્રતાપભાઈ તથા શ્રીજીમહારાજના નાનાભાઈ ઇચ્છારામભાઈ આવ્યા. પછી પાળા ભીમભાઈને સંકલ્પ થયો કે રામપ્રતાપભાઈ કોણ હશે ને કેવા બળીયા હશે ? પછી રાત્રિએ રામપ્રતાપભાઈએ ભીમભાઈને નૃસિંહરૂપે દર્શન દીધાં. તેવી જ રીતે બીજે

દિવસે પણ નૃસિંહરૂપે દર્શન દીધાં ત્યારે ભીમભાઈએ શ્રીજીમહારાજને વાત કરી. પછી શ્રીજીમહારાજે રામપ્રતાપભાઈ કોણ છે તે દેખાડવા માટે ભીમભાઈને મધ્યરાત્રિને વિશે સમાધિ કરાવીને આગળ શ્રીજીમહારાજ ને પાછળ ભીમભાઈ આવી રીતે ચાલતાં પહેલાં પાતાળમાં ગયા. ત્યાં વચલા મંદિરની એક ઓટલી ઉપર શેષનારાયણ નાના કણાનું રૂપ ધારણ કરીને પોઢેલા હતા. તેમને શ્રીજીમહારાજે નેતરની સોટી અડાડી એટલે ઝબકીને જાગ્યા ને મંદિર બહાર આવ્યા ને મોટું દેહ વધાર્યું ને હજાર માથાએ સહિત શેષનારાયણ શોભવા લાગ્યા. ને શેષનારાયણના માથા ઉપર એક શ્વેત મૂર્તિ ભીમભાઈએ જોઈને શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે આ શેષનારાયણ છે ને તેમના માથા ઉપર શ્વેત મૂર્તિ જણાય છે તે રામપ્રતાપભાઈ છે. પછી ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ ભીમભાઈ સહિત બદ્રીકાશ્રમમાં ગયા. ત્યાં બોરડી નીચે બેઠેલા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને દેખીને શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું. ત્યારે શ્રીજી કહે, હા, તે બ્રહ્માનંદ સ્વામી બોરડી તળે છે. પછી ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ ભીમભાઈ સહિત શ્વેતદ્વીપમાં ગયા. ત્યાં મુક્તોએથી વીંટાયેલા ગોપાળાનંદ સ્વામીને દેખીને પૂછ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મુક્તોને ઉપદેશ કરવા નિરંતર ગોપાળાનંદ સ્વામી આવે છે. પછી ત્યાંથી ગોલોકમાં ગયા ત્યાં નિત્યાનંદ સ્વામીને દેખ્યા ને પૂછ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે તે પણ અહીં મુક્તોને ઉપદેશ કરવા આવે છે. ગોલોકમાં ભીમભાઈને મૂકીને શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાં ગયા. પછી ભીમભાઈ શ્રીજીમહારાજને નહિ દેખવાથી શોધવા લાગ્યા. ને બૂમો પાડવા માંડી ત્યારે મુક્ત કહે, શ્રીજીમહારાજ આ પગથિયે થઈને ઉપર અક્ષરધામમાં ગયા છે. પછી ભીમભાઈ પણ અક્ષરધામમાં ગયા. ત્યારે કેવળ તેજ દેખ્યું પણ શ્રીજીમહારાજને દેખ્યા નહિ તેથી શ્રીજીમહારાજને બોલાવવા મંડ્યા ત્યારે મુક્ત કહે, તે તો હેઠે ગયા. માટે તમો હેઠા જઈને સમાધિમાંથી જાગશો ત્યારે તમને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન લોયા ગામમાં થશે. પછી ભીમભાઈએ સમાધિથી બહાર આવી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને પોતે સમાધિમાં જોયેલી બધી વાત કહી ને કહે જે, હે શ્રીજીમહારાજ, આ રામપ્રતાપભાઈ તો સાક્ષાત્ શેષનારાયણના અવતાર છે તેમાં કાંઈ સંશય નથી. એમ ભીમભાઈ પાળા શ્રીજીમહારાજને કહેતા હવા. ॥ ૧૭૨ ॥

૧૭૩. પંચાળાના ઝીણાભાઈ

ગામ પંચાળાના ઝીણાભાઈ એક સમયે શ્રીજીમહારાજ પાસે હુતાશનીનો સમૈયો કરાવવા માટે પોતાના ગામથી લોયા ગામ આવીને શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી કે, હે શ્રીજીમહારાજ ! સર્વે સંત તથા સર્વે હરિભક્તોએ સહિત આપશ્રી મારી સાથે પંચાળા આવીને હુતાશનીનો સમૈયો કરો એટલી મારી નમ્ર વિનંતી છે. તેથી શ્રીજીમહારાજે હા પાડી ને પંચાળા પધાર્યા. ત્યાં ઝીણાભાઈને ઘેર થાળ જમીને સભામાં બેઠા હતા. તે વખતે રંગ રમવાનો તૈયાર કરાવેલ હતો. તે રંગ લઈ બ્રહ્માનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામીએ સહેજ ઊનો રંગ હતો તે શ્રીજીમહારાજ ઉપર નાખ્યો, તેથી શ્રીજીમહારાજ રીસાઈને પોતાના મુકામે ગયા. એટલાકમાં ઝીણાભાઈ આવ્યા તેમણે વાત સાંભળી. તેથી પોતાના મનમાં મૂંઝાયા ને ત્યાંથી મુક્તાનંદ સ્વામી પાસે ગયા. ને સ્વામીને કહે જે, તમો શ્રીજીમહારાજને સમજાવો કે જેથી રંગ રમવા પધારે. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમારી ઉપર કોઈ ઊનો રંગ ન નાખે તો અમે રંગ રમવા આવીએ એમ તમે અમારા જામીન થાઓ. ત્યારે સ્વામીએ હા કહી. પછી શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામી સંગાથે રંગે રમવા પધાર્યા ને ઝીણાભાઈનો મનોરથ પૂરો કર્યો. ને શ્રીજીમહારાજ રંગે રમીને સાબળી નદીમાં સ્નાન કરવા પધાર્યા ત્યારે રંગવાળાં વસ્ત્રો ઝીણાભાઈને આપ્યાં. ને સ્નાન કરીને વાજતેગાજતે પોતાના મુકામમાં પધાર્યા. ત્યાં ઝીણાભાઈને શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાથી સમાધિ થઈ તે અક્ષરધામમાં ગયા. ત્યાં દરેક અવતારો શ્રીજીમહારાજની સ્તુતિ કરતા જોયા. તેમજ કેટલાક ચમત્કારો પણ જોયા. પછી ઝીણાભાઈ સમાધિથી જાગ્રત થયા. પછી તેમણે સમાધિમાં જે દેખેલ તે સર્વે સભાના માણસો સાંભળે તેમ વાત કહી સંભળાવી. તે સમયે શ્રીજીમહારાજે એક વાત કહી જે, મને સર્વ અવતારનો અવતારી જાણે પણ કોઈ અવતારને તુલ્ય ન જાણે, એક જ મારો દૃઢ આશરો રાખે. પ્રેમપૂર્વક મારી ભક્તિ કરે. અખંડ મારું નામ રટણ કરે ને અખંડ મારું ધ્યાન ધરે. ને પીંડબ્રહ્માંડથી પ્રીતિએ રહિત થાય ને બ્રહ્મ થઈને પરબ્રહ્મ એવો જે હું તે મને સંદેહ રહિત થઈને ભજે. ને મારી મૂર્તિમાં અખંડ મન રાખે ને કામક્રોધાદિક અંતઃશત્રુને મૂળમાંથી

ઉખાડી નાંખે, ષડ્ઊર્મિએ રહિત થાય. સોના ને ધૂળને બરોબર માને, જીભને નિયમમાં રાખે. વાસનાએ રહિત થાય. માન રહિત વરતે ને આલોક થકી ઉદાસ રહે. આ જે મેં વાત કરી તે પ્રમાણે જે વર્તશે તે મારા અક્ષરધામને પામશે. ને મારા સમીપે રહેશે. આવી શ્રીજીમહારાજની વાત સાંભળીને વર્તવાનો સર્વ માણસો નિશ્ચય કરતા હવા. તે વિષયનું કીર્તન પદ રાગ - કાફી - મુને એમ જાણે રે, સુર ઈશ સર્વોપરી - ગણે નહિ મુજને રે, કોઈની તે બરોબરી મુને - ટેક ॥ આશરો જેને એક જ મારો, નિશ્ચે દૃઢ નિષ્કામ - પ્રેમ લક્ષણા પુરણ ભક્તિ, - કરે તે આઠુ જામ - નામ રટે મારું રે, - અખંડ રહે ધ્યાન ધરિ મુને-૧ ॥ પ્રીતિ પીંડબ્રહ્માંડથી ટાળે - તોડે સહુથી સ્નેહ - બ્રહ્મ થઈને પરિબ્રહ્મ ભજે - તજે વિષે વિકાર વિદેહ - મારી મૂરતિમાં રે - જોડે મન જુગતી કરી ॥ મુને ૨॥ કામ ક્રોધાદિક અંતરશત્રુ - તેના ઉખાડે મુળ - રહિત ખટ ઉરમી થકી રહે - સમ જાણે કનકને ધુળ - જીતે જન રસનારે - વચન મારું શિરધરિ ॥ મુને-૩ ॥ નિર્વાસનીક નિર્માનિ થઈ - રહેજે જન જક્ત ઉદાશ - એવા જન મારું ધામ પામે. સદા રહે મારી પાસ - હરખ રામ કહે છે રે - એમ વાલે વાત કરિ ॥ મુને-૪ ॥ ૧૭૩ ॥

૧૭૪. શ્રીજીમહારાજ પંચાળેથી ગઢડા પધાર્યા

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ પંચાળાથી પધાર્યા તે સમયે રાજકોટથી ગવર્નર સર જહોન માલકમ સાહેબે અસ્વાર મોકલ્યો. તે અસ્વારે શ્રીજીમહારાજને પત્ર આપ્યો. તે પત્ર લાધા ઠક્કરને બોલાવીને સહુને વાંચી સંભળાવ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજ ગઢપુરથી ચાલ્યા તે વાંકીયે ગયા ને ત્યાંથી ઉમરાળી મુકામ કરીને રાજકોટ પધાર્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે આગળથી ભીમભાઈને તથા દેવા ભક્તને ગવર્નર પાસે મોકલ્યા. ગવર્નરે અસ્વારી લઈને વિલિયમ સાહેબને શ્રીજીમહારાજ પાસે મોકલ્યા. શ્રીજીમહારાજ તેમની સાથે ધામધૂમથી રાજાના મુકામે પધાર્યા. ત્યાં તેઓને સર્વોત્તમ આસન ઉપર બેસાડ્યા. પછી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની પાસે ગવર્નર તથા બ્લેન સાહેબે તથા વિલિયમ સાહેબે ટોપી ઉતારીને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગી દાસ માફક સામા બેઠા. તે સમે પરસ્પર કેટલીક ચર્ચા થઈ. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને ગવર્નરે ત્રણ પ્રશ્ન પૂછ્યા. પ્રથમ એમ પૂછ્યું જે, સતી કેમ થાતી

હશે ? બીજું જીવનું રૂપ કહો. ત્રીજું વૈકુંઠ ધામ ક્યાં છે તે કહો. તે ત્રણેયના ઉત્તર શ્રીજીમહારાજે આપ્યા. તે સાંભળીને ઘણા જ ખુશ થયા. શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપમાં ઘણો સ્નેહ થયો. ને બે હાથ જોડીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને કહે જે, અમને કાંઈ કહેવું હોય તો સુખેથી કહો. ત્યારે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી કહે જે, તમારા રાજ્યમાં બ્રાહ્મણને ફાંસી અપાય છે તથા ગાયોનો વધ થાય છે એવું અમે સાંભળેલું છે. તે બેઉ તમારે કરવું નહિ. એમ વર્તશો તો આ તમારું રાજ્ય ઘણાં કાળ સુધી રહેશે. એટલી વાત કરી તે વખતે તે સાહેબ કહે જે, એક બ્રાહ્મણે શાહુકારના ત્રણ દીકરા મારી નાખ્યા. તો પણ અમે છોડી મૂક્યો. તો પણ તે બ્રાહ્મણે ચોથી વખત શાહુકારનો ચોથો છોકરો મારી નાખ્યો. ત્યારે અમોએ તેને ફાંસી આપી છે. તો પણ આપશ્રીની આજ્ઞા પ્રમાણે બ્રાહ્મણ તથા ગાયોનો વધ નહિ કરીએ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજની યથાયોગ્ય પૂજા વગેરે કરી. તે સમે દાદાખાચરે નજરાણા તરીકે ઘોડો આપવાનું કહ્યું. તે સાંભળીને તે સાહેબ બોલ્યા જે, તમે અમારે ઘેર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને રાખ્યા છે તેથી અમોને તમોએ લાખો ઘોડા આપ્યા છે. એમ અમે માનીએ છીએ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે રાજી થઈને પોતે ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે શિક્ષાપત્રી તે સાહેબને અપાવી. તે વાંચીને તે સાહેબો ઘણા જ ખુશ થઈને કહે જે, હું આ શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે કાયદા પ્રવર્તાવીશ. ને અમારા ગુના માફ કરજો. ને અમારું તથા અમારા દુશ્મનનું પણ સારું થાય એવો આશીર્વાદ આપો. પછી શ્રીજીમહારાજ તે સાહેબોને આશીર્વાદ દઈને રાજકોટથી ચાલ્યા તે ગઢપુર પધાર્યા. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગઢપુરથી રાજકોટ પધાર્યા ત્યારે તેમની સંગાથે ગોપાળાનંદ સ્વામી તથા મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારી તથા શુકાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી તથા આચાર્ય શ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ તથા આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજ તથા દાદાખાચર તથા સુરાખાચર તથા સોમલાખાચર તથા ભીમભાઈ આદિક સાથે હતા. ॥ ૧૭૪ ॥

૧૭૫. વડતાલમાં શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને બેઠા હતા

ગામ વડતાલમાં શ્રીજીમહારાજ એક વખતે આંબલી નીચે સભા કરીને બેઠા હતા. ત્યાં સોજીત્રા ગામની તપોધનની સ્ત્રી ડાકોરનાથનાં દર્શન કરવા ગયેલ. તે દર્શન કરીને વડતાલ આવી. તે સ્ત્રી મહામંત્ર જંત્ર નાટકચેટકની

ભરેલી હતી. તે સ્ત્રીએ વિચાર કર્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ઉપર અડદ મંત્રીને નાખું. એમ ધારીને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવી અડદ મંત્રીને નાખ્યા. ત્યાર પછી બીજી વખત અડદ મંત્રેલાની મૂઠી ભરીને શ્રીજીમહારાજ ઉપર નાખ્યા. તોપણ કાંઈ ન થયું ને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ અડદ કોણ નાખે છે તે કોણ છે ? ત્યારે તે બાઈએ જવાબ આપ્યો જે, હું સોજીત્રા ગામની તપોધનની સ્ત્રી છું. તમને અભિચારથી મારવાના વિચારથી મંત્રેલા અડદ નાંખ્યાં પણ તમને કાંઈ ન થયું. માટે તમે પરમાત્મા છો. એમ કહીને બોલી જે, મેં તમારા ઉપર જે મંત્ર ભણીને અડદ નાંખ્યા હતા તે જ મંત્રથી મંત્રેલા અડદથી અઢાર બ્રાહ્મણ માર્યા છે, તે સિવાય તો પાર નથી. એમ કહી ફાવે તેમ શબ્દ બોલતી બોલતી ગઈ. પછી શ્રીજીમહારાજે સભા સાંભળતાં વાત કરી જે, આ આવેલી જે સ્ત્રી હતી તે પૂર્વે માસી પૂતના હતી. કૃષ્ણાવતારમાં તેને લાગ નહોતો ફાવ્યો તેથી આ વખતે મને મારવા માટે આવી હતી. પણ તેનું કાંઈ ન ચાલ્યું ત્યારે તે સ્ત્રી અહીંથી ભાગી ગઈ છે. ॥ **૧૭૫** ॥

૧૭૬. ખોલડીયાદ શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા

ગામ ખોલડિયાદ એક વખત શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા હતા. ત્યાં વાણીયા હંસરાજભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તેઓ શ્રીજીમહારાજને આગ્રહ કરીને પોતાને ઘેર લઈ ગયા. તે વાણીયાની સ્થિતિ ઘણી દુર્બળ હોવાથી પિત્તળનાં વાસણ છાની રીતે વાણીયાને ઘેર મૂકીને તેનું સીધું લઈ ઘેર આવી બ્રાહ્મણ પાસે શુદ્ધ ભાવથી થાળ કરાવીને શ્રીજીમહારાજને જમવા બેસાડ્યા. ત્યારે હંસરાજભાઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે હાથ જોડીને બેઠા. તેમને શ્રીજીમહારાજે તેમના વ્યવહારની વાત પૂછી. ત્યારે હંસરાજભાઈએ શ્રીજીમહારાજને પોતાના ગરીબપણાની વાત કહી બતાવી, તેથી શ્રીજીમહારાજને તેના ઉપર ઘણી જ દયા આવી. શ્રીજીમહારાજ જમી રહ્યા કે તુરત તૈયાર થઈ ત્યાંથી ચાલ્યા. તે રસ્તામાં હંસરાજભાઈ ભક્તનું ચાર વિઘાનું ખેતર આવ્યું. તેમાં બાજરી વાવેલી પણ વરસાદની તાણ્યને લીધે સુકાઈ ગયેલી દીઠી. તેથી શ્રીજીમહારાજે મેઘને આજ્ઞા કરી કે, તું હંસરાજ ભક્તના ખેતરમાં સારી રીતે વરસાદ કર. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી અકસ્માત્ વરસાદ થયો ને તે ભક્તના ખેતરમાં જ ઘૂંટણભર પાણી ભરાઈ ગયું. તેમના થડના

ખેતરવાળાએ હંસરાજભાઈ ભક્તને વાત કરી જે, તમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ તો પ્રત્યક્ષ ભગવાન છે. તેથી તમારા ખેતરમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને વરસાદ વરસાવ્યો તે તમે જઈને જુઓ. તે હંસરાજ ભક્તે ખેતરમાં જઈને જોયું ને વિચાર કર્યો જે, શ્રીજીમહારાજે મારા ઉપર ઘણી દયા કરી. તે બાજરી પાકી ત્યારે સો મણ બાજરી પૂરી થઈ એવી શ્રીજીમહારાજની વાણીયા હંસરાજભાઈની ઉપર ઘણી જ દયા હતી. ॥ ૧૭૬ ॥

૧૭૭. વાંકાનેરના બ્રાહ્મણ જાંબુડાં લાવ્યા

ગામ વાંકાનેરના બ્રાહ્મણ જાંબુડાંની ટોપલી ભરીને ગઢપુર શ્રીજીમહારાજ માટે લઈને આવ્યા તે જ વખતે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં વિરાજમાન થયા હતા. તે બ્રાહ્મણે શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને ટોપલી મૂકી. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, આ ટોપલીમાં શું લાવ્યા છો ? ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે જે આપશ્રીને માટે પાકેલાં સર્વોત્તમ જાંબુડાં લાવેલો છું. માટે આપશ્રી તે જાંબુડાંને જમો, જેથી કરીને મારા જીવનો મોક્ષ થાય. તેથી શ્રીજીમહારાજે પોતાના હાથથી ટોપલી છોડીને જાંબુડાં હાથમાં લઈને પહેલાં ઘણાં જ વખાણ કર્યાં. પછી મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને પાણી મંગાવ્યું. ને તે જાંબુડાંને ધોઈને પોતે જમતા જાય ને વખાણ કરતા જાય. આવાં સારાં જાંબુડાં તમે લાવ્યા તે જમીને હું તમારા ઉપર ઘણો જ પ્રસન્ન થયો છું. માટે તમારે મારી પાસે જે માગવું હોય તે સુખેથી માગો. હું તમને આપું. ત્યારે તે બ્રાહ્મણે શ્રીજીમહારાજને ખરેખરા પ્રસન્ન થયેલા જાણીને કહ્યું જે, મને પૂજવા સારું ચરણાર્વિંદ આપો. એ ચરણાર્વિંદની મારે ઘણી જરૂર છે. પછી તે બ્રાહ્મણનું બોલવું સાંભળીને તુરત જ રંગ તથા વસ્ત્ર મંગાવીને એક જોડ ચરણાર્વિંદ પાડી આપ્યાં. તથા જાંબુડાંની પ્રસાદી આપી તે લઈને બ્રાહ્મણ પોતાને ગામ જતા હતા. તે ચરણાર્વિંદ અત્યાર સુધી તેના વંશપરંપરાના માણસોએ સાચવી રાખેલાં છે ને તે ચરણાર્વિંદનું પૂજન મહાત્મ્યપૂર્વક કરે છે. ॥ ૧૭૭ ॥

૧૭૮. શિહોરના જેઠાભાઈ જાંબુડાં લાવ્યા

ગામ શિહોરના જેઠાભાઈ બ્રાહ્મણ એક વખત જેઠ મહિનામાં નદીના કાંઠા ઉપર રહેલો પોતાનો જાંબુડો હતો તેનાં જાંબુડાં જ્યારે પાક્યાં. ત્યારે

જેઠાભાઈએ સંકલ્પ કર્યો જે, આ જાંબુડાં પહેલાં શ્રીજીમહારાજને જમાડીએ પછી આપણા ઉપયોગમાં લેવાં. એવો ઠરાવ કરીને સાંજના વખતે સારાં સારાં પાકેલાં મોટાં જાંબુડાં ઉતરાવીને એક ટોપલીમાં ભરીને ગઢપુર આવ્યા. તે સમયે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં પોતાના પાળાઓ સહિત બેઠા હતા. ત્યાં શ્રીજીમહારાજ પાસે જેઠાભાઈએ ટોપલી મેલી દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને શ્રીજીમહારાજને કહે જે, આપશ્રીને માટે જાંબુડાં લાવ્યો છું. તે આપશ્રી અંગીકાર કરો. તેથી તુરત જાંબુડાંને જળથી શુદ્ધ કરીને પોતે જમવા લાગ્યા. તે જાંબુડાંનાં વખાણ કરતા જાય. ને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ જાંબુડાંના ઝાડનાં મૂળ નદી કાંઠે નદીના જળમાં હોવાં જોઈએ, કારણ કે બીજાં જાંબુડાં કરતાં આ જાંબુડાંમાં ઘણો જ સ્વાદ છે. ત્યારે જેઠાભાઈ બ્રાહ્મણ કહે જે, હા શ્રીજીમહારાજ ! આપશ્રી કહો છો તેમજ છે. તે જાંબુડો નદીને કાંઠે મારા પિતાશ્રીએ વાવેલો છે ને તે જાંબુડાંનો સ્વાદ આપશ્રી કહો છો તેવો છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તે જેઠાભાઈ ભક્તને કહે જે, આ જાંબુડાંનાં બીજ અમારાં પ્રસાદીનાં લઈ જાઓ. ને તેને તમો વાવજો ને હું પણ આ મારી અક્ષર ઓરડીની પછવાડે એક ખૂણે મારા હાથથી જ રોપું છું. ને તે જાંબુડો મોટો થશે ત્યારે તેનાં ફળ હું તથા સંત, પાળા, હરિભક્ત વગેરે જમીશું. તેનું ફળ તમને પણ મળશે. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે તે જેઠાભાઈ ભક્તને જાંબુડાંની પ્રસાદી આપી. તે બ્રાહ્મણને પોતાની પાસે એક દિવસ રાખીને બીજે દિવસે રજા આપી. તેથી જેઠાભાઈ બ્રાહ્મણ પોતાને ગામ ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજે તે જાંબુડાંનું બીજ પોતાના હાથથી જમીન ખોદીને ખેતરની કાળી માટી તથા ખાતર નંખાવીને તેમાં જાંબુડાંનું બીજ રોપ્યું. ને પોતાનું નાખેલું તથા પગ ધોયેલું જે પ્રસાદીનું પાણી તે કાયમ જાંબુડામાં જાય તેવી રીતે એક ખાળ કરાવી. તે પાણીના આધારથી જાંબુડાંનું ઝાડ થોડા સમયમાં સર્વોત્તમ થયું. ને તે જાંબુડાંને ફળ થયાં ત્યારે તેના સામું જોઈને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ જાંબુડો અમે વાવ્યો તેનાં ફળ થયાં માટે તે ફળ ઉતારો. ને શ્રી ગોપીનાથજી જાગે ત્યારે મેવામાં ધરજો. એમ કહીને તે જાંબુડાં ઉતરાવ્યાં. પછી શ્રી ગોપીનાથજી જાગ્યા ત્યારે શ્રી ગોપીનાથજીને જમાડીને શ્રીજીમહારાજ પોતે જમતા હતા. પછી પોતાની પ્રસાદીનાં જાંબુડાં સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી,

પાળા, હરિભક્ત વગેરેને આપ્યાં. ને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ જાંબુડાં જ્યાં સુધી પહોંચે ત્યાં સુધી કાયમ શ્રી ગોપીનાથજીના મેવામાં આપજો. એમ શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી. તે જ પ્રમાણે દર વર્ષે જ્યારે જાંબુડાં પાકે ત્યારે ગોપીનાથજીના મેવામાં ઉપયોગમાં લેતા હતા. તે જાંબુડો શ્રીજીમહારાજના ધામમાં પધાર્યા પછી સુકાઈ ગયો. તે જાંબુડાનાં સુકાઈ ગયેલાં લાકડાં ગઢપુર મંદિરમાં અત્યાર સુધી સાચવી રાખેલાં છે. જાંબુડાનાં લાકડાંનાં, જાત્રાએ જવું ત્યારે દર્શન કરવાં. ॥ ૧૭૮ ॥

૧૭૯. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે એકસો આઠ પ્રકરણ ફેરવ્યાં હતાં

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે એકસો ને આઠ પ્રકરણ ફેરવ્યાં હતાં. તેમાં ઘૂંમટા વર્તમાનનું પ્રકરણ ચાલતું હતું. તેવા સમયમાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી જીવાખાચરના દરબારમાં રહેતા હતા. તેમણે એવો વિચાર કર્યો જે, આ ઘૂંમટા વર્તમાન શ્રીજીમહારાજ મૂકાવે તો સારું, કારણ કે જ્યારે નદીએ નાહવા જવું પડે છે ત્યારે કાયમ એક માણસ દોરનાર હોય ત્યારે ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન થાય છે ને પાછું અવાય છે. તે પ્રકરણ બંધ કરાવવાનો સંકલ્પ પોતાને દૃઢ થયો. તે બ્રહ્માનંદ સ્વામીનો સંકલ્પ શ્રીજીમહારાજે જાણી લીધો. તેથી શ્રીહરિ ભગુજીને કહે જે, માણકી ઘોડી લાવો. અમારે લક્ષ્મીબાગ જવા વિચાર છે. ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને જીવાખાચરના દરબારમાંથી બોલાવવા માણસ મોકલો. તે પોતે ગ્રંથ લખતા હોય તોપણ તે લખવાનું પડતું મૂકીને તુરત આવે. એટલી વાત કરીને ઘોડી મંગાવી. તે માણકી ઘોડી ઉપર સ્વાર થઈને લીંબડાના ઝાડ ફરતી ચારેકોર ઘોડી ફેરવવા લાગ્યા. તે જ વખતે બ્રહ્માનંદ સ્વામી બૈરાં માફક પોતાનું મુખ વસ્ત્રથી ઢાંકીને લટકાં કરતા કરતા દાદાખાચરના દરબારમાં આવ્યા. તે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને આવતા જોઈને શ્રીજીમહારાજે ઘોડીને ઊભી રાખી. ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીને આનંદના વચનથી પૂછવા લાગ્યા જે, ઠકરાણાં 'અડવાણાં કેમ' એટલે અર્થાત્ 'પગપાળાં કેમ', ઘરમાં વેલબેલ હતી કે નહિ ? તેનો ઉત્તર બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ આપ્યો જે, વાવણીયા જુતી ગયા છે. (ખેતરમાં વાવવા બળદિયા ગયા છે.) તે સાંભળીને વળી શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે, ઘોડશાળમાં ઘોડું હતું કે નહિ. તેના જવાબમાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે કે, ઘરના ધણી ઘોડીએ ચઢી ગયા છે. તે સાંભળીને

બ્રહ્મમુનિને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, પાંસરું કેમ બોલતા નથી. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે જે, આપશ્રી બહુ પાંસરું બોલતા હશો. આવું બ્રહ્મમુનિનું વચન સાંભળીને તુરત જ ઘોડી ઉપરથી ઊતરીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીના મુખ ઉપર ઢાંકેલું વસ્ત્ર પોતાના હાથથી શ્રીજીમહારાજે લઈ લીધું. ને કહ્યું જે આજથી ઘૂંમટા વર્તમાનનું પ્રકરણ રહેવા દ્યો. બીજું પ્રકરણ ચલાવીશું. એમ કહીને બ્રહ્માનંદ સ્વામી તથા બીજા સંતોએ સહિત શ્રીજીમહારાજ લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં થોડીવાર રહીને નાળિયેરે ડુંગરે જઈને પાછા દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા. ॥ ૧૭૯ ॥

૧૮૦. વાંઠવાળીમાં શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા હતા

ગામ વાંઠવાળી એક વખત શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા હતા. તે સમે તે જ ગામના પટેલ ઓત્તમભાઈ તથા ગુલાબગર બાવાજી એ બેઉ જણ પાકી કેરીના ટોપલા બે લઈને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. આવતાં રસ્તામાં એવો વિચાર કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સંગાથે તેમના સાધુ, બ્રહ્મચારી, પાળા તથા હરિભક્ત કેટલાક છે. તે સર્વેને શ્રી સ્વામિનારાયણ આ બે ટોપલાની પાકી કેરી બબ્બે લેખે સર્વેને વહેંચી આપે ને આપણ બેને બબ્બે પાકી કેરી પ્રસાદીની આપે, ને પોતે પણ બે પાકી કેરી પોતા માટે રાખે, તો તે શ્રી સ્વામિનારાયણને પરમેશ્વર આપણે માનવા ને તેમના આપણે સત્સંગી થવું. આવો પોતાના મનમાં સંકલ્પ કરીને જ્યાં શ્રીજીમહારાજ બિરાજમાન હતા ત્યાં તેઓ બેઉ જણ આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજ પાસે પાકી કેરીના બે ટોપલા મૂકી પ્રણામ કરીને ઊભા રહ્યા ને કહે જે, આ પાકી કેરી અમોએ આપશ્રીને માટે આણી છે. તેની વ્યવસ્થા આપશ્રીની ઈચ્છા મુજબ કરો. એટલે તે બેઉના સંકલ્પ પ્રમાણે પોતાની સંગાથે જે જે હતા તે સર્વેને બબ્બે પાકી કેરી આપી. ને ઓત્તમભાઈ પટેલને તથા ગુલાબગરને પણ પોતાના હાથથી પ્રસાદીની બબ્બે પાકી કેરી આપી. તેવા સમામાં ત્યાં એક બ્રાહ્મણ સભા સામે ઊભો હતો. તે બ્રાહ્મણને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આવો વિપ્ર ! શેરડી વાંસે એરંડી. એમ કહીને બે પાકી કેરી તે બ્રાહ્મણને પણ આપી. ને બાકી રહેલ બે પાકી કેરીઓ પોતે શ્રીજીમહારાજે લીધી. તેવો ચમત્કાર જોઈને પાકી કેરી લાવનાર બેઉ જણ તથા બ્રાહ્મણ તથા તે જ ગામના કેટલાક

લોકોએ શ્રી સ્વામિનારાયણના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થયા ને તેઓ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત થયા હતા. પછીથી ગુલાબગરને એવો સંકલ્પ કેટલેક દિવસે થયો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણનું મંદિર કરવા માટે મારી જમીન આપું. એમ ઠરાવ કરીને પોતાના સંકલ્પ પ્રમાણે મંદિર કરાવ્યું. તે શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરનો લેખ વડતાલના મંદિરને સોંપવામાં આવેલ છે. તેના વંશના અત્યાર સુધી સત્સંગ રાખે છે. ॥ ૧૮૦ ॥

૧૮૧. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં બેઠા હતા

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ એક સમયે અક્ષર ઓરડીમાં બેઠા હતા. તે વખતે દાદાખાચરના ભરવાડ જોધાભક્ત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને સામા ઊભા હતા. તે જોધાભક્તને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, જોધાભક્ત ! તમારી ગાયો તમને વશ થઈ છે એમ લોકોનું કહેવું છે. તે ગાયો તમને વશ કેવી રીતે થઈ છે. તે તમે મને બતાવો તો હું હા પાડું જે જોધાભક્તને ગાયો વશ થઈ છે. ત્યારે જોધાભક્ત શ્રીજીમહારાજને કહે જે, ગાયોને મારા ઉપર બહુ જ હેત છે. તે ગાયોને હું સીમમાં ચારવા જાઉં છું ત્યારે ગમે તેના બીડમાં ગાયોને ચારું પણ મારું કોઈથી નામ લેવાય નહિ. મને કોઈ પણ જો ગાળ દે અથવા મારે તો આ બધી ગાયો, મને મારનારને મારી નાખે. આપશ્રી મને મારી ગાયો દેખે તેવી રીતે ધીમે રહીને એક થપાટ મારો. એમ જોધાભક્તે કહ્યું એટલે શ્રીજીમહારાજે ગાયો દેખે તેવી રીતે જોધાભક્તને ઊંચે સ્વરે બોલાવીને એક થપાટ મારી. તે સાંભળીને વાડામાં પૂરેલી તે સર્વે ગાયો એકદમ હુંકારા કરતી ને ઊંચા પૂંછડાને ઉછાળતી શ્રીજીમહારાજને મારવા આવી ને ચોફેરથી શ્રીજીમહારાજને ઘેરી લીધા. જોધાભક્ત ઘણું ગાયોને પાછી વાળે તો પણ પાછી વળે નહિ. ને હુંકારે હુંકારા કરવા લાગીયો જાણે શ્રીજીમહારાજને મારી નાખીએ કે શું. એવી ગાયોને ઉતાવળીયો જોઈને પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણું જ બીવાથી જોધાના બે ખભા ઉપર પગ દઈને એકદમ ઓસરીની ઉપર ચઢી ગયા. તોપણ ગાયો પછવાડે ઓસરીની નજીક ઊભી રહીયો. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજ જોધાભક્તને કહે જે, હવે ઘણી થઈ ને તમારી ગાયો મારી નાખે એવી છે. માટે ભલા થઈને તમારી ગાયોને વાડામાં પૂરી દ્યો, નહિ તો મને મારી નાંખશે. એવું શ્રીજીમહારાજનું વચન

સાંભળીને તુરત જ જોધાભક્તે વાંભ (સમસ્યા) કરી કે તુરત ગાયો વાડામાં ચાલી ગઈ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે જોધાનાં કેટલાંક વખાણ કર્યાં ને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમે ગાયો વશ કરી છે, તેવી જ રીતે શ્રીકૃષ્ણે ગાયોને વશ કરી હતી. માટે તું શ્રીકૃષ્ણનો સખા છું. તે આલોકમાં મારી પ્રત્યક્ષની પ્રસન્નતા મેળવવા માટે જન્મ ધારણ કરેલો છે. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે પોતાની પ્રસાદીનો થાળ જોધાને તે દિવસે અપાવ્યો. જેવા જોધાભક્ત તેવા જ બીજલ નામે ભરવાડ હતા. જ્યારે બીજલભક્ત ગાયો દો'તા ત્યારે કાનુડો રે, કાનુડો રે... એ પદ ગાતા જતા ને ગાયો દો'તા જતા તે બીજલ ભરવાડના રાગમાં ઘણી જ મીઠાશ હતી. ને શ્રીજીમહારાજમાં ઘણી જ પ્રીતિ હતી. તેથી તે બીજલભક્ત જ્યારે જ્યારે ગાયો દો'વે, ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તે બીજલભક્ત પાસે જઈને ઊભા રહેતા. ને પૂછતા જે કાનુડો કોણ ? ત્યારે બીજલ ભરવાડ ગાયના આંચળમાંથી દૂધની સેડ શ્રીજીમહારાજના મુખકમળ ઉપર મારે ને કહે જે, મારી પાસે જે ઊભો છે તે જ કાનુડો છે. એમ કહીને કહે જે, શ્રીજીમહારાજ આ તાજું દૂધ તરતનું દોહેલું મારી ઉપર દયા કરીને જો તમો પીઓ તો હું પાઉં. તે બીજલ ભરવાડનું હેત જોઈને શ્રીજીમહારાજ હા પાડે કે તુરત જ બીજલભક્ત ઉટકેલી એક સારી મોટી તાંસળી શ્રીજીમહારાજને દૂધ પાવા માટે જ્યારે ગાયો દોતા ત્યારે પોતા પાસે રાખતા હતા. તથા પોતાના કેડીયાની કોશે એક દૂધ ગળણું ધોયેલું રાખતા હતા. એટલે શ્રીજીમહારાજની મરજી જોઈને તે બીજલ ભરવાડે તુરત જ તાંબડીમાંથી દૂધ ગાળીને ફીણ સોતું શ્રીજીમહારાજને પાયું. તે દૂધનો દોરો સફેદ મૂછને આકારે ઉપલ્યા હોઠ ઉપર થતો હતો. તેને જોઈને એક દિવસ શ્રીજીમહારાજ દૂધનું પાન કરતા હતા. તેવામાં બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ સફેદ દોરો જોઈને તે વિશેનાં કીર્તન કરેલાં છે. આવી રીતે બેઉ ભરવાડોએ શ્રીજીમહારાજની તથા દાદાખાચરની ઘણી જ પ્રસન્નતા મેળવેલી હતી. ॥ ૧૮૧ ॥

૧૮૨. આખાના શ્રીજીમહારાજના ભક્ત કાનજીભાઈ

ગામ આખામાં શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ કાનજીભાઈ હતા. તે કાનજીભાઈને એક દિવસે તેમની માતુશ્રીએ રાત્રિએ વાત કરી જે, તું ખેતરમાં રખોપે (રાત્રીએ સાચવવા) જાય છે. તે સવારમાં વહેલો આવજે,

કારણ કે વલોણું વે'લું કરવું છે. એમ તેની માએ કહ્યું ત્યારે કાનજીએ હા કહી જે, સવારે હું વહેલો બનતા સુધી આવીશ. તમે ગોળીમાં દહીં નાખીને તથા ઊનું પાણી તૈયાર કરી રાખજો. એમ કહીને પોતાના ખેતરમાં ગયો ત્યાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને માળા ફેરવીને શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરી શ્રીજીમહારાજ તથા સંત વગેરેનું સ્મરણ કરીને સૂઈ ગયો તે ઊંઘ આવવાથી તેમની માતાના કહ્યા પ્રમાણે તે જાગી શક્યો નહિ. ને ભર ઊંઘમાં સૂઈ રહ્યો ને ઘેર તેની ડોશી વાટ જુવે. ને વારંવાર ઓ કાનજી, ઓ કાનજી એમ પોકાર્યા કરે ને મુખેથી એમ બોલે જે, કાનજી હજી આવ્યો નહિ ને દહીં પૂરીને ગોળી તૈયાર કરી તે આવ્યો હોત તો મને દહીં વલોવરાવત. મારા એકલાથી દહીં વલોવાય તેમ નથી. હે શ્રીજીમહારાજ, કાનજીને દયા કરીને ખેતરથી જગાડીને અહીં આવે તેમ કરો એમ બોલે છે. તેટલાકમાં શ્રીજીમહારાજે કાનજીના જેવું જ સ્વરૂપ ધારણ કરી ડોશીની પાસે ખડકી ઉઘડાવીને ડોશીની સામે રહીને દહીં વલોવરાવ્યું. પછી ડોશીને કહે જે, મને ભૂખ લાગી છે તો કાંઈ ખાવાનું આપો. હું જમીને પાછો ખેતર જાઉં. કારણ ત્યાં મારે કેટલુંક કામ બાકી છે. એમ કહ્યું ત્યારે ડોશીએ જુવારનું ભૈડકું (ઠુંમરો) ઠાંઠવું તથા મોળી છાશ ખાવા આપી. તે જમીને શ્રીજીમહારાજ જેમ કાનજી જાય તેવી રીતે પોતાની માની પાસે રજા માગીને ગયા. પછી થોડીવારે કાનજી ખેતરથી ઘેર આવ્યો ને પોતાની માને કહે જે, લ્યો હું છાશ વલોવરાવું. મને આવતાં વાર લાગી તેનું કારણ આજે મને ઊંઘ બહુ જ આવી હતી, ઘણો જાગવા જાઉં તોપણ જગાય નહિ. પણ આપે મને રાત્રિએ કહેલ હતું જે વે'લો આવજે. પણ આ કારણથી મારું રોકાવાનું થયું હતું. આવી પોતાના પુત્રની વાણી સાંભળીને ડોશીએ જવાબ આપ્યો જે, કાનજી આવું તું શું બોલે છે, તેં વે'લો આવીને મારી સામે ઊભો રહીને છાશ વલોવરાવી પછી તેં મારી પાસે ખાવાનું માગ્યું ત્યારે મેં તને ઠાંઠવું ને મોળી છાશ આપી ને તું તે જમીને મારી પાસેથી રજા લઈને ખેતરમાં ગયો. ને વળી પાછો તુરત આવ્યો ને છાશ વલોવવાનું પૂછે છે તેનું કારણ મને સમજાતું નથી. ત્યારે કાનજીએ પોતાની ડોશીને કહ્યું જે, મા તમે માનો કે ન માનો પણ હું આવ્યો જ નથી. પણ તમે શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્તરાજ છો

તેથી શ્રીજીમહારાજે મારા જેવું સ્વરૂપ ધારણ કરીને તમારી સાથે છાશનું વલોણું કરીને તમારી પાસેથી ખાવાનું ખાઈને પોતે અદૃશ્ય થઈ ગયા હશે એમ મને જણાય છે. શ્રીજીમહારાજ વિના બીજું કોઈ હોય નહિ. આવી વાત સાંભળીને ડોશીના અંતઃકરણમાં નિશ્ચય હતો તેથી વિશેષ નિશ્ચય થયો. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજ પોતાના એકાંતિક ભક્તનું જરૂરી કામ પોતે કરે છે એવા ભક્તવત્સલ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે માટે તે શ્રીજીમહારાજનું નિરંતર ભજન કરવું તે જ દેહનો લાભ છે. ॥ ૧૮૨ ॥

૧૮૩. પીપલાણામાં શ્રીજીમહારાજ વર્ણીવેષે આવ્યા હતા

ગામ પીપલાણામાં શ્રીજીમહારાજ વર્ણીવેશે વનમાંથી ફરતા ફરતા આવ્યા ને નરસિંહ મહેતાને ઘેર મૃગચર્મ પાથરીને નીલકંઠ બ્રહ્મચારી બેઠા. તે સમે નરસિંહ મહેતાની માતુશ્રીએ નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું જે, બાવાજી અહીંયાં અત્યારે કેમ આવીને બેઠા છો, ચોરે જાઓ. અહીં કાંઈ ખાવાનું મળવાનું નથી. તમારા જેવા તો ઘણા બાવા આવે છે તેમજ બીજા કેટલાક જાડાધડબા જેવા રાખ ચોળીને રમતા રામ ભિખારી આવ્યા કરે છે. તે બધાનું ખાવાનું અમે ક્યાંથી પૂરું કરીએ. ઊઠો અહીંથી એમ કહ્યું, ત્યારે બાઈને બ્રહ્મચારીએ કહ્યું, બીજા બાવા જેવો હું બાવો નથી. હું જેવો તો હું એક જ છું. આવું નીલકંઠ બ્રહ્મચારીએ કહ્યું તો પણ વચનનો અનાદર કરીને તિરસ્કારપૂર્વક શ્રીજીમહારાજને રજા આપી, ત્યારે શ્રીહરિ ચાલી નીકળ્યા. તે ઓજત નદીને કાંઠે મોટા વડની નીચે મૃગચર્મ પાથરીને ઉગમણે મુખારવિંદે વિરાજમાન થયા. શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીની મૂર્તિ ચમકની પેઠે જનોની વૃત્તિઓને ખેંચી લે. ચમક તો જડ લોઢાને ખેંચે છે તો આ તો સાક્ષાત્ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની જેના ઉપર દૃષ્ટિ થાય તે ગમે તેવો જીવ હોય તોપણ પોતાના સંબંધે કરીને પોતાને સન્મુખ નાડી પ્રાણ ખેંચી લે. આવા નીલકંઠ બ્રહ્મચારી દયાળુએ નરસિંહ મહેતાના ઘેરથી ચાલતી વખતે નરસિંહ મહેતાની માતુશ્રી ઉપર કરુણા દૃષ્ટિથી જોઈ ચાલ્યા કે તુરત ડોશીનું અંતઃકરણ શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીના તરફ ખેંચાઈ ગયું. તે અંતર્દષ્ટિ કરે અથવા બહિર્દૃષ્ટિથી જુવે તો ચોફેર બાલસ્વરૂપ શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી દેખાવા લાગ્યા. ત્યારે તે બાઈએ મનમાં વિચાર કર્યો જે મેં બાવાને ખાવા ન દીધું ને તિરસ્કાર કરીને

કાઢી મૂક્યા. તે બાવો નહિ પણ તે કોઈ મોટા પુરુષ હોવા જોઈએ નહિતર મને દેખાય નહિ. એવા વિચારો કરે છે તેટલાકમાં નરસિંહ મહેતા ઘેર આવ્યા. તેમની આગળ પોતાને ઘેર આવેલા બાળબ્રહ્મચારીની સમગ્ર વાત કહી બતાવી. તે વાત સાંભળીને તુરત નરસિંહ મહેતા બાળબ્રહ્મચારીને ખોળતા ખોળતા ઓજત નદીને કાંઠે આવ્યા. ત્યાં વડ નીચે બેઠેલા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને જોયા. પાસે આવીને આગ્રહપૂર્વક પોતાને ઘેર તેડી ગયા. તે સમે ડોશીએ શુદ્ધ ભાવથી થાળ કરીને દેવને જમાડીને શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને જમાડ્યા ને કહે જે, તમે સાધારણ બાવા જેવા નથી. તમે કોઈ મોટા પુરુષ છો કારણ કે તમારી મૂર્તિ મને દેખાયા કરે છે. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે છે, આ મૂર્તિ કોઈને ધ્યાનમાં આવે તેવી નથી. પણ તમો પૂર્વનાં એકાંતિક ભક્ત છો. તેથી તમારા ઉપર ભગવાનની દયા થઈ છે. માટે તમારાં મોટાં ભાગ્ય છે એમ માનો. આવી રીતે શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીએ કહ્યું તોપણ પરિપૂર્ણ નિશ્ચય ન થવાથી એમ કહે જે, રામાનંદ સ્વામી અમારા પરમેશ્વર છે. તમારે રહેવું હોય ને જીવનો મોક્ષ કરવો હોય તો બાવાજી તમે અહીંથી થડમાં લોજ ગામ છે ત્યાં જાઓ. આવું તે બાઈએ કહ્યું. પછી શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી ત્યાં ન રોકાતાં ગામ લોજ પધાર્યા. પછી એક વખત રામાનંદ સ્વામીની સાથે શ્રીજીમહારાજ પીપલાણે ગયા. તે સમે રામાનંદ સ્વામીએ નરસિંહ મહેતાની માતુશ્રી આગળ વાત કરી. આ નારાયણમુનિ સર્વ અવતારના અવતારી ને સર્વોપરી ભગવાન છે ને હું ભગવાન નથી. તમે મારાં એકાંતિક ભક્ત હો ને મારા વચનનો વિશ્વાસ હોય તો મારું ધ્યાન ભજન ન કરતાં આ નારાયણમુનિનું અખંડ ધ્યાન ભજન કરજો. તો તમને આ ભગવાન અખંડ દેખાશે. ત્યારે તે નરસિંહ મહેતાની માતુશ્રી રામાનંદ સ્વામીને કહે જે, એક વખત આવા જ નાના બાળ સ્વરૂપ એક બાવોજી મારે ઘેર આવ્યા હતા. મેં તેમને ખાવા ન આપતાં તિરસ્કાર કરીને રજા આપી હતી. પણ તે દિવસથી આરંભીને આજ દિવસ સુધી હજી તે મૂર્તિ મને અખંડ દેખાયા કરે છે. ત્યારે રામાનંદ સ્વામી કહે જે, આ શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી તો નહોતા આવ્યા કે ! ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે હે સ્વામી, હું જ પોતે આવ્યો હતો. માજીએ તો મને ખાવા ન આપતાં કાઢી મૂક્યો હતો. પણ નરસિંહ મહેતાએ મને

આગ્રહ કરીને ઘેર બોલાવી જમાડ્યો હતો. તે દિવસથી માજી મારી મૂર્તિને અખંડ દેખે છે. ને તમારા પ્રતાપથી હજી અખંડ દેખાશે. પછી રામાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજના પ્રતાપની તથા ઐશ્વર્યની તથા મહિમાની કેટલીક વાતો કરી ને શ્રીજીમહારાજનો સર્વોપરી નિશ્ચય રામાનંદ સ્વામીએ ડોશીને તથા નરસિંહ મહેતાને કરાવ્યો. પછી ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ સહિત રામાનંદ સ્વામી ચાલી નીકળ્યા. તે ફરતા ફરતા ગામ માંગરોળ જતા હવા. ॥ ૧૮૩ ॥

૧૮૪. માણસાના નરસિંહભાઈ

ગામ માણસામાં મહાપવિત્ર શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ બ્રાહ્મણ નરસિંહભાઈ રહેતા હતા. તે નરસિંહભાઈ બ્રાહ્મણ અમદાવાદના હેમાભાઈ હઠીભાઈના મુનિમ હતા. ને તેમણે ખજાનાની કૂંચી નરસિંહભાઈને સોંપી હતી ને પોતાના પુત્રનો વિશ્વાસ નહિ તેટલો વિશ્વાસ શેઠને નરસિંહભાઈનો હતો. તે નરસિંહભાઈ એક વખત શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા આવતા હતા. તેમણે રસ્તામાં વિચાર કર્યો જે, મને શ્રી નરનારાયણના દેશમાં સહુ ઓળખે છે. પણ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના દેશમાં મને કોઈ ઓળખતું નથી. તો મારો સત્કાર મારા પ્રમાણે થશે નહિ. માટે ત્યાં ન રોકાતાં દેવનાં દર્શન કરીને તુરત પાછું વળી નીકળવું છે. એવો દૃઢ વિચાર કરીને વડતાલ આવ્યા. ને હનુમાનજી તથા ગણપતિના સમીપમાં પોતાનો બિસ્તરો મૂક્યો. ને પોતાની સાથે આવેલ માણસને ત્યાં ઊભો રાખીને શ્રી લક્ષ્મીનારાયણદેવનાં દર્શન કરીને દેવ આગળ ભેટ મૂકીને સભામાં ગયા. સભામાં શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ તથા સદ્‌ગુરુઓ બેઠા હતા. તેમને દંડવત્ પ્રણામ કરી, આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ આગળ રિવાજ પ્રમાણે ભેટ મૂકીને તુરત ચાલી નીકળ્યા. તે જોઈને તુરત ગોપાળાનંદ સ્વામી સભામાંથી ઊઠ્યા ને નરસિંહભાઈને પોતાની પાસે બોલાવ્યા ને કહે જે તમારું નામ નરસિંહભાઈ ને તમારું ગામ માણસા ને તમે શેઠ હેમાભાઈ હઠીભાઈના મુનીમ છો. ને તમે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શને આવ્યા તેથી હું તમારી ઉપર ઘણો જ પ્રસન્ન થયો છું. કેમ તમારી માતુશ્રી પાનબા સુખી છે ? તે સાંભળીને નરસિંહભાઈ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહે જે, તમે મારાં માતુશ્રીને ક્યાંથી ઓળખો છો ? ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે જે હું મારે ઘેરથી ચાલ્યો

તે રસ્તામાં તમારું ગામ આવ્યું. ને તમારે ઘેર હું તથા શ્રીજીમહારાજ તથા કાનડાનંદ સ્વામી રાત રહ્યા હતા. ને તમારી માતુશ્રીના હાથની કરેલી કઢી, ખીચડી અમે જમ્યા છીએ. તે દિવસથી તમારી માતુશ્રીનું નામ યાદ રહેલ છે. માટે તમે તમારો બિસ્તરો ક્યાં મૂકેલ છે. એમ કહીને આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજના સેવકને બોલાવીને કહે જે, રઘુવીરજી મહારાજની પાસે આ નરસિંહભાઈનો ઉતારો કરાવજો. આવી રીતે સ્વામીના કહેવા પ્રમાણે ઉતારો તથા જમવાનો બંદોબસ્ત યોગ્યતા પ્રમાણે કરાવ્યો. પછી આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ નરસિંહભાઈની ઓળખાણ કરાવી ને ચાર પાંચ દિવસ આગ્રહ કરીને રઘુવીરજી મહારાજે રોક્યા. ને એક દિવસ ગોપાળાનંદ સ્વામી પૂજા કરતા હતા તે જ વખતે નરસિંહભાઈ સ્વામીને દંડવત્ પ્રણામ કરીને પાસે બેઠા. તે સમે સ્વામીએ નરસિંહભાઈને પૂછ્યું જે, તમે પરણેલા છો કે કુંવારા છો. તે સાંભળીને જવાબ આપ્યો જે પરણ્યો હતો તે સ્ત્રી દેહ મૂકી ગઈ છે. પછી ફેર લગ્ન કર્યાં નથી. ત્યારે સ્વામી કહે જે, તમે સુવાસણીના જેવો વેશ કેમ રાખેલ છે કારણ કે દાગીના તથા સારાં વસ્ત્રો ધારણ કરવાં તે પરણેલાને યોગ્ય છે. પણ વાંઢાને યોગ્ય નથી. આવું સ્વામીનું વચન સાંભળીને તુરત જ પોતાના ઉતારામાં ગયા. દાગીના વેઢ વીંટી વગેરે કાઢી નાખ્યાં ને હીરાકોરની કોરવાળાં ધોતીયાં ફાડી નાખીને સાદાં વસ્ત્ર પે'રી સ્વામીને દંડવત્ કરી બેઠા. તેથી સ્વામી નરસિંહભાઈ ઉપર બહુ રાજી થયા ને વિચાર કર્યો જે આ નરસિંહભાઈ પૂર્વના મુક્ત છે. એમ ધારીને ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે જે, હે નરસિંહભાઈ, તમને આજથી કામનો સંકલ્પ બિલકુલ થશે નહિ. ને અખંડ શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપમાં તમારી મનોવૃત્તિ રહેશે. ને ગોપાળાનંદ સ્વામીના આશીર્વાદથી તેમને સ્વપ્નમાં પણ કામનો સંકલ્પ થયો નહોતો. તે નરસિંહભાઈએ ગામ માણસામાં પોતાના ખર્ચથી સારું શોભાયમાન મંદિર કરાવીને તેમાં મૂર્તિઓ પધરાવીને તે દેવની આજીવિકા ઘટે તે પ્રમાણે બાંધી આપી. ને પોતે જીવ્યા ત્યાં સુધી દેવસેવા કરતા ને કાયમ મંદિરમાં માળા ફેરવતા હતા. તે નરસિંહભાઈએ દેહ મૂક્યો ત્યારે કેટલાક વૈષ્ણવ લોકોએ વિમાને સહિત તથા સંત પાર્ષદે સહિત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં હતાં, એવી રીતે દેહ ત્યાગ

કરીને પ્રતાપ જણાવીને શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ગયા હતા. તે નરસિંહભાઈ જ્યારે હેમાભાઈ હઠીભાઈ પાસે હતા ત્યારે તેમની મિલકતના પોતે અધિપતિ હતા પણ કોઈ દિવસ ધનમાં અથવા દાગીનાઓમાં ક્યારેય મનની વૃત્તિ લોભાણી નહોતી. ને પોતે એમ વિચાર કરે જે, મારે વિશ્વાસે મને મિલકત સોંપી છે તેમાં મારું મન બગાડું તો વિશ્વાસઘાત કર્યો કહેવાય. ને વળી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા જે ધણીને પૂછ્યા સિવાય કોઈ પણ વસ્તુ લેવી નહિ તે વાક્ય શ્રીજીમહારાજે શિક્ષાપત્રીમાં લખેલ છે માટે તેનું ઉલ્લંઘન થાય તો શ્રીજીમહારાજ પણ મારી ઉપર બહુ કુરાજી થાય એવો વિચાર કરીને ક્યારેય પોતાના મનને ચલાયમાન કર્યું નહોતું. એવા નરસિંહભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક દૃઢ ભક્તરાજ હતા. ॥ ૧૮૪ ॥

કોઈની વસ્તુ ચોરીને ન લેવી તે વિશેની વાર્તાઓ

૧૮૫. લોયાના ઘેલાભાઈ

ગામ લોયામાં ઘેલાભાઈ કોળી તથા તેમનાં સ્ત્રી શ્રીજીમહારાજનાં ભક્ત હતાં. શ્રીજીમહારાજની નાનીમોટી આજ્ઞાઓનું પાલન કરતાં સતાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિનું ધ્યાન નિરંતર કરતાં હતાં. આવા ઉત્તમ ભક્ત ઘેલાભાઈ કોળી પોતાની સ્ત્રી સહિત કાળ પડવાથી સુરત જતા હતા તે રસ્તામાં કોઈનો દાગીનો પડેલ તે સ્ત્રીનું મન બગડે નહિ તેથી તે દાગીના ઉપર ધૂળ નાખી. ત્યારે સ્ત્રીએ પોતાના પતિને પૂછ્યું કે, તમોએ શું ઢાંક્યું ત્યારે ઘેલા ભક્ત કહે જે, તમારું મન ન બગડે તેથી દાગીના ઉપર ધૂળ નાખી છે. પછી સ્ત્રી કહે જે, તમારી પાસે પાણી હોય તો પગ ધોઈ નાખો. તમારા પગ વિષ્ઠાવાળા થયા છે માટે પગ ધોઈને પગરખાં પહેરજો. આવી રીતે વાત કરીને તે સ્થાનથી ચાલતાં ચાલતાં સુરત આવ્યાં ને અશ્વિનીકુમારને આરે ઊતર્યાં. બીજે દિવસ પૂનમ હોવાથી કોઈ શેઠનાં સ્ત્રીછોકરાં સ્નાન કરવાં આવેલાં તે સ્નાન કરીને ઘેર ગયાં. પછી તાપી નદીને કાંઠે દાગીનો રહી જવાથી પાછી ઘોડાગાડી લઈને દાગીનો ગોતવા આવેલા શેઠે લોયાના ઘેલાભાઈને પૂછ્યું ત્યારે તેમણે દાગીનો બતાવ્યો. તે લીધા પછી ઘેલાભાઈની જ્ઞાતિ પૂછીને પોતાને ઘેર ઘેલાભાઈને તેમની સ્ત્રી સહિત લઈ ગયા. કાળ

ઊતરતાં સુધી પોતાને ઘેર બેઉ જણને રાખ્યાં. ને પછી સ્ત્રીસહિત ઘેલાભક્તને સો સો રૂપિયા તથા લૂગડાં આપીને સુરતથી વળાવ્યાં તે પોતાને ગામ આવ્યાં. પણ રસ્તામાં પડેલો દાગીનો ચોરી કરીને લીધો નહિ. એવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળનાર ઘેલાભક્ત હતા. ॥ ૧૮૫ ॥

૧૮૬. લંગાળાના માંડણભક્ત

ગામ લંગાળાના આહીર માંડણ ભક્ત શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. દેવસેવા, સંતસેવા, નામ, ધર્માદો શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે આપતા હતા. તે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને નિરંતર માળા, માનસી પૂજા, ધ્યાન, ભજન કરતા હતા. આવા ભક્તરાજ પોતાની સ્ત્રી સહિત ગાડામાં બેસીને ખેતર જતા હતા. તે રસ્તામાં દોરડું પડેલું સ્ત્રીએ દીઠું તે સ્ત્રીએ ગાડામાંથી હેઠે ઊતરીને દોરડું લીધું. પછી માંડણ ભક્તે ગાડું ઊભું રાખ્યું ને સ્ત્રીને પૂછ્યું કે, તેં શું લીધું. ત્યારે તે કહે કાંઈ નહિ. પછી સ્ત્રીને લાત મારી એટલે દોરડું દેખાયું. તે દોરડાને રસ્તામાં નખાવી દીધું. પણ કોઈની પડેલ વસ્તુને ચોરીને પોતે લીધી નહિ. તેમ પોતાની સ્ત્રીને લેવા દીધી નહિ. એક વખત પોતાને ગામ કોઈ સાધુ આવ્યા હશે. તેમને બીજે ગામ જવું હશે. તેથી માંડણ ભગત પાસે ગાડું જોડાવીને રાત્રિએ ચાલ્યા. રસ્તામાં નદી આવી ત્યાં ન્હાવા માટે ગાડું છોડાવ્યું. પછી બળધિયા માટે સાધુએ કોઈના ખેતરમાંથી પૂળા લીધા. પછી માંડણ ભક્ત કહે જે, પૂળા પાછા નાખી આવો. કોઈની વસ્તુ તેના ધણીને પૂછ્યા સિવાય લેવી નહિ. એમ શ્રીજીમહારાજે શિક્ષાપત્રીમાં લખ્યું છે. માટે ધણીને પૂછ્યા વિના લઈએ તો ચોરી કરી કહેવાય. માટે પૂળા પાછા નાખશો તો જ અહીંથી ગાડું જોડીને તમને મૂકવા આવીશ. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળનાર તથા પળાવનાર માંડણ ભક્ત હતા. ॥ ૧૮૬ ॥

૧૮૭. કુંડલાના આલાખુમાણ

ગામ કુંડલાના આલાખુમાણ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. કાયમ મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજનું ભજન સ્મરણ કરતા ને શ્રીજીમહારાજની નાનીમોટી આજ્ઞાને શિર સાટે પાળતા હતા તે આલાખુમાણની કુહાડીનો

હાથો ભાંગી જવાથી સંકલ્પ કરતા હતા કે, હાથો કાપી આવવો છે. એવા સંકલ્પથી રાત્રિએ સૂતા પછી સ્વપ્ન થયું. જે ઘોડે ચઢીને સીમમાં કુહાડીનો હાથો કાપવા જતાં રસ્તામાં તૈયાર હાથો દેખાયો. ત્યારે વિચાર કર્યો જે, લીલું ઝાડ કાપવા કરતાં આ તૈયાર હાથો લઈ લઉં. એવો સંકલ્પ કરીને ઘોડેથી નીચે ઊતરી લેવા જાય છે તેવામાં પોતાને સ્મૃતિ આવી જે હું સ્વામિનારાયણનો ભક્ત છું, તે મારાથી કોઈની વસ્તુ ચોરીને લેવાય નહિ. એમ ધારીને સ્વપ્નામાં પણ કોઈની વસ્તુ લીધી નહિ. તો જાગ્રતમાં તો કેમ લે તેવા તે આલાખુમાણ હરિભક્ત હતા. તે શ્રી સ્વામિનારાયણના નામની ધૂન્ય કરીને ભૂતને કાઢતા હતા. પણ કુહાડીનો તૈયાર હાથો લેવાનો સંકલ્પ થયો, તેથી ભૂત નીકળતાં બંધ થઈ ગયાં. આવી પારકી વસ્તુ લેવાના સંકલ્પથી પાપ થયું જેથી તેમનાથી ભૂત નીકળ્યું નહિ. ॥ ૧૮૭ ॥

૧૮૮. પીપળીના કાનાભાઈ

ગામ પીપળીમાં પલેવાળ કાનાભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક હરિભક્ત હતા. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા શિર સાટે પાળતા હતા. ને શ્રીજીમહારાજનું ભજન સ્મરણ કીર્તન અતિ ઉત્સાહ સહિત નિરંતર કરતા હતા ને ધર્મનિષ્ઠા તથા શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપની નિષ્ઠા ઘણી જ પાકી હતી. તે સ્વરૂપનિષ્ઠામાંથી પડે તેવા નહોતા. તે કાના ભક્તની સ્ત્રી એક વખત ખેતરમાં પોતાના દીકરાને લઈને જતી હતી. તે સમે કાના ભક્ત જારના ખેતરના માળા ઉપર બેઠા હતા. ને પોતાની સ્ત્રીએ બીજાના ખેતરમાંથી જારનો સાંઠો છોકરાને ભાંગી આપ્યો. પછી સ્ત્રી ખેતરમાં આવીને કહે જે, ખાવા હેઠા ઊતરો ત્યારે ખાવાની ના પાડી. પછી કહે કે ભૂખ લાગી નથી ? ત્યારે કાના ભક્ત કહે જે, ભૂખ તો લાગી છે પણ તેં શ્રીજીમહારાજનું વર્તમાન લોપ્યું માટે તું ઉપવાસ કરે તો હું ખાઉં. ત્યારે સ્ત્રી કહે જે, વાલજીએ વેન લીધું હતું તેથી સાંઠો કાપી દીધો હતો. ત્યારે કાના ભક્ત કહે જે, વાલજી કહે જે તું કૂવામાં પડ તો તેના કહેવાથી તું પડીશ. માટે આપણા ખેતરમાં સાંઠા ક્યાં નહોતાં તેથી તેં બીજાના ખેતરમાંથી સાંઠા લીધા. પછી સ્ત્રીએ ઉપવાસ કરવાની હા પાડી ત્યારે કાના ભક્તે ખાધું. પછી તે બાઈ પોતાના પતિની વાટ જોતી હતી કે કોઈ નિયમમાં ચૂકે તો તેમને પણ ઉપવાસ કરાવું. પછી કાના ભક્તે

વાલજીને મગફળી આપી. પછી બાઈએ પોતાના પતિને કહ્યું જે, આપણા ખેતરમાં મગફળી નથી ? તમે બીજાના ખેતરમાંથી મગફળી લાવ્યા. માટે વાળું નહિ કરવા દઉં. પછી પોતાના મોટાભાઈની સાક્ષી પુરાવી ત્યારે વાળું કરવા દીધું. માટે કોઈના ખેતરની વસ્તુ તેના ધણીને પૂછ્યા વિના લેવી નહિ તો જ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળી ગણાય. માટે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા ખબડદાર થઈને પાળવી. ॥ ૧૮૮ ॥

શ્રીજીમહારાજ જેનો ભાવ હોય તેનું જમે છે તે વિશેની વાર્તાઓ

૧૮૯. વડતાલના કાશીરામભાઈ

ગામ વડતાલના બ્રાહ્મણ કાશીરામભાઈ શ્રીજીમહારાજના અનન્ય ભક્ત હતા. તે કાશીરામભાઈ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને નિરંતર માળા ફેરવતા હતા. તેમની ઘણી ગરીબ સ્થિતિને લઈને શ્રીજીમહારાજને જમાડવા માટે બહુ સંકલ્પ કરતા હતા. જેની પાસે ધન હોય તે ઉત્તમ પ્રકારના થાળ કરીને જમાડે પણ આપણી પાસે ધન ન હોવાથી શી રીતે થાળ કરીને જમાડીએ. આવી પોતાના પતિની વાણી સાંભળીને તેમની સ્ત્રી કહે જે, યથા દેહે તથા દેવે. માટે આપણે જે ખાઈએ તે શ્રીજીમહારાજને જમાડવા માટે થાળ કરીએ. પછી કાશીરામભાઈએ પોતાની સ્ત્રી પાસે કોદરાના રોટલા તથા મઠની દાળ કરાવી. પછીથી તે બ્રાહ્મણનો જમાડવાનો ભાવ જોઈને શ્રીજીમહારાજ મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારી સહિત કાશીરામભાઈને ઘેર પધાર્યા ને પછી સ્નાન કરી એક પીતાંબર પે'રી તથા એક ઓઢીને ભંડારામાં જમવા બેઠા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ આગળ થાળમાં કોદરાના રોટલા તથા મઠની દાળ મૂકી તે જોઈને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હે કાશીરામભાઈ ! તમે અંતર્યામીપણે અમારો સંકલ્પ જાણીને આ થાળ કર્યો છે કારણ કે બહારગામના હરિભક્તોના ગળપણવાળા થાળ જમીને તે ગળપણવાળા થાળ જમવાની અમને અરુચિ થઈ હતી માટે અમારી ઈચ્છા પ્રમાણે થાળ થયો છે. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ કોદરાનો રોટલો તથા મઠની દાળ જમીને તે કાશીરામભાઈ ઉપર પ્રસન્ન થયા. માટે જેનો ભાવ હોય તેનું શ્રીજીમહારાજ ઘણા પ્રેમથી જમે છે. માટે સદ્‌ભાવથી જમાડીએ તો શ્રીજીમહારાજ જરૂર જમે છે. ॥ ૧૮૯ ॥

૧૯૦. વડોદરાના નાગરબ્રાહ્મણો

ગામ વડોદરાના નાગર બ્રાહ્મણોએ શ્રીજીમહારાજ ગઢપુરથી વડતાલ સમૈયો કરવા પધાર્યા હતા તે સમયે સંકલ્પ કર્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જમ્યા ન હોય તેવો થાળ કરીને જમાડીએ એવો ઠરાવ કરીને પોતાને ઉતારે જઈ ખાંડના લાડુ તથા દૂધપાક તથા પૂરી, ભજીયાં, ભાત, દાળ, અથાણાં, પાપડ, ચટણી વગેરે તૈયાર કરીને થાળમાં મૂકી બીજો થાળ ઢાંકીને રસ્તે પાણી છાંટતાં છાંટતાં બેઠકમાં શ્રીજીમહારાજના રસોડામાં થાળ લાવી મૂકી ને મુકુંદ બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહે જે, શ્રીજીમહારાજને અમારો થાળ જમવા માટે સભામાંથી જમવા માટે બોલાવી લાવો. આવું બ્રાહ્મણોનું વચન સાંભળીને બ્રહ્મચારી શ્રીજીને જમવા માટે બોલાવી લાવ્યા. તે શ્રીજીમહારાજ ન્હાઈને પીતાંબર પહેરી તથા એક પીતાંબર ઓઢીને ચાખડીએ ચઢીને જમવા પધાર્યા. ત્યાં રસોડામાં બાજઠ ઉપર જમવા બેઠા ત્યારે નાગર બ્રાહ્મણોએ કરેલો થાળ શ્રીજીમહારાજની આગળ બીજા પાટલા ઉપર મૂક્યો ને શ્રીજીમહારાજે જમવાનો આરંભ કરીને થોડું જમીને અંતર્યામીપણે બોલ્યા જે, આ તમોએ કરેલો થાળ અમો કોઈ દિવસ ન જમેલા હોય તેવો થાળ આપ સર્વે કરી લાવ્યા છો, કારણ કે અમે કોઈ દિવસ લાડુ વગેરે જમ્યા જ નહીં હોઈએ ? આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ પોતે ભગવાન છે જેથી આપણા સંકલ્પની વાત કહી. એથી નાગર બ્રાહ્મણોને શ્રીજીમહારાજનો પાકો નિશ્ચય થયો ને શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન લઈ કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈને પોતાને ઘેર ગયા. આવી રીતે વડોદરાના બ્રાહ્મણોનો જમાડવાનો સદ્‌ભાવ હતો તો શ્રીહરિ તેમનો કરેલો થાળ જમતા હવા. ॥ ૧૯૦ ॥

૧૯૧. આહલપર-રંગપરના શેઠ જગજીવનભાઈ

ગામ આહલપર - રંગપરમાં શેઠ જગજીવનભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. શ્રીજીમહારાજનું ભજન પ્રેમથી નિરંતર કરતા હતા. તેમને કામ પ્રસંગે પોતાના ગામથી બીજે ગામ જવાનું થયું ત્યારે પોતાની સ્ત્રીને કહેતા ગયા જે, મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજને થાળ જમાડવા આપણા છોકરાને મોકલજો પણ તમો જશો નહિ. કારણ કે આજ અગર કાલે આપણા

સાધુ આવનાર છે. આવી રીતે પોતાની સ્ત્રીને કહીને જગજીવનભાઈ પરગામ ગયા. પછી તે બાઈએ શ્રીજીમહારાજને જમાડવા માટે પોતાના ઘરમાં પોતાનો પતિ ન હોવાથી તે દિવસે ખીચડી ને દહીંની કઢી કરીને એક થાળીમાં ખીચડી તથા કઢી, અથાણું, પાપડ વગેરે મૂકીને પોતાના છોકરાને શ્રીજીમહારાજને જમાડવા માટે મંદિરમાં મોકલ્યો. પછી છોકરે મંદિરમાં જઈને થાળી પાટલા ઉપર મૂકી ને પાણીની ભરેલી લોટી પડખે મૂકીને શ્રીજીમહારાજને કહે જે, જમો. એમ કહીને પોતે પોતાના પિતાની પેઠે પલાંઠી વાળીને ધ્યાન કરવા બેઠો. બે વખત આંખ્યો ઉઘાડીને જોયું પણ શ્રીજીમહારાજને જમતા જોયા નહિ. ત્યારે છોકરો શ્રીજીમહારાજને કહે જે, મારા બાપને હાથે જમતા હતા ને મારે હાથે કેમ જમતા નથી ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ મૂર્તિમાંથી પ્રત્યક્ષ થઈને થાળમાંની ખીચડી વગેરે જમી ગયા ને શ્રીજીમહારાજે થાળીમાં બીરંજ ભરી દીધો. તે લઈને ઘેર આવ્યો. એટલે તે બાઈએ તે ગામમાં રહેલા સર્વે સત્સંગીને બોલાવી ઉપરની પરચાની વાત કરીને સર્વે હરિભક્તોને બીરંજનો પ્રસાદ આપ્યો. ને પોતાના પતિને માટે બીરંજનો પ્રસાદ રાખીને પોતાના છોકરાએ સહિત તે બાઈએ બીરંજનો પ્રસાદ ખાધો. પછી સાંજે પોતાના પતિ આવ્યા તેમને ઉપરના પરચાની વાત કરી બીરંજનો પ્રસાદ આપ્યો. તો કહેવાનું કે તે છોકરાને શ્રીજીમહારાજને જમાડવાનો ભાવ હતો તો શ્રીજીમહારાજ ખીચડી વગેરે જમ્યા. માટે જેનો ભાવ શ્રીજીમહારાજને જમાડવાનો હોય છે તેનું શ્રીજીમહારાજ નિશ્ચે જ જમે છે. ॥ **૧૯૧** ॥

૧૯૨. દીવબંદરનો વાણીયો

ગામ દિવબંદરનો વાણીયો પરદેશમાં કમાવા ગયેલો. તે સારી રીતે કમાઈને સ્ત્રી, છોકરાં, ધન સહિત વહાણમાં બેસીને પોતાના દેશમાં આવતો હતો. એટલામાં સમુદ્રમાં વાવાઝોડું થવાથી વહાણ બૂડ્યું તે સાથે સ્ત્રી, છોકરાં, ધન વગેરે ડૂબી ગયું. ને પોતે એક લાકડાનું પાટિયું હશે તેને ઝાલી રહ્યો. તે વાણીયો તણાતો હતો ત્યાં એક વહાણ આવ્યું તેના ખારવાએ પોતાના વહાણમાં વાણીયાને લઈ લીધો. ને તે વાણીયો પોતાને ઘેર ગયો. એ ઘણો ઉદાસ થવાથી વિચાર કર્યો. મારાં સ્ત્રી, છોકરાં વગેરે નાશ પામ્યાં માટે સંસારમાં ન રહેતાં દ્વારકામાં નિવાસ કરીને રહું. એમ ધારીને ઘરબારનો

ત્યાગ કરીને ચાલી નીકળ્યો. તે ચાલતાં ચાલતાં ગામ લોજમાં આવ્યો. ત્યાં રામાનંદ સ્વામીના સાધુ મળ્યા. તેમણે પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીના પ્રતાપની વાત કરીને કહે જે, હાલ આ નજીક અગત્રાઈ ગામમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી બિરાજે છે માટે તમે ત્યાં જાઓ. તે સાંભળીને તે વાણીયો અગત્રાઈ ગયો. ત્યાં રહેલા શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને કહે જે, મને કાંઈ વાત સંભળાવો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ સામી ઊભેલી સાત વરસની છોડી તે તમને વાત કરશે. તમે તેની પાસે જઈને સાંભળો તેથી તે ત્યાં ગયો. ત્યારે તે છોકરીએ વાણીયાની સર્વે હકીકત કહી સંભળાવી ને એમ કહે જે, આ સામા બેઠા તે પ્રગટ ભગવાન છે. તેમના આશ્રિત થાઓ. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસે આવી વર્તમાન-નિયમ ધારણ કર્યાં ને પછી શ્રીજીમહારાજને સર્વ અવતારના અવતારી જાણીને પરમહંસની દીક્ષા લેવા શ્રીહરિની પ્રાર્થના કરી. તેથી તે વાણીયા ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને દીક્ષા આપીને સાધુ કર્યા ને તેમનું નામ પ્રભાનંદ પાડીને પોતાની સેવાનો લાભ આપતા હવા. આવા દયાળુ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ વાણીયાનો જન્મ સફળ કર્યો હતો. **॥ ૧૯૨ ॥**

૧૯૩. ધમડકાના રાયધણજી

ગામ ધમડકાના રાયધણજી શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તેમને તથા કરણીબાને દર્શન દેવા શ્રીજીમહારાજ ભૂજથી પધાર્યા હતા. તે શ્રીજીમહારાજની સાથે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી વગેરે સંતોની ગાડીઓ પાછળ હતી ને ઘોડે બેઠેલા પાળાઓ સહિત શ્રીજીમહારાજ આગળ આવ્યા હતા. તે શ્રીજીમહારાજને જોઈને કરણીબાએ પૂછ્યું કે, આપશ્રી ક્યાંથી પધાર્યા. ત્યારે શ્રીહરિ કહે, અમે આજે કચ્છભૂજથી આવીએ છીએ. પછી કરણીબાએ પાળાઓ સહિત શ્રીજીમહારાજને જમાડ્યા ને પછીથી પોતાના ઓરડામાં છપર પલંગ બિછાવી આપ્યો. તે ઉપર શ્રી સહજાનંદ સ્વામી બિરાજમાન થયા ને પોતાને સન્મુખ કરણીબા વગેરે બાઈયો બેઠાં. પરસ્પર વાતચીત કરતાં. પીત્તળનો કટોદાનને સામું જોઈને શ્રીજીમહારાજે કરણીબાને પૂછ્યું જે આ શું ? તે સાંભળીને કરણીબા કહે જે, આ ત્રણ પગવાળા પીત્તળના ડબામાં એટલે કટોદાનમાં અમારાં તહેવારને દિવસે પહેરવાનાં વસ્ત્રો તથા

દાગીનાઓ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અમને તે બતાવો, પછી કરણીબાએ નવીન નવીન સાડીઓ તથા દાગીના વગેરે બતાવ્યું તે જોઈને શ્રીહરિ બહુ જ ખુશી થયા. ને કરણીબાને કહે જે, આ વસ્ત્રો તથા દાગીના વગેરે પે'રીએ તો અમે કેવા શોભીએ. ત્યારે બાઈયો કહે જે, બહુ સારા શોભો. તેથી શ્રીજીમહારાજે વસ્ત્ર તથા દાગીનાઓ જેમ ઘટે તેમ ધારણ કરી બોલ્યા, હવે તમારી સાથે હું રાસ ખેલ કરું તો કેવો શોભું. તે સાંભળીને સર્વે બાઈયો બોલી જે, તો તમે ઘણા શોભો ને અમારાં એવાં ક્યાંથી ભાગ્ય હોય જે તમે અમારી સાથે રાસ રમતાં ગીત ગાઓ. પછી શ્રીજીમહારાજ પોતાના પ્રેમી ભક્તોને પોતાની મૂર્તિ નિરંતર સાંભળે તે માટે વિશાળ ચોકમાં ઓઝલમાં રહેનારી બાઈઓ સાથે રાસરમણ કરવા લાગ્યા. તે વખતે આકાશમાંથી દેવતાઓ પુષ્પનો વરસાદ કરવા લાગ્યા ને જય જય એવા શબ્દો કરવા લાગ્યા. તે સાંભળીને બહાર બેઠેલ રાયધણજી આદિક હરિભક્તો ઘણું જ આશ્ચર્ય પામતા હવા. તે જ સમયમાં મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી રાયધણજીને ઘેર આવ્યા ને રાયધણજીને પૂછ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ આવ્યા છે ? ત્યારે રાયધણજી કહે કે, હા આવ્યા છે. બોલશો નહિ. શ્રીજીમહારાજ બાઈઓની સંગાથે રાસ રમે છે. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે જે, અમારે તે મૂર્તિનાં દર્શન કરવાં છે. પછી દીવો મૂકવાનો ગોખલો હતો તે કોચ્યો ને ત્યાંથી સ્વામીએ તથા હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં. પછી રાસ રમી રહ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ વસ્ત્ર બદલીને બહાર આવ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે જે, તમો અમને પાછળ મૂકીને આગળ આવતા રહ્યા. તેથી અમે આપશ્રીને ચાર પાંચ ગામોમાં ગોતીને અહીં આવ્યા. ત્યારે આપશ્રીના સમાચાર મળ્યા. ને અહીં આવીને આપશ્રીનાં રાસનાં દર્શન કર્યાં ને આ કીર્તનો કર્યાં છે. **ઘાઘરડો ઘેરાળો રે, ગોપી બનિયા ગિરધારી...** તે બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં કરેલાં કીર્તન સાંભળીને બીજે દિવસે રાયધણજીને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ સંતોએ સહિત ગઢપુર પધારતા હવા. ॥ ૧૯૩ ॥

૧૯૪. વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ ધોલેરે પુંજાભાઈને ત્યાં પધાર્યા

ગામ વડતાલથી શ્રીજીમહારાજ ચૈત્ર માસમાં રામનવમીનો સમૈયો કરી ધોલેરાના પુંજાભાઈના આગ્રહથી શ્રીજીમહારાજ ધોલેરા પધારતાં રસ્તામાં

આવેલા ગામ ગુડેલમાં જીભાઈને ઘેર રાત્રિ રહ્યા ને બીજે દિવસે શ્રીજીમહારાજ ચાલવાની સવારમાં તૈયારી કરતા હતા. પણ ભક્તરાજ જીભાઈના આગ્રહથી તેમને ઘેર રોકાયા ને શ્રીજીમહારાજે તે ભક્તને ઘેર પોતાના હાથથી ઘઉંના રોટલા તથા વંતાકનું શાક કર્યું. ને શ્રીજીમહારાજ પોતે જમ્યા ને પછીથી અસ્વારોને જમવા બેસાડ્યા ને ઘઉંના રોટલા તથા દહીં દૂધ પીરસીને ખૂબ જ જમાડ્યા ને પછી શ્રીજીમહારાજ અસ્વારો સહિત ત્યાંથી ચાલ્યા તે રસ્તામાં સુરાખાચરને ભજીયાંની વાત કરતા જાય ને પૂછતા જાય છે કે તમો ભજીયાં જમશો કે નહિ. એવી વાત સુરાખાચરની સાથે શ્રીજીમહારાજ કરતા હતા તે વાતને પંદર ગાઉ દૂરથી ધોલેરાના પુંજાભાઈનાં સમાધિવાળાં બેન અજુબાઈએ જાણી લીધી ને શ્રીજીમહારાજ સારું થાળ કર્યો તેમાં પૂરી, દૂધપાક, ભજીયાં, શાક વગેરે ભોજન કર્યાં ને શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજને તથા સ્વારોને બધી વસ્તુઓ જમાડતાં હવાં. આવાં તે અજુબાઈ સમાધિવાળાં ભક્ત હતાં. તેમના મનના મનોરથ શ્રીજીમહારાજ પૂરા કરતા હવા. **॥ ૧૯૪ ॥**

૧૯૫. ગાંફના વસ્તારાવળ

ગામ ગાંફના વસ્તા રાવળ શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્તરાજ હતા. તે જ વસ્તા રાવળને ત્યાં શ્રીજીમહારાજ વડતાલથી ફૂલડોળનો ઉત્સવ કરીને ગઢપુર જતા હતા ત્યારે તેમને ઘેર પધારતા હવા. તે સમયમાં વસ્તા રાવળની સ્ત્રીએ શ્રીજીમહારાજને માટે થાળ તૈયાર કર્યો ને શ્રીહરિને આગ્રહપૂર્વક જમાડતાં સતાં દૂધમાં સાકરને બદલે મીઠું નાખીને દૂધ ભાત પીરસ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજે જમી રહીને પાળાઓને જમવા બેસાડ્યા ને બાઈ પાસે દહીંનું ગોરસું માગ્યું. ત્યારે બાઈએ તર ઉતારી લઈને દહીંનું ગોરસું આપ્યું તેવી જ રીતે ત્રણ વખત દહીં માગ્યું તોપણ ત્રણ વખત તેવી જ રીતે તર ઉતારીને આપ્યું. પછી શ્રીજીમહારાજે ચોથી વખત દહીં માંગ્યું ત્યારે ઘરમાં દહીં ન હોવાથી જે ગોરસડામાં તર રાખી હતી તે ગોરસડું આપ્યું. પછી તે આપેલી તરને શ્રીજીમહારાજ જમ્યા ને પાળાઓને પણ જમાડ્યા. પછીથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ લોભ વિશે સભામાં ઘણીક વાત કરીને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ ગઢપુર ગયા. પછી વસ્તા રાવળની સ્ત્રીએ પોતાના પતિ આગળ કહ્યું જે, મેં કપટ કર્યું હતું. તે વાત જાણીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને મારી પાસે

ચોથી વાર દહીં માગ્યું તે ઘરમાં દહીં ન હોવાથી દહીંની તર ભરેલું ગોરસું આપ્યું તેને પોતે જમીને પાળાઓને જમાડ્યા. તેથી મેં શ્રીહરિનો મહિમા પૂરેપૂરો જાણેલો નહિ પણ હવે શ્રીજીમહારાજનો મહિમા મને પૂરેપૂરો જણાયો છે. માટે ચાલો ગઢપુર જઈને રસોઈ આપી આવીએ. એવો વિચાર કરીને બેઉ જણ ગઢપુર આવ્યાં ને ચારસો રૂપિયાની રસોઈ દીધી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ પહેલાં પોતે જમ્યા પછી બ્રહ્મચારી, સંત, પાળા વગેરેને જમાડ્યા. ને સાંજે સભા કરી તે વખતે સભામાં વસ્તા રાવળની સ્ત્રી હતાં તેમને સંભળાવવા માટે શ્રીજીમહારાજે તર વિશેની વાત કરીને સંભળાવી ને કહે જે, જેને અમારો મહિમા સમજાય છે ત્યારે તેને ભગવાન આગળ કપટ રહેતું નથી. જેથી વસ્તા રાવળની સ્ત્રીને પહેલો અમારો સાધારણ મહિમા હતો પણ હવે અમારા સ્વરૂપનો પરિપૂર્ણ નિશ્ચય થયો. તેથી ચારસેં રૂપિયાની રસોઈ આપી. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ભગવાનના મહિમા વિશે કેટલીક વાતો કરતા હતા. તે સાંભળીને વસ્તા રાવળ તથા તેમનાં સ્ત્રીને ઘણો આનંદ થયો હતો ને ગઢપુર થોડા દિવસ રહીને પોતાના ગામ બેઉ જણા જતાં હવાં. **॥ ૧૯૫ ॥**

૧૯૬. અવતારી શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામથી પધાર્યા

અવતારી શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાંથી પધાર્યા ત્યારે પોતાના ધામમાંથી મુક્તોને લાવ્યા ને વળી પોતાની સંગાથે મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક ગવૈયાને લાવ્યા. તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી ને પ્રેમાનંદ સ્વામી આદિક પ્રાકૃત કવિઓને લાવ્યા. તથા ગોપાળાનંદ સ્વામી ને નિત્યાનંદ સ્વામી આદિક સંસ્કૃત કવિઓને સાથે લાવ્યા. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને મુક્તાનંદ સ્વામીને આજ્ઞા કરી કે, તમારે જીવનપર્યંત હાથમાંથી કલમ મૂકવી નહિ. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા મુજબ શ્રીજીમહારાજનાં ચરિત્રોના ઘણા ગ્રંથો કર્યા બાદ છેવટમાં ધર્માખ્યાન ગ્રંથ કરતા હતા પણ પૂરો થયો નહિ ને હાથમાંથી કલમ પડી ગઈ. ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામી કહે જે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી ! તમારા જે સંકલ્પ હોય તે મને કહો હું પૂરા કરીશ. તમો હવે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં સંલગ્ન થાઓ. એમ કહેવાથી મુક્તાનંદ સ્વામી કહે, હે નિત્યાનંદ મુનિ, તમો ધર્માખ્યાન પૂરું કરજો. તથા એક વખત વડોદરામાં દિગ્વિજય કરેલો છે, ને તમો આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજને વડોદરામાં પધરાવીને

દિગ્વિજય કરજો. ને એક મારો શ્રીજીમહારાજની અંતર્ધાન લીલા જોવા સંબંધી સંકલ્પ પૂરો થયો છે. ને વળી એક સમયે અવતારના અવતારી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન અમદાવાદમાં મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતોએ સહિત સાબરમતી નદીમાં સ્નાન કરવા ગયા હતા ત્યાં નદીમાં શ્રીજીમહારાજ સંતો સંગાથે જળક્રીડા કરવાપૂર્વક સ્નાન કરતા હતા. તે પહેલાં મુક્તાનંદ સ્વામી સ્નાન કરીને નદીના કાંઠા ઉપર બેસીને શ્રીજીમહારાજની માનસીપૂજા કરતા ઉદાસ થયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે, કેમ ઉદાસ થયા છો ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીહરિને કહે જે, આપણા સંપ્રદાયમાં કોઈ ગ્રંથ નથી ને બીજા સંપ્રદાયમાં સંસ્કૃત તથા પ્રાકૃત ગ્રંથો છે. તેથી મને રડવું આવ્યું છે. પછી તે મુક્તાનંદ સ્વામીનો સંકલ્પ શ્રીજીમહારાજે ગઢપુરમાં પૂરો કરવાને માટે સભા કરીને સર્વે કવિઓને કહે જે, જેને સંસ્કૃત ગ્રંથ, કીર્તન કરતાં આવડે તે સંસ્કૃત ગ્રંથ તથા કીર્તન કરો. ને જેને પ્રાકૃત ગ્રંથ, કીર્તન કરતાં આવડે તે પ્રાકૃત ગ્રંથ તથા કીર્તન કરો. પછી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા મુજબ જેને જે આવડતું હતું તે પ્રમાણે કરવા મંડ્યા. તે ભેગા નિષ્કુળાનંદ સ્વામી પ્રથમ ભક્ત ચિંતામણિ ગ્રંથ કરવાનો આરંભ કરતા હવા. તે ભક્તચિંતામણિ ગ્રંથ પૂરો કર્યો પછી બીજા પુરુષોત્તમ પ્રકાશ આદિક ગ્રંથો કરતા હવા. ॥ **૧૯૬** ॥

૧૯૭. અગત્રાઈના પર્વતભાઈ

ગામ અગત્રાઈમાં પર્વતભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તે પર્વતભાઈ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને માળા, માનસીપૂજા, ભજન, સ્મરણ કરતા હતા. એક વખત શ્રીજીમહારાજને સંકલ્પ થયો કે પર્વતભાઈને મારે વિશે કેટલું હેત છે તે જોવા માટે મયારામ ભટ્ટ ગઢપુરથી માણાવદર જતા હતા તેમની સંગાથે પત્ર આપ્યો. તે સમે પર્વતભાઈનો દીકરો માંદો હતો ને કાગળ મળ્યો કે તુરત ઘેરથી ચાલી નીકળીને ગઢપુર આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારો દીકરો માંદો હતો ને તમે અહીં કેમ આવ્યા ? ત્યારે પર્વતભાઈ કહે જે, તમારી આજ્ઞાનો લોપ કેમ થાય. છાણમાં જીવ ઘણા થાય છે. વળી એક સમે રામાનંદ સ્વામીએ સદાવ્રત ખોલ્યું ત્યારે પર્વતભાઈ ઉપર પત્ર લખ્યો જે સદાવ્રતમાં તમારી શક્તિ પ્રમાણે દાણા મોકલજો. પછી પર્વતભાઈએ ઘઉં, બાજરી મોકલી ત્યારે રામાનંદ સ્વામીને

કોઈકે કહ્યું જે, સારો દાણો સદાવ્રતમાં મોકલે છે ને પોતાને માટે જાર, બંટી રાખે છે. પછી પર્વતભાઈને રામાનંદ સ્વામી કહે જે, ઘઉં, બાજરી તમારે રાખવી ને બંટી વગેરે સદાવ્રતમાં મોકલવું. ત્યારે પર્વતભાઈ કહે કણબીનાં છોકરાં કુકડાની પેઠે ઉકરડામાંથી દાણા વીણી ખાય. તેની તમારે ચિંતા ન કરવી. વળી એક વખત પર્વતભાઈ ગઢપુર શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા. તે શ્રીહરિની પાસે બેસીને માળા ફેરવે ને પર્વતભાઈના ઘરનાં રાધાબા(કેસરબાઈ) આવ્યાં હતાં ત્યાં પણ જમવા ન જાય, તેમ મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજ સંગાથે પણ ન જમે. એમ કરતાં સાત દિવસે શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું કે, પર્વતભાઈ આપણે ત્યાં જમે છે. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે કે, તેમના ઘરનાં આવ્યાં છે. તે ત્યાં જમતા હશે. પછી રાધાબા(કેસરબાઈ)ને પૂછાવ્યું ત્યારે તે કહે અહીં જમવા આવતા નથી. તે તમારે ત્યાં જમતા હશે. પછી શ્રીજીમહારાજે પર્વતભાઈને પૂછ્યું કે, તમે તમારે ત્યાં જમતા નથી ને અમારે ત્યાં પણ જમતા કેમ નથી. ત્યારે પર્વતભાઈ કહે જે, તમારી મૂર્તિનાં દર્શન મૂકીને જમવાની રુચિ થતી નથી. વળી શ્રીજીમહારાજ પંચાળા ગયા હતા ત્યાં પર્વતભાઈએ પ્રાર્થના કરી જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! મારું અગત્રાઈ રસ્તામાં આવે છે. ત્યાં પધારી પછી તમો ગઢપુર પધારો તો સારું. પછી શ્રીહરિ પર્વતભાઈને ત્યાં ગયા. ત્યારે પર્વતભાઈએ છપરપલંગ પાથરી આપ્યો ને શ્રીજીમહારાજ વિરાજમાન થયા. ને શ્રીજીમહારાજની સન્મુખ દર્શન કરવા બેઠા. પછી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી પર્વતભાઈને કહે જે, અમારી સંગાથે કાઠીસ્વારો છે. તેમનાં ઘોડાં માટે ચંદી તથા ઘાસ આપો. ત્યારે પર્વતભાઈ કહે જે, ઘરના ધણી આવ્યા ત્યારે ચાકરને શી ચિંતા. માટે આપશ્રીને આપવું હોય તો આ સામી દેખાતી કોઠીઓ ચણાની, મઠની, બાજરી આદિકની છે. તથા આ વાડામાં ઘાસની ગંજી છે. તે તમો આજ્ઞા કરો એટલે લેશે. પછી શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી તે લીધું. ત્યારબાદ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને પર્વતભાઈને પૂછ્યું કે, રસોઈ શી કરવી છે. ત્યારે પર્વતભાઈ કહે, છૂટું ચુરમું ને ધારે ઘીની કરો. પછી ભાત, દાળ, શાક, ભજીયાં, ચુરમું વગેરે કરાવીને પ્રથમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી જમ્યા. પછી સાથે આવેલા સંત, પાળા, કાઠી વગેરેની પંક્તિ થઈને શ્રીજીમહારાજે અખંડ

ધારથી ઘી પીરસ્યું તે લીલા જોઈને પર્વતભાઈ રાજી થયા. વળી પર્વતભાઈને તથા શ્રીજીમહારાજને એકતા હતી તો સાંતી હાંકતાં માનસીપૂજા કરતાં દહીં તથા રોટલો હાથમાંથી પડ્યો તે જોઈને પર્વતભાઈ આશ્ચર્ય પામતા હવા. વળી પર્વતભાઈએ મનમાં વિચાર કર્યો જે, શ્રીજીમહારાજે ધરેલા નૃસિંહાદિક અવતાર કેવા હશે તેવો સંકલ્પ થવાથી શ્રીહરિએ ચોવીશ અવતારનાં દર્શન કરાવ્યાં. પછી પર્વતભાઈ તે સ્વરૂપો જોઈને મૂંઝાયા ને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનું ચિંતવન કરવા લાગ્યા. તેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ અકસ્માત્ દિવ્ય દેહે આવ્યા તેમનાં દર્શન કર્યાં. તેમજ ચોવીશ અવતાર શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં લીન થયા તેથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને સર્વ અવતારના અવતારી જાણતા હવા. વળી એક વખત પર્વતભાઈને કામ કરતાં કુહાડીનો હાથો ભાગવાથી કુહાડી છટકી તે પર્વતભાઈના પગ ઉપર પડી પણ શ્રીજીમહારાજે રક્ષા કરી તે વાગી નહિ. ત્યારે પર્વતભાઈએ વિચાર કર્યો કે, કુહાડી વાગી હોત તો છ માસ ખાટલે સૂવું પડત ને કાંઈ કામ ન થાત. માટે છ માસ સુધી શ્રીજીમહારાજનો તથા સંતનો સમાગમ કરવા જવું. આવો મનમાં ઠરાવ કરીને સમાગમ કરવા માટે ગઢપુર જતા હવા. ॥ ૧૯૭ ॥

૧૯૮. ગઢડામાં બ્રહ્માનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ સમક્ષ મુળજી બ્રહ્મચારીને કહે જે...

ગામ ગઢપુરમાં એક વખત બ્રહ્માનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજના સમક્ષ મુળજી બ્રહ્મચારીને કહે જે, તમો વૃદ્ધ થયા છો માટે વિશુદ્ધાત્માનંદ સ્વામીની દીકરી રામબા રસોઈ કરે ને તમે જમો તો તમારે રસોઈ વગેરેનો દાખડો કરવો પડે નહિ. ત્યારે બ્રહ્મચારી બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહે જે, મારું રસોઈનું સીધું મારે રામબાને આપવું જોઈએ. પછી કોઈ સ્ત્રી કહે જે, મુળજી બ્રહ્મચારી રામબાને વશ થઈ ગયા છે. તેવું સાંભળીને મારે પુનમીયા કૂવામાં પડવું પડે. માટે હું સ્ત્રીનું રાંધેલું ખાઈશ નહિ. પણ મારા કુળમાં થયેલા બ્રહ્મચારીઓ પણ નહિ ખાય. આવું મુળજી બ્રહ્મચારીએ કહ્યું ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહે કે, મુળજી બ્રહ્મચારી વ્યવહારમાં કુશળ છે. વળી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારી ધર્મકુળની સેવામાં રહ્યા હતા. પછી તરસ લાગવાથી માણસ મોકલીને પાણી મંગાવ્યું ત્યારે બ્રહ્મચારીના એક હાથમાં

પાણીનો લોટો તથા સીતારામને કેડે બેસાડેલા ને ખભે બદ્રીનાથને બેસાડેલા એવા થકા શ્રીહરિ પાસે આવ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે પાણી પીધું ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, બ્રહ્મચારી ધર્મકુળના ઉતારામાં પડ્યા રહે છે પણ શ્રીજીમહારાજને પાણી પીવા વખતે પાણી નહિ, ને ખાવાને વખતે ખાવાનું નહિ એ ઠીક ન કહેવાય. તેવું બ્રહ્માનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શ્રીહરિ બ્રહ્મચારીને કહે જે, તમે ગુજરાતમાં જાઓ. પછી મુળજી બ્રહ્મચારી તૈયાર થઈને શ્રીજીમહારાજને તથા જીવુબા આદિક ડોશીઓને તથા ધર્મકુળનાં સુવાસીનીબા તથા વળીયારીબા આદિકને મળીને ચાલ્યા તે રાધાવાડીએ ગયા. ત્યાં ધર્મકુળ જવા તૈયાર થયું. પછી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહે, મુળજી બ્રહ્મચારીને ગુજરાતમાં મોકલવામાં મારે ઉપાધિ થઈ. પછી બ્રહ્મચારીને પાછા બોલાવ્યા ત્યારે ધર્મકુળનાં પોટલાં છૂટ્યાં. એવા મૂળજી બ્રહ્મચારી હતા. વળી એક વખત શ્રીજીમહારાજને જીવુબા આદિક ડોશીઓએ કહેવડાવ્યું કે, હાલમાં અમારી પાસે કાંઈ કથા કરવાનો ગ્રંથ નથી. તો આપશ્રીની આજ્ઞા હોય તો રામાયણની કથા કરીએ. ત્યારે શ્રીહરિએ હા પાડેલ તેથી બાઈયો રામાયણની કથા કરતાં હતાં. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારીને કહે જે, જાઓ બાઈયોને કહી આવો જે રામકથા કરજો પણ ગ્રામકથા ન કરશો. પછી બ્રહ્મચારી રામકથાની ના પાડી આવ્યા. ત્યારે જીવુબાએ બીજે દિવસ જમતી વખતે શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું જે, અમને રામકથા કરવાની બ્રહ્મચારીની સંગાથે ના પડાવી તેનું કારણ શું. ત્યારે શ્રીહરિ કહે, મેં બ્રહ્મચારી સાથે ના પડાવી નથી. પછી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, મેં ગ્રામકથાની ના પડાવી હતી પણ રામકથાની ક્યારે ના પાડી હતી. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે જે રામકથા કે ગ્રામકથા તે મને કાંઈ સમજાયું નહોતું. તેથી રામકથાની ના પાડી આવ્યો હતો. એવા ભોળા બ્રહ્મચારી હતા. વળી શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારીને કહે જે, તમારે ડોશીઓને અડવું નહિ તથા તેમની સાથે બોલવું નહિ. પછી શ્રીહરિ અક્ષર ઓરડીથી જમવા જતા હતા ને સાથે બ્રહ્મચારી પાણીનો લોટો લઈને આગળ ચાલતા હતા ને આગળ શ્રીહરિનાં દર્શન કરવા બાઈયો ઊભેલ હશે. તે બાઈયોને બ્રહ્મચારી કહે, બાઈઓ ખસો. મને શ્રીજીમહારાજે તમારી સાથે બોલવાની ના પાડી છે.

તેવામાં કોઈ બાઈ એક તરફથી બીજી તરફ ખસવા જતાં બ્રહ્મચારીને અડકી ગઈ. પછી બ્રહ્મચારીએ કુણી મારીને ખસેડી અને કહે જે, આમે અડી ને આમે અડી એવું બ્રહ્મચારીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્મચારીને બોલવાની છૂટી કરી. ને શ્રીહરિ બ્રહ્મચારીને કહે જે, તમને બાઈયો સાથે બોલવાની ના પાડી હતી પણ બોલ્યા તથા અડ્યા પણ ખરા. ત્યારે બ્રહ્મચારી શ્રીજીમહારાજને કહે જે, ખસતી નહોતી પણ કોણી મારી ત્યારે કેવી દુતી ખસી ગઈ. વળી મુળજી બ્રહ્મચારી શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં ગયા પછી શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર છોવરાવવા આલોકમાં રહ્યા હતા તે વખતે અમૃતબાને સમાધિ થઈ. ત્રણ દિવસ સમાધિમાં રહ્યાં પછી સમાધિથી બહાર આવ્યાં ત્યારે મોટીબાએ પૂછ્યું કે, શ્રીજીમહારાજે મને કંઈ કહેવડાવ્યું છે ? પછી અમૃતબાએ ના કહી. પણ શ્રીહરિએ મુળજી બ્રહ્મચારીને કહેવડાવ્યું છે માટે બ્રહ્મચારીને બોલાવો. પછી બ્રહ્મચારીને સમાધિમાંથી બહાર આવેલાં અમૃતબા કહે જે, શ્રીજીમહારાજે કહેલ છે કે શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર છોરાઈ ગયું છે. હવે મુળજી બ્રહ્મચારીને ગઢપુરમાં ક્યાં સુધી રહેવું છે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને મુકુંદાનંદ બ્રહ્મચારીએ પોતાના શિષ્ય શાંતાનંદજીને કહ્યું કે, મારે આજે અક્ષરધામમાં જવું છે. ત્યારે શાંતાનંદજી કહે, આજે સૂર્યગ્રહણ છે. માટે કાલે ધામમાં જજો. ત્યારે બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, ગ્રહણ થશે નહિ. ને આજે જ હું ધામમાં જઈશ. પછી મુકુંદાનંદજી અક્ષરધામમાં પધાર્યા ને સૂર્યગ્રહણ થયું નહિ ને શ્રીજીમહારાજની માફક હજારો વિમાન બ્રહ્મચારીને લેવા આવ્યાં હતાં. ને વિમાનોમાં રહેલા અક્ષરધામના મુક્તો ચંદન તથા ફૂલનો વરસાદ કરતા હવા ને આકાશમાં વિમાન છાઈ જવાથી સૂર્યનારાયણ ઝાંખા થઈ ગયા ને શ્રીજીમહારાજ મુળજી બ્રહ્મચારીને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. આવા ચમત્કારવાળા મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારી હતા. ॥ ૧૯૮ ॥

૧૯૯. ગાધકડાના દરજી ગોવિંદભાઈ

ગામ ગાધડકાના દરજી ગોવિંદભાઈ શ્રીજીમહારાજના હરિભક્ત સારા હતા. શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને કાયમ માળા ફેરવતા હતા. તે ગોવિંદભાઈને જોઈને લોકો તેમની મશ્કરી કરે આ તો ભક્ત થઈ ગયા છે તેમને માટે ભગવાન વિમાન લઈને આવશે ત્યારે આપણે તેમની સાથે

વિમાનમાં બેસીને ધામમાં જઈશું. ત્યારે ગોવિંદ ભક્ત કહે જે, મારો તો મોક્ષ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો હું સત્સંગી થયો ત્યારથી થઈ રહ્યો છે પણ મારા હાથનું સીવેલ કેડીયું જે પહેરશે તેનો પણ મોક્ષ થશે. આવા તે ગોવિંદભાઈ શ્રીજીમહારાજના નિશ્ચયવાળા હતા. ॥ ૧૯૯ ॥

૨૦૦. ઘાંડલાનાં મુળીબાઈ

ગામ ઘાણલામાં કુંભાર મૂળીબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તે મૂળીબાઈને તેમના પતિએ પૂછ્યું કે, મારો મોક્ષ થશે કે નહિ. ત્યારે તે બાઈએ પોતાના પતિને કહ્યું જે, મારા હાથનું ભરેલું પાણી પીશે તથા મારા હાથના કરેલા રોટલા જેણે ખાધા હશે તે માણસ શ્રીજીમહારાજના ધામમાં જશે તો તમે તો મારા પતિ છો. માટે તમારો મોક્ષ થાય તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી. એવાં તે શ્રીજીમહારાજના નિશ્ચયવાળાં હતાં. તેમના સંકલ્પ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજ સર્વનો મોક્ષ કરતા હતા. ॥ ૨૦૦ ॥

૨૦૧. ભેંસજાળના કાયાભાઈ

ગામ ભેંસજાળના ક્ષત્રી-કાયાભાઈ શ્રીજીમહારાજના ભક્તરાજ હતા. શ્રીજીમહારાજની નાનીમોટી આજ્ઞાઓનું પાલન કરતા હતા. તેમના બેન ચાંદાબા પણ તેમના જેવાં જ શ્રીજીમહારાજનાં ભક્ત હતાં. તે ચાંદાબા એક વખત પોતાના ઘરની ઓસરીએ બેસીને પોતાના દીકરાની સ્ત્રીને પોતાની સાથે બેસાડીને શ્રીજીમહારાજની વાતો કરતાં હતાં તેવામાં ઊઠવા ગયાં તેવાં નીચે પડી ગયાં ને હાથ ઊતરી ગયો. ત્યારે હાથ ચઢાવનાર માણસને બોલાવ્યો. ત્યારે ચાંદાબા કહે જે, મારે તો છેડા વર્તમાન છે, માટે બીજા પુરુષને હું અડીશ નહિ. મારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન દુઃખ ટાળીને સુખ કરશે. આવા શ્રીજીમહારાજના વિશ્વાસથી આવેલા માણસને રજા આપીને ચાંદાબા શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતાં કરતાં સૂઈ ગયાં. તે મધ્યરાત્રિએ ચાંદાબાને શ્રીહરિએ દર્શન આપ્યાં ને શ્રીજીમહારાજે ચાંદાબાનો હાથ ઝાલીને પાછો હતો તેવો ને તેવો કર્યો ને દુઃખ ટાળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી સવારે સહુને કહે જે, મારે શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનો વિશ્વાસ હતો તો મારો હાથ સારો કર્યો. ને મારા છેડા વર્તમાનમાં

વિઘ્ન આવ્યું નહિ. એવો શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય હતો તેથી તેમની ઉપર શ્રીહરિ પ્રસન્ન થયા. માટે નિયમ શિર સાટે પાળવો. ॥ ૨૦૧ ॥

૨૦૨. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ રાધાવાડીએ પધાર્યા

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ એક વખત રાધાવાડીએ પધાર્યા હતા. તે રાધાવાડીના બંગલામાં ઉતારો કર્યો. પછી પાણી પીવાનું હતું તે ઢોળી નાખીને ભગુજી તથા રતનજીને ઉન્મત્ત ગંગાનું પાણી લેવા મોકલ્યા. અને કરીમભાઈ તથા મીયાંજીને મંદિરમાંથી સંતને બોલાવી લાવવા મોકલ્યા. તેવા સમયમાં જેઠો ગોવાળીયો તથા મેરામણ ગોવાળીયો આદિક મળીને એકવીશ જણ આવ્યા. તેટલાં સ્વરૂપ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી ધારણ કરીને સર્વેના ગળાં ઝાલીને મારવા માંડ્યા. તેથી તે લોકોએ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પ્રાર્થના કરી જે, હવે અમે તમારી પાસે કોઈ દિવસ આવીશું નહિ. પણ આ વખતે અમને જીવતા જવા ઘો. આવી રીતે કહ્યું જેથી શ્રીહરિ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને કહે જે સર્વને છોડી મૂકો તેથી છોડી મૂક્યા. આવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે. પણ આ જીવને સમજાતું નથી તેથી જ વારે વારે શ્રીજીમહારાજનો તથા તેમના સત્પુરુષનો દ્રોહ કરવા માટે આવે છે. માટે સેવા કરવી પણ દ્રોહ કરવો નહિ. ॥ ૨૦૨ ॥

૨૦૩. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે પ્રકરણ કાઢેલું કે રાત્રિના બાર વાગ્યા પછી ઊંઘવું

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે એવું પ્રકરણ કાઢેલું કે રાત્રિએ બાર વાગ્યા પહેલાં કોઈએ ઊંઘવું નહિ ને લીંબડા નીચે સભા કરીને બેસે ને જેને ઊંઘ આવે તેને સોપારીઓનો બેરખો મારીને શ્રીજીમહારાજ જગાડતા હતા. તે એક સમયે બ્રહ્માનંદ સ્વામી ઊંઘતા હતા તેમને બેરખો મારીને જગાડ્યા. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે, હું ઊંઘતો નહોતો પણ કીર્તનની કડી ગોઠવતો હતો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કીર્તન બોલો. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, **તારો ચટક રંગીલો છેડલો અલબેલા રે...** આવાં ચાર પદ બોલ્યા ને શ્રીહરિએ બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં વખાણ કર્યાં ને બીજે દિવસે થાળ આપ્યો. તેથી પોતાના મનમાં ગર્વ આવ્યો જે મારા જેવો શીઘ્રકવિ કોઈ નથી. આમ અચાનક કોઈને

કીર્તન જોડતાં આવડે નહિ. આવા ગર્વને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ જાણ્યો. તેથી બીજે દિવસે લીંબડા નીચે શ્રીજીમહારાજે સભા કરીને સર્વે ગવૈયાને બોલાવ્યા ને શ્રીહરિ કહે આજે ગાવણું કરવું છે. પછી સર્વે ગવૈયા આવ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પ્રેમાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, એક સારું કીર્તન નવું કરીને વાજીંત્ર ભેગું ગાતા જાઓ. જેથી આ સભામાં બેઠેલા સર્વે રાજી થાય. તેથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી નવું કીર્તન પ્રેમાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, **થાને રાખું નેનકી પાલમેં રાજ...** આવું મારવાડી ભાષામાં કીર્તન કર્યું. તેથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ સહિત બધી સભા પ્રસન્ન થઈ ને વાહ પ્રેમ સખી એમ કહીને પ્રેમાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ મળ્યા. ને સભામાં શ્રીહરિએ વાત કરી કે કેટલાકના મનમાં એમ થાય છે જે હું જ શીઘ્રકવિ છું. પણ મારા આશીર્વાદથી સર્વ શીઘ્રકવિઓ છે. એમ કેટલીક વાત કરીને સભામાં બેઠેલા સર્વેને પોતપોતાના સ્થાનમાં જવાની આજ્ઞા કરીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતે અક્ષરઓરડીમાં પધારતા હવા ને બીજે દિવસે પ્રેમાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ પોતાનો થાળ મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારી પાસે અપાવતા હવા. ‖ ૨૦૩ ‖

૨૦૪. વડતાલમાં નિત્યાનંદ સ્વામીને બ્રાહ્મણે પૂછ્યું

ગામ વડતાલમાં સદ્‌ગુરુ નિત્યાનંદ સ્વામીને એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણે પૂછ્યું જે, અમે મોટાં મોટાં ભાષણો આપીએ છીએ પણ કોઈને વૈરાગ્ય થતો નથી, ને તમારી પાસે વાતો સાંભળવાથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે ને તે ઉત્પન્ન થયેલા વૈરાગ્યથી ઘરબારનો ત્યાગ કરીને શ્રી સ્વામિનારાયણના સાધુ થાય છે. પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ દૃષ્ટાંત આપ્યું જે, વરસાદ થાય ત્યારે પલાળેલ બીજને જમીનમાં નાખવાથી તુરત છોડ ઉત્પન્ન થાય છે. પણ તે બીજને શેકીને વાવે તો ઊગે નહિ. તેમ તમે ભાષણ કરો છો તે પૈસાની ઈચ્છાથી તથા લોકમાં પ્રસિદ્ધ થવા માટે ભાષણ કરો છો. તેથી તમારા ભાષણની કોઈ પણ માણસને અસર થતી નથી. ને અમે તો જે વાતો કરીએ છીએ તે જીવના કલ્યાણને માટે કરીએ છીએ. તેથી અમારી વાતોને સાંભળીને પોતાના અંતઃકરણમાં જે માણસ ઉતારે છે તેનો મોક્ષ થાય છે. અમે અમારા સ્વાર્થ માટે વાતો કરતા નથી પણ જીવના અંતઃકરણમાં અનાદિ કાળથી રહેલું અજ્ઞાન છે તેના નાશને માટે અમારી વાત છે. તે વાતોને સાંભળીને જે

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આશ્રિત થઈને વર્તમાન ધારણ કરી કંઠી પે'રીને પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું ભજન કરે છે તેને શ્રીજીમહારાજ અંતકાળે પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જાય છે માટે આ મનુષ્યશરીરે કરીને ભગવાનની ભક્તિ કરવી તે જ લાભ છે. પણ આ લોકના નાશવંત લાભથી કાંઈ ફળ નથી એ જ આ વાતનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૦૪ ॥

૨૦૫. પીઠવડીના રામજીભાઈ

ગામ પીઠવડીમાં પટેલ રામજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી સારા હતા. તે રામજીભાઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું નિરંતર ભજન કરતા હતા. તે રામજીભાઈ પટેલ એક વખત પોતાના છોકરા જીવાને સાથે લઈને ગામના ચોરામાં આવેલા અધિકારી પાસે ગયા. મોટા સારા કંકુના ચાંદલાએ સહિત તિલક કરીને ગયા હતા. તે તિલકને જોઈને ચોરામાં ઊતરેલો અધિકારી કહે જે, શરીરનાં કલ્યાણ થઈ ગયાં. ત્યારે છોકરો કહે જે, રોટલા ને દૂધ ખાઈએ તો શરીરનાં કલ્યાણ થાય. અને તિલક કરવાથી ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરવાથી જીવનું કલ્યાણ થાય છે. પછી અધિકારીને પટેલના છોકરાએ પૂછ્યું કે, જીવ કેવો હોય ? ત્યારે અધિકારી કહે, જે તીડ જેવો. ત્યારે પટેલનો છોકરો જીવો કહે જે, કીડી, માંકડ, જૂને ઠોયા નીકળવા જોઈએ. પછી જીવાને અધિકારીએ પૂછ્યું જે, જીવ કેવો હોય ? ત્યારે પટેલનો છોકરો જીવો કહે જે જીવ તો અજર છે. અમર છે. છેદાતો નથી. બળે નહિ. સડતો નથી. સૂક્ષ્મ છે. દેહને વિશે અંતર્યામીપણે નખથી ચોટલી સુધી વ્યાપીને રહેલો છે. ત્યારે અધિકારીએ પટેલ રામજીભાઈને પૂછ્યું જે, આ તમારા છોકરાની બુદ્ધિ બહુ સારી છે. તે શાથી ઘણી સારી થઈ ? ત્યારે રામજીભાઈ કહે જે, સત્પુરુષના સમાગમથી આવી ઉત્તમ બુદ્ધિ થઈ છે. માટે નિરંતર શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનો તથા સંતનો સમાગમ જરૂર કરવો જેથી ઉત્તમ બુદ્ધિ થાય. ॥ ૨૦૫ ॥

૨૦૬. અમદાવાદથી શ્રીજીમહારાજના મોટાભાઈ મૂળી જતા હતા

ગામ અમદાવાદથી શ્રીજીમહારાજના મોટાભાઈ રામપ્રતાપજીભાઈ સંતોએ સહિત મુળી જતા હતા. તે વચમાં ગામ દેદરડા આવ્યું. ને ત્યાં દિવસ

આથમ્યાથી તે ગામના નાડોદા હરભંજીભાઈને ઘેર ઊતર્યા. ને હરભંજીભાઈએ સત્પુરુષો સહિત રામપ્રતાપજીભાઈની સર્વ પ્રકારે સેવા કરી. રાત્રિએ બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ કરાવીને સંતોને જમાડ્યા. ને બીજે દિવસે સવારમાં રામપ્રતાપજીભાઈ સહિત સંતોને જમાડ્યા પછી જ્યારે ચાલવાની તૈયારી કરી. ત્યારે તે ગામના હરિભક્તો રામપ્રતાપજીભાઈને કહે જે, આ ભક્તરાજ હરભંજીભાઈને બિલકુલ પ્રજા નથી. આવું હરિભક્તોનું વચન સાંભળીને મોટાભાઈ રામપ્રતાપજીભાઈ કહે જે, અમારી હરભંજીભાઈએ બહુ સારી સેવા કરી છે. માટે હરભંજીભાઈ ઉપર પ્રસન્ન થયેલો એવો જે હું આશીર્વાદ આપું છું કે, હરભંજીભાઈને બે પુત્ર થશે. આવા રામપ્રતાપજીભાઈના આશીર્વાદથી હરભંજીભાઈને વૃદ્ધ અવસ્થામાં બે દીકરા થયા ને તે બેઉ છોકરા શ્રીજીમહારાજના સારા સત્સંગી થયા હતા. ॥ ૨૦૬ ॥

૨૦૭. સારંગપુરના જીવાખાચરના દીકરા વાઘાખાચર

ગામ સારંગપુરમાં જીવાખાચરના દીકરા વાઘાખાચર તથા અમરાખાચર એ બેઉ ભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા ને શ્રીજી મહારાજની ભક્તિ નિરંતર એકાગ્ર ચિત્તથી કરતા ને બેઉ ભાઈને પરસ્પર બહુ જ હેત હતું. પણ બન્ને ભાઈની સ્ત્રીઓને બને નહિ. એક વખત શ્રીજીમહારાજ વાઘાખાચરને ત્યાં જમતા હતા ને અમરાખાચર શ્રીજીમહારાજ પાસે બેઠા હતા. અમરાખાચરે શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, દૂધ લાવું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે હા પાડી. તેથી અમરાખાચર પોતાને ઘેર દૂધ લેવા ગયા ને પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, શ્રીહરિ માટે આપણા ઘરમાંથી દૂધ આપો. ત્યારે કહે જે દૂધ તો મેળવી દીધું છે. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, દૂધ ન હોય તો દહીં લાવો. તે લેવા ગયા ત્યારે ઘરનાં મનુષ્ય કહે, જે દહીંની છાશ કરી નાખી છે. ત્યારે શ્રીહરિ કહે જે, છાશ લાવો. પછી છાશ લેવા ઘેર ગયા. ત્યારે ઘરનાં સ્ત્રી પોતાના પતિને કહે જે, દૂધ, દહીં, છાશ બધુંયે ઘરમાં છે. પણ મારી જેઠાણી સાથે મને બિલકુલ ફાવતું નથી તો તેમને ઘેર હું નહિ આપું. તમારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને દૂધ વગેરે જમાડવું હોય તો કાલે આપણે ત્યાં બોલાવો. એમ કહ્યું ત્યારે અમરાખાચર કહે જે, આપ તો સારું. પછી તે સ્ત્રીએ ચોખ્ખી ના પાડી. તેથી અમરાખાચર પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, તું તારા બાપને

ત્યાં ચાલી જા, આજથી તું મારી મા બેન છો. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ને શોકમાં જોઈને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, અમારે જે કરાવવું હતું તે તમે કરીને આવ્યા. તે સાંભળીને અમરાખાચરની બેન શ્રીહરિને કહે જે, શી વાત બની. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે બનેલી વાત કહી તે જાણીને બેન રોવા લાગ્યાં. તે બેનને ધીરજ આપીને શ્રીહરિ કહે જે, આજથી એક માસમાં તમારા ભાઈને બીજે પરણાવીશું. માટે તમો ચિંતા બિલકુલ કરશો નહિ. પછી અમરાખાચરે તે બાઈને તેના બાપને ત્યાં મોકલી દીધી. તેથી તે બાઈને પસ્તાવાનો પાર રહ્યો નહિ. પણ શું કરે ? ના પાડી તે હા પડાણી જ નહિ. જે શ્રીજીમહારાજે દૂધ વગેરે પોતે જ મંગાવ્યું હતું પણ સમય પ્રમાણે અપાયું નહિ. માટે સમય ગયો તે ગયો જ. પછી અમરાખાચરને બીજા હરિભક્તને ત્યાં પરણાવ્યા તેથી અમરાખાચરને પરમ શાંતિ થઈ ને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે શ્રીહરિની સેવા વારંવાર કરવાથી પરમ સંતોષને પામતા હવા. ॥ ૨૦૭ ॥

૨૦૮. વડોદરાના વાણીયા વ્રજલાલભાઈ

ગામ વડોદરાના દશાશ્રીમાળી વાણીયા વ્રજલાલભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. ને શ્રીહરિની સેવા તન, મન, ધનથી વારંવાર કરતા હતા. તે જ પ્રકારે આચાર્ય સેવા, સંત સેવા, નામ, ધરમાદો ચોખો કાઢતા હતા. તે વ્રજલાલભાઈની દીકરી પાર્વતીબાઈ પણ શ્રીજીમહારાજનાં અતિ ઉત્તમ ભક્ત હતાં. તેમને કોઈ વખતે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઇચ્છાથી સમાધિ થતી હતી. તે પાર્વતીબાઈને પરણાવ્યાં પણ તેમનો પતિ તથા સાસુ, સસરો વગેરે વૈષ્ણવ હતાં. તેથી પાર્વતીબાઈને સત્સંગ મુકાવા માટે ઘણો જ આગ્રહ કરતાં પણ તેમનું ન માનતાં પોતાના નિશ્ચયમાં દૃઢ રહીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું ભજન કરતાં હતાં. એક વખત પાર્વતીબાઈનો સસરો સંઘ કાઢીને તીર્થયાત્રા કરવા ચાલ્યા. પણ પાર્વતીબાઈને સત્સંગી જાણીને સાથે જાત્રા કરવા ન લઈ ગયા. ને તે બાઈની સાસુએ ઘરના પટારામાંથી પાર્વતીબાઈનો ઘરેણાંનો ડાબલો કાઢીને તે ન જાણે તેવી રીતે કાનમાં પહેરવાનું મચકણીયું પોતાના કાનમાં પાર્વતીબાઈથી છાની રીતે પે'રીને યાત્રા કરવા ગયાં. તે ગોકુળમાં દર્શન કરીને મથુરામાં રહેલાં જમુનાજીમાં ના'તી વખતે અચાનક મચકણીયું કાનમાંથી નીકળી ગયું. ને

પાણીના પ્રવાહમાં તણાઈ ગયું. ઘણી ગોત કરી પણ જડ્યું નહિ. ને તે પાર્વતીબાઈની સાસુ ઘણી ઉદાસ થઈ ને તે દિવસ એકાદશીનો હતો. હવે આ પાર્વતીબાઈના પિતાશ્રીએ વિચાર કર્યો કે, મારી દીકરીને યાત્રામાં ન લઈ ગયા તો હું પાર્વતીબાઈને ગઢડા વગેરેની યાત્રા કરાવું. એમ ધારીને યાત્રા કરવા ગઢડે ગયા. તે દિવસ એકાદશી હતી. ને ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરતાં ગંગાયમુના વગેરેનું સ્મરણ કર્યું. ને શ્રીજીમહારાજને સંભારીને ના'તી વખતે ઉન્મત્તગંગાએ યમુનાજીમાં ખોવાઈ ગયેલું મચકણીયું પાર્વતીબાઈના કાનમાં પે'રાવી દીધું. તે જોઈને પાર્વતીબાઈને એમ થયું જે, આ મારું કાનમાં પહેરવાનું મચકણીયું અહીં ક્યાંથી ? એમ વિચાર કરીને ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરીને મંદિરમાં આવીને શ્રી ભગવાનનાં દર્શન કરીને જીવુબા તથા લાડુબા બાઈઓની સભામાં વાતો કરતાં હતાં. તેમને પગે લાગીને પાર્વતીબાઈ સભામાં બેઠાં. ત્યારે જીવુબાએ અંતર્યામીપણે મચકણીયા સંબંધી વિસ્તારપૂર્વક બધી વાત કહી દેખાડતાં હવાં. જે તમારાં સાસુ સસરો યાત્રા કરવા ગયાં છે ને તમારું મચકણીયું તમારી સાસુ તમારાથી છાની રીતે તમારા ઘરેણાંના ડાબલામાંથી કાઢીને પે'રીને જાત્રા કરવા ગયાં છે. તેમના કાનમાંથી એકાદશીને દિવસે યમુનાજીમાં ન્હાતાં ખોવાઈ ગયેલું. તે મચકણીયું ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરતી વખતે તમોએ ગંગા, યમુનાજીનું નામ લેવાપૂર્વક સ્નાન શ્રીજીમહારાજને સંભારીને કર્યું. તેથી ઉન્મત્તગંગાએ તમારા કાનમાં પે'રાવી દીધું છે. આ પ્રમાણે વાર્તા કરવાથી પાર્વતીબાઈ આશ્ચર્ય પામતાં હવાં ને જીવુબાના પરિપૂર્ણ મહિમાને જાણતાં હવાં. ॥ ૨૦૮ ॥

૨૦૯. જામનગરમાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ગયા

ગામ જામનગરમાં એક વખત સદ્‌ગુરુ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ગયા હતા. તે સ્વામીને પોતાના ગામમાં પધારેલા જાણીને સર્વે સત્સંગીઓ ઘણો આનંદ પામતા હવા. અને સ્વામી આવ્યા એટલે સત્સંગીઓ કથાવાર્તા સાંભળવા માટે પોતાના વ્યવહારનો ત્યાગ કરીને સભામાં આવ્યા. ને આવેલાને શ્રીજીમહારાજની લીલાની વાર્તા સ્વામી કરતા હતા. તે સમયમાં એક પરોક્ષ ભગવાનની ભક્તિ કરનાર ભાવિક ભક્તરાજ સદ્‌ગુરુ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની વાતો સાંભળવા આવ્યો. તે સમે સ્વામીએ આગળ

બેઠેલા હરિભક્તને કહ્યું જે, તમે પાછળ બેસો ને આ આવેલ માણસને આગળ બેસવા દ્યો. તેથી તે હરિભક્ત પાછળ જઈને બેઠા તે જ્યાં સુધી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જામનગરમાં રહ્યા ત્યાં સુધી માનથી સભાની પાછળ જઈને બેસે પણ સભામાં આગળ બેઠા નહિ. પછી સ્વામીએ આગ્રહપૂર્વક આગળ બેસવાનું કહ્યું છતાં માનને લીધે આગળ ન બેઠા. માટે માનનો ત્યાગ કરીને સત્પુરુષ કહે તેમ કરવાથી પોતાનું કલ્યાણ થાય છે, તો સંત આગળ માન રાખવું નહિ. માનરહિત ભક્તિ કરનાર ઉપર શ્રીજીમહારાજનો તથા સત્પુરુષનો જેવો રાજીપો થાય છે તેવો માની ઉપર થતો નથી. ॥ ૨૦૯ ॥

૨૧૦. ગોખરવાળે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ગયા

ગામ ગોખરવાડા સદ્‌ગુરુ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ત્યાંના હરિભક્તોના આગ્રહથી કથાવાર્તા કરવા પધાર્યા હતા. પછી પોતાના ગામમાં આવેલા સ્વામીને સાંભળીને સર્વે સત્સંગીઓ કથાવાર્તા સાંભળવા મંદિરમાં આવતા હતા. તેવા સમયમાં એક સત્સંગી હરખાભગતને સ્વામી કહે જે, તમારા પગ ગારવાળા છે તે ધોઈને પાથરણા ઉપર બેસો. આવું સ્વામીનું વચન સાંભળ્યું કે, તુરત જ મંદિરમાંથી પોતાને ઘેર ચાલ્યા ગયા. તે જોઈને સદ્‌ગુરુ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તેમને ઘેર ગયા ને કહે જે, હવે પગ ધોવાનું આપને નહિ કહું પણ તમે મંદિરમાં દર્શન કરવા ચાલો. પછી તેણે માને કરીને સ્વામીનું વચન માન્યું નહિ અને તેણે માનને વશ થઈને સ્વામીશ્રીને કેટલાંક કઠોર વચનો કહ્યાં. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજના નિર્માની એવા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાછા મંદિરમાં આવ્યા. પણ તે હરિભક્ત મંદિરમાં આવ્યા નહિ. આવું માન હતું તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના હાથથી દીક્ષાને પામેલા ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું વચન મનાયું નહિ. માટે માન મૂકી દઈને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની તથા તેમના મોટા સત્પુરુષની આજ્ઞા પાળીએ તો આશીર્વાદ મળે છે. માટે માનરહિત વર્તવા શીખવું. અને માનરહિત ભક્તિવાળા ઉપર શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થાય છે. તે વિશે ગઢડાના મધ્ય પ્રકરણના એકતાલીશમા વચનામૃતમાં કહ્યું છે જે, માન વિનાની ભક્તિ તો રતનજી તથા મીયાંજી જેવા કોઈક જ કરતા હશે. માટે શ્રીજીમહારાજને તથા સંતને રાજી કરવા હોય તો માનનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૨૧૦ ॥

૨૧૧. પીઠવાજાળના કરશનભાઈ

ગામ પીઠવાજાળના પટેલ કરશનભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા ને શ્રીજીમહારાજની ભક્તિ નિરંતર કરતા હતા ને શ્રીજીમહારાજની નાની મોટી આજ્ઞાઓ શિર સાટે પાળતા હતા. ને કોઈ દિવસ અપશબ્દ બોલતા નહિ. એક વખત ગામધણીએ હુતાશનીને દિવસે અપશબ્દ બોલવાનું કહ્યું ત્યારે કરશનભાઈ કહે જે, અપશબ્દ હું બોલીશ નહિ. આવો જવાબ આપ્યો ત્યારે ગામધણીએ ગામમાંથી જતા રહેવાનું કહ્યું. તેથી પોતાના ગામનો ત્યાગ કરીને ગામ તરકતલાવ રહેવા કરશનભાઈ લુહાર ગયા. તે ગામના સત્સંગીઓના કહેવાથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું મંદિર કરાવ્યું. તે મંદિરનું મોતીયું જરાક આગળ નીકળ્યું હતું તે મંદિરની પછવાડે રહેનાર વાણીયાને કરશનભાઈ લુહારે મોતીયું કાપવાની ના પાડી છતાં મંદિરનું મોતીયું કાપી નાખ્યું. તેથી તેની બુદ્ધિ ફરી ગઈ અને તે વાણીયો ગણપતિનો ઉપાસક હતો પણ ગણપતિની મૂર્તિ ભાંગી નાખી ને પોતાના ઘરની ખડકી વાસીને પોતાના ઘરનાં નાનાંમોટાં માણસોને તરવારથી મારી નાખ્યાં ને લોહીથી ભીંતે લખ્યું જે, મારા ઘરના માણસોને મેં માર્યાં છે. આવું લખીને છેવટે પોતે પણ આત્મઘાત કરીને મરણ પામ્યો. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજના મંદિરનું મોતીયું કાપવાથી ભક્તનો અપરાધ કર્યો તો બુદ્ધિ ફરી ગઈ તેથી પોતાનો તથા પોતાના કુટુંબનો નાશ કરીને જમપુરીનાં દુઃખ ભોગવવાનું તથા ચોરાશી લાખયોનિમાં ફરવાનું પોતાને માથે લેતો હવો. ॥ ૨૧૧ ॥

૨૧૨. એક ગામમાં સોની કરશનભાઈ

એક ગામમાં સોની કરશનભાઈ શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્તરાજ હતા. તે ભક્ત નિરંતર શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને માળા ફેરવતા હતા. આવા ઉત્તમ ભક્તરાજે પુત્રને માટે શ્રીહરિની પ્રાર્થના કરી. તેથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની ઈચ્છાથી પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. તે પુત્ર ત્રણ માસનો થયો ને કરશન ભક્તની સ્ત્રી દેહ મૂકી ગઈ તેથી ગામના કુસંગી લોકો બોલે જે, હે કરશન ભક્ત તમને સત્સંગ સદ્યો નહિ. માટે તમારે જીવવું હોય તો સત્સંગ મૂકી દ્યો. ત્યારે કરશન ભક્તે જવાબ આપ્યો જે, મારા ઈષ્ટદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ

ભગવાને જે કર્યું છે તે સારું જ કર્યું છે અને સત્સંગ છે તે શિર સાટાનો છે તે મારાથી મેલાય તેમ નથી. એમ લોકોને જવાબ આપીને છોકરાને ધવડાવનાર બાઈનો તપાસ કર્યો પણ મળી નહિ. પછી વિચાર કર્યો જે, શ્રીજીમહારાજે પુત્ર આપ્યો પણ કોઈ ધવડાવનાર મળ્યું નહિ જેથી પુત્ર મરી જશે તો લોકોના અપવાદ સહન કરવા પડશે તેમ વિચાર કરીને રડતો રડતો બોલ્યો જે, ઘણી થઈ ઘણી ન બનવાને બની, હે વનમાળી મુને લ્યો સંભાળી મહારાજ. એમ બોલતાં રડવા લાગ્યો, જેથી શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ને કહે જે, છોકરાની તમારે ચિંતા છે ને શું મને નથી ? મારે પણ તમારા છોકરાની ચિંતા છે. માટે તે તમારા છોકરાને ધવડાવનાર ન મળ્યું તો તમે તેની માની પેઠે ધવડાવો. મારા વચનથી તમારા સ્તનમાં દૂધ જરૂર આવશે, અને તમારો છોકરો ખાવા શીખશે ત્યારે તમને ધાવણ આવતું બંધ થશે. આવું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને કરશન ભક્ત પોતાના છોકરાને ધવડાવવા લાગ્યા જેથી શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી ધાવણ આવ્યું. આવી રીતે છોકરાને ધવડાવીને પોતે મોટો કર્યો. જેથી આવો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પ્રતાપ જોઈને ગામના લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા ને બોલતાં બંધ થઈ ગયા. અને કરશનભાઈને ઉપર પ્રમાણે કહીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન અંતર્ધાન થઈ ગયા. ને મોટો થયેલો છોકરો જોઈને કરશનભાઈ સોની આનંદ પામતા હવા. ॥ ૨૧૨ ॥

૨૧૩. પીપલાણામાં નરસિંહ મહેતા

ગામ પીપલાણામાં નરસિંહ મહેતા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. તે નરસિંહ મહેતા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનાં અંગોઅંગ જોઈને નિરંતર માળા ફેરવતા હતા અને નરસિંહ મહેતા દેવસેવા, આચાર્યસેવા, સંત સેવા, નામધર્માદો વગેરે શ્રીજીમહારાજને રાજી કરવા કરતા હતા. તે એક સમયમાં તે નરસિંહ મહેતાને ઘેર સદ્‌ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી, શ્રીહરિ તથા સંતોએ સહિત પધાર્યા હતા. ને બીજે દિવસે યોગીની એકાદશી હતી તેથી શ્રી રામાનંદ સ્વામી, શ્રી નારાયણ મુનિ તથા મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતોએ સહિત તથા હરિભક્તોને સાથે લઈને ઓઝત નદીએ સ્નાન કરવા ગયા. ને તે નદીમાં જળક્રીડા કરવા પૂર્વક સ્નાન કરીને પછી

વડ નીચે સભા કરીને વિરાજમાન હતા. તે સમે ઓઝત નદીનો કેટલોક મહિમા રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજે તે સભાને વિશે સદ્‌ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, સ્વામી તમે ઈશ્વર કહેવાઓ છો તો તમે શ્રી રામચંદ્રજી જેવા છો કે શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર જેવા છો. અને તમે રામચંદ્રજી જેવા હોય તો શ્રી રામચંદ્રજીએ તો ધનુષ્ય ભાંગ્યું, લંકાને બાળી, રાવણને માર્યો, વિભીષણને રાજ્યગાદી આપી ને સીતાજીને લઈ આવ્યા. તેમાં તમોએ શું કર્યું છે તે કહો. આવું શ્રીહરિનું વચન સાંભળીને સદ્‌ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીએ ઉત્તર આપ્યો જે, આ દેહ તે લંકાને તુલ્ય પુરી છે. તેમાં રહેલો જીવ તે વિભીષણ છે અને જીવમાં રહેલો મોટો શત્રુરૂપ અહંકાર એટલે હું ને મારું એ રૂપી મિથ્યાભિમાન રૂપ અહંકાર તે રાવણ છે. તે દુષ્ટ અહંકારરૂપ રાવણને કોઈનો સંગ ન કરવા રૂપ શસ્ત્રે કરીને નાશ કરીને મારી ચિત્તવૃત્તિને જેમ શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાનને સીતાજી વરતાં હવાં તેમ સર્વ અવતારના અવતારી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન એવા જે તમે તે તમારી મૂર્તિને વિશે મારી ચિત્તવૃત્તિને વરાવી છે કહેતાં જોડી છે. તે તમારે વિશે જોડવારૂપ ચિત્તવૃત્તિએ કરીને મેં તેણે રાવણરૂપ અહંકારનો નાશ કરેલ છે તેમજ કામક્રોધાદિક અંતઃશત્રુનો નાશ કરેલો છે. ને સર્વ કારણના કારણ એવા પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી એવા જે તમો તે તમારું, પ્રત્યક્ષ ભગવાનનું ભજન હું કરું છું. ને મારા આશ્રિત એવા જે હરિભક્તોને તમારું જ ભજન કરવાનો ઉપદેશ કરું છું. અને અનાદિ કાળથી જીવમાં રહેલું અજ્ઞાન રૂપ ધનુષ્ય ભાંગ્યું છે. અને જીવરૂપી વિભીષણને તમારી એકાંતિક ભક્તિ કરાવીને અક્ષરધામરૂપ ગાદીએ બેસાડ્યો છે. આ પ્રકારનો સદ્‌ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીનો ઉત્તર સાંભળીને શ્રીહરિ અત્યંત પ્રસન્ન થયા અને ત્યાંથી શ્રીજીમહારાજ તથા સંત, હરિભક્તો સહિત સદ્‌ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી નરસિંહ મહેતાને ઘેર પધારતા હવા. ને ત્યાં થોડા દિવસ રહીને સર્વે હરિભક્તોને સુખ આપીને પછીથી લોજપુરમાં જતા હવા. ॥ ૨૧૩ ॥

૨૧૪. ઝીંઝોડાના કાઠી હાથીયા માંજરીયા

ગામ ઝીંઝોડાના કાઠી હાથીયા માંજરીયા શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા અને તે ભક્તને શ્રીહરિનો નિશ્ચય પરિપૂર્ણ હતો. ને તે ગામના

કાઠીઓ કાશી વગેરે સ્થળમાં જાત્રા કરવા જતા હતા. ત્યારે ઉપરના હરિભક્તને કાશીએ યાત્રા કરવા આવવાનું કહ્યું. પણ તે ભક્ત તે કાઠીઓની સંગાથે ગયા નહિ અને ગઢપુર જઈને ઉન્મત્તગંગામાં પોતે સ્નાન કર્યું ને પોતાના બળધિયા પણ નવડાવ્યા. ને ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં ને બેચાર દિવસ ગઢડામાં રહીને પાછા પોતાને ગામ આવ્યા ને થોડાક દિવસમાં તેમનો એક બળધિયો મરી ગયો. તેથી કુસંગીઓ કહે જે, તમે કાશીની જાત્રા કરવા આવ્યા નહિ ને ગઢડાની જાત્રા કરવા ગયા તેથી તમારો બળધિયો મરી ગયો. તે સાંભળીને હાથીયાભક્તે જવાબ આપ્યો જે, તે તો શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ગયો ને બીજો પણ શ્રીજીમહારાજના ધામમાં જશે. પછીથી બે બળધિયા લઈશ. તેવું ભક્તનું વચન સાંભળીને ગામના લોકો બોલ્યા જે, ઘેલા નદીમાં તો પાણી સુકાઈ જાય છે. તે સાંભળીને હાથીયા ભક્ત કહે જે, ઘેલા નદીનો કાંકરો માથે ચઢાવીએ તો પણ મોક્ષ થાય. કારણ કે ઘેલા નદીને પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સાક્ષાત્ સંબંધ થયો છે ને બીજી નદીઓને પરોક્ષ સંબંધ છે માટે મોક્ષને આપનાર ઘેલા નદી છે. તે વાતને સાંભળીને ગામના લોકો બોલતા બંધ થઈ ગયા. આવા તે બળવાળા કાઠી હાથીયા ભક્ત હતા. **॥ ૨૧૪ ॥**

૨૧૫. સમઢીયાળાના વીરા શેલડીયા

ગામ સમઢીયાળાના કણબી વીરા શેલડીયા શ્રીજીમહારાજના સારા સત્સંગી હતા ને શ્રીજીમહારાજનું અખંડ ધ્યાન ભજન કરતા હતા. તેમજ નામ ધર્માદો ચોખો કાઢતા. આવા ઉત્તમ ભક્તનાં જ્યારે ઘરો બળી ગયાં ત્યારે વીરાભક્તને ગામના લોકો કહે કે, તમને સત્સંગ સદ્યો નહિ માટે કંઠીનો ત્યાગ કરો. આવું કુસંગી લોકોનું વચન સાંભળીને વીરા ભક્ત કહે જે, મેં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પાસેથી વર્તમાન લીધાં ત્યારે મારાં આ જન્મનાં તથા પૂર્વજન્મનાં બધાં પાપ બળી ગયાં હતાં; પણ મારાં ઘરનાં ઘણા કાળનાં પાપ હતાં તે ઘર બળવાથી બળી ગયાં. હવે નવાં ઘર કરીશ ને તેમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની મૂર્તિ પધરાવીશ ને ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય ધરીશ તેણે કરીને શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરીશ અને આરતી ઉતારીશ. તેથી શ્રીહરિ ભગવાનની ભક્તિ કરીને આ દેહને અંતે શ્રીજીમહારાજના

અક્ષરધામમાં જઈશ અને જૂનાં ઘર મારાં હતાં તે બળી ગયાં તેથી હું ઘણો રાજી થયો છું. આવો ઉત્તર સાંભળીને ગામના સહુ લોકો કાંઈ પણ બોલ્યા સિવાય ચાલ્યા ગયા. આવા બળવાળા તે વીરા ભક્ત હતા. ॥ ૨૧૫ ॥

૨૧૬. ધોરાજીમાં ભાયાત્માનંદ સ્વામી

ગામ ધોરાજીમાં એક વખત શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી ભાયાત્માનંદ સ્વામી સોરઠ દેશમાં સત્સંગ કરાવતા કરાવતા આવ્યા હતા. તે ભાયાત્માનંદ સ્વામી બે દિવસના ઉપવાસી હતા ને ગામમાં ઝોળી ફરવાનો વિચાર હતો. પણ વરસાદ આવવાથી ગામમાં જઈ શક્યા નહિ ને વરસાદમાં પડી ગયેલા ઘરની ભીંતે ઊભા હતા ને વિચાર કરતા હતા કે બે ઉપવાસ તો થયા છે ને આવતી કાલે એકાદશી છે. તો હવે તો આ વરસાદની હેલીમાં શી રીતે જમવાનું મળે માટે જેમ શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છા હશે તેમ થશે. હવે તો શ્રીહરિને આધારે બેઠા છીએ તે શ્રીજી જમાડશે તો જમીશું. આવો જ્યાં સંકલ્પ કર્યો કે થોડીવારમાં બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને શ્રીજીમહારાજ હાથમાં રહેલી થાળીમાં ખીચડી, ઘી, અથાણું, પાપડ વગેરે લઈને બીજા હાથમાં છત્રી ધારણ કરી ભાયાત્માનંદ સ્વામી સાંભળે તેવી રીતે બોલવા લાગ્યા કે, કોઈ અન્નાર્થી કોઈ અન્નાર્થી. આવું વાક્ય સાંભળીને બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, હું સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સાધુ છું. આવું કહેવાથી શ્રીજીમહારાજે ભાયાત્માનંદ સ્વામીને ખીચડી વગેરે જમાડવા સારું શંકરના મંદિરમાં લઈ જઈને જમાડીને થોડે છેટે જઈને બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી અંતર્ધાન થઈ જતા હવા અને ભાયાત્માનંદ સ્વામી ત્યાંથી ફરતા ફરતા ગઢપુરમાં આવીને શ્રીજીમહારાજના દર્શન કરીને સુખને પામતા હવા. ॥ ૨૧૬ ॥

૨૧૭. સકારપરમાં મુક્તાનંદ સ્વામી

અમદાવાદ દેશના સકારપર ગામમાં મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક પચાસ સાધુની સાથે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા હતા. તે ગામના ચોરામાં ઉતારો કર્યો ને તે ગામમાં રહેલા મુમુક્ષુજનો શ્રીજીમહારાજની તથા સ્વામીની વાતો સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને હાથેથી વર્તમાન લઈ કંઠી પે'રીને સત્સંગી થઈને પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું ભજન કરતા હવા અને શ્રીજીમહારાજ તે ગામથી નીકળવાના થયા ત્યારે તે

ગામમાં બે વાણીયાઓ શ્રીહરિનો ચમત્કાર જોઈને પોતાના ઘરબારનો ત્યાગ કરીને શ્રીજીમહારાજની સંગાથે આવીને રહેતા હવા ને બેઉ વાણીયાને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને સાધુ કર્યા ને એકનું નામ ભુર્યાપ્રભ્વાનંદ સ્વામી તથા બીજાનું નામ પરમાનંદ સ્વામી એવાં નામ પાડીને પોતાની હજુરની સેવામાં બેઉ સંતને રાખતા હવા. ॥ ૨૧૭ ॥

૨૧૮. વેળાવદરના વિપ્ર દેવજીભાઈ

ગામ વેળાવદરના વિપ્ર દેવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તે દેવજીભાઈ શ્રીહરિનું ભજનસ્મરણ નિયમપૂર્વક નિરંતર કરતા હતા. તે દેવજીભાઈ વિપ્ર એક વખત ગઢપુર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા આવ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજને ભેટ ન મૂકવા વિચાર કર્યો કે બે ત્રણ પૈસાનું નાળિયેર શ્રીહરિને ભેટ મૂકું તો હું શું ખાઉં ? આવી ગરીબ સ્થિતિવાળા વિપ્ર દેવજીભાઈ શ્રીજીમહારાજને ભેટ ન મૂકતાં બજારમાં જઈને એક પૈસાનાં ગાજર લીધાં ને પછી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીની પાસે આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, આ ખભે રહેલી પોટલીમાં શું બાંધી લાવ્યા છો ? ત્યારે દેવજીભાઈ વિપ્ર કહે જે, હે શ્રીહરિ આજે એકાદશી છે તેથી એકાદશીને દિવસે ફરાળ કરવા ગાજર બાંધી લાવ્યો છું. આવું વચન બોલીને ગાજરની પોટલીની ભેટ મૂકી. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજે મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારીને બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, આ અડધાં ગાજરનું શાક કરજો અને અડધાનું અથાણું કરજો. અને આ દેવજીભાઈ વિપ્ર ગઢપુરમાં રહે ત્યાં સુધી તેમને બે વખત જમાડજો. એવી બ્રહ્મચારીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભલામણ કરતા હવા. એવા શ્રીજીમહારાજ બ્રાહ્મણ ઉપર દયાવાળા છે. ॥ ૨૧૮ ॥

૨૧૯. આંબાના દેવશીભાઈ

ગામ આંબાના દેવશીભાઈ શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્તરાજ હતા. તે દેવશીભાઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની મૂર્તિને ત્રણેય અવસ્થામાં દેખતા હતા. અને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને અખંડ માળા, માનસીપૂજા વગેરે કરતા હતા. આવા ઉત્તમ ભક્તને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી વારંવાર દર્શન આપતા હતા. તે દેવશીભાઈને ગામ એક વખતે ધર્મધુરંધર આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ ફરતા ફરતા પધાર્યા હતા. તેમની સંગાથે સદ્‌ગુરુ

શ્રી નિત્યાનંદ સ્વામી ફરવા આવ્યા હતા. તેમને ભજનાનંદ સ્વામીએ દવા આપી હતી. તે દવા બકરીના દૂધમાં ખાવાની હતી. તે નિત્યાનંદ સ્વામી આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજ સંગાથે આંબા ગામમાં બાર વાગ્યે આવ્યા. પછી બપોરે બકરીનું દૂધ મળે નહિ તેમ સદ્‌ગુરુ નિત્યાનંદ સ્વામી વિચાર કરતા હતા તેટલાકમાં દેવશીભાઈએ પૂછ્યું કે, હે સ્વામી ! શું જોઈએ છીએ ? ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામી કહે જે બકરીનું દૂધ જોઈએ છીએ. પછી દેવશીભાઈ ભક્તે પોતાને ઘેર બકરી રાખતા હતા તે પોતાને ઘેર જઈ બકરીને દોહીને દૂધ લાવીને સ્વામીને આપ્યું. પછી આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજ તે આંબા ગામમાં થોડા દિવસ રહીને હરિભક્તોને કથાવાર્તા, દર્શન વગેરેનું સુખ આપીને ગઢપુર પધારતા હવા. પછી તે દેવશીભાઈ ભક્તની બકરીનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજે દેવશીભક્તને દર્શન દઈને કહ્યું કે, તમારી બકરીનું દૂધ નિત્યાનંદ સ્વામીની દવામાં ખપ લાગ્યું હતું. તે પુણ્યે કરીને તમારી બકરીના જીવને મારા અક્ષરધામમાં લઈ જવા આવ્યો છું તો આપની મરજી હોય તો લઈ જાઉં ત્યારે દેવશીભક્તના કહેવાથી શ્રીજીમહારાજ બકરીના જીવને પોતાના ધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૨૧૯ ॥

૨૨૦. ખંભાતમાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સંતો ફરવા ગયા

ગામ ખંભાતમાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સંતો ફરવા ગયેલા. તે ગામની ધર્મશાળામાં સંતો ઊતર્યા હતા ને પોતાના સમીપમાં આવતા એવા જે મુમુક્ષુઓ તેમને શ્રીજીમહારાજના જન્મની તથા લીલાની ધર્મસંબંધી જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ વગેરેની વાતો કરતા ને ગામમાં ઝોળી ફરીને પોતાનો નિર્વાહ કરતા હતા. તે એક સમે ઝોળી ફરવા માટે સંતો ગામમાં ગયા ત્યારે પોતાના ઘરને ધોળી ધૂળથી ધોળતી એવી એક બાઈએ ધોળ કરવાનું પોતું માર્યું. તે પોતાને સંતો લઈ ગયા ને તળાવમાં ધોઈ નાખ્યું ને તે પોતાના તંતુ કાઢીને વાટો કરીને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ આગળ તે વાટોના ઘીના દીવા કર્યા તેથી તે બાઈનું અંતઃકરણ શુદ્ધ થયું. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કર્યું. તેથી તે બાઈનો અંતકાળ થયો તે વખતે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તેડવા આવ્યા તેમની સાથે તે બાઈ શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં જતી હવી. ॥ ૨૨૦ ॥

૨૨૧. હાથસણીના કાનાભાઈ

ગામ હાથસણીના પટેલ કાનાભાઈ શ્રીજીમહારાજના ભક્ત સારા હતા. ને તે કાના ભક્ત શેરડીના બે સાંઠા લઈને ગઢપુર જઈને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને જમાડતા હતા. તેથી શ્રીહરિ કાનાભક્ત ઉપર પ્રસન્ન થયા હતા. પછી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તે કાના ભક્તનો અંતકાળ થયો ત્યારે તે ભક્તના ઘર આગળ શેરડીના સાંઠાના ઢગલા કર્યા ને શ્રીજીમહારાજે દર્શન આપીને કાના પટેલને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. આવા શ્રીહરિ પોતાની અલ્પ સેવા કરનારને મોટા ફળરૂપ પોતાનું ધામ આપે છે. ॥ ૨૨૧ ॥

૨૨૨. ગોપગામના માળીએ વાડી ઈજારે રાખી હતી

જામનગર તાબે ગોપ ગામમાં એક માળીએ આંબા, દ્રાક્ષ, દાડમ, કેળાં વગેરે ફળ-ફૂલની વાડી ઈજારે રાખી હતી. તે વાડીમાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી દેશાંતરમાં ફરવા નીકળેલા બે સંત આવ્યા. તે સંત વાડીમાં રહેલો કૂવો જોઈને વાડીનું રક્ષણ કરનાર માળીને પૂછ્યું કે, આ તમારી વાડીમાં રહેલા કૂવામાંથી પાણી કાઢીને અમારે ન્હાવું છે તો તમારી મરજી હોય તો અમે સ્નાન કરીએ. ત્યારે વાડીએ સાચવનાર માળીએ હા પાડી જેથી બેઉ સંતોએ શ્રીજીમહારાજને સંભારીને સ્નાન કર્યું. પછી પૂજાપાઠ વગેરે પરવારી ચાલવાના થયા ત્યારે માળીએ પૂછ્યું કે, તમે કેના સાધુ છો. ત્યારે સંત કહે જે, અમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુ છીએ માટે તે શ્રીહરિ ભગવાન ગામ ગઢડામાં રહે છે. તેમનાં દર્શન કરવા જઈએ છીએ. આવું સંતના મુખ થકી વચન સાંભળીને માળીએ સાધુને બે કેરીઓ આપી ને કહે જે, તમારા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને આ બે કેરીઓ આપજો. પછી બેઉ સંત ફરતા ફરતા ગઢડે આવ્યા ને અક્ષરઓરડીમાં વિરાજમાન શ્રી સહજાનંદ સ્વામીને દંડવત્ પ્રણામ કરીને પગે લાગીને બેઠા. શ્રીજીમહારાજે દેશાંતરના સમાચાર પૂછ્યા તે સર્વે કહ્યા પણ ગોપ ગામની આંબાની વાડીના રખેવાળે આપેલી કેરી બે આપવાની ભૂલી ગયા ત્યારે શ્રીહરિએ અંતર્યામીપણે સંત પાસેથી બે કેરીઓ માગી લીધી ને મુકુંદાનંદજી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને ધોઈને સુધારવાની આજ્ઞા કરી. જેથી બ્રહ્મચારીએ સુધારી દેવને ધરાવીને શ્રીજીમહારાજને આપી

તે શ્રીહરિ જમ્યા ને પ્રસાદ બ્રહ્મચારી સંત પાળા વગેરેને આપ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ તે ગોપ ગામની વાડીના રખેવાળનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન બે કેરીઓના પુણ્યે કરીને અક્ષરધામમાં તે માળીના જીવને લઈ ગયા એવા શ્રીજીમહારાજ દયાળુ છે. ॥ ૨૨૨ ॥

૨૨૩. મુઝાવદરમાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સંતો ફરવા ગયા હતા

ગામ મુઝાવદરમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞાથી દેશાંતરમાં ફરવા ગયેલા સંત ફરતા ફરતા ઉપરના ગામમાં આવીને શંકરના મંદિરમાં ઊતરેલા હતા. તે શંકરનાં નિરંતર દર્શન કરનાર ભાવિક લુવાણાએ સંતોને પૂછ્યું કે, તમે કેના સાધુ છો. ત્યારે સંત કહે, અમે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનના સાધુ છીએ ને તેમની આજ્ઞાથી આ લોકમાં રહેલા મુમુક્ષુજનોને ઉપદેશ કરવા ફરીએ છીએ તે આજે આ ગામમાં આવ્યા છીએ. આવું સંતનું વચન સાંભળીને તે ગામમાં રહેલા લુવાણાએ સંતો જ્યારે ગામમાં ઝોળી ફરવા ગયા ત્યારે બે રોટલાનો લોટ આપ્યો. તે પુણ્યે કરીને તે લુવાણાનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તેને વિમાનમાં બેસાડીને અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. આવી રીતે આ વખતે શ્રીહરિજી અઢળક ઢળ્યા છે માટે જે કોઈ માણસ પોતાની અગર પોતાના સંતની થોડી સેવા કરે છે તે સેવાને બહુ માનીને તેને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જાય છે. માટે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની તથા તેમના સંતની સેવા કરવામાં ચૂકવું નહિ, તે જ સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૨૩ ॥

૨૨૪. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સંતો ફરવા ગયા હતા

ગામ ગઢપુરથી એક વખત શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની આજ્ઞાથી સંતો ગામડામાં ફરવા ગયા તે જે જે ગામમાં જાય ત્યાં ચોરામાં અગર ધર્મશાળામાં ઉતારો કરીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા ને જે કોઈ માણસ પોતાની પાસે આવે તેને શ્રીજીમહારાજના મહિમાની વાતો કરે અને બનતા સુધી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય કરાવીને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવીને સત્સંગી કરીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરાવે. આવી રીતે ઘણાં ગામ ફરીને સંતો ગઢપુર આવતા હતા. તે સંતોને એક ભરવાડ મળ્યો. તે ભરવાડે રસ્તામાં ભેગા થયેલા સંતને પગે લાગીને પોતાના હાથમાં રહેલી

સોટી સંતને આપી ને કહે જે, તમારા ભગવાનને આ મારી સોટી આપજો. આવું ભરવાડનું વચન સાંભળીને ત્યાંથી ચાલ્યા. એવા સંત ગઢપુર આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજનાં અક્ષરઓરડીમાં દર્શન કરીને ભરવાડે આપેલી સોટી શ્રીહરિને આપી તે પુણ્યે કરીને શ્રીજીમહારાજ તે ભરવાડને સોટી દેખાડીને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૨૨૪ ॥

૨૨૫. મહુડીયાપરાના સુલુકભક્ત

ગામ મહુડીયાપરામાં ધારાળા-સુલુક ભક્ત શ્રીજીમહારાજના સત્સંગી હતા. તે સુલુક ભક્ત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું નિરંતર ભજન સ્મરણ કરતા હતા. એક સમયે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન ગઢપુરથી વડતાલ ચૈત્ર માસનો સમૈયો કરવા પધાર્યા હતા. તે એક દિવસ શ્રી ગોમતીજીના કાંઠા ઉપર રહેલ આંબાવાડીયામાં રહેલ મોટો ઓટો છે તે જગ્યાએ શ્રીજીમહારાજ, બ્રહ્મચારી, સંત, પાળા, હરિભક્તો વગેરે સહિત સભા કરીને વિરાજમાન થયા હતા ને ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ સંબંધી શ્રીહરિ સભામાં વાતો કરતા હતા. તે વખતે મહુડીયાપરાના સુલુક ભક્ત પોતાના ખેતરમાં થયેલી ચીભડાની કાકડી લઈને શ્રીજીમહારાજને આપવા આવતા હતા. તે સમયે મનને તથા જીવને લડાઈ રસ્તામાં થતી હતી કે, મન કહે જે, ચીભડાને ખાઈ જાઉં ને સુલુક ભક્તનો જીવ કહે જે, મારે તો આ કાકડી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને આપવી છે. આવી રસ્તામાં લડાઈ કરતાં કરતાં સુલુક ભક્તે કાકડી શ્રીજીમહારાજને આપી. ત્યારે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન અંતર્યામીપણે સુલુક ભક્તને રસ્તામાં થયેલી મનની તથા જીવની લડાઈની વાત સભામાં કરતા હતા. જે સુલુક ભક્તનો જીવ બળીઓ હતો તો મનનું કહેલું ન માનીને આ કાકડી લઈને અહીં આવી મને આપી. તે કાકડીને ધોઈને સુધારીને પોતે જમીને સર્વને પ્રસાદ આપતા હતા. ને વળી કહેતા હતા કે, જે મનુષ્ય મનનું કહેલું ન માનીને તમારા સહુનો ઈષ્ટદેવ એવો જે હું તે મારી ભક્તિ જીવની પાસે કરાવે છે તે જીવ ઉપર પ્રસન્ન થયેલો એવો હું તે તે જીવને મારા અક્ષરધામમાં લઈ જાઉં છું. માટે મારી આજ્ઞામાં રહીને મારું ભજન કરજો. આવી રીતે સર્વને વાત કરતા હતા. પછી જ્યારે સુલુક ભક્તનો અંતકાળ થયો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તેમને પોતાના અક્ષરધામમાં

લઈ જતા હવા ને પોતાની હજુરની સેવામાં રાખતા હવા. ॥ ૨૨૫ ॥

૨૨૬. વડતાલના જોબનપગી તથા સુંદરપગી

ગામ વડતાલના જોબનપગી તથા સુંદરપગી આ બે ભાઈઓ ગામ ડભાણમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન યજ્ઞ કરવા માટે કાઠીના અસ્વારો સાથે આવ્યા હતા. ત્યારે કાઠીઓની ઉત્તમ જાતિની ઘોડીઓ ચોરવા માટે જોબનપગી પોતાના ભાઈ સુંદર પગીને લઈને ડભાણ આવ્યા ને રાત્રિના બાર વાગ્યે ઘોડશાળમાં બાંધેલી ઘોડીઓને ચોરવા માટે ગયા તે વખતે શ્રીજીમહારાજે કોઈ ઘોડીને પાણી પાતા હોય તેમ દર્શન આપ્યાં ને બીજી ઘોડી લેવા જાય ત્યારે તે ચંદી ખવડાવતા હોય તેમ જોવામાં આવે, પછી ત્રીજી ઘોડીને લેવા જાય ત્યારે તે ઘોડીને ખડ નાખતા હોય. એવી રીતે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સાથે આવેલા કાઠી સ્વારોની ઘોડીઓ લેવા માટે ત્રણ દિવસના ઉજાગરા કર્યા પણ ઉપર પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજને ઘોડીએ જોવાથી ઘોડીઓ લઈ શક્યા નહિ. પછી ત્રીજી રાત્રિએ બે ભાઈઓએ વિચાર કર્યો જે, શ્રી સ્વામિનારાયણને સહુ ભગવાન કહે છે માટે શ્રીજીમહારાજ નિશ્ચે ભગવાન છે. માટે આપણો ઘોડીઓ ચોરવાનો સંકલ્પ પૂરો થયો નહિ ને આપણને ઘોડીએ ઘોડીએ દર્શન આપ્યાં માટે જ્યાં ગુના છૂટવાના ત્યાં જઈને ઘોડીઓ ચોરવારૂપી ગુના કરેલા છે. માટે આવતી કાલે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની પાસે જઈને આપણા ગુનાની માફી માગીને તેમના સત્સંગી થઈને આપણે ઘેર જવું. આવો સંકલ્પ કરીને રાત્રિએ સૂઈ ગયા. પછી બીજે દિવસ સવારમાં સ્નાન વગેરેથી પરવારીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સભા કરી વિરાજમાન હતા. ત્યાં જોબનપગી તથા સુંદરપગી એ બે ભાઈઓ સભામાં જઈને શ્રીહરિને નમસ્કાર કરીને પોતે કરેલો ગુનો નિવેદન કરીને તે ગુનાની માફી માગતા થકા કહેતા હવા કે, અમારે આપના સત્સંગી થવું છે માટે આપશ્રીના હાથથી અમને વર્તમાન ધરાવી કંઠી પે'રાવો. આવું બે ભાઈઓનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્મચારી પાસે પાણી મંગાવીને બે ભાઈના હાથમાં પાણી આપવા જતા શ્રીહરિને જોબનપગી કહે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ! અમને વર્તમાન ધરાવીને સત્સંગી કરવા રહેવા દ્યો કારણ કે અમારાં એટલાં બધાં પાપ છે કે શ્રી સૂર્યનારાયણના તેજને ઝાંખું

કરી નાખે એવું તેજ આપના મુખનું છે, તે અમને વર્તમાન ધરાવીને અમારું પાપ લેશો તો તમારા મુખનું તેજ નાશ પામશે. આવું જોબનપગીનું વચન સાંભળીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન બોલતા હવા કે, તમારું પાપ મારે શી ગણતરીમાં છે. પણ હું અનંતકોટિ બ્રહ્માંડનું પાપ લઉં તો પણ મારા મુખનું તેજ ઝાંખું પડે નહિ. આવું કહીને બે જણને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવી સત્સંગી કર્યા ને પોતાના નામનું ભજન કરવા બેયને માળા આપી. જેથી નિરંતર શ્રીજીમહારાજનું નિયમપૂર્વક ભજન કરતા હતા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજનો આશ્રય કરીને ડભાણમાં થોડા દિવસ રહીને શ્રીજીમહારાજનો તથા સત્પુરુષનો સમાગમ કરતા હતા. એક દિવસ સભામાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન કહેતા હતા કે, જોબનપગીનાં પાપ લેવાને માટે કોઈ સંકલ્પ કરે તો બળીને રાખ થઈ જાય એટલાં બધાં પાપ છે. આવા પાપવાળા ચાર જણ છે તેમાં પહેલા જોબન પગી, બીજો સગરામ વાઘરી, ત્રીજો મુંજોસુરૂ અને ચોથા નાગપાલવરું - આ ચાર પાપના પર્વત હતા તેમને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવીને અમારા સત્સંગી કર્યા છે. આ ચારેય જણ સત્સંગી થઈને અમારું પ્રત્યક્ષનું ભજન કરે છે. પછી જોબનપગી શ્રીજીમહારાજની રજા લઈને પોતાના ભાઈ સહિત વડતાલ જતાં રસ્તામાં સંકલ્પ કર્યો કે, જો શ્રીજીમહારાજ ભગવાન હોય તો મારા ઘરના મેડા ઉપર રહેલી બારીએ બેઠેલા જોઉં તો શ્રી સ્વામિનારાયણ નિશ્ચે ભગવાન છે એમ હું માનું. એવો સંકલ્પ કરીને ઘેર ગયા ત્યારે શ્રીજીમહારાજને મેડાની બારીએ બેઠેલા જોઈને શ્રીહરિજી નિશ્ચે ભગવાન છે એમ માની શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા થકા આનંદને પામતા હવા. ॥ ૨૨૬ ॥

૨૨૭. જોળના કૃષ્ણદાસભાઈ

ગામ જોળના પટેલ કૃષ્ણદાસભાઈ શ્રીજીમહારાજના સારા સત્સંગી હતા. તે પટેલ એક વખત શ્રીજીમહારાજ ફૂલદોલનો ઉત્સવ કરવા વડતાલ પધાર્યા હતા, તેમનાં દર્શન કરવા વડતાલ આવતા હતા. રસ્તામાં આવેલા એક ખેતરમાં સારી ચોળાફળી જોઈને વિચાર થયો જે, આ ચોળાફળી હું લઈ જાઉં તો શ્રીહરિ જમશે તો ખેતરવાળાનું કલ્યાણ થશે. એમ ધારીને ચોળાફળી લઈને પટેલ વડતાલ ગયા. તે સમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન, શ્રી

હનુમાનજી તથા શ્રી ગણપતિજીના દરવાજા પાસે લીંબડો હતો તે લીંબડાની નીચે સભા કરીને વિરાજમાન હતા ને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન સભામાં બેઠેલા બ્રહ્મચારી, સંત, પાળા, હરિભક્તોને ધર્મનો ઉપદેશ કરતા હતા. તે સભામાં આવીને જોળના પટેલે ચોળાફળીની પોટલી પાટ ઉપર મૂકી ને પગે લાગીને સભામાં બેઠા. ત્યારે તે ચોળાફળીની પોટલી શ્રીજીમહારાજે છોડીને ચોળાફળી જોઈને પટેલને પોતાની પાસે બોલાવીને પૂછ્યું કે, આ ચોળાફળી બહુ સારી છે તે તમારા ખેતરમાંથી લાવ્યા કે બીજાના ખેતરમાંથી લાવ્યા. ત્યારે પટેલ કહે, મારા ખેતરમાં ચોળાફળી નથી પણ બીજાના ખેતરમાંથી ચોળાફળી લાવ્યો છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, કોઈના ખેતરમાંથી ચોરી કરીને લાવેલ ચોળાફળી મને ખવડાવવી છે ? માટે ચોરી કરીને લાવેલ ચોળાફળી મારે ખપ આવશે નહિ. માટે આ ચોળાફળી જેના ખેતરમાંથી તમે લાવ્યા હોય તે ખેતરના ધણીને ચોળાફળી આપી આવો ને ખેતરવાળો તમને કહે કે, તમે મારા ખેતરમાંથી ચોળાફળી મને પૂછ્યા વિના લીધી પણ મને પાછી આપવા આવ્યા માટે તમારે માથે ચોરી કર્યાનું પાપ નથી. એમ ચોળાફળીના ખેતરવાળો કહે તો તમે અહીં પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા આવશો નહિ ને ઉપર પ્રમાણે તમને કહે નહિ તો ચોળફળીની ચોરી કરી તે પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા આવજો. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને તે જોળના પટેલ પોતાને ગામ જઈ ચોળાફળીના ખેતરના ધણીને આપી તેથી ચોળાફળીના ખેતરવાળાએ પોતાના ગામના પટેલને માફી આપીને ચોળાફળીના ચોરવારૂપ પાપથી રહિત કર્યો જેથી વડતાલ શ્રીજીમહારાજ પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા ગયા નહિ. કહેવાનું કે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાને શિક્ષાપત્રીમાં લખ્યું છે કે, ધર્મને માટે પણ ચોરી કરવી નહિ. માટે શ્રીજીમહારાજે કહેલા ચોરી આદિક નિયમો પાળશું તો જ શ્રીહરિ આપણી ઉપર પ્રસન્ન થશે. ॥ ૨૨૭ ॥

૨૨૮. બોટાદના ભગાભાઈ દોશી

ગામ બોટાદના વાણીયા ભગાભાઈ દોશી શ્રીજીમહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્ત હતા ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની નાની મોટી આજ્ઞાઓ શિર સાટે પાળતા હતા. તેમજ દેવસેવા, આચાર્યસેવા, સંતસેવા, તન અને ધનથી કરવામાં તૈયાર રહેતા હતા તે ભગાભાઈએ પોતાના ગામના

મંદિરમાં અખંડ રહેવા માટે સંતની માગણી શ્રીજીમહારાજ પાસે કરી. ત્યારે તે ભગાભાઈ શેઠ ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન બોટાદના મંદિરમાં હંમેશાં રહેવા માટે સાંખ્યાનંદ સ્વામીને તથા ધ્યાનાનંદ સ્વામીને આજ્ઞા કરતા હવા. જેથી બે સંત ભગાભાઈની સંગાથે બોટાદ જઈને શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં રહીને અખંડ શ્રીહરિનું ભજન કરતા હવા. શેઠ ભગાભાઈના જેવા જ તેમના દીકરા શિવલાલભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. ને શિવલાલભાઈ હંમેશાં ઘેરથી સ્નાન કરીને પૂજા કરવા મંદિરમાં આવીને એક ઠેકાણે બેસીને પૂજા કરતા. તે પ્રથમ માનસી પૂજા કરીને ત્રણ પાણીનાં આચમન કરીને કંકુના ચાંદલા સહિત ઊર્ધ્વપુંડ્ર - તિલક કરીને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિઓને પાથરણામાં પધરાવીને શ્રીજીમહારાજનું આવાહન કરતા હતા. ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પ્રત્યક્ષ આવીને બિરાજમાન થતા. એવા શ્રીહરિકૃષ્ણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા સાંખ્યાનંદ સ્વામી તથા ધ્યાનાનંદ સ્વામી આવીને શિવલાલભાઈને સમીપે બેસીને દર્શન કરતા તે શિવલાલભાઈ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનને ચંદન, પુષ્પ, તુલસી, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય આદિક જે જે વસ્તુ અર્પણ કરતા તે વસ્તુને શ્રીહરિ અંગીકાર કરતા. ને શિવલાલભાઈ માળા ફેરવી તથા પ્રદક્ષિણા ફરી તથા દંડવત્ પ્રણામ કરીને જ્યારે શ્રીજીમહારાજનું વિસર્જન કરતા ત્યારે તેમની મૂર્તિઓમાંથી શ્રીજીમહારાજ પોતાના સ્થાનમાં પધારતા હતા, ત્યારે ઉપરના બન્ને સંતો પોતાના આસને જતા. આવી રીતે ઘણા દિવસ ચાલ્યું. પછી એક દિવસ શિવલાલભાઈ પૂજા કરવા બેઠા હતા ને મૂર્તિઓ પધરાવીને શ્રીજીમહારાજનું આવાહન કર્યું. જેથી શ્રીહરિ પધાર્યા તેમનાં દર્શન કરવા બે સંત આવીને બેઠા. તે જ સમયે શિવલાલભાઈનો મુનીમ આવ્યો. તે મુનીમની સંગાથે શિવલાલભાઈ વાતચીત કરવા લાગ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ શિવલાલભાઈની મૂર્તિઓમાંથી ચાલીને પોતાના સ્થાનમાં પધારતા હવા. તે શ્રીહરિનાં દર્શન કરવા આવેલા ઉપરના બે સંત પણ ચાલ્યા ગયા. પછી બીજે દિવસ શિવલાલભાઈ પૂજા કરવા આવીને બેઠા ને શ્રીજીમહારાજનું આવાહન કર્યું એટલે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા. તેમનાં દર્શન કરવા ઉપરના સંતો આવ્યા ને પૂજાવિધિ પૂરો થઈ રહ્યા પછી શ્રીહરિનું

વિસર્જન કર્યું એટલે શ્રીજીમહારાજ પોતાના સ્થાનમાં પધાર્યા, ત્યારે સંતો પોતાના સ્થાનમાં જતા રહ્યા હતા. તે વખતે શિવલાલભાઈએ બે સંતોને કહ્યું કે, દરરોજ તો હું પૂજાનો વિધિ બધો પરવારી રહું છું પછી આપશ્રી તમારા સ્થાનમાં પધારો છો, ને ગઈકાલે મારી પૂજા પૂરી નહોતી થઈ ને તમો ચાલ્યા ગયા હતા તેનું કારણ શું ? ત્યારે બે સંતોએ શિવલાલભાઈને કહ્યું જે, જ્યારે તમો તમારી પધરાવેલી મૂર્તિઓનું આવાહન કરો છો ત્યારે પ્રત્યક્ષ શ્રીજીમહારાજ તમારી મૂર્તિઓમાં આવીને બેસે છે, ને તમે જે જે વસ્તુઓ શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરો છો તે તે વસ્તુઓ ચંદન વગેરેને અંગીકાર કરે છે. તમારો પૂજાનો વિધિ પૂરો થઈ રહે છે અને જ્યારે વિસર્જન કરો છો ત્યારે તમારી મૂર્તિઓમાંથી શ્રીહરિ પોતાના સ્થાનમાં પધારે છે. તે તમારી મૂર્તિમાં પધારેલા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કરવા અમે આવીએ છીએ. તે ગઈ કાલે કાંઈ કામ માટે આવેલા તમારા મુનીમની સંગાથે તમે વાતો કરવા લાગ્યા, ત્યારે શ્રીજીમહારાજ તમારી મૂર્તિઓમાંથી ચાલી નીકળીને પોતાના સ્થાનમાં પધાર્યા ત્યારે શ્રીહરિનાં દર્શન કરવા આવેલા અમે પણ અમારા સ્થાનમાં જતા રહ્યા હતા. પણ અમારે તમારી પાસે બેસવાનું બીજું કાંઈ પણ કામ નથી. આવું સંતનું વચન સાંભળીને તે જ દિવસથી શિવલાલભાઈએ નિયમ રાખ્યો જે, પૂજા કરવા બેસવું ત્યારે કોઈની સાથે વાતચીત કરવી નહિ. આવો નિયમ જીવનપર્યંત રાખ્યો. કે'વાનું કે આપણે પણ શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરતી વખતે કોઈની સાથે વાતચીત કરીશું તો શ્રીજીમહારાજ આપણી પૂજાની મૂર્તિમાં પધારેલા હશે તે પોતાના સ્થાનમાં જતા રહેશે. માટે પૂજા કરતાં સુધી કોઈની સાથે બોલવું નહિ એવો નિશ્ચય રાખીને પૂજા કરવા બેસશું તો જ શ્રીજીમહારાજ આપણો નિયમ જોઈને પ્રસન્ન થઈને આશીર્વાદ આપશે. ને રાજી થઈને અંતકાળે પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જશે. માટે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને રાજી કરતાં શીખવું એ જ આ વાત કહેવાનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૨૮ ॥

૨૨૯. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજે ફૂલદોલનો ઉત્સવ કર્યો

ગામ ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજ ફૂલદોલનો ઉત્સવ કરવાના છે એવા સમાચાર દેશાંતરમાં જવાથી દરેક ગામના સત્સંગીઓ ગઢપુર આવતા હવા.

ને શ્રીજીમહારાજને ભેટ કરવા પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે વસ્તુઓ લાવતા હતા. તે ફૂલદોલના ઉત્સવ ઉપર સારંગપુરના જીવાખાચરના દીકરા વાઘાખાચર તથા અમરાખાચરે વિચાર કર્યો કે, આપણે શ્રીજીમહારાજને ભેટ આપવા કેવાં વસ્ત્રો લઈ જઈશું. આવો વિચાર કરીને ફૂલદોલના દિવસે પે'રીને રંગક્રીડા કરે તેવાં પહેરવા યોગ્ય સફેદ સુરવાળ, વાઘો, પટકો, પાઘ બાંધવાનું વસ્ત્ર આદિકની પોટલી બાંધીને લઈ ગયા. તે બે ભાઈઓને દાદાખાચર પોતાના દરબારમાં ઉતારો આપતા હવા. પછી ફૂલદોલના ઉત્સવને દિવસે સભામાં વિરાજમાન થયેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની દેશાંતરમાંથી આવેલા હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજની ચંદન, ફૂલ, ફળ, વસ્ત્રો વગેરેને મૂકીને પૂજા કરતા હવા. તેમાં કોઈ સોનેરી લપ્પાનો પોશાક મૂકતા હવા. કોઈ રૂપેરી લપ્પાનો પોશાક તથા કોઈ ભરત ભરેલો પોશાક તથા કોઈ કીનખાબના પોશાકની ભેટ મૂકી આરતી કરી સ્તુતિ કરીને પોતાના સ્થાનમાં જઈને બેસતા હવા. આવી રીતે ઘણા હરિભક્તોની ભેટ મૂકેલા ભારે ભારે પોશાકો જોઈને શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરવા જીવાખાચરના દીકરા બેઉ સભામાં ઊભા થઈને ચંદન પુષ્પથી પૂજા કરીને પોશાકની પોટલી શ્રીહરિની પાટ ઉપર મૂકી તેને શ્રીજીમહારાજે છોડી ને જોઈને કહે જે, હે વાઘાખાચર, તમે જે પોશાક લાવ્યા છો તેને પે'રીને અમે આજે રંગે રમીશું. આ રંગ રમવાના દિવસે તો સફેદ પોશાક પે'રવાની અમારી ઈચ્છા જાણીને કરી લાવ્યા છો એમ કહીને સફેદ પોષાક પે'રી શ્રીજીમહારાજ દેશાંતરમાંથી આવેલા હરિભક્તો તથા ગઢપુરના હરિભક્તો સંગાથે રંગ રમતા હતા ને પછી ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા સંતહરિભક્તો સહિત પધારતા હતા. ત્યાં રંગવાળાં વસ્ત્ર ઉતારીને દાદાખાચરને આપતા હતા ને બીજું વસ્ત્ર પે'રીને સખાઓની સંગાથે જળક્રીડા કરવાપૂર્વક સ્નાન કરીને દરબારમાં આવીને પોતે જમીને સર્વ સંત તથા હરિભક્તોને જમાડતા હતા. તે જ ફૂલદોલની રાત્રિએ સફેદ પોશાક લાવીને શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરનાર વાઘાખાચર તથા અમરાખાચરને જે કપાસની વેણોમાંથી રૂ ઉત્પન્ન થયું હતું તે વરખડીયોના જીવો ચતુર્ભુજ સ્વરૂપ ધારણ કરીને મુગટ, પીતાંબર, કુંડળ, ઘરેણાંને ધારણ કરીને વિમાનમાં બેસીને શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં જતા વેણોના

જીવો ઉપરના બે ભાઈને દર્શન દઈને કહેતા હતા કે, હે વાઘાખાચર તથા અમરાખાચર ! તમે બે જણાએ અમારા રૂમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા તંતુવાળા સફેદ મલમલનો પોશાક કરાવીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને પે'રાવ્યો તે પુણ્યે કરીને અમે સર્વે વરખડીયોના જીવોને શ્રીહરિના અક્ષરધામમાં જવાનું ફળ તમોએ આપ્યું છે તે ઉપકારનો બદલો અમારાથી વાળી શકાય તેમ નથી, એમ વાઘાખાચરને તથા અમરાખાચરને કહીને તે કપાસની વેણોના જીવ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીના અક્ષરધામને પામતા હવા. ને બીજે દિવસે સવારમાં શ્રીજીમહારાજ લીંબડા નીચે સભા કરીને વિરાજમાન થતા હવા ને સર્વે સંત હરિભક્તો પણ સભામાં બેઠેલા શ્રીહરિને નમસ્કાર કરીને સભામાં બેઠા. તે વખતે સારંગપુરના જીવાખાચરના દીકરા વાઘાખાચર તથા અમરાખાચર બેઉ ભાઈઓ સભામાં આવીને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ પ્રણામ કરીને બેઠા. ત્યારે શ્રીહરિ ઉપરના બે ભાઈઓને કહેતા હવા કે, રાત્રિએ બનેલી સર્વ બીના આ સભામાં કહો. આવું શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને રાત્રિએ પોતે અનુભવેલી ઉપરની સર્વ વાત સભામાં કહેતા હતા જેથી સર્વે સંત હરિભક્તો સાંભળીને રાજી થયા હવા. કહેવાનું કે આપણે શ્રીજીમહારાજને વસ્ત્ર, ફળ, ફૂલ વગેરે જે જે અર્પણ કરશું તે સર્વેના જીવો શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં જશે. ॥ ૨૨૯ ॥

૨૩૦. ખંભાતના હરગોવિંદભાઈ

ગામ ખંભાતના હરગોવિંદભાઈ બ્રાહ્મણ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા ને તે બ્રાહ્મણ શ્રીહરિની મૂર્તિને અંતઃકરણમાં ધારીને માળા ફેરવતા હવા તેમજ નામ ધર્માદો શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા મુજબ આપતા હતા. તે હરગોવિંદભાઈને પોતાના દીકરાના દીકરામાં ઘણો સ્નેહ હતો. તે છોકરો માંદો પડ્યો ને પોતાને બહારગામ કાંઈ કામ પ્રસંગે જવાનું થયું. તે સમે હરગોવિંદભાઈએ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની માનતા રાખી જે, છોકરાનો દેહ રહેશે અગર નહિ રહે તો પણ પચાસ સાધુને જમાડીશ. એવો સંકલ્પ કરીને તે બ્રાહ્મણ બહારગામ ગયા. તેને બીજે દિવસે છોકરો દેહ મૂકી ગયો. તેવા સમાચાર સાંભળીને હરગોવિંદભાઈ ખંભાત આવ્યા. પછી થોડા દિવસ વીત્યા બાદ રસોઈ દેવા હરગોવિંદભાઈ વડતાલ ગયા. ને

પોતાની સાથે ખંભાતબારાની દાણ ઉઘરાવનાર ઉમરેઠના ખેડાવાળ બ્રાહ્મણ વિષ્ણુદત્તભાઈને વડતાલ તેડી ગયા. તે વિષ્ણુદત્તભાઈએ ધર્મધુરંધર આચાર્ય શ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજને રસોઈ આપવા સંબંધી વાત કરી પણ આચાર્યશ્રીએ રસોઈની ના પાડી. તોપણ હરગોવિંદભાઈનો ઘણો આગ્રહ જોઈને હા પાડી. પછી બીજે દિવસે રસોઈ કરીને સંતોને જમાડ્યા ને સાંજે સભા કરીને આચાર્યશ્રીએ વિષ્ણુદત્તભાઈને કહ્યું જે, હરગોવિંદભાઈને સભામાં બોલાવી લાવો. તે સભામાં આવ્યા તે સમે આચાર્ય શ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજે ચપટી વગાડી તેથી હરગોવિંદભાઈના દીકરાનો દીકરો સભામાં આવ્યો ને આચાર્યશ્રીને પગે લાગીને હરગોવિંદભાઈને પગે લાગ્યો, ને પછી શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા ગયો. તેથી હરગોવિંદભાઈના મનમાં થયું જે, મારા છોકરાનો છોકરો શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનના અક્ષરધામમાં તો ગયો છે. પણ બીજે ગયો નથી. પછી સભા વિસર્જન થઈ ત્યારે હરગોવિંદભાઈને આનંદ સ્વામીએ પોતાના આસને બોલાવ્યા ને વાત પૂછી તે જેવું હરગોવિંદભાઈએ દેખ્યું તેવું કહ્યું. તે સાંભળીને આનંદ સ્વામીએ પવિત્રાનંદ સ્વામીને તથા અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, આચાર્ય શ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજને સાધારણ જાણતા હતા પણ મહા સમર્થ છે. એમ કહીને ધન્યવાદ આપતા હવા. ॥ ૨૩૦ ॥

૨૩૧. વડોદરાના નારાયણભાઉ દક્ષિણી બ્રાહ્મણ

ગામ વડોદરાના નારાયણભાઉ દક્ષિણી બ્રાહ્મણ વડતાલના શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા આવ્યા હતા. તેમને ધર્મધુરંધર આચાર્ય શ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજે યથાયોગ્ય ઉતારાની સગવડ કરી હતી. પણ આચાર્યશ્રીને પોતાના જેવા સાધારણ ગૃહસ્થ જાણેલા પણ પ્રતાપી છે તેમ નહોતા જાણતા. હિંદુસ્તાની બ્રાહ્મણ છે તેમાં શું ચમત્કાર હોય ? આવી વાત આચાર્યશ્રીના જાણવામાં આવી તેથી સાધુ કેશવદાસજીને સમાધિ શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાથી થઈ. તે જ સમયે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવની આરતી થઈ એટલે નારાયણભાઉ દેવનાં દર્શને જતાં સમાધિવાળા સાધુને જોઈને તેમને સંકલ્પ થયો કે, પાંચમી ભૂમિકાના અધિકારીને સમાધિ થાય છે તે સિવાયના બીજાને ન થાય. પણ આ તો કેવળ ઢોંગ છે. ને આપણને

બતાવવા આ યુક્તિ કરી છે. એમ કહીને દર્શન કરવા ગયા ને કોઈને પૂછી જોયું જે સમાધિમાંથી એમની મેળે જાગે છે. પછી કોઈ સત્પુરુષ કહે જે, આ સમાધિવાળાને આચાર્યશ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજ જગાડે છે તો જ જાગે છે. તે સિવાય જાગતા નથી. તે સાંભળીને આચાર્યશ્રીને સાધુની પાસે બોલાવ્યા ને કહે જે, ખુરશીએ બેસો. પછી નારાયણભાઉ કહે જે, આજ સમાધિ થાય તે કેમ માન્યામાં આવે તે સાંભળીને આચાર્યશ્રી કહે જે, તપાસ કરો. તેથી નારાયણભાઉએ સળગતો કોલસો સમાધિ પામેલા કેશવદાસજીના હાથ ઉપર મૂક્યો ત્યારે ચામડી બળી ગઈ તોય પણ સમાધિવાળા સંત જરાય સચેત થયા નહિ. તેથી જાણ્યું જે, સમાધિ સાચી છે. પછી આચાર્યશ્રીને નારાયણભાઉએ વિનંતી કરીને કહ્યું જે, દયા કરીને આ સંતને જગાડો. તેવું વચન સાંભળીને આચાર્ય શ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજે ત્રણ વખત ચપટી વગાડીને કહ્યું જે, હે કેશવદાસજી ! એમ ત્રણ વખત કહ્યું કે તુરત સમાધિવાળા સંત જાગ્યા ને આચાર્યશ્રીને પગે લાગ્યા. આવો ચમત્કાર જોઈને નારાયણભાઉ દક્ષિણિને આચાર્યશ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજનો બહુ જ ગુણ આવ્યો ને જાણ્યું જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના આચાર્ય શ્રી જેવા બીજા કોઈ જગતના આચાર્ય નથી. શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન જેમ સર્વોપરી સર્વ અવતારના અવતારી ભગવાન છે તેમ તેમના આચાર્યશ્રી પણ સર્વ આચાર્ય કરતાં સર્વોપરી આચાર્ય છે. ॥ ૨૩૧ ॥

શ્રીજીમહારાજનાં બે સ્વરૂપનો તથા અનેક સ્વરૂપનો નિર્ણય

૨૩૨. શ્રીજીમહારાજના બે સ્વરૂપનો તથા અનેક સ્વરૂપનો નિર્ણય

ગામ છપૈયામાં શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજે સુવાસિની બાઈની અંગૂઠી લીધી ત્યારે પોતાના ઘરમાં તથા ઘરની બહાર એવા બે સ્વરૂપથી સુવાસિની બાઈને શ્રીહરિજી દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧ ॥ વળી છપૈયામાં જ્યારે શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજનો ચૌલ સંસ્કાર કર્યો ત્યારે પોતાની સમાન વયવાળાં બાળકો સંગાથે બગીચામાં ગયા. તે વખતે પોતાને મારવા આવેલા કાળીદત્ત નામના અસુરનો દૃષ્ટિમાત્રથી નાશ કર્યો, ત્યારે આંબાના ઝાડની નીચે બેઠેલા જે પોતાના બાળકરૂપ માનનારી શ્રદ્ધાદિક બાર માતાનું સ્તનપાન બાર સ્વરૂપ ધારણ

કરીને શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ કરતા હવા. ॥ ૨ ॥ વળી અયોધ્યાપુરીમાં જ્યારે શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજને જમવા માટે ઘેરથી રામપ્રતાપજી મહારાજ પિતાશ્રીની આજ્ઞાથી બોલાવવા ગયા, ત્યારે રામપ્રતાપજીને દરેક મંદિરમાં શ્રીજીમહારાજ પોતાના સ્વરૂપનાં દર્શન આપતા હતા. ॥ ૩ ॥ વળી અયોધ્યાપુરીથી શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજ પોતાના ઘરનો ત્યાગ કરીને તપ કરતા થકા વનમાં ફરતા ફરતા નવલખા પર્વત ઉપર જતા હવા, ત્યારે તે પર્વતમાં તપ કરતા એવા નવ લાખ યોગીને શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી તે નવ લાખ સ્વરૂપ ધારણ કરીને પોતાનું દર્શન આપતા હવા. ॥ ૪ ॥ વળી ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે જેટલા સંત હતા તેટલાં સ્વરૂપ ધારીને લીંબડાની નીચે રસક્રીડા કરતા થકા શ્રીહરિજી સર્વને પોતાનું દર્શન આપતા હવા. ॥ ૫ ॥ વળી ગઢપુરમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને પાંત્રીસ સ્વરૂપ ધારણ કરીને લીંબડા નીચે રહેલા પાંત્રીસ આખલાઓને નાથ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજ પાંત્રીસ સ્વરૂપે દર્શન આપતા હવા. ॥ ૬ ॥ વળી ગઢપુરમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી લીંબડા નીચે દાદાખાચરની જેટલી ગાયો હતી તેટલાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને શ્રીહરિ દર્શન આપતા હવા. ॥૭॥ વળી ગઢપુરમાં રહેલી લક્ષ્મીવાડીમાં શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજે જેટલી દેવની સ્ત્રીઓ હતી તેટલાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને રાસક્રીડા કરીને શ્રીજીમહારાજે સંતને દર્શન આપ્યાં હતાં. ॥ ૮ ॥ વળી ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજે દેહોત્સર્ગ કર્યો ત્યારે લક્ષ્મીવાડીમાં અગ્નિ સંસ્કાર કર્યો તે એક સ્વરૂપ અને બીજે સ્વરૂપે શ્રીહરિએ દાદાખાચરને દર્શન બેઠકે આપ્યાં ને ગુલાબનો હાર પહેરાવ્યો હતો. ॥ ૯ ॥ વળી ગઢપુરમાં જ્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન ઉન્મત્તગંગામાં સ્નાન કરવા લઈ ગયા ત્યારે ત્રણ સ્વરૂપ ધારણ કરીને દર્શન આપ્યાં. તેમાં એક સ્વરૂપે ભેંસલા પથ્થર ઉપર ને બીજે સ્વરૂપે ફાનસ આગળ સાંગાણીને ઢોળે અને અને ત્રીજે સ્વરૂપે અક્ષર ઓરડીમાં આવી રીતે ત્રણ સ્વરૂપે શ્રીજીમહારાજ દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧૦ ॥ વળી ગઢપુરમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને દેહોત્સર્ગ કર્યો ત્યારે શ્રીજીમહારાજને વિમાનમાં પધરાવ્યા ને બીજે સ્વરૂપે ગોપાળાનંદ સ્વામીનો હાથ ઝાલીને ચાલતા હતા. તે સ્વરૂપને મનોહરદાસ સ્વામીએ દેખાડ્યું ત્યારે બીજા સંતોએ તે સ્વરૂપનાં દર્શન કર્યાં. ॥ ૧૧ ॥ વળી ગઢપુરમાં

શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાન એક સમયે માંદા હતા ને તે જ સમે દાદાખાચર પણ માંદા થયા હતા. પછી દાદાખાચરને કાળ આવીને ગણપતિને સ્થાનકે લઈ જતો હવો ત્યારે શ્રીજીમહારાજે બીજું સ્વરૂપ ધારણ કરીને દર્શન દીધાં ને દાદાખાચરને શ્રીહરિ પોતાનાં બધાં ધામો દેખાડતા હવા. ॥ ૧૨ ॥ વળી પંચાળામાં શ્રીજીમહારાજ ઝીણાભાઈના આગ્રહથી પધાર્યા હતા. ત્યાં શ્રીહરિ જેટલા સત્પુરુષ હતા તેટલાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને રાસક્રીડા કરીને સર્વ હરિભક્તોને દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧૩ ॥ વળી પીપલાણામાં તથા આખા ગામમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામી બે સ્વરૂપ ધારણ કરીને બે ગામના હરિભક્તોને પોતાનું દર્શન આપતા હવા. તથા શ્રીજીમહારાજ તે બે ગામમાં રહીને ઓઝત નદીને કાંઠે છ માસ સુધી યજ્ઞ કરીને અનેક બ્રાહ્મણોને જમાડતા હવા. ॥ ૧૪ ॥ વળી દંઢાવ્ય દેશના વડનગર તથા વિસનગર ગામમાં શ્રીજીમહારાજ બે સ્વરૂપ ધારણ કરીને બે ગામના હરિભક્તોને પોતાનાં દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧૫ ॥ વળી ડભાણમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને યજ્ઞ કર્યો. તે યજ્ઞમાં સોરઠના હરિભક્તો દર્શન કરવા આવી શક્યા નહિ ત્યારે બીજે સ્વરૂપે શ્રીહરિએ દર્શન આપ્યાં ને સોરઠના હરિભક્તોને પાંચ ગાઉથી પાછા વાળતા હવા. ॥ ૧૬ ॥ પછી ડભાણમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ યજ્ઞ કર્યો ત્યારે વડતાલથી જોબનપગી ઘોડાં ચોરવા આવ્યા તે સમયે શ્રીહરિએ ઘોડે ઘોડે પોતાનાં દર્શન આપ્યાં ત્યારે શ્રીજીમહારાજ પોતે ભગવાન છે એવો નિશ્ચય થવાથી શ્રીજીમહારાજના હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પોતાને ગામ વડતાલ જતાં રસ્તામાં જોબનપગીએ સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મારા ઘરના મેડાની બારી ઉપર બેઠેલા દેખું તો શ્રીજીમહારાજ ભગવાન ખરા. પછી શ્રીહરિજી બીજે સ્વરૂપે વડતાલમાં જોબનપગીના ઘરના મેડાની બારી ઉપર બેસીને દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧૭ ॥ વળી ડભાણમાં શ્રીજીમહારાજે યજ્ઞ કર્યો તે સ્વરૂપ, તે સમયે ગામ દેવળીયામાં શ્રીહરિએ રામાયણની કથા કરાવી તે સ્વરૂપ તથા તે જ સમયે ધમડકા ગામમાં શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ શ્રી ભાગવતની સપ્તાહ વંચાવી તે સ્વરૂપ આવાં ત્રણ સ્વરૂપથી કચ્છના હરિભક્તો ઉપર કંકોત્રી લખી તેથી કચ્છના હરિભક્તો આવીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરતા હવા. ॥ ૧૮ ॥ વળી સુરતમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ

ભગવાન હતા તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજ ગઢપુરમાં બીજે સ્વરૂપે દર્શન આપતા હવા. તે દિવસનું ગઢડા મધ્ય પ્રકરણનું ૬૨મું વચનામૃત આચાર્યશ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજીના પ્રશ્નવાળું તથા આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજના પ્રશ્નવાળું છે. આવી રીતે બે સ્વરૂપે દર્શન આપતા હવા. ॥ ૧૯ ॥ વળી કંથકોટમાં ગરાસીઆ લાધાજી આંધળા હતા તેમને શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ અક્ષરધામ દેખાડ્યું. છતાં ભગવાનપણાનો નિશ્ચય થયો નહિ. પછી પોતાના ગામના ભણેલા સો બ્રાહ્મણોને બોલાવ્યા ને એકસામટા બધા બ્રાહ્મણોએ પ્રશ્ન પૂછ્યા ત્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને સો સ્વરૂપ ધારણ કર્યાં ને બ્રાહ્મણોના પ્રશ્નના ઉત્તર આપ્યા, ત્યારે લાધાજીએ તે સો સ્વરૂપ શ્રીજીમહારાજનાં જોયાં. પછીથી શ્રીજીમહારાજનો પાકો ભગવાનપણાનો નિશ્ચય લાધાજી રાજાને થતો હવો. ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને હાથે વર્તમાન લઈને કંઠી પે'રી સત્સંગી થતા હવા. ॥ ૨૦ ॥ ॥ ૨૩૨ ॥

૨૩૩. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી અમદાવાદ ગયા

ગામ ગઢપુરથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞાથી ગુજરાતમાં ફરવા ગયેલા મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો પહેલાં અમદાવાદ ગયા હતા. ત્યાં રહેલી કાંકરીયા તળાવ ઉપરની આંબલીઓમાં પોતાનો નિવાસ કરીને રહેતા હવા ને કોઈ મુમુક્ષુ પોતાની પાસે આવે તેમને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનના પ્રતાપની તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ સંબંધી વાર્તાઓ કરીને અજ્ઞાનનો નાશ કરવા પૂર્વક શ્રીજીમહારાજનો નિશ્ચય કરાવીને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવી સત્સંગી કરતા હવા. અને અમદાવાદ શહેરમાં ભિક્ષા માગીને પોતાનો નિર્વાહ કરતા એવા મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો આંબલીઓ નીચે બેઠા હતા. ને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હતા. તે સમે આંબલીઓમાંથી એક મોટો સાપ પડતો હવો તે સાપ મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતોના શરીર ઉપર ફરીને બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી સાપ ફૂલની માળારૂપ થઈને ચાલ્યો જતો હવો. તેથી જૈન લોકોએ જાણ્યું કે, આ બધા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુઓ કેવળીક છે જેથી સાપ કાંઈ કરી શકતો ન હવો. આવું આશ્ચર્ય જોઈને જૈન લોકો શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનનો

આશ્રય કરતા હવા. વળી એક વખત અમદાવાદ શહેરમાં રહેલો એક બાવો મુક્તાનંદ સ્વામીને ચંદનમાં ઝેર નાખીને ચરચતો હવો ત્યારે તે ઝેર મુક્તાનંદ સ્વામીના બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી અમૃતરૂપ થઈ જતું હવું. ને ઝેર નાખીને ચંદન ચરચનાર બાવાની આંગળીઓની ખાલ ઊખડી જતી હવી. ॥ ૨૩૩ ॥

૨૩૪. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અખંડાનંદ સ્વામી ફરવા ગયા

ગામ ગઢપુરથી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની આજ્ઞાથી દેશાંતરમાં સત્સંગ કરાવવા માટે અખંડાનંદ સ્વામી ફરતા હતા. અને પોતાના સમીપમાં આવીને બેસતા એવા મનુષ્યોને શ્રીજીમહારાજના મહિમાની તથા પરચાની તથા જન્મ ધારણ કરવા સંબંધી વાર્તાઓને કરતા. ને આવેલા માણસના અંતઃકરણમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય કરાવીને વર્તમાન ધરાવીને કંઠી પે'રાવીને સત્સંગી કરતા સતા ઘણાં ગામોમાં ફરીને શ્રીહરિના સમીપમાં જવા નીકળેલા અખંડાનંદ સ્વામી એક વનની ઝાડીમાં રસ્તો ભૂલી જવાથી જતા હતા, તે સમે રસ્તામાં એક સિંહ સામો આવતો હવો. તેને જોઈને સ્વામી વિચાર કરતા હવા કે, આ મનુષ્યનો દેહ અવશ્ય પડવાનો હતો પણ આ મારો દેહ સિંહના ઉપયોગમાં આજે આવશે. એમ ધારીને તે સિંહના સન્મુખ ચાલ્યા. તે સમે અખંડાનંદ સ્વામીના બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી સિંહ પણ મૃગલારૂપ થઈને સ્વામીને પાંચ પ્રદક્ષિણા ફરીને વનમાં જતો રહેતો હવો. આવો બ્રહ્મચર્યનો પ્રતાપ છે માટે સર્વ માણસોએ દૃઢ બ્રહ્મચર્ય પાળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરવું જેથી તે માણસ ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રીજીમહારાજ પોતાના અક્ષરધામમાં તે માણસને જરૂર લઈ જશે એ જ કહેવાનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૩૪ ॥

૨૩૫. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી દેશાંતરમાં ફરવા ગયા

ગઢપુરથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી મુક્તાનંદ સ્વામી દેશાંતરમાં સત્સંગ કરાવવા ગયા હતા. ઘણાં ગામોમાં સત્સંગ કરાવવા માટે શંકરના મંદિરમાં

અથવા ધર્મશાળામાં અથવા ચોરામાં ઉતારો કરતા. અને જે મુમુક્ષુ પોતાની પાસે આવે તેને શ્રીજીમહારાજની લીલાની વાતો તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ સંબંધી વાતો કરતા, જેથી ઘણા માણસો સ્વામી પાસેથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરી, આ લોકનું સુખ ભોગવી અંતકાળે તે માણસોને શ્રીજીમહારાજ પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા. આવી રીતે ઘણાં ગામમાં સત્સંગ કરાવીને મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા સારંગપુરમાં જતા હતા. ત્યાં જીવાખાચરના દરબારમાં વિરાજમાન એવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસે કોઈ માણસને મોકલીને પોતાના આવવાના સમાચાર મોકલાવ્યા જે, આપશ્રીની આજ્ઞા હોય તો મુક્તાનંદ સ્વામી આપશ્રીનાં દર્શન કરવા આવે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ભગુજીભાઈ પાર્ષદ સંગાથે કહેવડાવ્યું જે, જે પગલે આવ્યા છો તેવા ને તેવા અહીં અમારા દર્શન કરવા ન આવતાં દેશાંતરમાં ફરવા જાઓ. આવા સમાચાર સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ નીચેનાં કીર્તનનાં પદ કર્યાં :-

રાગ – ગરબી

મારે ઘેર આવ્યા રે, સુંદરવર શામળીયો,
હરખભરી હું હરિને નીરખું રે, પિયુ પ્રિતમ પાતળિયો મારે...૧
સુખડું દેવાને મન હરિ લેવા, અમ પર અઢળક ઢળિયો મારે...૨
જાળવિયું જોબન જે સારું, તે અવસર આજે મળિયો મારે...૩
લક્ષ્મીનો વર લાડકવાયો, અકળ ન જાય કળિયો મારે...૪
આશ્ચર્ય વાત સેજડિએ આવ્યા, બોલ પોતાને પળિયો મારે...૫
મુક્તાનંદ મોહનની મહેરે, ખોયાદિન ખંગ વળિયો મારે...૬

મારે ઘેર આવ્યા રે સુંદરવર શામળીયો... એ આદિક કીર્તનો દશ લખીને ભગુજી સંગાથે મોકલતા હવા. તે વાંચીને તુરત જ મુક્તાનંદ સ્વામીને પોતાની પાસે બોલાવતા હવા. જેથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરીને આનંદ પામતા થકા શ્રીજીમહારાજના કહેવાથી તેમના સમીપે રહીને સુખિયા થતા હવા. ॥ **૨૩૫** ॥

૨૩૬. ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી વિજ્ઞાનાનંદ સ્વામી ફરવા ગયા

ગઢડાથી વિજ્ઞાનાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી પોતાના મંડળે સહિત ગામડે ફરવા ગયા હતા. અને તે સંત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું અખંડ ભજન કરતા હતા. તેમજ શ્રીજીમહારાજની નાની મોટી આજ્ઞાઓનું પાલન કરતા હતા. અને વ્રત ઉપવાસ કરવામાં શ્રદ્ધાવાળા હતા. આવા શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનના તે સંત કોઈ ગામમાં માંદા થવાથી શ્રીજીમહારાજ તે સંતને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જવા માટે સોનાની અંબાડીવાળા હાથી ઉપર બેસીને પધારતા હતા. ને શ્રીજીમહારાજ સંગાથે પાલખીમાં તથા રથમાં બેઠેલા બ્રહ્મચારી સાધુ પાળાઓ વગેરેને ચોરામાં બેઠેલા માણસોએ જોયા. તેથી ગામના મુખ્ય હરિભક્તને કહેવા માટે ચોરામાં બેઠેલા એક માણસે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ભક્તને કહ્યું કે, તમારા ભગવાન તમારા મંદિરમાં હાથી ઉપર બેસીને પધારેલા છે તેમને ઉતારો કરાવવા માટે તમારા મંદિરમાં જાઓ. આવા સમાચાર પોતાને ઘેર મળવાથી તે મુખ્ય હરિભક્ત મંદિરમાં આવ્યા. ત્યારે પોતાના ગામમાં કથાવાર્તા કરવા આવેલા સંત શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં જવા તૈયાર થયેલા જોયા. તેથી તે સંતને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. આવો પ્રગટ પરચો જોઈને તે ગામના ઘણા માણસો શ્રીજીમહારાજના આવેલા સંત પાસેથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હવા. ॥ ૨૩૬ ॥

૨૩૭. વડોદરામાં શ્રીજીમહારાજ વનમાંથી પ્રથમ આવતા હવા

ગામ વડોદરામાં શ્રીજીમહારાજ વનમાંથી ફરતા ફરતા પ્રથમ પહેલા આવેલા ત્યારે માંડવી નીચે બેઠેલા હતા. તે અવસરમાં ત્રણ બાઈઓ પાણીનાં બેડાં માથે હતાં ને વાતો કરતાં કરતાં જતાં હતાં. તેમાંથી સદાબા નામનાં બ્રાહ્મણનાં સ્ત્રી વિધવા થયેલાં હતાં. તે પોતાની સખીઓને કહેતાં હતાં કે, મારા પેટમાં ગર્ભ છે ને મને ભગવાન પુત્ર આપે તો મારા મનમાં ઘણો આનંદ થાય. આવી વાત સાંભળીને માંડવી નીચે બેઠેલા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી ત્રણેય બાઈઓ પાસે જઈને કહે કે, તમે શી વાતો કરો છો. ત્યારે

બાઈઓ કહે કે, કાંઈ નહિ બાવાજી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમોને ભગવાન મારા આશીર્વાદથી છોકરો આપે તો તે છોકરો મને આપો તો હું આશીર્વાદ આપું. જેથી તમારે છોકરો થાય. ત્યારે ત્રણેય બાઈઓએ વિચાર કર્યો કે, આ રમતા રામ બાવાજીને આપણે હા પાડો. જો તેમના આશીર્વાદથી તમારે છોકરો થતો હોય તો પછી તે બાવાજી ક્યાં લેવા આવવાના છે ? આવો સંકલ્પ કરીને શ્રીનીલકંઠ બ્રહ્મચારીને કહે કે, જો તમારા આશીર્વાદે સદાબાને છોકરો થશે તો તમોને આપીશું. આવું બાઈઓનું વચન સાંભળીને શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીએ આશીર્વાદ આપ્યો જે, અમારા આશીર્વાદથી તમને જરૂર છોકરો થશે. પણ તે છોકરાનું નામ તમે જગન્નાથ પાડજો. આવો શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીએ આશીર્વાદ આપ્યો તેથી સદાબાને નવ માસ પૂરા થતાં પુત્રનો જન્મ થયો. તે બ્રહ્મચારીના કહેવા પ્રમાણે પોતાના પુત્રનું જગન્નાથ એવું નામ પાડ્યું અને તે શ્રીજીમહારાજના આશીર્વાદથી ઉત્પન્ન થયેલો છોકરો ભણીને વિદ્વાન થયો. ને જ્યારે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ડભાણમાં યજ્ઞ કરવા પધાર્યા હતા ત્યારે સદાબા પોતાના છોકરાએ સહિત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યાં. ત્યારે છેટેથી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરતાં તે બાઈને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, હે સદાબા ! સુખી છો ને ? આવું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજને કહે કે, મહારાજ ! મને તમે ક્યાંથી ઓળખો ? મેં તો આજે જ આપનાં દર્શન કર્યાં છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ઉપરની બધી વાત વડોદરાની કહીને કહ્યું કે, અમારા આશીર્વાદથી થયેલો તમારો પુત્ર જગન્નાથ ખુશી છે ને. જેથી પોતાની સંગાથે લાવેલ પોતાના પુત્રને પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને પગે લગાડ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે કે, સદાબા તમારો પુત્ર અમને આપો, તમોએ વડોદરામાં અમારી આગળ પ્રતિજ્ઞા કરી છે. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને ઉત્સાહે સહિત સદાબાએ જગન્નાથ નામવાળો પોતાનો પુત્ર શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનને કંકુનો ચાંદલો કરીને અર્પણ કર્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ ડભાણનો યજ્ઞ પૂરો કરીને ગઢપુર પધાર્યા. અને થોડા દિવસમાં જગન્નાથભાઈને સાધુ કર્યા ને મુક્તાનંદ સ્વામી પાસે નામ પડાવવા મોકલ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ તેમનું શુકાનંદ સ્વામી એવું નામ પાડ્યું. તે જગન્નાથભાઈનું શુકાનંદ સ્વામી

નામ સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહેતા હવા કે, મુક્તાનંદ સ્વામી પણ જાણતા લાગે છે કે આ પૂર્વ જન્મમાં શુકદેવજી હતા તેથી તેમનું નામ શુકાનંદ સ્વામી પાડતા હવા. ॥ ૨૩૭ ॥

૨૩૮. કલ્યાણીનાં લક્ષ્મીબાઈ

ગામ કલ્યાણીમાં લક્ષ્મીબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં ને તે બાઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના નિયમો યથાર્થ પાળતાં હતાં. અને તે બાઈને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાને એક વખત દર્શન દઈને કહ્યું કે, તમને આવતી એકાદશીના બાર વાગ્યે તેડવા આવીશ ને તમને મારા અક્ષરધામમાં લઈ જવા છે. માટે તમારે કોઈને મળવું હોય તો મળીને તૈયાર થઈને રહેજો, હું જરૂર તેડવા આવીશ. આવું કહીને શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછીથી તે બાઈએ પોતાની દીકરી ઉપર કાગળ લખીને મોકલાવ્યો જે, આ પત્ર દેખીને તુરત તમે મળવા આવજો. પણ તે એકાદશી સુધીમાં આવી શક્યાં નહિ અને શ્રીજીમહારાજ તે હરિભક્ત બાઈને એકાદશીના બાર વાગ્યે તેડવા આવ્યા. પછી તે બાઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને કહે જે, હું આજે તમારા અક્ષરધામમાં નહિ આવું પણ પુનમને દિવસે તમો મને તેડવા આવજો. એટલે તે દિવસે હું તમારી સંગાથે અક્ષરધામમાં આવીશ. આવું તે બાઈનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ પાછા પોતાના અક્ષરધામમાં પધાર્યા. પછી તે બાઈએ બીજો પત્ર લખીને પોતાની દીકરીને બોલાવી તે પુનમને સવારે આવી. અને તે પોતાની દીકરીને ઉપરની વાત કરી જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જવા આવ્યા હતા. પણ તમે એકાદશી સુધીમાં આવ્યાં નહિ તેથી શ્રીજીમહારાજને પાછું જવું પડ્યું છે. તો આજે બાર વાગ્યે શ્રીજીમહારાજ મને તેડવા આવવાના છે. તો તમને કહેવાનું કે તમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના વર્તમાન ધારીને કંઠી પે'રીને સત્સંગી થઈને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનનું ભજન કરજો અને શ્રીજીમહારાજના નિયમો સારી રીતે પાળશો તો હું શ્રીજીમહારાજને લઈને તેડવા આવીશ અને શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં આપણે બે ભેગાં રહીશું. આવું પોતાની માતુશ્રીનું વચન સાંભળીને પોતાની માતુશ્રી પાસેથી વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થયાં અને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરવામાં

ઉત્સાહવાળાં પોતાની દીકરી ઉપર પ્રસન્ન થયેલાં માતુશ્રી પાંચસેં રૂપિયાનાં ઘરેણાં પોતાની દીકરીને આપતાં હતાં. તે જ અવસરમાં શ્રીજીમહારાજ વિમાન લઈને પધાર્યા. અને તે બાઈને વિમાનમાં બેસાડીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. તેવી જ રીતે આપણે પણ શ્રીજીમહારાજની શિરસાટાની ભક્તિ કરીશું તો આપણી ભક્તિથી પ્રસન્ન થયેલા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન આપણને પણ પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જશે એ સિદ્ધાંત છે. માટે નિયમ પાળીને ભક્તિ કરવામાં પાછો પગ કરવો નહિ તેથી શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થશે અને અક્ષરધામરૂપી મોજ મળશે. ॥ ૨૩૮ ॥

૨૩૯. લાઠીદડના ડાહ્યાભાઈ

ગામ લાઠીદડમાં નાપિત ડાહ્યાભાઈ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સત્સંગી હતા. પોતાનું કામકાજ પરવારીને આખો દિવસ મંદિરમાં રહેતા. મંદિર વાળવું અથવા લીંપવું, શ્રીજીમહારાજ આગળ ઘીના દીવા કરવા અને મંદિરમાં વાવેલાં ફૂલઝાડને કૂવામાંથી પાણી કાઢીને પાવું તેમજ સાધુ મંદિરમાં હોય તો તેમની સેવા કરવી. આવી રીતની ભક્તિથી પ્રસન્ન થયેલા શ્રીજીમહારાજે ભક્તિવાળા ભક્તને દર્શન દઈને કહ્યું, અમુક દિવસે હું તમને તેડવા આવીશ. માટે તમારે જેને મળવું હોય તેને મળી લેજો. અને ગામના માણસોને કહેજો કે, આવતી એકાદશીના બાર વાગ્યે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન મને તેડવા આવવાના છે. અને મારી સાથે જેને અક્ષરધામમાં આવવું હોય તે તૈયાર થઈ રહેજો. એમ કહીને એકાદશીને દિવસે નાહી ધોઈ નવાં લૂગડાં ઘરેણાં વગેરે પે'રીને તૈયાર તમો થજો અને હું તમને જરૂર તેડવા આવીશ. આવી રીતે કહીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી પોતાના ધામમાં ગયા. અને કહેલા વાયદા મુજબ ઉપરના ભક્તને તેડવા માટે શ્રીજીમહારાજ રથ લઈને પધાર્યા. અને ગામના માણસોને દર્શન આપીને ડાહ્યાભાઈ ભક્તને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હતા. આવો પ્રગટ પરચો જોઈને તે ગામના ઘણા માણસો સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું શિરસાટે ભજન કરતા હવા. ॥ ૨૩૯ ॥

૨૪૦. લોજમાં શ્રી રામાનંદ સ્વામી

ગામ લોજમાં શ્રી રામાનંદ સ્વામીની સેવામાં મુક્તાનંદ સ્વામીએ પોતાનું મુખ્યપણું લોજમાં તથા ફરતા ગામમાં પોતાના સારા ચારિત્ર્યથી અને સારા ઉપદેશથી ગાયનથી રામાયણની કથા કરવાથી લોકોને રાજી કરતા હતા. અને યાત્રાળુને તથા આસ્થાવાળા લોકોને સારા પોતાના ઉપદેશથી અતિ ઉત્સાહથી ભગવાન ભજવામાં બળ આપતા હતા. તેથી સ્વામીશ્રીની જગ્યાનો તથા રામાનંદ સ્વામીનો બહુ જ મહિમા વધતો હતો. અને ત્યાગાશ્રમમાં અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં શિષ્યો ઘણા થતા હતા. આ બધો પ્રતાપ મુક્તાનંદ સ્વામીનો હતો. પછી સ્વામીશ્રીએ વિચાર કર્યો કે, સંપ્રદાયમાં રહેલા સાધુઓને સારા વિદ્વાન્ કરવા તેવા સંકલ્પથી મુક્તાનંદ સ્વામીને તથા દેવાનંદ સ્વામીને સંસ્કૃત અભ્યાસ કરવા માટે ભૂજ મોકલ્યા. ત્યાં ગામમાં રહેલી ધર્મશાળામાં ઉતારો કરીને વિદ્વાન બ્રાહ્મણ પાસે વિદ્યાભ્યાસ કરતા ને ગામમાં ભિક્ષા માગીને પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતા. પછી કોઈક દિવસ ભિક્ષા માગવા માટે સુંદરજીભાઈ તથા હીરજીભાઈના માતુશ્રી પાસે ગયા ત્યાં ભિક્ષા માગતી વખતે બે મુનિઓએ ઉપરનાં માતુશ્રી પાસે એકાંતમાં રહેવા માટે ઓરડી માગી. તેથી વિદ્યાર્થી એવા બે મુનિઓને રહેવા માટે એક ઓરડી ખાલી કરી આપી. તે ઓરડીમાં રહેતા ભૂતોએ રાત્રિએ ઓરડીમાં બેઠા બેઠા પોતાના પાઠ ગોખતા મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, તમે કોણ છો ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, અમે ભગવાનના ભક્ત છીએ. આવું વચન સાંભળીને તે સ્વામીની પ્રાર્થના કરી કહ્યું કે, અમારી મુક્તિ થાય એવી અમારા ઉપર કૃપા કરો. આવું ભૂતોનું વચન સાંભળીને દયાળુ એવા મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજના વર્તમાન ધરાવીને પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ એવા શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરાવીને અક્ષરધામમાં વિમાનમાં બેસાડીને મોકલતા હતા. પછીથી સુખેથી રહેતા બન્ને મુનિઓ સુંદરજીભાઈ તથા હીરજીભાઈ તથા ગંગારામ મલ્લને સારો ઉપદેશ આપીને ઉત્તમ સત્સંગી કર્યા. અને સારો વિદ્યાભ્યાસ કરીને વિદ્વાન થયેલા બન્ને મુનિઓએ વિદ્યા ભણવાની સમાપ્તિ કરીને ભૂજના સત્સંગીઓને પોતાની સાથે લઈને લોજ આવ્યા. આવેલા સત્સંગીઓ સ્વામીશ્રીનાં દર્શનથી સુખશાંતિ પામીને થોડા દિવસ લોજમાં

રહીને પોતાની સાથે શ્રી રામાનંદ સ્વામીને લઈને ભૂજ જતા હવા ને સ્વામીશ્રીના આવવાથી ભૂજમાં સત્સંગનો વધારો થતો હવો. તેથી સ્વામીશ્રીને દર વર્ષે ભૂજ લઈ જતા હતા. ॥ ૨૪૦ ॥

૨૪૧. ભેંસજાળના ત્રવાડી મોતીરામભાઈ બ્રાહ્મણ

ભેંસજાળના ત્રવાડી મોતીરામભાઈ બ્રાહ્મણ મુક્તાનંદ સ્વામીના શ્રેષ્ઠ ગુણો સાંભળીને તેમનાં દર્શન કરવા ગઢડા આવ્યા. તે વખતે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પોતાના શિષ્ય શાંતાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે, અક્ષરઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજ શું કરે છે તે જોઈ આવો. તેમણે તુરત તપાસ કરીને મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, શ્રીહરિ સ્નાન કરે છે. પછી મોતીરામભાઈનો હાથ ઝાલીને સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યાં ઊગમણા ખૂણામાં શ્રીજીમહારાજશ્રીએ સિહોરના જેઠાભાઈ પોતાને ઘેરથી પોતાના જાંબુડાનાં પાકેલાં જાંબુડાં લાવ્યા હતા, તે જાંબુડાં ધોવડાવીને શ્રી ગોપીનાથ આદિક દેવને ધરાવીને પોતે જાંબુડાં જમ્યા ને પોતા પાસે બેઠેલા બ્રહ્મચારી, સંત, પાર્ષદ, હરિભક્તોને પ્રસાદીનાં જાંબુડાં આપ્યાં ને વધેલાં જાંબુડાનો પ્રસાદ જેઠાભાઈને આપ્યો અને પોતે જમેલાં જાંબુડાંનો એક ઠળિયો જમીન ખોદી ખાતર નાખી વાવ્યો હતો તે ઊગ્યો. ત્યારપછી તેના થડમાં પાણી જવા શ્રીજીમહારાજે ખાળ કરાવી હતી. તે ખાળમાં શ્રીજીમહારાજનું સ્નાન કરેલું પાણી જતું જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી માથેથી રૂમાલ ઉતારી લઈને ખાળમાંથી પાણી લઈને માથે ચઢાવવા લાગ્યા અને માથે પાણી નાખતા જાય ને હર ઉન્મત્તગંગા, હર ગોમતી, હર સરસ્વતી, હર ત્રિવેણી, હર કાવેરી, હર યમુના, હર નર્મદા, હર તાપી, હર ગંગા, હર ગોદાવરી એ આદિક નદીઓનાં નામ લેતા જાય, અને ખોબો ભરીને પીતા જાય. અને મોતીરામભાઈને કહેતા જાય કે, આ જળ ચોરાશી લાખ જન્મના મહારોગોને નાશ કરે એવું મહાપવિત્ર છે. પછી મોતીરામભાઈએ પણ તે જળ માથા ઉપર ચઢાવ્યું ને પીધું. આ સમયે મોતીરામભાઈને થયું જે, આવા ભગવાનને તુલ્ય મુક્તાનંદ સ્વામી પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો આવો મહિમા સમજે છે તો શ્રીજીમહારાજ કેવા મોટા હશે. પછી મોતીરામભાઈને મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે લાવ્યા. તે વખતે શ્રી સહજાનંદ સ્વામીએ મોતીરામભાઈને સમાધિ કરાવીને

અક્ષરધામ દેખાડ્યું. તે ધામમાં રહેલી મૂર્તિ અને આ પ્રગટ મૂર્તિ તે બન્ને મૂર્તિ એક છે તેવો દિવ્યભાવ જણાવ્યો, જેથી સમાધિમાંથી બહાર આવ્યા પછી શ્રીજીમહારાજને સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરીને શ્રીજીમહારાજને હાથે વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું જીવંતપર્યંત ભજન કરીને અંતે શ્રીજીમહારાજના ધામમાં જતા હવા. ॥ ૨૪૧ ॥

૨૪૨. અયોધ્યાથી વર્ણિવેષ શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી

અયોધ્યાથી વર્ણિવેષ શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીએ પોતાનાં માતાપિતાને દિવ્યગતિ આપીને સગાંસંબંધીઓનો ત્યાગ કરીને અનેક તીર્થોને પાવન કરવા પૂર્વક વનમાં વિચરીને સં. ૧૮૫૬ના શ્રાવણ વદી ૬ના દશ વાગવાના સમયમાં લોજ આવ્યા. ને વાવ ઉપર આવીને બેઠા તે જ સમયે શ્રી રામાનંદ સ્વામીની આજ્ઞાથી લોજમાં પચાસ સાધુ સાથે મુક્તાનંદ સ્વામી રહેતા હતા. તેમાંથી સુખાનંદ સ્વામી સ્નાન કરવા માટે વાવ્ય ઉપર આવ્યા. તેમણે કોઈ વખત નહીં દેખેલા એવા તપસ્વી નીલકંઠ વર્ણીને જોઈને પગે લાગીને આશ્ચર્યયુક્ત થઈને પૂછતા હવા કે, આપશ્રી ક્યાંથી આવો છો અને ક્યાં જવાના છો ? આવું સુખાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શ્રી નીલકંઠવર્ણીએ ઉત્તર આપ્યો કે, ઉત્તર કોશલ દેશથી નીકળી તીર્થોમાં ફરતો ફરતો આ લોજમાં દૈવ ઈચ્છાથી આવ્યો છું. તમો શિષ્ય કોના છો ? આવું નીલકંઠવર્ણીનું વચન સાંભળીને કહ્યું કે, આ દેશમાં ઐશ્વર્યવાળા ઈશ્વરને તુલ્ય ભક્તના મનોરથ પૂરા કરનાર સદ્‌ગુરુવર્ય શ્રી રામાનંદ સ્વામીના ઘણા ત્યાગીઓ તથા ગૃહસ્થો શિષ્ય થયા છે. ત્યાગી શિષ્યોમાં મોટેરા મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક પચાસ સાધુ છે. તે મુક્તાનંદ સ્વામી યોગના પારને પામેલા છે અને મહાતપસ્વી છે અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના ભક્ત છે. તેઓશ્રી આપના જેવા તપસ્વીઓનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છા રાખે છે, અને આપના જેવા મહાત્માઓની સેવા કરવા જ આ લોજમાં ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીની આજ્ઞાથી રહ્યા છે. તેઓશ્રી મનુષ્ય માત્રને દર્શન કરવા યોગ્ય છે માટે આપશ્રી પુરમાં પધારીને મુક્તાનંદ સ્વામીને દર્શન આપો એવી મારી પ્રાર્થના છે. અને જો આપશ્રી નહીં આવો તો તમારા આવ્યાના મારા મુખથી સમાચાર સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી આપનાં દર્શન કરવા પધારશે. આવું સુખાનંદ સ્વામીનું વચન

સાંભળીને શ્રી નીલકંઠવર્ણીએ વિચાર કર્યો કે, આવા મોટા યોગીરાજ મુક્તાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કરવાથી સમગ્ર તીર્થયાત્રાનું ફળ થાય છે માટે હું જ આપશ્રીની જગ્યામાં તમારી સાથે આવીશ. એમ કહીને સુખાનંદ સ્વામીની સાથે જગ્યામાં ગયા. શ્રી નીલકંઠ વર્ણીને દૂરથી આવતા જોઈને મુક્તાનંદાદિક સમસ્ત સાધુઓ સામા જઈને નમીને પગે લાગ્યા. ત્યારે વર્ણીએ નમસ્કાર કર્યા. મન આદિક ઈંદ્રિયોને આનંદ ઉપજાવતા તપસ્વી શાંત સ્વભાવવાળા વર્ણીવર્ય શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીને જોઈને બહુ વિસ્મય પામેલા સર્વ સાધુઓએ વર્ણીવર્યના સ્વરૂપને વિશે તર્ક કર્યા. છેવટે આ કોઈ દેવાધિદેવ છે. એમ નિશ્ચય કરી સ્વાગતાદિ પૂછી આતિથ્ય સત્કાર કર્યો. વર્ણીએ પણ સાધુઓને આ કળિકાળમાં જિતેન્દ્રિય શાંત સ્વભાવવાળા જોઈને સમાગમ કરવા લાયક છે એમ જાણીને તે સાધુઓમાં મુખ્ય મુક્તાનંદ સ્વામીની વિદ્યાની પરીક્ષા કરવા માટે જીવ, ઈશ્વર, માયા, બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મ - આ પાંચ ભેદનાં સ્વરૂપને જણાવનાર લક્ષણો પૂછતા હવા. તે પ્રશ્નના ઉત્તરો શાસ્ત્ર પ્રમાણે (સત્સંગિજીવનનું પ્રકરણ ૧ અધ્યાય ૩૪ શ્લોક ૨૭ થી ૩૭ સુધીમાં લખ્યા પ્રમાણેના) ઉત્તરો આપીને બોલ્યા કે, મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીના મુખથી સાંભળેલા ઉત્તરો આપ્યા છે. ઉપરના પ્રશ્નના ઉત્તરો યથાર્થ તો અમારા ગુરુ જાણે છે. તેમને તો ભગવાનના સ્વરૂપનાં દર્શન નિરંતર થાય છે. અને મુક્તિની ઈચ્છાવાળા પુરુષોને ભગવાનના સ્વરૂપની વાર્તા કરે છે. આવી રીતે કહીને મુક્તાનંદ સ્વામી બોલતા બંધ થયા. પછીથી નીલકંઠ વર્ણી પણ અભિમાન રહિત આપેલા ઉત્તરો સાંભળીને પ્રસન્ન થઈને મુક્તાનંદ સ્વામીને કહેતા હવા કે, હે મુને ! તમે મારા પ્રશ્નના ઉત્તરો યથાર્થ આપ્યા છે. પહેલાં મેં ઉપરના પ્રશ્નો બહુ પંડિતોને પૂછેલા પણ કોઈ વિદ્વાનોએ તમારા જેવા શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉત્તર આપેલા નહિ. અને તમો સચ્છાસ્ત્રોમાં કહેલા દયાળુ, દ્રોહ તેણે રહિત સ્વભાવવાળા, શાંત ચિત્તવાળા, પારકાનો ઉપકાર કરનાર એ આદિક સારા લક્ષણથી શોભતા સારા સાધુઓ છો. તમારાં દર્શનથી મને ઘણો આનંદ થયો છે. પછીથી મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, હે વર્ણી ! મેં પણ આ લોકમાં બહુ તપસ્વીઓ જોયા છે પણ તમારા જેવો તો કોઈપણ તપસ્વી જોયો નથી. વળી ઉપરના

પ્રશ્ન પૂછવા અને તેના શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉત્તર આપેલાને જાણવામાં પણ કોઈ સમર્થ જોયા નથી. જેથી આપશ્રીની બુદ્ધિ ઘણી ઉત્તમ છે. પછી નીલકંઠવર્ણી બધા સાધુઓને સારા ગુણોથી યુક્ત જોઈને તેમણે માન્યા થકા તે સાધુઓના ભાવથી તેમના સમીપે રહેતા હવા. ॥ ૨૪૨ ॥

૨૪૩. લોજમાં શ્રી નીલકંઠવર્ણી ધ્યાન કરતા હતા

લોજમાં શ્રી નીલકંઠવર્ણી ધ્યાન કરતા હતા તેમને જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, તમો કયા ઈષ્ટદેવનું ધ્યાન કરો છો. આ પ્રશ્નનો ઉત્તર વર્ણીએ આપ્યો કે, રાધિકાના પતિ શ્રીકૃષ્ણ મારા ઈષ્ટદેવ છે, તેમનું હું નિત્ય ધ્યાન, પૂજન, કીર્તન કરું છું. આ કળિકાળમાં દુઃખી જીવોને શ્રીકૃષ્ણ વિના બીજી કોઈ ગતિ નથી. આવું શ્રી નીલકંઠ વર્ણીનું અમૃતતુલ્ય વચન સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, અમે પણ શ્રીકૃષ્ણનું ભજન, કીર્તન કરીએ છીએ અને રામાનંદ સ્વામીની કૃપાથી તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને હૃદયમાં પ્રત્યક્ષ દેખીએ છીએ. અમારા ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી ઉદ્ધવજીનો અવતાર છે. ભક્તમાં ઉત્તમ એવા ઉદ્ધવજીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પોતા થકી લગારે ન્યૂન નહીં માનીને ગુરુપદે સ્થાપન કરેલા છે. તેમનો આશ્રય કરીને અમો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું ભજન કરીએ છીએ. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શ્રી નીલકંઠવર્ણીને યાદ આવ્યું જે, અમારા પિતાશ્રી ધર્મદેવે કહ્યું હતું કે, અમારા ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી છે અને તે સોરઠ દેશમાં રહે છે. આવું પિતાનું વચન સાંભળી આવવાથી પ્રથમનો ગુરુનો સંબંધ જાણતાં આનંદને પામેલા શ્રી નીલકંઠવર્ણી બોલ્યા કે, હવે મને તમારો જ જાણીને હિતનાં વચન કહેજો અને તે ગુરુવર્ય રામાનંદ સ્વામીનાં જલ્દી દર્શન થાય તેવો ઉપાય બતાવો. એમ કહીને પોતાનું જન્મચરિત્ર સંક્ષેપથી કહ્યું. પછીથી મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, અમારા ગુરુશ્રી હાલમાં ભૂજનગર રહે છે. તેઓશ્રી બે ત્રણ માસે અહીં આવશે. એમનાં દર્શનની ઈચ્છા હોય તો મારા વચનમાં વિશ્વાસ રાખીને અહીં રહો. અમે તમારાથી કાંઈ જુદાઈ રાખીશું નહિ. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને સુખેથી રહેલા વર્ણીએ સ્વામીશ્રી ન આવવાથી ચિંતાતુર થઈને ભૂજનગર જવાની ઈચ્છા મુક્તાનંદ સ્વામીને કહી જે, તમારા વાયદા પ્રમાણે સ્વામીશ્રી આવ્યા નહિ તો મને ત્યાં જવાની રજા આપો. આવું વચન

સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, અમારા ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામી વૈશાખના વદ પક્ષમાં જરૂર આવશે એમ કહીને જવા દીધા નહિ. તેથી વધારે ચિંતાવાળા થયેલા જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, આપશ્રીના આવવાના સમાચારનો એક પત્ર હું સ્વામીશ્રી ઉપર લખું છું તો તમારા મનમાં ખેદ પામશો નહિ. તેનો ઉત્તર આવ્યા પછી જવાનો નિરધાર કરીશું. હમણાં જવાની ઉતાવળ કરશો નહિ. આ પ્રમાણે મુક્તાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શાંતિથી રહેતા હવા. અને મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રી નીલકંઠ વર્ણીના બધા સમાચારનો પત્ર લખ્યો. પછી બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે, તમો એક પત્ર સ્વામીશ્રી ઉપર લખો જે તમારો લખેલો પત્ર વાંચી વે'લા આવશે. પછી બ્રહ્મચારીએ એક પત્ર લખીને મુક્તાનંદ સ્વામીને આપ્યો. સ્વામીએ પોતાનો તથા બ્રહ્મચારીનો મળીને બે પત્રો એક પરબીડિયામાં બીડીને તે ઉપર રામાનંદ સ્વામીનું સરનામું કરી મયારામ ભટ્ટને તે કવર આપીને ભૂજ મોકલ્યા. સાતમે દિવસે ભૂજ ગયેલા ભટ્ટજીએ ગુરુવર્યશ્રીને પત્ર આપ્યો અને તે પત્રને ખોલ્યો તે જ વખતે પરબીડિયામાંથી અપાર તેજ નીકળ્યું. જેથી સુંદરજીભાઈનું ઘર તેજથી ભરાઈ ગયું અને ત્યાં બેઠેલી સભાના માણસો તેજથી અંજાઈ જવાથી એકબીજાને દેખી ન શકતા હવા. પછી તેજ એક ઘડી પછી દેખાતું બંધ થયું ત્યારે સુંદરજીભાઈએ સ્વામીશ્રીને પૂછ્યું કે, આટલું બધું તેજ શાથી નીકળ્યું. ત્યારે સ્વામીશ્રીએ કહ્યું કે, અમે જેમની વાટ જોતા હતા તે વર્ણીનો પત્ર આવ્યો. તેમના પત્રમાંથી આગળ જોયેલું તેજ નીકળ્યું છે. તે સાંભળીને સભામાં બેઠેલા સર્વ આશ્ચર્ય પામતા હવા. પછી બન્ને પત્રો વાંચીને અતિ આનંદ પામતા હવા. તે જ દિવસે સુંદરજીભાઈને ત્યાં સ્વામીને જમવાનો થાળ દૂધપાક, પુરી, ભજીયાં, શાક વગેરેનો થાળ કર્યો હતો. પણ રામાનંદ સ્વામી ઉપરની વસ્તુ ન જમતાં બાજરાનો રોટલો તથા છાશ જમ્યા અને સ્વામીશ્રીનાં જમતી વખતે દર્શન કરવા આવેલા સર્વે ભક્તોને કહ્યું કે, આજથી અમારે માટે કોઈ પકવાનનો થાળ કરતા નહિ. પકવાનના થાળ જમનાર શ્રી નીલકંઠવર્ણી સત્સંગમાં આવ્યા છે તેમનાં દર્શન કર્યા પછીથી પકવાન જમીશ માટે કાચો થાળ કરજો. આવું વચન સાંભળીને સ્વામીશ્રીની આજ્ઞા પ્રમાણે સર્વ હરિક્તો થાળ કરતા હવા. અને સુંદરજીભાઈએ સ્વામીશ્રીને પહેરાવવા માટે સોનાનો

કરાવેલો વેઢ લાવ્યા. ત્યારે સ્વામીશ્રીએ કહ્યું કે, આ વેઢ એક ડાબલીમાં મૂકી પટારામાં મૂકી રાખો. જ્યારે નીલકંઠવર્ણી આ ભૂજમાં પ્રથમ આવે ને અંતર્યામીપણે તમારી પાસે માગે ત્યારે તેમને પે'રાવજો. આવું કહેવાથી પટારામાં મૂકી રાખ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજ ભૂજ પધાર્યા. ને સુંદરજીભાઈ પાસેથી તે વેઢ માગીને પોતાના હાથની આંગળીમાં ધારણ કર્યો તેથી અંતર્યામી ભગવાન જાણ્યા. પછીથી લોજથી આવેલા બન્ને પત્રના ઉત્તર લખીને કવરમાં બીડીને તે પત્ર મયારામ ભટ્ટને આપ્યો અને કહ્યું કે, તમો ભૂજથી લોજ જતાં કચ્છમાં રહેલાં ગામ શેખપાટ, ભાદરા, માનકુવા, દહીંસરા, માંડવી વગેરે ગામમાં રહેલા અમારા ભક્તોને કહેતા જજો કે જેને સ્વામીનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છા થાય તે ભૂજ ન આવતાં લોજ શ્રી નીલકંઠ વર્ણીનાં દર્શન કરવા જજો. એમ કહેતા સતા લોજ જજો. આ પ્રકારની સ્વામીશ્રીની આજ્ઞા પ્રમાણે બધાં ગામોમાં જઈ ઉપરની વાત કહેતા કહેતા લોજ જઈને મુક્તાનંદ સ્વામીને પત્ર આપ્યો. તે પત્ર શ્રી નીલકંઠ વર્ણીએ સહિત સર્વ સંતને વાંચી સંભળાવ્યો અને સ્વામીશ્રીના વહેલા પધારવાના સમાચાર જાણીને વર્ણીજી આનંદ પામતા સતા લોજપુરમાં સુખેથી રહેતા થકા રામાનંદ સ્વામીની વાટ જોતાં જેઠ માસ અડધો ગયો પણ સ્વામીશ્રી ન આવ્યા ત્યારે અંતઃકરણમાં દુઃખ પામતા થકા શાંતિને ન પામતા હવા. તેટલાકમાં સ્વામીશ્રી પણ વર્ણીરાજનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છાથી ઝટ ભૂજનગરથી નીકળીને જલદી પીપલાણા આવીને મુક્તાનંદ સ્વામી આદિકને બોલાવવા માટે બ્રાહ્મણને મોકલ્યો. તેમના મુખથી સ્વામીશ્રીના પધારવાના સમાચાર સાંભળીને સર્વ આનંદ પામતા થકા ત્યાં જવા માટે તૈયારી કરીને શ્રી નીલકંઠવર્ણીએ સહિત મુક્તાનંદ સ્વામી પીપલાણે ગયા. ત્યાં રામાનંદ સ્વામીને દંડવત્ પ્રણામ સહ પગે લાગીને બેઠા બાદ બ્રહ્મચારીને પોતાની પાસે બેસાડીને કુશળ સમાચાર પૂછવા લાગ્યા. તે વખતે મુક્તાનંદ સ્વામીએ વર્ણીનું સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું તેથી રામાનંદ સ્વામી રાજી થયા અને શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીનાં વખાણ કર્યાં. પછીથી સર્વને તે દિવસ એકાદશી હોવાને લીધે ફળાહાર કરાવ્યું અને શ્રી રામાનંદ સ્વામીનો તથા શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારીનો પ્રથમ મેળાપનો દિવસ અત્યંત આનંદ આપનારો સર્વ જનને થતો હવો. પછીથી રામાનંદ સ્વામીએ

બ્રહ્મચારીને જન્મ આદિકના સમાચાર પૂછવાથી વિસ્તારપૂર્વક કહેલા ગામ, નામ, જ્ઞાતિ, માતાપિતા, ગોત્ર, પ્રવર, વેદ, શાખા વગેરે સાંભળીને પ્રસન્ન થયેલા રામાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, તમો તો અમારા છો, કારણ કે તમારાં માતાપિતાએ અમારી પાસે ભાગવતી દીક્ષા પ્રયાગ ક્ષેત્રમાં લીધી હતી. તમે તો તેમના થકી ગુણે કરીને અધિક છો. માતાપિતા ઉપર શ્રી રામાનંદ સ્વામીનો ઘણો અનુગ્રહ જોઈને તેમને જ પોતાના ગુરુ કરવાની ઈચ્છાવાળા બ્રહ્મચારી સ્થિર થઈને સ્વામીશ્રી પાસે રહેતા સતા સ્વામીશ્રીની અનુવૃત્તિ પ્રમાણે સેવા કરવાથી પ્રસન્ન થયેલા રામાનંદ સ્વામી શ્રી નીલકંઠવર્ણીને ભાગવતી દીક્ષા સંવત ૧૮૫૭ના કાર્તિક સુદી એકાદશીને દિવસે આપતા હતા. ત્યારે સ્વામીશ્રીએ સહજાનંદ તથા નારાયણમુનિ એવું નામ પાડ્યું. પછીથી અતિ પ્રીતિએ કરીને સ્વામીશ્રીને સેવતા હવા. પછી તે સ્વામીશ્રીએ સર્વ સાધુ ગુણથી સંપન્ન અને અતિ સમર્થ એવા જે શ્રી નારાયણમુનિને જોઈને પોતાની ધર્મધુરા તે શ્રી નારાયણમુનિને સોંપતા હવા અને પછીથી પોતાના શિષ્ય મંડળ સહિત ગામ ફણેણીમાં આવીને સંવત ૧૮૫૮ના માગશર સુદી તેરસે અંતર્ધાન થતા હવા. પછીથી રામાનંદ સ્વામીની ગાદીએ બેઠેલા શ્રી નારાયણમુનિ તે પોતાના ગુરુની દેહક્રિયા વિધિ પ્રમાણે કરીને ધર્મધુરાને ઉપાડી લેતા થકા શ્રી રામાનંદ સ્વામીના શિષ્ય, સાધુ, બ્રહ્મચારી, ગૃહસ્થ તેમની સચ્છાસ્ત્રના ઉપદેશે કરીને સંભાવના કરતા થકા પોતાનો અલૌકિક પ્રતાપ દેખાડતા સતા તેમના ચિત્તને પોતાની મૂર્તિમાં તાણી લેતા હવા. ॥ ૨૪૩ ॥

૨૪૪. લોજમાં શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી મુક્તાનંદ સ્વામીના કહેવાથી

લોજમાં શ્રી નીલકંઠ બ્રહ્મચારી સુખાનંદ સ્વામીના કહેવાથી શ્રી રામાનંદ સ્વામીની જગ્યામાં આવીને મુક્તાનંદ સ્વામીને મળીને સંતભેગા રહેલા વૈરાગ્યવાળા બ્રહ્મચારીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, તમે હવે ત્યાગી સાધુ ભેગા રહ્યા છો તેથી સ્વામીશ્રીની અમને આજ્ઞા છે તે પ્રમાણે વેશ રાખવો પડશે. પછી ત્યાગીના આશ્રમમાં રહેવાની ઈચ્છાવાળા બ્રહ્મચારીએ કહ્યું કે, જેમ તમે કહેશો તેમ કરીશ. આવું વચન સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ બ્રહ્મચારીના મસ્તકે રહેલા કેશને મુંડાવીને ઉતરાવ્યા. પછી સ્નાન વગેરે વિધિ કરાવીને બે કૌપીન તથા ઉપર પહેરવાનાં બે વસ્ત્રો, અલફી, એક ચાદર

અને મસ્તકે બાંધવા માટે વસ્ત્ર આદિક આપીને ‘સરજુદાસ’ નામ પાડ્યું. પછી બ્રહ્મચારીને સર્વે સંતો સરજુદાસના નામથી બોલાવવા લાગ્યા. સ્વામીશ્રીની જગ્યામાં ઘણાં વર્ષથી ચાલી આવતી રીતિ પ્રમાણે નવા આવેલા શિષ્યની પાસે છાણ ભેગું કરીને છાણાં થપાવવાં, રસોઈ કરવા માટે લાકડાં, છાણાં વગડામાં જઈ વીણી લાવવાં, તળાવથી પાણી લાવવું, ખાખરાનાં અગર વડનાં પાંદડાં લાવીને પતરાવળાં તથા પડીયા બનાવવા, ગાયો તથા ભેંસો ચારવી, જમીનને લીંપવી, વાસણો માંજવાં, જમવા બેઠેલી પંક્તિમાં પીરસવું, કાવડ મંગાવવી એ આદિક નીચી ટેલને ગુરુ થયેલા પુરુષો શિષ્ય પાસે કરાવે છે. તપ કરવાથી દુર્બળ થઈ ગયેલા અઢાર વર્ષની ઉંમરવાળા બ્રહ્મચારી બધી ટેલ ચાકરી અતિ આનંદથી કરતા હતા. પછી બ્રહ્મચારીમાં બધા સાધુપણાને શોભાડે એવા સારા ગુણો જોઈને તેમજ ભગવાન સંબંધી સારું જ્ઞાન તથા ભગવાનની ઉત્તમ ભક્તિ જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામીએ ઉપરની સઘળી ટેલ કરાવવી બંધ રખાવી. પછીથી શ્રાવણ માસમાં મુક્તાનંદ સ્વામી રામાયણની કથા કરવા જીવરાજભાઈ શેઠના ડેલામાં જતી વખતે સરજુદાસને કથા સાંભળવા આવવાનું કહીને ગયા. કથા કરવાના સ્થાનમાં સરજુદાસજીએ સ્ત્રીપુરુષની એકઠી સભા જોઈને ત્યાગીઓને પુરુષોની સભામાં બેસવું પણ સ્ત્રીઓની સભામાં બેસવું નહિ, કારણ કે સ્ત્રીઓની સભામાં બેસવાથી બ્રહ્મચર્યવ્રતનો ભંગ થાય છે. માટે સ્ત્રીઓની વાત ન સાંભળવી તથા સ્ત્રીઓને વાત ન કહેવી એ આદિક આઠ પ્રકારથી સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે તેનું બ્રહ્મચર્ય વ્રત ગણાય. આવી રીતે ઉપદેશ આપવાથી મુક્તાનંદ સ્વામી પણ નિષ્કામવ્રતવાળા હોવાથી સરજુદાસની આજ્ઞા મસ્તકે ચઢાવીને કથા વાંચવાની બંધ કરીને કથા સાંભળવા આવેલી બાઈઓને છેલ્લી વખતે રામરામ કહીને પોતાની જગ્યામાં આવ્યા. આ જ દિવસથી કથા આદિક પ્રસંગમાં બાઈભાઈનો ભેળસેળ બંધ થયો. સ્ત્રીઓની સભા તથા પુરુષોની સભા નોખી થવાનો આરંભ થયો, જેથી પ્રથમથી ચાલી આવતી રીતિ બંધ થવાથી કેટલાંક સ્ત્રી પુરુષોને સારું લાગ્યું નહિ. ભગવાં વસ્ત્રને ધારણ કરનારી ને બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળનારી આત્માનંદ સ્વામીની ચેલીઓ હરબાઈ તથા વાલબાઈએ ઉપાધિ કરી પણ તેમનું મુક્તાનંદ સ્વામી આગળ કાંઈ ચાલ્યું નહિ. અને તે બેઉ

બાઈઓને ઉદ્ધવ સંપ્રદાય થકી વિમુખ કરીને કાઢી મૂકતા હવા. વળી સાધુની રહેવાની જગ્યાની દિવાલની ભીંતમાં એક ગોખલો રાખ્યો હતો જે ગોખલાથી વાળંદના ઘરમાંથી દીવો દેવતા લેવામાં તથા દેવાના કામમાં વપરાતો હતો તે પણ તરત પુરાવી દીધો. અને જગ્યામાં થઈને સ્ત્રીઓને જવા આવવાનો રસ્તો હતો તે પણ સરજુદાસજીએ બંધ કરાવ્યો અને ત્યાગીઓએ એકલા જોડ વિના ચાલવું નહિ. આવી રીત ચલાવી તેથી પ્રથમ ચલાવેલી રીત અત્યાર સુધી શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં ચાલે છે. ॥ ૨૪૪ ॥

૨૪૫. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી શુકમુનિ તથા બ્રહ્મમુનિ

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી મંડળે સહિત મુક્તાનંદ સ્વામીને તથા મંડળે સહિત બ્રહ્માનંદ સ્વામીને દેશાંતરમાં ફરવા મોકલ્યા તે બન્ને દેશમાં ફરતા ફરતા એક ગામમાં ભેગા થઈ ગયા. પછી તે ગામમાં રહેલી ધર્મશાળામાં ઉતારો કર્યો અને પોતાની પાસે આવેલા મુમુક્ષુઓને કથાવાર્તાથી બોધ આપતા હવા. પછીથી મુક્તાનંદ સ્વામીએ સાધુઓને કહ્યું કે, ઝોળી માગી લાવો. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું વચન છે જે મારું ધ્યાન કરે અથવા તો કથાવાર્તા કરે તેઓને હું લાડવા જમાડું. માટે આજે આપણે ઝોળી માગવા કોઈને મોકલવા નથી. ચાલો આપણે કથાવાર્તા કરીએ અને જોઈએ જે આપણને શ્રીજીમહારાજ કેવા લાડવા જમાડે છે. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, જો આપણી દૃઢ ટેક હશે તો શ્રીહરિ લાડુ જમાડશે જ. પછી સર્વ સંતો ધ્યાન તથા કથાવાર્તા કરવા લાગ્યા. બાર વાગતાં ચાર પાંચ બ્રાહ્મણો ધર્મશાળાનું બારણું ઉઘાડીને ધર્મશાળામાં આવીને બોલ્યા કે, આ ગામમાં એક શેઠ બ્રાહ્મણોને જમાડે છે. તે શેઠે તમારા માટે લાડુ, શાક, ભજીયાં, ભાત, દાળ, અથાણું, રાયતું, પાપડ વગેરે મોકલાવ્યું છે માટે તમો જમવા ઊઠો. આવું બ્રાહ્મણોનું વચન સાંભળીને સર્વે સંતોની પંક્તિ થઈ. પછી બ્રાહ્મણોએ તાણ કરવા પૂર્વક ખૂબ પીરસીને જમાડ્યા. સંતો જમી રહ્યા પછી બ્રાહ્મણો વાસણો વગેરે લઈને પાછા ગયા. અને મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી આદિક સંતો ફરીથી કથા કરવા લાગ્યા. પછી સાંજના સમયે તે ગામથી બીજે ગામ જવા નીકળેલા સંતો ગામ વચ્ચે ચાલતાં બજારમાં પોતાની દુકાને બેઠેલા શેઠને બ્રહ્માનંદ

સ્વામીએ પૂછ્યું કે, આ ગામમાં કયા શેઠે બ્રાહ્મણોને જમાડ્યા. ત્યારે શેઠે કહ્યું કે, આ ગામમાં તો બધા શઠ છે. કોઈ બ્રાહ્મણોને જમાડે તેવા નથી. તેમાં આજ તો કોઈએ બ્રાહ્મણોને જમાડ્યા નથી. તે સાંભળીને આગળ ચાલતાં મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, એ તો સર્વના અંતરના સંકલ્પ જાણનાર પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તમારો સંકલ્પ જાણીને લાડવા જમાડી ગયા છે. શ્રીજીમહારાજનો દૃઢ વિશ્વાસ હોય તો શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ હાજરાહજુર છે. પછી સર્વે સંતોએ જાણ્યું કે, શ્રીહરિએ આપણને પ્રત્યક્ષ પરચો આપ્યો છે. માટે તેમના જેવા કોઈ દયાળુ નથી તો તેમના વચનમાં વિશ્વાસ હોય તો જરૂર આપણો સંકલ્પ પૂરો કરે છે. ॥ **૨૪૫** ॥

૨૪૬. ગઢડાથી શ્રીજીની આજ્ઞાથી મુક્તાનંદ સ્વામી

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી મુક્તાનંદ સ્વામી પચાસ સાધુઓને લઈને મારવાડ દેશમાં સત્સંગ કરાવવા માટે ગયા હતા. તે સંતો ભેગા ભાઈ આત્માનંદ સ્વામી પણ હતા. તે સમયમાં શ્રીજીમહારાજે સર્વ સંતોને ગોળ, સાકર, ઘી, દૂધ વગેરે ગળ્યું ચીકણું ન ખાવાનું પ્રકરણ ચાલતું હતું. નવા આરંભ થયેલા સંપ્રદાયને કોઈ માનતું નહિ. ગામેગામ આવકારને બદલે અપમાન થતું તે સહન કરવું જ પડતું. આવા દુઃખમય સમયમાં માગવાથી ભિક્ષા પણ મળવી પણ ઘણી કઠણ હતી. તેમાં પણ મારવાડ જેવા દેશમાં જ્યાં પૂરતું પાણી ન મળે ત્યાં અન્નની આશા પૂરણ શી રીતે થાય. આવા દેશમાં ફરતાં ફરતાં ત્રણ દિવસ સુધી સંતોને અન્ન ન મળવાથી ત્રણ ઉપવાસ થયા પણ મનમાં દુઃખ ન માનતાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ધ્યાન, ભજન, કથા, વાર્તા કર્યા કરતા હતા. ચોથે દિવસે શ્રીજીમહારાજની પ્રેરણાથી એક બ્રાહ્મણ સંતો પાસે આવ્યો. સંતોને નમસ્કાર કરીને પાસે બેઠો. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ સંબંધી વાતો કરી તેથી બ્રાહ્મણ સ્વામીનાં વચન સાંભળીને આનંદ પામ્યો. અને મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રાર્થનાપૂર્વક કહ્યું કે, તમો સર્વ સંતો મારે ઘેર જમવા આવો તો હું રસોઈ કરાવું. આવું બ્રાહ્મણનું વચન સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, અમારા ગુરુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને હાલમાં કોઈ સાધુઓએ ગળ્યું, ચીકણું ન ખાવું આવાં વર્તમાન અમને આપેલાં તેને અમો પાળીએ છીએ. માટે

કોઈ પકવાન ન કરતાં એકલી ઘી નાખ્યા વગરની ખીચડી કરો તો અમે તમારે ઘેર જમવા આવીએ. આવું વચન સાંભળીને બ્રાહ્મણે હા કહી કે તમારા કહેવા પ્રમાણે ખીચડી કરીશ. એમ કહીને ઘેર જઈને ખીચડી તૈયાર કરીને સંતોને બોલાવવા આવ્યો, જેથી જમવા માટે સંતો તેને ઘેર ગયા. એક પાત્રમાં ભગવાનને જમાડવા માટે ખીચડી કાઢેલી તેમાં થોડું ઘી નાંખીને ભગવાનને જમાડીને પ્રસાદીની ખીચડી બીજી ખીચડીમાં ભેળવી દીધી. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો જમવા બેઠા અને બ્રાહ્મણે સંતોને પીરસવા માંડ્યું તે વખતે ઘીનો સુગંધ આવવાથી ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીએ બ્રાહ્મણને પૂછ્યું કે, ખીચડીમાં ઘી નાખ્યું છે ? ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો જે, તમારે માટે ખીચડીમાં ઘી નાખ્યું નથી પણ ભગવાનના નૈવેદ્ય માટે થોડું ઘી નાખીને ભગવાનને જમાડેલી ખીચડી આ ઘણી ખીચડીમાં મેળવી છે. આવું બ્રાહ્મણનું સત્ય વચન સાંભળીને આત્માનંદ સ્વામી કહે, હું ખીચડી નહિ જમું એમ કહીને ઊભા થઈ ગયા. તેથી બ્રાહ્મણ નિરાશ થઈ ગયો. આ વખતે મુક્તાનંદ સ્વામીએ વિચાર કર્યો કે, સંતને ત્રણ ઉપવાસ થયા છે. અને ખીચડી જેવું નિઃસ્વાદી ભોજન મળ્યું છે અને બ્રાહ્મણે પણ ભાવથી જેમ કહ્યું તે પ્રમાણે કર્યું છે અને જમવા માટે બેસાર્યા છે. અને આ વખતે આત્માનંદ સ્વામીએ વાંધો કાઢ્યો છે તે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે તો બરોબર છે પણ દેશ, કાળ આદિકનો વિચાર કરતાં બરોબર નથી. અને દેશ, કાળ, વય, વિત્ત, જાતિ અને શક્તિને પ્રમાણે ધર્મ પાળવાની આજ્ઞા ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલી છે. સારા સમયમાં બીજો ધર્મ અને વિપરીત સમયમાં બીજો ધર્મ હોય છે માટે ધર્મનું છાનું તત્ત્વ જાણીને વિચાર કરતાં જમાડનાર ભાવવાળો બ્રાહ્મણ છે અને જમનાર ત્રણ દિવસના ઉપવાસી સંત છે. માટે જો હું આત્માનંદ સ્વામીની પેઠે ઊઠી જઈશ તો ત્રણ દિવસના ભૂખ્યા સંતોને ચોથો ઉપવાસ થશે અને ભાવવાળા બ્રાહ્મણની રસોઈ બગડશે અને સંતોના ગુણને બદલે અવગુણ આવશે. તેથી બ્રાહ્મણના જીવનું સારું નહિ થાય. વળી, ઘી કાંઈ સંત માટે નાખ્યું નથી પણ ભગવાનના નૈવેદ્યમાં થોડું નાખેલું છે માટે દેવનું નૈવેદ્ય લેવામાં બાધ નથી. આવો વિચાર કરીને આત્માનંદ સ્વામીને જમવા માટે કહ્યું પણ તેમણે તો માન્યું નહિ. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ બધા સંતોને કહ્યું

કે, તમો સુખેથી જમો અને હું પણ તમારી સાથે જમું છું, અને તેનો કાંઈ દોષ લાગશે તો તે દોષ મારે માથે છે. એમ આજ્ઞા આપવાથી સર્વ સંતો જમ્યા. તેથી સંતો તથા બ્રાહ્મણ ઘણો સંતોષ પામ્યા. અને તે બેઉના સંતોષથી ભગવાન પણ સંતોષને પામ્યા. પછી જ્યારે સર્વ સંતનું મંડળ લઈને મુક્તાનંદ સ્વામી ગઢડામાં વિરાજમાન શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા, ત્યારે આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કર્યાની ક્ષમા માગતા હવા. અને આજ્ઞા પાળનાર આત્માનંદ સ્વામીનાં વખાણ કર્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામીના વર્તનને પસંદ કરીને તેમનાં વખાણ કરતા હવા. અને આત્માનંદ સ્વામીને ઠપકો આપતા હવા. અને કહ્યું જે, સર્વ સંતના બરોબર વર્તવું તે જ ધર્મ છે. આવી રીતે કહીને શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થઈને મુક્તાનંદ સ્વામીને મળતા હવા ને પોતાના બે હસ્ત સ્વામીના માથા ઉપર મૂકીને કહેતા હવા જે, મુક્તાનંદ સ્વામી તો આખા 'સત્સંગની મા' છે. જેમ માતા પોતાના પુત્રનું પાલન પોષણ કરે છે તેમ મુક્તાનંદ સ્વામીએ બધા સંતનું હિત જ કર્યું છે. તે જ પ્રમાણે સર્વ સંતનું હિત કરવું તે જ આ વાતનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૨૪૬ ॥

મહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચયવાળા લોયાના ત્રીજા વચનામૃતમાં ગણાવેલા હરિભક્તોની વાર્તાઓ

૨૪૭. ડડુસરવાળા રજપુત ગલુજીભાઈ

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજ વડથલ ગામ પધાર્યા હતા. ત્યાં ધર્મસિંહ નામે ગરાસીઆ સત્સંગી હતા, તેમને શ્રીજીમહારાજે ડડુસરવાળા રજપૂત ગલુજીભાઈને કાગળ આપવા મોકલ્યા હતા. તે પત્ર લઈને ધર્મસિંહ ગામ ડડુસર જઈને ગલુજીભાઈને કાગળ આપ્યો તે વખતે ગલુજીભાઈને વાળુ કરવાનો વખત હતો. તેથી તેમની માએ દીવો કરીને થાળી જમવા પીરસેલી હતી, તે વખતે આપેલો પત્ર તેમાં લખેલું કે આ પત્ર વાંચીને તુરત ઘરની સર્વ સમૃદ્ધિ ગાડામાં ભરીને તમારી માતુશ્રીને ઘેર રાખીને વડથલ આવો. તે વખતે ગલુજીભાઈ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા માથે ચડાવીને શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા. હવે ગલુજીભાઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. તે જ રાત્રિએ ડડુસર એવો બનાવ બન્યો કે બસો ગરાસીઆએ એક સંપ કર્યો કે આજ રાત્રિએ

ગલુજીની ઘર સમૃદ્ધિ લૂંટી લઈને તેમને મારી નાખવા. આવો ઠરાવ કરીને બસો સવારો ગલુજીભાઈના ઘરની ચારે કોર ઘેરીને ઊભા રહ્યા. અને ઘરમાં દીવા બળતા હતા તે જોઈ મકાનમાં ઊતરી ખાલી ઘરમાં સૂતેલાં ગલુજીભાઈની માતુશ્રીને પૂછ્યું જે, ઘર ખાલી કેમ છે ? અને ગલુજીભાઈ ક્યાં ગયા છે ? ત્યારે ડોસીએ કહ્યું કે, તે તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના બોલાવાથી વાળુ કર્યા સિવાય ઘરની સર્વ સમૃદ્ધિ લઈને વડથલ ગયા છે. ત્યારે ગરાસીઆ બોલ્યા કે, આજે ગલુજીભાઈને મારી નાખવા હતા, ને ઘર લૂંટી જવું હતું. પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ખરા કે તેમણે તેમના ભક્ત ગલુજીભાઈને ઉગારી લીધા. એમ કહીને તે ગરાસીઆ બોલ્યા કે, ડોસીમા તમે ગલુજીભાઈને કહેજો કે હવે અમારે તમારી સાથે કાંઈ વેર નથી. અને જેમ તમે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય કરીને ભજો છો તેવી રીતે અમને પણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો નિશ્ચય કરાવીને તેમનું ભજન કરીએ તેવો આશીર્વાદ આપે તેમ કહેજો. અને અમારા અપરાધ માફ કરે તેમ કહેજો. આટલું કહીને શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યક્ષ ભગવાન છે એવો નિશ્ચય કરીને ડોસીમાને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહીને પોતાને ઘેર ગયા. વળી કોઈ વખતે શ્રીજીમહારાજ ડડુસર પધારવાના હતા. તે વખતે ગલુજીભાઈનાં માતુશ્રી માંદાં હતાં ને જે દિવસે શ્રીજીમહારાજ પોતાના ગામ આવવાના હતા તે દિવસે ગલુજીભાઈનાં માતુશ્રી દેહ મૂકી ગયાં. તેથી ડોસીમાનું શબ લૂગડે બાંધીને બળદ બાંધવાની કોઢના પાટડા સાથે લટકાવી દીધું અને મરણ પોક પાડી નહિ. અને શ્રીજીમહારાજ પધાર્યાની ખબર જાણીને સાદો પોશાક પે'રીને વાજીંત્ર લઈને શ્રીજીમહારાજને સામા ગયા ને દંડવત્ પ્રણામ કરીને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, આ શેઠ મારા મિત્ર છે ને તે કહે છે કે તમો શ્રીજીમહારાજને પધરાવવાનો વારંવાર લાભ લ્યો છો પણ કોઈ વાર અમને તે લાભ અપાવો. તેથી આજે તમારો તથા સંતમંડળનો ઉતારો તેમને ઘેર રાખ્યો છે તેથી તે રાજી થાય તેમ કરો. એમ કહીને પોતાનો કોઈને સ્પર્શ ન થાય તેવી રીતે વાજતે ગાજતે ગામમાં સવારી સાથે શ્રીજીમહારાજને શેઠને ઘેર પધરાવ્યા. અને શેઠે શ્રીજીમહારાજની તથા સંતની ઘણા જ પ્રેમથી સેવા કરી. પછી શ્રીજીમહારાજ તથા સંતમંડળ જમીને તૈયાર થયા ને ગલુજીભાઈને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે,

અમારે આજે વડતાલ જવું છે માટે અમને રજા આપો. બીજી વાર આવીશું ત્યારે તમો કહેશો તેમ કરીશું. શ્રીજીમહારાજના કહેવાથી ગલુજીભાઈએ તેમજ કર્યું ને વાજીંત્ર વગાડીને ઘણી ધામધૂમથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને વળાવ્યા. અને પોતાનો કોઈને સ્પર્શ ન થાય તેવી રીતે સીમાડા સુધી વળાવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, ગલુજીભાઈ તમે વેળાસર ઘેર જાઓ ને ડોશીમાના દેહનો અંતિમ સંસ્કાર કરો તેથી ગલુજીભાઈએ ઘેર આવીને માતુશ્રીના દેહનો અંતિમ સંસ્કાર કર્યો. આવી રીતે જેને ભગવાન અને સંતનો મહાત્મ્ય જ્ઞાને સહિત નિશ્ચય હોય તે લોકલાજનો ત્યાગ કરે તેવી રીતે ગામ ડડુસરવાળા રજપૂત ગલુજીભાઈએ કર્યું હતું. ॥ ૨૪૭ ॥

૨૪૮. ધરમપુરવાળાં કુશળકુંવરબાઈ

ગઢડાથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી પરમ ચૈતન્યાનંદ સ્વામી દેશાંતરમાં ફરવા ગયા હતા. તે ફરતા ફરતા ધરમપુર ગયા ત્યાં કુશળ કુંવરબાઈએ પોતાને ગામ આવેલા સંતને પોતાના બગીચામાં ઉતારો આપ્યો. અને રાણી પુરુષનાં લૂગડાં પે’રીને ઉપદેશ સાંભળવાં ગયાં, અને સ્વામીને પ્રણામ કરીને પાસે બેસવા આવે છે ત્યાં સ્વામીને ખબર પડવાથી કહ્યું કે, અમારા સ્થાનમાં કોઈ સ્ત્રીએ આવવું નહિ અને આવશે તો અમારે ઉપવાસ કરવો પડશે, કારણ કે આઠ પ્રકારે સ્ત્રીનો ત્યાગ કરવો એવી અમારા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની આજ્ઞા છે તથા ધનનો ત્યાગ કરવો એવી પણ આજ્ઞા છે. તે સાંભળી રાણી વિસ્મય પામ્યાં અને વિચાર કર્યો કે, આવા સ્ત્રી ધનના ત્યાગી આ કળીકાળમાં પણ છે. પછી બીજા ઓરડામાં બેસીને બારણામાં ચક નખાવીને બીજા પુરુષ દ્વારા સ્વામીશ્રીને પૂછાવ્યું જે, તમારા ગુરુ કોણ છે ? ત્યારે સ્વામી બોલ્યા કે, અમારા ગુરુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે અને તે હાલ કાઠિયાવાડમાં ગઢડા ગામમાં દાદાખાચરના દરબારમાં રહે છે. તેમના કરેલા પાંચસો પરમહંસ મારા જેવા છે. તે સાંભળીને રાણીને નિશ્ચયો થયો જે શ્રી સ્વામિનારાયણ સાક્ષાત્ ભગવાન છે. નહિ તો આવા સાધુ કળીકાળમાં હોય જ નહિ. પછી દરરોજ છેટેથી સ્વામીશ્રીની વાતો સાંભળીને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કર્યો અને પોતાની સેવા નિરંતર શ્રીજીમહારાજના ઉપયોગમાં આવે તે માટે ઉત્તમ કમોદનાં ફોતરાં પોતાના હાથના નખથી ફોલીને તે અણિશુદ્ધ

અને સુગંધવાળા ચોખાની કોથળીઓ ભરીને શ્રી ગઢડે મોકલતાં. આવી તેમની ભક્તિ જોઈને શ્રીજીમહારાજ તેમને પોતાનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન આપતા. અને તેમની ભક્તિને આધીન થઈને તેમણે અર્પણ કરેલાં તુલસી, ચંદન, પુષ્પના હાર, થાળ વગેરે પ્રત્યક્ષ અંગીકાર કરતા. રાણીએ એક દિવસે પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીને હાથ જોડીને કહેવરાવ્યું કે, હવે શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારી, સંતમંડળ, પાર્ષદ, હરિભક્ત, મોટીબા, લાડુબા, રાજબાઈ, દાદાખાચર સહિત અહીં પધારે તો ઠીક. ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, ભગવાન તો સ્વતંત્ર છે પણ પોતે ભક્તવત્સલ છે. તે આપની ભક્તિને આધીન થઈને થોડા દિવસમાં પધારશે. પછી શ્રીજીમહારાજ તેમનો સંકલ્પ જાણીને ગઢડાથી ધરમપુર જવા નીકળ્યા. અને વડતાલ આવીને ફરતા ફરતા સુરત થઈને આપને ત્યાં અમુક દિવસે આવીશું એવો પત્ર મળ્યા બાદ થોડા દિવસમાં શ્રીજીમહારાજ ધરમપુર પધાર્યા. પછી રાણીએ ઘણી ધામધૂમથી સામૈયું કર્યું અને પોતાના પૌત્ર કુંવર વિજયદેવને સાથે લઈને ગામની ભાગોળ સુધી સામાં ગયાં અને કુંવરને શ્રીજીમહારાજ પાસે લઈ જઈને પગે લગાડ્યા. અને કહ્યું કે, સર્વ પ્રજાને દર્શન થાય માટે સોનેરી વસ્ત્ર ધારણ કરીને અંબાડીવાળા હાથી ઉપર બેસો. આવી પ્રાર્થના સાંભળીને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન હાથી ઉપર વિરાજમાન થયા અને સંત બ્રહ્મચારીને રથમાં, પાલખીમાં બેસાડીને અને લાડુબા, જીવુબા વગેરેને ગાડીઓમાં બેસાડીને પોતાના ઘેર સર્વેને લાવીને યથાયોગ્ય ઉતારા કરાવ્યા. અને તે દિવસથી તે જ્યાં સુધી શ્રીજીમહારાજ રહ્યા ત્યાં સુધી દરરોજ નોખી નોખી રસોઈઓ કરાવીને જમાડતાં અને શ્રીજીમહારાજે તે ગામમાં બહુ જ ઐશ્વર્ય બતાવીને જીવોનો મોક્ષ કર્યો. પછી રાણીએ પોતાનું રાજ શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કર્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, હું રાજ્યને નથી ઇચ્છતો. મારે અસંખ્ય કોટિ બ્રહ્માંડનું રાજ્ય છે છતાં અનેક જીવનો મોક્ષ કરવા સર્વ મુક્તોએ સહિત આ ભરતખંડમાં પ્રગટ થયો છું. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે તે રાણીના પૌત્રને પોતે રાજગાદીએ બેસાડ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે કુશળ કુંવરબાઈને કહ્યું કે, મારી મૂર્તિને નખથી શિખાપર્યંત ધાર્યા કરજો. એક અંગ ત્રણેય અવસ્થામાં દેખાય ત્યારે બીજું અંગ ધારજો. આવું કરવાથી આ મનુષ્યશરીરનો ત્યાગ કરાવીને મારા અક્ષરધામમાં મારી સેવામાં કાયમ રાખીશ. આવું શ્રીજીમહારાજનું

વચન સાંભળીને રાણીએ તેવો અભ્યાસ મૂર્તિ ધારવાનો રાખ્યો. પછીથી શ્રીજીમહારાજને તથા સંતને તથા દાદાખાચર વગેરે હરિભક્તોને પ્રસન્ન કરી ધામધૂમથી શ્રીજીમહારાજને વળાવ્યા. અને શ્રીજીમહારાજ સંઘાથે સદ્‌ગુરુ પરમ ચૈતન્યાનંદ સ્વામી ધરમપુરથી ગઢપુર આવ્યા ને કુશળકુંવરબાઈ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતાં હવાં, જેથી શ્રીજીમહારાજ તેમને પ્રસન્ન થઈને પોતાના અક્ષરધામમાં લઈ જતા હવા. ॥ ૨૪૮ ॥

૨૪૯. ગઢડાના એભલખાચરનાં દીકરી લાડુબા

ગઢડાના એભલખાચરનાં દીકરી લાડુબા શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત તથા પૂર્વનાં મુક્ત હતાં. તેમણે પોતાના મનથી એવો સંકલ્પ કર્યો કે, આ દેહથી આઠ પ્રકારે પુરુષનો ત્યાગ કરી બ્રહ્મચર્ય પાળી શ્રીજીમહારાજની ઉપાસના તથા ભક્તિ કરવી છે પણ વિષય ભોગવવા નથી. તેમના પિતાએ પરણાવ્યાં હતાં પણ પરણેલા પતિનો ત્યાગ કરી અખંડ બ્રહ્મચર્ય રાખી શ્રીજીમહારાજની એકાન્તિક ભક્તિ કરતાં હતાં. શ્રીજીમહારાજે રાધાકૃષ્ણ સહિત પોતાની છાપની મૂર્તિ પૂજવા માટે લાડુબાને આપી હતી તેને નિરંતર પૂજતાં. પછી પૂજા કરતાં તેમણે રાધિકાજીને કૃષ્ણની પૂજા કરતાં દીઠાં તે જોઈ પોતે પ્રાર્થના કરી જે, હે મહારાજ ! જેમ રાધિકાજીની સેવા અંગીકાર કરો છો તેમ મારી સેવા અંગીકાર કરો એવી ઈચ્છા રાખું છું. પછી લાડુબાની ભક્તિથી વશ થયેલા શ્રીજીમહારાજે તેમનો મનોરથ પૂરો કરવા માટે પૂજા કરતી વખતે મૂર્તિને અર્પણ કરેલ ચંદન, તુલસી, પુષ્પના હાર નૈવેદ્ય આદિક જે જે મૂકે તે તે વસ્તુને પ્રત્યક્ષ જેમ હોય તેમ પોતે શ્રીજીમહારાજ જમતા હતા. વળી લાડુબા કરીયાણાથી વેલ જોડાવીને ગઢડે આવતાં હતાં. મારગમાં તેમણે અખંડાનંદ સ્વામીને જોયા. તેમને લોહીખંડ પેટબેસણું થયું હતું. તે જોઈ પોતાના માણસ પાસે કહેવડાવ્યું જે, તમો આ વેલમાં બેસો. હું ચાલીને ગઢડા આવીશ. એમ કહીને સ્વામીને વેલમાં બેસાડ્યા અને પોતાની પાસે બહુ કિંમતવાળી કીનખાબની રજાઈઓ હતી તે સ્વામીને પાથરી આપી. તેવી ચાકરી કરીને સ્વામીને ગઢડે પહોંચાડ્યા. તે જોઈ શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આવી ભારે કિંમતવાળી રજાઈઓ બગાડી તે કરતાં જૂની પાથરી હોત તો ઠીક. ત્યારે લાડુબા બોલ્યાં જે, મહારાજ !

તમારા પ્રતાપથી નવી કિંમતવાળી રજાઈઓ ઘણી મળશે પણ તમારી મૂર્તિને અખંડ ધારી રાખનાર અને પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન એવા જે તમે તે તમારી ઉપાસના કરનાર મુક્ત આવા સાધુ ક્યાંથી મળે. એવું સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ ઘણું પ્રસન્ન થયા અને કહ્યું કે, તમારી ભક્તિને અને દૃઢતાને ધન્ય છે. તમારી આવી ભક્તિ જોઈને હું તમારા દરબારમાં અખંડ રહ્યો છું. મારું પૂજન, ભજન હંમેશ કરજો, જેથી હું પ્રસન્ન છું. વળી વધારે પ્રસન્ન થઈશ. આવી રીતનું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને લાડુબાઈ પોતાનું તન, મન અને ધન શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને અર્પણ કરીને અનન્ય ભક્તિ કરતાં હવાં. ॥ ૨૪૯ ॥

૨૫૦. જેતપુરમાં મોટાં રામબાઈ બ્રાહ્મણ હતાં

જેતપુરમાં મોટાં રામબાઈ બ્રાહ્મણ હતાં ને પરોક્ષ ભક્તિ કરતાં અને કીર્તન બોલતાં અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું નામ ઉચ્ચ સ્વરે બોલતાં ત્યારે ભગવાન આકાશવાણીરૂપે હોંકારો આપતા. તેવામાં તેમના સગા પીઠવડીના બ્રાહ્મણ શીવરામ તેમને ઘેર આવ્યા. તે બાઈએ નિત્ય નિયમ પ્રમાણે ભગવાનનું નામ ઉચ્ચારણ કર્યું ત્યારે હોંકારો દીધો. તે સાંભળી શીવરામભાઈ બોલ્યા કે, આ તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન દાદાખાચરના દરબારમાં રહે છે તેમનો શબ્દ છે. તેથી તે રામબાઈ કહે, મને તેમનાં દર્શન કરાવો. પછી તે બન્ને જણ ગઢડે આવ્યાં. શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને રામબાઈને નિશ્ચય થયો જે, મને હોંકારો આપે છે તે જ આ ભગવાન છે. તેથી રામબાઈ સત્સંગી થઈને ઘેર આવ્યાં. ત્યારે તેમના પતિ વગેરે સંબંધીઓએ તેમને બહુ જ દુઃખ આપ્યું પણ તે રામબાઈએ સત્સંગ છોડ્યો નહિ. વળી તેમનો પતિ રાત્રીએ સૂઈ જાય ત્યારે રામબાઈની છાતી ઉપર ખાટલાનો પાયો મૂકીને સૂવે તેવું દુઃખ ઘણા દિવસ સહન કર્યું. પછી શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી કે, તમે ઘણા ભક્તનાં દુઃખ નાશ કર્યાં છે ને મારું દુઃખ કેમ નાશ નથી કરતા. પછીથી શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી એક પાર્ષદ આવ્યો ને તેમણે કહ્યું જે, મારી કેડે ચાલો. તેમ કહેવાથી તે રામબાઈનું ઘર નદીને કાંઠે હતું ત્યાંથી નદીમાં થઈને ચાલ્યાં તે જેતપુરના સીમાડામાં આવ્યાં. તેટલાંકમાં એક વે'લ રામબાઈએ દીઠી તેમાં બેસીને પાળાએ સહિત ગઢડે આવ્યાં. શ્રીજીમહારાજે તે રામબાઈને મોટીબા, લાડુબા,

આદિક બાઈઓ ભેગું રહેવા માટે આજ્ઞા કરી. તેથી તેમના ભેગાં રહ્યાં તે રામબાઈનો પતિ આદિક સંબંધીઓ ગઢડે આવ્યા અને શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, હે મહારાજ, આ રામબાઈને ઘેર આવવાની રજા આપો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તે તો મહાયોગી છે. અને આઠ પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળે છે અને તેમની ભક્તિ તો જેવી મીરાંબાઈની હતી તેવી છે. માટે તેમને નિયમ પાળીને ભગવાનનું ભજન કરવા દ્યો તો સારું, તો પણ તેમના સંબંધીઓએ આગ્રહ કર્યો ત્યારે શ્રીજીમહારાજે રામબાઈને કહ્યું કે, તમારા સંબંધીઓ સાથે જાઓ. એવું સાંભળી પોતે જવામાં ખુશી નહોતાં છતાં શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા સ્વીકારી મહારાજને પગે લાગીને સંબંધીઓ ભેળાં ચાલ્યાં. ઘેલા નદીને સામે કાંઠે ગયાં તેટલામાં રામબાઈએ જાણ્યું કે, આ લોકો મારા નિયમ મને પાળવા દેશે નહિ અને ભગવાનની ભક્તિ પણ કરવા દેશે નહિ. તેથી રામબાઈએ સમાધિ કરીને દેહનો ત્યાગ કરીને અક્ષરધામમાં ગયાં. એટલે તેમના સંબંધીઓએ ગામમાં આવીને શ્રીજીમહારાજને ખબર આપી જે, રામબાઈએ તો દેહનો ત્યાગ કર્યો. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, તમારે તે રામબાઈના દેહનો ખપ હતો તેથી તે દેહ તમે રાખો ને અમારે તેમના જીવનો ખપ હતો તેથી તે બાઈના જીવને અક્ષરધામમાં મોકલ્યો છે. અને અમારી અખંડ સેવા તેમને અમે આપી છે તેથી તે સેવાનો લાભ સદાય લેશે. ॥ **૨૫૦** ॥

૨૫૧. ગઢડાના દાદાખાચર દાસભાવે વર્તતા હતા

ગઢડાના દાદાખાચર પોતાનું તન, મન અને ધન શ્રીજીમહારાજને અર્પણ કરીને દાસભાવે વર્તતા હતા. તેમની પરીક્ષા લેવા શ્રીજીમહારાજે એક વખત કહ્યું કે, તમે તમારો ગરાસ તમારી બેનોને લખી આપો. આવું વચન સાંભળીને જીવુબાને તથા લાડુબાને બધો ગરાસ લખી આપ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તમો તમારું ગુજરાન શી રીતે ચલાવશો ? ત્યારે દાદાખાચર કહે, હું ગુજરાન કારીયાણીમાં વસ્તાખાચરને ઘેર જઈને ચલાવીશ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, તેમ કરો. તેથી દાદાખાચર કારીયાણી જવા નીકળ્યા. તે રાધા વાવ્ય સુધી પહોંચ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે જીવુબાને તથા લાડુબાને બોલાવી કહ્યું કે, તમારા રાજ્યનું સરકારી કામ કોણ કરશે માટે તમે દાદાખાચરને બોલાવો. ત્યારે બે બેનોએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું કે, જેમ તમારી મરજી હોય તેમ કરો.

પછી શ્રીજીમહારાજે પાળાને મોકલીને દાદાખાચરને પાછા બોલાવ્યા અને કહ્યું કે, તમારી બે બેનો તો ત્યાગી છે માટે સરકારી કામકાજ કરવા ભાવનગર કોણ જશે ? તેથી તમો બધો ગરાસ સંભાળો. ત્યારે દાદાખાચરે કહ્યું કે, હા મહારાજ, તેમ કરીશ. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજની જીભ વળે તેમજ દાદાખાચર વિશ્વાસ રાખીને પોતાનું વર્તન ચલાવતા હતા. વળી દાદાખાચર હજામત કરાવતા હતા તે હજામત અડધી થયેલી અને કોઈએ આવીને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ બોલાવે છે. તે સાંભળી અડધી હજામત બાકી રાખીને માથે લૂગડું વીંટીને શ્રીજીમહારાજ પાસે જઈને ઊભા ને કહે કે, હે મહારાજ, શી આજ્ઞા છે ! ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, ક્યાં હતા ? ત્યારે દાદાખાચર બોલ્યા કે, હજામત કરાવતો હતો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, અધૂરું મૂકીને કેમ આવ્યા, પૂરું કરાવવું હતું. ત્યારે દાદાખાચર કહે, તે તો હવે પણ થશે પણ આપશ્રીની આજ્ઞા મુખ્ય માનવી તે દાસનો ધર્મ છે. ને આજ્ઞામાં વિલંબ ન થવો જોઈએ. આવું દાદાખાચરનું ઘણું નિર્માનીપણું જોઈને અને તેમની ભક્તિને વશ થઈને શ્રીજીમહારાજ પોતે પોતાનું ઘર માનીને દાદાખાચરના દરબારમાં નિરંતર રહેતા હવા. **॥ ૨૫૧ ॥**

૨૫૨. કારીયાણીના માંચાખાચર અનન્ય ભક્ત થયા હતા

કારીયાણીના માંચોખાચર શ્રીજીમહારાજનાં ઐશ્વર્ય જોઈને અનન્ય ભક્ત થયા હતા અને તેમની ભક્તિ નિરંતર કરતા હતા. અને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પાકો નિશ્ચય હતો. તેમજ એભલખાચર તથા તેમના પુત્ર દાદાખાચર અને પુત્રીઓ જીવુબા, લાડુબા, પાંચાળી, નાની આદિકને પણ પોતાની પેઠે જ શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પાકો નિશ્ચય કરાવ્યો હતો. અને માંચાખાચરે પોતાની સીમમાં બસો વીઘાનાં ખેતરમાં કપાસ વાવ્યો હતો. કપાસ વિણવાની તૈયારી થઈ તેવામાં પોતાના પ્રથમના ગુરુ શ્રી રામાનંદ સ્વામીનો કાગળ લોજથી આવ્યો જે, આ પત્ર વાંચી તુરંત અહીં આવો. તેથી પત્ર વાંચીને પોતાના ભત્રીજાને કહ્યું કે, મારા ગુરુનો પત્ર આવ્યો છે માટે મારે જવું પડશે. ત્યારે ભત્રીજાએ કહ્યું કે, બાપુ, જાઓ તેની ના નથી. પણ આ બસો વીઘાનો કપાસ તૈયાર થયો છે તેને ઠેકાણે કરી જાઓ તો ઠીક. પછી માંચાખાચરે તો બાર ગામના ભરવાડોને બોલાવીને રજા આપી

કે આ કપાસમાં ગાયો મૂકો. તેમ કહેવાથી ભરવાડોએ ગાયો મૂકીને બસો વીઘાનો કપાસ ભેળાવી દીધો. પછી લોજ ગામમાં રામાનંદ સ્વામી પાસે ગયા. આ પ્રમાણે પોતાના ગુરુની તથા પોતાના ઈષ્ટદેવની આજ્ઞા પાળવામાં તૈયાર રહેતા હતા. વળી, શ્રીજીમહારાજ ભૂજનગરમાં સુંદરજીભાઈ દીવાનને ઘેર વિરાજમાન હતા. ત્યારે સુંદરજીભાઈ બોલ્યા કે, હે મહારાજ ! તમે ગરીબને ત્યાગી કરો છો પણ કોઈ તાલેવાનને ત્યાગી કરતા નથી તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે તે સુંદરજીભાઈનું અભિમાન ઉતારવા અને પોતાનું સર્વોપરી ઐશ્વર્ય દેખાડવા માટે જ્યાં જ્યાં પોતાની સારી લક્ષ્મીવાળા આબરૂદાર સત્સંગીઓ અને ગામધણી ગરાસીઆઓ તથા પટેલો હતા તેમનાં નામ લખી શ્રીજીમહારાજે પત્ર લખાવ્યા. તેમાં આજ્ઞા કરી કે આ પત્ર વાંચી સંસાર ત્યાગ કરી ભગવાં વસ્ત્ર પે'રી કાશીની યાત્રા કરી અહીં ભૂજનગર આવવું, માંચાખાચર ઉપર પણ પત્ર લખેલો તે પત્ર પોતે જ્યાં બાર કોશીયો કૂવો ગળાવતા હતા ત્યાં માણસે આપ્યો. પત્ર વાંચી કુંભારને ત્યાંથી ગેરૂ લાવી ભગવાં વસ્ત્ર પહેરી શ્રીજીમહારાજે લખેલું અચ્યુતાનંદ નામ ધારણ કરી કાશીને માર્ગે ચાલતા થયા. તે ગુજરાતમાં જેતલપુર ગામ આવ્યા. ત્યાં ભાઈરામદાસજી હતા તેમને નવા પરમહંસ મળ્યા. તેમને જોઈ ભાઈરામદાસજીએ પૂછ્યું કે, આ તમે શું કર્યું ? ત્યારે તેમણે શ્રીજીમહારાજનો પત્ર બતાવ્યો અને બોલ્યા કે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા આવી છે. ત્યારે ભાઈરામદાસજી કહે, કાશીની યાત્રા તમારાથી થશે નહિ. માટે મારી સાથે ભૂજનગર ચાલો એટલે તમોને કાશી યાત્રાનું ફળ મળશે. એમ કહીને સર્વેને લઈને ભૂજ ગયા અને ત્યાં શ્રીજીમહારાજને મળ્યા. પછી સુંદરજીભાઈને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આ સર્વે નવા પરમહંસની મંડળી આવી છે. તેમને પૂછો કે, તમે ગરીબ છો કે તાલેવાન છો, તેથી સુંદરજીભાઈએ સર્વેને પૂછ્યું, ત્યારે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી તે સર્વે સંતોએ પોતાની વાત કહી સંભળાવી. તે સાંભળીને સુંદરજીભાઈ બોલ્યા કે, હે મહારાજ, તમે તો સમર્થ છો તે તમો ધારો તે કરો પણ મારી જે અણસમજણ હતી તે તમે ટાળી નાખી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, એકવાર તમને પણ આવી દીક્ષા આપવી છે. ત્યારે સુંદરજીભાઈ બોલ્યા કે, હે મહારાજ, હું તો આપશ્રીનો દાસ છું.

તે તમો કહેશો તેમ વર્તીશ. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થયા. આવી રીતે માંચાખાચર શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તતા હવા. ॥ ૨૫૨ ॥

૨૫૩. મછીયાવના મુળજી બ્રહ્મચારી ઔદિચ્ય બ્રાહ્મણ હતા

ઝાલાવાડમાં મછીયાવ ગામના મુળજીભાઈ ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણ હતા. તે શ્રી રામાનંદ સ્વામીના શિષ્ય હતા. રામાનંદ સ્વામીએ તેમને બ્રહ્મચારીની દીક્ષા આપી ત્યારે મુકુંદાનંદજી એવું નામ પાડ્યું તોપણ તેમને સર્વે મુળજી બ્રહ્મચારી કહીને બોલાવતા. તે દૃઢ બ્રહ્મચર્યવાળા, વૈરાગ્ય, આત્મનિષ્ઠા અને શ્રીજીમહારાજને વિષે અનન્ય નિષ્ઠાવાળા હતા. તે એક વખત શ્રીજીમહારાજે સહિત ભૂજ જતા હતા. માર્ગમાં ચાલતાં શ્રીજીમહારાજે બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે, તમને માર ખવરાવું તો કેમ ? ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે માર શા માટે ખવરાવો, લાડુ ખવરાવો. તેવામાં ભરવાડની સ્ત્રીઓ નીકળી ત્યારે શ્રીજીમહારાજે અડધું ધોતિયું માથે ઓઢી લઈને માતાજીનો ભાવ દેખાડ્યો. પછી ભરવાડની સ્ત્રીઓ બોલી કે, હે માતાજી, અમારા નેહમાં આવો તમને જમાડી રમાડી રાજી કરીશું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, આ બાવો મને છોડતો નથી. માટે જો તમે આ બાવાથી છોડાવો તો હું નેહમાં આવું. તે સ્ત્રીઓએ ઘેર જઈને પોતાના પતિ ભરવાડોને કહ્યું કે, તમો પાંચ દશ જણ લાકડીઓ લઈને જાઓ ને તે બાવાને મારીને માતાજીને છોડાવીને આપણા નેહમાં લાવો. આવી રીતે કહેવાથી ભરવાડો લાકડીઓ લઈને આવ્યા. તેમને જોઈ બ્રહ્મચારી બોલ્યા કે, મહારાજ, મારવો હોય તો તમે જ મારો પણ ભરવાડો પાસે શા માટે હાડકાં ભંગાવો છો. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન રૂપે ભરવાડોને દર્શન દીધું. તેથી ભરવાડો પગે લાગીને પોતાના નેહમાં ગયા. વળી અયોધ્યાથી સર્વે ધર્મકુળ ગઢડે આવ્યું. તે ધર્મકુળને ગુજરાતી બોલતાં તથા સમજતાં આવડે નહિ તેથી બ્રહ્મચારી ઘણો વખત ધર્મકુળની પાસે જ કાઢે. એક દિવસ શ્રીજીમહારાજને તરસ લાગી જેથી બ્રહ્મચારીને બોલાવ્યા ત્યારે એક તરફ સીતારામને તેડીને અને એક ખભે બદ્રીનાથને બેસાડીને પાણીનો લોટો લઈને આવ્યા. શ્રીજીમહારાજને જળ પાઈને પાછા ચાલ્યા ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, બ્રહ્મચારી, તમે ધર્મકુળમાં ને ધર્મકુળમાં બેસી રહો છો ને

શ્રીજીમહારાજની ખબર રાખતા નથી. જળ ટાણે જળ નહિ તે ઠીક ન કહેવાય. તે સાંભળીને બ્રહ્મચારી બોલ્યા કે, શ્રીજીમહારાજની સેવા તો સૌ કરશે, પણ પરદેશમાંથી આવેલા ધર્મકુળની ખબર હું ન લઉં તો કોણ લે તેમ છે. તે તો લીલા ઝાડ તળે ભૂખ્યા બેસી રહે એવાં છે. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ બ્રહ્મચારી ઉપર બહુ પ્રસન્ન થયા ને બોલ્યા કે, આ બ્રહ્મચારીને ધર્મકુળનો જેવો પક્ષ ને સ્નેહ છે તેવો જ પક્ષ તથા સ્નેહ મારા આશ્રિત સર્વેએ રાખવો એમ મારી સર્વેને આજ્ઞા છે તે શિર સાટે પાળવી. તેથી તેના ઉપર મારો ઘણો રાજીપો થશે અને મારી આજ્ઞા પાળવાથી અંતે અક્ષરધામને તે સત્સંગી પામશે. ॥ **૨૫૩** ॥

૨૫૪. ભુજનાં લાધીબાઈ ઘણાં ધર્મવાળાં હતાં

ભૂજનાં લાધીબાઈ ઘણાં ધર્મવાળાં અને શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં. તે તથા તેમનાં માતાપિતા શ્રી રામાનંદ સ્વામીનાં શિષ્ય હતાં. રામાનંદ સ્વામીએ તેમને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવ્યો હતો. લાધીબાઈનો પતિ સત્સંગનો કટ્ટો શત્રુ હતો. તેથી લાધીબાઈનો સત્સંગ મુકાવવા ઘણું દુઃખ દીધું પણ તેમણે સત્સંગ છોડ્યો નહિ. જ્યારે લાધીબાઈનો પતિ સૂવે ત્યારે તેમની છાતી ઉપર ખાટલાનો પાયો મૂકીને સૂવે. આવી રીતે ઘણું દુઃખ દીધું ત્યારે લાધીબાઈ પતિનો ત્યાગ કરી પોતાના પિતાશ્રીને ઘેર ગયાં. તેમનાં પિતાએ લાધીબાઈને રહેવા માટે એક જુદી ઓરડી કરાવી આપી. તે પોતાનો ધર્મ નિયમ પાળી આઠ પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય રાખી શ્રીજીમહારાજની દૃઢ ભક્તિ કરતાં અને પોતાની ઓરડીમાં રહેતાં. શ્રીજીમહારાજ તેમની ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈને ઘણીવાર તે ઓરડીએ જઈને સભા કરતા. લાધીબાઈનાં માતાપિતા પોતાને અતિ ધન્ય ભાગ્યવાળાં માનતાં હતાં. લાધીબાઈની ઓરડી ભૂજમાં હજી સુધી છે અને તેની જોડે બીજી માતાજીની ઓરડી કહેવાય છે તે પણ હજી છે. તે બન્ને ઓરડીઓ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઘણી જ પ્રસાદીની છે. ॥ **૨૫૪** ॥

૨૫૫. ઉદેપુરનાં માતાજી (ઝમકુબાઈ)

મોટા ઉદેપુરના રાણા સંઘાથે ઝમકુબાઈને પરણાવ્યાં હતાં. ઝમકુબાઈને મુળજી બ્રહ્મચારીએ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની પ્રગટ થવાની તથા

પુરુષોત્તમપણાની વાર્તા કરી તેથી તેમની વૃત્તિ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનાં દર્શન કરવા માટે ખેંચાઈ હતી. તે ઝમકુબાઈનો પતિ ડુંગળી, લસણ આદિક વસ્તુને ખાતો હતો. તેથી રાણી પોતાના પતિ સાથે જમવાનો વ્યવહાર રાખતાં નહિ અને ઝમકુબાઈને તેમનો પતિ ડુંગળી આદિક અભક્ષ્ય વસ્તુ ખાવા માટે આગ્રહ કરતો પણ રાણી પોતાના નિયમથી ચલાયમાન થતાં નહિ. પછી તેમના પતિએ ઝમકુબાઈને કહ્યું કે, હું આવતી કાલે તમને ડુંગળી, લસણ પરાણે ખવરાવીશ, અને તમે નહિ માનો તો તમને મારી નાખીશ. પછી પોતાના પતિનો આવો દુષ્ટ આગ્રહ જાણી ધર્મ નિયમમાં દૃઢતાવાળાં ઝમકુબાઈએ રાજ્યનાં સુખ મૂકી પ્રગટ ભગવાનનાં દર્શન માટે છાનાંમાનાં નીકળી જવાનો નિશ્ચય કર્યો. રાત્રિએ પોતાના મહેલમાંથી નીચે ઊતર્યાં અને પાણી જવાના ગરનાળામાંથી બહાર નીકળ્યાં. ચાલતાં સવાર થવા આવ્યું જેથી પકડાઈ જવાની બીકથી છાનું રહેવા માટે મરી ગયેલા ઊંટના ખોખામાં પેઠાં. સવારે ઝમકુબાઈનાં પતિએ તપાસ કરતાં રાણીને ન જોયાં. તેથી ચારે કોર સવારો મોકલી તપાસ કરાવી પણ કોઈ ઠેકાણેથી શોધ ન મળવાથી તેમના પતિએ એમ ધાર્યું જે મેં તેનો ધર્મ છોડાવવા માટે ધમકી આપી તેથી તેણે દેહત્યાગ કર્યો હશે. તેથી વધારે તપાસ કરવી બંધ રાખી. માણસો ખોળીને પાછાં વળ્યાં એટલે રાણી ઊંટના ખોખામાંથી નીકળી રાત્રિએ ચાલી નીકળ્યાં. ચાલતાં રસ્તામાં વણઝારાની પોઠ મળી તેની સાથે ચાલ્યાં. પણ વણઝારાનું મન બગડ્યું તેથી છાનાંમાનાં એકલાં ચાલ્યાં. આગળ એક નદી આવી તેમાં નાહીને શુદ્ધ થયાં. તેવામાં શ્રીજીમહારાજ પોતે ઘરડા બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈ રાણી પાસે આવ્યા અને બોલ્યાં કે, તમે તો અમારાં બેન છો, માટે હવે કાંઈ ચિંતા કરશો નહિ. પછી તે બ્રાહ્મણે પોતાના ડબામાંથી ભાતું આપ્યું તે રાણી જમ્યાં અને પાણી પીધું. શાંતિ થઈ તેથી બે રાત્રિનો ઉજાગરો હોવાથી તુરત ઊંઘ આવી. પછી શ્રીજીમહારાજે તેમનો દેહ ઉપાડી કાઠિયાવાડ દેશમાં રહેલી કુંડળ ગામની ઉતાવળી નદીમાં મૂક્યો. રાણી ભરનિદ્રામાં સૂતેલાં છે અને મારવાડમાંથી કાઠિયાવાડમાં આવ્યાં તેને જાણતાં નથી અને શ્રીજીમહારાજ કારીયાણીમાં માંચાખાચરને ત્યાં હતા. તેમણે જયા, લલીતા, રાજબાઈને ખબર આપી કે મોટા ઉદેપુરનાં રાણી ઝમકુબાઈ અમારે દર્શને આવે છે. માટે તમે વેલ્યો જોડી

કુંડળ જાઓ અને તેમને લઈ આવો. પછી વેલ્યોમાં બેસી કુંડળ ગયાં. ઝમકુબાઈ કુંડળની નદીમાં સૂતાં છે ત્યાં સવાર થતાં જાગ્યાં. ચારે કોર જોયું તો પોતાનો દેશ નહિ જણાવાથી ત્યાં ફરતાં લોકોને પૂછ્યું કે, આ કયો દેશ છે ? ત્યારે કહ્યું કે, આ કાઠિયાવાડ દેશ છે. ત્યારે તેમણે પૂછ્યું કે, આટલામાં ક્યાંય શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે ? ત્યારે લોકોએ કહ્યું, હા. અહીંથી ત્રણ ગાઉ કારીયાણી ગામ છે ત્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. એવું સાંભળી આનંદ પામી ધીરે ધીરે કારીયાણીને રસ્તે ચાલ્યાં. તેવામાં જયા, લલિતા વગેરે બાઈઓ વેલ્યમાં બેસી સામાં આવ્યાં. તેમનાં ભેળાં થયાં અને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજે તમને તેડવા સારું વેલ્ય લઈને અમને મોકલ્યાં છે. પછી રાણી વેલ્યમાં બેસી કારીયાણી આવી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી આનંદ પામ્યાં ત્યાં થોડા દિવસ રહી શ્રીજીમહારાજ સાથે ગઢડે આવ્યાં પછી ત્યાં રહ્યાં. તેમને દાદાખાચરના ઘરનું છાણવાસીદું કરતાં શ્રીજીમહારાજે જોયા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે જીવુબાને કહ્યું કે આ તો ઉદેપુરના રાજાની રાણી છે ને તેમનું ઝમકુબાઈ નામ છે. રાજ્ય મૂકીને ભગવાન ભજવા આવ્યાં છે માટે તેમની પાસે આવું કામ કરાવશો નહિ. તે તો મહામુક્ત અને વૈરાગ્યવાન છે. પછી શ્રીજીમહારાજે વિચાર કર્યો કે, આ બાઈનો વેશ બદલાવીને બીજું નામ પાડીને પરદેશ મોકલ્યાં હોય તો ઠીક. પછી તેમનું માથું મુંડાવી ધોળાં વસ્ત્ર પે'રાવી માતાજી નામ પાડ્યું. તે ગઢડામાં મોટીબા ભેગાં કેટલાક દિવસ રહ્યાં. પછી ભૂજથી લાધીબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવાં આવ્યાં તેમને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, આ માતાજીને તમે ભૂજ તેડી જાઓ અને તમારી સાથે રાખો. તેથી લાધીબાઈએ તેમને ભૂજ લાવી એક ઓરડીમાં તેમને રાખ્યાં તેથી તે ઓરડીનું નામ માતાજીની ઓરડી કહેવાય છે. લાધીબાઈએ દેહ મૂકવાની તૈયારી કરી અને ગાયના છાણથી ચોકો કરાવ્યો ત્યારે માતાજીએ કહ્યું કે, આજ તો હું ધામમાં જાઉં અને કાલે તમે આવજો. પછી માતાજીએ પહેલે દિવસે અને લાધીબાઈએ બીજે દિવસે દેહત્યાગ કર્યો અને અક્ષરધામમાં ગયાં. **॥ ૨૫૫ ॥**

૨૫૬. સદ્‌ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી

સરધારથી મુકુંદદાસ કાગળ તુલસીદાસનો લઈને બંધીયા શ્રી રામાનંદ સ્વામી પાસે આવીને કાગળ આપીને પગે લાગ્યા. પત્ર વાંચી પ્રસન્ન થઈને

સ્વામી બોલ્યા કે, તમારો વૈરાગ્ય ખરો હોય અને જો મારી આજ્ઞા પાળો તો કણબી ખેડૂતના જેવો વેષ ધારીને મુળુભાઈનું હળ હાંકો. મુકુંદદાસે તેમ કરવા હા પાડી. પછી સ્વામીએ ખેડૂનાં લૂગડાં મંગાવ્યાં ને મુકંદદાસને પે'રાવ્યાં ને હળ આપ્યું તે લઈને જ્યારે ચાલ્યા. ત્યારે સ્વામીએ પાછા બોલાવ્યા અને જાણ્યું જે, આ મુકુંદદાસ તો અનન્ય દાસ છે. પછી તેમને વૈષ્ણવી દીક્ષા આપીને મુક્તાનંદ એવું નામ પાડ્યું. મુક્તાનંદ સ્વામી મન, કર્મ, વચને રામાનંદ સ્વામીની સેવા કરવા લાગ્યા ને ઉપદેશ સાંભળવા લાગ્યા તેથી મુક્તાનંદ સ્વામીની કામવાસના નાશ પામી ગઈ. મુક્તાનંદ સ્વામીના સારા ગુણો જોઈને રામાનંદ સ્વામીએ બધો અધિકાર તેમને આપ્યો અને પોતાના શિષ્યોમાં મોટેરા તરીકે સ્થાપન કર્યા, પછી લોજમાં રહેવાની આજ્ઞા કરી તેથી લોજ જઈને રહ્યા. ત્યાં નીલકંઠવર્ણીનો મેળાપ થયો અને પછીથી ભૂજથી પધારેલા શ્રી રામાનંદ સ્વામીનાં દર્શન નીલકંઠવર્ણીએ કર્યાં. પીપલાણામાં સ્વામીએ નીલકંઠવર્ણીને ભાગવતી દીક્ષા આપીને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી તથા શ્રી નારાયણમુનિ બે નામ પાડ્યાં ત્યાંથી ફરતા ફરતા જેતપુર આવીને શ્રી નારાયણમુનિને ધર્મધુરા સોંપીને ફણેણી આવી શ્રી રામાનંદ સ્વામી દેહત્યાગ કરી ધામમાં ગયા. પછી શ્રી નારાયણમુનિએ ધર્મધુરા ઉપાડીને મુક્તાનંદ સ્વામીને ભુજ મોકલ્યા ને પોતે સમાધિનું પ્રકરણ ચલાવતા હતા. તે વાત સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી ભુજથી મેઘપુર આવ્યા અને સત્સંગનો પક્ષ લઈને બોલ્યા કે, સમાધિ કાંઈ સહેલી નથી. મોટા યોગીઓને પણ દુર્લભ છે તે જેને તેને કેમ થાય. માટે આ બધું મૂકી દ્યો. ત્યારે શ્રી નારાયણ મુનિ કહે, સર્વે રામાનંદ સ્વામીનું ભજન કરે છે તેમાંથી જેમ જેને જણાતું હશે તે તેમ કહેશે. એમ ઘણી વાત કરી પણ મુક્તાનંદ સ્વામીને તે વાત મનાઈ નહિ. ત્યારે ત્યાંથી શ્રી નારાયણમુનિ સહિત સર્વે કાલવાણી ગયા. ત્યાં પણ સમાધિનું પ્રકરણ જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી મૂંઝાયા. ત્યારે દિવ્ય દેહે શ્રી રામાનંદ સ્વામીએ દર્શન દઈને કહ્યું કે, શ્રી નારાયણ મુનિ શ્રીકૃષ્ણ છે ને હું તો ઉદ્ધવ છું એમ કહીને અંતર્ધાન થયા. પછી સર્વોપરી શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનો ભગવાનપણાનો નિશ્ચય થવાથી શ્રી નારાયણ મુનિની ચંદન પુષ્પ વગેરેથી પૂજા કરી. **જય સદ્‌ગુરુ સ્વામી, સહજાનંદ દયાલો...**

આવી આરતી બોલીને આરતી ઊતારી. પ્રદક્ષિણા દંડવત્ કરી અપરાધની ક્ષમા માગીને પગે લાગ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામીનો એવો નિશ્ચય હતો કે, શ્રીરાધા તથા શ્રીલક્ષ્મીજી ઝાંઝર પે'રીને પડખે બેઠાં હોય અને ચાર હાથમાં શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મને ધારણ કરીને ભગવાન દર્શન આપે છતાં શ્રી રામાનંદ સ્વામી વિના બીજાને ભગવાન ન માનવા. તોપણ શ્રીજીમહારાજનો ઘણો પ્રતાપ તથા ઐશ્વર્ય જોઈને પોતાનો ઠરાવ મૂકીને શ્રીજીમહારાજને સર્વ અવતારના અવતારી જાણીને શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કર્યું. એવા શ્રીજીમહારાજના કૃપાપાત્ર મુક્તાનંદ સ્વામીના વચનથી બીજાઓને પણ સમાધિ થતી હતી. વળી મુક્તાનંદ સ્વામીનો એવો ઠરાવ હતો જે ધગધગતી કોશ ગળામાં ઘાલી દે ને જેવું દુઃખ થાય તેવું દુઃખ થાય તોપણ શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા ન લોપવી. શ્રીજીમહારાજે ઘણાં પ્રકરણ ફેરવ્યાં ત્યારે આકરામાં આકરું પ્રકરણ ફેરવીને કાગળ લખી મોકલ્યો જે ત્યાં આવીશું ત્યારે વિશેષ કહીશું. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી તો લીંબડો વાટીને પીવા લાગ્યા અને બીજા કેટલાક તો ચાલતા થઈ ગયા. શ્રીજીમહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીની દાસત્વ ભક્તિને ગઢડા મધ્ય પ્રકરણના બાસઠમા વચનામૃતમાં વખાણી છે જે એવા દાસત્વ ભક્તિવાળા તો આજે ગોપાળાનંદ સ્વામી છે ને બીજા મુક્તાનંદ સ્વામી છે. શ્રીજીમહારાજે ગઢડા મધ્ય પ્રકરણના અઠ્ઠાવનમા વચનામૃતમાં તેમને આજ્ઞા કરી છે જે, તમે પણ પોતાના સંપ્રદાય સંબંધી ને પોતાના ઈષ્ટદેવ સંબંધી જે વાણી તથા શાસ્ત્ર તે જ દેહ પર્યંત કર્યા કરજો. આ આજ્ઞાનું મુક્તાનંદ સ્વામીએ યથાર્થ પાલન કર્યું છે. મુક્તાનંદ સ્વામીએ સત્સંગ સંબંધી ઘણા ગ્રંથો કર્યા છે. શ્રી રામાનંદ સ્વામીના સંતોમાં મુક્તાનંદ સ્વામી મોટેરા હતા અને શ્રીજીમહારાજ પણ તેમનું બહુ જ રાખતા હતા. **॥ ૨૫૬ ॥**

૨૫૭. અગત્રાઈના પર્વતભાઈ

અગત્રાઈના પર્વતભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તેમના ઉપર શ્રીજીમહારાજનો પત્ર આવ્યો જેથી માંદા છોકરાને મૂકીને ગઢડે ગયા. છોકરો દેહ મૂકી ગયાના સમાચાર આવ્યા પણ શોક થયો નહિ. તે જાણી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, છોકરાને મંદવાડ હતો તો તમારે અહીં આવવું નહોતું. ત્યારે પર્વતભાઈ બોલ્યા કે, છોકરાની ક્યાં ખોટ છે. ખાટલાનો પાયો ભાંગી

ગયો હોય તો જંગલમાંથી લાવીને સુતાર બોલાવીને પાયો તૈયાર કરાવવો તેટલો દાખડો તેમાં નથી. તે તો જેમ છાણમાં જીવડાં ઉત્પન્ન થાય તેમ થયા જ કરે છે પણ આપશ્રીની આજ્ઞાનો લોપ કેમ થાય. આવી શ્રીજીમહારાજનું આજ્ઞાનું પાલન કરતા હતા. વળી પર્વતભાઈ પોતાની સ્ત્રીએ સહિત ગઢડે આવ્યા, અને અન્નજળનો ત્યાગ કરીને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શનથી અને સંત સમાગમથી દિવસ આખો કાઢતા હતા તે વાત શ્રીજીમહારાજ જાણતા હતા. પણ બીજાને જણાવવા માટે સભામાં મુળજી બ્રહ્મચારીને શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે, પર્વતભાઈ ક્યાં જમે છે ? ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા કે તેમનાં સ્ત્રી સાથે છે તેથી ઉતારે જમતા હશે. પછી બાઈઓની સભામાં બેઠેલાં તેમની સ્ત્રીને પૂછાવ્યું કે, પર્વતભાઈ ક્યાં જમે છે ? ત્યારે તે બોલ્યાં કે શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીનો થાળ જમતા હશે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પર્વતભાઈને પૂછ્યું કે, તમે ક્યાં જમો છો ? ત્યારે પર્વતભાઈ બોલ્યા કે, આપશ્રીનાં દર્શનથી ભૂખ ને તરસ લાગતી નથી અને હું સર્વ પ્રકારે તૃપ્ત થયેલો છું. આ પ્રમાણે સાત દિવસ સુધી અન્નજળ લીધા વગર શ્રીજીમહારાજનાં દર્શનથી આનંદમાં રહેતા હવા. પછીથી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી તે પોતાને ઘેર જઈને શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હવા. આવા ઉત્તમ ભક્તરાજ હતા. ॥ **૨૫૭** ॥

૨૫૮. ગઢડાનાં રાજબાઈ

ગઢડાના જીવાખાચરની સાળીની દીકરી રાજબાઈ હતાં તે શ્રીજીમહારાજ અયોધ્યાથી નીકળી વનમાં ગયા તે મૂર્તિને અખંડ દેખતાં તેમને જેતપુર પરણાવ્યાં હતાં. ને પોતાના સસરાને ત્યાં ગયાં પણ પોતાને એવો વિચાર થયો જે, સમુદ્રમાં જેટલું જળ છે તેટલું માતાનું દૂધ આ જીવે પીધું છે એટલી વાર જીવ જન્મમરણને પામ્યો છે. માટે આ દેહે કરીને વિષયસુખનો ત્યાગ કરીને આઠ પ્રકારે બ્રહ્મચર્ય પાળીને શ્રીજીમહારાજનું ભજન તથા તેમની સેવા કરવી છે તેમ નિશ્ચય કર્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ ગઢડામાં લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા ત્યાં રાજબાઈના પતિ તથા તેમના સસરા તથા જીવાખાચર વગેરે સંબંધીઓ આવ્યા અને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને સભામાં બેઠા. રાજબાઈ પણ બાઈઓની સભામાં બેઠાં હતાં. તે વખતે રાજબાઈના સંબંધીઓએ બે હાથ જોડી શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને કહ્યું કે, હે મહારાજ, રાજબાઈને આજ્ઞા

આપો કે ઘેર આવે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે રાજબાઈને કહેવરાવ્યું કે, તમે તમારા સસરાને ઘેર જાઓ. એવું સાંભળીને રાજબાઈને મુર્છા આવી અને શરીર જમીન ઉપર પડી ગયું અને શરીરનું તેજ કાળું થઈ ગયું અને રૂંવાડેં રૂંવાડેં લોહી નીકળવા માંડ્યું. તે વાત શ્રીજીમહારાજે સાંભળી કે, તુરત જીવાખાચર તથા રાજબાઈના પતિ, સસરા વગેરેને કહ્યું કે, જુઓ આ રાજબાઈનો દેહ રહે તેમ છે ? ત્યારે રાજબાઈના સંબંધીઓ બોલ્યા કે, હે મહારાજ, એ તો કોઈ મોટાં મુક્ત છે અને મહાવૈરાગ્યવાળાં છે. માટે હવે તેમને સારું થાય તેવી દયા કરો. તેવું સાંભળી શ્રીજીમહારાજ રાજબાઈ પાસે જઈને બોલ્યા કે, હે રાજબાઈ, હે રાજબાઈ, તમે અખંડિત બ્રહ્મચર્ય રાખીને મારી સેવા કરો, તેવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને રાજબાઈ સચેત થયાં અને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને પગે લાગ્યાં. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, હે રાજબાઈ, તમને વસમું કેમ લાગ્યું. ત્યારે રાજબાઈ બોલ્યાં કે, હે મહારાજ, મેં એવો નિશ્ચય કર્યો હતો કે વિષય તો કયા દેહે નથી ભોગવ્યા ? માટે આ દેહે બ્રહ્મચર્ય દૃઢ પાળીને શ્રીજીમહારાજની ભક્તિ જ કરવી છે. અને આપશ્રી બોલ્યા કે, સાસરે જાઓ. તેથી મારા મનમાં વિચાર થયો કે, શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા નહિ પાળું તો વચનદ્રોહી કહેવાઈશ તેથી મને વસમું લાગ્યું અને તમો મારા ઉપર પ્રસન્ન થઈને બોલ્યા કે, "તમો અખંડ બ્રહ્મચર્ય રાખી ભક્તિ કરો !" તેથી હું રાજી થઈ છું. પછી શ્રીજીમહારાજે દાદાખાચરને કહ્યું કે, જેમ જીવુબા, લાડુબા આદિ ચાર બેનો છે તેમ રાજબાઈને પાંચમી બેન માનો. તે સાંભળીને દાદાખાચરે એક ઓરડો રાજબાઈને રહેવા આપ્યો. પછી રાજબાઈના સર્વ સંબંધીઓ શ્રીજીમહારાજના આશ્રિત થયા ને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે એવો નિશ્ચય કરીને ઘેર ગયા. રાજબાઈએ એવો નિયમ રાખ્યો હતો કે, પુરુષથી વીશ હાથ છેટે રહેવું તેવો નિયમ પાળી જીવતપર્યંત દાદાખાચરના દરબારમાં રહ્યાં એવાં વૈરાગ્યવાળાં હતાં. ॥ **૨૫૮** ॥

૨૫૯. ગઢડાનાં જીવુબાઈ

ગઢડાના એભલખાચરનાં દીકરી જીવુબા હતાં. એભલખાચરને છોકરાં જીવતાં નહોતાં ને તે જીવ્યાં તેથી તેમનું નામ જીવુબા પાડ્યું અને પૂનમને દિવસે જન્મ થયો હતો તેથી પૂનમવતીબા એવું નામ હતું. અને સૌથી મોટાં

હતાં તેથી મોટીબા પણ તેમને કહેતા. તે મોટીબાને ગામ કુંડળના અમરા પટગરના દીકરા મામૈયા પટગર સંઘાથે પરણાવ્યાં હતાં ને તેમને સાસરે મોકલ્યાં. પણ જીવુબા પૂર્વનાં મુક્ત હતાં તેથી વિચાર કર્યો કે, આ દેહથી આઠ પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય પાળી પુરુષનો ત્યાગ રાખી શ્રીજીમહારાજની ભક્તિ કરવી તે જ મનુષ્યદેહનું સાર્થકપણું છે. એમ માની સાસરેથી ઘેર આવી શ્રીજીમહારાજની ભક્તિ કરતાં હવાં ને મનના સંકલ્પથી પણ પતિનો સંગ કર્યો નહિ. તે જીવુબાનાં સાસુ રાઈબાઈ તથા સસરા અમરા પટગર શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્તરાજ હતા. મોટીબા શ્રીજીમહારાજ ઘેરથી નીકળ્યા અને વનમાં ફરતા હતા તે પોતાની નિરાવરણ દૃષ્ટિથી જ્યાં જ્યાં રાત રહે અને જે જે લીલાઓ કરે, તેને પાસે હોય ને જેમ દેખે તેમ દેખતાં હતાં. અને શ્રીજીમહારાજે તેમની ઉત્તમ ભક્તિ જોઈને જીવુબાને પૂજા કરવા માટે લાલજી આપ્યા હતા તેમને નિરંતર પૂજતાં ને ષોડશોપચારથી પૂજીને સાંજે તથા સવારે ભગવાનની આરતી કરતાં. તે જોઈને એક દિવસ સંધ્યા આરતી કર્યા પછી શ્રીજીમહારાજનું નામ કીર્તન કરતાં હતાં ને તેમનાં નાનાંબેન લાડુબા પણ સંઘાથે હતાં અને તેમના પિતાશ્રી એભલખાચર ત્યાં આવ્યા ને તરવાર ઊઘાડી કરીને પોતાની બે પુત્રીઓને ભય આપતાં કહ્યું કે, ગામના ચોરામાં મૂર્તિઓ છે ત્યાં જઈને ભક્તિ કરો પણ મારા દરબારમાં ઠાકોર દ્વારો કરવો નથી. અને જો હવેથી તમે બે ભક્તિ કરશો તો આ તલવારે તમારાં માથાં કાપી નાખીશ તેવો ડારો દીધો. તે સાંભળી બે બેનો બોલ્યાં કે, પિતાજી, આ દેહ તો પાંચ વરસે કે પચાસ વરસે અથવા સો વરસે જરૂર પડવાનો છે તે પડશે પણ કેટલાક એક પુરુષને માટે રાજ્યને માટે ધનને માટે દેહત્યાગ કરે છે માટે અમારે તો બેઉ તરફથી લાભ છે. મરીશું તો શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામને પામીશું અને જીવીશું તો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનું ભજન કરીશું. એમ કહીને બે બેનો બોલ્યાં કે, આ લાલજી મહારાજ તમને પરચો આપે તો તમે સાચું માનશો ? ત્યારે એભલખાચરે હા પાડી. પછી લાલજીને ચાંદીના વાટકામાં એલચી, કેસર, સાકર નાખીને કઢેલું દૂધ તેમના પિતાશ્રી દેખે તેમ લાલજી મહારાજને પીવા માટે મૂક્યું, ત્યારે લાલજી બે હાથે વાટકો ઉપાડીને પી ગયા. તેથી પ્રગટ પરચો જોઈને તલવાર એક

કોરે મૂકીને પગે લાગી બોલ્યા કે, તમે બે રાધિકા, લક્ષ્મી તુલ્ય દેવીઓ છો તે મારે ઘેર તમે જન્મ લીધો છે. તેથી હું મારાં ધન્ય ભાગ્ય માનું છું. અને આ તમારા દેવ પણ સત્ય છે. તેમની ભક્તિ કરો છો તેમ કરો તેમાં હું રાજી છું. પછી એભલખાચર પોતાના મુકામમાં ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજે જીવુબાની અતિ ઉત્તમ ભક્તિ જોઈને તેમને પોતાનાં નિરંતર દર્શન થાય માટે પોતાનું સ્વરૂપ વાસુદેવનારાયણની મૂર્તિ જીવુબાના ઓરડામાં સ્થાપન કરી, જેથી તે ઓરડાનું નામ વાસુદેવનારાયણનો ઓરડો કહેવાય છે. પછી શ્રીજીમહારાજે શ્રી ગોપીનાથજીનું મંદિર કર્યું ત્યારે વાસુદેવનારાયણને ગોપીનાથજીની જમણે ભાગે પધરાવ્યા અને જ્યારે શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ પધરાવી ત્યારે વાસુદેવનારાયણની મૂર્તિ શ્રી ધર્મદેવ અને ભક્તિમાતાની પાસે પધરાવી. અને જીવુબાની પૂજેલી શ્રી લાલજી મહારાજની મૂર્તિ શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજના મંદિરમાં શ્રી ધર્મ ભક્તિ વાસુદેવની આગળ નિરંતર બિરાજે છે. ॥ **૨૫૯** ॥

૨૬૦. બાંભણીયાના આહીર પટેલ સામત

વાળાક દેશમાં બાંભણીયા ગામમાં આહીર પટેલ સામત રહેતા હતા. તે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. પછી તે ગઢડા શ્રીજીમહારાજના દર્શન કરવા આવ્યા, ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે, થોડા રૂપિયા જોઈએ તે આપશો ? તેમણે કહ્યું જે, હા મહારાજ. પછી ઘેર ગયા અને જમીન, ગાડું, બળદ, ભેંસો વેચી રૂપિયા સાડા ચાર હજાર લાવી શ્રીજીમહારાજ પાસે મૂક્યા. શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું, ક્યાંથી લાવ્યા ? ત્યારે કહે, મારી પાસે હતા. શ્રીજીમહારાજ કહે, સાચું બોલો. એટલે જેમ હતું તેમ કહ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, અમે એક હજાર રૂપિયા રાખીશું બાકીના પાછા લઈ જાઓ, કારણ કે દાણા વિના છોકરાં મરી જાય. સામત પટેલ કહે, ના મહારાજ, કુકડાં ને કણબી મરે નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, શું કરશો ? સામત પટેલ કહે, બીજે ગામ જઈશું ત્યાં ઉધારે દાણા લેશું ને બીજે વરસે ભરી દેશું. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ સામત પટેલ ઉપર બહુ જ રાજી થયા. પછી સામત પટેલ એક વખત પોતાના દીકરાની સ્ત્રીને તેડવા ગયા ત્યારે વેવાઈ કહે, તારા દીકરાને તો જોઈતી નથી પણ તમારે જોઈતી હોય તો તેડી જાઓ. સામત

પટેલ ઘણા ધર્મવાળા હતા તેથી આવું ખોટું કલંકવાળું વચન સાંભળ્યું કે, તુરત ભીષ્મ કરી નાખતા હવા. એવા ઉત્તમ ધર્મવાળા હતા જેથી શ્રીજીમહારાજનું અખંડ ભજન કરીને આનંદમાં રહેતા હતા. ॥ ૨૬૦ ॥

૨૬૧. માનકુવાના મુળજી તથા કૃષ્ણજી

કચ્છ દેશમાં માનકુવા ગામમાં મુળજી તથા કૃષ્ણજી બે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તે બે પરણેલા હતા. પછી શ્રીજીમહારાજ માનકુવા પધાર્યા અને સભામાં કાતર લઈને બેઠા અને સૌને કહે, અમારા સત્સંગી હોય તે મારી પાસે આવો, તેમને ત્યાગી કરવા છે. તે સાંભળી બધા સત્સંગી બહાર જતા રહ્યા તેવામાં મુળજી તથા કૃષ્ણજી ખેતરમાંથી આવ્યા. તેમને કોઈ સત્સંગીએ વાત કરી જે, શ્રીજીમહારાજે આ પ્રમાણે કર્યું તેથી સભામાંથી ઊઠીને સર્વે સત્સંગી ઘેર જતા રહ્યા. તે સાંભળી બેઉ ભાઈએ શ્રીજીમહારાજની પાસે જઈને પગે લાગીને કહ્યું જે, અમને ત્યાગી કરો. ત્યારે મહારાજ કહે, ખાવા નહિ મળે, બાવા મારશે, ટાઢ-તડકો વેઠવો પડશે એવાં ઘણાં દુ:ખ પડશે અને હેરાન થઈ જશો. માટે તમારા મનજીભાઈને પૂછી જુઓ, પછીથી આઘા જઈને મનને શિખામણ દેવા લાગ્યા, હે મનવા, શ્રીજીમહારાજનું ભજન નહિ થાય તો ગધેડાં કૂતરાં કે બીજાં જનાવરમાં જન્મ ધરવો પડશે ત્યાં તને કોણ ઓઢાડશે ? ખાવા કોણ દેશે ? પથારી કોણ કરી દેશે ? માથું કોણ દાબશે ? માટે એક ફેરો આજ્ઞામાં રહીને ભગવાન ભજીએ તો ફેર જન્મ લેવો નહિ પડે. માટે કહે હે મનવા, તારો શું વિચાર છે ? પછી તે બે મહારાજ પાસે આવીને કહે, હે શ્રીજીમહારાજ, મન તો હા પાડે છે એમ કહી એક જણે કેડીયાની કાંસુ છોડવા માંડી ને બીજાએ તો કાંસુ તોડી નાંખીને કેડીયું કાઢી નાખ્યું ને કહે, હવે કેડીયું ક્યાં પેરવું છે તે કાંસુ છોડીએ. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, તમે પરમહંસ થઈ ગયા. અમારી આજ્ઞાથી ઘેર જાઓ ને ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહો. ત્યારે કહે ના મહારાજ, અમને તો પરમહંસ કરો. ત્યારે મહારાજ કહે, અમે કહીએ તેમ કરો. તેથી લૂગડાં પે'રી ઘેર ગયા. તે બે ભાઈમાં મુળજીભાઈને જેવો ભગવાનપણાનો નિશ્ચય હતો તેવો કૃષ્ણજીને નહોતો. તેથી મુળજી જ્યારે ભગવાનપણાની વાતો કરે ત્યારે કૃષ્ણજી કહે, ભગવાન તો કેમ કહેવાય પણ મોટા પુરુષ ખરા. એટલે મુળજી

કહે આ તો અક્ષરધામમાંથી સર્વોપરી ભગવાન આવ્યા છે. ત્યારે કૃષ્ણજી કહે, કાં તો તુ ભક્ત ખોટો કાં ભગવાન ખોટા કેમ જે ભગવાન હોય તો તું પાછો કેમ આવે છે ? તમને સાધુ કેમ કરતા નથી. ત્યારે મુળજી કહે, ભગવાન તો છે પણ મારા ભક્તપણામાં કાચ્યપ છે. માટે તમે મારી સાથે ચાલો ને પરીક્ષા કરો. પછી બે ગઢડા આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં. તેમાં કૃષ્ણજીને ભગવાનપણાનો નિશ્ચય થયો એટલે કહે હવે ઘેર જવું નથી. પછી બેઉ ગઢડે રહ્યા. ઘણા દિવસ થયા પછી શ્રીજીમહારાજના ઉપર બેઉના ઘેરથી કાગળ આવ્યા જે તેઓ પરણેલા છે ને ઉપાધિ બહુ છે. માટે બેઉને કૃપા કરીને ઘેર મોકલો. શ્રીજીમહારાજે બેઉને ઘેર જવાની આજ્ઞા કરી તેથી તે બે નીકળ્યા પણ રસ્તામાં વંથલીમાં શેઠને ત્યાં સાઈઠ રૂપિયા પગાર ઠરાવી સાથી તરીકે રહ્યા. બાર મહિના પૂરા થયા ત્યારે પગારના સાઈઠ સાઈઠ રૂપિયા લઈ ગઢડે આવી શ્રીજીમહારાજના ચરણમાં મૂક્યા અને પગે લાગીને કહ્યું કે, અમને રાખો. શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું, તમો બેઉ ક્યાં હતા ? તો કહે, વંથળી હતા ! મહારાજ કહે, તમારા ઘરનાં આવ્યાં છે તેમની સાથે ઘેર જાઓ, નહિ તો તમને વિમુખ કરીશ. તેથી બેઉ જણ પોતાનાં ઘરનાં સાથે ચાલી નીકળ્યા. માર્ગમાં તેમની સ્ત્રીને બેઉ જણે કહ્યું કે, ત્યાગી થવાની રજા આપો. પણ માન્યું નહિ તેથી બેઉ જણે ભીષ્મ કરી નાખ્યું. તેથી બેઉ સ્ત્રીઓ ઘેર ગઈ ને તે બેઉ ગઢડે આવ્યા. એમ બાર મહિના રખડ્યા પછી ગઢડે મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કાઢી મૂક્યા. તે બેઉ જણ ઘેલા નદીને કાંઠે રાત્રિએ બેસીને કીર્તન ગાવા લાગ્યા. તે કીર્તન શ્રીજીમહારાજે મંદિરમાં સાંભળ્યાં તેથી ભગુજીને કહ્યું કે, ઓલ્યા કીર્તન બોલે છે તેથી અમારો ઢોલીયો ખેંચાય છે માટે તેમને કાઢી મૂકો. પછી તેમને માંડવધાર મૂકી આવ્યા. ત્યાં બેસીને કીર્તન બોલવા લાગ્યા. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે, માંડવધારથી કાઢી મૂકો. પછી તેમને કાઢવા સારું પાંચ સાત પાળા આવ્યા. તેમને બેઉ જણે કહ્યું કે, શ્રીજીમહારાજ જેમ આજ્ઞા કરશે તેમ કરીશું પણ તમારા જેવા સો સો આવશે ત્યાં સુધી તો અમે કચ્છી છીએ તે નહિ ઊઠીએ. જાઓ શ્રીજીમહારાજને પૂછો શી આજ્ઞા છે ! પછી શ્રીજીમહારાજને વાત કરી ત્યારે મહારાજ કહે, અહીં બોલાવો. શ્રીજીમહારાજે

અક્ષરઓરડીમાં સભા કરીને કહ્યું જે, વિમુખ કરીને કાઢી મૂક્યા તો પણ અમારો નિશ્ચય મટતો નથી. ત્યારે સૌ કહે, હે મહારાજ ! તેમને તમો રાખો. પછી બેઉને ત્યાગીની દીક્ષા આપી સાધુ કર્યા અને મુળજીનું નામ ઘનશ્યામાનંદ સ્વામી નામ પાડીને જૂનાગઢમાં મોકલ્યા અને કૃષ્ણજીનું નામ સર્વજ્ઞાનાનંદ સ્વામી નામ પાડીને અમદાવાદના મહંત કર્યા. ॥ ૨૬૧ ॥

૨૬૨. ગુંદાળીના મામૈયો તથા મેરામણ

કાઠિયાવાડમાં ગુંદાળી ગામના કાઠી મામૈયો ને મેરામણ બે ભાઈઓ હતા. તેમની માતાનું નામ રાણદેબાઈ હતું. તે શ્રીજીમહારાજના પરમ ભક્ત હતાં. તેમના ગામમાં બે સાધુ આવ્યા. તેમને પોતાને ઘેર ઊતારી રસોઈ કરાવી સાધુને જમવા બેસવાની તૈયારી કરતી વખતે ગામના ધણીએ સાધુનું અપમાન કરી રસોઈ અભડાવીને ભૂખ્યા કાઢી મૂક્યા. આથી રાણદેબાઈએ દિલગીર થઈ વિચાર કર્યો કે, ક્ષત્રીનો દેહ તો ગાય, બ્રાહ્મણ, સાધુની રક્ષા કરવા જ ઈશ્વરે આપ્યો છે તો આ વાતનો બદલો ન વાળીએ તો શા કામનું. બપોરે તેમના દીકરા ખેતરથી ઘેર આવ્યા ત્યારે પોતાની માતાને રડતાં જોઈને કારણ પૂછ્યું. ત્યારે તે બોલ્યાં કે, મારા સાધુ આવ્યા હતા પણ તેમને ગામના ધણી અસુર દરબારે ખાવા ન દીધું ને ભૂખ્યા ને તરસ્યા કાઢી મૂક્યા. તેનો બદલો વાળો તો જ તમને મારા ખરા પુત્ર માનીશ. તેવું સાંભળીને પોતાના ઘરનો સરસામાન ગાડામાં ભરીને માતુશ્રીને ગઢડે લઈ જવા પોતાના ચાકરને કહીને ગાડું ચાલતું કર્યું. પછી બેઉ ભાઈએ હથિયાર ધારણ કરી દરબાર પાસે જઈને કહ્યું કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સાધુને કોણે કાઢી મૂક્યા ? ત્યારે દરબાર બોલ્યો કે મેં કાઢ્યા. આવું કહ્યું કે, તુરત તરવારથી તેનું માથું ઉડાવી મૂક્યું. તેથી દરબાર મરણ પામ્યો. તે જોઈ તેના સંબંધીઓ વગેરે હથિયાર લઈ સામા લડવા આવ્યા. ત્યારે બેઉ ભાઈ બોલ્યા કે, અમારે તો મરવું જ છે. માટે જેને સામા આવવું હોય તે લડવા આવો. આવું બેઉ ભાઈનું શૂરવીરપણું જોઈને કોઈ લડવા ગયા નહિ. પછી ઘણીવાર ત્યાં રોકાઈ ગઢડાને માર્ગે ચાલ્યા તેથી ખાખરાનાં ઝાડોમાં સંતાઈ રહેલા સામાવાળાએ બંદૂકની ગોળીથી બેઉ ભાઈને માર્યા તે વાત તેમની ડોશીએ જાણી તેથી શ્રીજીમહારાજને વાત કરી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, આવી રીતે

મારા સાધુનો પક્ષ રાખીને મરાયા માટે તેમને ધન્ય છે અને ક્ષત્રીને તો તેમજ જોઈએ. અને આ પ્રમાણે મરનારને સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે તો આ તો મારા સાધુના અર્થે મરાયા છે માટે તેમનો નિવાસ અક્ષરધામમાં થયો છે. આ પ્રમાણે પોતાની માના સાધુ જાણી કેવળ પક્ષ રાખવાથી જ મરાયા તેથી શ્રીજીમહારાજ બહુ જ રાજી થયા. ॥ ૨૬૨ ॥

૨૬૩. ભુજના સુંદરજીભાઈ સુતાર

ભૂજમાં સુતાર સુંદરજીભાઈ ત્યાંના રાજાના દીવાન હતા. તે શ્રી રામાનંદ સ્વામીના ભક્ત હતા. પણ જ્યારે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ તેમનો નિશ્ચય કરાવ્યો તેથી શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત થયા. પછી સુંદરજીભાઈ ભૂજના રાજાનું ખાંડું લઈ ગોંડળ આવ્યા ત્યાં મંદિરમાં દર્શને ગયા અને કોઈ હરિભક્તને પૂછ્યું કે, શ્રીજીમહારાજ આટલામાં ક્યાંય છે ? ત્યારે તેઓ બોલ્યા કે, અહીંથી ત્રણ ગાઉ ઉપર બંધીયામાં શ્રીજીમહારાજ તથા મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક છે. તે સાંભળી સુંદરજીભાઈએ તે ખાંડા સાથે આવેલા માણસોને કહ્યું કે, અહીંથી ત્રણ ગાઉ ઉપર મહાદેવ છે તેમને દર્શને ભૂજથી ઉઘાડે પગે ચાલીને આવવું. એવી મેં માનતા કરેલી છે તે જો તમારી મરજી હોય તો અહીંથી હું એકલો જાઉં. ત્યાં એક રાત રોકાઈને બીજે દિવસ પાછો આવીશ. ત્યારે સર્વેએ કહ્યું કે, ઠીક, તમારી મરજી હોય તેમ કરો. પછી ખાંડાની ભલામણ કરી પોતે સાંજના ગોંડળથી બંધીયે ગયા. ત્યાં મુળુભાઈને ઘેર શ્રીજીમહારાજ વિરાજમાન હતા અને ભક્તજનોને ઉપદેશ કરતા હતા. તે વખતે રાત્રિએ સુંદરજીભાઈ શ્રીજીમહારાજને દર્શને આવ્યા. તે સુંદરજીભાઈએ બહુમૂલ્યવાળાં વસ્ત્ર તથા ભારે મૂલ્યવાળા દાગીના પહેરેલા હતા. તેમજ મૂછો, થોભા રાખેલા તથા અત્તરનો સુગંધ હતો. આ સઘળો ઠાઠ જોઈને શ્રીજીમહારાજે તેમની પરીક્ષા લેવા વિચાર કર્યો. સુંદરજીભાઈ દંડવત્ પ્રણામ કરી પગે લાગ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, કોણ આવ્યું ? સુંદરજીભાઈ કહે, હે મહારાજ, આપનો દાસ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, દાસ તો જેમ કહીએ તેમ કરે તે દાસ. ત્યારે સુંદરજીભાઈ કહે કે, તમો જેમ આજ્ઞા કરો તેમ કરું. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, આ વસ્ત્ર, ઘરેણાં ઉતારીને એક કોરે મૂકો, અને સાધુ થાઓ. ત્યારે તેમણે તે વખતે જ વસ્ત્ર, ઘરેણાં

ઉતારી એક કોરે મૂક્યાં અને શ્રીજીમહારાજે કાતર લઈ ચોટલી, મૂછ, થોભા કાતરી નાખ્યા. ભગવાં લૂગડાં પહેરાવ્યાં, અને ગોવિંદદાસ નામ પાડીને મુક્તાનંદ સ્વામીને દર્શને મોકલ્યા. તે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા કે, આ શું કર્યું ? તમે ક્યારે આવ્યા ને ક્યારે સાધુ થયા ? એમ કહી ગોવિંદદાસનો હાથ ઝાલી મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા અને કહે કે, હે મહારાજ ! તમે આ ઠીક ન કર્યું, કેમ કે ભૂજથી ચાલ્યા ત્યારે ત્યાંના રાજાએ પોતાને આવવું પડે તેને બદલે સુંદરજીભાઈને ખાંડાના અધિકારી કરી પાલખી આપીને મંગળ કાર્ય માટે મોકલ્યા છે. તેથી અત્યારે આ કર્યું તે ઠીક નહિ. વળી કાઠિયાવાડમાં સુરાખાચર, સોમલાખાચર વગેરેને પરમહંસ કર્યા તેથી તે દેશમાંથી અમારો રોટલો ટળ્યો છે અને સુંદરજીભાઈને આપે પરમહંસ કર્યા જેથી કચ્છ દેશમાં પણ અમારો રોટલો રહેશે નહિ અને આ વાતની રાજાને ખબર પડશે તો તેને પણ ખોટું લાગશે જે મેં મારે ઠેકાણે મંગળ કાર્ય કરવા મોકલ્યા તેમાં વિઘ્ન કર્યું. માટે હે શ્રીજીમહારાજ, હવે તેમને આજ્ઞા આપો કે તેમનાં વસ્ત્ર, ઘરેણાં પે'રી ગોંડળ જઈને સહુ ભેળા થાય. આવું મુક્તાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા આપી તેથી વસ્ત્ર, ઘરેણાં પે'રી લીધાં પણ ચોટલી, મૂછ ને થોભા કાઢી નાખેલ તે ક્યાંથી લાવે. પછી તે ખાંડામાં આવ્યા ત્યારે સુંદરજીભાઈને જોઈ લોકોએ પૂછ્યું કે, માંગળિકમાં આ અમાંગળિક શું કર્યું ? ત્યારે સુંદરજીભાઈ બોલ્યા કે, જે મહાદેવનાં દર્શન કરવા ગયો હતો. ત્યાંના બ્રાહ્મણો કહે કે, વાળ ઉતરાવ્યા વિના તમારી માનતા નહિ વળે તેથી મેં દાઢી, મૂછ ને થોભા કઢાવી નાખ્યા છે. આ પ્રમાણે જવાબ આપી જાનનાં માણસોને શાંતિ પમાડીને પાછા ભૂજ ગયા. આવી રીતે જેને ભગવાનનો અને સંતનો મહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચય હોય તે શું ન કરે. લોકલાજ વગેરેનો ત્યાગ કરે તેમ જ સુંદરજીભાઈ પણ કરતા હવા. ॥ ૨૬૩ ॥

૨૬૪. સરધારના વાણીયા ડોસાભાઈ

સરધારમાં વાણીયા ડોસાભાઈ શ્રી રામાનંદ સ્વામીના ભક્ત હતા. તેમને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો. ત્યારે તેમનો નિશ્ચય જોવા માટે શ્રીજીમહારાજે તેમના ઘર તથા ઘરનો સરસામાન તથા ભેંસ, ઘોડી વિગેરે

વેચી નંખાવ્યું. તેની કિંમતના રૂપિયા ડોસાભાઈએ શ્રીજીમહારાજ પાસે મૂક્યા ત્યાં શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમારા રૂપિયા તમો લઈ જાઓ, અમારે જોઈતા નથી. તોપણ ડોસાભાઈએ લીધા નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજે તે રૂપિયા કૂવામાં નંખાવ્યા છતાં ડોસાભાઈના મનમાં એવો સંકલ્પ ન થયો જે, આવું શું કરવા કરતા હશે, એવા પરમ ભક્તરાજ ડોસાભાઈને શ્રીજીમહારાજ બંધીયા તેમના કુટુંબ સહિત લઈ ગયા અને ત્યાંના દરબાર મુળુભાઈ પાસે રહેવા ઘર તથા સર્વે સરસામાન અપાવ્યો તેથી તે ત્યાં જ રહ્યા. અને શ્રીજીમહારાજ તેમનાં ડોસીને બોલાવીને કહે કે, તમારે ત્રણ દીકરા છે તેમાંથી એકને અમારી સેવામાં આપો. ત્યારે ડોસી કહે, તમારી મરજીમાં આવે તેને રાખો. ઘરમાં બધા કુટુંબનું પોષણ કરે એવા એક ડોસાભાઈ હતા. તેમને શ્રીજીમહારાજે માગ્યા કે તુરત ડોશીએ હા પાડી, પણ તેમાં કાંઈ શંકા કરી નહિ. પછી શ્રીજીમહારાજની સેવામાં રહેલા ડોસાભાઈને અર્ધરાત્રિએ ઊંઘમાંથી જગાડીને કહે, તમે વિમુખ છો. તમે રામાનંદ સ્વામીનું વચન લોપ્યું છે માટે તમો કાશીની યાત્રા કરી આવો તો મારી સેવામાં રાખું. આવું કહેવાથી ડોસાભાઈ કાશીની યાત્રા કરવા ચાલી નીકળ્યા પણ તેમાં સંશય થયો નહિ. આવી પરીક્ષા શ્રીજીમહારાજે લીધી અને પછી શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી કે ડોશી જીવે ત્યાં લગી તેમની સેવા કરો જેથી ઘેર જઈને રહ્યા. આવો જેને ભગવાન અને સંતનો મહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચય હોય તે ભગવાનના વચનમાં ફેર પાડે નહિ, જેમ કહે તેમ કરે તેવી રીતે ડોસાભાઈ કરતા હવા. ॥ ૨૬૪ ॥

૨૬૫. ગોલિડાના રાણા રાજગર

કાઠિયાવાડમાં ગામ ગોલીડામાં ભીમ, વશરામ, રાઘવ અને રાણો આ ચાર ભાઈ રાજગર બ્રાહ્મણ હતા અને શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. પ્રગટ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના મહિમાના બળે કરીને ઘણા શૂરવીર હતા. તેમના ગામમાં કોઈ કુસંગીને લેવા જમના દૂતો આવ્યા. તેમને જોઈને ચારેય ભાઈઓએ વિચાર કર્યો કે, આપણે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના છીએ. તો એ જીવને આપણા દેખતાં જમ લઈ જાય તે ઠીક નહિ, માટે શ્રીજીમહારાજનો પ્રતાપ અંતરમાં ધારીને તેમને પાછા વાળીએ.

પછી ચારેય ભાઈઓએ યમદૂતોને પાછા જવાનું કહ્યું પણ યમના દૂતોએ માન્યું નહિ ને સામા થયા. તેથી ભીમ અને રાણો એ બેઉ જણે યમદૂતોને માર્યા. જમના દૂતો તેમને પ્રગટ ભગવાનના ભક્ત તથા શૂરવીર જાણી પાછા ગયા. આ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજના પ્રતાપે જમના દૂતોને પણ હઠાવ્યા એવા એ શૂરવીર ભક્ત હતા. વશરામ ભક્તને શ્રીજીમહારાજે સાધુ કરીને વિશ્વાત્માનંદ સ્વામી નામ પાડ્યું હતું. અને રાઘવ ભક્તને સાધુ કરી રાઘવાનંદ સ્વામી નામ પાડ્યું. અને ભીમ અને રાણો ભક્ત પોતાની માતુશ્રીની સેવા કરવા ઘેર રહ્યા હતા. પછી રાણા ભક્તનો અંતકાળનો સમય થયો ત્યારે પહેલેથી સર્વને કહેવડાવ્યું જે, હું અક્ષરધામમાં જાઉં છું માટે મારી સાથે જેને આવવું હોય તે ચાલો, કારણ કે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સંત મંડળે સહિત મને તેડવા આવ્યા છે. તે સાંભળી બીજા કોઈએ તો ન માન્યું પણ પોતાની માતુશ્રી તથા દીકરાએ કહ્યું કે, અમે સાથે આવીશું. પછી રાણો ભક્ત દેહત્યાગ કરી માતાને તથા પુત્રને સાથે લઈ વિમાનમાં બેસી અક્ષરધામમાં ગયા. તે જોઈને ગામના મનુષ્યો વિસ્મય પામ્યા અને બોલ્યા કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સાચા અને તેમના ભક્ત પણ સાચા, નહિ તો આવો ચમત્કાર બીજે હોય નહિ. એવા તે ચારેય ભાઈઓ શ્રીજીમહારાજના નિશ્ચયવાળા હતા તો યમદૂતોને પોતાના ગામમાંથી કાઢી મૂકતા હવા. **॥ ૨૬૫ ॥**

૨૬૬. કઠલાલનાં રામબાઈ

ગામ કઠલાલમાં રામબાઈ શ્રીજીમહારાજનાં એકાંતિક ભક્ત હતાં અને તે બ્રાહ્મણ હતાં. તે એક વખત ગામના કૂવામાંથી પાણી ભરતાં હતાં. તે જ વખતે શ્રીજીમહારાજ કાઠીના સવારો સહિત માણકી ઘોડી ઉપર બેસીને ગામની સમીપમાં થઈને નીકળ્યા. તે જાણી તુરત જ તે રામબાઈ પાણીનો ઘડો ભરી સાથે લઈને ગામ બહાર શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યાં, પગે લાગી પ્રાર્થના કરી જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! આજ તો આ ગામમાં મારે ઘેર પધારો મારાથી જે સેવા બનશે તે કરીશ. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ કહે કે તમારો ભાવ ઘણો છે પણ મારે વડતાલ જવાની ઉતાવળ છે; તેથી આજ રોકાવાશે નહિ. ત્યારે રામબાઈ બોલ્યાં કે, હે શ્રીજીમહારાજ, આ પાણીનો ઘડો ભરી

લાવી છું તેમાં ચરણાર્વિંદ બોળો. શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે તે પાણીને શું કરશો ? બાઈ કહે, આપશ્રીના ચરણામૃતને હું પીશ, અને બાકીનું ગામના કૂવામાં નાખીશ. તેથી તે કૂવાનું પાણી જે પીશે તે સત્સંગી થઈ તમારું ભજન કરશે. તે સાંભળી શ્રીજીમહારાજ બહુ જ રાજી થયા. અને સુરાખાચર, સોમલાખાચર વગેરે તથા પાળાઓ પણ રાજી થઈને બોલ્યા કે, તમને ધન્ય છે, જે આવો શ્રીજીમહારાજનો મહિમા સમજો છો. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને તે ઘડામાં ચરણાર્વિંદ બોળ્યું. તેથી બહુ રાજી થઈને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને ગામમાં આવીને તે પાણી પોતે પીધું અને બાકીનું કૂવામાં નાંખ્યું. તેથી તે કૂવાનું પાણી પીનારાઓ સત્સંગી થઈ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હવા અને હજુ સુધી તે પાણી પીનારા વંશમાં સત્સંગી છે અને પ્રગટ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું ભજન કરે છે. ॥ ૨૬૬ ॥

૨૬૭. વડોદરાના નાથભક્ત

વડોદરામાં નાથભક્ત પાટીદાર હતા અને તે શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા ને તેમનો વ્યવહાર સાધારણ સ્થિતિનો હતો. અને નાથ ભક્ત કસબી લૂગડાં વણવાનું કામ કરતા ને જે લૂગડું સારું કિંમતવાળું જણાય તે શ્રીજીમહારાજના ઉપયોગમાં આવે તો ઠીક એમ માની શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર શ્રી સયાજીરાવ મહારાજને તથા બીજા કોઈ ધનવાન ગૃહસ્થ સત્સંગીને બતાવીને કહે કે, આ લૂગડું તમે શ્રીજીમહારાજને આપો તો મારી મહેનતના પૈસા લઈશ નહિ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજને સારા પોષાક આપતા હતા. પછી નાથ ભક્ત વડોદરેથી ગઢડે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા ગયા ત્યાં પાંચ દિવસ રહી સંતસમાગમ કરી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને ઘેર જવાને માટે નીકળ્યા તે રસ્તે ચાલ્યા. ત્યારે એક હરિભક્તને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમે નાથ ભક્તને પાછા બોલાવો. તેથી તે હરિભક્ત નાથ ભક્તની કેડે ચાલ્યા તે ચાલતાં ચાલતાં વડોદરાના વિશ્વામિત્રી નદીના પુલ ઉપર નાથ ભક્ત ભેળા થયા. ત્યાંથી નાથ ભક્તનું ઘર નજીક હતું તોપણ જ્યારે હરિભક્તે કહ્યું કે, તમને શ્રીજીમહારાજે બોલાવ્યા છે, ત્યારે નાથભક્ત પોતાને ઘેર ન ગયા ને ઘેર સંદેશો પણ કહેવડાવ્યો નહિ અને ત્યાંથી પાછા

વળીને નાથ ભક્ત ગઢડે આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને કહે કે હે શ્રીજીમહારાજ, શી આજ્ઞા છે ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, તમે ક્યાંથી પાછા વળ્યા ? ત્યારે નાથ ભક્ત કહે કે, વિશ્વામિત્રીના પુલ ઉપરથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, તમે ઘેર ગયા હતા. તો કહે ના. મારા મનમાં એમ થયું જે, શ્રીજીમહારાજ બોલાવે છે તેમાં બીજા ગોટા વાળવા શા માટે ખોટી થવું તેથી એમ ને એમ પાછો વળી આપશ્રીની પાસે આવ્યો છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે નાથ ભક્તની નિષ્ઠાને ધન્ય છે. પછી બોલાવનાર હરિભક્તને પૂછ્યું કે, તમે ઠેઠ ત્યાં સુધી ગયા ત્યારે પાછા કેમ ન આવ્યા ? ત્યારે તે હરિભક્ત બોલ્યા કે, પોતાના દેહના કામ સારું આખો દિવસ દોડ્યાદોડ કરીએ છીએ. પણ આ કામ તો લેખે લાગે તેવું છે તેમ જાણી ત્યાં સુધી ગયો. પણ તમે એમ આજ્ઞા કરી હોય જે ન મળે તો પાછા આવજો તો પાછો આવત. પણ તમે તો નાથ ભક્તને બોલાવીને આવજો તેમ કહેલ તેથી ત્યાં સુધી ગયો. તે સૂણીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, તમારી દ્રઢતાને ધન્ય છે. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી નાથ ભક્ત ગઢડે પાછા આવી થોડા દિવસ રહીને પાછા ઘેર જતા હવા. પછી થોડા દિવસમાં નાથ ભક્તનો વ્યવહાર ચલાવે તેવા સોળ વરસના છોકરાને શ્રીજીમહારાજ અક્ષરધામમાં લઈ ગયા, પણ શોક થયો નહિ. ને સાકર વહેંચી ત્યારે બધા લોકો કહેવા લાગ્યા, આ શું કરો છો ! ત્યારે નાથ ભક્ત બોલ્યા કે, મારું પસ્તાનું પ્રથમ શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં લઈ ગયા અને થોડા દિવસમાં શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરીને મારે પણ અક્ષરધામમાં જવું છે. એવા નિશ્ચયવાળા નાથભક્ત ઉપર શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન તથા મુક્તાનંદ સ્વામી વગેરે સંતો ઘણા જ પ્રસન્ન હતા. ॥ ૨૬૭ ॥

૨૬૮. ડભાણના વિષ્ણુદાસભાઈ

ગામ ડભાણમાં પાટીદાર વિષ્ણુદાસભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્તરાજ હતા. શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સેવા મન, વચન, દેહે કરીને કરતા તેમજ સંતસેવા કરતા, નામધર્માદો ચોખ્ખો કાઢતા. આવા ઉત્તમ ભક્ત વિષ્ણુદાસભાઈના નામથી શ્રીજીમહારાજ ડભાણમાં મોટા મોટા યજ્ઞ

કરાવતા હતા, અને શ્રીજીમહારાજ ગમે તે ગામ હોય તો પણ વિષ્ણુદાસભાઈ ઘેર બેઠાં દેખતા. શ્રીજીમહારાજને વિશે તથા શ્રી સહજાનંદ સ્વામીના ભક્તને વિશે દિવ્ય ભાવની જ દૃષ્ટિવાળા હતા. આવી ઉત્તમ દૃઢતાવાળા વિષ્ણુદાસભાઈ ઉપર શ્રીજીમહારાજ ઘણા જ પ્રસન્ન હતા તેથી શ્રીજીમહારાજે તેમનાં બહુ જ વખાણ કરેલાં છે અને જ્યારે કેરીઓ પાકે ત્યારે શ્રીજીમહારાજને તથા તેમના સંત બ્રહ્મચારી પાર્ષદ અને દાદાખાચર વગેરે હરિભક્તોને જમાડવા માટે ડભાણથી ગાડાં ભરીને ગઢડે લઈ જતા. એવી શ્રદ્ધાવાળા વિષ્ણુભાઈ આદિક ભક્તોને શ્રીજીમહારાજ મળતા અને પોતાના બેઉ હાથ તેમના માથા ઉપર મૂકતા ને છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપતા, અને રસ રોટલીની રસોઈ કરાવીને શ્રીજીમહારાજ પોતે જમતા પછી સંત વિગેરેને પીરસીને જમાડતા. તેથી વિષ્ણુદાસભાઈ આદિક ભક્તજનો ઘણા રાજી થઈને શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા લઈને પાછા પોતાને ગામ જતા હવા. ॥ ૨૬૮ ॥

૨૬૯. સુંદરીયાણાના હિમરાજ શાહ

ભાલ દેશમાં ગામ સુંદરીયાણામાં વીસા મોઢ વાણીયા હિમરાજ શાહ હતા. તે વલ્લભકુળના આશ્રિત હતા અને વૈષ્ણવોમાં આગેવાન હતા. તેમને ચાર પુત્રો હતા. તેમાં વના શાહ નામના મોટા પુત્ર સત્સંગી થયા હતા. તે જ્યારે ગઢડેથી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને ઘેર આવે ત્યારે પોતાના પિતાને કહે જે, શ્રીજીમહારાજે તથા મુક્તાનંદ સ્વામીએ તથા ગોપાળાનંદ સ્વામીએ તમને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહ્યા છે. ત્યારે તેમના પિતા કહે કે, સ્વામી તો એક વિઠ્ઠલનાથજીને કહેવાય, બીજાને ન કહેવાય, બીજાને તો સાધુ કહેવાય પણ સ્વામી ન કહેવાય. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામી સુંદરીયાણે આવ્યા ત્યારે વના શાહે પોતાના પિતાને કહ્યું કે, ગોપાળાનંદ સ્વામીની નાડી જોવા તમો મંદિરમાં આવશો ? તે રાજવૈદ્ય હતા અને સાધુ ઉપર ભાવ રાખી પરોપકાર રૂપી સેવા કરવામાં પ્રેમવાળા હતા તેથી તેમણે હા પાડી. પછી હિમરાજ શાહ મંદિરમાં આવી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને પગે લાગી હાથ જોડી સ્વામી પાસે બેઠા. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ નાડી જોવડાવવા તેમના હાથમાં કાંડું આપ્યું. શેઠે હાથની નાડી જોઈ પણ ક્યાંય નાડી જોવામાં આવી

નહિ તેમજ આખા શરીરમાં જ્યાં જ્યાં નાડીઓ રહેલી છે ત્યાં ત્યાં તપાસ કરતાં નાડી જોવામાં ન આવી. તેથી આશ્ચર્ય પામી શેઠે વિચાર કર્યો કે, આ મનુષ્ય નથી પણ કોઈ ઈશ્વરાવતાર છે. પછી પ્રણામ કરીને બોલ્યા કે, વિઠ્ઠલનાથજી સ્વામી જેવા તો ગોપાળાનંદ સ્વામી છે અને શ્રી સ્વામિનારાયણ તો પ્રત્યક્ષ ભગવાન છે. પછી શ્રીજીમહારાજનો પાકો નિશ્ચય કરી ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસેથી હિમરાજ શાહ વર્તમાન ધારી કંઠી પે'રી સત્સંગી થઈ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામીનું ભજન કરતા હવા. પછી જ્યારે હિમરાજ શાહ સત્સંગી થયા ત્યારે તેમના સંબંધીઓ સહન કરી શક્યા નહિ અને બોલ્યા કે, આપણે તો શ્રી વલ્લભકુળના ઉપાસક છીએ તે વલ્લભકુળમાં શું ઓછું છે જેથી નવા ધર્મમાં પેઠા. ત્યારે હિમરાજ શાહ કહે કે, એ નવો ધર્મ કેમ કહેવાય ? એ ધર્મ તો અનાદિનો છે અને સત્‌શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે ચાલે છે, તે જોઈને મેં સત્સંગ ધારણ કર્યો છે. તેવું સાંભળીને બધા સંબંધીઓએ સમ ખાઈને ઠરાવ કર્યો કે, આજથી તેમને જ્ઞાતિ બહાર કરવા ને તેમની સાથે કોઈ જાતનો વ્યવહાર રાખવો નહિ. હિમરાજ શાહને જ્ઞાતિ બહાર કર્યા તે વાતને છ વરસ થઈ ગયાં પણ જ્ઞાતિના લોકોએ દ્વેષ મૂક્યો નહિ. તેવામાં હિમરાજ શાહ દેહ મૂકી શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામમાં ગયા પછી તેમના કાર્યમાં તેમના પુત્રોએ જ્ઞાતિના લોકોને બોલાવ્યા નહિ અને વના શાહ તથા પુંજા શાહ એ બે ભાઈઓ ગઢડે આવ્યા. શ્રીજીમહારાજને પગે લાગી પ્રાર્થના કરી જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! તમે અમારે ત્યાં પધારો. પછી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન પોતે અયોધ્યાવાસી તથા સંતમંડળ સહિત સુંદરીયાણે પધાર્યા. પછી વના શાહ તથા પુંજા શાહ વગેરેએ વાજતે ગાજતે સામા આવીને ઘણી ધામધૂમથી પોતાને ઘેર પધરાવ્યા. ને જેમ ઘટે તેમ સહુને ઉતારા આપ્યા. અને દરરોજ પ્રેમથી નવી નવી રસોઈઓ કરાવી જમાડ્યા અને શ્રીજીમહારાજ પણ સંતની પંક્તિમાં પીરસી જમાડે ને નિત્ય સભામાં પ્રશ્ન ઉત્તર થાય ને સંતમંડળ રાસલીલા કરવા પૂર્વક કીર્તનો ગાય. એમ કરતાં કેટલાક દિવસ ગયા પછી વસંત પંચમીનો દિવસ આવ્યો તે દિવસે ગામથી બહાર હાલમાં જ્યાં સાબુડી નામે કૂવો છે અને જ્યાં ઓટો કરેલો છે ત્યાં સાધુ હરિભક્તો સાથે ઘણી વખત સુધી રંગે રમ્યા. પછી ગામમાં

ઉતારે આવીને રંગથી ભીનાં થયેલાં લૂગડાં વના શાહ વગેરે ભાઈઓને આપ્યાં અને સ્નાન કરી સર્વને આનંદ આપીને સુંદરીયાણેથી શ્રીજીમહારાજ ગઢડે પધારતા હવા. આ પ્રમાણે હિમરાજ શાહ તથા તેમના પુત્રોએ જ્ઞાતિનો ઉપદ્રવ સહન કરીને સત્સંગ રાખ્યો અને કપટરહિત ભાવથી શ્રીજીમહારાજને પ્રસન્ન કર્યા. અને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના અનુગ્રહથી તથા વરદાનથી જ્ઞાતિ બહાર છતાં પણ દીકરાદીકરી પરણાવવાનો વ્યવહાર ચાલુ જ છે. ॥ ૨૬૯ ॥

૨૭૦. બોચાસણના કાશીદાસભાઈ

ગુજરાત દેશમાં ગામ બોચાસણમાં પાટીદાર કાશીદાસભાઈને સંત સમાગમથી શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પાકો નિશ્ચય થયો. પછી પોતાના સંબંધીઓને લઈને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા પોતાના ઘેરથી લોયા આવ્યા. તે સમયે શ્રીજીમહારાજ પોતે ભક્તિનો મહિમા બતાવવા માટે રીંગણાનું શાક કરતા હતા તેથી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ તથા પહેરેલાં લૂગડાં હળદરથી પીળાં થયાં હતાં. તે જોઈને કાશીદાસને વિચાર થયો જે આમને ભગવાન કેમ કહેવાય ? માટે ખોટો ફેર થયો. ન આવ્યા હોત તો સારું હતું. એવો વિચાર કર્યો તેવામાં શ્રીજીમહારાજ સભા કરી વિરાજમાન થયા અને કાશીદાસભાઈને વાત કરી જે, કોઈ માણસ ઘેરથી દુઃખ સહન કરી કાશીની યાત્રાએ ગયો હોય ને ત્યાં ગંગાજીનું ડોળાએલું પાણી જોઈને તેમાં સ્નાન ન કરે ને પાણી પીવે નહિ ને પાછો ઘેર આવે તેને કેવો જાણવો. તે શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળી કાશીદાસને વિચાર થયો જે, આ શ્રી સ્વામિનારાયણ સાક્ષાત્ ભગવાન છે. તે મારો સંકલ્પ જાણીને મારો સંશય કાઢી નાખવા માટે પરોક્ષ દૃષ્ટાંત આપીને વાત કરી. આવી વાત મેં ન સાંભળી હોત તો હું મોટો મૂર્ખ ગણાત. પછી ત્યાં પાંચ દિવસ રહીને શ્રીજીમહારાજનો સમાગમ કરી ઘેર ગયા અને ત્યાં પોતાના પિતાને તથા સર્વ સગાઓને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પાકો નિશ્ચય કરાવ્યો. કાશીદાસભાઈને માથે ઘણું દેવું હતું તે લેણાવાળાઓએ ફરિયાદ કરી તેથી કાશીદાસને કોર્ટમાં બોલાવ્યા. ત્યારે કાશીદાસ બોલ્યા કે, તે ધનાઢ્ય ગૃહસ્થ પાસેથી મેં રૂપિયા લીધા છે તે તેમનું લેણું સાચું છે તે મારે તેમના રૂપિયા આપવા છે, પણ હાલ મારી પાસે

રૂપિયા નથી. તેથી કોર્ટે હુકમ કર્યો કે, લેણદારોને તમે પૂરેપૂરા રૂપિયા આપો અને જો રૂપિયા ન આપો તો છ માસ સુધી કેદમાં રહો. એવો હુકમ થવાથી કાશીદાસભાઈના પગમાં લોઢાની બેડીઓ પે'રાવી કેદખાનામાં લઈ ગયા. પછી કાશીદાસભાઈ કહે, હું ક્યાંય નાસી જવાનો નથી. માટે મને નદીમાં ન્હાવા જવાની રજા આપો. તેથી તેમને ન્હાવા જવાની રજા આપી. એક દિવસ નદીએ ન્હાવા ગયા ને સાથે પે'રાવાળા સિપાઈઓ આવેલા તે કાંઠે ઊભા હતા અને કાશીદાસભાઈ નદીમાં ન્હાવા પડ્યા, અને સહાય માટે શ્રીજીમહારાજની પ્રાર્થના કરી. શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યક્ષ દર્શન આપીને કહે કે, મારી વાંસે ચાલો. તેથી કાશીદાસભાઈ શ્રીજીમહારાજની પાછળ ચાલ્યા ને પગમાંથી બેડીઓ તેની મેળે જ તૂટી ગઈ અને ગઢડા ગયા. સિપાઈઓ દેખરેખ માટે કાંઠે ઊભેલા હતા. તેમણે ઘણી વાટ જોઈ પણ કાશીદાસભાઈ પાણીથી બહાર નીકળ્યા નહિ તેથી પાણીમાં તપાસ કરાવી પણ તેમનો પત્તો લાગ્યો નહિ. તેમ બેડી પણ ક્યાંય પડી રહેલી જોવામાં આવી નહિ. તેથી સિપાઈઓએ કેદખાનામાં આવીને પોતાના ઉપરીને બધી વાત જેમ બની હતી એમ કહી દેખાડી. તે સાંભળી તેમનો ઉપરી વગેરે આશ્ચર્ય પામ્યા ને વિચાર કર્યો કે, કાશીદાસભાઈ પરમ ભક્તરાજ છે તેથી તેમના ઈષ્ટદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને તેમની સહાય કરી ને પોતાની પાસે તેડી ગયા હશે. તેથી તેનો આગળ તપાસ કરવો બંધ રાખ્યો. કાશીદાસભાઈને ગઢડે છ માસ થયા. એટલે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તમે ગઢડામાં રહીને બહુ સમાગમ કર્યો હવે તમારે ઘેર જાઓ. પછી કાશીદાસભાઈ બોલ્યા કે, હે મહારાજ ! હું ઘેર જઈશ તો મારા લેણદારો ફરી ફરિયાદી કરશે તે મને સુખ આવવા નહિ દે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, હું તમારી સંઘાથે છું માટે ચિંતા તમો કરશો નહિ. પછીથી કાશીદાસભાઈ ઘેર આવ્યા ને થોડા દિવસ થયા એટલે પાછી લેણદારોએ ફરિયાદ કરી ત્યારે કાશીદાસભાઈને કોર્ટમાં બોલાવ્યા. અને પૂછ્યું એટલે પોતાની બધી હકીકત કહી, તેથી કોર્ટે એવું કહ્યું કે, કાશીદાસે તો છ માસની કેદ ભોગવી. માટે તેમને માથેથી કેદ ઊતરી ગઈ છે, કારણ કે તેમનો દેહ તથા લોઢાની પગમાં નાખેલી બેડીઓ હતી છતાં ગઢડે ગયા, ને બેડીઓનો પત્તો જ નથી તો તેમનો દેહ

પણ તે જ નથી. અને તે દેહ હોય તો ગઢડા શી રીતે જવાય ? માટે તેમના ઈષ્ટદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને તેમની ભક્તિથી સહાયતા કરી છે માટે કાશીદાસભાઈને દોષે રહિત ઠરાવી રજા આપી. પછી ઉપરની કાશીદાસભાઈની વાત સાંભળીને કોર્ટના અમલદારો તથા જે લેણદારો હતા. તે બધાને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે એમ નિશ્ચય થવાથી સત્સંગી થઈ લેણદારો કાશીદાસભાઈને કહે કે, અમારા લેણા રૂપિયા તમારી પાસે છે તે અમે આજથી તમને આપીએ છીએ અને અમારા અપરાધો માફ કરો. અને શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો પાકો નિશ્ચય હંમેશાં અમને રહે તેવો આશીર્વાદ આપો. પછીથી કાશીદાસભાઈએ સહુનું કલ્યાણ કરો એવી શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ભગવાનની પ્રાર્થના કરી. પછી સર્વ જનો કાશીદાસભાઈને જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહીને પોતપોતાને ઘેર જતા હવા. ॥ ૨૭૦ ॥

૨૭૧. સુરતના શેઠ ભાઈચંદભાઈ

સુરતમાં વાણીયા ભાઈચંદભાઈ શ્રીજીમહારાજના એકાંતિક ભક્ત હતા. તે ત્રણેય અવસ્થામાં શ્રીજીમહારાજને પ્રત્યક્ષ દેખતા અને જ્યાં શ્રીજીમહારાજ ઉત્સવ કરે ત્યાં સંઘ લઈને જતા હતા. અને તે ભાઈચંદભાઈના મિત્ર પારસી અરદેશર કોટવાળ હતા. તેમણે ભાઈચંદભાઈને પૂછ્યું કે, સંભાળવાથી તુરત સહાય કરે તેવા ભગવાન હાલ છે ? ત્યારે ભાઈચંદભાઈ બોલ્યા કે, તેવા ભગવાન તો મારા ઈષ્ટદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. માટે તમને દુઃખ પડે ત્યારે તેમને સંભાળજો. તે સમયમાં રાજાએ અરદેશર શેઠની સૂબાગીરી લઈ લીધી હતી. તેથી અરદેશર શેઠે રાત્રિએ સૂતી વખતે એવી રીતે સંભાર્યા કે, ભાઈચંદભાઈના ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ મારી સહાયતા કરો અને લાજ રાખો. એમ સંભાળતાં સતાં ઊંઘ આવી. અને સ્વપ્નામાં પોતાની આગળ તરત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનને દેખ્યા. ત્યારે અરદેશરે પૂછ્યું કે, તમે કોણ છો ? ત્યારે કહે કે, જેને તમે સંભારો છો તે શ્રી સ્વામિનારાયણ હું છું. પછી તેમના કપાળમાં કંકુનો ચાંદલો કરીને કહે કે, સવારમાં રાજા તમને પાછી સૂબાગીરી આપશે. એમ બોલીને દેખાતા બંધ થયા. પછી સ્વપ્નામાંથી જાગ્યા અને દર્પણમાં પોતાનું મુખ જોયું ત્યારે

કપાળમાં કંકુનો ચાંદલો જોઈ આશ્ચર્ય પામ્યા. અને તે દિવસે શ્રીજીમહારાજના કહેવા પ્રમાણે અરદેશરભાઈને સૂબાગીરી મળી. આવો ચમત્કાર જોઈને તેમણે શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પાકો નિશ્ચય કર્યો. તેમજ પોતાના ગુરુ મુનિબાવાને પણ શ્રીજીમહારાજનો પાકો નિશ્ચય કરાવ્યો. તેથી તે બન્ને પ્રગટ પ્રમાણ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરતા હવા. અને આ બધો ઉપકાર ભાઈચંદભાઈ શેઠનો માનતા હવા. અને તે ભાઈચંદભાઈ શેઠના દીકરા કાશીદાસભાઈ હતા તેમના દીકરા છગનલાલભાઈ થયા ને તેમના દીકરા હીરાલાલભાઈ છે જે ચાવાળા ડૉક્ટર કહેવાતા ને તેઓશ્રી સાધુ બ્રહ્મચારીની સેવા પ્રેમપૂર્વક કરતા ને તેમનો સત્સંગ સારો હતો. અને ભાઈચંદભાઈના પિતાશ્રી જાદવજીભાઈ હતા. જે સુરતથી છપરપલંગ લઈને કારિયાણી ગયા હતા તે છપરપલંગ ઢાળીને તેના ઉપર રેશમનું ગાદલું ધોળા ઓછાડે સહિત બિછાવ્યું હતું. જેને સોનેરી કસબના સેજબંધ ચારે કોરે લટકતા હતા તેના ઉપર શ્રીજીમહારાજ બિરાજમાન થયા હતા. તે વાત કારિયાણીના પહેલા વચનામૃતમાં છે. ॥ ૨૭૧ ॥

૨૭૨. અમદાવાદના દામોદરભાઈ

અમદાવાદમાં પાટીદાર દામોદરભાઈ શ્રી રામાનંદ સ્વામીના આશ્રિત હતા, અને શ્રી રામાનંદ સ્વામીએ દેહત્યાગ કર્યો પછી શ્રીજીમહારાજનો અલૌકિક પ્રતાપ જોઈને શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનો પાકો નિશ્ચય થયો હતો. પછી એક સમયે દામોદરભાઈને નથુ ભટ્ટની સંગાથે વિવાદ થયો. તેમાં દામોદરભાઈ બોલ્યા કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સર્વોપરી છે, સર્વ કારણના કારણ છે, સર્વ અવતારના અવતારી પુરુષોત્તમ નારાયણ છે. અને નથુ ભટ્ટ કહે કે, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સર્વોપરી છે. તે સાંભળી દામોદરભાઈ કહે કે, શ્રીકૃષ્ણ પણ શ્રીજીમહારાજનું નામ છે. તેથી શ્રીજીમહારાજને શ્રી કૃષ્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ કહેવાય છે. માટે શ્રીકૃષ્ણ પુરુષોત્તમ તે જ શ્રીજીમહારાજ છે, પણ જુદા નથી અને તે જ શ્રીકૃષ્ણ પુરુષોત્તમ રામકૃષ્ણાદિક અવતાર ધારણ કરે છે. માટે શ્રીજીમહારાજ રામકૃષ્ણાદિક અવતારના કારણ અવતારી ને સર્વોપરી છે. પછી બેઉ જણ શ્રીજીમહારાજની પાસે ગયા, અને

પગે લાગીને પ્રાર્થના કરીને પૂછ્યું જે, અમારા બેઉનો વિવાદ ચાલે છે તેમાં કોની વાત સાચી છે ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે દામોદરભાઈની વાત સાચી છે. માટે તેવી જ દૃઢતા કરવી, જેથી બીજા અવતારનો દ્રોહ થાય નહિ. તે વાત સાંભળીને નથુભટ્ટે પણ દામોદરભાઈની પેઠે ઉપાસનાની દૃઢતા કરી. વળી દામોદરભાઈને તથા એક સંતને વાતચીતના પ્રસંગમાં પરસ્પર વિવાદ થયો. તેમાં સાધુએ ધોલ દામોદરભાઈને મારી પણ તે બોલ્યા નહીં તેમ ક્રોધ પણ કર્યો નહિ, તે વાત શ્રીજીમહારાજે જાણી તેથી સાધુને ઠપકો દીધો. ત્યારે દામોદરભાઈ કહે કે, હે મહારાજ ! એ સાધુ તો મારા બાપ છે, તે બાપ તો દીકરાને મારે પણ ખરા. તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ કહે કે, દીકરાને ધન્ય છે ને બાપને પણ ધન્ય છે. એવી રીતે શ્રીજીમહારાજના ઉપાસક સંતને વિષે પણ આત્મબુદ્ધિવાળા દામોદરભાઈ હતા. વળી શ્રીજીમહારાજ પોતાના ધામમાં ગયા. પછી દામોદરભાઈની સ્ત્રી દેહ મૂકી ગયાં તેથી ફરીને બીજી સ્ત્રી પરણ્યા તે વાત રામપ્રતાપભાઈએ સાંભળી. તેથી જ્યારે દામોદરભાઈ શ્રી નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને રામપ્રતાપભાઈનાં દર્શન કરવા જાય ત્યારે વર્તમાન ધારીને સત્સંગી થયા ત્યારે તો બ્રહ્માંડમાં જેટલી સ્ત્રીઓ છે તેઓને મા, બેન, દીકરી સમાન ગણી હતી. અને આ પરણીને બેઠા તે કયા બ્રહ્માંડમાંથી લાવ્યા ? માટે તમારે મને મુખ દેખાડવું નહિ. અને મારી પાસે આવવું પણ નહિ. એમ દરરોજ ઠપકો આપતા ને તિરસ્કાર કરતા. તો પણ દામોદરભાઈને કોઈપણ પ્રકારનો સત્સંગનો તથા રામપ્રતાપભાઈનો અવગુણ આવ્યો નહિ. અને શ્રી નરનારાયણ દેવનાં દર્શનનો તથા સંતસમાગમ કરવાનો તથા રામપ્રતાપભાઈની પાસે દર્શન કરવા જવાનો નિયમ કાયમ રાખતા હવા. આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની અનન્ય નિષ્ઠાવાળા દામોદરભાઈ હતા. ॥ ૨૭૨ ॥

૨૭૩. દક્ષિણના ગોપાળ બ્રહ્મચારી ગોપનાથ આવ્યા

દક્ષિણના ગોપાલ બ્રહ્મચારી ગોપનાથ આવ્યા ને ત્યાં ગોપનાથ મહાદેવ પધરાવ્યા. ત્યાં તેમના શિષ્ય આનંદ બ્રહ્મચારી થયા. તેમના શિષ્ય બીજા આનંદ બ્રહ્મચારી થયા. તેમના શિષ્ય બીજા ગોપાલ બ્રહ્મચારી થયા તે મોટા સદ્‌ગુરુ હતા અને તેમના શિષ્ય વિશ્વંભર ભટ્ટ ગોપનાથ શ્રાવણ માસમાં

પાલિતાણેથી ગોપનાથ મહાદેવની પૂજા કરવા સારું આવતા હતા. તે વિશ્વંભર ભટ્ટને તે ગોપાલ બ્રહ્મચારીનો યોગ થયો. ને ગોપાલ બ્રહ્મચારીનો ઉપદેશ વિશ્વંભર ભટ્ટને લાગ્યો. તેથી વિશ્વંભર ભટ્ટ સિદ્ધ દશાને પામ્યા ને પછી વિશ્વંભર ભટ્ટ ગોપનાથથી ચાલ્યા તે તેમના યજમાન આસોંદરમાં હતા ત્યાં આવ્યા. અને તે આસોંદર ગામમાં રહેતા હવા. તે ગામના ઓઢા ખુમાણની સંઘાથે વિશ્વંભર ભટ્ટને હેત થયું. તેથી વિશ્વંભર ભટ્ટ ઓઢા ખુમાણની સંઘાથે મેલીકારમાં ભેગા જતા. પછી ઘોડે ચઢીને ચાલ્યા જતા હોય ને પછવાડે વ્હાર આવે ત્યારે વિશ્વંભર ભટ્ટ ઓઢા ખુમાણને કહે કે, તમે આ વ્હારને પાછી વાળો, નહિ તો હું વ્હારને પાછી વાળું. એમ કહીને પોતે વ્હારને પાછી વાળી એમ કરીને થોડે દૂર ગયા. એટલામાં વીંછી ઘણા ચાલ્યા જતા હતા તેને જોઈને ઓઢા ખુમાણે વિશ્વંભર ભટ્ટને પૂછ્યું જે, આ શું ચાલ્યું જાય છે ? ત્યારે વિશ્વંભર ભટ્ટ કહે જે, શાહુકારનું ધન જાય છે. તે લેવું હોય તો લ્યો, ત્યારે ઓઢા ખુમાણ કહે કે, તમે લ્યો. ત્યારે વિશ્વંભર ભટ્ટે પાવરો વીંછીનો ભરી લીધો અને એક જગ્યાએ પાણી આવ્યું ત્યાં સહુ દાતણ કરવા ઊતર્યા અને ત્યાં પછેડી પાથરીને પાવરો ઠલવ્યો એટલે સોનામ્હોરનો ઢગલો થઈ ગયો. ત્યારે કાઠીયો કહે, આમાંથી ભાગ સૌ લેશું. એ સાંભળી વિશ્વંભરે પછેડી ઉડાડી તે તમામ સોનામ્હોરોના પાછા હતા તેવા વીંછી થઈને પેલા કાઠીઓ પર પડ્યા ને સર્વેને એકેકો બેબે કરડ્યા. પછી ત્યાંથી આસોંદર આવ્યા. તે આસોંદરમાં વિશ્વંભર ભટ્ટના યજમાનની દીકરી વાલબાઈ હતી તે ભગવાનને ગોતતી હતી. તેવામાં કોઈકે કહ્યું જે, ભેખમાં ભગવાન છે. માટે ભેખની ચાકરી કરે તો ભગવાનને મેળવે. પછી માનગર અતિત કરીને વિશ્વંભર ભટ્ટનો શિષ્ય હતો તેને વાલબાઈ દરરોજ જમાડી આવે ને કોઈ દિવસ તે માનગર તેને ઘેર આવીને જમી જાય. પછી થોડા દિવસ માનગર રોટલા જમ્યા ને પછી વાલબાઈને પૂછ્યું કે, તું મને રોટલા શા સારું જમાડે છે ? ત્યારે બાઈએ જવાબ દીધો જે, મહારાજ હું જાણું છું કે ભેખમાં ભગવાન છે. તે જો સાધુસંતની સેવા કરીએ તો ભગવાનને ભેટાડે. પછી તે માનગરે કહ્યું કે, જે તમારા ગોર વિશ્વંભર ભટ્ટ છે તે જ ઈશ્વરનો અવતાર છે. ત્યારે તેને સાચું મનાયું. પછી વિશ્વંભર ભટ્ટ તે વાલબાઈને

ત્યાં ભિક્ષા માગવા ગયા તેવામાં તે બાઈએ વિશ્વંભર ભટ્ટને પગે પડીને કહ્યું જે, મને ભગવાન ભેટાડો ને તમે ઈશ્વરનો અવતાર છો. ત્યારે વિશ્વંભર ભટ્ટ કહે જે, પગ મેલી દે. અમે બ્રાહ્મણ તો ઈશ્વર જ છીએ. એમ કહ્યું તો પણ વાલબાઈએ વિશ્વંભર ભટ્ટના પગ મૂક્યા નહિ. એવું જોઈ વિશ્વંભર ભટ્ટે વાલબાઈના કપાળમાં અંગૂઠો દાબ્યો એટલે તેને ષટ્ચક્રની સમાધિ થઈ. ત્યારે તે ભટ્ટે પૂછ્યું કે, આ વાલબાઈને કાંઈ થાય છે. ત્યારે તેની માતુશ્રી કહે જે, આજે જ કાંઈ થયું છે. ત્યારે ભટ્ટ કહે જે આજે સૂવાડી મેલો. પછી વાલબાઈને સૂવાડી મૂકી. પછી ત્રણ દિવસ થયા ત્યારે વિશ્વંભર ભટ્ટ પાછા ભિક્ષા માગવા આવ્યા. ત્યારે તેમને કહે કે, વાલબાઈને હજી સુવાણ થઈ નથી. પછી વિશ્વંભર ભટ્ટ કહે, જોઉં. એમ કહીને ભટ્ટે પાછો અંગૂઠો દબાવ્યો જેથી સમાધિમાંથી ખેંચી તેથી વાલબાઈ બેઠી થઈ. તેને થોડા દિવસ થઈ ગયા અને વાલબાઈને સાસરેથી કોઈ તેડવા આવનાર હતા તેથી વિશ્વંભર ભટ્ટને તે વાલબાઈ કહે જે, મારું મોત આવ્યું. મને સાસરેથી તેડવા આવનાર છે અને મારે સાસરે જાવું નથી ને સંસાર ભોગવવો નથી. તે સાંભળી વિશ્વંભર ભટ્ટ કહે જે, ચાલો ત્યારે આપણે કાશીએ જઈએ એમ કહી બન્ને જણ ત્યાંથી ચાલ્યાં તે લાઠીગામ આવ્યાં. અને ભગવાં પહેરીને વિશ્વંભર ભટ્ટે પોતાનું નામ આત્માનંદ સ્વામી એવું ઠરાવીને બન્ને જણ ત્યાંથી ચાલ્યાં તે કાશીએ ગયાં. ત્યાં એક બાઈ નાઘેરની હરબાઈ કરીને વૈરાગ્યવાન હતી ને તમામ ભેખમાં ભમતી કાશીમાં આવીને વાલબાઈ ને આત્માનંદ સ્વામીના ઉતારા ઉપર ભેગી થઈ. તે વખતમાં આત્માનંદ સ્વામી ભિક્ષા માગવા ગયા હતા. અને તે હરબાઈને વાલબાઈ કહે જે, ક્યાં રહેવું. ત્યારે તે કહે, ગિરનારની છાયામાં રહેવું. ત્યારે વાલબાઈને હરબાઈ કહે જે, તમારે ક્યાં રહેવું. ત્યારે તે કહે જે, અમારે પણ ગિરનારની છાયામાં રહેવું. ત્યારે વાલબાઈ કહે જે, આહીં કેમ ફરો છો ભગવાન સારું કે પુરુષ સારું. ત્યારે હરબાઈ કહે કે, પુરુષ સારું નહિ પણ ભગવાનને સારું ફરું છું. હાલના વખતમાં ભેખ કે સાધુ એ સર્વે તો કામી, ક્રોધી, લોભી એવા છે પણ ખરા સંત ક્યાંય મળતા નથી. પણ ખરા સંત મળે તો તે થકી ભગવાન પણ મળે. એવું ધારીને સર્વે દેશમાં તથા ધામમાં ફરું છું પણ ખરા સંત ક્યાંય મળતા નથી. ત્યારે વાલબાઈ

બોલી જે, મારી ભેગાં રહો હું તમને ખરા સંત બતાવું અને ભગવાન પણ મળશે. આવું સાંભળીને હરબાઈ ત્યાં રહ્યાં. એટલામાં આત્માનંદ સ્વામી ભિક્ષા માગીને ગામમાંથી ઉતારા પર આવ્યા. ત્યારે હરબાઈને આત્માનંદ સ્વામીનાં દર્શન થયાં ત્યારે ધારણા થઈ અને હરબાઈએ પણ ભગવાં કર્યાં ને એ ત્રણે ત્યાંથી ચાલ્યાં તે ગોકુળ, મથુરામાં આવ્યાં ત્યાં અભ્યાગતની જગ્યામાં ઉતારો કર્યો. તે જગ્યામાં લોકોને રસોઈ આપવાનો વારો ન આવે ત્યારે પાકું સીધું આપીને જાય ને એમ ભલામણ કરે કે જ્યારે વારો આવે ત્યારે રસોઈ કરીને તમે જમજો ને અભ્યાગતને જમાડજો. પણ તે જગ્યાવાળા એમ કરે નહિ. અભ્યાગતને દાળ, રોટલા આપીને કાઢી મૂકે અને પોતે સારું સારું કરીને ખાય. પછી લોકોમાં બહુ અપકીર્તિ થવા લાગી કે અભ્યાગતની જગ્યા બગડી. તેવામાં આત્માનંદ સ્વામી તથા બે ડોશીઓ એ ત્રણ જણ તે જગ્યામાં આવી ઊતર્યાં અને આત્માનંદ સ્વામીએ પગે ગોળના પાટા બાંધ્યાં ને માંખ્યો બમણવા માંડી. પછી તે જગ્યાના સાધુએ આવીને તે જ પ્રમાણે કાચું સીધું આપ્યું ને રજા આપી જે તમે જાઓ તોપણ આત્માનંદ સ્વામી ઊઠ્યા નહિ. પછી સાંજે મંદિરમાં સાધુ આવીને કહે, તમે કેમ હજી જતા નથી. પછી આત્માનંદ સ્વામી કહે હું માંદો છું. તે ઉઠનાર નથી. પછી વૈરાગીઓએ હાથે ઝાલીને ઢસડવા માંડ્યા. પછી આત્માનંદ સ્વામીએ બૂમ નાખી એટલે મહંતે સાંભળી. પછી મહંત કહે, એમને રહેવા દ્યો. એ મર પડ્યો. તે જ દિવસે માલપુવાની ને દૂધપાકની રસોઈ છાની બનાવેલી તે સૌના ભાણામાં પીરસ્યા પછી મહંત આવીને આત્માનંદ સ્વામીને ઘણો આગ્રહ કરીને જમવા તેડી ગયા. પછી એમને પણ દૂધપાક ને માલપુવા મેલ્યા. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે, એ શું છે ? ત્યારે તે કહે કે, દૂધપાક છે. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે, આમાં જીવડા છે. એવું સાંભળીને સર્વેએ જોયું તો ઘણાક જીવડા દુધપાકનાં વાસણોમાં જોવામાં આવ્યા. ત્યારે તમામ જણાએ દૂધપાક જમીનમાં દાટી દીધો અને સર્વે રાત્રિએ વાળું કર્યા વિનાના સૂઈ રહ્યા. અને સવારે વ્હેલા ઊઠીને આત્માનંદ સ્વામી ચાલ્યા ગયા. ત્યારે સવારે તે જગ્યાવાળાને ખબર પડી કે, કોઈ મોટા પુરુષ તો ખરા. આપણામાં ખોટ હતી તે ટાળવાને સારું ને આપણને શિક્ષાને સારું આ પરચો કરી

બતાવ્યો. અને પછી ત્યાંથી આત્માનંદ સ્વામી વડનગર ને વિસનગરમાં ગયા, અને ત્યાં આઠદશ નાગરનાં ખોરડાંને સત્સંગ કરાવ્યો. પછી અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં તેમણે આઠ દશ ઘર નાગરોનાને પણ સત્સંગ કરાવ્યો. ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ મછીયાવ આવ્યા. તેમાં ભરવાડોને તથા ત્યાંના દરબારમાં બાઈને સત્સંગ થયો તથા ત્રાંબા આખું ગામ સત્સંગી થયું. અને ત્યાં જુક્તાનંદ અને મુક્તાનંદ બે સાધુ કર્યા. તેમાં જુક્તાનંદ સમાધિવાળા થયા, અને મુક્તાનંદ અનુવૃત્તિવાળા થયા. અને ત્યાંથી પાંચેય જણ ચાલ્યા તે સત્રાહા ગામમાં આવ્યા ને ત્યાં રામાનંદ સ્વામી એક ફેરો આત્માનંદ સ્વામી ભેગા થઈને શ્રી રંગક્ષેત્રમાં ગયા. ત્યાં દીક્ષા પામીને પાછા આત્માનંદ સ્વામીની પાસે આવતા હતા તે કાનમમાં થઈને આવ્યા. તે કાનમમાં સારીંગ કરીને ગામ છે. ત્યાં ભાઈ રામદાસજી હળ હાંકતા હતા. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, અમારી ભેળા આવશો. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, આવીશ. એમ કહીને તુરત હળ મેલીને રામાનંદ સ્વામી ભેગા ચાલી નીકળ્યા. પછી રામાનંદ સ્વામીએ એમને સાધુ કરીને ભાઈ રામદાસજી એવું નામ પાડ્યું. તે ફરતા ફરતા તળાજે આવ્યા. ત્યાં રામાનુજની જગામાં રહ્યા અને ત્યાં સર્વે ગ્રંથ ભણી લીધા. પછી રામાનંદ સ્વામીના મનમાં એમ થયું કે, હવે રજા આપે તો ઠીક. આપણી મેળે ચાલી નીકળવું તે ઠીક નહિ. એવામાં તે બાવે ઘર ચાળવા માંડ્યું. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીને બોલાવીને કહે કે, વળીઓ આપો. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીએ અણીયોવાળાં પીંછાં આપવાં માંડ્યાં. ત્યારે બાવો કહે કે, વળીયો આમ કેમ દ્યો છો, થડ દ્યો. તો પણ રામાનંદ સ્વામીએ તે જ પ્રમાણે પીંછાં દેવા માંડ્યાં. પછી બાવો વઢ્યો કે, આવી અવળી ક્રિયા કરવી હોય તો મારી જગ્યામાંથી ચાલી નીકળો. પછી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. તે ફરતા ફરતા ગીરનાર થઈને સત્રાહા ગામમાં આવ્યા. ત્યાં આત્માનંદ સ્વામી વગેરે પાંચ જણ ને એ બેઉ જણ મળી એ સાત જણ ત્યાંથી ચાલ્યા તે મેખાટીંબીએ ગયા. ને ત્યાં આયરો સત્સંગી હતા ત્યાં રહ્યા. અને ધ્રાફામાં માર્ગીનો મેળો થાતો હતો તે મેખાટીંબીમાં આયરો ઉપર કંકોત્રી આવી. પછી આયરો કહે, અમારા ગુરુને કંકોત્રીઓ આપો. પછી આત્માનંદ સ્વામીને તથા રામાનંદ સ્વામીને કંકોત્રી આપી. પછી

આત્માનંદ સ્વામીને રામાનંદ સ્વામી કહે કે, અમે સૌ આવીએ કે ? ત્યારે તેમણે કહ્યું જે તમે સૌ આવજો. પછી મેળામાં જવાનો દિવસ આવ્યો. ત્યારે રામાનંદ સ્વામીને હીરકોરી ધોતિયું તથા લાંબી ચાળનું અંગરખું તથા માથે નગરનું ઊંચી કિંમતનું ધોતિયું વગેરે શોભતો પોશાક પહેરાવી કેડે ઢાલ તલવાર અને હાથમાં સાંગ દીધી ને આત્માનંદ સ્વામી તથા રામાનંદ સ્વામીને ઘોડે બેસાડ્યા. અને બીજા પચીસ સવાર ભેગા થઈને ધ્રાફામાં મેળો કરવા ગયા. ત્યાં સહુને ખબર પડી કે, ભરમીબાવો આવે છે ત્યારે સહુ માર્ગીઓ કહે હવે મેળો ભાંગશે. પછી તેણે આત્માનંદ સ્વામી તથા રામાનંદ સ્વામીને સામું માણસ મોકલ્યું જે, તમને કોણે તેડાવ્યા છે ? વગર તેડ્યા આવ્યા છો વાસ્તે પાછા ભાગી જાઓ. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી તથા રામાનંદ સ્વામી કહે કે, અમે પાછા ખસવાના નહિ. સોયે સમા ને એકે પારોઠા. એવા છીએ વાસ્તે પાછા નહિ જાઈએ એમ કહીને ગામમાં ગયા ને બરછી ઉગામી કહે કે, પ્રશ્ન પૂછો એમ કહેતાં સહુ ભાગી ગયા ને કહે, અમને જમવા દ્યો. ત્યારે મેળાવાળા બોલ્યા જે, તમને કોણે તેડાવ્યા છે ? ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી તથા રામાનંદ સ્વામી કહે, તે જુઓ આ કંકોત્રી રહી. ત્યારે મેળાવાળા કહે જે, આ તો આયરો ઉપર કંકોત્રી છે. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે જે, અમારા સેવકો છે માટે એમણે કંકોત્રી અમને આપી છે વાસ્તે અમને જમવા દ્યો. પણ મેળાવાળાએ જમવા ન દીધું. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે જે, ત્યારે તું પણ મેળો કરજે. એમ કહી પાછી ગામ સામી નજર કરી એટલે ગામના ચોકમાંની જમીનમાંથી એક સેડ નીકળી. તેમાંથી બંદૂકની ગોળીઓ જેવી કાંકરીયો એવા જોરથી નીકળવા માંડી કે આખા ગામના માણસો નાસી ભાગી ગયા અને કેટલાક નાશ પામી ગયા અને મેળો અધર રહ્યો ને ધૂળધાણી કરી નાખ્યું. એ પ્રમાણે ધ્રાફામાં મેળો ભાંગ્યો ત્યાંથી ચાલ્યા તે લોઢવા ગામમાં આવ્યા, અને ત્યાં વિઠ્ઠલજી બ્રાહ્મણ તથા લખુચારણ સત્સંગી થયા હતા તે લખુચારણને ત્યાં રહ્યા હતા. પછી વિઠ્ઠલને મળ્યા તે વિઠ્ઠલજીને એક ત્રણ માસનો છોકરો મૂકીને વિઠ્ઠલજીની સ્ત્રી દેહ મૂકી ગઈ એ દુઃખની વાત આત્માનંદ સ્વામી પાસે કહી. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે, તું છોકરાને ધવરાવ. ત્યારે વિઠ્ઠલજી કહે મહારાજ એ કેમ થાય ? પછી આત્માનંદ

સ્વામીએ વિઠ્ઠલજીની છાતી ઉપર હાથ ફેરવ્યો એટલે બે સ્તન થયાં. પછી સ્વામી કહે, છોકરો અનાજ ખાવા શીખશે એટલે સ્તન આળસી જશે ને પુરુષ જેવો થઈશ. એમ કહીને તું હમણાં છોકરાને મોટો કર. તે છોકરો દશ વરસનો થશે ત્યારે સાધુ કરીશું. પછી છોકરો મોટો થયો. પછી છોકરાનું નામ બાળાનંદ પાડ્યું ને વિઠ્ઠલજીનું નામ વિઠ્ઠલાનંદ પાડ્યું. એ બેને સાધુ કરીને લખુચારણને સોંપ્યા. પછી નાઘેરમાં રામપર આવ્યા ને ત્યાં સત્સંગ કરાવ્યો. એવી રીતે ઘણે ઠેકાણે સત્સંગ કરાવ્યો. પછી માવજી વાણીયો તથા ડોસો કુંભાર એ બે નાઘેરમાં આત્માનંદ સ્વામીને તેડવા ગયા તે તેડીને પાછા આવતા હતા ત્યાં રસ્તામાં નાના તથા મોટા માડવા ગામમાં આવ્યા તે વખતે તેમની સાથે જુક્તાનંદ તથા મુક્તાનંદ તથા રામાનંદ સ્વામી તથા રામદાસજીભાઈ તથા વાલબાઈ, હરબાઈ ડોસીઓ તથા આત્માનંદ સ્વામી તથા માવજી વાણીયો તથા ડોસો કુંભાર એ સર્વે ચાલ્યા આવતા હતા. તે માંડવા ગામમાં આવ્યા ત્યાં સર્વેને શેરડી ચૂસવાનું મન થયું. પછી એ નવે જણ એક વાઢ હતો ત્યાં ગયા. ત્યાં શેરડીનો ઢગલો પડ્યો હતો ત્યાં પૂછ્યા વિના શેરડી ચૂસવા મંડી ગયા. પછી વાઢનો ધણી કહે, આ કેનો ગુરુ છે તે આમ પૂછ્યા વિના શેરડી ચૂસે છે ને નુકશાન કરે છે. ત્યારે કહે કે, આત્માનંદ સ્વામી મારું નામ છે ને આ વાઢનો ધણી હું જ છું. અને આ પૃથ્વીનો ધણી હું છું. બીજા કેને પૂછવું હતું. તેવામાં વાઢનો રહેનારો અતિત ત્યાં આવ્યો તે બોલ્યો કે, મહારાજ, આબરૂ સોતા વાઢ બહાર નીકળો. નીકર તમારી ભેખની આબરૂ નહિ રહે, એમ કહીને પરાણે બહાર કાઢ્યા. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામીએ ચાલતી વખતે કહ્યું કે, જે હવે શેરડી પીલજે અને ગોળ કરજે. તું તો શું પણ તારો બાપ આવે તોય ગોળ નહિ થાય. એમ કહીને ચાલતા થયા અને આગળ એક નેરૂ આવ્યું ત્યાં સરવે ન્હાવા રોકાણા અને વાઢમાં ચીચોડો ફેરવવા માંડ્યો પણ રસ કુંડીમાં પડે નહિ ને બહાર પડવા માંડ્યો. પછી પેલા અતિતે આવીને ધૂપ-દીપ કરીને ઘણી મહેનત કરી ને છેવટમાં અતીતે પોતાની જીભ કાપીને ચીચોડે ચોંટાડી પણ રસ કુંડીમાં પડે નહિ. પછી અતિતે વાઢના ધણીને કહ્યું કે, એ ભેખની પાસે કાંઈ મેલામંતર નહોતા. પણ એ કોઈ મોટા પુરુષ હતા. તે એમનું બોલ્યું ખરું થયું. માટે

હવે પાછા લાવો તો રસ કુંડીમાં ઊતરે ને ગોળ થાય. નહિ તો ગોળ નહિ થાય. પછી વાઢનો ધણી ઘોડે બેસીને ગયો ને જ્યાં આત્માનંદ સ્વામી હતા ત્યાં જઈને મોઢામાં ખાસડું લઈને પગે લાગ્યો ને બોલ્યો કે, મહારાજ, તમે મોટા પુરુષ છો, તે તમારે આમ ઘટે નહિ વગેરે ઘણા પ્રકારથી સ્તુતિ કરીને કહે કે, મારા વાઢ સુધી પધારો. પછી આત્માનંદ સ્વામી કહે, જા અમે નહિ આવીએ. તું તારી મેળે પીલી ખા. પછી તે પસ્તાવો કરી ઘણો દિલગીર થયો. પછી સ્વામી કહે, અમારે હવે શેરડી ખાવી નથી. પણ આ પત્તર ભરી ભરીને ઘી આપ. પછી તે ઘી આ બધાના ગળામાં ઊતરશે એટલે તારે કુંડીમાં રસ ઊતરશે. માટે સારું ઘી લાવજો. નરસું હશે તો નાખી દેશું માટે સારું ઘી લાવજો. પછી વાઢનો ધણી સારું ઘી લાવ્યો. પછી આત્માનંદ સ્વામી કહે કે, ચોખા રાંધો. પછી તે કણબીએ સારો ગોળ આપ્યો. એવામાં કણબીને નિશ્ચય થયો કે, આ તો કોઈ મોટા પુરુષ છે એમ જાણીને આત્માનંદ સ્વામીને હાથ જોડીને બોલ્યો જે, હે મહારાજ, તમે તો કોઈ મોટા પુરુષ છો, તમે કાંઈ ગોળ-ઘી સારુ આવ્યા નથી. પણ મારા કલ્યાણ સારુ આવ્યા છો. એવું કહ્યું ને પછી આસ્તા થઈને થોડા થોડા ચોખા, ગોળ ને ઘી જમ્યા. બાકીનું ગોળ વધ્યું તે પાછું આપ્યું અને કુંડીમાં રસ ઊતર્યો. પછી એ કણબી આત્માનંદ સ્વામીને કહે જે, મારે ત્યાં ચાર માસ રહેવું એવો કોલ આપો. પણ કોલ ન આપ્યો અને એક માસ સુધી ત્યાં રહેવાની હા પાડી. પછી એ કણબીએ એક ઓરડો કરાવ્યો ને સાત જણને સારું ઢોલીયા તથા ગાદલાં ગોદડાં પણ કરાવ્યાં ને કોઈ કોઈ વખત પંદર પંદર વીશ વીશ દિવસ રહેતા હતા અને ફરતા ફરતા સત્રાહામાં આવ્યા ને ત્યાં સવારે નદીએ ન્હાવા ગયા. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે કે, મારો દેહ વૃદ્ધ થયો ને વાલબાઈ હરબાઈ બે ડોશીઓ કહે, તમારા દેહનો નિરધાર નહિ ત્યારે અમારે શું કરવું. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી કહે કે, તમારે આ રામાનંદ સ્વામીની આજ્ઞામાં રહેવું ને વળી એમ કહ્યું જે, હું તથા જુક્તાનંદ તથા મુક્તાનંદ એ ત્રણે જણ નાઘેરમાં જઈએ છીએ ને દેહ પડી જાય અથવા દેહ રહે તો પણ હવે તમારે અમારી પાસે આવવું નહિ. એમ કહીને નાઘેરમાં લોઢવે ગયા ને રામાનંદ સ્વામી તથા રામદાસભાઈ તથા હરબાઈ વાલબાઈ તે સત્રાહામાં રહ્યાં. અને

આત્માનંદ સ્વામી લોઢવામાં રહેતા હતા ત્યાંથી પચીસ ગાઉને છેટે એક રામપર નામે ગામ છે. ત્યાંના હરિભક્તને સમાધિમાં કહે કે, તું તારું ગાડું લઈને મને તેડવા આવજે એટલે તે હરિભક્ત ગાડું લઈને તેડવા આવ્યો. એટલે આત્માનંદ સ્વામી એ ગાડામાં બેસીને રામપર ગયા ને જુક્તાનંદ ને મુક્તાનંદને ત્યાં રહેવાની આજ્ઞા કરી અને પોતે રામપર રહ્યા. ને રાજુલાના બાબરીયો કાઠી તથા રાજગર એ બે જણને તેડાવ્યા અને ધાતરવડી નદીમાં સવારે ન્હાવા ગયા ને નાહીને તમરના ઝાડને છાંયે બેઠા અને બાબરીયાને તથા રાજગરને કહ્યું જે, અમને એકસોને પચીસ વરસ થયાં છે તો હવે અમારા દેહનો નિરધાર નહિ, માટે કદી દેહ પડી જાય તો બાળશો નહિ તેમ દાટશો નહિ પણ આ જગ્યામાં આ નદીના કાંઠા ઉપર આ તમરનું ઝાડ છે ત્યાં મૂકી જજો. એમ કહી એ બેને પોતાના પગ ઝલાવ્યા ને નક્કી કર્યું ને પછી દેહ મૂકી દીધો. પછી તેમના કહેવા પ્રમાણે ધાતરવડીને કાંઠે વાજતેગાજતે આત્માનંદ સ્વામીના દેહને તમરના ઝાડ તળે મૂકી આવ્યા. પછી આત્માનંદ સ્વામીએ દેહ મૂક્યા પછી જુક્તાનંદ ને મુક્તાનંદને લોઢવામાં આવીને કહ્યું કે, તમારે ધામમાં આવવું છે. તે સાંભળી તેમણે હા કહી ને બીજા લોકોને ભલામણ કરી કે અમારો દેહ પડી જાય તો અમારા દેહને બાળશો નહિ. તેમ દાટશો પણ નહિ અને આ પર્વતમાં મૂકી આવજો. પછી તેમણે બન્ને જણે સમાધિ કરીને દેહ મૂકી દીધા અને ધામમાં ગયા. અને તેમના દેહને તે ગામના માણસો પર્વતમાં મૂકી આવ્યા એ સરવે વાત રામાનંદ સ્વામી તથા રામદાસજીભાઈ તથા હરબાઈ વાલબાઈ સત્રાહામાં હતા ત્યાં સાંભળી. પણ આત્માનંદ સ્વામીની આજ્ઞા નહોતી એટલે ત્યાં તો જવાય નહિ. પછી ત્યાં ન ગયાં. ને તે ડોશીઓએ કહ્યું કે, હવે આપણે કેમ કરવું. ત્યારે રામાનંદ સ્વામી કહે કે, સ્વામીની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલવું. વાસ્તે અમે તમને એમ કહીએ છીએ કે, તમે ડોશીઓ છો વાસ્તે તમારે પુરુષને વાત કરવી નહિ અને સ્ત્રીઓને વાત કરો એમ રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું. ત્યારે ડોશીઓ બોલી જે, પુરુષ અમને શું કરનાર છે, અમે પીસ્તાલીસ વરસ આત્માનંદ સ્વામીની ભેગાં રહ્યાં અને સાત વરસ સુધી તમારી ભેગાં રહ્યાં તો હવે અમારે પુરુષની કાંઈ ગણતી નથી વાસ્તે પુરુષ અમને શું કરનાર છે. ત્યારે રામાનંદ સ્વામી

કહે કે, અમારું વચન માનવું હોય તો અમારી ભેગાં રહો અને ન માનો તો તમે નોંખાં રહો. ત્યારે એક તરફ બે બાઈઓ રહેતી હતી. પછી રામાનંદ સ્વામી તથા રામદાસજીભાઈ એ બે જણ પણ ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા ને ભગવાં ઉતારી રામાનુજનો વેશ ધારણ કર્યો. પછી દેશ દેશમાં ફરતા ફરતા લોજ, માંગરોળ, સરધાર, ધોરાજી વગેરેમાં સાત સદાવ્રત બાંધ્યાં એ પ્રમાણે રામાનંદ સ્વામી તથા રામદાસજીભાઈએ સાત વરસ સુધી આત્માનંદ સ્વામી ભેગા રહીને પછી પોતે સ્વતંત્ર ઉદ્ધવ સંપ્રદાય ચલાવતા હવા. ॥ ૨૭૩ ॥

૨૭૪. દાદાખાચરના દરબારમાં સોમાબાઈના ઓરડાની ઓસરીએ શ્રીજીમહારાજ વિરાજ્યા હતા

દાદાખાચરના દરબારમાં શ્રીજીમહારાજ ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ સોમાબાઈવાળે ઓરડે દક્ષિણાદે મુખારવિંદે ઉમરાના થડમાં વિરાજમાન હતા. તે વખતે ચૈતન્યાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી એ આદિક સર્વે સાધુ મહારાજની પાસે બેઠા હતા. તે વખતે મહારાજનો થાળ આવ્યો તે જમવા બેઠા. તે જમતાં જમતાં એક બાવળ હતો તે બાવળના સામી નજર કરીને પાછા જમવા મંડ્યા અને પાછી ફરીને નજર કરીને વળી જમવા મંડ્યા. ને પછી ત્રીજી વખત નજર કરી એમ ત્રણ વખત મહારાજે તે બાવળના સામી નજર કરી કરીને જોયું ને બોલ્યા જે, આ સમે આ બાવળનાં જેવાં મોટાં ભાગ્ય છે તેવાં કોઈનાં નથી. અને લીંબડા સામું જોઈને બોલ્યા જે આ લીંબડાનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે ને આ દરબારમાં મનુષ્ય રહે છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે ને આ દરબારમાં જે ગાય, ભેંસ, ઘોડા આદિક પશુ તે સર્વેનાં મોટાં ભાગ્ય છે. અને આ ગામના હરિભક્ત છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે અને આ ગામમાં જે બીજા મનુષ્ય છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ને આ દેશમાં જે મનુષ્ય રહે છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ને બદ્રીકાશ્રમમાં નરનારાયણ તથા મુક્ત છે તે પણ એમ કહે છે જે, આ સમે એમનાં મોટાં ભાગ્ય છે ને શ્વેતદ્વીપના મુક્ત છે તે પણ એમ કહે છે જે, આ સમે એમનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. અને વૈકુંઠના મુક્ત છે તે પણ એમ કહે છે જે, આ સમે એમનાં મોટાં ભાગ્ય છે. અને ગોલોકના મુક્ત છે તે પણ એમ કહે છે જે, આ સમે એમનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. અને અક્ષરધામના

મુક્ત છે તે પણ કહે છે જે, આ સમે એમનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ત્યારે સર્વે સંતે પૂછ્યું જે, હે મહારાજ, એ વાત કહો કે એ મોટાં ભાગ્ય તે શાને કરીને છે. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ॥ ૧ ॥ અક્ષરના મુક્ત છે તે એમ કહે છે જે, આપણે તો ઘણે દાખડે કરીને ભગવાનના ધામને પામ્યા છીએ ॥ ૨ ॥ ને આજ હવે થોડે દાખડે કરીને આ ધામને પામે છે એ જ એમનાં મોટાં ભાગ્ય છે ॥ ૩,૪,૫ ॥ અને ગોલોક, વૈકુંઠ, શ્વેતદ્વીપ, બદ્રીકાશ્રમ એ આદિક ધામના મુક્ત એમ કહે છે કે, ઘણે દાખડે કરીને પણ ન પમાય એવા જે ગોલોક, વૈકુંઠ, શ્વેતદ્વીપ, બદ્રીકાશ્રમ આદિક જે ધામ તે થકી પર જે અક્ષરધામ તેને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડાધિપતિ, ઈશ્વરેશ, અપહતપાપમત્વ, સત્યસંકલ્પત્વાદિ અનંતકલ્યાણ ગુણયુક્ત, અપાર નિત્યમુક્ત બ્રહ્માદિમુક્ત તેમણે સેવ્યાં છે, ચરણ કમળ જેમનાં એવા આ ભક્તિધર્મના પુત્ર શ્રીજીમહારાજના સંબંધવાળા જે ભક્ત તે શ્રીજીમહારાજની કૃપાથી થોડે દાખડે કરીને પામે છે. માટે આ સમે એ ભક્તોનાં મોટાં ભાગ્ય છે ॥ ૬ ॥ અને દેવ દૈત્ય પણ કહે છે ને એમ સમજે છે જે, આ બ્રહ્માંડમાં ભગવાન પધાર્યા છે ને મોટાં મોટાં કાર્ય કરે છે તેથી આ બ્રહ્માંડનાં તથા આપણાં મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૭ ॥ ને બીજા દેશના લોકો પણ એમ જાણે જે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગઢડામાં વિરાજે છે ને ગઢડું શ્રી સ્વામિનારાયણનું કહેવાય છે એમ જાણે છે એનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૮ ॥ ને બીજા ગામના લોકો પણ એમ જાણે છે જે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગઢડામાં બિરાજે છે એમ જે જાણે છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૯ ॥ ને આ ગામનાં મનુષ્ય કુસંગી છે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે, અમારાં એમને દર્શન થાય છે. ॥ ૧૦ ॥ ને આ ગામના હરિભક્તનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે, અમારી મહિમાએ સહિત ભક્તિ કરે છે ને નિત્ય અમારો સંબંધ છે. ॥ ૧૧ ॥ અને આ દરબારમાં રહે છે તેમનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે જે માણસો અમારી સેવા કરે છે તથા જે વસ્તુ અમારા ઉપયોગમાં આવે છે વાસ્તે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૧૨ ॥ આ ગાયો, ભેંસોનું દૂધ અમારા થાળમાં અમારા જમવામાં આવે છે વાસ્તે તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૧૩ ॥ અને ઘોડાનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે અમારે બેસવાના કામમાં આવે છે વાસ્તે

એનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૧૪ ॥ અને આ બળદોનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે આ અમારી ગાડીના ખપમાં આવે છે તથા ખેતરના કામમાં આવે છે ને ખેતરનું અનાજ વગેરે ફળ, ફૂલ, શાક વિગેરે અમારા ઉપયોગમાં આવે છે તેથી તેનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૧૫ ॥ અને આ લીંબડાનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે એને છાંયે અમે બેસીએ છીએ ને કેટલીક વખત સભાઓ કરીએ છીએ અને કેટલીક વખત તો નીચે થાળ જમ્યા છીએ વગેરે એની છાયા તળે બેસી અમે રાજી થઈએ છીએ વાસ્તે એનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે. ॥ ૧૬ ॥ અને આ બાવળનાં પણ મોટાં ભાગ્ય છે જે એનાં દાતણ અમે હંમેશાં કરીએ છીએ. ॥ ૧૭ ॥ અને જે જે અમારી સેવા કરે છે ને અમારા ખપમાં આવે છે તેનાં તો અતિ મોટાં ભાગ્ય છે. આ પ્રમાણે વાત કરીને બોલ્યા જે, અમને ત્રણ વાત ગમતી નથી તે કઈ તો ॥ ૧ ॥ એક તો મનને વિષે અક્કડતા રાખે એટલે કોઈને નમી શકે નહિ એવો હોય તે અમને ન ગમે. ॥ ૨ ॥ પોતાની જાણે મોટો થવાનું કરે તે અમને ન ગમે. ॥ ૩ ॥ સાધુ સંત હરિભક્ત એમનો કોઈ દ્રોહ કરે તે અમને ન ગમે એ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજ થાળ જમતાં જમતાં બોલ્યા ને પછી ચળું કર્યું ને થાળ નિત્યાનંદ સ્વામી તથા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીને આપ્યો તે થાળ લઈને મુક્તાનંદ સ્વામીને આસને આવ્યા. તે થાળની પ્રસાદી જમતાં જમતાં મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, આ થાળ જમતાં જમતાં શ્રીજીમહારાજે કાંઈ વાત કરી હતી ? ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, આજ તો શ્રીજીમહારાજે વાત ઘણી સારી કરી ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે કે, એ વાત કહો ત્યારે ઉપરની વાત નિત્યાનંદ સ્વામીએ કહી દેખાડી તે સાંભળી મુક્તાનંદ સ્વામી બહુ રાજી થયા ને કહે કે, એ વાત શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન બહુ સારી કરતા હવા. ॥ ૨૭૪ ॥

૨૭૫. શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં થાળ જમવા બેઠા હતા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના આથમણા બારના ઓરડાની ઓસરીની પાસે ઓટો હતો તે ઓટા ઉપર દક્ષિણાદે મુખારવિંદે થાળ જમવા બેઠા હતા. તે જમી રહ્યા પછી મુખવાસ જમતા જમતા ચાલ્યા તે વાસુદેવ નારાયણના ઓરડે ઢોલીયો બિછાવ્યો હતો તે ઢોલીયા ઉપર ઉગમણે મુખારવિંદે વિરાજમાન થયા. તે વખત નૃસિંહાનંદ સ્વામી વગેરે સાધુ બેઠા

હતા તે શ્રીજીમહારાજનાં ઉઘાડે શરીરે દર્શન કરીને સાધુ સુખ લેતા હતા. તે જોઈને શ્રીજીમહારાજને નૃસિંહાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, હે શ્રીજીમહારાજ ! આવું ને આવું હંમેશાં દર્શનનું ને મૂર્તિનું સુખ રહે ખરું ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, જીવમાં ત્રણ ગુણ છે તે રજોગુણ, તમોગુણ ને સત્ત્વગુણ તે જ્યારે જીવને વિષે આવે ત્યારે અંતઃકરણ ફેરવી નાખે છે ને મૂર્તિનું સુખ રહેતું નથી અને તેની સમજણ ચૂંથી નાખે છે. તે ગુણ કારણ શરીરને વિષે રહે છે. તે કારણ શરીર કેવું છે તો કોઈ રીતે ટાળ્યું ટળે તેવું નથી ને કરોડ બ્રહ્મહત્યા જેવું છે તે એને સુખ આવવા દેતું નથી. તે ઉપર શ્રીજીમહારાજે ઈંદ્રની વાત કરી જે, ઈંદ્રને એક બ્રહ્મહત્યા વળગી હતી. તે કાંઈ સુખ આવવા દેતી નહોતી તેથી તે શરીરે ઘણો સુકાઈ ગયો. પછી નારદજી મળ્યા. તેમણે પૂછ્યું કે, હે ઈંદ્ર, તું આટલો બધો દુબળો કેમ છું. ત્યારે ઈંદ્રે કહ્યું જે, મારે દુઃખ છે એવું દુઃખ બીજા કોઈને નથી. ત્યારે નારદજી કહે કે, તારે દુઃખ હોય તે કહે. ત્યારે ઈંદ્રે કહ્યું, મને બ્રહ્મહત્યા વળગી છે તે કાંઈ સુખ આવવા દેતી નથી, ત્યારે નારદજી કહે, તમે મારું માનવામાં આવે તો એક ઉપાય કહું પણ તને મનાય એવું નથી. ત્યારે તે કહે, મને સુખ થાય એવું કહેશો તે શા સારું નહિ મનાય. તે તો મનાશે જ. ત્યારે નારદજી કહે, તારા નાનાભાઈને તું હૃદયમાં ધાર્ય. ત્યારે તે ઈંદ્રે માથું ડોલાવ્યું ને હસ્યો ને બોલ્યો જે, તમે મારી ઠેકડી કરી. ત્યારે નારદજીએ કહ્યું જે, મેં તને કહ્યું નહોતું જે તને નહિ મનાય. ત્યારે ઈંદ્ર કહે કે, મહારાજ, કોઈ મોટા મોટા દેવ છે તેનું કહ્યું હોત તો પણ ઠીક હતું. પણ આ તો બાળક છે તેને કાંઈ ખબર નથી તો તે શું મારી બ્રહ્મહત્યા ટાળશે. ત્યારે નારદજી કચવાઈને ચાલી નીકળ્યા પછી બ્રહ્મહત્યા આવીને ઈંદ્રની છાતી ઉપર ચઢી બેઠી. ત્યારે ઈંદ્રને એમ થયું જે, નારદજીએ મને જે વચન કહ્યું હતું તે સાચું છે કે મારી ઠેકડી કરી છે તે સમજીને પોતાનો ભાઈ જે નાનો બાળક તેની સ્મૃતિ કરી. ત્યારે બ્રહ્મહત્યા છેટે રહી ને નારદજીનો ભરોસો આવ્યો ને વામનજીની મૂર્તિને સમીપે રાખવા માંડી ને એની સ્મૃતિ રાખવા માંડી ત્યારે બ્રહ્મહત્યા છેટે રહી. તે જોઈ ઈંદ્રને વિચાર થયો કે, જે નારદજીએ કહ્યું હતું જે એ જ મૂર્તિને જીવમાં ધારજે ત્યારે તે ઈંદ્રે જીવમાં ધારવાનો અભ્યાસ કર્યો ત્યારે મૂર્તિ નિરંતર જીવને વિષે

રહેવા માંડી. ત્યારે બ્રહ્મહત્યા નાશ પામી. તેમજ અભ્યાસ કરતાં કરતાં મૂર્તિ અખંડ જીવમાં રહે તો કારણ શરીર છે તે નાશ પામે તે વિના કોટિ ઉપાય કરે તોપણ કારણ શરીર નાશ પામે નહિ. માટે તમારે સુખ જોઈતું હોય તો તે મૂર્તિ જીવને વિષે ધારો ને ધારતાં ધારતાં મૂર્તિ જીવમાં રહેશે ત્યારે કારણ શરીર નાશ પામી જાશે ને ભગવાન અખંડ જીવમાં રહેશે ત્યારે તમને ઘણું સુખ આવશે ને કોઈ દહાડો ટળે નહિ એવું નિરંતર સુખ રહેશે. એમ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહેતા હવા. ॥ **૨૭૫** ॥

૨૭૬. શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં મોટીબાને ઓરડે સભા કરીને બેઠા હતા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં ઉગમણાબારના મોટીબાના ઓરડાની ઓસરીમાં સાંજ વખતે સભા કરીને, ઉગમણા મુખારવિંદે ઢોલીયો બિછાવ્યો હતો તે ઉપર વિરાજમાન થયા હતા. તે સમે એક બ્રાહ્મણ આવ્યો. તે સામુદ્રીક શાસ્ત્ર વગેરે ભણેલો હતો તે શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યો હતો. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે આવો અહીં બેસો. પછી તે બ્રાહ્મણ ઢોલીયાના થડમાં બેઠો ને બોલવા મંડ્યો કે, તમે ભગવાન કેમ થયા ? હું જાણું છું કે તમે હિંદુસ્તાની બ્રાહ્મણ છો ને હરિપ્રસાદજીના દીકરા છો ને ભગવાન થઈને કેમ બેઠા છો ? ને ભગવાનની ગાદી ઉપર બેઠા છો કેમ ? એ વગેરે ઘણુંક બોલ્યો, તેને શ્રીજીમહારાજ સાંભળી રહ્યા ને પછી બોલ્યા જે, અમે ઘેરથી નીકળ્યા તે ભારે ભારે રાજ આવ્યાં. તે જોયાં પણ કોઈ ગાદી ખાલી દેખી નહિ એમ કરતાં આ દેશમાં આવ્યા ને આ દેશમાં પણ મોટાં મોટાં રાજ સ્થાન જોયાં પણ કોઈ ગાદી ખાલી દેખી નહિ. એ પછી ભગવાનની ગાદી ખાલી દેખી તે અમે ભગવાનની ગાદીએ બેઠા, એમ કહીને શ્રીજીમહારાજે તે બ્રાહ્મણ સામાં ચરણાર્વિંદ રાખ્યાં તે ચરણાર્વિંદમાંથી સોળ ચિહ્ન બ્રાહ્મણને ભગવાનનાં દેખાયાં. ત્યારે તે બ્રાહ્મણને એમ થયું જે, આવાં ચિહ્ન તો ભગવાનને હોય, ભગવાન સિવાય કોઈને આવાં ચિહ્ન હોય નહિ. તેટલામાં શ્રીજીમહારાજના ચરણમાંથી ટાઢો હીમ જેવો તેજનો સમૂહ નીકળ્યો. તે બ્રહ્માંડ ભરાઈ જાય તેટલું તે તેજ બ્રાહ્મણને દેખાયું. એવામાં શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ અક્ષરધામમાં

દેખાણી ને બધા અવતાર શ્રીજીમહારાજની સેવામાં દેખાણા ને અપરિમિત મુક્ત દેખાણા. એવું ચાર ઘડી સુધી રહ્યું. એ બ્રાહ્મણ શંકરનો ઉપાસક હતો. તે અપરિમિત શંકર શ્રીજીમહારાજની સેવામાં છે તેવું તે બ્રાહ્મણના જોવામાં આવ્યું. ને તે બ્રાહ્મણને શંકરે કહ્યું જે, આ પુરુષોત્તમ નારાયણ સર્વ અવતારના અવતારી છે માટે તું એમનો આશરો કરીને એ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કર એટલે તને અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થાય. પછી એ બ્રાહ્મણ પાછો દેહમાં સમાધિમાંથી આવ્યો, ને શ્રીજીમહારાજની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! તમે તો સર્વ અવતારના કારણ ને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડના શિવ તેના તમે કારણ છો તે મેં તમારો અપરાધ કર્યો અને જેમ તેમ બોલ્યો માટે તમે દયા કરીને મારો અપરાધ ક્ષમા કરો ને મને તમારે શરણે રાખી તમારો આશ્રિત કરો. મારા અપરાધ સામું તમારે જોવું નહિ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજનાં ચરણમાં પડ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેને વર્તમાન ધરાવીને પોતાનો આશ્રિત કર્યો એવી રીતે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સ્વરૂપનો બ્રાહ્મણને પાકો નિશ્ચય થતો હવો. ॥ ૨૭૬ ॥

૨૭૭. ઉમરેઠના હરિભક્તનો સંઘ ગઢડે શ્રીજીમહારાજના દર્શને આવ્યો હતો

એક વખત ઉમરેઠના હરિભક્તનો સંઘ ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરવા સારું આવતો હતો. તે ભેળો એક બ્રાહ્મણ શંકરનો ઉપાસક હતો તે પણ આવતો હતો. તે રસ્તામાં આવતાં આવતાં એક જગ્યાએ નાહીને પૂજા કરતા હતા. તેવામાં તે બ્રાહ્મણ પણ પૂજા કરવા બેઠો તે જુવે તો બીલીપત્રનો પડીઓ ક્યાંઈક પડ્યો રહ્યો તેથી પૂજા અધૂરી રહી તેટલા સારુ રસ્તામાં બે ઉપવાસ થયા. ને બધા સંઘ સહિત અહીં આવ્યો. તે વખત શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં ઉગમણા બારના સોમાબાઈના ઓરડાની ઓસરીએ સભા કરીને બિરાજ્યા હતા. તેવામાં સર્વે સાધુ તથા હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી ને બાઈઓ સર્વે છેટે બેઠી હતી, તે વખતે ઉમરેઠનો સંઘ આવ્યો. તે આવીને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરી પગે લાગ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેમના ખબર પૂછ્યા ને ઉતારો બતાવ્યો તે ઉતારે ગયા. ત્યાર

પછી કાંઈ જોઈતો સરસામાન મોકલતા હતા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે સંઘવાળાને પૂછવા માંડ્યું જે, તમારે કાંઈ જોઈએ છીએ, જે જોઈએ તે માગી લેજો પણ મૂંઝાશો નહિ. તે સાંભળી એક હરિભક્ત બોલ્યા જે, શ્રીજીમહારાજ, અમારા ભેગો એક શંકરનો ઉપાસક બ્રાહ્મણ છે તે રસ્તામાં શંકરની પૂજા કરતાં બીલીપત્ર ક્યાંઈ પડ્યાં રહ્યાં ને રસ્તામાં કોઈ ઠેકાણે મળ્યાં નહિ માટે તેની પૂજા અધૂરી રહી છે ને આજ તેને ત્રણ ઉપવાસ થયા છે. વાસ્તે તેને બીલીપત્ર હોય તો તેની પૂજા પૂરી થાય તો તે જમે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, આટલામાં કોઈ સમાધિવાળો છે ? જો હોય તો કૈલાશમાંથી બીલીપત્ર લાવે. ત્યારે ઉમરેઠના જ બ્રાહ્મણ નંદલાલ કરીને સમાધિવાળા હતા તેમને તત્કાળ સમાધિ થઈ અને તે કૈલાશમાં ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, નાનભક્તને બોલાવો ત્યારે નાનભક્તને બોલાવ્યા. તે આવીને હાથ જોડીને શ્રીજીમહારાજ આગળ ઊભા રહ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સારી ઘોડી બહુ ચાલતી હોય તેને તૈયાર કરીને તમે પણ તૈયાર થઈને આવો. તે શ્રીજીમહારાજના કહેવા પ્રમાણે તૈયાર થઈને આવ્યા. તેને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમે અમરેલી જાઓ અને ત્યાંથી બીલીપત્ર લઈને તાકીદથી ઝટ આવજો. પછી તે અમરેલી તરફ ચાલ્યા તે બીજે દિવસે બીલીપત્ર લઈને આવ્યા. ને શ્રીજીમહારાજને બીલીપત્રનો પડો આપ્યો. તે મહારાજે તે બ્રાહ્મણને બોલાવીને બીલીપત્રનો પડો આપ્યો. તે બ્રાહ્મણ પૂજા કરીને જમ્યો. પછી ઉમરેઠના હરિભક્ત હતા તેમણે મહારાજને ભારે ભારે રસોઈઓ આપીને સર્વે સાધુને જમાડીને પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે ઘરેણાં વસ્ત્ર તે લાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને પહેરાવ્યાં ને આરતી ઉતારી. તે સમે શ્રીજીમહારાજે પ્રસન્ન થઈને કહ્યું જે, તમારે કાંઈ જોઈએ તો કહેજો. અને બીજે દિવસે પણ બીજા તે ગામના હરિભક્ત હતા તેમણે રસોઈ આપી. પછી તે પણ શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા જે તેમણે મહારાજને ભારે ભારે જરીયાની વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં ને સોનાનાં ઘરેણાં ભારે ભારે પે'રાવ્યાં ને કેશર ચંદનની આડ કરીને બે તોરા ધરાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજની આરતી ઉતારી. અને સર્વે સાધુની કેશર ચંદને કરી પૂજા કરી ને પુષ્પના હાર પે'રાવીને વસ્ત્ર સર્વે સાધુને ઓઢાડ્યાં. પૂજા કર્યા પછી શ્રીજીમહારાજની આગળ સર્વે બેઠા. એવી રીતે ત્રણ દિવસ સુધી પૂજા થઈ

અને ચોથે દિવસે શ્રીજીમહારાજે તેમને પૂછ્યું કે, તમારે કાંઈ જોઈએ છીએ. જોઈએ તો કહેજો. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, મહારાજ અમારે કાંઈ જોઈતું નથી, બધું સાનુકૂળ છે પણ મહારાજ એક દુઃખ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ ઉતાવળા થઈને બોલ્યા જે, શું દુઃખ છે. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, આ નંદલાલને સમાધિ થઈ છે તેને અમારે સાચવવો પડે છે તે દુઃખ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સમાધિ ક્યારથી થઈ છે. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, મહારાજ અમે આવ્યા તે જ દિવસે તમે તેને કૈલાશમાં બીલીપત્ર લેવા મોકલ્યા છે ત્યારથી તેને સમાધિ થઈ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, એને સાંજે અહીં સભામાં લાવજો. પછી એને સાંજે સભામાં લઈને આવ્યા ત્યારે સર્વે સભા ઊભી થઈ ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, ઊભા થાશો નહિ. એ તો સમાધિવાળાને અહીં લાવે છે. તેને લાવીને શ્રીજીમહારાજ પાસે સૂવરાવ્યો ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, કોઈ સમાધિવાળો છે જે આ જે ધામમાં ગયો હોય ત્યાંથી ગોતીને પાછો લાવો. ત્યારે તે સભામાં સચ્ચિદાનંદ સ્વામી બેઠા હતા. તે તત્કાલ સમાધિ કરીને તે અક્ષરધામમાં ગયા ને ત્યાં સર્વે ઠેકાણે જોયું પણ તે ત્યાં ન મળે ત્યારે પાછા સમાધિમાંથી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા. ને કહ્યું જે, હે મહારાજ, તે તો અક્ષરધામમાં નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ચૌદ લોકમાં જે જે સ્થાન છે તે બધાં જોઈ આવો અને એ જ્યાં હોય ત્યાંથી લાવો. ત્યારે સ્વામી બધાં સ્થાન જોઈને આવ્યા ને કહ્યું જે, એ તો ક્યાંય છે નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અષ્ટ આવરણે યુક્ત એવું બ્રહ્માંડ તેને સર્વે ઠેકાણે જુઓ. ત્યારે તેમણે સર્વે ઠેકાણે જોયું પણ તે હાથ ન આવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ આગળ જઈને કહ્યું જે, મહારાજ એ તો ક્યાંઈ હાથ ન આવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ છે તે અનંતરૂપે કરીને તેને તમે જુઓ. ત્યારે તે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, હે મહારાજ ! તમારા નામના પ્રતાપે કરીને મારે સમાધિએ કરીને એક બ્રહ્માંડમાં ગતિ છે પણ બીજાં બ્રહ્માંડોમાં મારી ગતિ નથી તે કેમ કરીને જાઉં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સર્વ અવતારના કારણ સર્વોપરી ભગવાન જો મુને શ્રી સહજાનંદ સ્વામી મળ્યા હોય તો તેમને પ્રતાપે કરીને મારામાં એવું ઐશ્વર્ય આવે જે હું સર્વે બ્રહ્માંડોને જોઉં એવો સંકલ્પ કરો. ત્યારે તેમણે તે સંકલ્પ કર્યો ત્યારે તત્કાલ અનંતરૂપે થયા. અને

અનંત સ્વરૂપે કરીને અનંત બ્રહ્માંડને જોયાં ને પાછાં સર્વે સ્વરૂપ આવીને પોતાને વિષે સમાઈ ગયાં. પછી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા ને કહ્યું જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! ત્યાં તો હાથ ન આવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, અક્ષરધામમાં જાઓ. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, મહારાજ ! અક્ષરધામમાં તો જઈ આવ્યો છું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, ફરીને જાઓ. ત્યારે પાછા ફરીને ગયા ને અક્ષરધામમાં સર્વે મુક્તોને કહ્યું જે, આ તો ક્યાંઈ હાથ આવતો નથી. ત્યારે તે મુક્તે કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ પાસે તમે પાછા જાઓ ત્યારે તમને હાથ આવશે. પછી આવતાં આવતાં કૈલાશ સોંસરા નીકળ્યા ત્યારે તે નંદલાલ ભૂલો પડ્યો થકો દોડાદોડ કરતો હતો પણ મારગ જડતો નહોતો. તેવામાં સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ત્યાં નીકળ્યા એટલે તેમની પછવાડે ચાલ્યો તે તત્કાલ આ દેહમાં આવ્યો ને શ્રીજીમહારાજને પગે લાગ્યો. ને કૈલાશમાંથી બીલીપત્ર લાવ્યો હતો તે શ્રીજીમહારાજ આગળ મૂક્યાં ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ક્યાં ગયો હતો. ત્યારે તેણે કહ્યું જે, હે શ્રીજીમહારાજ, તમે કહ્યું નહોતું જે કૈલાશમાં બીલીપત્ર લેવા જા. પછી હું ગયો ને આ બીલીપત્ર લાવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ચાર દિવસ સુધી વાર કેમ લાગી. તારો વિશ્વાસ રાખ્યો હોત તો આ બ્રાહ્મણ મરી જાતને ! ત્રણ ઉપવાસ થયા હતા ને ચાર બીજા થાત એટલે સાત ઉપવાસે તો બ્રાહ્મણ નક્કી મરી જાત. પણ બીજે ઠેકાણેથી બીલીપત્ર લાવીને જમાડ્યો. ત્યારે નંદલાલ કહે જે, હું ભૂલો પડી ગયો હતો. દોડાદોડ તો ઘણી કરી પણ ભૂલો પડ્યો ને મારગ જડતો નહોતો એટલે શું કરું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે, કેમ કરીને આવ્યો. ત્યારે નંદલાલ કહે કે, કોઈક સાધુ અક્ષરધામમાં ગયા હતા તે પાછાં તમારી પાસે આવતાં તે કૈલાશ સોંસરા નીકળ્યા. તેમને મેં દેખ્યા તેથી અહીં તેમની વાંસે થઈને આ દેહમાં આવ્યો ને આ પડો લાવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ઉમરેઠના શંકર ઉપાસક બ્રાહ્મણને પડો આપ્યો ને કહે જે, તમે કોઈ દહાડો કૈલાશમાં જાઓ છો ? ત્યારે તેણે કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ, મને તો કૈલાશની ખબર નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, શિવનું ધામ છે ને શિવની ભક્તિ કરે તે દેહ મૂકે ત્યારે ત્યાં જાય માટે તમને કોઈ દિવસ શંકરનાં દર્શન થાય છે કે નથી થાતાં ? ત્યારે તેણે કહ્યું જે, હે મહારાજ ! મને તો કાંઈ થાતું નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ નંદલાલ તો કોઈ

દહાડો શિવનું નામ લેતો નથી ને શિવની પૂજા કરતો નથી ને માળા પણ શિવની ફેરવતો નથી, ને તે કૈલાશમાં ચાર દિવસ સુધી રહી આવ્યો. ત્યારે તે બ્રાહ્મણ કહે જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! તે બધો તમારો પ્રતાપ છે. એમ કહીને બહુ આશ્ચર્ય પામતો હવો. ને શ્રીજીમહારાજને કહે જે, મને તમારો આશ્રિત કરો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેને વર્તમાન ધરાવીને પોતાનો આશ્રિત કર્યો. પછી તે બ્રાહ્મણ શ્રીજીમહારાજની ષોડશોપચારથી પૂજા કરી ને સ્તુતિ કરી આનંદ પામતો હવો. પછી તે સંઘ આવ્યો હતો તેણે ઘણી ધામધૂમથી પૂજા કરી તે જોઈને મહારાજ ઘણું રાજી થયા. પછી તે રજા માગીને સર્વે પોતાને ગામ જતા હવા. ॥ ૨૭૭ ॥

૨૭૮. શ્રીજીમહારાજે અક્ષરઓરડીએ મુક્તાનંદ સ્વામીને બોલાવ્યા

એક સમે રાત્રિને વિષે શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન હતા. તે સમે મુક્તાનંદ સ્વામીને બોલાવ્યા એટલે સ્વામી આવ્યા. ત્યારે આસન નાખીને તે ઉપર બેસાર્યા ને શ્રીજીમહારાજને સ્વામી કહે જે, મને શા સારું બોલાવ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પોતા પાસે જે સેવક આદિક માણસો બેઠા હતા તેમને બહાર કાઢી મૂક્યા અને મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, તમને એક વાત કહેવી છે. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા કે, કહો મહારાજ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, સ્વામી તમને તે વાત મનાશે ? ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, હા મહારાજ મનાશે. એટલે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી, એ વાત મનાય તેવી નથી. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે જે, હે મહારાજ, મને તો તમારો વિશ્વાસ છે જેથી મનાશે માટે વાત કહો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, આ ગોપાળાનંદ સ્વામી બહુ મોટા છે. તે એક સ્વરૂપે અમારારૂપ થઈને સર્વે મુક્તોને ધરી રહ્યા છે ને બીજે સ્વરૂપે કરીને પુરુષોત્તમનારાયણની (અમારી) સેવામાં રહ્યા છે. ને ત્રીજે સ્વરૂપે કરીને અક્ષરધામના મુક્તોને ભગવાનના મહિમાનો બોધ કરે છે. અને ચોથે સ્વરૂપે કરીને અહીં રહ્યા છે તે વાત તમને મનાશે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા કે, હા મહારાજ, મનાશે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે તેમ કરજો. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી કહે જે, ઠીક મહારાજ. ગોપાળાનંદ સ્વામી કહેશે તેમ કરીશ. પછી

જરા વાર બેસી શ્રીજીમહારાજને પગે લાગી પોતાને આસને મુક્તાનંદ સ્વામી આવ્યા, ને શ્રીજીમહારાજ પોઢી ગયા. અને સ્વામી આસને સૂઈ ગયા. અને બીજે દિવસે સવારમાં ગોપાળાનંદ સ્વામી પૂજા કરીને મુક્તાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કરવા આવ્યા. એટલે મુક્તાનંદ સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને આસન નાખી દઈને બોલ્યા જે, સ્વામી બેસો. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે કે, સ્વામી ! હું તમારી આગળ આસન ઉપર નહિ બેસું. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ બહુ તાણ કરીને આસન ઉપર બેસાર્યા ને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજે મને કહ્યું છે જે, ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે તેમ કરજો. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, સ્વામી ! તમે તો સર્વ વાતે સંપન્ન છો. માટે તેમાં તમને શું કહેવું. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે કે, તોય પણ તમને જે જણાતું હોય તે કહો. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી કહે કે, શ્રીજીમહારાજ સ્વધામ જવાના છે ને તમારો પણ દેહ નહિ રહે. માટે તમારી જે કાંઈ પૂજા તથા પુસ્તક પાનું જે કાંઈ કોઈને આપવાનું હોય તે આપો ને શ્રીજીમહારાજની સેવા તમે સખા ભાવે કરો છો તે હવે દાસભાવે સેવા કરો. ત્યારે તે વચન મુક્તાનંદ સ્વામીએ તત્કાળ માન્યું અને રઘુવીરજી મહારાજ તથા અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજને મુક્તાનંદ સ્વામીએ બોલાવ્યા, અને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ પાટ નાખીને તે ઉપર બન્ને ભાઈને બેસાડી સ્વામીએ પોતાનાં કાવ્યનાં પુસ્તક અને બીજાં પુસ્તક અરધોઅરધ બન્ને ભાઈને વહેંચી આપ્યાં. તે પછી પોતાના સાધુને પૂજા આપવાની હતી તે વહેંચી આપી. અને બીજી વાત પોતાને કહી હતી તે મુક્તાનંદ સ્વામી કરતા હવા. ॥ ૨૭૮ ॥

૨૭૯. શ્રીજીમહારાજ જીવાખાચરને ત્યાં સાધુની ઓરડીમાં પોઢ્યા હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ જીવાખાચરના દરબારમાં સાધુને રહેવાની ઓરડીને વિષે રાત્રિને સમે ઢોલીયા ઉપર પોઢ્યા હતા. તે રાત્રિના બાર વાગવાના સુમારે નાગાર્જુન કરીને એક રાવળ હતો તે રવાજ લઈને પોતાને ઘેર કીર્તન બોલવા મંડ્યો. ત્યારે તે કીર્તન સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ પોઢ્યા હતા તે ઢોલીયા ઉપર બેઠા થયા. ને એક કીર્તન સાંભળ્યું ને બીજું કીર્તન તે રાવળ બોલી રહ્યો ત્યાં શ્રીજીમહારાજ તેની પાસે ગયા ને ઘડીવાર ઊભા રહ્યા પણ તેની વૃત્તિ કીર્તનમાં પ્રેમે કરીને જોડાઈ ગયેલી તે ખબર પડી નહિ

જે શ્રીજીમહારાજ પધાર્યા છે. ને ત્રીજું કીર્તન બોલવા મંડ્યો ત્યાં શ્રીજીમહારાજને દીઠા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને હાથ જોડીને કહે જે, અત્યારે અંધારે મહારાજ તમે ક્યાંથી આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તમારા પ્રેમનાં કીર્તન સાંભળી અમારાથી રહેવાણું નહિ માટે તારી પાસે આવ્યા. ત્યારે તેણે ઢોલીયો પાથરી દીધો ને તે ઉપર શ્રીજીમહારાજને વિરાજમાન કર્યા એટલે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, કીર્તન બોલો. ત્યારે તે રાવળ ઊભો થઈને હાથમાં રવાજ લઈ આઘોપાછો ખસતો જાય ને રવાજ વગાડી કીર્તન શ્રીજીમહારાજ આગળ બોલતો જાય તે એ રીતે ચાર કીર્તન શ્રીજીમહારાજ આગળ બોલ્યો. ત્યાં તેના નાડીપ્રાણ તણાઈ ગયા અને ઝળળળ પ્રકાશ દેખાણો ને તે પ્રકાશને વિષે દિવ્ય સિંહાસન ઉપર મહાશોભાયમાન શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાણી. સર્વ અવતાર શ્રીજીમહારાજની સ્તુતિ તથા પૂજા કરે છે ને કોઈ શ્રીજીમહારાજની આરતી ઉતારે છે એવી રીતે દેખાણું. મોટા મોટા દેવ ને બ્રહ્માદિક તે પણ આવી મહારાજની પ્રાર્થના કરે છે એવી રીતે તે રાવળને એક ઘડી સુધી દેખાણું. પછી શ્રીજીમહારાજે તેનું બાવડું ઝાલી હલાવીને કહ્યું જે, નાગાર્જુન, નાગાર્જુન. ત્યારે તે દેહમાં આવીને બોલ્યો જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! એમ જવાબ દીધો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તું ઊંઘી ગયો હતો કે શું વારૂ. ત્યારે તેણે બધી હકીકત કહી બતાવી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, તું હેતે કરીને કીર્તન બોલ્યો. તો તુંને આવું અલૌકિક ઐશ્વર્ય દેખાણું ને કહે જે આવું જે દેખાણું તે પ્રમાણે હવેથી અમને એવા સમજજે. ત્યારે તેણે કહ્યું જે, આવી તો મારી સમજણ નહોતી પણ હવેથી તમારું દિવ્ય રૂપ દેખાણું તે પ્રમાણે સમજીશ. પછી શ્રીજીમહારાજ ઓરડીએ આવીને પોઢી જતા હવા. ॥ ૨૭૯ ॥

૨૮૦. શ્રીજીમહારાજ ઉતરાદાબારને ઓરડે વિરાજમાન હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ ઉત્તરાદાબારના ઓરડાની ઓસરીએ વિરાજમાન હતા. ત્યારે બધા સદ્‌ગુરુ જે બ્રહ્માનંદ સ્વામી, ચૈતન્યાનંદ સ્વામી, ભવાનાનંદ સ્વામી આદિ મોટા મોટા સાધુને બોલાવ્યા ત્યારે તે સર્વે સભામાં આવીને બેઠા. ત્યારે સર્વે પ્રત્યે શ્રીજીમહારાજ કહે જે દાદાખાચરના વ્યવહારનું મુંબઈ જવાનું કામ આવ્યું છે તે કોઈ મુંબઈ જાય તો અમારે જવું ન પડે. એમ કહીને મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ

સાધુમાં તમે પૂછો કોઈ મંડળ સાધુનું જાય તેમ છે નહિ તો અમારે જવું પડશે. ત્યારે તેમણે મંડળના મોટેરા સાધુઓને પૂછી જોયું પણ કોઈએ હા કહી નહિ. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, અમે તો પૂછી જોયું પણ કોઈ જવાની હા પાડતા નથી અને મહારાજ તમે પૂછીને મોકલો તો ભલે. પછી શ્રીજીમહારાજે બધી મંડળીઓને પૂછી જોયું ત્યારે કોઈકે કહ્યું જે, મારે ભણવું છે, કોઈ કહે જે, મારે લખવું છે ને કોઈ કહે જે, મારે ગ્રંથ શોધવા છે ને કોઈક કહે કે, મારે વેદનું કામ છે એ રીતે ઉત્તર આપ્યા પણ જવાની કોઈએ હા કહી નહિ, ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, એક જોગી જાય તેવા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, કયા જોગી જાય તેવા છે. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, ગોપાળાનંદ યોગી જાય તેવા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તેમને બોલાવો, ત્યારે તેડવા જનાર માણસે તે જોગીને આસને ખબર કાઢીને કહે જે, મહારાજ તે તેમને આસને નથી. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, ઉગમણે ખળખળીએ જોગ સાધવા જાય છે તો તે ત્યાં હશે, એટલે તેડવા જનાર માણસ ઉગમણે ખળખળીએ ગયો. ત્યાં ગોપાળાનંદ સ્વામી રાજયોગ સાધતા હતા ત્યાં તેણે કહ્યું જે, તમને શ્રીજીમહારાજ બોલાવે છે. ત્યારે સ્વામી નાહી લૂગડાં પે'રી શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા પણ સ્વામી યોગ સાધે તેણે કરીને શરીર દૂબળું તે શ્રીજીમહારાજને હાથ જોડી પગે લાગીને બેઠા. ને કહ્યું જે, મહારાજ શા કામ સારું બોલાવ્યો છે ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામીને મુંબઈ જવાની વાત કહી દેખાડીને કહે જે, તમારો રાજીપો હોય તો જાઓ અને તમે યોગ સાધવાનો અભ્યાસ કરો છો એટલે તમને કે'વું ઘટે તેમ નથી. પણ સર્વે મંડળવાળાને પૂછ્યું તે કોઈએ જવાની હા પાડી નહિ. માટે અવશ્યનું કામ છે તે તમે જાઓ તો સારું, નહિ તો અમારે જવું પડશે. ત્યાર પછી શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, તમારા મંડળમાં સાધુ કેટલા છે ? ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, મારા મંડળમાં સાધુ ત્રીશ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તે સાધુ તમારા ભેગા આવશે કે નહિ. ત્યારે સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, તમો પૂછો જો આવે તો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તે સ્વામીના મંડળના સાધુને કહ્યું જે, આ સર્વે બેઠા છે તેમાંથી સ્વામી ભેગા મુંબઈ જાઓ તે ઊભા

થાઓ. ત્યારે ત્રીશમાંથી સાત સાધુ ઊભા થયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, આવો હવે અમને મળો. ત્યારે પ્રથમ ગોપાળાનંદ સ્વામી મળ્યા તે પછી સાત સાધુ શ્રીજીમહારાજને મળ્યા. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજને કહે કે, હું કહેતો હતો તે ગોપાળાનંદ જોગી જાય તેવા છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સ્વામીનો અમારે વિશ્વાસ છે. તે ગમે તેવું કાર્ય હોય પણ સ્વામી ના પાડે નહિ એમ કહીને લાડુબા તથા મોટીબાને શ્રીજીમહારાજે બોલાવ્યાં ને કહે જે, ગોપાળાનંદ સ્વામીને દાદાખાચરના કામ સારું મુંબઈ મોકલીએ છીએ. વાસ્તે આજ અમારો થાળ કરો તે ભેળા સાત સાધુને એક ગોપાળાનંદ સ્વામી એમ જણ આઠનું અમારા થાળમાં જમવાનું કરજો તે સરસમાં સરસ જમવાનું કરજો. એમ કહીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, ગોપાળાનંદ સ્વામીની પૂજા કરવી છે માટે પુષ્પના હાર કરીને લાવજો. પછી થાળ તૈયાર થયો. એટલે શ્રીજીમહારાજને જમવા બોલાવ્યા. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજ કહે જે, તમારા સાત સાધુઓ સહિત જમવા આવો. તે શ્રીજીમહારાજ આથમણા બારને ઓરડે આથમણે મુખારવિંદે જમવા બેઠા ને ગોપાળાનંદ સ્વામીને પોતાને સન્મુખ ઉગમણે મોઢે બેસાડ્યા ને તેમના ચાર સાધુને પોતાની પાસે દક્ષિણાદિ તરફ બેસાર્યા ને ત્રણ સાધુને ઉત્તરાદિ તરફ જમવા બેસાડ્યા. ત્યારે પોતાના થાળમાંથી મેસુબ, જલેબી, પેંડા, બરફી, મગજના લાડુ, ખાંડના લાડુ, સુતરફેણી, ઘેબર, ફૂલવડી, હરિસો, દહીંવડાં, ભજીયાં, પાપડ, શીરો, પુરી, બીરંજ, સાકરની સુખડી, ટોપરાપાક આદિ ભારે ભારે તેજાના નાખેલ પકવાન તથા સર્વે શાક તથા અથાણાં તે શ્રીજીમહારાજ જમતા જાય ને પ્રસાદી ગોપાળાનંદ સ્વામી આદિ સાધુને હેતથી આપતા જાય. ને સભા સહુ દર્શન કરે તે શ્રીજીમહારાજ સારી પેઠે જમ્યા ને સાધુને જમાડ્યા. પછી શ્રીજીમહારાજે ચળુ કરી મુખવાસ જમી જરાવાર સભામાં બેસી સભાને ઊઠવાની આજ્ઞા કરી ને શયનને અર્થે અક્ષર ઓરડીએ પધાર્યા. તે બપોર પછી ત્રીજે પહોરે શ્રીજીમહારાજ જાગ્યા ને કોગળા કરી મુખારવિંદ ધોઈ જળપાન કરીને ચાખડીએ ચડીને ઉગમણા બારને ઓરડે ઓસરીમાં ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન થયા. ત્યારે સાધુ સર્વે તથા સર્વે હરિભક્તની સભા ભરાઈને

મહારાજની આગળ બેઠી. તે સમે ગોપાળાનંદ સ્વામી તેમના સાધુએ સહિત શ્રીજીમહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આવો સ્વામી. પૂજા કરો. એટલે સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને પ્રથમ ભાલને વિષે ચંદનની અરચા કરી તે મધ્યે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને પુષ્પના હાર નાભી સુધીના લાંબા પે'રાવીને મૂર્તિ નીરખતાં આરતી ઉતારી અને તેમના સાધુએ પણ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને હૃદયમાં ધારી. પછી શ્રીજીમહારાજ ઊભા થઈને ગોપાળાનંદ સ્વામીને મળ્યા ને છાતીમાં ચરણાર્વિંદ આપ્યાં એ રીતે એમના સાધુને પણ મળ્યાને ચરણાર્વિંદ પણ છાતીમાં આપ્યાં. ત્યારે સ્વામીએ હાથ જોડીને કહ્યું જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! અમે કાલે સવારમાં ચાલશું ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, સ્વામી તમારું શરીર હમણાં જરા કૃશ થઈ ગયું છે. માટે બે ચાર દિવસ પછી શરીર જરા સારું થાય એટલે ચાલજો. ત્યાર પછી ત્રણ દિવસ ગયા. પછી સ્વામીએ જવાની રજા માગી ત્યારે શ્રીજીમહારાજે ના કહીને કહે જે, હજી બે, ચાર દિવસ રહો. એમ કરતાં કરતાં નિત્ય પ્રત્યે સ્વામી જવાની આજ્ઞા માગે અને શ્રીજીમહારાજ જવા દે નહિ. ત્યારે તેરમે દિવસે સ્વામીએ તેમના સાધુને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજ તો આપણને રાખ્યાની તાણ કરે છે. પણ આજ તો કેડ્યો બાંધી તૈયાર થઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે ચાલો ને રજા લઈએ. ત્યારે ઉગમણા બારને ઓરડે શ્રીજીમહારાજ સભા કરીને બેઠા હતા ત્યાં સ્વામી તથા તેમના સાધુ કેડ્ય બાંધી તૈયાર થઈને આવ્યા ને હાથ જોડી શ્રીજીમહારાજ પાસે રજા માગી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, કાલે હરિભક્તની રસોઈ છે તે જમીને સાધુ સર્વેની પૂજા કરી પછી કાલ સવારમાં ચાલજો. પછી આવતે દિવસ શ્રીજીમહારાજે જેવો પહેલે દિવસે થાળ કરીને સ્વામી તથા તેમના સાધુને જમાડ્યા હતા તેવો જ થાળ કરાવીને જમાડયા. ને કહે જે, સ્વામી હવે આપણે ઝાઝા દહાડે ભેગા થઈશું માટે સારી પેઠે જમો ને તેમના સાધુને પણ ઘણી તાણ કરીને જમાડ્યા. અને પોતે ચળુ કરીને મુખવાસ જમીને પ્રસાદીનો મુખવાસ સ્વામીને આપ્યો. પછી શ્રીજીમહારાજ ઢોલીયા ઉપર બેઠા ને સ્વામીને કહે કે, આવો પૂજા કરો. ત્યારે સ્વામીએ પૂજા કરી આરતી ઉતારી. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી, ચૈતન્યાનંદ સ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી આદિ મોટા મોટા સદ્‌ગુરુની

પણ પૂજા કરી ને શ્રીજીમહારાજને મળ્યા. પછી આસને જઈ તૈયાર થઈ શ્રીજીમહારાજ પાસે સભામાં આવ્યા ને શ્રીજીમહારાજને દંડવત્ કરી પગે લાગી સર્વ સભાને નમસ્કાર કરીને ચાલ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સ્વામી ઉપર અતિ પ્રસન્ન થયા. ને ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહે જે, સ્વામી તમે ગામ જવું રહેવા દ્યો. ને લાધા ઠક્કરને મુંબઈ મોકલશું. તે કામ કરી આવશે માટે તમે રહો ને વ્યાવહારિક કામ છે. એટલે લાધો ઠક્કર કરશે એમાં તમને શું મોકલવા એવું શ્રીજીમહારાજે કહ્યું ત્યારે સ્વામી પાછા વળ્યા. અને આસને પૂજા વગેરે મેલીને સભામાં આવ્યા. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીને પોતાની અનુવૃત્તિમાં બહુ વર્તતા જોઈને શ્રીજીમહારાજ ઘણું રાજી થયા. માટે એમ જે અનુવૃત્તિમાં વર્તે તેના ઉપર શ્રીજીમહારાજ બહુ રાજી થાય છે. ॥ ૨૮૦ ॥

૨૮૧. શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીએ વિરાજમાન હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીએ વિરાજમાન હતા તે સમે સોમલાખાચર તથા દાદાખાચર તથા સુરાખાચર તથા અલૈયાખાચર તથા માતરોધાધલ તથા લાધા ઠક્કર તથા હરજી ઠક્કર આદિક હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજ પાસે આવ્યા, ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું જે, તમે બધા કેમ આવ્યા ? ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! આપણે મંદિરનું કામ ચાલે છે તે પાણા વિના કડીઆ બેઠા છે ને ખાણે પથ્થર કાઢેલ પડ્યા છે પણ વરસાદ વરસતો નથી એટલે લોકો કોશ હાંકવા માંડ્યા છે માટે કોણ ગાડું જોડીને પથ્થર લાવે. અને વરસાદ વરસે તો સહુને દુઃખ મટે, નહિ તો આ બધી દુનિયા વરસાદ વિના દુઃખી છે, અને પાણી વિના સીમમાં જુવાર, બાજરો આદિ મોલ સુકાય છે. માટે તમે કૃપા કરો તો વરસાદ થાય. ને સહુ હરિભક્તને પણ સુખ થાય ને ઉદાસી મટે. માટે કૃપા કરીને વરસાદ કરો તો સારું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, ઈંદ્ર કોપ્યો છે તે વરસાદ નહિ થાય. ત્યારે સર્વે હરિભક્તોએ કહ્યું, હે શ્રીજીમહારાજ ! ઈંદ્ર પણ તમારી આજ્ઞામાં છે તે વાસ્તે એને આજ્ઞા કરો તો થાય. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, એને કાંઈ વરસાદ કર્યાની મરજી નથી. ત્યારે દાદાખાચરે કહ્યું જે, હવે આપણે ઊઠો. આમાં કાંઈ શ્રીજીમહારાજની મરજી નથી. પછી સહુ મહારાજને પગે લાગીને ગોપાળાનંદ સ્વામીને આસને ગયા. ત્યારે સ્વામીએ

કહ્યું જે, કેમ આવ્યા ? ત્યારે દાદાખાચરે કહ્યું જે, તમારે દર્શને ને એક કામ પણ છે તેટલા સારું આવ્યા છીએ. ત્યારે સ્વામી તેઓને કહે જે, તમારે જે કામ હોય તે કહો. ત્યારે તેઓએ શ્રીજીમહારાજ આગળ વરસાદ બાબતની હકીકત કહી હતી તે સ્વામીને કહી સંભળાવી. ને કહે જે, સ્વામી તમે દયા કરો તો બધું દુઃખ મટી જાય. ત્યારે સ્વામી કહે જે, તમે શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા હતા ? ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, હા ગયા હતા. ત્યારે સ્વામી કહે જે, તમે વરસાદ બાબત મહારાજને કહ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તમને શું કહ્યું ? ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, ઈંદ્ર કોપ્યો છે માટે વરસાદ નહિ થાય. એમ શ્રીજીમહારાજે અમને કહ્યું. ત્યારે સ્વામી તેઓને કહે જે, શ્રીજીમહારાજની મરજી નથી. નહીં તો ઈંદ્ર બિચારો શું કરે. ત્યારે તે હરિભક્તો સ્વામીને કહે જે, વરસાદ નહિ થાય તો દુનિયા બધી દુઃખી થાશે તથા હરિભક્તો પણ વરસાદ વિના દુઃખ પામશે માટે તમે કૃપા કરો તો વરસાદ થાય તો સારું. ત્યારે સ્વામી કહે જે, શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા વિના મારાથી વરસાદ થઈ શકે નહિ. કેમ જે મહારાજની મરજી વરસાદ કરવાની નથી અને વરસાદ કરું તો મહારાજ કુરાજી થાય. તમો તથા અમો સર્વે શ્રીજીમહારાજની મરજી અનુસાર વર્તીએ તો સુખ, નહિ તો દુઃખ. પછી દાદાખાચર આદિ સ્વામી પાસે બેઠા ને ઘડીએક વાતો સાંભળી ને ત્યાંથી સચ્ચિદાનંદ સ્વામી પાસે ગયા ત્યારે સ્વામી વંડામાં હતા. તે પગે લાગીને સહુ બેઠા. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું કે, કેમ આવ્યા ? ત્યારે તેઓ કહે જે સ્વામી વરસાદ નથી વરસતો તે બધા હરિભક્તો તથા બીજા મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી આદિ વરસાદ વિના બહુ દુઃખ પામે છે. માટે તમે દયા કરો તો સહુ સુખી થાય ને મહારાજ મંદિર ચણાવે છે ને કડીઆ પાણા વિના ખોટી થાય છે, માટે વરસાદ કરો તો ખાણે પથ્થર કાઢેલ પડ્યા છે તે લોક તાણી લાવે. વરસાદ વિના તેઓ સહુ પોતપોતાનો કોશ હાંકીને પાણી પાવા મંડ્યા છે. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, તમે વરસાદ સારું શ્રીજીમહારાજ પાસે ગયા હતા ? ત્યારે કહે, હા, પણ મહારાજે કહ્યું જે, ઈંદ્ર કોપ્યો છે માટે વરસાદ નહિ થાય. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી કહે જે, તમે ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે ગયા હતા ત્યારે તેઓ કહે હા ગયા હતા. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી કહે જે, તમને ગોપાળાનંદ

સ્વામીએ શું કહ્યું ? ત્યારે તેઓ કહે જે, મહારાજની મરજી વરસાદ કરવાની નથી એટલે મારાથી વરસાદ કેમ થઈ શકે, નહિ તો ઈંદ્રનો કાંઈ ભાર નહિ, એમ ગોપાળાનંદ સ્વામીએ અમને જવાબ દીધો. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી તે હરિભક્તોને કહે જે, ઈંદ્રને તો હું સારી પેઠે સમજાવું. પણ શ્રીજીમહારાજ મને વઢે તેમાં તમે સહાય કરી શકો તેમ છો ? ત્યારે તે હરિભક્તોએ સ્વામીને કહ્યું જે, તમને શ્રીજીમહારાજ વઢશે તો અમે મહારાજની સ્તુતિ કરીશું પણ તમને વઢવા નહિ દઈએ, માટે તમે ઈંદ્રને સારી પેઠે સમજાવો. ત્યારે સ્વામી કહે જે, ઈંદ્રને તો હું સારી પેઠે સમજાવીશ. પણ મહારાજની બીક છે. ત્યારે દાદાખાચર આદિ કહે જે, શ્રીજીમહારાજની બીક તમે રાખશો નહિ, ને ઈંદ્રને સમજાવીને કરો વરસાદ. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી આકળા થઈને ઈંદ્ર પાસે ગયા. ત્યારે તે ઈંદ્ર તેની ગાદી ઉપર બેઠો હતો તે સ્વામી ઈંદ્રને પાટું મારીને કહે જે, સર્વ દુનિયા દુઃખી થાય છે ને પાજી વરસાદ કરતો નથી ? ત્યારે બાર મેઘને ખબર પડી ને તે મેઘ અરસપરસ બોલવા મંડ્યા જે, કોનો વરસવાનો વારો છે ? જેનો વરસવાનો વારો હોય તે વરસવા મંડો. નહિ તો આ ઈંદ્રના હાલ થયા તેવા હાલ થશે. ત્યારે જેનો વારો હતો તે વરસવા માંડ્યો ને તે મોટી ધારાએ હડહડ પાણી પડવા મંડ્યાં. તે વખતે શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં પોઢ્યા હતા તે જાગ્યા ને કહે જે, આવા જોરથી શાના શબ્દ થાય છે ? ત્યારે બ્રહ્મચારી રાજી થકા શ્રીજીમહારાજને કહેતા હવા, જે બહુ સારો વરસાદ થાય છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે, આ વરસાદ કરનાર કોણ ? એમ કહીને મોટી હાક મારી. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ઈંદ્રની પાસે ઊભા હતા તે પાછા વંડામાં આવતા રહ્યા અને વરસાદ વરસતો બંધ થઈ ગયો. શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીએથી આવીને ઉગમણાબારની ઓસરીએ ઢોલીયા ઉપર બેઠા ને સર્વે સાધુને બોલાવ્યા. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ મનમાં જાણ્યું જે, હવે શ્રીજીમહારાજ મને વઢશે. એમ મનસૂબા સહિત સભામાં આવી બેઠા. ને દાદાખાચર તથા સોમલાખાચર આદિક હરિભક્ત પણ આવી મહારાજને પગે લાગી બેઠા. ત્યારે તે સમે શ્રીજીમહારાજ અતિ આકળા થઈને બોલ્યા જે, આવાં અવળાં કામ કરે ને ન કરવાનું હોય તે કરે છે તે વિષે કહીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને બહુ વઢ્યા. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ

સ્વામીએ સોમલાખાચર તથા દાદાખાચર સામું જોયું. ત્યારે સોમલાખાચર તથા દાદાખાચર બોલ્યા જે, મહારાજ એમને શા સારું વઢો છો ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે જે આવાં ને આવાં ઊંધાં કામ કરે છે તે તેમને કહ્યા વિના કેમ ખબર પડે ને કહ્યા વિના કેમ ચાલે ? એમ કહીને ઊભા થઈને બોલ્યા જે, કાંતો એ અવળાં કામના કરનારા સાધુ અહીં રહે નહિ ને કાંતો અમે અહીંયાં રહીએ નહિ. એમ કહીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને કાઢ્યા તે ખળખળીયો ઊતરીને સામા કાંઠા ઉપર મોટા પથ્થરા ઉપર જઈને સચ્ચિદાનંદ સ્વામી આસન વાળીને બેઠા. ને શરીર બધું રુધિરે કરીને ભરાઈ ગયું ને સર્વ વૃત્તિયું શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિને વિષે જોડી દીધી, ને મહારાજની મૂર્તિને વિષે સંલગ્ન થઈને અખંડ ભજન કરવા મંડ્યા. તે ભજન કરતાં કરતાં આખી રાત વીતી ગઈ ને બીજે દિવસે બપોર ચડ્યા તે ભાદરવા માસની ઋતુને લીધે તડકો ઘણો પડ્યો તેણે કરીને બધી જમીન બહુ તપી ને સ્વામી બેઠા હતા તે પથ્થરો પણ આકરો તપ્યો. તેણે કરીને સ્વામીનું શરીર પણ બળવા મંડ્યું ને તરસ બહુ લાગી. પણ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને ભજનનો તાર તૂટવા દીધો નહિ ને અતિશે મૂર્તિને વિષે જોડાઈ ગયા, ને શરીરમાં તરસ ને તડકાનું દુઃખ બહુ તે સમે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં ભરનિદ્રામાં પોઢ્યા હતા તે અકળાઈ ગયા ને જાગ્યા. જાગીને બેઠા થઈને કહ્યું જે, બ્રહ્મચારી ઉતાવળા ઉતાવળા પાણી લાવો. અમને બહુ તરસ લાગી છે ત્યારે બ્રહ્મચારી ટાઢા પાણીની લોટી ભરીને લાવ્યા. તે શ્રીજીમહારાજે પીધું અને વળી પાણી મંગાવ્યું તે પીધું તો પણ તરસ છીપી નહિ. વળી ત્રીજી વખત પાણી લાવવાનું શ્રીજીમહારાજે કહ્યું. તે સાંભળી બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, વારે વારે પાણી માંગો છો તે તરસ નથી છીપતી કે કેમ ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, પાણી પાવું છે તેને તો પાતા નથી. ત્યારે મરજીના જાણનારા એવા રતનજીભાઈ ને મીયાંજી શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીનું સાકર નાખેલું ટાઢું જળ તેને લઈને સચ્ચિદાનંદ સ્વામી પાસે ગયા ને સ્વામીને કહ્યું જે, શ્રીજીમહારાજે તમારા સારું પ્રસાદીનું પાણી મોકલ્યું છે. તે સાંભળીને શરીરમાં જે રુધિર નીકળેલું તેની તથા તડકાના તાપની જે પીડા હતી તે સમાઈ ગઈ ને રાજી થઈને પ્રસાદીનું પાણી પીધું એટલે શરીરમાં જે તરસની પીડા હતી તે મટી ગઈ.

એટલે શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં બિરાજ્યા હતા ત્યાં તરસ મટી ગઈ ને અકળામણ પણ મટી ગઈ. અને બીજે દિવસે ભક્તિમાતાનું શ્રાદ્ધ આવ્યું. તે ખીર ને રોટલીની રસોઈ કરાવીને કહ્યું જે, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ક્યાં છે ? એમને જ્યાં હોય ત્યાંથી તેડી લાવો. એમને જમાડીએ ત્યારે મીયાંજી ને રતનજી ગયા તે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને તેડી લાવ્યા. ત્યારે મહારાજે થાળ જમીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને જમવા બેસાડ્યા ને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, તાસડો લાવો તે તાસડો લાવ્યા. આગળ મેલીને તેમાં ખીર રોટલી પીરસીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, હવે સ્વામી જમો. ત્યારે સ્વામી જમવા મંડ્યા. તે પીરસનારાએ બે-ત્રણ વાર પીરસ્યું ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું, હવે રાખો. સ્વામીને વસમું લાગશે એટલે સ્વામીએ ચળું કરીને પાણી પીધું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, રાધાવાવે જાઓ. તેથી શ્રીજીમહારાજને પગે લાગીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામી રાધાવાવે જતા હવા. ॥ ૨૮૧ ॥

૨૮૨. શ્રીજીમહારાજ ઉગમણાબારને ઓરડે વિરાજમાન હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલીયા ઉપર ઉગમણે મુખારવિંદે વિરાજમાન હતા. ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ સાધુ તથા હરિભક્તોની સભા ભરાઈને બેઠી હતી ને ગવૈયા પરમહંસ ગાવણું કરતા હતા. ત્યારે પ્રેમાનંદ સ્વામી કીર્તન બોલ્યા જે ॥ કૈસે જાઉં પનીયાં રોક્યો પનઘટ વા ॥ કૈસે જાઉં પનીયાં ॥ કાંધે કામરીયાં ને હાથમેં લકુડીયાં ॥ વાંસરી બજાવે વાલો જમુના કે તટવા ॥ કૈસે જાઉં ॥ ૧ ॥ તે સાંભળીને સિદ્ધાનંદ સ્વામીને સંકલ્પ થયો જે, શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ મને દેખાય છે પણ એ મૂર્તિ કેવી હશે ત્યાં તત્કાળ દેખાણી. શ્યામ મૂર્તિને ખાંધે કામરીને કેડે શીંગડી ખોસેલી અને પગે લંગરવા ને હાથમાં ફુમકાવાળી મોરલી વજાડે એવી મૂર્તિ સિદ્ધાનંદ સ્વામીને દેખાણી ને સિદ્ધાનંદ સ્વામીને શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાતી હતી તે આળસી ગઈ ને શ્રીકૃષ્ણની શ્યામમૂર્તિ દેખાણી. તે જોઈને સ્વામી બહુ અકળાણા પણ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાય નહિ ને શ્યામ મૂર્તિ દેખાય. ને શરીરમાં પરસેવો વળી ગયો પણ શ્યામ મૂર્તિ દેખાતી આળસી નહિ ને બહુ મૂંઝાણા. તે જોઈ શ્રીજીમહારાજ મરક મરક હસતા જાય. તે જોઈને પ્રેમાનંદ સ્વામીને એમ થયું જે, આપણું ગાવણું સાંભળીને

હસ્યા. પછી સિદ્ધાનંદ સ્વામીએ હાથ જોડીને શ્રીજીમહારાજની વિનંતી ઘણી કરી જે, હે શ્રીજીમહારાજ ! હવે આવો સંકલ્પ કોઈ દિવસ નહિ કરું માટે તમારી જે મૂર્તિ દેખાતી હતી તે દેખાડો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાણી એટલે અકળાતા ને મૂંઝાતા આળસ્યા, ત્યારે શ્રીજીમહારાજે સ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, કેમ થયા. ત્યારે સિદ્ધાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, પ્રેમાનંદ સ્વામી કીર્તન બોલ્યા તે સાંભળીને મને સંકલ્પ થયો જે તે મૂર્તિ ભગવાન કેવા હશે ત્યારે શ્યામમૂર્તિ દેખાણી ને તમારી મૂર્તિ દેખાતી આળસી ગઈ એટલે હું બહુ મૂંઝાણો. શ્રીજીમહારાજે સહુ સભાને કહ્યું જે, ઉપાસક તો આવા હોય. એટલે સહુ સભામાં હતા તે સાંભળીને આશ્ચર્ય પામી ગયા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, પોતાના ઈષ્ટદેવ વિના સર્વ અવતારની મૂર્તિઓ દેખાય તો પણ અકળાય ને મૂંઝાય અને જ્યારે પોતાના ઈષ્ટદેવની મૂર્તિ દેખાય ત્યારે શાંતિ થાય ને રાજી થાય એ ખરા ઉપાસકનો ધર્મ છે એમ શ્રીજીમહારાજ બોલતા હવા. ॥ ૨૮૨ ॥

૨૮૩. શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીએથી ગંગાજળીયે કૂવે ના'વા પધાર્યા હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં બિરાજમાન હતા ત્યાંથી ગંગાજળીએ કૂવે ન્હાવા પધાર્યા. તે કૂવા કાંઠે બાજોઠ ઉપર શ્રીજીમહારાજ ના'તા હતા. તે સમે લાડુબા તથા મોટીબા આદિકે શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે મોટીબાએ લાડુબા આદિ ડોસીઓને વાત કરી જે, આ સમે આપણાં મોટાં ભાગ્ય જે ગોપીઓના જેવી પ્રાપ્તિ થાય છે, તે ગોપીઓના જેવો આનંદ છે ને ગોપીઓના જેવું સુખ છે ને ગોપીઓના જેવું કલ્યાણ થાય એ વાત શ્રીજીમહારાજશ્રીએ ના'તાં ના'તાં સાંભળી. પછી મહારાજ નાહી ચાખડીએ ચઢીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલીયા ઉપર બિરાજ્યા. તે સમે બ્રહ્મચારી થાળ લઈને આવ્યા એટલે શ્રીજીમહારાજ ઢોલીયેથી ઊતરી ચાકળા ઉપર બેઠા. ત્યારે બ્રહ્મચારીએ હાથ ધોવરાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજ જમવા મંડ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી હાથમાં રૂમાલ લઈ માખીઓ ઉડાડવા લાગ્યા. શ્રીજીમહારાજને કહ્યું જે, આજ આ હરિભક્તનો થાળ છે તે તેમણે કહ્યું છે જે શ્રીજીમહારાજ સારી પેઠે જમે ત્યારે મહારાજ સારી પેઠે જમ્યા. ને છેલ્લી

વારે દૂધપાક, પુરી ને પછી ભાત ને દૂધ જમ્યા. ત્યારે દૂધ કાઢીને તેમાં જાયફળ આદિક તેજાના નાખી કઢો કરીને બ્રહ્મચારી લાવ્યા ને કહે જે, શ્રીજીમહારાજ આટલું દૂધ પીઓ. ત્યારે શ્રીજીએ દૂધપાન કર્યું. એટલે શ્રીજીમહારાજના ઉપલા હોઠે દૂધનો ધોળો દોરો પડી રહ્યો હતો તે શોભા બહુ ભારે આવી એટલે સર્વેએ સારી પેઠે દર્શન કર્યાં. ને પછી શ્રીજીમહારાજે ચળું કર્યું એટલે બ્રહ્મચારીએ રૂમાલ આપ્યો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ હાથ કોરા કરી મુખવાસ જમીને પોઢી ગયા. ને બપોર પછી ત્રીજે પહોરે જાગી કોગળા કરી જળપાન કર્યું. પછી ચાખડીએ ચઢી આથમણા બારને ઓરડે ઢોલીયા ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે લાડુબા તથા મોટીબા આદિક સર્વ બાઈયું શ્રીજીમહારાજને દર્શને આવ્યાં ને મહારાજ આગળ સર્વ બાઈયોની સભા ભરાઈ બેઠી. ત્યારે લાડુબા તથા મોટીબાને કહ્યું જે, આટલા દિવસ થયા. અમારી વાતો તમે સાંભળી સમાગમ કર્યો પણ કાંઈ સમજ્યા નહિ ને સમજણ ગોબરી ને ગોબરી રહી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજને લાડુબાએ કહ્યું જે, શી વાત સમજાણી નથી તે કહો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, અમે ગંગાજળીએ ના'તા હતા ત્યારે તમે બોલ્યાં જે, ગોપીઓના જેવો આનંદ ને ગોપીઓના જેવું સુખ ને ગોપીઓના જેવું કલ્યાણ થાશે એમ તમે કહ્યું તે તમારી ગોબરી સમજણ છે. ને ગોપીઓના જેવું કલ્યાણ તો કોઈક અધર્મી માણસ આવી તમારા ગોળાનું પાણી પીશે તેનું પણ થાશે ને તમારે ઘેર બળદ, ઘોડા આદિક તથા વૃક્ષ છે તે અક્ષરધામને પામશે. ત્યારે તમારા કલ્યાણની તો શી વાત કહેવી. અને તમે તો હજુ ગોપીઓના જેવા કલ્યાણને બાઝી પડ્યાં છો એ જ તમારી ગોબરી સમજણ છે. અને મોટા અવતારાદિક આ દરબારના ફળીઆમાં લોટીને માથે ચરણરજ ચડાવી જાય છે એવો તો આ ભૂમિકાનો મહિમા છે. અને અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના કર્તા જે મૂળ પ્રકૃતિને પુરુષ તથા વૈરાટપુરુષ તથા બ્રહ્મા તથા ઈંદ્ર ચંદ્રાદિક દેવ તથા શ્વેતદ્વીપ, બદ્રીકાશ્રમ, વૈકુંઠના તથા ગોલોકાદિક ધામના મુક્ત તમારા દરબારમાં આવેલા છે ને બહુ મહિમા જાણી માથે ચરણરજ ચઢાવે છે. ને તમે તો ડાંગરના ફોતરા જેવું જે ગોપીઓનું કલ્યાણ તેને ઇચ્છો છો એ જ તમારી અણસમજણ છે. એમ શ્રીજીમહારાજે વાત કરી ત્યારે સર્વે બાઈઓ આશ્ચર્ય પામીને દૃઢ નિશ્ચય કરતાં હવાં. ॥ ૨૮૩ ॥

૨૮૪. સિદ્ધાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરતા હવા

એક સમે સિદ્ધાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરતા હતા તેથી તેમને એમ થયું જે, આવી અત્તર, ચંદન, પુષ્પની સુગંધી ક્યાંથી આવતી હશે ? ત્યારે એમણે પોતાના સંકલ્પથી સમાધાન કર્યું જે, આ દરબારમાં શ્રીજીમહારાજની પૂજા થાય છે તેની સુગંધ આવતી હશે. એમ કરતાં કરતાં દરબારમાંથી સ્વામી પોતે લક્ષ્મીબાગે તથા રાધાબાગે ગયા. તો પણ સુગંધી આવવા મંડી ત્યારે તે સંશય થકી માસ બે માસ પછી સિદ્ધાનંદ સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું જે, મને સુગંધી આવે છે તે શેની આવતી હશે ? ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, તમે શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન કરો છો તેની સુગંધી આવે છે એમ કહ્યું પણ સંશય મટ્યો નહિ. અને શ્રીજીમહારાજ ઉત્તરાદા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલીયા ઉપર ઉત્તરાદે મુખારવિંદે વિરાજમાન હતા. તે સભા જોઈને સિદ્ધાનંદ સ્વામી સભામાં બેઠા અને મને સુગંધી આવે છે તે શેની આવતી હશે એવો પોતાને સંકલ્પ હતો. તે અંતર્યામીપણે તેમનો સંકલ્પ જાણીને શ્રીજીમહારાજે તે ઉપર વાત કરી, જે અક્ષરધામમાં જે ભગવાનની દિવ્ય મૂર્તિ વિરાજે છે. તે મૂર્તિની ચંદન, પુષ્પ, અત્તર વિગેરેથી પાર્ષદો તથા અનંત મુક્ત તો મહારાજની ભારે ભારે વસ્ત્ર તથા ઘરેણાં વગેરેથી પૂજા કરે છે તેવા જે દિવ્ય મૂર્તિ ભગવાન તે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડમાં જ્યાં પોતાની ઈચ્છા આવે ત્યાં અવતાર ધરે છે તે મનુષ્ય આકાર થાય છે. તે મનુષ્ય રૂપ જે ભગવાન તેમનું જે ધ્યાન કરે તે ધ્યાનને પ્રતાપે કરીને જે અક્ષરધામને વિષે જે પૂજા થાય છે તે પૂજાની સુગંધી અહીંયાં ધ્યાન કરનારા ભક્તને આવે છે. આવી શ્રીમુખથી વાત સાંભળીને સિદ્ધાનંદ સ્વામીનો સંશય મટી જતો હવો. ॥ ૨૮૪ ॥

૨૮૫. શ્રીજીમહારાજ નિયમની એકાદશીએ ઉગમણા બારની ઓરડાની ઓસરીએ બેઠા હતા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ નિયમની એકાદશીને દિવસે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલીયા ઉપર ઉગમણે મુખારવિંદે વિરાજમાન હતા. ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ સર્વે સાધુ તથા બ્રહ્મચારી, પાર્ષદો તથા

દેશ દેશના હરિભક્ત અને બાઈઓ એ સર્વે બેઠાં હતાં. ત્યારે તે સર્વેના સામી દૃષ્ટિ કરીને બોલ્યા જે, આજ નિયમની એકાદશી છે. માટે સહુ વિશેષ નિયમ લ્યો, એટલે આગળ જે સદ્ગુરુ બેઠા હતા તે પ્રથમ નિયમ લેવા મંડ્યા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ નિયમ લીધો જે, આ ગ્રંથ કરું છું તે પૂરો કરવો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ રાજી થયા. અને બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ આઠ કીર્તન નવાં કરવાં તેવું નિયમ લીધું. ત્યારે પ્રેમાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, હે મહારાજ ! તમારા ચરિત્રની સ્મૃતિ રાખવી એટલે પ્રેમાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, હું નિત્ય આઠ કીર્તન નવાં કરીશ. એ રીતે સહુ નિયમ લેતા હવા. એટલામાં સિદ્ધાનંદ સ્વામીને એમ સંકલ્પ થયો કે, મારે અતિ કઠણમાં કઠણ નિયમ લેવું, જેણે કરીને શ્રીજીમહારાજ ઘણા રાજી થાય. પછી પાછા સર્વ નિયમ લેવા મંડ્યા ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ નિયમ લીધું કે, મારે આસન વાળીને બેસવું ને સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એકતાર ભજન કરવું. જેવા આ સભામાં શ્રીજીમહારાજ બિરાજે છે તેવી ને તેવી મૂર્તિની અખંડ સ્મૃતિ રાખવી. તે મહારાજ સભામાંથી થાળ જમવા જાય અથવા બીજી ક્રિયા કરવા જાય તે ક્રિયા કરીને પાછા સભામાં પધારે ત્યારે દૃષ્ટિને અંતરમાંથી બહાર લાવી મૂર્તિ સામું જોવું પણ તે વિના બીજાં પદાર્થ જોવાં નહિ એ નિયમ રાખવું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થકા બોલ્યા જે, આ નિયમ સર્વ નિયમ કરતાં કઠણ, કેમ કે કાશીએ જઈને કાશીથી તે દ્વારકા સુધી દંડવત્ કરીને જાય તે કઠણ નહિ. અને યજ્ઞ કરીને બધી પૃથ્વીમાં યજ્ઞશાળા કરી નાખે તે પણ કઠણ નહિ. અને ચાર વેદ કંઠે કરવા તે પણ કઠણ નહિ. દેહને સૂકવી નાખવું તે પણ કઠણ નહિ પણ તે કરતાં ભગવાનની મૂર્તિની અખંડ સ્મૃતિ રાખવી તે બહુ કઠણ છે. એમ શ્રીજીમહારાજે વાત કરી તે સાંભળીને સિદ્ધાનંદ સ્વામીને મનસૂબો થયો જે, મારે અખંડ ભગવાનની સ્મૃતિ રાખવી ને આ સર્વેએ નિયમ લીધાં તે તો ચાર મહિના સુધી રાખવાં પછી નહિ. પણ મહારાજે કહ્યું કે, ભગવાનની મૂર્તિની અખંડ સ્મૃતિ રાખવી તે કેમ સમજવું. તે ઘાટ શ્રીજીમહારાજે અંતર્યામીપણે જાણીને તે ઉપર વાત કરી જે, અખંડ સ્મૃતિ રાખે તો તે રાખનારને નિરંતર સ્મૃતિ રહે એટલે સિદ્ધાનંદ સ્વામીને એમ સંકલ્પ હતો તે મટી ગયો. ને પોતે એમ સંકલ્પ કર્યો કે, હવેથી મારે દિવસ ઊગ્યાથી તે આથમ્યા સુધી મૂર્તિની

અખંડ સ્મૃતિ રાખવી. પછી સ્વામી બીજે દિવસ સૂર્ય ઊગ્યાથી સ્મૃતિ અતિ ખટકાથી રાખવા મંડ્યા ને લક્ષ્મીબાગે ગયા. ત્યારે ભંડારીએ કહ્યું જે, પાણી લઈને લોટ બાંધી આપો. એટલે સ્વામીએ પાણી લઈને લોટમાં રેડ્યું તે મૂર્તિની સ્મૃતિ રાખવાને લીધે પાણી લોટમાં વધારે નંખાયું ત્યારે ભંડારીઓ વઢવા મંડ્યા ને કહે જે, આવા ને આવા જડ જેવા નર્યા ચાલ્યા આવે છે. એટલે ઘંટીએ દળતા હતા તેમણે બોલાવ્યા જે, સ્વામી, અહીં આવો ઘંટીએ બેસો. એટલે સ્વામી ઘંટીના ગાળા ઉપર મૂર્તિ ધારીને દળવા બેઠા. એટલે મૂર્તિને વિષે વૃત્તિ રહેવા લાગી ત્યારે બહુ જોર કરીને ઘંટીને તાણી તેણે કરીને શરીરે પરસેવો વળ્યો તે સામા જે દળવા બેઠા હતા તેમણે પરસેવો લૂછી નાખ્યો. પછી દળતાં દળતાં ઘઉં ખૂટી ગયા ત્યારે ગમાન ભક્તે કહ્યું કે, સ્વામી ! દાતણ કાપવા ચાલો. ત્યારે સ્વામીને એમ થયું જે મૂર્તિની સ્મૃતિ રાખવી તે કઠણ છે, કેમ જે બાવળીયાની સોટી કાપવા જશું તો મૂર્તિ ભૂલી જવાશે ને મૂર્તિ સામી દૃષ્ટિ રાખશું તો દાતણ નહીં કપાય. ત્યારે ગમાન ભક્તે કહ્યું કે, આ બાવળની સોટી કાપો. તે કાપતાં જરા મૂર્તિ ભૂલી જવાયું પછી એવો ખટકો રાખ્યો જે આજ સુધી મૂર્તિની સ્મૃતિ રાખવાનું હતું પણ જરા વિસ્મૃત થઈ ગઈ. માટે આજ આખી રાત સ્મૃતિ રાખવી. પછી રાતે ઊંઘ આવવા મંડી એટલે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીના પગ દાબવા મંડ્યા તે બે કલાક સુધી દાબ્યા. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી કહે કે, હવે તો છૂટકો કરોને દાબતો રાખ્યને ઊઠી જાઓ. એમ કચવાઈને બોલ્યા ત્યારે વિશ્વાત્માનંદ સ્વામી કહે જે, સ્વામી અહીં આવો. ત્યારે તેમના પગ દાબવા મંડ્યા. તે ઝાઝી વાર સુધી પગ દાબ્યા એટલે તેમણે પણ ના પાડી. ત્યારે સિદ્ધાનંદ સ્વામીને એમ થયું જે, અત્યાર સુધી તો વૃત્તિ રાખી પણ હવે કેમ થાશે. પછી ઊભા ઊભા વૃત્તિ મૂર્તિમાં રાખી તે દિવસ ઊગ્યો ત્યાં સુધી રાખી. શ્રીજીમહારાજ સવારમાં અક્ષર ઓરડીમાંથી ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ પધાર્યા એટલે સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજ સામું જોયું ત્યારે શ્રીજીમહારાજે સિદ્ધાનંદ સ્વામી સામું જોયું. એવી રીતે એક ઘડી સુધી જોઈ રહ્યા ત્યારથી સ્વામીના હૃદયને વિષે નિરંતર મૂર્તિ રહેવા લાગી ને અખંડ ભજન થતું હવું. ॥ ૨૮૫ ॥

૨૮૬. શ્રીજીમહારાજે સર્વ સાધુ પાળાને અક્ષરઓરડીએ બોલાવ્યા

એક સમે શ્રીજીમહારાજે સર્વ સાધુ, પાળાને અક્ષર ઓરડીએ બોલાવીને આજ્ઞા કરી જે, સહુ વાવડીની ખાણે પથ્થર કાઢવા જાઓ. સચ્ચિદાનંદ સ્વામી તથા સિદ્ધાનંદ સ્વામીને આજ્ઞા કરી જે, અહીંથી પાણીના ડબા ભરીને તમારે વાવડીની ખાણે ગાડામાં લઈ જઈને સર્વને પાણી પાવું અને ત્યાંથી આવો ત્યારે ખાણેથી પથ્થરનું ગાડું ભરીને આવવું. પછી તે વાવડીની ખાણે પાણી લઈ જતા ને પથ્થર ગાડે નાંખી લાવતા તે એક દિવસ સારું ખડ હતું તે માણકી ઘોડી સારું તે ગાડામાં મૂકીને પોતે બળદ સારુ ખડ વાઢીને લાવ્યા. તે દરબારમાં ઢગલો કરીને ગયા એટલે મે'માનના ઘોડાને સોમલાખાચરે નીરી દીધું. તે જોઈને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ આકળા થઈને કહ્યું જે, આ ખડ કોણે નાખી દીધું ? એનાં માબાપ શું ખાશે તે સાંભળીને સોમલાખાચરને વસમું લાગ્યું ને શ્રીજીમહારાજ આગળ રાવે ગયા ને મહારાજને કહે જે, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી આમને આમ કહે છે ને ગાળો ભાંડે છે, એમ સોમલાખાચરે શ્રીજીમહારાજ આગળ ફરિયાદ કરી. ત્યારે મહારાજ કહે જે, એ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને બોલાવો તે સ્વામી ક્યાં છે ? ને આવું ઊંધું કરીને બેસે છે ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી આવ્યા. એટલે શ્રીજીમહારાજ વઢવા મંડ્યા એટલે સ્વામીના કાનમાંથી લોહી નીકળવા માંડ્યું ને માંદા થઈ ગયા. ને દરબારની ડેલી આગળ એક ઢાળીયામાં ખાટલે સૂતા અને જીવોખાચર માંદા હતા તેને જોવા સારું હાથમાં છડી લઈને શ્રીજીમહારાજ એકઢાળીયા પાસે આડા અવળા ફરે ને કહે જે, દાદાખાચર તથા સોમલાખાચર - જીવાખાચર માંદા છે તે જોવા જઈએ. ત્યારે સિદ્ધાનંદ સ્વામી સચ્ચિદાનંદ સ્વામીની સેવામાં હતા. તેમને સંકલ્પ થયો જે, આ સ્વામી શ્રીજીમહારાજના કેવા એકાંતિક ભક્ત માંદા છે તેમને જોવા નથી આવતા અને જીવોખાચર તેમના ભક્ત નથી તેને જોવા જાય છે. એમ સંકલ્પ સિદ્ધાનંદ સ્વામીને થયો ને શ્રીજીમહારાજ તો જીવાખાચરને જોઈ આવીને અક્ષર ઓરડીમાં પધાર્યા. ત્યાં સોમલોખાચર બોલ્યા જે, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી તો અડબંગી તે ભણું કોઈનું માને જ નહિ. ત્યારે મહારાજે સોમલાખાચરને કહ્યું જે, ઓલ્યો માંદો પડ્યો છે તોય એનો કેડો મૂકતા નથી એમ કહ્યું તે વચન પોતાને સારું ન લાગ્યું. પછી

શ્રીજીમહારાજ કહે જે, સચ્ચિદાનંદ સ્વામીની સેવામાં કોણ છે. ત્યારે સિદ્ધાનંદ સ્વામી આવીને કહે જે, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી બહુ માંદા છે ને દેહ રહે તેમ નથી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે લાડુબા તથા મોટીબાને બોલાવીને કહ્યું જે, ભારે ભારે તેજાના નાખીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામી સારું રાબ કરો. પછી તે રાબ કરીને મહારાજ પાસે લાવ્યાં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે જરાક રાબ પીને પ્રસાદી કરીને સિદ્ધાનંદ સ્વામીને આપીને કહ્યું જે, જાઓ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીને એ રાબ પાઓ. એટલે તેમણે ત્યાં જઈને કહ્યું જે, તમારા સારું રાબ કરાવીને પ્રસાદીની કરીને શ્રીજીમહારાજે આપી છે. ત્યારે તુરત ઊઠીને સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ રાબ પીધી. પીને શ્રીજીમહારાજને દર્શને આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, સ્વામી તમને કાંઈ વસમું લાગ્યું. ત્યારે સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, ના મહારાજ, વસમું કાંઈ નથી લાગ્યું. એ તો મારો સ્વભાવ છે તે એમ થઈ જાય છે. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, હવે રાધાવાવે જાઓ. આવું શ્રીજીમહારાજનું વચન સાંભળીને પ્રસન્ન થકા રાધાવાવે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ ધારીને જતા હવા. ॥ ૨૮૬ ॥

૨૮૭. શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સાધુ સાથે રાધા બાગે પધાર્યા

એક સમે શ્રીજીમહારાજ દરબારમાંથી ગોપાળાનંદ સ્વામી, મુક્તાનંદ સ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી, ચૈતન્યાનંદ સ્વામી ને બ્રહ્માનંદ સ્વામી સહિત રાધાવાવે પધાર્યા. તે વાવથી ઉગમણી તરફ ધોરીયાને કાંઠે એક આંબા તળે મંચ ઉપર આસન નાખીને વિરાજમાન થયા. ને એક ઘડી થયા પછી સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ચાર કાચી કેરી લાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજ આગળ મૂકી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, કેરીને ધોઈને સુધારો એટલે તે સ્વામીએ કેરીઓને સુધારીને માંહી મીઠું નાખી પાણીની ખટાશ કાઢી નાખી નિચોવીને પછી મહારાજ આગળ ધરી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, આમાં ગળપણ હોય તો ઠીક. ત્યારે ગળપણ લેવા સારું માણસ મોકલ્યું. તે દરબારમાંથી ગળપણ લઈને માણસ આવ્યું. એટલે તે સુધારેલ કેરીમાં ગળપણ ભેળવ્યું ને લગારેક જમીને બોલ્યા જે, આ તો દાદાખાચર જમે તેવી છે. એમ કહીને દાદાખાચરને બોલાવ્યા. ને માણસ તેડવા ગયું. એટલે દરબારમાંથી દાદાખાચર ઉતાવળા ઉતાવળા આવ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, આ

તમારે જમવા જેવો મોરબ્બો છે ત્યારે દાદાખાચર કહે કે, હે મહારાજ ! મારે ખટાઈ ઉપર રુચિ છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ જમતા જાય ને દાદાખાચરને જમાડતા જાય. એમ ચારે કેરીનો મોરબ્બો એ રીતે જમ્યા. જમીને જરી થોડી વાર પછી શ્રીજીમહારાજને જમવાનો થાળ આવ્યો ને શ્રીજીમહારાજ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતાં જમતાં દાદાખાચરને જમાડ્યા. ને ગોપાળાનંદ સ્વામી, મુક્તાનંદ સવામી, નિત્યાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી, ચૈતન્યાનંદ સ્વામી એ બધાને પ્રસાદી આપતા જાય અને જમતા જાય. એ રીતે શ્રીજીમહારાજ સારી પેઠે જમ્યા. જમીને ચળું કર્યું. કોગળા કરીને મુખવાસ જમ્યા. તે પછી મંચ ઉપર એક ઘડી બિરાજ્યા અને તે સમે થોડાં માણસને લીધે શ્રીજીમહારાજને બહુ સુખ આવ્યું. પછી શ્રીજીમહારાજ મંચ ઉપર પોઢ્યા. તે સમે દાદાખાચર શ્રીજીમહારાજનાં ચરણાર્વિંદ દાબતા હતા ને શ્રીજીમહારાજને ઊંઘ આવી એટલે દાદાખાચરને પણ ઊંઘ આવી ગઈને દાદાખાચરનું માથું ઊંઘને લીધે નમીને શ્રીજીમહારાજનાં ચરણાર્વિંદને અડ્યું એટલે ઊંઘમાં પ્રકાશ દેખાણો. તે પ્રકાશમાં ચાર થાંભલા દેખાયા. તે થાંભલા બહુ શોભાયમાન ને તેજોમય દેખાણા. તે થાંભલા વચ્ચે એક એવું મોટું સિંહાસન દેખાયું. તેની ઉપમા પણ ન દેવાય એવું મહાસુખમય સિંહાસન ઉપર સુંદર રૂપાળું મખમલનું ગાદલું. તે પર શ્રીજીમહારાજ દિવ્યમૂર્તિ વિરાજમાન દેખાણા અને બહુ શોભાને એકએક રોમને વિષે કોટિ કોટિ સૂર્યનું તેજ ને શીતળતા ને સુગંધીપણું એવી ઘણી શોભાયે સહિત શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થયાં ને તે ભેળા અનંત મુક્તો તે ઘણી શોભાયે સહિત દેખાણા. તેમાં કોઈ ચતુર્ભુજ ને કોઈ અષ્ટ ભુજ ને સહસ્ત્રભુજ રૂપે દેખાણા. ને એક સારી શાખાએ સહિત ને શોભાયમાન કેરીએ સહિત ને મહાસુંગધીમાન એ રીતે સર્વેએ સહિત શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાણી. જેથી દાદાખાચરને બહુ સુખ આવ્યું. પછી જ્યારે અંતર્વૃત્તિ થઈ ત્યારે ફક્ત શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ દેખાણી. બીજું કશું ન દેખાણું. એવું બે ઘડી દિવસ રહ્યો ત્યાં સુધી દાદાખાચરને દેખાણું. પછી શ્રીજીમહારાજ પોઢ્યા હતા તે જાગીને કોગળા કર્યા ને પછી જળપાન કર્યું. પછી દાદાખાચરને જગાડ્યા. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે દાદાખાચરને પૂછ્યું જે, તમને કાંઈ દેખાણું. ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, હા મહારાજ. પછી દાદાખાચરને

જે આગળ લખ્યું છે તે પ્રમાણે પોતાના દેખવામાં આવ્યાની વાત શ્રીજીમહારાજને કહી દેખાડી. એટલે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે, મારો જન્મ છે ત્યાં તમારો જન્મ છે. એમ દાદાખાચરને મહારાજે કહ્યું. ને અમે છીએ ત્યાં તમે છો. જેમ તમને અક્ષરધામને વિષે અમે દેખાણા તેમ તમે પણ ત્યાં છો ને અમે અહીં છીએ તો તમે પણ અહીં છો. આવી રીતે તમે સમજતા નથી તેટલા સારું આ કહી એ વાત તમને દેખાણી ત્યારે દાદાખાચરે હાથ જોડીને કહ્યું કે, હે શ્રીજીમહારાજ ! તમે કહ્યું તેમ નથી સમજાતું. હવે આજથી એ રીતે સમજશું. એવી રીતે વાતનો પ્રસંગ થઈ રહ્યો. એટલાકમાં સચ્ચિદાનંદ સ્વામી આઠ પાકી કેરી લઈને આવ્યા. તે શ્રીજીમહારાજની આગળ મૂકી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, આ કેરીઓ સુધારો. ત્યારે ભગુજીએ સુધારી ને ચીરીઓ કરીને લાવ્યા. તે શ્રીજીમહારાજ અરધી ચીરી જમતા જાય ને અરધી ચીરી દાદાખાચરને આપતા જાય. એ રીતે ચાર કેરી શ્રીજીમહારાજ જમ્યા ને ચાર કેરી દાદાખાચરને જમાડી. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે જે, બાપ દીકરો બે જમ્યા. પણ બીજા કોઈને ન આપી માટે પંક્તિ ભેદ કર્યો. માટે પંક્તિભેદનો બહુ દોષ કહ્યો છે એમ બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ કહ્યું. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, અમે પંક્તિભેદ નથી કર્યો. આ ગોટલા રાખ્યા છે એમ કહીને ત્રણ ગોટલા બ્રહ્માનંદ સ્વામીને આપ્યા. ને ત્રણ ગોટલા નિત્યાનંદ સ્વામીને આપ્યા ને બે ગોટલા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીને આપ્યા ને કહે જે, મુક્તાનંદ સ્વામી અમારા ગુરુ છે માટે તેમને નહિ આપીએ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ ઘોડીએ સવાર થયા. ને દાદાખાચર ને સાધુ ગાડીમાં બેઠા તે મારગમાં આવતાં સાધુએ દાદાખાચરને પૂછ્યું જે, તમે છાની છાની શ્રીજીમહારાજ સાથે શી વાત કરી. ત્યારે દાદાખાચરે પોતાના સ્વપ્નામાં જે દેખાણું હતું તે કહી દેખાડ્યું. તે વાત સાંભળીને સાધુ બહુ રાજી થયા. પછી શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં પધારતા હવા. ॥ ૨૮૭ ॥

૨૮૮. ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ઓરડીમાં બિરાજ્યા હતા

ગઢડામાં શ્રીજીમહારાજ અક્ષરઓરડીમાં બિરાજ્યા હતા અને મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજનાં દર્શને જતા હવા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીહરિને પૂછ્યું જે, અંતઃકરણમાં શાંતિ થાય તેવી વાત કહો. પછીથી શ્રીજીમહારાજે

જે પ્રકારે શ્રી ભક્તિધર્મથી છપૈયાપુરમાં પ્રગટ થયા ને બાળચરિત્ર કર્યાં તે વાર્તાને કહેતા હવા, તે વખતે બીજીવાર મુક્તાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજને કહે કે, હું તો શાંતિ થાય તેવી વાત કરવાનું કહું છું ને તમો તો બીજી વાત કહો છો. એટલે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ઘેરથી નીકળ્યા ને વનમાં તપશ્ચર્યા કરી ને ઘણા કાળથી તપ કરતા યોગીઓને મળ્યા ને નવલખા પર્વત ઉપર ચઢીને નવ લાખ યોગીઓને નવ લાખ સ્વરૂપે દર્શન દીધાં ને દરેક તીર્થોને પાવન કરતા કરતા લોજપુરમાં આવ્યા. તે વાત સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ ત્રીજીવાર કહ્યું જે, હે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ! મને શાંતિ થાય તેવી વાત કરો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ કહે કે, હે મુક્તાનંદ સ્વામી ! ગુજરાતના હરિભક્તોનો કાગળ આવ્યો છે તો તમે ગુજરાતમાં ફરવા જાઓ. આવી શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થવાથી પોતાના મંડળે સહિત મુક્તાનંદ સ્વામી ગુજરાતમાં ફરવા માટે એક ગાડીમાં બેસીને ચાલ્યા. તેમને વળાવવા માટે ગોપાળાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી વગેરે મોટા મોટા સદ્‌ગુરુઓ રાધાવાવ સુધી ગયા. ત્યાં પાથરણાં પાથરીને સભામાં મુક્તાનંદ સ્વામી વગેરે બેઠા. પછી ગોપાળાનંદ સ્વામીએ મુક્તાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું કે, હે સ્વામી ! અચાનક તમને ગુજરાતમાં જવાની આજ્ઞા કરી તેનું કારણ શું ? કાંઈ ગુજરાતમાંથી કાગળ આવ્યો છે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ જવાબ આપ્યો જે, હું આજે શ્રીજીમહારાજની પાસે અક્ષર ઓરડીમાં ગયો હતો. ત્યાં શ્રીજીમહારાજને મેં કહ્યું જે, મને શાંતિ થાય તેવી વાત કરો. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે પોતે છપૈયાપુરમાં ધર્મભક્તિને ઘેર પ્રગટ થયા તથા બાળચરિત્રો કર્યાં તેવી વાત કરવા લાગ્યા. ત્યારે મેં બીજી વખત શ્રીહરિને કહ્યું કે, મને શાંતિ થાય તેવી વાત કરો. ત્યારે મહારાજે અયોધ્યાથી ઘરનો ત્યાગ કરી વનમાં વિચરણ કરીને લોજપુર પધાર્યા ત્યાં સુધીની વાત કરી તો પણ મેં ફરી પૂછ્યું જે શાંતિની વાત કરો. ત્યારે મહારાજે આજ્ઞા કરી જે, ગુજરાતમાં જાઓ એટલે શાંતિ થશે, ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, મુક્તાનંદ સ્વામી તમે સમજ્યા નહિ. જે ભગવાનની લીલા ચરિત્રમાં જ શાંતિ રહી છે તેમ મહારાજે તમને કહી બતાવ્યા તે જ શાંતિનો ઉપાય છે. આવું ગોપાળાનંદ સ્વામીનું વચન સાંભળીને મુક્તાનંદ સ્વામી સમજ્યા

જે, શાંતિનો ઉપાય શ્રીજીમહારાજનાં ચરિત્ર ગાવાં તથા સાંભળવાં તે જ છે. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી રાધાવાવમાં સ્નાન કરીને ગાડીમાં બેસીને ચાલતા થયા. ને સર્વ સદ્ગુરુઓ મંદિરમાં આવ્યા ને બ્રહ્માનંદ સ્વામી અક્ષરઓરડીમાં જઈને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને કહેતા હવા કે, શાંતિ થવાની વાત મુક્તાનંદ સ્વામીને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ સમજાવી. માટે સમજીને બહુ જ દિલગીર થયા છે માટે તેમને પાછા બોલાવો તો ઠીક. આવી સમયસૂચક બ્રહ્મમુનિની વાણી સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામીને માણસ મોકલીને પાછા બોલાવતા હતા. તે મંદિરમાં આવીને અક્ષર ઓરડીએ શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને આનંદ પામતા સતા નવું કીર્તન બોલ્યા જે, **સુખદાયક રે, સ્વામી સહજાનંદ; પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીહરિ...** આવાં ચાર પદ કરતા હવા. તેને સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ પ્રસન્ન થતા હવા. ॥ ૨૮૮ ॥

૨૮૯. એક સમયે શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા

એક સમયે શ્રીજીમહારાજ દાદાખાચરના દરબારમાં લીંબડા નીચે સભા કરીને બેઠા હતા અને એક સાકરના પાણીનો વાટકો અને એક લીંબડાના રસનો વાટકો ભરીને મંગાવીને પોતાની પાસે રહેલા બે વાટકાના પાણીમાં પોતાની આંગળી ફેરવતા ફેરવતા સભામાં બેઠેલા માણસોને પૂછતા હવા કે સાકરનું પાણી મીઠું કે લીંબડાનું પાણી મીઠું ! ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, સાકરનું પાણી મીઠું છે અને લીંબડાનું પાણી તો મીઠું નહિ પણ કડવું કહેવાય. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, જેને તમે મીઠું પાણી કહો છો તે સાકરનું પાણી પીવાથી રોગ થાય છે અને જેને તમે કડવું પાણી કહો છો તે પાણી પીવાથી રોગ મટી જાય છે. માટે આ લોકમાં વિષય ભોગવવા મીઠાં લાગે પણ તે જન્મમરણ ને લક્ષચોરાશીને આપે છે માટે તે સાકરના પાણીની પેઠે દુઃખ આપનાર થાય છે માટે તેને મીઠા ન જાણવા. અને આ લોકમાં ધર્મ, નિયમ પાળવો ભગવાનની ભક્તિ કરવી તે કડવું લાગે છે પણ તેથી ભવસાગરના ફેરા મટે છે ને અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થાય છે. માટે કડવા પાણીની માફક દુઃખ માત્રનો નાશ કરે છે. માટે સાકરના પાણીરૂપ વિષયનો ત્યાગ કરીને ભગવાનનાં ચરણકમળમાં પ્રીતિ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થવાપૂર્વક સંસાર સાગરનો નાશ

થાય છે માટે જન્મ મૃત્યુથી રહિત થવાય છે. ॥ ૨૮૯ ॥

૨૯૦. ગઢડામાં અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને તાવ આવે તે લક્ષ્મીવાડીએ રહેતા હતા

ગઢડામાં અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને તાવ આવે તે લક્ષ્મીવાડીએ રહે તે તાવ ઊતરે ત્યારે મહારાજને દર્શને આવે ને મહારાજ વાતુ કરતા તે સાંભળીને મનસૂબો થાય જે, આ તાવ ક્યાંથી આવ્યો ? ને મહારાજની વાતો બહુ સારી થાય તે સાંભળવા સારું અવાય નહીં. ને મહારાજ પંક્તિમાં લાડુ પીરસે તે જોઈને મનસૂબો થાય જે, મહારાજની પ્રસાદીના લાડુ જમ્યા વિના રહ્યા. જો જમવા બેસીએ તો મહારાજ ઠપકો આપે તે બીકે કરીને પાંચ દિવસ સુધી આવ્યા ને મહારાજને પંગતમાં લાડુ ફેરવતા દેખ્યા ને જમવા બેસાય નહીં. ને અંતરમાં તાણ બહુ રહે. પછી તો વિચાર કર્યો જે, જમવા બેસવું ને મહારાજ ઠપકો દે તે ખમી રહેવું એમ મનસૂબો કરીને વાડીએથી દરબારમાં આવ્યા. ત્યાં દરબારમાં સાધુને જમવાની પંક્તિ થઈ હતી ને મહારાજ કેડ બાંધીને લાડવા ફેરવવા તૈયાર થયા હતા. ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી પંક્તિમાં જમવા બેઠા ને મહારાજ લાડુ પંગતમાં પીરસવા મંડ્યા ને રઘુવીરજી મહારાજ હાથમાં પંખો લઈને મહારાજને પવન નાખતા આવે ને સાધુ તાંસ લઈને આગળ પાછે પગે ચાલ્યા જાય ને મહારાજ સાધુને લાડવા દેતા જાય એ રીતે ફરતા ફરતા અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી બેઠા હતા ત્યાં આવ્યા. ને તેમને ચાર લાડુ આપ્યા. ને મહારાજ ફરી ફરતા ફરતા આવ્યા ત્યારે બે લાડવા આપ્યા. ને મહારાજ ચાલ્યા ગયા. તે બે લાડુ પણ જમી ગયા. ને વળી મહારાજ ફરતા ફરતા આવ્યા ને કહ્યું જે, લ્યો લાડવા. ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ ના પાડી જે, મહારાજ, હવે નહીં જોઈએ. ત્યારે મહારાજે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને જોઈને કહ્યું જે, આંખ્યો બે લાડવા માગે છે. એમ કહીને બે લાડવા આપ્યા ને મહારાજ ચાલ્યા ગયા. પાછા ફરતા ફરતા આવ્યા ને કહ્યું જે, બે લાડવા લ્યો તો ચરણાર્વિંદ આપીએ ત્યારે બે લાડુ લીધા. પછી મહારાજ ફરતા ફરતા પંક્તિમાં ચાલ્યા ગયા. ને મહારાજ કહેતા જાય કે, એક લાડુ લે તેને એક ચરણાર્વિંદ આપું ને બે લાડુ લે તેને બે ચરણાર્વિંદ આપવાં એમ કહીને ચરણાર્વિંદ દેતા આવે ત્યાં અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી પાસે આવ્યા. ને અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે,

આ માંદો તો એક લાડુ લે તો બે ચરણાર્વિંદ આપવા. ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ લાડવો લીધો. ત્યારે મહારાજે બે ચરણાર્વિંદ મસ્તકમાં આપ્યાં ને ફરીને પક્તિમાં ફરતાં ફરતાં અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી પાસે આવ્યા ને એમ કહેતા આવે જે, એક લાડવો લે તેને બે ચરણાર્વિંદ આપવાં ને કહ્યું જે, આ માંદો તો એક લાડવો લે તો માથે હાથ મેલવા ને બે ચરણાર્વિંદ આપવાં ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ લાડવો લીધો. લઈને મહારાજ ઊભા છે ને જમી ગયા. ત્યારે મહારાજે એક ચરણાર્વિંદ માથા ઉપર મૂક્યું તે ચરણાર્વિંદ હેઠું મેલીને બીજું મસ્તક ઉપર મૂક્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, હાથ એંઠા છે તે ધોઈને માથા ઉપર મૂકશું. ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામીએ કહ્યું, એંઠા ને એંઠા હાથ માથા ઉપર મૂકો ને ધર્મના કામમાં ઢીલ નહીં. ત્યારે મહારાજ હસ્યા ને રઘુવીરજી મહારાજ પડખે હતા તે પણ હસ્યા. પછી મહારાજે બે હાથ ઘીના ભરેલા માથા ઉપર મૂક્યા. ત્યારે રઘુવીરજી મહારાજ બહુ હસવા મંડ્યા. ને મહારાજે હસતાં હસતાં બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, પાણી લાવો હાથ ધોઈ નાખીએ ને હવે લાડવા કોઈ નહિ લે એમ કહીને ઓસરીની કોર ઉપર બેઠા. ત્યારે બ્રહ્મચારીને મનસૂબો થયો જે, મહારાજના હાથ ઘીવાળા છે તે પાણી નાખશું તો વધારે ચીકણો થઈ જશે ને કોરા કર્યા હોય તો ઠીક. પછી લાડુબા પાસેથી બાજરાનો લોટ મંગાવ્યો ને મહારાજે લોટથી હાથ કોરા કર્યા પછી બ્રહ્મચારીએ હાથ ધોવરાવ્યા. ને આગળ બાજોઠ મેલ્યો ને બાજોઠ ઉપર ઊભા રહ્યા ને ચરણાર્વિંદ બ્રહ્મચારીએ ધોયાં. ને હાથમાં રૂમાલ આપ્યો ને મહારાજે હાથપગ કોરા કર્યા. ને ચાખડી ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ મૂકી તે પે’રીને મહારાજ રઘુવીરજી મહારાજના ખભા ઉપર હાથ મેલીને ચાલ્યા. તે પૂર્વના વાસુદેવનારાયણના ઓરડા આગળ મેડી છે તે ઉપર પધાર્યા ને ઢોલીયા ઉપર મહારાજ બિરાજ્યા તે ઉગમણાં ચરણાર્વિંદ ને આથમણું મસ્તક ને દક્ષિણાદુ મુખારવિંદ રાખીને પોઢ્યા ને રઘુવીરજી મહારાજ પવન નાખવા મંડ્યા. ને ચૈતન્યાનંદ સ્વામી મહારાજના ચરણ દાબવા માંડ્યા. ને અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી માંદા તે આગળ આવીને બેઠા તે સામું જોઈને મહારાજ લગારેક હસ્યા. ત્યારે રઘુવીરજી મહારાજ ને ચૈતન્યાનંદ સ્વામી એ બે પણ હસ્યા. ને મહારાજે કહ્યું જે, માંદાને લાડવા ખાવા તે સારા નહીં. ત્યારે અદ્‌ભુતાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, મહારાજ

મન હાથ રહ્યું નહીં. ને મહારાજને પગે લાગીને ઊઠીને ચાલ્યા ગયા ને શ્રીજીમહારાજ પોઢી જતા હવા. ॥ ૨૯૦ ॥

૨૯૧. એક વખત શ્રીજીમહારાજ અક્ષર ભુવનમાં ઢોલીયા ઉપર બિરાજમાન હતા

એક વખત શ્રીજીમહારાજ અક્ષરભુવનમાં ઢોલીયા ઉપર બિરાજમાન હતા. ત્યાં બે ચાર મનુષ્ય બેઠા હતા. ને પ્રેમાનંદ સ્વામી બેઠા હતા. ત્યારે મહારાજ સ્વામી સામું જોઈને બોલ્યા જે, તમે ભણો છો તે ભણવું રહેવા દ્યો ને કીર્તન કરો તે તાલ સ્વર તો તમને આવડે છે ને તમે તો ત્રણ વરતિ સારસ્વત ભણ્યા છો. ત્યારે સ્વામીએ હાથ જોડીને કહ્યું જે મહારાજ, મને કીર્તન કરતાં કેમ આવડે હું કાંઈ પીંગળ ભણ્યો નથી. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, પીંગળનું શું કામ છે. અમે કહીએ તેમ કરો. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, મુક્તાનંદ સ્વામી બ્રહ્માનંદ સ્વામી તેની આગળ હું શું ગણતરીમાં છું. જેમ લોકાલોક ને મેરૂ જેવા સ્વામી તેની આગળ હું કાંકરા જેવો શું કીર્તન કરું. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, તેમનાં કરેલાં તે ગાય ને આપણાં કરેલાં આપણે ગાઈએ તેમાં તમે શું બીવો છો. ને અમે તમને જે બતાવીએ એમ અમારી લીલા ચિંતવવી. ને અમે જમતા હોઈએ, અમે બેઠા હોઈએ, સભા ભરી હોય ને અમે હાર પહેર્યા હોય ને વસ્ત્ર ઘરેણાં આદિક જે અમે પહેર્યાં હોય ને જે ઠેકાણે જેવી લીલા કરી હોય તે ચિંતવીને કીર્તન કરવાં. તે લીલા પ્રગટની ને કીર્તન પરોક્ષ ઉપર કરવાં ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, બહુ સારું મહારાજ. ત્યારે સ્વામી કીર્તન કરીને લાવ્યા. તે કીર્તન ફૂલને હીંડોળે ઝુલત લાલ... એ કીર્તન કરીને લાવ્યા ને મહારાજ શ્રી વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીમાં થાંભલીને ઓઠીંગણે મશરૂના ચાકળા ઉપર બિરાજમાન હતા. તે સમે સ્વામીએ કીર્તનનો ખરડો મહારાજના હાથમાં દીધો તે મહારાજે વાંચીને કહ્યું જે, કીર્તન બહુ સારાં થયાં. પણ નામાચરણ બહુ લાંબું પડે છે તે સ્વામીનું નામ નિજબોધાનંદ હતું. એમ કહીને મહારાજે કહ્યું જે, નામ ફેરવવું ત્યારે મહારાજના હાથમાં માળા હતી. તે એક મણકો મૂક્યો ને મુક્તા, બ્રહ્મા, નિત્યા, પરમા ને પ્રેમા એમ કહીને મહારાજે સ્વામીને કહ્યું

જે, તમારે પ્રેમાનંદ એ નામનાં કીર્તન કરવાં. ત્યાર પછી સ્વામી મહારાજની પાસે કીર્તન ગાતા ત્યારે ચંદ્રસખીનું નામ વળ્યું. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, ચંદ્રસખી કોણ થઈ ગઈ છે. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું જે, કૃષ્ણ અવતારમાં થઈ ગયેલ છે. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, આ અવતારમાં આપણે પ્રેમસખી એમ કહીને મહારાજે કહ્યું જે, આજથી તમારાં બે નામ પ્રેમાનંદ ને પ્રેમસખી એમ શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી એટલે પ્રેમાનંદ સ્વામીએ કીર્તન કર્યાં. ॥ **૨૯૧** ॥

૨૯૨. શ્રીજીમહારાજ અક્ષરભુવનમાં પોઢ્યા હતા

શ્રીજીમહારાજ અક્ષરભુવનમાં પોઢ્યા હતા. તે રાતના બાર ઉપર એક વાગ્યે ઊઠ્યા ત્યારે રતનજીને કહ્યું જે, માણકી લાવો ત્યારે માણકી ઘોડી લાવ્યા. ને મહારાજ અસ્વાર થયા ને બીજા સર્વે અસ્વાર થયા તેને મહારાજે કહ્યું જે, સર્વે તૈયાર થયા ? ત્યારે અસ્વાર બોલ્યા જે, અમે તૈયાર થયા છીએ એમ કહીને ચાલ્યા તે રાતના ચાર વાગતે બોટાદની નદીએ પધાર્યા ને સર્વે સાધુ, હરિભક્ત નદીમાં નાહ્યા તે સમે ગામમાંથી ભગાશેઠ આદિક હરિભક્ત સર્વે સામૈયું લઈને આવ્યા. ને ભગાશેઠે એમ કહ્યું જે, સારાં સારાં વસ્ત્ર તથા ઘરેણાં પેરો તે શ્રીજીમહારાજે પહેર્યાં ને મહારાજ દિવસ ઊગતા સમે વાજતે ગાજતે તે ગામમાં પધાર્યા તે સમે સવારીના વર્ણનનું કીર્તન સંતો બોલ્યા તે નીચે મુજબ ॥ પદ રાગ - ગરબી ॥ વા'લા લાગો છો વિશ્વાધાર રે, સગપણ તમ સાથે...એ રાગ ॥ **અસ્વારીમાં આનંદ કંદ રે, ઘોડલે ગિરધારી ॥ સુખદાયક સહજાનંદ રે, ઘોડલે ગિરધારી ॥ ચાલે વાજતે ગાજતે શ્યામ રે - ઘોડલે ॥ પુરુષોત્તમ પુરણકામ રે - ઘોડલે ॥ ૧ ॥ મહારાજ મનોહર વેશ રે - ઘોડલે ॥ મનમાનેલ મુક્ત મુનેશ રે - ઘોડલે ॥ ઘોડલાં તણી ઘુંમર માંય રે ઘોડલે ॥ ચાલે સખાની ઝાલી બાંય રે - ઘોડલે ॥ ૨ ॥ શિર છોગાંને ઉર પર હાર રે - ઘોડલે ॥ ચાલે નર્ત કરંતો તોખાર રે - ઘોડલે ॥ કર્યું કેશર તિલક રૂડું ભાલ રે - ઘોડલે ॥ ડાબા કરમાં રેશમી રૂમાલ રે - ઘોડલે ॥ ૩ ॥ અતિ આનંદમાં અલબેલ રે - ઘોડલે ॥ છોગાંવાળો છબીલો છેલ રે - ઘોડલે ॥ પ્રેમસખી કહે કરી હેત રે - ઘોડલે ॥ ચાલ્યા શ્યામ સવારી સમેત રે - ઘોડલે ॥ ૪ ॥**

ઉપરનું કીર્તન બોલતા બોલતા માણેકચોકમાં પધાર્યા ત્યાંથી હમીરખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ત્યારે મહારાજ એમ બોલ્યા જે, અહીંયાં સહુ સમાઈ રહેશે ? ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, મહારાજ અહીંયાં તો સંઘ સમાશે નહિ. પછી ત્યાંથી વાજતે ગાજતે મહારાજ રાંગળી તળાવના કાંઠા ઉપર લીંબડાના થડમાં આથમણે પડખે કોઠો હતો તે લીંબડાના થડમાં ગાડા ઉપર ઢોલીયો બિછાવીને વિરાજમાન થયા. તે પછી ભગા શેઠ બોલ્યા જે, હે મહારાજ ! હવે રંગ ઉડાડવાનો વખત થયો છે. ત્યારે મહારાજે સર્વે ધોળાં વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં ને ભગાશેઠને કહ્યું જે, રંગ લાવો. ત્યારે ભગા શેઠ રંગ ને ગુલાલ લાવ્યા. તે સહુ હરિભક્તની ઉપર મહારાજે રંગ નાખ્યો. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, આ અમે રંગ નાખીએ છીએ તે વર્તમાન જાણવાં. ત્યાં ખોખરાવાળા વસ્તાભગતને એમ સંકલ્પ થયો જે, મારો તો હાથ ઝાલ્યો પણ હવે કોઈનો હાથ ન ઝાલે તો તે ભગવાન ખરા. પછી શ્રીજીમહારાજ એમ બોલ્યા જે, અમે તો કોઈનો હાથ ઝાલતા નથી ને આ ભક્ત તો વારેવારે સંકલ્પ કર્યા કરે છે તે સુખેથી પ્રભુ ભજે તો ઠીક. ને પ્રભુ ભજ્યામાં સુખ છે તે નિશ્ચય કરી પ્રભુ ભજે તેને સુખ થાય છે પણ બીજાને સુખ થતું નથી, એ નિશ્ચિત વાર્તા છે. ॥ ૨૯૨ ॥

અથ વાંસળી તથા ગેડીનો પુરાતન ઇતિહાસ

૨૯૩. દ્વારિકામાં નારદમુનિ વીણા વગાડતા આવ્યા

કૃષ્ણવંશીયુતં દૃષ્ટ્વા રુકિમણીપ્રાહનારદમ્ ॥ જડજાત્યાંસમુત્પન્નાં કથંજાતાહરિપ્રિયા ॥ ૧ ॥ નિશમ્યરુકિમણીવાક્યં નારદોમુનિરબ્રવીત્ ॥ શ્રુણુદેવિપ્રવક્ષ્યામિ કથાંપાપપ્રણાશિનીમ્ ॥ ૨ ॥ એક સમયે નારદ મુનિ વીણા વગાડતા દ્વારકામાં આવ્યા. તેમને જોઈને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રે તથા રુક્મિણીએ સન્માન કર્યું. પછી સુખેથી બેઠેલા નારદજીને રુક્મિણીએ પૂછ્યું કે, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને સોળ હજાર એકસો ને આઠ પટરાણીઓ છે પણ જડ જાતિમાં ઉત્પન્ન થયેલી વાંસળીને ક્ષણ વાર વીસારતા નથી ને અધરામૃતનું પાન કરાવે છે. ને ઘડી પણ અળગી કરતા નથી તે વાંસળીનું શું પુણ્ય છે ને શું તપ કર્યું છે ને શું દાન કર્યું છે ને પૂર્વે તે કોણ હતી ? તે મારા પ્રત્યે કહો. આવું

રુક્મિણીનું પ્રશ્ન સાંભળીને નારદ મુનિ કહેતા હતા કે, પૂર્વે કાશીક્ષેત્રમાં કૃષ્ણશર્મા વિદ્વાન્ બ્રાહ્મણ હતો. તે બ્રાહ્મણનાં બાળકોને સંસ્કૃત શાસ્ત્ર ભણાવતો હતો તે પાઠશાળાથી છેટે ચમાર વાડો હતો. તેમાં મેશનાક નામનો ચમારનો બાળક હતો. તેને ભણવાની ઈચ્છા થવાથી પાઠશાળા પાસે ફરતાં ફરતાં કાન દઈને જે બ્રાહ્મણના બાળકો ભણે તેને ભણતો હવો. તેવી રીતે વિદ્યાભ્યાસ કરતાં તે ચમારનો છોકરો વિદ્વાન્ થયો. પછી વિચાર કર્યો જે, આ ગામમાં રહેવાથી મારી પ્રસિદ્ધિ નહિ થાય. તેમ પોતાના મનમાં ધારીને માતાપિતાની રજા લઈને પરદેશમાં બ્રહ્મપુરી ગામમાં ગયો. તે ગામના બ્રાહ્મણોને મળ્યો. બ્રાહ્મણોએ પૂછ્યું, તમે કેવા બ્રાહ્મણ છો ? ત્યારે કહે જે, હું કશ્યપ ગોત્રનો બ્રાહ્મણ છું. પછી પોતાની જ્ઞાતિનો જાણીને એક બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર લઈ ગયો. તે ગામમાં રહેતા પંડિત બ્રાહ્મણો આવ્યા. તેમની સાથે વાદવિવાદ કરીને બ્રાહ્મણોને જીતી લીધા. ને તે ગામમાં પાઠશાળા હતી તે બ્રાહ્મણના છોકરાઓ સંધ્યા અષ્ટાધ્યાયી સંહિતા વગેરે ભણતા હતા. ત્યારે મેશનાકે કહ્યું જે, બ્રાહ્મણના છોકરાઓને શાસ્ત્ર ભણાવીને વિદ્વાન બનાવો. ત્યારે મેશનાક પ્રત્યે બ્રાહ્મણો બોલ્યા કે, તમો બાળકોને ભણાવો તો તમને આ ગામમાં રાખીએ. પછી રહેવાની મેશનાકે હા પાડી, તેથી તે પંડિતને એક સારો મુકામ આપ્યો. તેમાં પાઠશાળા સ્થાપીને બ્રાહ્મણનાં બાળકોને વ્યાકરણ - ન્યાય - વેદાન્તાદિ શાસ્ત્રો ભણાવીને વિદ્વાન કર્યાં. જેથી ઘણું ધન મળ્યું. તે લઈને પોતાના દેશમાં પરણવા માટે જવાની બ્રાહ્મણો પાસે રજા માગી. ત્યારે જેને ઘેર પહેલા ઊતર્યો હતો તે બ્રાહ્મણે પોતાની લક્ષ્મી નામની કન્યા - વિનય - વય - વિદ્યાયે કરીને તે પંડિતને તુલ્ય હતી. તેને મેશનાક સાથે પરણાવી. તેથી પંડિત ને બ્રાહ્મણનો સંકલ્પ પૂરો થયો. પછી એક વરસ પૂરું થવાથી પોતાના સસરા પાસે પોતાને ગામ જવા માટે રજા માગી તેથી સસરાએ રજા આપી. તે વાત પોતાની સ્ત્રી આગળ કહી કે હું મારા માતાપિતાને મળવા કાશીએ જાઉં છું. બે માસે પાછો આવીશ. આવું પોતાના પતિનું વચન સાંભળીને સ્ત્રી પણ સાથે જવા તૈયાર થઈ. ઘણી ના પાડી પણ સાસુસસરાને મળવા માટે પોતાના પતિ સંઘાથે ચાલી. રસ્તામાં ચાલતાં મેશનાકે વિચાર કર્યો કે, મારા ઘરમાં આળાં ચામડાં, હાડકાં, માંસ

દેખીને મારું કુળ મારી સ્ત્રી જાણશે ને તેના પિયરમાં કહેશે માટે વનમાં મારી નાખું તો ઠીક. એમ ધારીને મારગમાં તરસ લાગવાથી પોતાની સ્ત્રીને કૂવે પાણી ભરવા મોકલી ને પાછળથી જઈને ધક્કો મારીને સ્ત્રીને કૂવામાં નાખીને ચાલતો થયો. ને પોતાને ગામ આવ્યો. ને સ્ત્રી કૂવામાં બૂમો પાડવા લાગી તેથી મારગે જનારાઓએ સાંભળીને તે સ્ત્રીને કૂવામાંથી કાઢીને તેને ગામ પહોંચાડી. પણ સારી સ્ત્રીએ પોતાની બનેલી વાત કોઈને કહી નહી. ને માતાપિતાને કહે જે, રસ્તો બહુ ભયંકર હતો તેથી હું પાછી આવી છું ને મારા પતિ તો પોતાને ગામ ગયા છે. પછી મેશનાક કાશીમાં થોડા દિવસ રહ્યો ને પૈસા ખૂટી ગયા તેથી પાછો બ્રહ્મપુરીમાં આવ્યો. ત્યાં પોતાની સ્ત્રી કહે, જે રસ્તામાં થયેલી વાત મેં કોઈને કહી નથી. આવું સ્ત્રીનું વચન સાંભળીને આનંદ પામ્યો, ને ગૃહસ્થનાં ધર્મ પાળતાં એક વર્ષે પુત્ર થયો ને મોટો થઈ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરીને વિદ્વાન્ થયો પણ પિતાની જાત પ્રમાણે ઢેડવાડે જાય ને ચામડાં ને હાડકાં પોતાને ઘેર લાવે. આવું છોકરાનું કર્મ જોઈને પતિવ્રતા સ્ત્રીના મનમાં શંકા થવાથી એક દિવસે પોતાના પતિને વાત કરી કે, આપ શુદ્ધ બ્રાહ્મણ છો કે નહિ ? તેવી મને શંકા થાય છે. આપનાથી થયેલો પુત્ર સારાં કર્મ કરનારો થવો જોઈએ છતાં નીચની સોબત ગમે છે અને અપવિત્ર વસ્તુ આપણા ઘરમાં લાવે છે તો તમારું સત્ય વૃત્તાંત કહો. ત્યારે મેશનાક કહે જે, હું ઢેડ છું ને ભણીને વિદ્વાન્ થઈને ધન કમાવવા અનેક દેશમાં ફરી બ્રહ્મપુરીમાં આવીને મારી જાત છાની રાખીને બધા બ્રાહ્મણોને ભ્રષ્ટ કર્યા ને તમારા પિતાના આગ્રહથી આપની સાથે લગ્ન કર્યું. આવાં મારાં કરેલાં પાપોથી યમપુરીમાં યમો મને ઘણાં નર્ક દુઃખને ભોગવાવશે તો તે દુઃખ થકી તમો પતિવ્રતા છો માટે મારી સહાય કરશો અગર મને હમણાં જ શ્રાપ આપો જેથી છૂટકો થાય. આવા દુષ્ટ પતિનું વચન સાંભળીને પતિવ્રતા સ્ત્રીએ તુરત જ શ્રાપ આપ્યો કે, તમો મરીને પાડાના દેહને પામો ને પછી કોઈ રાજા આપનો દેવી આગળ વધ કરશે ત્યારે આપનો છૂટકો થશે. આવું કહ્યું પછી પોતે ભ્રષ્ટ થયેલી પતિવ્રતા સ્ત્રીએ વિચાર કરીને પોતાના પિતાને પૂછ્યું કે, કોઈ વાસણને અત્યંજ અડેલો હોય તેની શુદ્ધિ શાથી થાય છે ને કોઈ બ્રાહ્મણી અંત્યજના સ્પર્શવાળી હોય તેની શુદ્ધિ કેવી

રીતે થાય. ત્યારે પિતાએ ઉત્તર આપ્યો કે, વાસણને અગ્નિમાં બાળવાથી શુદ્ધિ થાય છે અને સ્ત્રી પણ અગ્નિમાં બળી મરવાથી શુદ્ધ થાય છે. તે વાત જાણીને તે જ સ્ત્રીએ પોતાના ઘરના બારીબારણાં બંધ કરીને અને પોતાના બાળકને ખોળામાં રાખીને બળી મરવાની તૈયારી કરતાં પહેલાં પતિવ્રતા સ્ત્રી પરોક્ષ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની ભક્ત હતી. તેથી અંતકાળના સમયમાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું ભજન કરવા પૂર્વક પ્રાર્થના કરવા લાગી. તેથી તે પતિવ્રતા બાઈ ઉપર પ્રસન્ન થયેલા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગરૂડ ઉપર બેસીને તે સ્થાનમાં આવીને દર્શન પોતાનું આપતા હવા. પોતાની ભક્ત બાઈને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહે જે, તમારી ભક્તિથી હું તમારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છું માટે તમારી ઈચ્છા હોય તેવું વરદાન તમે મારી પાસેથી માગો. ત્યારે તે પતિવ્રતા બાઈએ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પાસે માગ્યું જે, મને તમારા અધરામૃતનું પાન કરાવો ને સદાય પાસે રાખો તેમજ આ મારા પુત્રને પણ હાથમાં નિરંતર ધારણ કરો. આવું વરદાન માગ્યું તે વરદાનને આપીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પાછા પોતાના ધામમાં ગયા. પછી પતિવ્રતા બાઈ પોતાના જમણા પગના અંગૂઠામાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન કરી બળી મરતી હવી. તે ભેગું રહેવાનું ઘર પણ બળી જતું હવું. પછી તે ઘર બળ્યાથી ખંડેર થયું ને વરસાદ થવાથી તે પતિવ્રતા સ્ત્રીની રાખમાંથી વાંસ ઉત્પન્ન થતો હવો ને પુત્રની રાખમાંથી નેતર ઉત્પન્ન થતું હવું. પછી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને નેતરને કાપીને ગેડી કરી જે, ગાયો ચારવા માટે ગેડીને ઉપયોગમાં લીધી અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને વાંસને કાપીને વાંસળી કરી ને તે વાંસળીને અધરામૃતનું પાન કરાવ્યું. આવી રીતે પોતાની ભક્ત પતિવ્રતા બાઈના વરદાનને સત્ય કરનાર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તે વાંસળીને તથા ગેડીને પોતાના સમીપમાં જ નિરંતર રાખતા હવા. આવો નારદમુનિએ કહેલો વાંસળીનો તથા ગેડીનો પુરાતન ઈતિહાસ સાંભળીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સહિત રુક્મિણી પ્રસન્ન થતા હવા. ॥ ૨૯૩ ॥

૨૯૪. ગયાજીમાં શ્રી રામચંદ્રજી તથા સીતાજી આવ્યાં

એક સમયે શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાન તથા સીતાજી ફરતાં ફરતાં ગયાજી ગયા. ત્યાં તે જ દિવસે પોતાના પિતા શ્રી દશરથરાજાના શ્રાદ્ધનો દિવસ હોવાથી સીતાજીને ગયા નદીને કાંઠે બેસાડીને શ્રી રામચંદ્રજી શ્રાદ્ધમાં ઉપયોગી

સરસામાન લેવા ગયા. તે શ્રી રામચંદ્રજીના આવતાં પહેલાં શ્રાદ્ધનો વખત થઈ જવાથી પોતે દશરથ રાજા જ્યાં સીતાજી બેઠાં હતાં ત્યાં આવ્યા ને દશરથ રાજા સીતાજીને કહે કે, શ્રાદ્ધના પીંડ આપો. આવી રીતે દશરથરાજાના કહેવાથી પોતાની પાસે શ્રાદ્ધમાં આપવા જેવી કંઈ પણ વસ્તુ નહિ હોવાથી સીતાજીએ બ્રાહ્મણ, ગાય, નદી, કેતકી આદિને સાક્ષી રાખીને રેતીના પીંડ આપ્યા તે રેતીના પીંડ લઈને દશરથ રાજા ગયા. પછી શ્રી રામચંદ્રજી શ્રાદ્ધનો સરસામાન લઈને આવ્યા ત્યારે સીતાજી કહે જે, મેં શ્રાદ્ધનો વખત થવાથી મારી પાસે આપશ્રીના પિતા શ્રી દશરથ રાજાએ શ્રાદ્ધના પીંડ માગવાથી રેતીના પીંડ આપ્યા છે. અને તેમાં બ્રાહ્મણાદિક સાક્ષી છે, પછી શ્રી રામચંદ્રજી સમક્ષ સીતાજીએ બ્રાહ્મણને પૂછ્યું, ત્યારે બ્રાહ્મણે શ્રી રામચંદ્રજીને ફરીને શ્રાદ્ધ કરાવશે તો મને કાંઈ બીજું ધન મળશે તેવા લોભથી કાન આડા હાથ પોતાના કર્યા. ત્યારે સીતાજીએ બ્રાહ્મણને શ્રાપ આપ્યો કે ટીલાં કરવાં, ટળવળવું ને ટાંપાં મારવાં. આવા ત્રણ ટકાર શ્રાપમાં આપ્યા. પછી ગાયને પૂછ્યું, ત્યારે ગાયમાતાએ પોતાનું માથું હલાવીને ના પાડી. ત્યારે ગાયમાતાને શ્રાપ આપ્યો કે, લોકમાં તારું મોઢું ખરાબ માટે પૂંછડું પૂજે. પછી કેતકીને પૂછ્યું, તેણે જવાબ આપ્યો નહિ. ત્યારે શ્રાપ આપ્યો જે, તારું ફૂલ ભગવાનને ચઢે નહિ. પછી ગયા નદીને પૂછ્યું, ત્યારે તે ગયા નદીએ પણ જવાબ ન આપ્યો. ત્યારે તે નદીને શ્રાપ આપ્યો જે, તારું જળ જમીનમાં ઊતરી જાઓ જેથી તારા જળમાં સત્પુરુષ નાહીને તને પવિત્ર કરે નહિ. આવી રીતે બ્રાહ્મણ, ગાય, ગયા નદી, કેતકીને શ્રાપ સીતાજીએ આપેલો છે તે જ પ્રમાણે લોકમાં પ્રવર્તેલું છે. ॥ ૨૯૪ ॥

૨૯૫. એક ગામનાં બેનબાઈએ માબાપે ચોરી લાવેલું અન્ન ખાધું નહિ

એક વખત કોઈ ગામમાં પોતાના માબાપે ચોરીને આણેલા અન્નને ભાઈ તથા બેન ખાતાં ન હવાં. ને જે દિવસે ભાઈબેને ખાધું નહિ તે દિવસે એકાદશી હતી માટે અજાણતાં એકાદશી ભાઈ બેને કરી પણ અન્ન ખાધું નહિ તેથી માબાપે ભાઈબેનને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યાં. ભાઈબેન પોતાના ગામનો ત્યાગ કરી ચાલી નીકળતાં હવાં તે ભાઈબેન ચાલતાં ચાલતાં કોઈ શહેરની ભાગોળે વડની નીચે ઉતારો કર્યો. પછી નાની બેન થાકી જવાથી

વડે ખોઈ બાંધીને બેનને સૂવાડી. ત્યારે બેન કહે, ભૂખ લાગી છે, ત્યારે ભાઈ અન્નની ભિક્ષા માગવા શહેર તરફ ચાલ્યો પણ શહેરનો દરવાજો બંધ હોવાથી અજાણતાં એકાદશી કરનાર ભાઈબેનને તે દિવસ અન્ન વિનાનો ચોખ્ખો ઉપવાસ થયો. પછી ભાઈ તે દરવાજો બંધ થયો તેથી દરવાજાને ઓટલે સૂઈ ગયો. જે દિવસે ભાઈબેને અજાણતાં એકાદશી કરી હતી તે જ રાત્રિએ તે શહેરનો રાજા મરણ પામેલો હતો. પણ તે રાજાને પુત્ર ન હોવાથી સર્વ કારભારીઓએ ઠરાવ કરેલો જે દરવાજો ઉઘાડતાં પહેલો જે મનુષ્ય આવે તેને રાજ્ય ગાદીએ બેસાડવો. પછી સવારમાં દરવાજો ઉઘાડતાં અજાણતાં એકાદશી કરનાર છોકરો દરવાજામાં પહેલો પેઠો કે તુરત જ છોકરાને રાજ્યમાં લઈ ગયા ને તુરત રાજ્યગાદીએ બેસાડ્યો. પછી રાજા થયેલા છોકરાને પોતાની બેન સાંભળી તેથી શહેર બહાર વડ નીચે ખોઈમાં સૂતેલી બેનને રાજ્યમાં લાવ્યા. પછી ભાઈબેન રાજ્ય સંબંધી સુખ ભોગવવાં લાગ્યાં. પછી ભાઈએ બેનને પરણાવવાનો સંકલ્પ કર્યો કે, દરવાજો ઊઘડતાં જે આવે તેની સંઘાથે મારી બેન પરણાવવી. પછી દરવાજો ઊઘડ્યો કે તુરત કૂતરો આવ્યો તેની સંઘાથે બેનને પરણાવીને સાસરે વળાવી. પછી કૂતરો આગળ ચાલે ને રાજાની નાની બેન પાછળ ચાલે. તે કૂતરાનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ધર્મરાજા આવ્યા હતા. પછી તેને યમપુરીમાં લઈ ગયા. પછી એકાદશીના પ્રતાપથી ભાઈ રાજા થયા અને અજાણતાં કરેલી એકાદશીના પ્રતાપથી બેન રાણી થઈ. પછી જમપુરીમાં ગયેલાં પોતાના માબાપને જોયાં ત્યારે રાણી થયેલી સ્ત્રીએ પોતાના પતિ ધર્મરાજાને કહ્યું કે, મારાં માતાપિતાને નરકના કુંડમાંથી કાઢો. પછી ધર્મરાજા કહે, તમો પુણ્ય આપો તો કુંડમાંથી બહાર કાઢી શકાય, નહિ તો કુંડમાંથી બહાર કાઢી શકાય નહિ. તેમનાં કરેલાં પાપ તેમને ભોગવવાં પડે. પછી રાણી થયેલી સ્ત્રીએ અજાણથી થયેલી એકાદશીનું પુણ્ય આપ્યું તેથી માતાનો ઉદ્ધાર થયો પણ પિતાનો ઉદ્ધાર ન થયો. તેથી પિતાનો ઉદ્ધાર કરવા માટે પોતાના રાજા થયેલ ભાઈ પાસે રાણી થયેલી બેન ગઈ અને બેનના કહેવાથી ભાઈએ અજાણથી થયેલ એકાદશીનું પુણ્ય આપ્યું નહિ. ભાઈ કહે, એકાદશીના પુણ્યે કરીને મને રાજ્ય મળ્યું છે માટે એકાદશીનું પુણ્ય આપું તો મારું રાજ્ય જતું રહે. આવું કહીને એકાદશીનું

પુણ્ય ભાઈએ આપ્યું નહિ. પછી એકાદશીના પુણ્યે કરીને રાણી થયેલી બેને કાંચકીઓ વેચનારનો વેષ ધારણ કર્યો ને ભાઈનો છોકરાના દેહમાં ચૂંક ચાલતી કરી તે ચૂંક મટાડવા ઘણી દવાઓ કરી પણ ચૂંક મટી નહિ. પછી કાંચકી વેચનાર બાઈએ રાજા પાસે પ્રતિજ્ઞા કરાવી કે, હું જે માગું તે આપો તો હું તમારા છોકરાની ચૂંક મટાડું, ત્યારે રાજાએ પ્રતિજ્ઞા કરી એટલે બેને રાજાના છોકરાની ચૂંક મટાડી. પછી કાંચકીઓ વેચનાર બાઈ રાજાની બેન થઈને અજાણતાં થયેલી એકાદશીનું પુણ્ય રાજા થયેલ ભાઈ પાસેથી લઈને પોતાના પિતાનો નરકના કુંડથી એકાદશીના પુણ્યે કરીને ઉદ્ધાર કર્યો. આવી રીતે અજાણતાં થયેલી એકાદશીનું પુણ્ય આપવાથી ભાઈબેને પોતાનાં માતાપિતાનો નરકના કુંડમાંથી ઉદ્ધાર કર્યો, તેથી માતાપિતા સ્વર્ગમાં ગયાં. આવું અજાણતાં થયેલી એકાદશીના પુણ્યથી માતાપિતાનો ઉદ્ધાર થયો તો જાણીને એકાદશી કરે તો પોતાનો તથા પોતાના કુટુંબનો ઉદ્ધાર થાય એમાં શી નવાઈ ? ઉદ્ધાર થાય જ. માટે આ સંસારમાં રહેલા સર્વે મનુષ્યોએ જરૂરથી એકાદશી કરવી, જેથી શાસ્ત્રમાં કહેલું પુણ્ય મળે છે ને પાપનો નાશ થાય છે એ સિદ્ધાંત વાત છે. ॥ ૨૯૫ ॥

અથ સર્ગની ઉત્પત્તિ વિષે

૨૯૬. સર્ગની ઉત્પત્તિ વિષે

પુરુષોત્તમ ભગવાને અક્ષરને આજ્ઞા કરી ને અક્ષરે મૂળ પુરુષ સામું જોયું ને મૂળ પુરુષે મૂળ માયા પ્રેરી. તે માયા થકી અનંત પ્રધાન પુરુષનાં જોડલાં થયાં અને પ્રધાન પુરુષ થકી મહતત્ત્વ થયું ને મહતત્ત્વ થકી સાત્ત્વિક, રાજસિક, તામસિક ત્રણ પ્રકારનો અહંકાર થયો. તેમાં સાત્ત્વિક અહંકારથી ઈંદ્રિયોના દેવતા થયા. ને રાજસ્ અહંકારથી દશ ઈંદ્રિયો થયાં. તામસ્ અહંકારથી પંચભૂત ને પંચતન્માત્રા એટલે શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગંધ થયાં અને ચોવીસ તત્ત્વ થકી વૈરાજપુરુષ થયા. અને વૈરાજપુરુષ થકી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ થયા. બ્રહ્મા થકી દક્ષ પ્રજાપતિ થયા ને દક્ષ થકી મરિચ્યાદિક થયા ને મરિચ્યાદિક થકી કશ્યપાદિક થયા. અને કશ્યપાદિકથી દેવ, દૈત્ય, મનુષ્યાદિક જગતનો સર્ગ થાય છે. ॥ ૨૯૬ ॥

૨૯૭. મિથીલાપુરીમાં જનક રાજા રાજ્ય કરતા હતા

મિથીલાપુરીમાં જનક રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તે સમયમાં જે કોઈ સંત, સન્યાસી, બ્રહ્મચારી, વૈરાગી, પરમહંસ આદિક આવતા તેમને પોતાને ત્યાં રાખતા. અને રહેવાની, ખાવા, પીવાની વગેરેની સારી બરદાસ રાખતા. ને તેઓ પોતાને ત્યાંથી પધારે ત્યારે જમાડીને વસ્ત્ર ઓઢાડીને વિદાય કરવા ગામની ભાગોળ સુધી વળાવવા જાય ને પૂછે કે, રાજ્ય કરતાં નિર્બંધ કેમ રહેવાય. તથા કામ ક્રોધાદિક શું કરીએ તો ન પીડે. આવો પ્રશ્ન કરતા. જો ઉત્તર ન આવડે તો ધોલ મારીને કાઢી મૂકે. આવી રીતે ઘણાક સાધુ, સન્યાસી, પરમહંસોને કરેલ. પછી છેવટે જનકરાજાને ત્યાં શુકદેવજી પધાર્યા. તેમને પણ સારો સત્કાર કરીને રાખ્યા. અને પછીથી પોતાને ત્યાંથી શુકદેવજી ગયા ત્યારે ભાગોળ સુધી વળાવવા જતા હવા ને ઉપરનો પ્રશ્ન કર્યો. ત્યારે શુકદેવજી કહે કે, પેંગડે પગ ને બ્રહ્મ ઉપદેશ તે બને નહિ. આવું વચન સાંભળીને જનક રાજા રાજ્યનો ત્યાગ કરીને શુકદેવજીની સંઘાથે ગયા. રસ્તે જતાં કોઈ રાજાનું રાજ્ય આવ્યું. ત્યાંના રાજાએ એવી પ્રતિજ્ઞા કરેલી કે, અડધા ગાઉની લાકડાંની ચિતા રચાવું ને તે ચિતાને સળગાવું ને તે સળગતી ચિતા ઉપર ચાલીને અણીશુદ્ધ બળ્યા સિવાય નીકળી આવે તેને મારી કન્યા પરણાવું. પણ તેવો કોઈ મળ્યો નહિ. તેટલાકમાં તે રાજાના રાજ્યમાં શુકદેવજી પધાર્યા. તેમને પોતાની પ્રતિજ્ઞા કહી ને શુકદેવજી તે રાજાની સળગાવેલી ચિતા ઉપર ચાલીને અણી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી તથા ભગવાનના નામનું ભજન કરવાના પ્રતાપથી સળગતી ચિતાથી બહાર નીકળ્યા. તેથી શુકદેવજીની આજ્ઞાથી પોતાની કન્યા જનક રાજાને પરણાવી અને શુકદેવજીએ અખંડ બ્રહ્મચર્યનું વ્રત પાળ્યું. પછી શુકદેવજી જનક રાજાને કહેતા હવા કે, જેમ હું ભગવાનના નામનું ભજન કરતાં કરતાં સળગતી ચિતા ઉપર ચાલ્યો તો પણ તે ચિતા મને ભગવાનના નામના ઉચ્ચારણના પ્રતાપથી બાળી શકતી ન હતી. તેવી જ રીતે તમો પણ ભગવાનના નામનું ભજન કરશો તો તમને પણ રાજ્ય બંધન કરશે નહિ. અને કામ ક્રોધાદિક પીડા કરશે નહિ. એવો ભગવાનના નામનો પ્રતાપ છે માટે હંમેશાં ભગવાનના નામનો અખંડ જપ કરવો. આવું શુકદેવજીનું વચન સાંભળીને

જનકારાજા રાજ્ય કરતા થકા ભગવાનના નામનો જપ કરવાથી 'જનક વિદેહી' એવું નામ જગતમાં પ્રસિદ્ધ થતું હવું. ॥ ૨૯૭ ॥

૨૯૮. અયોધ્યાથી દશરથ રાજાની આજ્ઞાથી રામચંદ્રજી વનમાં ગયા

ગામ અયોધ્યાપુરીમાંથી પોતાના પિતાશ્રી દશરથરાજાની આજ્ઞાથી વનમાં ગયેલા શ્રીરામચંદ્રજી તથા લક્ષ્મણજી તથા સીતાજી એ ત્રણેય જણ ફરતા ફરતા દંડકારણ્યમાં આવ્યાં. ત્યાં સીતાજીનું રાવણે હરણ કર્યું ત્યારે સીતાજીની ખબર કાઢવા માટે શ્રી હનુમાન બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી ચારસો યોજનના સમુદ્રને ઠેકીને જતા હવા ને સીતાજીની શોધ કાઢીને આવતા હવા. વળી લક્ષ્મણજીને જ્યારે સાંગ વાગવાથી મૂર્છા થઈ ત્યારે સંજીવિની ઔષધિ લેવા ગયા તે વખતે બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી હનુમાનજી દ્રોણાચળ પર્વત ઉપાડીને લંકામાં લાવતા હતા. તે સમે હનુમાનજીને ભરતજીએ બાણ માર્યું. ત્યારે હે રામ આવું બોલી જમીન ઉપર પડ્યા. ત્યારે ભરતજી હનુમાનજી પાસે જઈને શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાનના ભક્તરાજ હનુમાનજી છે એમ જાણીને ખેદ પામતા થકા ભરતજી પણ પોતાના બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી પોતાના બાણ ઉપર હનુમાનજીને બેસાડી લંકામાં મોકલતા હવા. પછી દ્રોણાચળ પર્વતમાં રહેલી વિશલ્યકરણી ઔષધિ પાવાથી શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાનના ભાઈ લક્ષ્મણજીના શરીરમાં રહેલાં શલ્ય નીકળી જતાં હવાં. તેથી શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાન પોતાના ભાઈને આરામ થયેલો જોઈને આનંદ પામતા સીતા-લક્ષ્મણજી સહિત શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાને રાવણનો નાશ કરી અને વિભીષણને લંકાની ગાદીએ બેસાડીને સીતાજી તથા લક્ષ્મણજી સહિત શ્રી રામચંદ્રજી ભગવાન શ્રી અયોધ્યાપુરીમાં આવી ભરતજીને ભેટીને શત્રુઘ્ન સહિત રાજ્ય સંબંધી સુખને ભોગવતા હવા. ॥ ૨૯૮ ॥

૨૯૯. નવ યોગેશ્વર જનકરાજાના રાજ્યમાં આવ્યા

એક વખત નવ યોગેશ્વરો જનક રાજાના રાજ્યમાં આવતા હતા. પછી પોતાને ત્યાં આવતા નવ યોગેશ્વરોને જાણીને જનકરાજા પોતાના સિંહાસનમાંથી ઊઠીને સન્મુખ થઈને પાદ્ય અર્ઘ્યાદિક કરીને નવયોગેશ્વરોને એકસામટા

બાથમાં ઘાલીને મળતા હવા. પછી પોતાના દરબારમાં નવયોગેશ્વરોને લાવીને આસનો ઉપર બેસાડીને પોતે જનક રાજા હેઠે નવ યોગેશ્વરોને સન્મુખ બેસતા હવા. તેથી બધા યોગેશ્વરોને શંકા થવાથી જનકરાજા પ્રત્યે એક યોગેશ્વર કહેતા હવા કે, હે જનક રાજન્ ! જેમ અજ્ઞાની મનુષ્ય ઘાસના પૂળાને ભેગા બાંધીને ઉપાડે છે તેમ અમો સર્વને બાથમાં ઘાલીને એક સામટા આપશ્રી મળ્યા તે જ્ઞાની એવા તમોને યોગ્ય નથી પણ એક એકને મળવું તે યોગ્ય કહેવાય. આવું યોગેશ્વરનું વચન સાંભળીને જનકરાજા કહેતા હવા કે, આ ભરતખંડમાં માણસનો દેહ મળવો દુર્લભ છે. વળી તે દેહ કેવો છે તો ક્ષણવારમાં નાશ પામે તેવો છે એમ દેહને નાશ પામનારો જાણીને એકએકને મળતાં મળતાં કદાચ મારો દેહ પડી જાય તો જેટલા યોગેશ્વરને મળું તેટલાનું જ પુણ્ય મને મળે પણ બાકીનાનું પુણ્ય મળે નહિ. એમ ધારીને નવ એવા તમોને સામટા બાથમાં ઘાલીને મળ્યો જેથી નવ યોગેશ્વર એવા જે તમો તે તમોને મળવાનું પુણ્ય મને મળ્યું છે. હવે તમારી ઇચ્છા હોય તો ફરીથી એકએકને મળું. આવું જનકરાજાનું વચન સાંભળીને નવ યોગેશ્વરોના મનની શંકા નાશ પામતી હવી ને જનકરાજાના રાજ્યમાં થોડાક દિવસ રહીને પોતાના સ્થાનમાં જતા હવા. ॥ ૨૯૯ ॥

૩૦૦. વ્યાસના પુત્ર શુકદેવજી જનક રાજાની પુરીમાં આવ્યા

એક વખત વ્યાસજીના પુત્ર શુકદેવજી જનકરાજાની રહેલી મિથીલાપુરીમાં પધારતા હતા. તે પુરીમાં રહેલા જનકરાજાને ત્યાં જતાં પહેલાં શુકદેવજી રાજાને પુછાવતા હતા કે, આપની મરજી હોય તો આપશ્રીના દરબારમાં હું આવું. આવો શુકદેવજીનો સંદેશો લાવનાર માણસની સંઘાથે જનકરાજાએ કહેવડાવ્યું જે, શુકદેવજીને માલુમ થાય જે, તમારે મારા દરબારમાં આવવું હોય તો જરૂર તમે માયાનો ત્યાગ કરીને પધારશો. આવું સંદેશો લાવનાર માણસનું વચન સાંભળીને શુકદેવજીએ વિચાર કર્યો કે, મારી પાસે લાકડી તથા તુંબડી છે તે માયા છે. એમ જાણીને તે બન્નેનો ત્યાગ કરીને શુકદેવજી જનકરાજાના દરબારમાં જતા હવા. ત્યાં જનકરાજાએ પોતાને ઘેર પધારેલા શુકદેવજીનું પાદ્ય અર્ધ્યાદિક કરીને ઉત્તમ આસન ઉપર બેસાડીને કુશળ

સમાચાર પૂછતા હતા. પછી જમવાને માટે પધારો આવું જનકરાજાનું વચન સાંભળીને સ્નાન કરી પીતાંબર પે'રીને જમવા બેસવાના પાટલા ઉપર પગ મૂક્યો કે તે જ વખતે શુકદેવજીની દૃષ્ટિ પોતાને જમવા બેસવાના પાટલા ઉપર કાચા સૂતરથી અદ્ધર લટકાવેલી પચાસ મણની પથ્થરની શીલા જોઈને પાટલા ઉપર જમવા બેઠા, ને તે શુકદેવજીના સામા પાટલા ઉપર જનક રાજા જમવા બેઠા. પછી રસોઈયાએ અનેક પકવાન ભરેલા થાળ બન્ને જણની આગળ રહેલા બીજા પાટલા ઉપર મૂક્યા ત્યારે જનકરાજાએ તથા શુકદેવજીએ જમવાનો આરંભ કરીને જમતા હતા. પણ શુકદેવજીને તો મનમાં ચિંતા થતી હતી કે ઉપરથી પથ્થર પડશે તો હું મરી જઈશ. આવા વિચારથી જમવાની વસ્તુના સ્વાદની કાંઈ પણ ખબર ન પડતી હવી. પછી રાજા તથા શુકદેવજી જમી રહ્યાથી મુખ તથા હાથ ધોઈને શુકદેવજી રાજાના મહેલમાં જ્યાં ઉતારો આપ્યો હતો ત્યાં જઈને મુખવાસ લઈને આસન ઉપર બેઠેલા શુકદેવજીને જનકરાજાએ પછ્યું કે, રસોઈનો સ્વાદ બરોબર હતો કે નહિ. ત્યારે શુકદેવજી જનકરાજાને કહે કે, મારા માથા ઉપર કાચા સૂતરથી અદ્ધર લટકાવેલી આશરે પચાસ મણ પથ્થરની શીલા જોઈને મારા મનમાં એમ થતું હતું કે, આ અદ્ધર રાખેલી પથ્થરની શીલા પડશે તો હું મરી જઈશ, આવા મનના સંકલ્પને લઈને જમવાની વસ્તુનો સ્વાદ મને જણાયો નથી. આવું શુકદેવજીનું વચન સાંભળીને જનકરાજા શુકદેવજીને કહેતા હવા કે, મેં તમને કહેવડાવ્યું હતું કે માયાનો ત્યાગ કરીને જરૂર પધારજો. તો તમે તો માયાને સંઘાથે લઈને આવ્યા. ત્યારે શુકદેવજી કહે, માયામાં ઉત્પન્ન થયેલ મારી પાસે તુંબડી તથા લાકડી હતી તેને નાખી દઈને આપશ્રીની પાસે આવ્યો છું. આવું શુકદેવજીનું વચન સાંભળીને જનક રાજા કહેતા હવા, તમોએ તુંબડી તથા લાકડી નાખી દીધી તે માયાનો ત્યાગ કર્યો પણ આ દેહમાં રહેલી માયા જે હું ને મારું તે માયાનો ક્યાં તમોએ ત્યાગ કર્યો છે ? હું પણાની માયાનો ત્યાગ કર્યો હોત તો પથ્થર પડવાથી મરત તો દેહ મરત પણ દેહમાં રહેલો જીવ તો મરતો જ નથી. આવું જ્ઞાન થાત તો પથ્થર પડવાથી તમને જરા પણ શોક થાત નહિ. આવું જનક રાજાનું વચન સાંભળીને શુકદેવજી આનંદને પામતા થકા જનક રાજાને પોતાના ગુરુ તરીકે સ્વીકાર કરતા હવા. ॥ ૩૦૦ ॥

૩૦૧. ભોજ રાજા પોતાના નગરની ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો

એક વખત ભોજરાજા પોતાના નગરની ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો. તે નગરમાં એક બ્રાહ્મણ અગ્નિહોત્રી હોવાથી સંધ્યાદિક પરવારીને અગ્નિને સળગાવીને હોમવાની વસ્તુઓથી હોમ કરીને, વિશ્રાંતિ લેવા પોતાની સ્ત્રીના સાથળ ઉપર પોતાનું માથું મૂકીને સૂતો. આમ, પોતાની સ્ત્રીની સંઘાથે વાતો કરતાં ઊંઘી ગયો તે અવસરમાં અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણનો બાળક ધાવવાની આશાએ પોતાની માની પાસે આવતાં રસ્તામાં રહેલા લાગતા અગ્નિના કુંડમાં પડતો હવો. પણ પતિવ્રતા બાળકની માતા તે પોતાના ખોળામાં માથું રાખીને ઊંઘી ગયેલા પોતાના પતિને જગાડતી ન હવી. આવી રીતે પોતાના પતિની સેવામાં તૈયાર રહેનારી પતિવ્રતાના પ્રતાપથી કુંડમાં રહેલો અગ્નિ તે જળરૂપ થતો હવો જેથી બાળક અગ્નિના કુંડમાં ફરતો પણ તે બાળકને અગ્નિ બાળી શકતો ન હવો. આવો બનાવ જોઈને નગરચર્ચાને જોવા નીકળેલો ભોજરાજા આશ્ચર્યને પામતો થકો બીજે દિવસે સન્યાસી થઈને પતિવ્રતા સ્ત્રીને ઘેર જમવા જતો હવો. પછી તે પતિવ્રતા સ્ત્રીએ પોતાને ઘેર આવેલા સન્યાસીને પોતાના પતિવ્રતાના બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી કાચી કેરી પણ પતિવ્રતાના હાથના સ્પર્શથી પાકી કેરી થઈ ગઈ ને તે પાકી કેરીનો રસ કાઢીને રસ રોટલી જમાડતી હવી. આવો પતિવ્રતાના બ્રહ્મચર્યનો પ્રતાપ છે. ॥ ૩૦૧ ॥

૩૦૨. એક ગામમાં પતિવ્રતા બે બેનો હતી

એક ગામમાં પતિવ્રતા બે બેનો હતી અને શાસ્ત્રમાં કહેવા પ્રમાણે બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળતી હતી. તે બે બેનોમાં એક બેન પોતાના પતિને નવડાવતી હતી ને બીજી બેનને બીજે ગામ પરણાવી હતી. પેલી બેનની પાસે બ્રહ્મચર્ય પાળનાર સન્યાસી ફરતા ફરતા તે ગામમાં આવ્યા ને એક ઝાડની નીચે ઊતર્યા. તેટલાકમાં તે ઝાડ ઉપર બેઠેલી બગલી સન્યાસી ઉપર ચરકી તેથી દૃઢ બ્રહ્મચર્યવાળા સન્યાસીએ સંકલ્પ કર્યો જે, મરતી કેમ નથી ? એમ કહ્યું કે, તુરત બગલી ફડફડતી નીચે પડીને મરી ગઈ. પછીથી ગામમાં ભિક્ષા કરવા ગયા ત્યારે પોતાના પતિને નવડાવતી પતિવ્રતા બાઈને ભિક્ષા આપવામાં વાર લાગી. તેથી ક્યારે ભિક્ષા આપશે એમ સન્યાસી મનમાં બબડ્યા. તેટલાકમાં તે પતિવ્રતા

બાઈ બોલી કે, અહીં કાંઈ બગલી નથી. આવી રીતે પતિવ્રતા બાઈએ મનની વાત કહી ત્યારે તે સન્યાસી કહે, મારી વાત તમોએ શાથી જાણી તે કહો. પછી તે પતિવ્રતા બાઈ સન્યાસીને કહે કે, અમુક ગામમાં મારી બેન રહે છે તે કહેશે. તેથી સન્યાસી તે ગામ ગયા ત્યાં તે પતિવ્રતા બાઈની બેન ઘર ઓલવતી હતી ત્યારે સન્યાસી કહે, શું કરો છો ? પછી તે કહે મારી બેનનું ઘર ઓલવું છું. પછી સન્યાસીને પતિવ્રતાની બેન કહે કે, મારી બેને તમને મોકલ્યા કે આવી રીતે કહ્યું. ત્યારે સન્યાસી કહે, તમને શાથી ખબર પડી. તેણે કહ્યું કે કાશીપુરીમાં ધર્મ વ્યાધ કહેશે ત્યારે સન્યાસી કાશીપુરીમાં ગયા. પછી ધર્મવ્યાધે કહ્યું કે, પતિવ્રતા બાઈએ મોકલ્યા કે ? ત્યારે સન્યાસી કહે તમો આ પારધિનું કામ કરો છો ને આ કેવી રીતે તમે જાણ્યું. પછી ધર્મવ્યાધ કહે કે, હું પૂર્વે દૃઢ બ્રહ્મચર્ય પાળનાર બ્રાહ્મણ હતો, તે હું એક વખત ઋષિના આશ્રમમાં ગયો. ત્યાં ઋષિ નદીમાં ન્હાઈને કમંડલ ભરીને આવ્યા. ત્યારે મેં કમંડલમાં એક માછલું જોયું. પછી મને સંકલ્પ થયો કે ઋષિ છે. પણ આવું કામ કરતા લાગે છે તેવા સંકલ્પથી હું વ્યાધમાં ઉત્પન્ન થયો છું. ને મેં પૂર્વે દૃઢ બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી અંતરની વાર્તા જાણી છે, એવું બ્રહ્મચર્ય વ્રતના પ્રતાપનું ફળ છે. માટે બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળવું ને નિરંતર ભગવાન ભજવા તે જ મનુષ્ય જન્મનો લાભ છે. માટે તે લાભ લેતાં ચૂકવું નહિ. ॥ ૩૦૨ ॥

૩૦૩. એક ગામમાં પટેલે પોતાના ખેતરમાં કૂવો ખોદાવ્યો

એક ગામમાં એક પટેલે પોતાના ખેતરમાં કૂવો ખોદાવ્યો પણ પાણી થયું નહિ. તેથી એક મહાત્મા સંતને પૂછ્યું જે, કૂવામાં પાણી થાય તેવો ઉપાય બતાવો. તે સંત કહે જે, પતિવ્રતા સ્ત્રી કૂવાને વધાવે તો પાણી ઘણું થાય. તે સંતનું વચન સાંભળી પટેલે પતિવ્રતા સ્ત્રીનો તપાસ કરવા માંડ્યો. પછી એક ગામમાં પતિવ્રતા સ્ત્રી હતાં. તે પતિવ્રતા સ્ત્રીને પટેલ કહે જે, તમે મારો કૂવો વધાવવા આવો તો પાણી થાય. તે પતિવ્રતા બાઈએ જવાબ આપ્યો જે, હે પટેલ ! આજે હું મારા પતિવ્રતથી પડેલ છું. આજે જ મારા પતિ પાણી પીવા આવ્યા ને મારી પાસે પાણી માગ્યું તે સમે હું ડાંગર ખાંડતી હતી. તે સાંબેલું ઊંચું ન રાખતાં ખાંડણીયામાં સાંબેલું મૂકીને પછી પાણી

પાયું. તેટલી મારી પતિવ્રતામાં ખામી આવી છે માટે હું નહિ આવું. પણ મારી બેન મારા જેવી જ પતિવ્રતા છે. ને તે અહીંયાથી બે ગાઉ ઉપર ગામ છે ત્યાં તે મારી બેન રહે છે. તેને લઈ જાઓ. તે કૂવાને વધાવશે કે તુરત જ પાણી બહુ થશે. તે પતિવ્રતાનું વચન સાંભળીને પટેલ બીજે ગામ ગયા. તે ગામમાં રહેલ પતિવ્રતાને પટેલ કહે કે, મારે ગામ કૂવો વધાવવા ચાલો. ત્યારે પતિવ્રતા કહે જે, મારા પતિ આજ્ઞા કરે તો મારાથી અવાય. પછી પટેલ બાઈના પતિને કહે જે, તમારી સ્ત્રીને આજ્ઞા આપો તો મારે ગામ કૂવો વધાવવા આવે. ત્યારે પતિવ્રતાના પતિ પોતાની સ્ત્રીને કહે જે, કૂવો વધાવવા જાઓ પણ પાછી આવજે એમ કહ્યું નહિ. પછી પતિવ્રતા બાઈ પટેલની સાથે કૂવો વધાવવા પટેલની વાડીએ ગઈ. ને કૂવાને વધાવ્યો કે તુરત જ પાણીથી કૂવો ભરાઈ ગયો તે જોઈને સહુ આશ્ચર્ય પામતા હવા. પછી પતિવ્રતાબાઈ પટેલની રજા લઈને ત્યાંથી ચાલી પણ પોતાને વિચાર થયો જે, મારા પતિએ પાછી આવજે એમ કહ્યું નથી. તો હવે મારાથી ઘેર શી રીતે જવાય. એવો સંકલ્પ કરીને નજીકમાં નદી હતી ત્યાં જઈને પતિવ્રતાના પ્રભાવથી પોતાના જમણા ચરણના અંગૂઠામાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન કરીને ત્યાં જ તે પતિવ્રતા બાઈ બળી મરતી હવી. તે જોઈને સહુ માણસો કલ્પાંત કરવા લાગ્યા. પછી કૂવાનો ધણી પટેલ તે પતિવ્રતાબાઈના પતિને બોલાવી લાવ્યો. તે પતિવ્રતાનો પતિ ધર્મવાળો ને એકપત્નીવ્રત વાળો હતો. તે પોતાના બળનો વિચાર કરીને બોલ્યો જે, ઊઠ ઊઠ કેમ રાખના ઢગલામાં સૂતી છું બેઠી થા, બેઠી થા. આવો પોતાના પતિનો શબ્દ સાંભળીને તુરત જ રાખના ઢગલામાંથી બેઠી થઈને પોતાના પતિના કહેવાથી પોતાના પતિ સાથે પોતાના ગામમાં બેઉ સ્ત્રી પુરુષ સાથે ગયાં તેથી આ બનાવ જોઈને સહુ ઘણું જ આશ્ચર્ય પામતા હવા. એવો પતિવ્રતાનો પ્રભાવ છે. માટે ભગવાનનો ભક્ત પણ પતિવ્રતાપણાની ટેક રાખીને ભગવાનનું ભજન કરે તો તે ભક્તને ભગવાન જરૂર પોતાના ધામમાં લઈ જાય એમાં જરા પણ સંશય નથી. પણ જ્યાં ત્યાં માથાં ઘસે તો કોઈ દેવ સહાય કરે નહિ. માટે એક ભગવાન ઉપર જ ટેક રાખીને તેમનું જ ભજન-સ્મરણ કરવું જેથી અંતકાળે આપણી જરૂર સહાય કરે તે આ વાત કહેવાનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૩૦૩ ॥

૩૦૪. એક ગામમાં બ્રાહ્મણને પોતાની કન્યા પરણાવવી હતી

એક ગામમાં બ્રાહ્મણને પોતાની કન્યા પરણાવવી હતી. તેથી રાજા પાસે તે બ્રાહ્મણ ધનની ઈચ્છાથી ગયો. તે સમે રાજાનો જડાવ હાર ખોવાયો હતો. તેથી રાજા ઉદાસ થઈને બેઠો હતો. તે બ્રાહ્મણ માગવા ગયો. પછી ક્રોધ પામેલો રાજા બ્રાહ્મણને ઘોડાની લાદ ખાવાની કહેતો હવો. ત્યારે તે બ્રાહ્મણ સાત વખત ઘોડાની લાદ ખાઈને ઘેર ગયો. અને બ્રાહ્મણે સંકલ્પ કર્યો કે, સવારમાં મારે ઘેર જે કોઈ આવે તેને છોકરી પરણાવવી. તેથી બગલાનું રૂપ ધારણ કરીને એક ઋષિ આવ્યા. તેમને પરણાવી ને તેમની સાથે છોકરીને વળાવી. પછી છોકરીની માતાના મનમાં ખોટું લાગ્યું. તેથી તે બગલાનું રૂપ ધારણ કરનાર કોણ હતો તે જાણવા માટે પોતાના પતિને મોકલવાથી રસ્તે આવતા માણસને પૂછ્યું કે, તમને કોઈ સામું મળ્યું. ત્યારે તે માણસ કહે જે, બગલો નથી પણ એક પુરુષની પછવાડે એક સ્ત્રી જાય છે. પછી એક ગામમાં જ્યાં ઋષિ રહેતા હતા ત્યાં છોકરીનો બાપ ગયો. પછી પીવાનું પાણી પોતાની છોકરી પાસે માગ્યું. તે છોકરી જેવી આપવા જાય છે કે તુરત જ ઋષિએ ઢોળી નાખ્યું. પછી વિમાનમાં બેસીને સ્વર્ગમાં જતા ઋષિને બ્રાહ્મણે કાલાવાલા કરીને ઋષિની સંઘાથે બ્રાહ્મણ જતો હવો. પછી રસ્તામાં ઘોડાની લાદના સાત પર્વત દેખીને બ્રાહ્મણે ઋષિને પૂછ્યું ત્યારે ઋષિ કહે કે, એક રાજાના કહેવાથી બ્રાહ્મણે સાત વખત ઘોડાની લાદ ખાધી તેથી આ ઘોડાની લાદના પર્વત રાજાને ખવડાવવાના છે. પછી ઋષિ સહિત બ્રાહ્મણ સ્વર્ગમાં ગયો પછી ત્યાં મણિમય થાંભલાવાળો મુકામ દેખ્યો. તે મુકામમાં ત્રણ થાંભલા લોઢાના દેખીને બ્રાહ્મણે ઋષિને પૂછ્યું, ત્યારે ઋષિએ જવાબ આપ્યો કે, કન્યાના ઘરનું અન્ન ખવાય નહિ તથા દીકરીના ઘરનું પાણી પણ પીવાય નહિ. પણ તમે કન્યાના ઘરનું પાણી માગ્યું તે પાણી તમને પીવા દીધું નહિ. પણ તે કન્યાના ઘરના પાણીના ત્રણ છાંટા પાણી ઢોળતાં તમારા પગને અડ્યા તે પાણીના ત્રણ છાંટા અડવાના પ્રતાપથી આ મુકામમાં આ ત્રણ થાંભલા લોઢાના થયા છે. તે મણિમય થાંભલાવાળો મુકામ કન્યા આપનારને માટે બાંધેલો છે. માટે આવું કન્યા વિક્રયનું પાપ છે તેથી કન્યાનો વિક્રય ન જ કરવો. જુઓ કે બ્રાહ્મણે પોતાની કન્યા કાંઈ પણ ધન લીધા સિવાય કંકુનો ચાંદલો કરીને મફત પરણાવી હતી.

પણ કન્યાના ઘરના પાણીના ત્રણ છાંટા પોતાના શરીરે અડવાના પાપથી મણિમય થાંભલાવાળા મહેલમાં ત્રણ લોઢાનાં થાંભલા થતા હવા. આવું કન્યાના ઘરના અન્નનું તથા પાણીનું પાપ થાય છે માટે કન્યાના ઘરની કોઈપણ વસ્તુ પોતાના કામમાં લેવી નહિ. ॥ ૩૦૪ ॥

૩૦૫. એક શહેરમાં સુદ્યુમ્ન રાજા રાજ્ય કરતો હતો

એક શહેરમાં સુદ્યુમ્ન રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે રાજા બહુ રૂપાળો હતો. પછી તે રાજા એક વખત ઉઘાડે શરીરે ન્હાવા માટે બેઠો હતો. તે સુદ્યુમ્ન રાજાને જોવા માટે દેવતાઓ વિમાનમાં બેસીને આવ્યા ત્યારે આકાશમાં રહેલા વિમાનનો છાંયો જમીન ઉપર પડેલો જોઈને રાજાએ પૂછ્યું કે, તમે કોણ છો ને કેમ આવ્યા છો ? ત્યારે વિમાનમાં બેઠેલા સર્વ દેવતાઓ કહે કે, આપશ્રીનું બહુ સ્વરૂપ છે તે જોવા માટે અમે સર્વે દેવો આવ્યા છીએ. પછી સુદ્યુમ્ન રાજા કહે કે, હું શણગાર ધારણ કરું ત્યારે જોવા આવજો. આવું તે રાજાને પોતાના દેહનું અભિમાન થયું તેથી તે રાજાનું અભિમાન ટાળવા માટે ભગવાને વસ્ત્ર ધારણ કરતાં પહેલાં આખા શરીરમાં દ્રવતો કોઢ કર્યો, જેથી મહારોગવાળા થયેલા રાજાને દેવો જોવા આવ્યા. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે, તમારા ભેગા અશ્વિનીકુમાર આવ્યા છે કે નહિ પછીથી દેવો કહે કે આવ્યા છે ત્યારે અશ્વિનીકુમારને પોતાના શરીરનું ઔષધ કરવા માટે રાજાએ કહ્યું. પછી અશ્વિનીકુમાર કહે કે, હવે તમો શ્રીરામ નામનું ઔષધ કરો. અત્યારે બીજા ઔષધની ટેકી લાગે તેમ નથી. આવું કહીને દેવો સ્વર્ગમાં જતા હવા. ॥ ૩૦૫ ॥

૩૦૬. દ્વારિકામાં ચિતારાને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહેતા હતા

ગામ દ્વારકામાં ચિત્રકળાને જાણનાર ચીતારો રહેતો હતો. તે ચીતારાને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહે જે, તમને મૂર્તિ ચીતરતાં આવડતી હોય તો મારી મૂર્તિ ચીતરી લાવો તો તને સાત હજાર રૂપિયા આપું. આવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને પછી ચીતારો સારી કારીગરી કરીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની મૂર્તિ ચીતરી લાવ્યો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પોતાનું રૂપ બદલી નાખ્યું તેથી પોતે ચીતરેલી મૂર્તિ મળતી આવી નહિ. આવી રીતે શ્રીકૃષ્ણ

ભગવાનની મૂર્તિ છ સાત વખત ચીતરી લાવ્યો પણ મળતી આવે નહિ. તેથી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પાસેથી રૂપિયા મળતા નહિ અને શોકથી કરમાઈ ગયેલા મુખવાળા ચીતારાને જોઈને કોઈક સત્પુરુષે પૂછ્યું કે, તમે શોકવાળા કેમ જણાઓ છો ? ત્યારે ઉપરની સઘળી વાત ચીતારે સત્પુરુષને કહી. તેથી સત્પુરુષે ચીતારાને ઉપાય બતાવ્યો કે, મોટું કાચનું દર્પણ લઈને જાઓ એટલે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન જે રૂપ બદલશે તે રૂપ આ દર્પણમાં દેખાશે એટલે તમને રૂપિયા મળશે. આવું સત્પુરુષનું વચન સાંભળીને તે ચીતારો મોટું દર્પણ લઈને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પાસે જતો હવો. ને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન આગળ તે દર્પણ ધરતો હતો. તેથી પોતાના સ્વરૂપ પ્રમાણે દર્પણમાં સ્વરૂપ દેખાવાથી તે ચીતારાને રૂપિયા આપીને ચીતારાને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહેતા હવા કે, તમને ગુરુ મળ્યા છે તેથી જ તમે દર્પણ લઈને આવ્યા. માટે આ લોકમાં પણ ગુરુ વિના ઘણા કાળથી શરીરમાં રહેલું અજ્ઞાન નાશ પામતું નથી માટે જ મનુષ્યોને જ્ઞાન થતું નથી તેથી જ આ સંસારરૂપ સાગરમાં વારંવાર જન્મ અને મરણરૂપ અંધારામાં અથડાવું પડે છે. અને ચોરાશી લાખ યોનિમાં ભટકવું પડે છે. માટે સદ્ગુરુનું શરણ પામીને તેમણે બતાવેલો સારા રસ્તાનો અથવા ભગવાનનો આશ્રય કરીને ભગવાનનું ભજન કરવાથી અજ્ઞાન નાશ પામશે ને જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થશે. ॥ ૩૦૬ ॥

૩૦૭. એક શહેરમાં રાજા રાજ્ય કરતો હતો

એક શહેરમાં રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે રાજા પોતાના શહેરની ચર્ચા જોવા રાત્રિએ નીકળ્યો હતો. તે જ રાત્રિમાં શહેરની ભાગોળે પધરાવેલી દેવીનું રુદન સાંભળીને તે દેવીની પાસે ગયો ને પૂછ્યું કે તમે શા માટે રડો છો ? ત્યારે તે દેવી કહે જે, આ શહેરના રાજાને કાલે બપોરે સાપ કરડવાનો છે. તે સાપનો મુકામ આ શહેરથી ત્રણ ગાઉ ઉપર વડમાં છે. પછી રાજાએ રાત્રિએ પોતાના નોકરો પાસે તે વડ સુધી સડક કરાવી ને ફૂલનાં કુંડાં મુકાવ્યાં ને એક એક દૂધનો પ્યાલો મૂક્યો. તેથી તે બીજે દિવસે સવારથી ચાલતાં એક વાગ્યે સાપ રાજા પાસે આવ્યો ને કહે, હું તમને કરડવાનો હતો પણ બાર વાગ્યાનો સમય જતો રહ્યો ને આપશ્રીએ મારું સન્માન કર્યું તેથી હું

તમારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું. માટે મારી પાસે વર માગો. ત્યારે રાજાએ માગ્યું જે, હું પશુ, પક્ષી, કીડી, મંકોડી વગેરેની ભાષા જાણું એવો વર આપો. પછી તેવો વર આપ્યો. પછી એક દિવસ રાણી જમવાનો થાળ લઈને રાજા પાસે આવતી હતી તેવામાં મંકોડી મંકોડાને કહે કે, આ થાળ મારે ખાવો છે. મને લાવી આપો. ત્યારે મંકોડો રાણીના શરીર ઉપર ચઢ્યો ને હાથે કરડ્યો. એટલે થાળ પડી ગયો. તેથી રાજાને હસવું આવ્યું. ત્યારે રાણી રીસાઈ. પછી રાજા મન્હાવા ગયા ત્યારે રાણી કહે, તમો હસ્યા શાથી ? તે તમો મને કહો. પછી રાજા કહે કે, તે કહેવામાં મારું મરણ થાય તેમ છે. ત્યારે રાણી કહે જે, તમારું મરણ થતું હોય તો ભલે થાય પણ મને તે કહો. પછી રાણીએ સહિત રાજાએ ગંગા કિનારે જવાનો વિચાર કર્યો ને જતાં રસ્તામાં એક ઠેકાણે મુકામ કર્યો. ત્યાં કૂવા પાસે બકરી બકરાને કહે જે, આ કૂવામાં ઊગેલી, લીલી ધરો મને લાવી આપો. પછી બકરે દાખડો કર્યો પણ લેવાય તેવી નહિ જેથી બકરે બકરીને મારી તેથી રાજા સમજી ગયો. પછી રાણીને બાંધીને માર માર્યો ત્યારે રાણીએ કહેવડાવવાની હઠ મૂકી દીધી. કહેવાનું કે કોઈ જાતની હઠ રાખવી નહિ. પણ માણસોએ ભગવાન ભજવાની હઠ રાખવી કે સહુ જનો ભગવાન ભજીને ભગવાનના ધામમાં જાય છે તો હું કેમ ભગવાનના ધામમાં જાઉં નહિ. આવો વિચાર કરીને આ થોડીક વારમાં નાશ પામનારું તથા પાણીના પરપોટાની પેઠે તત્કાલ નાશ થતું એવું શરીર જાણીને તે શરીરથી ભગવાન ભજી લેવા તે જ આ લોકમાં જીવ્યાનો લાભ છે. માટે સમજુ માણસે ભગવાન ભજવાનો લાભ અવશ્ય લેવો તે જ કહેવાનો ભાવાર્થ છે. ॥ ૩૦૭ ॥

૩૦૮. એક રાજા ગાળ્યા વિનાનું પાણી પીતો હતો

એક શહેરમાં રાજા રહેતો હતો. તે રાજા નિરંતર ગાળ્યા વિનાનું પાણી પીતો હતો. તે એક દિવસ ગાળ્યા વિનાના પાણી ભેગો સાપનો કણો પીવાઈ ગયો. પછી તે સાપનો કણો પેટમાં મોટો થયો ને કોઈ ઉપાયે તે સાપનો નાશ થયો નહિ, તેથી રાજાને આખો દિવસ ને રાત્રિએ ચેન પડે નહિ. ને રાજાનું શરીર નિરંતર સૂકાતું હવું. પછી રાજા તથા દીવાન કોઈ કામ પ્રસંગે કોઈ

ગામ ગયા તે ગામ જતાં રસ્તામાં થાકી જવાથી એક વડ નીચે ઉતારો કર્યો ને પાણી પીને રાજા ઘડીભર તે છાયા નીચે ઊંઘી ગયો ને દીવાન પણ સૂતો હતો પણ તેને ઊંઘ આવી નહિ. તેથી જાગ્યા કરતો હતો. તેટલાકમાં વડના થડમાંથી એક સાપ નીકળ્યો. તેમજ રાજા ઊંઘી ગયેલો ને મોઢું ફાટેલું હતું તેથી પેટમાં મોટો થયેલો સાપ બહાર નીકળ્યો. તે સાપને વડના થડમાં રહેલો સાપ કહે જે, રાજાને શા માટે દુઃખ દે છે ? કોઈ અહીં જાગતું હોય ને જો થોડાં ઝેરકચોલાં લાવીને તેલમાં તળીને રાજાને પાઈ દે તો તારા ટુકડે ટુકડા થઈ જાય ને રાજાને આરામ થાય તે વાત દીવાને જાણી. પછીથી મોઢામાં રહેલો સાપ બોલ્યો જે, તું ધનના ખજાના ઉપર ચોકી કરીને રહ્યો છે. પણ જો કોઈ તેલ ઊનું કરીને તારા રહેવાના રાફડામાં રેડે તો તું મરી જાય ને ધન મળે. આવી રીતે સાંભળીને દીવાને તે જ પ્રમાણે કર્યું. તેથી રાજાને સારું થયું અને ધન પણ મળ્યું ને પછી દીવાન તથા રાજા પોતાના રાજ્યમાં આવતા હવા, ને સુખ શાંતિને પામતા હવા. કહેવાનું કે, જો રાજાએ ગાળ્યા વિનાનું પાણી પીધું તો ઘણું દુઃખ ભોગવવું પડ્યું અને ગાળ્યા વિનાનું પાણી એક દિવસ પીએ તો તેનું પાપ છ માસ સુધી માછલાં મારનારને જેટલું પાપ થાય છે તેટલું પાપ ગાળ્યા વિનાનું પાણી એક વખત પીનારને થાય છે. માટે જ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને પોતાની લખેલી શિક્ષાપત્રીમાં લખ્યું છે જે, કોઈએ પણ ગાળ્યા વિનાનું પાણી તથા દૂધ વગેરે પીવું નહિ. તેમજ ઘી, તેલ પણ ગાળીને વાપરવું. તેમજ ચોખા, દાળ પણ જોયા સિવાય રાંધવા નહિ. તથા શિયાળામાં થતી પાપડીઓનું તથા તુવેરોનું ઊંધીયું પણ ખાવું નહિ, કારણ કે તે પાપડીઓમાં રહેલા જીવડાઓ બફાઈ જાય ને તે ખાવાથી માંસ ખાધા બરોબર થાય છે માટે ઊંધીયું ખાવું નહિ એ જ કહેવાનો સાર છે. ॥ ૩૦૮ ॥

૩૦૯. એક ગામમાં બે વાણીયા મિત્ર હતા

એક ગામમાં બે વાણીયા મિત્ર હતા. તે બે વાણીયાઓ સુખડીનું ભાતું કરીને તીર્થજાત્રા કરવા જતા હતા. તે બેમાં એક સજ્જન મિત્ર હતો. તે સજ્જન મિત્રનું ભાતું દુર્જન મિત્ર માગીને ખાઈ ગયો. પછીથી સજ્જન મિત્રને ભૂખ લાગી ત્યારે દુર્જન મિત્ર પાસે ખાવા માટે ભાતું માગ્યું. પણ

આપ્યું નહિ અને સજ્જન મિત્રે દુર્જન સામી આંખ્યો કાઢી ત્યારે સજ્જન મિત્રની આંખ્યો દુર્જન મિત્રે બાવળની શૂળ્યો ઘોંચીને ફોડી નાંખી. પછી દુર્જન મિત્ર સજ્જન મિત્રને રખડતો મૂકીને જતો રહ્યો અને સજ્જન રખડતો રખડતો એક વડ નીચે આવ્યો તે વડ ઉપર બે હંસ બેઠા હતા. તે બે હંસ બોલ્યા કે, અમુક દેશમાં રાજા કોઢીયો છે. ને કોઈપણ દવાએ કરીને કોઢ મટતો નથી. પણ કોઈ આપણી અઘાર લઈ જઈને ચોપડે તો તે રાજાનો કોઢ મટી જાય. અને નવું કાંચનમય શરીર થાય. આવી રીતે કહીને તે બે હંસ ઊડી ગયા. પછી પેલા વાણીયાએ વડ નીચેથી અઘાર હાથ ફેરવીને લીધી ને પોતાની આંખે ચોપડી. તેથી સજ્જન વાણીયાની આંખો સારી થઈ. પછી વડ નીચે પડેલી હંસની અઘાર લઈને સજ્જન વાણીયો તે રાજાના દેશમાં ગયો, ને ત્યાં જઈને રાજાની દવા કરી તેથી તે રાજાનો કોઢ મટી ગયો. પછી સજ્જન વાણીયા ઉપર પ્રસન્ન થયેલા રાજાએ પોતાની કુંવરી સજ્જન વાણીયાની સાથે પરણાવી. અને ગામ પણ આપ્યાં ને રાજા બનાવ્યો. પછી એક વખત સજ્જન વાણીયાની સવારી જતી હશે. તે વખતે પોતાના ભાઈબંધ દુર્જન વાણીયો મળ્યો પણ તે દુર્જનના અવગુણ ન સંભારતાં સજ્જન વાણીયાએ પોતાના ભાઈબંધને ઘોડા ઉપર બેસારીને સવારીમાં ફેરવીને પોતાના મુકામમાં લાવ્યો. પોતાના રાજમહેલમાં રાખ્યો ને ઘણાં દિવસ રહ્યો. પછી રાણીએ સજ્જન વાણીયાના દોષ દુર્જન મિત્રે ભરવ્યા કે તમારા પતિ મારું બહુ રાખે છે તેનું કારણ એ છે કે તમારા પતિ અમારા ગામનો ઇતરવર્ણ છે. તે હું કહી દઉં તેથી તમારા પતિ મારું રાખે છે. આવી રીતે દુર્જન મિત્રે અસજ્જનપણું રાખ્યું તેથી તે દુર્જન મિત્ર કુંવરીને હાથે મરણ પામ્યો. માટે સજ્જન ભાઈબંધ કરવા પણ દુર્જનને મિત્ર કરવા નહીં. કહેવાનું કે, દુર્જન મિત્ર તો સદાય દુઃખ આપે છે. પણ સુખ આપતો નથી. માટે જો પોતાનું સારું ઈચ્છનાર માણસે સજ્જન જ મિત્ર કરવા. સજ્જન મિત્ર સારો રસ્તો બતાવે છે અને સજ્જન મિત્ર પાપ થકી બચાવીને પોતાનું હિત બતાવે છે. સજ્જન મિત્ર સદાય પોતાના મોક્ષનો ઉપાય બતાવીને ભગવાનની ભક્તિ કરાવે તે જ સારો મિત્ર જાણવો ને તેવા જ મિત્ર કરવા. જેથી આ લોકમાં

સુખ થાય ને પરલોકમાં પણ સુખ થાય માટે તેવા મિત્રનો સંબંધ રાખવા શીખવું. જેથી આ લોકમાં બંધન થાય નહિ તે કહેવાનો હેતુ છે. ॥ ૩૦૯ ॥

૩૧૦. પાંચ પાંડવોએ દ્રૌપદી સહિત દ્વારિકાં જવાનો સંકલ્પ કર્યો

એક સમયે પાંચ પાંડવે સતી દ્રૌપદી સહિત વનમાં ફરતાં ફરતાં વિચાર કર્યો કે, ઘણા સમયથી આપણે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં નથી તો દ્વારકાપુરીમાં નિવાસ કરીને રહેલા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા જઈએ. આવો સંકલ્પ યુધિષ્ઠિર રાજા કરતા હવા. પછીથી ભીમ, અર્જુન, સહદેવ, નકુલ, દ્રૌપદી સહિત યુધિષ્ઠિર રાજા દ્વારકાપુરી પ્રત્યે જતાં રસ્તામાં યુધિષ્ઠિર રાજાને સંકલ્પ થયો કે, દેવ, રાજા ને ગુરુનાં દર્શન કરવા જવું ત્યારે ઠાલે હાથે ન જવું. આવું શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તો આપણે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા જઈએ છીએ તો કોઈક ફળ લેતા જઈએ. આવો સંકલ્પ કરતા એવા યુધિષ્ઠિર રાજાએ એક આંબા ઉપર પાકેલી એક કેરી દીઠી ત્યારે યુધિષ્ઠિર રાજાએ ભીમસેનને કહ્યું કે, આંબાની ડાળે લટકતી કેરી તોડી લાવો. આવી આજ્ઞા થવાથી ભીમસેન તોડી લાવ્યા. તે પાકેલી કેરી લઈને યુધિષ્ઠિર રાજા સર્વની સંઘાથે દ્વારકાપુરીમાં આવીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના મહેલમાં ગયા. તે મહેલમાં રહેલા દિવ્ય સિંહાસન ઉપર વિરાજમાન થયેલા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને જોઈને દંડવત્ પ્રણામ કરીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની આગળ પાકેલી કેરીનું ફળ મૂક્યું. તે ફળને જોઈને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને યુધિષ્ઠિર રાજાને પૂછ્યું કે, આ ઋતુ વિનાનું કેરીનું ફળ તમે ક્યાંથી લાવ્યા. ત્યારે યુધિષ્ઠિર રાજાએ કહ્યું કે, આપશ્રીનાં દર્શન કરવા અમો રસ્તે ચાલ્યા આવતા હતા. તે એક આંબા ઉપર એક જ પાકેલું કેરીનું ફળ જોયું. જેથી તે આંબાની ડાળે લટકતું કેરીનું ફળ આપશ્રીને ભેટ મૂકવા લાવ્યા છીએ. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું કે, આંબાના ધણીને પૂછીને લાવ્યા છો ? કે ધણીને પૂછ્યા વગર લાવ્યા છો ? ત્યારે યુધિષ્ઠિર રાજા કહે, વનમાં ઊગેલા આંબાનો કોઈ ધણી હોય નહિ તેમ ધારીને આ ફળ તે આંબાની ડાળખીએથી તોડીને લાવ્યા છીએ. ને તે ફળને અમો ન લાવત તો પક્ષીઓ ખાઈ જાત. તે કરતાં આ કેરીનું ફળ આપશ્રીના ઉપયોગમાં આવે તો તે આંબાનું કલ્યાણ થાય તેમ ધારીને કેરીનું ફળ લાવ્યા છીએ. આવું યુધિષ્ઠિર

રાજાનું વચન સાંભળીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન બોલ્યા કે, બીજાં ઝાડ રોપ્યા વિના ઊગે પણ આંબાનું ઝાડ કોઈના રોપ્યા વિના ઊગે નહિ. માટે તે આંબાને કોઈએ વાવ્યો હશે જેથી તે આંબાનો કોઈ ધણી અવશ્ય છે જ. માટે તે આંબાના ધણીને પૂછ્યા સિવાય તમે કેરી લાવ્યા માટે તમોએ ચોરી કરીને આણેલું આંબાનું ફળ મને ખવડાવવું છે ? જેથી તમોએ મારી આગળ આંબાનું ફળ ભેટ મૂક્યું. માટે તમોએ ચોરી કરીને આણેલું ફળ મારે ખાવું નથી અને શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે, ચોરી કરનારના હાથ કાપી નાખવા. આવું પ્રાયશ્ચિત્ત કહ્યું છે તો મારે તમારું લાવેલ ફળ ખાવું નથી. પણ તમોએ વનમાં રહેલા જે આંબાનું ફળ તોડ્યું હોય તે આંબાની ડાળખીએ ચોંટાડી આવો. આવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને યુધિષ્ઠિર રાજા પોતાના ભાઈઓ તથા દ્રૌપદી સહિત શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને કેરીનું ફળ લઈને વનમાં ગયા. ને જે આંબાની ડાળખીએથી કેરીનું ફળ તોડ્યું હતું તેને ચોંટાડવા માટે તે ડાળખીને તે કેરીનું ફળ વારે વારે અડાડે પણ તે કેરીનું ફળ ચોંટ્યું નહિ ત્યારે તે કેરીના ફળને જમીન ઉપર મૂકીને યુધિષ્ઠિર રાજાએ સંકલ્પ કર્યો કે, હે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન, તમારા સિવાય મેં બીજા કોઈને ભગવાન ન જાણ્યા હોય તો આ જમીન ઉપર રહેલું ફળ એક હાથ ઊંચું અદ્ધર રહો. આવું કહેવાથી એક હાથ કેરીનું ફળ અદ્ધર રહ્યું. પછીથી ભીમસેન ભાઈએ સંકલ્પ કર્યો કે, આ જગતનો કરનાર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સિવાય બીજો કોઈ નથી એમ જાણતો હોય તો આ અદ્ધર રહેલું કેરીનું ફળ બીજો એક હાથ ઊંચું થાઓ. આવું વચન બોલ્યા કે તુરત કેરીનું ફળ બીજો હાથ ઊંચું થયું. પછીથી અર્જુનજીએ કહ્યું કે, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના વચનનો વિશ્વાસ મારે હોય તો આ ફળ બે હાથ ઊંચું છે તે ફળ ત્રીજો હાથ ઊંચું થાઓ. આવું કહેવાથી ત્રીજો હાથ ઊંચું થયું. પછીથી સહદેવજીએ કહ્યું કે, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ સિવાય કોઈ બીજો આ જગતનું ભરણપોષણ કરનાર નથી એમ હું જાણતો હોઉં તો આ કેરીનું ફળ ચોથો હાથ ઊંચું થાઓ. આવું કહેવાથી ચોથો હાથ કેરી ઊંચી થઈ પછીથી નકુલ ભાઈએ સંકલ્પ કર્યો કે, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સિવાય આ જગતનો ધારણ કરનાર કોઈ બીજો નથી એમ હું જાણતો હોઉં તો આ ચાર હાથ ઊંચું થયેલું કેરીનું

ફળ આંબાની ડાળખીએ અડો. આવું કહેવાથી ડાળખીને અને કેરીને એક આંગળ છેટું રહ્યું. પછીથી દ્રૌપદીજીએ કહ્યું કે, હે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન, હું નાનપણથી તે અત્યાર સુધી શુદ્ધ પતિવ્રતા હોઉં તો કેરી આંબાની ડાળીએ ચોંટી જાઓ. આવું કહેવાથી ડાળખીને કેરી ચોંટી ગઈ જેથી યુધિષ્ઠિર સહિત સર્વે ભાઈઓ આનંદ પામ્યા. પછીથી ડાળખીએ ચોંટેલી કેરી થોડીવાર પછી હેઠે પડી. તે કેરીને લઈને યુધિષ્ઠિર આદિક સર્વે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પાસે આવ્યા ને ઉપરનો બનાવ ભગવાનને કહ્યો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને દ્રૌપદીજીને કહ્યું કે, પતિવ્રતાના સંકલ્પથી ચોંટેલી કેરી પાછી હેઠે ન પડવી જોઈએ. ને જે કેરી હેઠે પડી માટે દ્રૌપદીના પતિવ્રતામાં કાંઈ પણ ખોટ હશે જેથી કેરી હેઠે પડી. એવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વચન સાંભળીને દ્રૌપદીજીએ કહ્યું કે, મારા પતિવ્રતાપણામાં ખોટ નથી છતાં આપશ્રી જાણતા હોય તો કહો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું જે, તમો તમારા પતિની સંઘાથે વનમાં ફરતાં હતાં તેવામાં તમને રસ્તામાં કાંટો વાગ્યો. ત્યારે મનમાં સંકલ્પ થયો કે જો મારા પિતાએ કૌરવમાં પરણાવી હોત તો મારે વનમાં ભટકવું પડત નહિ. આવો તમને સંકલ્પ થયો હતો તેથી તમને માનસિક પાપ થવાથી પતિવ્રતામાં ખોટ આવી હતી તેથી કેરી ચોંટેલી હેઠે પડી. આવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વચન દ્રૌપદીજીએ સાંભળીને હા પાડી જે, હે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ તમોએ કહ્યો તેવો મને માનસિક સંકલ્પ થયો હતો, જેથી કેરી હેઠે પાછી પડી. આવી રીતે દ્રૌપદીજીએ કહ્યું તેથી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન રાજી થયા ને કહ્યું કે, આ લોકમાં, કાયિક, વાચિક, માનસિક મળી ત્રણ પ્રકારનાં પાપ થાય છે. માટે ત્રણમાંથી એકેય પાપ થવા દેવું નહિ તે આ વાતનો સિદ્ધાંત છે. ॥ ૩૧૦ ॥

૩૧૧. બ્રાહ્મણનો છોકરો માબાપના કહેવાથી કાશી ભણવા ગયો

એક બ્રાહ્મણનો છોકરો પોતાનાં માતાપિતાના કહેવાથી કાશીમાં ભણવા ગયો હતો. બાર વરસ કાશીમાં નિવાસ કરી વિદ્યા ભણીને વિદ્વાન થયો. પછી તે બ્રાહ્મણ વિદ્યા ભણવાની સમાપ્તિ કરીને પોતાના ગામ જવા નીકળ્યો, તે રસ્તામાં ચાલ્યો જતો હતો. તે બ્રાહ્મણને રસ્તામાં બે પુરુષ ભેગા થયા. તેમને બ્રાહ્મણે પૂછ્યું, તમો કોણ છો ? ને ક્યાંથી આવ્યા ને ક્યાં જાઓ

છો ? આવું પૂછવાથી તે ભેગા થયેલા પુરુષોએ કહ્યું કે, તમને ભય ન લાગે તો અમે અમારી વાત કહીએ. ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, મને કાંઈ પણ ભય લાગશે નહિ. તમો સુખેથી તમારી વાત કરો. ત્યારે રસ્તામાં ભેગા થયેલા પુરુષો બોલ્યા કે, અમો બે યમપુરીમાં રહેતા યમરાજાના દૂત છીએ તે યમરાજાના હુકમથી મરવા તૈયાર થયેલા મનુષ્યનો જીવ લેવા ફરીએ છીએ. ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, અત્યારે કયા ગામમાં જવાના છો ? ત્યારે યમદૂતોએ કહ્યું કે, આ સામું ગામ દેખાય છે તે ગામમાં એક નગરશેઠ છે. તેનો દીકરો માંદો છે ને પાંચ ભાઈ વચ્ચે એક જ દીકરો છે તેની મરવાની તૈયારી છે. આવું સાંભળીને બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, કોઈ ઉપાયથી તેને આ લોકમાં મૂકી જાઓ તો સારું કારણ કે તેનું કુટુંબ બહુ મોટું છે. તેઓને ઘણું દુઃખ થશે માટે તે જીવતો રહે તેમ કરો. આવું બ્રાહ્મણનું વચન સાંભળીને યમદૂતો કહે કે, તમો બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળીને બાર વરસ વિદ્યા ભણ્યા છો માટે તમે બ્રહ્મચારી છો ને વળી વિદ્વાન છો તો તમો તે શેઠને ઘેર જાઓ ને ભિક્ષા માગતા એવા તમોને સીધું આપે તો અમો તે છોકરાને જીવતો રહેવા દઈએ. આવું યમદૂતોનું વચન સાંભળીને બ્રાહ્મણ તે નગરશેઠને ત્યાં ગયો. ભવતિ ભિક્ષાં દેહિ, આવું બોલીને ઊભો રહ્યો. ત્યારે મરવા તૈયાર થયેલાને જોવા આવેલા મનુષ્યો બોલ્યા કે, ગામમાં ભિક્ષા નથી મળતી કે જેથી તમો અહીં આવ્યા છો ? અહીં તો એક શેઠનો છોકરો મરવાની તૈયારીમાં છે માટે અમારા સર્વના પ્રાણ મૂઠીમાં આવ્યા છે માટે બીજે માગવા જાઓ. બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, મને ભિક્ષા આપો તો તે છોકરાને સારું થશે. આવું કહ્યું ત્યારે તે બ્રાહ્મણને કહ્યું કે, તમને ભિક્ષા આપીએ તો જ છોકરાને સારું થતું હોય તો ભલે ન થાય. એમ તિરસ્કાર કરીને બ્રાહ્મણના છોકરાને રજા આપી તે ત્યાંથી ગયો કે તુરત યમના દૂતો તે છોકરાનો જીવ લઈને બહાર ભેગા થયા. પછી બ્રાહ્મણે પૂછ્યું કે, હવે તમો ક્યાં જવાના છો ? ત્યારે યમદૂતો કહે, આ સામો વડ દેખાય તેની નીચે રાજાનો છોકરો દેશમાં ફરવા ગયો છે ત્યાંથી આવતાં આ વડ નીચે વિશ્રાંતિ લેવા બેસશે તે વખતે વડની ડાળ ભાંગશે ને તે કુંવર ઉપર પડશે કે તુરત તે મરણને પામશે. તેનો જીવ લઈને અમો જમપુરીમાં જઈશું.

ત્યારે બ્રાહ્મણે પૂછ્યું કે, તે કુંવર બચે એવો ઉપાય કહો. ત્યારે યમના દૂતો કહે, તે રાજાના કુંવરની સવારી હમણાં આવશે. માટે તમો તેમની પાસે જઈને પાંચ સોનામહોર માગો ને તમને આપે તો તેનું મરણ નહિ થાય. આવું સાંભળીને બ્રાહ્મણે ચાલી આવતી સવારીમાં સામો જઈને ભિક્ષા તરીકે રાજાના કુંવર પાસે પાંચ સોનામહોર માગી. ત્યારે દીવાને જવાબ આપ્યો કે, ચાલતી સવારીમાં તમને શી રીતે તિજોરીમાંથી કાઢીને સોનામહોર આપીએ. માટે સામો વડ દેખાય છે ત્યાં રાજાના કુંવર રોકાવાના છે ત્યાં તમને પાંચ સોનામહોર આપીશું. ત્યાં ચાલો. ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, મને આ ઠેકાણે જ પાંચ સોનામહોર આપો જેથી કુંવરનું સારું થાય. ત્યારે દીવાન કહે, તારાથી કુંવરનું બૂરું થતું હોય તો કરજે. અહીં ચાલતી સવારીમાં કાંઈ મળશે નહિ એમ કહીને સિપાઈ પાસે ધક્કા મરાવીને સવારીમાંથી બહાર કઢાવ્યો ને સવારી વડ નીચે આવીને ડાળ નીચે રાજાના કુંવરનો પલંગ પાથર્યો ને તે ઉપર કુંવર બેઠા ને થોડીવારમાં વડની ડાળ ભાંગીને કુંવર ઉપર પડી જેથી રાજાનો કુંવર મરણ પામ્યો. તે વખતે છેટે ઊભેલા બ્રાહ્મણના છોકરાને દીવાને સિપાઈ પાસે પોતાની પાસે બોલાવ્યો ને કહ્યું કે, તમે કહો તેટલી સોનામહોર આપીએ પણ આ રાજાના કુંવરને જિવાડો. ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, ચાલતી સવારીમાં હું લેવા આવ્યો હતો તે વખતે મને પાંચ સોનામહોર આપી હોત તો રાજાના કુંવર મરણ ન પામત. હવે મારા હાથમાં તે વાત રહી નથી. એમ કહીને બ્રાહ્મણનો છોકરો ચાલતો થયો. થોડીવારે યમદૂતો ભેગા થયા તે ઉપરની બે વાત સાચી થયેલી જોઈને બ્રાહ્મણ યમદૂતોને પૂછતો હવો કે, મારું શું થશે તે કહો. એટલે મારું સૂઝતું કરું. ત્યારે યમદૂતો બોલ્યા જે, તું તમારાં માતાપિતાને એક જ છું ને ભણીને ઘેર આવવાની વાટ જુએ છે ને તારાં લગ્ન કરવાને માટે પણ કન્યાની શોધ કરીને તૈયારી કરી રાખી છે. તું જેવો ઘેર જઈશ તેવાં જ તારાં લગ્ન કરશે ને તારી સ્ત્રી ઘેર આવશે ને તારાં ને તારી સ્ત્રીનાં ચાર નેત્ર ભેગાં થશે એટલે તારું મરણ થશે. આટલી વાત થઈ એટલે તેમના રસ્તા જુદા પડ્યા. યમદૂત બીજે માર્ગે ગયા અને બ્રાહ્મણ જુદે માર્ગે ચાલતાં વિચાર કર્યો જે, હું ઘેર જઈશ ત્યારે મને પરણાવશે. તે

માટે ઘેર ન જતાં વિદ્યા જે હું ભણ્યો છું તેનો સારો ઉપયોગ કરું અને જ્ઞાનોપદેશ કરીને અનંત જીવનો મોક્ષ થાય તેમ કરું, તેથી મારા આત્માનું પણ કલ્યાણ થાય. એમ ધારીને સામું નગર દેખાતું હતું તેમાં ગયો. તેમાં સારા શેઠીયાઓને મળીને વાત કરી જે, હું કાશીએથી હમણાં જ વિદ્યા ભણીને આવ્યો છું ને ભગવાન સંબંધી જ્ઞાનોપદેશ કરી સૌનું કલ્યાણ કરવા ઇચ્છું છું જેથી મારી વિદ્યાનું સાર્થકપણું થાય. આ સાંભળીને શેઠીયા દીવાનને મળ્યા ને રાજાને વાત કરી જે કાશીથી વિદ્વાન આવેલ છે અને કથાવાર્તા સંભળાવવા તેમની ઇચ્છા છે માટે બંદોબસ્ત થાય તો આપણને કથાનો લાભ મળે. આ વાત સાંભળીને રાજાએ બંદોબસ્ત કર્યો ને કથાનો આરંભ કર્યો. કથા સાંભળીને સર્વે ખુશી થયા અને બ્રાહ્મણના ઉપર સર્વનો પ્રેમ અતિવૃદ્ધિ પામ્યો. રાણીઓ તથા દીવાનના ઘરનાં તથા શેઠાણીઓએ મળીને વિચાર કર્યો જે, આપણા પંડિતનાં લગ્ન કર્યાં હોય તો એ સુખી થાય અને આપણને કથાવાર્તાનો અધિક લાભ થાય. આમ, વિચાર કરીને દીવાનજીને વાત કરી. દીવાનજીએ તેની જ નાતનો બ્રાહ્મણ હતો તેને ઘેર કન્યા લગ્નને લાયક હતી તેને પૂછીને બંદોબસ્ત કર્યો. લગ્નનો દિવસ નક્કી કરીને પંડિત બ્રાહ્મણને વાત કરી જે, તમારાં લગ્ન કરવાનો વિચાર કર્યો છે. તે સાંભળીને તેણે ચોખ્ખી ના પાડી જે મારે લગ્ન કરવાં નથી. દીવાનજી કહે કે, અમે નક્કી કર્યું છે ને કન્યા તમારે લાયક છે. તે સાંભળીને કહ્યું જે, મારાં લગ્ન કરવાં હોય તો મારે અહીં રહેવું નથી. હું તો તમને કથાવાર્તા સંભળાવવા રહ્યો છું પણ લગ્ન કરવા રહ્યો નથી. તમારે લગ્ન કરવાં હોય તો હું ચાલ્યો જઈશ. આવું સાંભળીને દીવાનજીએ વિચાર કર્યો જે, આગ્રહ કરીશું તો ચાલ્યા જશે. જેથી દીવાનજીએ વાત ફેરવી જે, તમારે ન પરણવું હોય તો કાંઈ નહીં એમ કહીને શાંત પાડ્યો. પરંતુ નાસી ન જાય માટે પોલીસનો બંદોબસ્ત કર્યો અને ચોકી બેસાડી દીધી. લગ્નનો દિવસ નક્કી કર્યો અને લગ્નની ધામધૂમીથી લગ્ન કર્યાં. પંડિતે વિચાર કર્યો કે, મૃત્યુનો જોગ બધો આવી બન્યો છે પરંતુ ચાર નેત્ર ભેગાં થાય તો જ મૃત્યુ છે માટે મારે મારી સ્ત્રીના સામું જોવું જ નહિ. જોવું તે મારા હાથની વાત છે. આવો નિશ્ચય કર્યો. ત્યાર પછી ઘેર જાય,

જમી આવે પાછો દીવાનખાનામાં સૂવા બેસવાનું રાખેલું અને સભામંડપમાં કથાવાર્તા કરે પણ પોતાની સ્ત્રી સામું નેત્ર માંડીને જુવે નહિ. આમ ઘણાક દિવસ વીતી ગયા પણ પોતાની સ્ત્રી સાથે બોલે નહિ તેમજ જુવે નહિ જેથી તે મૂંઝાવા લાગી ને રાણી તથા દીવાનની સ્ત્રી તથા શેઠાણીઓ આગળ રડી પડી. ને કહ્યું જે, તમે મારાં લગ્ન આ પંડિતની સાથે કર્યાં પણ મારી સાથે બોલતાચાલતા નથી તેમજ સામું પણ જોતા નથી. આ વાત સાંભળીને દીવાનના ઘરનાંએ દીવાનને વાત કરી જે આ વૈરાગ્યને પામેલા પંડિતની સાથે બ્રાહ્મણની છોકરીનાં લગ્ન કર્યાં પરંતુ તેમને સંસારનું સુખ બિલકુલ નથી. માટે તેમને બોલતાંચાલતાં તથા વાતચીત કરતાં કરી આપો તો ઠીક. કારણ કે બ્રાહ્મણની છોકરી માટે તેની હવે બીજી ગતિ નહિ. આવું સાંભળીને દીવાને વિચાર કર્યો કે, બ્રાહ્મણને ત્યાં જ પ્રીતિ ભોજન કરીએ તેમાં રાજાનાં મુખ્ય રાણી ને રાજાજી અને તે બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી ને હું ને મારાં ઘરનાં આ છો જણને માટે જ ભોજન કરાવીએ. ગમ્મતથી ભોજન કરીશું જેથી બોલતાંચાલતાં થઈ જશે. આવો વિચાર કરીને દીવાનજીએ પંડિતને કહ્યું જે, રાજાજીનો તથા તેમનાં મુખ્ય રાણીજી તથા હું ને મારા ઘરનાં આ સર્વનો તમારે ત્યાં જમવા વિચાર છે. માટે તમારે ત્યાં બંદોબસ્ત કરાવો. ત્યારે પંડિતે કહ્યું જે, તમે કહી દેજોને. ત્યારે દીવાનજી કહે, તમારે ઘેર જમવાનું તે તમારે બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ. ત્યારે પંડિતે કહ્યું જે, તમારાં દીકરી છે ને, માટે તમે કહી દેજો. ત્યારે દીવાનજી કહે છે કે, જમવાનું સર્વને મળે છે પરંતુ આજ તો ગમ્મત સાથે તમારે ત્યાં પ્રીતિ ભોજન કરવું છે માટે આનંદથી જમવું છે, ચાલો હું બંદોબસ્ત કરીશ. એમ કહીને નક્કી કર્યું ને પછી દીવાનજીએ પંડિતજીની સ્ત્રીને ઘેર જઈને કહ્યું જે, બેન આજે તમારે ત્યાં રસોઈ સારી બનાવ ને આજે તમને બન્નેને બોલતાંચાલતાં કરી દેશું. આપણે છો જણને જમવાનું છે, રાજા તથા રાણી તથા તમે બે જણ તથા અમે બે જણ મળી છો જણની રસોઈ તૈયાર થાય ત્યારે છો થાળ પૂરવાના તે છો પાટલા ઉપર ને છો પાટલા બેસવાના. રાજા ને રાણી સામસામાં બેસશે ને હું તથા મારા ઘરનાં તથા તમે બેઉ જણને સામસામાં બેસી ગમ્મતથી ભોજન

કરવું. આ સાંભળીને બાઈ બહુ ખુશી થયાં ને પ્રેમથી રસોઈ બનાવી. રસોઈ તૈયાર થઈ તેટલામાં ચાર સન્યાસી આવ્યા અને ભવતિ ભિક્ષાં દેહિ કરીને ઊભા રહ્યા. બાઈ સન્યાસીને જોઈને બહુ ખુશી થયાં. પાટલા નાખીને જમવા બેસાર્યા અને થાળમાં પકવાન પીરસીને પ્રેમથી જમાડ્યા. સન્યાસીએ જમી તૃપ્ત થઈ બાઈને આશીર્વાદ આપ્યો જે, તમારો અખંડ સૌભાગ્ય રહો. આમ કહીને અદશ્ય થઈ ગયા. પછી બાઈએ બીજી રસોઈ બનાવી એટલાકમાં દીવાનજીએ આવીને કહ્યું જે, બેન કેટલીવાર. ત્યારે કહ્યું કે, રસોઈ તૈયાર છે. જમવા પધારો ત્યારે દીવાનજીએ પંડિતજીને કહ્યું જે, તમારે ત્યાં જમવાનું છે ને તમે તો કાંઈ બોલતા નથી ચાલોને કેટલીકવાર છે. ત્યારે પંડિતજી કહે, ચાલો. પછી તૈયાર થઈને જમવા ગયા. ત્યારે દીવાનજીએ પ્રથમથી જ થાળ પૂરાવીને ગોઠવણ કરી રાખી હતી, રાજારાણીને માટે સોનાના થાળ ને સોનાના પાટલા તથા દીવાનજી તથા પંડિતજીને માટે ચાંદીના થાળ ને ચાંદીના પાટલા આવી રીતે ગોઠવણ કરીને તૈયાર થાળ પૂરીને પાટલા ઉપર મૂકી દીધા. પંડિતજીએ વિચાર કર્યો કે, આ સોનાનો પાટલો રાજાજીનો છે ને તેની પાસેનો ચાંદીનો પાટલો દીવાનજીનો છે ને તેની પાસે મારો પાટલો છે ત્યાં જ મારે બેસવાનું છે પણ આ બધા જમી રહે ત્યાં સુધી મારે આઘું પાછું જોવું નથી, સૌ શાંતિથી જમી રહે પછીથી જે થવાનું હશે તે થશે. એમ ધારીને પોતાને પાટલે બેસી ગયા ને નીચું જોઈ રહ્યા છે. તેને જોઈને દીવાનજીએ કહ્યું કે, પંડિતજી ગમ્મતથી ભોજન કરવાનું છે માટે ઊંચું જુવો. ત્યારે પંડિતજીએ કહ્યું જે, મારે નિયમ છે જમતી વખતે હું આડું અવળું જોતો નથી. જમ્યા પછી તમે જેમ કહેશો તે ગમ્મત કરીશું. હમણાં તમો આનંદથી જમો ને હું મારા નિયમ પ્રમાણે જમી લઉં પછી આનંદ કરીશું. પછી સૌ જમ્યા. પછી ચળુ કરી પાણી પીને પંડિતજીએ પોતાની સ્ત્રી સામું જોયું ત્યારે બંનેનાં ચાર નેત્રો ભેગાં થયાં પણ મૃત્યુ પોતાનું થયું નહિ. એટલે પોતાના અંતઃકરણમાં ઘણો આનંદ થયો ને વાતમાં ઘણાં દૃષ્ટાંત લાવીને રાજાને તથા દીવાનને તથા રાણી વગેરેને ખૂબ આનંદ પમાડ્યો. અને સૌ બોલતાંચાલતાં થઈ ગયાં, આનંદ કરીને સૌ સૌને સ્થાનકે ગયાં. પછી પંડિતજીએ વિચાર

કર્યો જે, યમના દૂતોએ મને ખોટો ભય બતાવ્યો ને મારાં માતાપિતાની સેવા કરવા જાત તે જવા દીધો નહિ માટે હવે મારા બ્રહ્મચર્યના પ્રભાવથી તેમની ખબર લઈ લઉં છું. આમ વિચાર કરીને આકર્ષણ મંત્રથી યમના દૂતને બોલાવ્યા. તેના પ્રભાવથી તુરત આવ્યા ને ઊભા રહ્યા ને કહ્યું જે, અમને કેમ બોલાવ્યા ? ત્યારે કહ્યું જે, તમે મને ખોટો ભય આપીને મારે ઘેર ન જવા દીધો માટે તમને બાળીને ભસ્મ કરી નાખું છું. ત્યારે યમના દૂત બોલ્યા જે, અમે ખોટો ભય આપ્યો નથી. અમે ખોટું બોલીએ તો તત્કાલ અમારું મૃત્યુ જ થાય. ત્યારે પંડિતે કહ્યું જે, આ મારી સ્ત્રી રહી ને હું અમારાં ચાર નેત્ર ભેગાં થયાં ને મારું મૃત્યુ કેમ ન થયું ? ત્યારે યમદૂતો કહે, તમારી સ્ત્રીને પૂછી જુઓ કે, તમારા જમતાં પહેલાં તમારે ઘેર કોઈ સન્યાસી આવ્યા હતા ? ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું જે, ચાર સન્યાસી આવ્યા હતા. તેમને મેં જમાડ્યા. જમીને આશીર્વાદ આપ્યો જે, તારો અખંડ સૌભાગ્ય રહો. એમ કહીને સન્યાસી ગયા. ત્યારે યમના દૂત બોલ્યા જે, તમારી ધર્મને વિષે નિષ્ઠા અને આ સ્ત્રીને પતિવ્રતાપણાની ટેક જોઈને પ્રસન્ન થયેલા ભગવાને સનકાદિકને આજ્ઞા કરી હતી. જેથી સન્યાસીનો વેષ લઈને તમારે ત્યાં આવેલા ને જમી ખુશી થઈને આશીર્વાદ આપેલા તેથી તમારું મૃત્યુ થયું નહિ. હવે તો તમારી સ્ત્રીની આયુષ્ય પૂરી થાય ત્યાર પછી તમારું મૃત્યુ થાય, કારણ પ્રથમ અમે તમને શેઠના છોકરા પાસે મોકલ્યા હતા. જો તેમણે રાજી થઈને જમાડ્યા હોત તો તેમનું આયુષ્ય વધત ને તેને અમે મેલી જાત. વળી રાજાના કુંવર પાસે પણ તમને મોકલ્યા હતા, જો તમને પાંચ સોનામહોર આપી હોત તો અમારાથી તેના જીવને લેવાત નહિ. આ તો સન્યાસીને તૃપ્ત કર્યા તેના આશીર્વાદથી તમારું આયુષ્ય વૃદ્ધિ પામ્યું. તેમ સત્પુરુષના આશીર્વાદથી આયુષ્ય તથા ધન, ધાન્ય, પુત્ર વગેરેનો લાભ થાય છે. ॥ ૩૧૧ ॥

૩૧૨. એક બ્રાહ્મણ સર્વ શાસ્ત્ર તથા જ્યોતિષ ભણેલો હતો

એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણ સર્વ શાસ્ત્ર એટલે ન્યાય, વેદાંત, વ્યાકરણ વગેરે ભણેલો તેમજ જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં સંપૂર્ણ નિષ્ણાત. જે કોઈને મુહૂર્ત જોઈ આપે

તે પ્રમાણે તેનું કામ સિદ્ધ થતું. તેણે કરીને તેની કીર્તિ વૃદ્ધિ પામી. જેથી ચોર લોકો પણ મુહૂર્ત જોવડાવવા આવે ને મુહૂર્ત જોઈ આપે તે પ્રમાણે તેનું કામ સિદ્ધ થાય. તે લોકો ફાવી જાય એટલે જોશીમહારાજને દક્ષિણા પણ આપે. ઘણા દિવસ ચોર લોકોની સંગત થવાથી જોશીમહારાજનું અંતઃકરણ ફારફેર થવા લાગ્યું. એક દિવસ બહુ સારું મુહૂર્ત આવ્યું જેથી ચોર લોકોને કહ્યું જે, આજ તો ઘણું સારું મુહૂર્ત છે, જેથી મને વિચાર થાય છે કે, હું તમારી સાથે આવું. ત્યારે ચોર લોકો કહે જે, મહારાજ ! એ તમારું કામ નથી ચોરી કરવી તે તો અમારું કામ છે અને મુહૂર્ત જોવું તે તમારું કામ છે. માટે તમને થોડુંક ધન વધારે આપીશું પરંતુ તમારે આવવા જેવું નથી. ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો જે, તમે તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે આપો ને હું તો તમારી સાથે આવું તો જોઈએ એટલું લઈ લેવાય. માટે મને સાથે લઈ જાઓ. ત્યારે બીજા બોલ્યા જે, ભલેને આવે, તેમાં આપણું શું જાય છે ? જેથી ચોર લોકોની સાથે ઘણો સહવાસ થવાથી સાથે સાથે ચોરી કરવા ગયો. અને એક રાજાના મહેલમાં ચોરો પેઠા. તેની સાથે તે પણ ગયો. ને રાજાનો ખજાનો ફાડીને ચોરો તો જે ધન પોતાને હાથ આવ્યું તેને લઈને નીકળી ગયા. અને બ્રાહ્મણ તો જે વસ્તુ લેવા જાય તેમાં તેને દોષ દેખાય. સોનું ચોરવાથી અમુકનો જન્મ આવે. તેમજ ચાંદી, હીરા, મોતી વગેરે ચોરવાથી અમુક અમુકનો જન્મ આવે તેમ જાણીને કોઈ વસ્તુ લીધી નહિ. ફરતે ફરતે બીજા રૂમમાં ગયો ત્યાં ડાંગર જોવામાં આવી. તેમાં ઓછો દોષ જણાવાથી તેનું પોટલું બાંધ્યું. પણ બહાર નીકળવાનો રસ્તો જડ્યો નહિ. એમ કરતાં સવાર થઈ ગયું અને બંદીજનો રાજાની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા તે સાંભળીને બ્રાહ્મણ તો ગભરાયો ને રાજાના છપર પલંગ નીચે પેસી ગયો. રાજા પણ બંદીજનોની સ્તુતિ સાંભળીને જાગ્યો. રાજા વિદ્વાન હતો ને તેને હંમેશાં એક નવો શ્લોક કરવાનો નિયમ હતો. તે પ્રમાણે શ્લોકમાં પોતાની સમૃદ્ધિનું વર્ણન કરવા લાગ્યો ને બોલ્યો જે,

ચેતોહરા યુવતયઃ સ્વજનોઽનુકૂલઃ
સદ્‍બાંધવાઃ પ્રણતિ નમ્ર ગિરશ્ચ ભૃત્યાઃ ॥
ગર્જન્તિ દંતિ નિવહાસ્તરલાસ્તુરંગાઃ

મારા ઘરમાં સ્ત્રીઓ બીજાના ચિત્તને હરી લે એવી છે, અને મારું સ્વજન મને અનુકૂળ છે. અને મારા બાંધવો પણ સારા છે જેમ હું કહું તેમ કરે છે. અને ચાકરો તે પણ વિનયવાળી વાણી બોલતા સતા નમસ્કાર કરે છે. અને હાથીઓ પણ ગર્જના કરી રહ્યા છે. અને ઘોડાઓ પણ પવનના વેગવાળા ને ઉદરમાં પાણી પણ ન હાલે એવી ગતિ કરનારા છે. આવી રીતે શ્લોકના ત્રણ પાદ બે ત્રણવાર બોલ્યો પણ ચોથું પાદ આવ્યું નહિ ત્યાં તો ચોરી કરવા આવેલો બ્રાહ્મણ પોતાનું ભાન ભૂલી ગયો અને વિદ્યાના અંકુરથી બોલી ઉઠ્યો જે, **સંમીલને નયનયો ર્નહિ કિંચિદસ્તિ ॥** હે રાજન્ તું જેનું વર્ણન કરે છે તે તારી આંખ્યો મીંચાણી ત્યારે તારા કામનું કાંઈ નથી એમ બોલી તો ગયો પરંતુ ભાન આવવાથી થરથર કંપી ઊઠ્યો જે મારું આવી બન્યું. પરંતુ રાજાએ આ વચન સાંભળીને વિચાર કર્યો જે, આ કોણ બોલ્યું ? એમ જાણીને તપાસ કરે છે ત્યાં પોતાના પલંગ નીચે સંતાયેલ બ્રાહ્મણને જોયો. બ્રાહ્મણ પણ રાજાની આગળ હાથ જોડીને ઊભો રહ્યો ત્યારે રાજા પૂછે છે :

કસ્ત્વં નિપુણઃ કવિષુ પ્રવીણો યાતઃ કિમર્થં જનરાજ સદ્મનિ ।
તમઃ પ્રવિષ્ટે નિશિથેષુ વિદ્વન્ ભટ્ટૈઃ સુગુપ્તેऽતિદુરાસદેऽસ્મિન્ ॥

અહો મહા વિદ્વાન કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ કવિ એવો તું કોણ છે ! મહા અંધકારવાળી અર્ધરાત્રિના વખતે શસ્ત્રધારી યોદ્ધાથી રક્ષણ કરાયેલો મારો મહેલ તેમાં તું ક્યાંથી અને કેમ આવ્યો છું ? ત્યારે તે બ્રાહ્મણ બોલ્યો જે,

દ્વિજાગ્રજન્મા કવિષુ પ્રવીણો વેદાંગવિત્ વેદ પુરાતનં ચ ।
યાતો ધનાર્થં કૃપણો દરિદ્રો ચોર પ્રસંગાદપિ ચોરભૂતઃ ॥

હે રાજન્ ! હું બ્રાહ્મણ વિદ્વાન અને શીઘ્ર કવિ છું પણ નિર્ધન હોવાથી અને ચોરના સહવાસથી ચોર થઈને અહીં ચોરી કરવા આવેલો છું. ત્યારે રાજા કહે, તું આવો વિદ્વાન બ્રાહ્મણ તે તું તારા ઘરની સ્થિતિ મને કહો. ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો જે, શિયાળા ઉનાળામાં મારા ઘરની સ્થિતિ જે હોય તે હું કહું તે સાંભળો -

મદગેહે મશકીવ મૂષક વધૂર્મુષીવ માર્જારિકા ।
માર્જારીવશુની શુનીવગૃહિણી પુત્રાયથા વાયસાઃ ॥

નાન્નંખાદતિચક્રિકાપિદિવસેચર્કર્તિચાંદ્રાયણં ।
ચુલ્લી ચાનલ સંગમં ન કુરુતે ભીમસ્ય પુત્રી યથા ॥

હે રાજન્, મારા ઘરની સમૃદ્ધિ અને સ્થિતિ હું શું કહું. મારા ઘરમાં એક ઉંદરડી છે તે અન્નનો એક પણ કણ ન મળવાથી મચ્છરીયા જેવી થઈ ગઈ છે. અને ઘરની બિલાડી પણ દૂધ કે દહીં કાંઈ ન મળવાથી સુકાઈને ઉંદરડી જેવી થઈ ગઈ છે. ફળિયામાં એક કૂતરી રહે છે તેને પણ રોટલાનો કકડો ન મળવાથી સુકાઈને બાપડી બિલાડી જેવી થઈ ગઈ છે. અને મારી સ્ત્રી પણ ખાવાનું ન મળવાથી કૂતરી જેવી થઈ ગઈ છે. અને છોકરાઓ હું ઘેર આવું છું ત્યારે બાપા શું લાવ્યા એમ કહીને કાગડાની પેઠે ફરી વળે છે. વધારે શું કહું મારા ઘરની ઘંટી તો ચાંદ્રાયણ વ્રત કર્યા કરે છે એટલે કોઈક દહાડો જ શેર બશેર અન્ન દળવા મળે છે અને ચૂલો તો જેમ ભીમકરાજાની દીકરી દમયંતિ (અનલનો) એટલે નળ સિવાય બીજા પુરુષનો સ્પર્શ નથી કરતી તેમ (અનલ) એટલે અગ્નિનો સ્પર્શ ચૂલો કરતો નથી. કારણ કે, રાંધવાનું હોય ત્યારે જ ચૂલામાં અગ્નિ સળગાવવાનો હોય છે. હવે હે રાજન્ ! ચોમાસાને વિષે મારા ઘરની જે સ્થિતિ થાય છે તેને કહું છું તેને સાંભળો.

પટ્ટાઃ કચ્છપવત્તરંતિ સલિલે સંમાર્જની મીનવત્ ।
દર્વીસર્પ વિચેષ્ટિતાનિ કુરુતે સંત્રાસયંતિ શિશૂન ॥
શુર્પાર્ધાવૃત્ત મસ્તકાચ ગૃહિણી ભીત્યુત્પપાતોન્મુખી ।
રાજન્ પૂર્ણ સરોવરેણ સદશં જાતં મદીયં ગૃહમ્ ॥

ચોમાસામાં તો મારા ઘરનું છાપરું જૂનું હોવાથી પાણી ભરાતાં સરોવર જેવું શોભે છે. માટે લાકડાના પાટલા તો જેમ કાચબા હોય તેમ દેખાય છે. અને ઘર વાળવાની સાવરણી માછલા જેવી દેખાય છે. ને લાકડાની કડછી તો છોકરાઓને બિવરાવતી એવી સતી સર્પની ચેષ્ટા કરે છે. અને મારા ઘરની સ્ત્રી તો છત્રી ન હોવાથી અડધૂં સૂપડું માથે રાખીને ભીંત પડવાના ભયથી બીતી એવી સતી સારી ભીંતની ઓથે રહે છે. હે રાજન્ ! આવી મારા ઘરની સ્થિતિ છે. આવું બ્રાહ્મણનું વચન સાંભળીને રાજાનું હૃદય દયાવાળું થયું જેથી પોતાના માણસોને કહ્યું જે, આ બ્રાહ્મણને રૂપિયાથી દાટી દ્યો જેથી રાજાના

માણસો રૂપિયા લાવીને ઢાંકવા માંડ્યા તેમાં કેટલાક લોભીયા માણસો રૂપિયાની થોકડીઓ કરીને ગળા સુધી રૂપિયા પહોંચાડી દીધા. ત્યારે બ્રાહ્મણે ખભા મરડીને પછવાડે જોયું. ત્યારે રાજાએ પૂછ્યું, તમે આ શું કર્યું, ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો :

યો ગંગા મતરત્તથૈવ યમુનાં યો નર્મદાં શર્મદાં ।
કાવેરીં સરયૂં મહેંદ્રતનયાંયશ્ચાર્ણવાંસ્તીર્ણવાન્ ।
સોડસ્માકં ચિર માસ્થિતોડય મધુના દારિદ્રનામાસખા ।
ત્વદાનાંબુસરિત્ પ્રવાહ લહરૌ મગ્નોડત્રસંભાવ્યતે ।

હે રાજન્ ! દારિદ્ર નામનો એક મારો મિત્ર છે તે મારી કેડે પડેલો તેને માટે હું ગંગા તથા યમુના તથા સુખને આપનારી નર્મદા તથા કાવેરી તથા સરયૂ તથા ગોદાવરી આદિક નદીઓ તથા સમુદ્રને ઉલ્લંઘન કર્યો, પરંતુ તે ક્યાંય બૂડ્યો નહિ. પરંતુ તમારી ધનરૂપી નદીમાં બૂડ્યો છે કે નહિ તેનો તપાસ કરું છું. આ સાંભળીને રાજા તથા દીવાન સમજ્યા કે, બ્રાહ્મણનો લોભ વધ્યો. એટલે રાજાએ કહ્યું જે, રૂપિયાનું ગાડું ભરીને ઠલવો. તે પ્રમાણે નોકરોએ કર્યું. પછી રાજા બોલ્યા કે, કેમ મહારાજ ! સંતોષ. ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે, રૂપિયાનાં બચકાં ભરાય છે કાંઈ દુઝાણું હોય તો છોકરાં છાશ ભેગાં થાય. આવું સાંભળીને રાજાએ દીવાનને કહ્યું કે, આ બ્રાહ્મણને ભેંસ આપો. દીવાને બ્રાહ્મણને લોભીયો જાણીને ઘરડી ભેંસ લાવીને ઊભી રાખી. ત્યારે બ્રાહ્મણે તેની પાસે જઈને કાનમાં ફૂંક મારી તેથી ભેંસે માથું હલાવ્યું. ત્યારે રાજાએ બ્રાહ્મણને પૂછ્યું જે, આ તમે શું કર્યું. ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે, મેં તેને કાનમાં પૂછ્યું જે એકાદું વેતર મારે ત્યાં વીયાઈશ ત્યારે તેણે ના પાડી તે તમે જોયું ને ? માથું હલાવ્યું અને તેણે મને ઠબકો દીધો ને બોલી જે -

મે ભર્તા મહિષાસુરઃ કૃતયુગે દેવ્યા ભવાન્યા હતઃ ।
તત્સંગેન શુભં ચતુર્મુખ શતં દ્દષ્ટં વિનષ્ટં મયા ।
દંતાઃ સંપતિતાઃ કુચા વિગલિતા દ્રષ્ટિશ્ચ નાશંગતા ।
વૃદ્ધાયાં મયિ ગર્ભ સંભવ વિધિં પૃચ્છન્ન કિં લજ્જસે ॥

ભેંસ કહે છે કે, હે વિપ્ર ! પહેલા સત્યયુગમાં મહિષાસુર નામનો પાડો મારો સ્વામી હતો. તેને દેવી ભવાનીએ મારી નાખ્યો. (એટલે કોઈ પુરુષે દેવીની આગળ પાડો વધેર્યો.) ત્યારથી હું વિધવા થઈ છું. ને તે મારા

સ્વામીની સાથે સો બ્રહ્મા જન્મ્યા ને મરી ગયા તેને મેં નજરે જોયા. હવે તો મારા દાંત પડી ગયાં છે ને આંચળ સૂકાઈ ગયાં છે ને આંખે દેખાતું નથી તેને તું વીયાવાનું પૂછે છે તે તને લાજ આવતી નથી ? એમ કહ્યું. તે સાંભળીને રાજા ખુશી થયો ને દીવાનને કહ્યું જે, આને પેલા વેતરની સારામાં સારી એક ભેંસ આપો એમ કહીને અપાવી. તે લઈને ઘેર ગયો પરંતુ આવો વિદ્વાન સતાં ચોર લોકનો સંગ કરવાથી ચોરી કરવા ગયો. માટે હંમેશાં સત્પુરુષનો સંગ કરવો પણ અસત્પુરુષનો સંગ ક્યારેય કરવો નહિ. જેવો સંગ કરે તેવો રંગ ચડે છે. પાપીનો સંગ કરવાથી પાપ કરવા શીખે છે અને પુણ્યશાળીનો સંગ કરવાથી પુણ્ય કરવા શીખે છે માટે સારા સજ્જન પુરુષનો સંગ કરવો પણ દુર્જનનો સંગ ક્યારેય પણ ન કરવો. ॥ ૩૧૨ ॥

૩૧૩. એક બ્રાહ્મણનો છોકરો માતા-પિતાના કહેવાથી કાશીએ ભણવા ન ગયો

એક બ્રાહ્મણના છોકરાને ભણવા માટે કાશીએ જવાનું તેનાં માતાપિતા કહેતાં હતાં પણ છોકરો ભણવાની ચોખ્ખી ના પાડતો હતો કે હું ભણવા જાઉં તો ઘરડાં એવાં જે તમો બે તેની સેવા કોણ કરે ? ત્યારે માબાપે કહ્યું કે, અમારી સેવા બાબતની ચિન્તાનો ત્યાગ કરીને તમે ભણવા કાશીએ જાઓ તો સારું, કારણ કે ભણવાથી બુદ્ધિ સારી થાય છે, લોકમાં ભણેલાની પ્રતિષ્ઠા વધે છે ને ભણેલો સર્વ ઠેકાણે પૂજાય છે. આવું કહ્યું છતાં તે બ્રાહ્મણનો છોકરો કાશીએ ભણવા ગયો નહિ. પછી થોડા દિવસ ગયા કેડે તે છોકરો પોતાના ઘરમાં રાત્રિએ સૂતો હતો અને રાત્રિના બાર વાગ્યે પેશાબ કરવા પોતાના વાડામાં ગયો. ત્યાં જમપુરીના રાજા યમરાજા આવ્યા ને તેમને છોકરે પૂછ્યું કે, તમે કોણ છો ને કેમ આવ્યા છો ? ત્યારે યમરાજાએ તે છોકરાને કહ્યું કે, તમે પવિત્ર બ્રાહ્મણના છોકરા છો ને તમે નિરંતર ધર્મનું આચરણ કરો છો જેથી તમને ચેતાવવા આવ્યો છું. કે જે ઠેકાણે તમે અત્યારે બેઠા છો ત્યાં જ તમને હું જાતે આવીને આખલાનું રૂપ ધારણ કરીને મારા શિંગડાની અણી તમારા પેટમાં ઘાલીને મારી નાખીશ. માટે તમારે ભગવાન ભજી લેવા હોય તો ભજી લેશો. આજથી છ માસે તમારું મરણ અવશ્ય થશે. માટે તમારે પુણ્ય-દાન વગેરે જે કરવું હોય તે કરી લેશો. આવું યમરાજાનું વચન સાંભળીને છોકરે વિચાર કર્યો કે, આ ગામમાં તેમજ મારા ઘરમાં રહીશ ત્યારે મારું

મરણ થશે માટે અહીં મારા ઘરમાંથી માતાપિતાની આજ્ઞા લઈને ભણવાનું નિમિત્ત કરીને કાશી જાઉં જેથી મારું મરણ થશે નહિ. આવો વિચાર કરીને સવારે પોતાનાં માતાપિતાને કહ્યું કે, તમો કાશી ભણવા જવાનું મને બહુવાર કહ્યું. તેથી કાશીએ ભણવા જવાનો આજ રાત્રિએ મારા મનમાં ચોક્કસ ઠરાવ કર્યો છે તો તમે આજ્ઞા આપતાં હોય તો હું ભણવા કાશીએ જાઉં. આવું પોતાના પુત્રનું વચન સાંભળીને માબાપ રાજી થયાં ને પોતાના છોકરાને જમાડીને કાશી ભણવા મોકલ્યો. તે છોકરો કાશીમાં જઈને વિદ્યાભ્યાસ કરતાં છ માસ પૂરા થવામાં એક દિવસ બાકી રહ્યો ત્યારે યમરાજાએ વિચાર કર્યો કે, મરવાની બીકથી તે છોકરો કાશીએ ભણવા જતો રહ્યો છે માટે તેને લઈ આવું. આવો વિચાર કરીને યમરાજાએ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરીને એક રથમાં કન્યા બેસાડીને કાશીમાં રહેલી ગંગાજીના મણિકર્ણિકા ઘાટ આગળ પોતાનો રથ છોડીને બેઠો. ને ગંગાજીમાં સ્નાન કરીને જતા વિદ્યાર્થીઓને બ્રાહ્મણ પૂછતો હવો કે, મારે ગંગાજીને કાંઠે કન્યાદાન દેવું છે તો વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ ન પરણેલો હોય તેને કંકુ ને ચાંદલે કન્યા આપવી છે, પણ કોઈ પાસેથી મારે ધન લેવું નથી. કન્યાનું ધન લઈને કોઈ સુખિયો થયો નથી તેમ સુખિયો થશે પણ નહિ. આવો વિચાર કરીને પૈસો લીધા સિવાય મારે કન્યા પરણાવવી છે. ત્યારે તે વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ કહે, હું પરણેલો છું. અને કોઈ કહે મારો વિવાહ થવાનો છે. મારી સગાઈ કરી મૂકી છે. આવું વચન સાંભળીને તે બ્રાહ્મણ કહે, જેને ચાંદલો પણ ન થયો હોય તેવો વિદ્યાર્થી તમારા જાણવામાં હોય તો તેમને મારી કન્યા પરણાવવી છે. પછી છેવટે માતાપિતાની રજા લઈને છ માસથી ભણવા આવેલા વિદ્યાર્થીને પૂછ્યું કે, તમે પરણેલા છો કે પરણવાના છો ? ત્યારે તે છોકરે કહ્યું કે, હું પરણેલો નથી ને મને ચાંદલો પણ થયો નથી પણ મારાં માબાપની રજા સિવાય પરણાય નહિ તેવું સાંભળીને તે વિદ્યાર્થીને બીજો વિદ્યાર્થી કહેવા લાગ્યો કે, લક્ષ્મીજી ચાંદલો કરવા આવે ત્યારે મોઢું ધોઈ આવું એમ ન કહેવું પણ ચાંદલો કરાવી લેવો. માટે તમો પરણીને કાશીથી ઘેર જશો એટલે તમારાં માબાપ ખુશી થશે માટે આવો સમય નહિ મળે માટે તમો પરણો તો સારું. આવું વિદ્યાર્થીઓનું વચન સાંભળીને કન્યા લઈને આવેલા બ્રાહ્મણની કન્યાને છ માસથી ભણવા આવેલ

બ્રાહ્મણના છોકરા સાથે ગોરને કાશીમાંથી બોલાવીને કન્યાદાન આપ્યું. ને પછી કન્યાના પિતાએ કહ્યું કે, તમો અહીં કાશીમાં ભિક્ષા માગીને ભણો છો તે કરતાં અમારે ગામ ચાલો ત્યાં એક વિદ્વાન્ બ્રાહ્મણને રાખીને તમને ભણાવીશું. માટે અમારા આણેલા રથમાં બેસો. એમ કહીને રથમાં બેસાડીને કાશીથી રથ ચલાવ્યો તે થોડેક દૂર જમીન ઉપર રથ હાંક્યો. વળાવવા આવેલા વિદ્યાર્થીઓ પાછા વળીને કાશીમાં પેઠા. પછીથી રથને પવન વેગે આકાશમાં અદ્ધર ચાલતો કર્યો તે જોઈને છ માસથી કાશીમાં ભણવા આવેલા છોકરે વિચાર કર્યો કે છ માસમાં એક રાત આડી છે માટે મારું મરણ કહેનાર યમરાજા હોવા જોઈએ. તેમણે મને તેમની કન્યા સંઘાથે પરણાવી તેમના ગામ જતાં પોતાનો રથ આકાશમાં ચલાવ્યો માટે જો આ રથમાંથી નીચે કૂદી પડું તોપણ મારું મરણ થાય તેમ છે, માટે રથમાં બેસી રહું પછી શું થાય છે એવો વિચાર કરીને બેસી રહ્યો. પછી રાત્રિના બાર વાગ્યા એટલે તે રથને બ્રાહ્મણના છોકરાના ઘરના વાડામાં ઉતાર્યો ને બ્રાહ્મણના છોકરાને રથમાંથી ઉતરીને રથ અને કન્યાને અદશ્ય કરીને યમરાજાએ આખલાનું રૂપ ધારણ કરીને પોતાના શિંગડાની અણી બ્રાહ્મણના છોકરાના પેટમાં ઘાલીને મારી નાખ્યો. માટે કહેવાનું એટલું જ છે કે, કાળ કોઈને છોડતો નથી. જે દેશમાં, જે કાળમાં, જે દિવસમાં, જે મુહૂર્તમાં સારી કીર્તિ અગર મરણ અગર નાશ થવાનું જે કાંઈ હોય છે તે તે સમયમાં થાય છે માટે કાળથી બ્હીને ગુફામાં પેસે તોપણ સમય આવે કાળ ઉપાડી જાય છે માટે કાળથી બચવું હોય તો બીજાં ફાંફાં ન મારતાં ભગવાન સર્વના કર્તાહર્તા છે એમ જાણીને તેમનું ભજન કરવાથી મોક્ષને પામે છે. જેથી તે જીવનું જન્મમરણ થતું નથી. માટે દરરોજ ભગવાન ભજવામાં આળસ રાખવી નહિ એ વાત કહેવાનો સાર છે. ॥ ૩૧૩ ॥

૩૧૪. એક વખત વૈકુંઠમાં ભગવાનને અને લક્ષ્મીજીને સંવાદ થયો

એક વખતે વૈકુંઠમાં ભગવાનને અને લક્ષ્મીજીને સંવાદ થયો જે, જગતમાં તમારા ભક્ત ઘણા છે ને મારા ભક્ત ઘણા છે ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે, મારા ભક્ત ઝાઝા છે. ત્યારે લક્ષ્મીજી કહે, તમારા નહિ પણ મારા ભક્ત ઝાઝા છે. ત્યારે ભગવાન કહે, તે બાબતની પરીક્ષા કરીએ કે કોના ભક્ત બહુ છે. પછી લક્ષ્મીજી ભગવાનને કહે, તમો તમારી જમાવટ કરો પછી હું મારું

પરાક્રમ બતાવું છું. ત્યારે ભગાન કહે, બહુ સારું. એમ કહીને વિદ્વાન બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને એક નગરમાં ગયા ને ત્યાંના લક્ષાધિપતિ શેઠીયાઓને ભેગા કર્યા. શેઠીયાઓને કહ્યું જે, હું કાશીથી તાજી વિદ્યા ભણીને આવ્યો છું ને મારે તમને ભગવાન સંબંધી જ્ઞાન આપવું છે જેણે કરીને તમારો મોક્ષ થાય ને મારી વિદ્યાની સફળતા થાય. માટે તમારી પાસેથી કાંઈ જોઈતું નથી. પરંતુ તમારો મનુષ્ય જન્મ સફળ કરવો છે. આમ કહીને અમૃતમય વાણીથી બધા શેઠીયાને રંજન કરી દીધા. ત્યારે બધા શેઠીયાએ વિચાર કર્યો કે, આ મહારાજ પરોપકાર સંબંધી કાર્ય કરવા આવ્યા છે તો તે લાભ આપણે લઈ લેવો એમ કહીને મહારાજને કહ્યું કે, બહુ સારું મહારાજ. કાલથી કથાનો પ્રારંભ કરો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, કથાનો આરંભ કરું પરંતુ મારી કથામાંથી કોઈએ ઊઠાય નહિ. ત્યારે શેઠીયા કહે જે, તમારી અમૃતમય વાણી સાંભળીને કથામાંથી કોણ ઊઠે ? કોઈ પણ ઊઠશું નહિ. ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે કે, આપણે પહેલો ઠરાવ કરો જે મંગલાચરણથી આરંભીને શ્રીપતિમ્ થાય ત્યાં સુધી કોઈએ ઊઠવું નહિ. આવી રીતે મહારાજના કહેવા પ્રમાણે કાગળ લખીને બધા શેઠીયાઓએ સહીઓ કરી એ કાગળ લઈને મહારાજે પોતાની પાસે રાખ્યો. અને કથાનો આરંભ કર્યો અને સર્વેના અંતઃકરણ પોતાને વિષે ખેંચી લીધાં અને કથાનો જમાવટ એવો કર્યો જે આરંભ કરતાં પહેલાં તો સભા હકડેઠઠ ભરાઈ જાય. ગામમાં બાઈ ભાઈ કોઈ પણ ઘેર ન રહેતાં સભામાં આવીને દાખલ થઈ જાય. આવો જમાવટ જોઈને લક્ષ્મીજીએ વિચાર કર્યો કે, ભગવાને બરાબર પોતાને વિષે પોતાના ભક્ત ખેંચી લીધા છે, તો હવે હું જાઉં ને મારા ભક્ત ભગવાનને બતાવું. એમ વિચાર કરીને વૃદ્ધ ડોશીનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને નગરશેઠને ઘેર ગયાં. તેવામાં શેઠ વગેરે તો જમીને કથામાં જતા રહ્યા હતા. શેઠાણી પરવારીને કથામાં જવા માટે તૈયાર થયાં તેવામાં ઘરડી ડોશીએ આવીને યાચના કરી જે, હું ભૂખી છું માટે મને કાંઈ ખાવાનું હોય તો આપો. ત્યારે શેઠાણી કહે, તું અત્યારે ક્યાં આવી ? અમારે કથાનો વખત જાય છે. ત્યારે તે ડોશીએ કહ્યું જે, કથામાં એમ આવતું હશે જે અન્નાર્થીને અન્ન આપવાનું બહુ પુણ્ય થાય છે અને ગરીબનું હિત કરવું તેમ પણ આવતું હશે. ત્યારે શેઠાણીએ કહ્યું જે, લ્યો જલદી. એમ કહીને

પોતાના વાસણમાં અન્ન આપ્યું ત્યારે તે ડોશીએ પોતાની ઝોળીમાંથી સોનાની થાળી કાઢી તેમજ વાટકો, લોટો, પાણી પીવાનું પવાલું બધું સોનાનું કાઢ્યું ને તેમાં ખાવાનું તથા પાણી વગેરે લીધું. આ જોઈને શેઠાણીની આંખો ચમકી. એટલામાં બે કોળીયા ખાધા ન ખાધા ને હાથ ધોઈ પાણી પીને વાસણ તેમને તેમ રહેવા દઈને ચાલતી થઈ. ત્યારે શેઠાણી કહે, ડોશીમા, આ તમારાં વાસણ લેતા જાઓ. ત્યારે લક્ષ્મીજી કહે જે, હું એકવાર જે વાસણમાં જમું છું તેમાં બીજી વાર જમતી નથી. તમારે કામનાં હોય તો તે વાસણ લઈ લ્યો. તે જોઈને શેઠાણી તો ખુશ ખુશ થઈ ગઈને કહ્યું જે, ડોશીમા ! તમને ટાઢું ખાવાનું ફાવ્યું નહિ હોય. માટે ઘડીક બેસો તો ઉનું કરી દઈએ એમ કહીને પાટ ઉપર બેસાડ્યાં ત્યાં પાટ સોનાની થઈ ગઈ. શેઠાણી તો આ જોઈને આશ્ચર્ય પામી ને શેઠને બોલાવવા માટે નોકરને મોકલ્યો. નોકરે શેઠને કહ્યું જે, તમને શેઠાણી બોલાવે છે. ત્યારે શેઠ કહે, કથામાં ગડબડ કરીશ નહિ. જા પછી આવશું. ત્યારે શેઠાણી પાસે જઈને નોકરે કહ્યું જે, શેઠ ના કહે છે. ત્યારે શેઠાણીએ કહ્યું જે, શેઠને કાનમાં જઈને કહે. એક ડોશીમા આવ્યાં છે તે જ્યાં હાથ અડાડે છે તે સોનું થઈ જાય છે. પાટ ઉપર બેસાડ્યાં તે આપણી પાટ સોનાની થઈ ગઈ ને બીજાને ઘેર જશે તો તે આપણા કરતે ધનાઢ્ય વધારે થઈ જશે એમ કહે. નોકરે ઉપર પ્રમાણે શેઠને જઈને કહ્યું. ત્યારે શેઠ ચંચળ થયા. તે જોઈને પંડિતજીએ કહ્યું જે, શેઠ કેમ ઊભા થયા ? ત્યારે શેઠ કહે, મહારાજ જરા કામ છે. ત્યારે મહારાજ કહે, આપણો શો ઠરાવ છે. ત્યારે શેઠ કહે, ઠરાવ છે પરંતુ વ્યવહાર સંબંધી કામમાં તમે સમજો છો ? ઠરાવ તો રહે ને કામ તો કરવું પડે. એમ કહીને શેઠ તો ઘેર ગયા. અને શેઠાણીએ સોનાની થાળી, વાટકો, લોટો, પવાલું બધું સોનાનું બતાવ્યું ને શેઠે પાટ ઉપર ડોશીમા બેઠાં તે પાટ સોનાની જોઈને ડોશીમાને પગે લાગીને કહ્યું જે, તમે મારે ઘેર રહો, તમો જેમ કહેશો તેમ અમે કરીશું. ત્યારે ડોશીમા કહે જે, હું તો મને જ્યાં ઠીક પડે ત્યાં રહું છું. આમ કહેવાથી શેઠે કહ્યું જે, ડોશીમા તમો રાજી થશો તેમ કરીશું. તેવામાં તો આડોશીપાડોશી આ બધું જોઈને ડોશીમાને આમંત્રણ આપવા મંડ્યાં. પરંતુ શેઠ તો રસોઈઆ બોલાવીને રસોઈ, પકવાન, ભાતભાતનાં શાક, મઠા, ચટણી વગેરે કરીને

અન્નકૂટ પૂરે એવો થાળ ડોશીમાની આગળ પૂર્યો. ડોશીમા જે વાસણને હાથ અડાડે તે સોનાનું થઈ જાય. ગામમાં વાત ચાલી જે એક ડોશીમા આવ્યાં છે તે જ્યાં હાથ અડાડે તે વસ્તુ સોનાની થઈ જાય છે. આ વાત સાંભળીને સભામાં પણ ખળભળાટ થયો અને ધીરે ધીરે લોકો સભામાંથી ઊઠવા મંડ્યા ને ડોશીમા પાસે જઈને કહેવા મંડ્યા જે, માતાજી અમારે ઘેર ચાલો. ત્યારે બીજો કહે, માતાજી મારે ઘેર ચાલો. અને અમારા ગામમાં આનંદથી રહો. ત્યારે માતાજી કહે જે, હું આ ગામમાં નહિ રહું કારણ કે ઓલ્યો કથા કરે છે તે પંડિત મારી નિંદા કરે છે માટે એને આ ગામમાંથી રજા આપો તો હું રહું. ત્યારે સૌ કહે જે, માતાજી તમે રહેતાં હોય તો તેમને હમણાં જ રજા આપીએ. ત્યારે માતાજી બોલ્યાં જે, એમ કરતા હોય તો રહું. ત્યારે બધા તૈયાર થઈ ને સભામાં ગયા, અને મહારાજને કહે કે, પોથી બાંધો. ત્યારે મહારાજ કહે, હજી કથાનો ટાઈમ પૂરો થયો નથી. ત્યારે લોકો કહે કે, તે પૂરો થઈ ગયો માટે જલદી પોથી બાંધો. એમ કહીને પોથી બંધાવીને કહ્યું જે, તમે અમારી માતાજીની નિંદા કરો છો. ત્યારે પંડિતજી કહે કે, હું તમારી માતાની નિંદા ક્યારે કરું છું. હું તો કથા કરું છું. ત્યારે કહ્યું જે, માતાજી ખોટું બોલતાં હશે ? માટે નિંદા કરો છો એમ કહીને પંડિતજીને તૈયાર કર્યા. ત્યારે માતાજી કહે કે, એક કુંભારનું ગધેડું લાવો ને ડુંગળી ને વંતાકની માળા બનાવો ને મહારાજને પહેરાવીને અવળે ગધેડે બેસાડીને વળાવો તો હું તમારે ત્યાં રહું. ત્યારે જવાનીઆ તૈયાર થઈ ગયા ને મહારાજને કહ્યું જે, આના ઉપર બેસો એમ કહી પકડીને મહારાજને બેસાડવા જાય છે ત્યાં ભગવાને રૂપ બદલી નાખ્યું. પોતાનું રૂપ હતું તે માતાજીનું બનાવી દીધું ને પોતે અદશ્ય થઈ ગયા ને જવાનીયા હાથે ઝાલીને મહારાજને ગધેડે બેસાડવા જાય છે, ત્યાં કહે જે હું તો માતાજી છું. ત્યારે જવાનીયા કહે જે, અત્યાર સુધી માતાજીની નિંદા કરતો હતો ને હવે હું માતાજી છું એમ કહે છે. એમ કહીને વરઘોડો ગામ બહાર વળાવ્યો ને લોકો બધા પાછા વળ્યા ને ભગવાન આગળ જઈને બેઠા. ત્યાં લક્ષ્મીજીનો વરઘોડો આવ્યો ને ભગવાને કહ્યું જે, કેમ કોના ભક્ત ઝાઝા. ત્યારે લક્ષ્મીજીએ કહ્યું જે, એ તો તમને રૂપ બદલતાં આવડે બાકી તો વરઘોડો તમારો કાઢ્યો'તો. એમ દુનિયામાં લક્ષ્મી મળે તો

ભગવાનને કોઈ પૂછે નહિ. ભગવાનને પડ્યા મૂકીને સૌ લક્ષ્મીને ઈચ્છે છે. પછી પાછા સર્વે જઈને લક્ષ્મીજીની શોધ કરવા મંડ્યા પરંતુ તેમનો કાંઈ પત્તો ખાધો નહિ ને લક્ષ્મીજી દેખાયાં નહિ, કારણ કે લક્ષ્મીજી પતિવ્રતા છે તે ભગવાન હોય ત્યાં જ રહે છે માટે જે મનુષ્ય ભગવાનને વિષે નિષ્ઠા રાખીને ભગવાનને રાખે છે ત્યાં જ લક્ષ્મીજી વાસ કરીને રહે છે. ॥ ૩૧૪ ॥

૩૧૫. આ જગતમાં જન્મ પામેલા માણસો સુખની ઇચ્છા રાખે છે

આ જગતમાં જન્મ પામેલા માણસો સુખની ઈચ્છા રાખે છે પણ તે સુખ ક્યાં છે.

૧ સાખી -

સુરપુર નરપુર નાગપુર, તીનમાં સુખ નાહીં ॥
કહાં હરિ કે ચરનમેં, કહાં સંતન કે માંહીં ॥

દેવતાના લોકમાં સુખ નથી, મનુષ્ય લોકમાં સુખ નથી, નાગલોકમાં સુખ નથી પણ સુખ ભગવાનના ચરણમાં છે અગર સંતમાં સુખ છે.

અને તે સુખને પ્રાપ્ત કરવા માટે દેશમાં રહીને અથવા પરદેશમાં જઈને અનેક ઉપાયો કરે છે પણ સુખ મળતું નથી. સુખ પામવાનું કારણ તો આ લોકમાં એક ઉત્તમ ધર્મ છે. માટે તે ધર્મનું રક્ષણ કરવું જેથી આપણું રક્ષણ થાય છે. જે ધર્મનો નાશ કરે છે એટલે ધર્મ નથી પાળતો તેથી તેનો નાશ થાય છે. શ્રીમદ્ ભાગવતપુરાણ આદિક જે સત્ શાસ્ત્રોએ જીવના કલ્યાણ માટે પ્રતિપાદન કર્યા એવા સદાચાર રૂપ ધર્મને જે પાળે છે તે આ લોકમાં તથા પરલોકમાં મહાસુખીયા થાય છે અને તે સદાચારરૂપ ધર્મનું જે ઉલ્લંઘન કરે છે તેઓ મહાદુઃખીયા થાય છે. અને મરીને જમપુરીમાં દુઃખ ભોગવીને પછી લખચોરાશી આદિકનાં દુઃખ ભોગવે છે માટે ક્યારેય પણ કોઈ મનુષ્યે ધર્મનો ત્યાગ ન કરવો. વળી જેમ કામદુઘા ગાયને સેવનાર મનુષ્યોના સર્વ સંકલ્પ સિદ્ધ થાય તેમ ધર્મને સેવનારાઓનાં સર્વ ઈચ્છેલાં સુખો સફળ થાય છે, માટે જેમને જન્મમરણનો રોગ નાશ કરવો હોય ને પરમ સુખિયા થવું હોય તેમણે તો નિરંતર તન, મન, ધન, શ્રદ્ધાથી ધર્મનું આચરણ કરવું. અને સારો ધર્મ પાળીને છપૈયાના ધર્મભક્તિના પુત્ર સર્વ અવતારના અવતારી

શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઉપાસના ભક્તિ કરીને પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરી લેવું. વળી આપણે તેમના આપેલા નિયમ પ્રમાણે વર્તીશું તો શ્રીજીમહારાજ આપણી સર્વ દુઃખોમાં રક્ષા કરશે. જેમ પક્ષીઓ સરોવરનો ત્યાગ નથી કરતાં ને દેડકાંઓ ગારાનો ત્યાગ નથી કરતાં તેમ અક્ષરાતીત પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ધર્મવાળા પોતાના ભક્તનો ત્યાગ કરતા નથી. વળી જેમ મીઠા વગરનાં શાક સારાં લાગતાં નથી તેમ ધર્મ વગરનાં સર્વ સાધનો ફળ વગરનાં થાય છે માટે મોક્ષની ઈચ્છાવાળો પુરુષ પાંચ અગ્નિને તાપે અથવા પર્વત ઉપરથી નીચે પડે અથવા ભૂમિ ઉપરનાં સર્વ તીર્થ કરે અથવા ચાર વેદને ભણે અથવા યજ્ઞ માત્ર કરે અથવા પોતાના યોગરૂપી ઐશ્વર્યથી ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન કાળને કહે તોપણ ધર્મ વિના મરણ થકી રહિત થતો નથી અર્થાત્ મોક્ષને પામતો નથી. જેમ શરીરનાં સર્વ અવયવો સારાં હોય પણ જો એક નાક ન હોય તો તે શરીર ખરાબ લાગે છે તેમ ઘણા ગુણો સંપાદન કર્યા હોય પણ એક ધર્મ ન હોય તો તે બધા ગુણો નકામા છે. અને પાપી પુરુષોનાં પાપોનો નાશ કરનાર, કર્મને બાળી નાખનાર, ને મોક્ષને આપનાર આ પૃથ્વીમાં ધર્મને તુલ્ય બીજું કોઈ સાધન નથી. ધર્મવાળાને જ મનુષ્ય કહેવાય છે પણ ધર્મ રહિત માણસને તો શિંગડાં તથા પૂંછડાં વગરનો બે પગવાળો પશુ કહેલો છે. માટે માણસે નિરંતર ધર્મનું સેવન કરવું જેથી સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે માટે ક્યારેય પણ ધર્મનો ત્યાગ કરવો નહિ તે આ વાત કહેવાનો હેતુ છે. **॥ ૩૧૫ ॥**

॥ ઈતિ વાર્તા સમાપ્ત ॥

જય શ્રી સ્વામિનારાયણ

ISBN 978-93-81074-11-4
9 789381 074114
Shree Sahajanand Swami Charitra